

ప్రథమ ముద్రాపకము
 సర్వధారాభీష్టాంశు
 వేయి పాదములు

రాజమహేంద్రవరమున
 సరస్వతీ పవర్ ప్రెస్ నందు

శ్రీ అద్వైత లక్ష్మణస్వామినాయకు గారిచే ముద్రాపకము
 గ్రంథకర్త శ్రీ చల్లా శృష్ణమూర్తిశాస్త్రి గారిచే ముద్రాపకము

సమాఖ్య పురుషోత్తమాయా
గురవేమధుమాదనాయా

విన్నపము

శ్రీమదుద్ధను నాథుమూర్తస శ్రీశ్రీస్థభగవానుని నివ్యకృపా
విస్తృతహితముగు సన్మన్యరచి తానుత్రుత్యపనామక
విజ్ఞాన లక్ష్మీనారాయణసమగ్రు ప్రస్థానమీమాంసావిభాగ
మందలి శ్రీమద్భగవద్గీతా విజ్ఞానమందు, బహిరంగపరీక్షకు
నిష్పాదించునది అంగరంగ పరీక్షయందు మొదటిసంపుటము.
ఇందు గీతయందలి ఉత్కల, బ్రహ్మశిర్షలు అరువాని విజ్ఞానము
వివరింపబడినది. ఇట్లే శిర్షయోగవిజ్ఞానము ప్రత్యేక మొక
సంపుటముగ నుచ్చువడుచున్నది. కొలది కాలమునందే పాఠ
కాల నమ్ముఖమునకు రాగలదు. ఇంక జ్ఞాన - భక్తి - బుద్ధియోగ
విజ్ఞానమును విష్ణుశ్రీమ సంహిత విజ్ఞానమును, శ్రీ గీతాచార్య
విజ్ఞానమును అచ్చుపడవలసి యున్నది. మొత్త మీ రాజ్ఞి
విద్యోధరణకార్యము త్రిత్రయలు సమదీగ స్వీకరించియున్నా
రని బహిరంగ పరీక్షాశ్మకనుగు ముగిసింపుటమునందే విన్న
వింతకొంటుంది. కనుక నీ విషయమున నిక బునగుక్తి యక్కర
లేదు. కాని, “ప్రళభము త్రమగుణానపరిత్యజన్తి” అను సూక్తి
కుదాపారణభూతులై ఇప్పుడును తక్కిన గ్రంథముల ముద్రణకై
యనవరత్కృషి నలుపుచున్న శ్రీమద్వహరాజశ్రీ, కావ్య
కళాపోషక - భూపతిరాజ రామకృష్ణంరాజగారిని, మహా
రాజశ్రీ పెన్నెత్త శివరామరాజగారిని, విజ్ఞానాయుధా

శ్రేష్ఠత్యములిచ్చి నా కాపాడగోరి భగవంతుని నవయోగమును, శ్రీకృష్ణభగవానుని వేడుకొనకుండ జాలను. పిమ్మట చందాదారుల పేరులు పిమ్మట గ్రంథములను ప్రచురించు కొందును.

ఈ సంపుటమునకు బీతిక యెవరిచేతను వ్రాయించలేదు. గ్రంథ మంతయు నొకటే యగునపుడు మొదటి సంపుటపు బీతికయే దీనికి ననువర్తించునుగదా! అదే చాలు ననుకొనినది. బీతికలు వ్రాయించుకొను నాచార ము ముగ్యమెచ్చినది. పుస్తకాలకు లెవరికి నీయాచారము లేనట్లు తోచును. ఇంతకును నొప్పు కమే బీతికాచారము గదా! కొందరు పెద్దల యభిప్రాయము లకై గ్రంథములు పంపియుంటిని. కొన్ని వచ్చియున్నవి. ఆయా విషయములెల్ల కొలదిరోజులలో నెలువడనున్న 'శిర్మ యోగ విజ్ఞాన' మను సంపుటమును సువిశదముగ వ్రాయించు కొందును.

'కల్యాణ వేదాంతము: సర్వ' అను నూర్జిత జరిత్రము గావించు మహానుభావుల కీ గ్రంథము నవలోకించుచో ఆత్మ విజ్ఞాన మెంత జటిల నమస్యయో తోచును.

భాషావిషయమున:- గ్రంథ మంతయు తెలుగు సంపుటలు తీరే. కథావిలసితమగుట నది కష్టముగ దోసిరిగాని, కాబట్టి మజిలీలందు కంటే నిందలి భాష కఠినముకాదు. ముఖ్యము విషయము లింతకంటే సులువుగ వ్రాయుట కష్టము. గ్రంథ విస్తరముగూడ, నని విజ్ఞు లెరుంగుదును.

ప్రస్తుతము:- కవిభుజులు - దోష్టకదృక్కులు నగు యథా
జాతరూప పండితరాజులకు 'ప్రథమం నందే'. దోషములను
గూడ గుణములుగా చేయు సహజకృప భీరగు సజ్జనులను సదా
స్మరింతును.

ఈ గ్రంథము సీగూపమున ముద్రింపించి యిచ్చిన సరస్వతీ
ముద్రణాలయాధికారులు, విద్యాభిలాషులు శ్రీయుత అద్దేపల్లి
అయ్యగారిస్వామినాయుడుగారికి కృతజ్ఞుడనై యుందును. వారి
ముద్రణాలయమునందలి గ్రంథశోధకోద్యోగియగు బ్రహ్మశ్రీ
పామర్తి గోపాలకృష్ణశర్మగారి సభినందించెదను. వారి యోగ్యు
లేకున్న నాయీ గ్రంథ విశామాత్రముగ నైన శుద్ధరూపము
ధరించుచుండెడిది కాదు.

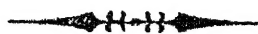
ఇందు సహజ దుర్బల నృప్తిపథ గళితములైన దోషములు
పెక్కు లున్నవి. వానిని ముందుకొప్పున సవరించుకొందును.
ప్రస్తుతము విజ్ఞ పాఠకు లోపిక మయి దిద్దుకొన వలయునని
ప్రార్థించుచున్నాను.

నానాటికి బెరుగు నవ్యాచానురాగమున నా ఘరోఽభివృద్ధిం
గోరి నన్నాదరించు బ్రహ్మశ్రీ శ్రీపాద దేవీశంకరప్రసాద
రావుగారి కనేక కృతజ్ఞతా వందనములతో నీ విన్నపము
ముగించుకొనుచున్నాను.

మల్లపాలెం
వ్యవధారి రథసప్తమి

ఇట్లు
గ్రంథ కర్త

విషయ సూచిక

ఆత్మ విజ్ఞానము

విషయ ప్రవేశము	...	...
దార్శనికదృష్టి - ఆత్మపరీక్ష	...	...
దర్శన సమన్వయము	...	...
వైశేషికాత్మ	...	...
ప్రాధానికాత్మ	...	...
శారీర కాత్మ	...	...
శ్రీమద్భగవద్గీతాత్మ	...	...
సమష్టిరూపాత్మ పరీక్ష	...	...
సమన్వయము	...	...
షడ్దర్శనవాద మాలిఖ రహస్యము	...	...
వైజ్ఞానికాత్మపరీక్షా - విషయప్రవేశము	...	...
నిర్గుణాత్మ	...	...
సగుణాత్మ	...	...
అధియజ్ఞాత్మ	...	...
సర్వభూతాంతరాత్మ	...	...
జనాత్మవ్యూహ నిరుక్తి	...	...

బ్రహ్మ - దీర్ఘ విజ్ఞానము

అవస్థానము	...	...	361
ద్వైతానాదము	...	...	365
విజ్ఞానేంద్రియవాదము	...	...	367
నదనవాదము	...	...	374
రీతివాదము	...	...	382
వ్యోమవాదము	...	...	384
అనగవాదము	...	...	386
అనగవాదము	...	...	388
అంగవాదము	...	...	394
అమృతమృత్యువాదము	...	...	397
అపరాధవాదము	...	...	400
దేవవాదము	...	...	402
సంశయవాదము	...	...	405
వాదచక్రము	...	...	410
త్రినైకవాదము	...	...	411
ద్వైతవాదము	...	...	417
అనద్వాదము	...	...	421
సద్వాదము	...	...	432
సిద్ధాంతవాదము	...	...	439
సిద్ధాంతవాదము - గీత	...	...	446

గీతానమ్మత, బ్రహ్మ - శక్తి పరీక్షా	...
పరస్పర విరోధము	...
విరోధ. పరిహారము	...
ఈశ్వరవాచక ప్రణానము	...
ద్వైతపరీక్షా	...
త్రిబ్రహ్మ - త్రికర్మ - నిర్వచనము	...
ద్వైతవాద సమర్థనము	...
శ్రుతి సమన్వయము	...
సదసద్వాదాభినివేశము	...
విలక్షణ సంబంధము	...
తత్త్వద్వయా నియతభావము	...
వేదప్రతిపాదిత త్రిబ్రహ్మ సంస్థ	...
గీతా ప్రతిపాదిత త్రిబ్రహ్మ సంస్థ	...
అద్వైతవాద సమర్థనము	...
సనాతనయోగము	...
అభియుక్త సమ్మతి	...
బ్రహ్మకర్మల వివిధరూపములు	...
ప్రకరణోపసంహారము	...

డా 'పెన్సిల్వేనియా' విద్యార్థి
 లక్ష్మీనారాయణమూర్తి.

ఆత్మవిజ్ఞానము

ఆత్మపరీక్ష

“అహం చేత వేదాధిపత్యమున్నది సచేదిహం చేదీనమహాపీ బహుష్టిః
 భూతేషు భూతేషు విచింత్యధీరాః - ప్రేత్యాస్థాస్థాం కాదమృతాభవన్తి
 గత్వానరచే ద్విజానీయా దయమస్మీతి పూరుషః
 కిమిచ్ఛన్ కిస్య కామాయ, శరీర మనుసంజ్వరేత్
 ఆత్మోపమ్యేన సర్వత్ర సమంపశ్యతి యోఽర్జున
 సుఖంహి యదిహ దుఃఖం సయోగీ పరమోమతః”

విషయప్రవేశము

గీతావిజ్ఞానమందు గావలసిన బహిరంగ పరీక్షానంతరము, ఆంతరంగికముగ విమర్శించి యెరుంగదగిన యంశములు ప్రకరణములుగా విభజించి, ఆత్మ - బ్రహ్మ - కర్మ, కర్మ, జ్ఞాన, భక్తి, బుద్ధి యోగాది విషయములంగూర్చి సంక్షేపముగా నుల్లేఖంబుబడినది. గీత, చరమలక్ష్యము బుద్ధియోగమయినను, అదిసిద్ధించుటకు పై జెప్పినయోగములను జక్కగా నెరుంగుటావశ్యకము.

మానవ సమాజాంత ర్జగత్కల్యాణార్థము గీతాప్రస్తుతి మొదట అవినాశి అనుచ్ఛిత్తిధర్మ, జ్ఞానకర్మమును పునాత్మ స్వరూపము నెరుంగవలయును. తత్సంకల్యాణార్థమే కేకమాత్రోపాయము:— జ్ఞానలక్షణ బ్రహ్మకర్మము, క్రియాలక్షణ కర్మ యోగము అనుష్ఠాపమే నీవారి నాత్మ స్వరూప జ్ఞానానంతరము బ్రహ్మకర్మ వినిర్మయ నెరుంగవలయును. పిమ్మట బ్రహ్మ (జ్ఞాన) సాధన వికాసము జ్ఞానరహితాగ్రూపమునను, కర్మసాధనవికాసము కర్మసాధనరహితమునను అగును. పిదప నాయుభయ సాధనవికాసము భక్తిసాధనరూపమునొందగా, చిట్టచివరకు సాధనరూపమును దాటి పునరవిష్కరణ జ్ఞానముకలుగును. గీతాసార మీరహస్య జ్ఞానోపాధియగు, ప్రస్ఫుటిత మగును.

బ్రహ్మకర్మోభయ వాదియగు భగవంతుని స్వస్థిమయ దుభయ (అవ్యయబ్రహ్మ - అవ్యయకర్మ) లక్షణ బుద్ధిమంతుడగు గుప్తరహస్యము. గీతయొక్క సర్వాంతర తమరిహస్యమున నీ; కాని భక్తియోగమునందును, అవ్యయబ్రహ్మ - కర్మగర్భి నూపకర్మ; అను నీబ్రహ్మకర్మలు గెంటి సమస్వయమును పట్టి నిదియు సర్వాంతరతమ కోటియందే యంతర్భావ మునుకొని వచ్చును. ఏమైనను —

కర్మప్రధాన (క్షరకర్మ) కర్మయోగము బ్రహ్మ (అవ్యయజ్ఞాన, ప్రధానజ్ఞానయోగము అనునీరెండును వికారానికి సమస్వయములే అంతః పంచితములై యున్నవి. కనుక నీరెండును సర్వాంతర

పిషయ ప్రవేశము

తమములను, అంతరంగవిషయము లందుము. కానిండు; ఈ నాగినినిను గీతాసారము ప్రతిష్ఠితమైయున్నది. ఉపక్రమము అంతయును అంతయును బ్రహ్మకర్మలను నిండువిధములు నున్నవి. వీని నెరుంగుటచే నంతరంగవిషయద్వయ (జ్ఞాన మోగ - కర్మమోగ) జ్ఞానముకలును. అందువలన సర్వాంతర యుద్వయ (అవ్యయకర్మ - జ్ఞాన) పరిజ్ఞాన పరిజ్ఞానము కలుగగా, గీతాసారము మున్వక్త మగును.

అందుకనున సమస్తము అత్యంతమైన ప్రకర-
ములు అంతయు. గీతాసారము, సకలరాత్మకల్యాణమనకై
నిర్మితము. శరీరకల్యాణ మభ్యుదయము. అత్యంతల్యాణము
ప్రత్యేయమము. దీనిని నిర్మించును, శరీరమస్వస్థమగుచో ధర్మ
ధని సాగడు గదా! 'శరీరమాంద్యంబులు ధర్మసాధనమ్,' శరీ-
రము పంచభాగము. పంచకృత పంచమహాభూత నిర్మితము.
పన్నువేదన తన యుపాదానముంగొనియే తన స్వరూపనత్త
గాపాడుకొని జాలును. అన్నమయశరీర మన్న మువలన నిల్చును.
భౌతికశరీరము ప్రతిష్ఠకు భౌతికవిశ్వపరిగ్రహణము ఆవశ్యకము.
భౌతికసంపత్తిలేని యభ్యుదయమసంభవము. శరీరము స్వస్థము
అనినచో అత్యంతల్యాణ మసంభవము.

పిషయాన క్తినుండి పొలగించి బుద్ధిని ప్రత్యగాత్మతో గూర్చు
నుటబుద్ధియోగము - దీనిచే ప్రత్యగాత్మయొక్క సచ్చిదానంద
కర్తృలకు మన గర్మాత్మపై ననుగ్రహము కలుగును. అందువలన
గర్మాత్మసంబలమగును. అప్పుడు అది విషయాన క్తనిత కర్మలేక

కనుక:- అన్నాహుతివలన మనః స్వరూపరక్షయగు సన-
వచ్చును. అన్నము భౌతికసంపత్తి. ఇదిలేకున్న మనస్సు నిలు-
వదు. మనస్సు లేకున్నచో బుద్ధికి వికాసముండదు. అన్న-
మున్నంతవరకే దీని స్వస్థత. అటుగానిచో మనము తెలివిం-
గోల్పోదుముగదా! బుద్ధిస్థిరతయున్నప్పుడే బుద్ధియోగము,
దానిచే ప్రత్యగాత్మకు గర్మాత్మపై సనుగ్రహము - అయ్యది
నిశ్చేయనలక్షణాత్మకల్యాణము.

అందుకొరకు, బుద్ధిని ప్రత్యగాత్మతో యోజించవలయును.
దానికి మనస్సు స్థిరముజేసికోవలయును. అందు కింద్రియముల
ద్వారా అన్నభోగము కావలయును. దానికి బొంచభౌతిక
శరీరము సబలముగనుండవలయును. అందుకు భౌతికసంపత్తి
నాశ్రయింపవలయును. ఇట్లు ఆత్మముక్తికి, విశ్వభుక్తికి ననుగాని
కాకతప్పదు. అదిలేని యభ్యుదయ నిశ్చేయన ప్రాప్తి
యనంభవము.

బాగున్నది, ఈవాక్యవరంపర వినుటకు బాగున్నది. కాని
ఆచరణకు జాల కష్టసాధ్యము, బుద్ధియోగసంపత్తికై మనఃస్థిరత
యావశ్యకమన్నది నిర్వివాదమే. అందుకు అన్నసంపత్తి - భౌతిక
వైభవము అన్నంతనే నిర్విణ్ణతపాడముచున్నది. సాంసారి-
కాన్నపానాదులు మనస్సును స్థిరముగావింపవు సరిగదా మరింత
చంచలము గావింతును. ఇంద్రియ క్రితదాసమగు మనస్సు
భౌతిక విషయాన క్షమైతనస్వరూపము రక్షించుకోజాలక మీదు
మిక్కిలిగ జెడగొట్టుకొనును. ఒకమారు సాంసారికవైభవమునం

దనురక్షకల్గినా! ఇక గల్యాణమెక్కడ? “ఆవర్తనే యుటితి
దుడతాం సాంత్యహేతోః శిశూనాం” పుత్రమిత్ర కళ
త్రొన్నపత్త్రు గృహ వాహనానుచరద్రవ్యాదులం దేయొకటన
మనస్సుంజంచెలము గొనంపజాలును. స్నిగ్ధసోమమయ మనస్సు
దేన్నిని బడిన దాని నంటుకొనిపోయి, మరల నెంటనే నూతన
త్వముంగోరుట దానిస్వాభావిక ధర్మము. కామలోలుపము,
వాసనానుచరము, బహిష్కృతిము నగునది యొకచో నిలువక
యిటునటు బారువు లిమ్మచుండును. ఇట్లు దీనిని రక్షించుచున్న
యొన్ని సంపత్తియో దీనికి ఘాతకమగును. అందువలన స్థిరత
వర్తించును. ఇక బుద్ధికి స్థిరత యెట్లు? దానికి ప్రత్యగాత్మతో
యోగింపబడును?

ఒక్కమాటగ నింగ్రియద్వారములనుబంధించి యన్నాగమ
సము బంధించి విషయములనుండి మనస్సుం దొలగింతు
మన్నచో సన్నిమయమనస్సు క్రమకజాలదు. పోనిండు, కొంచె
ము బంధున్నను కామనాకృతచే దాని చాంచల్యము క్రమముగ
బెరిగి స్వనూనవినాశము వచ్చును. ఈవిషయమనమనస్య తొలగు
టెట్లు? అన్ని సంపత్తి యుక్తమయ్య నది యానక్తము గాకుండు
నుపాయ మే మున్నది? నూతము.

(1) ఆవర్తనము:— అన్ని సంపద సాత్విక - రాజస - తామస
భేదముచే మూడుభాగములు. చాంద్రశ్రద్ధాభాగ మేకరూపము.
లేదా విరూపము, కాని, త్రివిధాన్న సంసర్గముచే నిదియు,
సాత్వికీశ్రద్ధ రాజసీశ్రద్ధ తామసీశ్రద్ధ యని మూడుభాగము

లగును, తామస్వీశ్రద్ధ జడతకును, గాఢసి చాంచల్యమునకును, సాత్వికి స్థిరతకును జననులు. తామనరాజసాహారములవలన నాయోగుణములు కల్గును. సాత్వికాహారముచే స్థిరతయేగ్గుడును. కనుక నది యందు కువకారకముగును. కనుకనే భారతీయభక్త్యా చార్యులు ఆహారశుద్ధికి బ్రాముఖ్యమిచ్చిరి. అనిలేనినాడు మనః స్థిరత వట్టిదే.

(2) ఆచరణశుద్ధి:- ఇందువలన నాహారశుద్ధికి బలము లభించును. దురాచారియగునాని మనస్సు సాత్వికాన్నమువంకకు బోదు. అగమ్యాగమనము, అప్రాప్తకాలశయనము, సీచవంగతి మొదలగునవి నదాచరణశత్రువులు. మొదట నాచార శుద్ధి కావలయును. ఇందులకు బ్రహ్మచర్యము - నత్యభాషణము - అహింస - సర్వభూతహితరతి - దయ - ఇత్యాదుల ననుగమింపవలయును. ఇందుకును:- ఈశ్వరచింతనము, సంధ్యా తర్పణములు, బలి, వైశ్నవదేవములు, పంచమహాయజ్ఞములు, వేదాధ్యయనము ఇత్యాదుల నాశ్రయింపవలయును. ఈ యన్నిటను నిష్కామభావ సామ్రాజ్యముండవలయును. అట్టిచో మనస్సుపై నన్ననంపత్తి యాక్రమణ ముండజాలదు. అందువలన దత్ప్రవృత్తుడు బంధనమున బడడు. తత్ప్రవృత్తియున్నను శరీరాభ్యుదయమాత్ర మగును, మనస్సు నిర్లేపమగుటచే చంచలముగాక బుద్ధియోగ నిష్ఠామూలక నిశ్చేయన ప్రాప్తికి గారణమగును.

ఇదియేమియులే యుత్పథగామియగు మందబుద్ధి అభ్య

దయ వంచినుండే ప్రశ్నవాయభాగియగును. సాంసారిక సంపత్తి యందభివృద్ధి గెండువిధములు, వీనికి అభ్యుదయము ఉన్నతి యను గొండుశబ్దములు ప్రయుక్తములైనవి. అభ్యుదయ ప్రతి స్వంగి ప్రశ్నవాయము, ఉన్నతి ప్రతిస్వంగి అవసతి. కొందరు, అభ్యుదయమును, ప్రశ్నవాచనములను సర్వా యము లనుకొందురు! కాని, యది యనైజ్ఞానికము. ఈవిషయ మా పదముల నలననే బోధపడును.

మనల నెదుగుగ బైకి గొంపోవునది అభి+ఉత్+అయ= అభ్యుదయము. అటుగాన, తిరిగి క్రిందికి గొనివచ్చునది ప్రతి+ అవ+అయ=ప్రశ్నవాయము. శాస్త్రమెరింగి తదను గమనము జేయునర్హులభ్యుదయమునకును, అందులకు విరుద్ధకర్మలు ప్రశ్న వాయమునకును హేతువులు, కేవలతాకిక కర్మానకులై అర్థ సంపదలాలనత్వమున దిని త్రాగి యానందించువారి కాత్మతో బనిలేదు. తాకికకర్మ కరణమైన పుణ్యమున వాగుకొంతకాలము నమృద్ధులయ్యిరిను, ఆపృథ్వి యెంతోకాలము నిలునను. 'పరు గుట పరుగుటకే' కదా! ఇదే ఉన్నతి శబ్దవాచ్యము. ఉత్ + సతి=ఉన్నతి. ఈవచనము జూడుడు.

‘అభ్యుదయే ధే పూర్వం తతో భద్రాణివశ్యతి

తతః సపత్నాః జయతి సమాలంచ వినశ్యతి’

ఎదిగిక్రంగుట దీని (ఉన్నతి) స్వభావము. దౌర్భాగ్యమున నే ఉండరును దీని వెంటనే పడుచున్నారు. ఇక ధర్మాధర్మశూన్య

డగుమూర్ఖుని గతి యెప్పుడు నవనతియే (క్రిందికివంగియుండుట అవసరమిది). దానిని గూర్చి వేరుగ జెప్పనక్కరలేదు.

ఇంతకు మనకల్యాణము ఆత్మనంధ విశ్వనంధ (శరీరము - కర్మాత్మ) యను రెండుభాగములని తేలును. ఈ రెంటికిని ఘనస్వ సంబంధము. ఇందు ఆత్మకల్యాణము పురుషార్థకర్మ. శరీర కల్యాణము క్రత్వర్థకర్మ ఇదిలేని దది యసంభవము - ఇక శరీర కల్యాణ రూపక్రత్వర్థము పురుషార్థమయ్యెనా ఉన్నది యగును. ఇది పతనహేతువుగదా! అటుగాక క్రత్వర్థము క్రత్వర్థముగనే యున్నచో అనగా, విశ్వనైభవ మాత్మానుగామి యగుచో అభ్యుదయ మగును. ఇది కాలాంతరమున నిశ్చేయనభావ కారణమగును. ఇట్టి నిశ్చేయనభావ మూలక విశ్వకర్మను విజ్ఞాన (విశేషజ్ఞానము) మందురు.

విజ్ఞానమందు - విశ్వకర్మయందు - భౌతికావిష్కారము లందు - ఆత్మభావనయుండదో అట్టి విజ్ఞానము అజ్ఞానము నాశకతంత్రము. అర్చులు దీనిని క్షణికవిజ్ఞానమనిరి. ఇందు సర్వభాస్థితకభావము నేటియావిష్కారము లన్నియు నిట్టివే. ఎటును శాంతిమూలక ప్రతిష్ఠలేదు. ఈక్షణికవిజ్ఞానవాదులు మన ఋషులదృష్టిలోనాస్తికులు. కాని,

ఏ విశ్వవిజ్ఞానమూలమందు నిత్యలక్షణ జ్ఞానమూర్తియగు నాత్మ ప్రతిష్ఠితమై యుండుచో అట్టివిజ్ఞానము విశ్వవిజ్ఞాన మయ్యును, ఆత్మనిత్యతానుగ్రహముచే నిత్యవిజ్ఞానమగును. జ్ఞాన సహకృతమగు నీ నిత్యవిజ్ఞానమే బ్రహ్మమౌలిక స్వరూపము

“సత్యంజ్ఞాన మనంతం బ్రహ్మ - నిత్యంవిజ్ఞాన మానందోబ్రహ్మ”
 ఆత్మకల్యాణము ముఖ్యపురుషార్థము. శరీరాభ్యుదయము సాధనము.
 ఒకటి జ్ఞానము రెండవది విజ్ఞానమును ప్రధానముగ
 గలవి. రెండును ఆవశ్యకములే. కనుకనే జ్ఞానమయ విజ్ఞానాత్మక
 మగు గీతను పూర్ణశాస్త్ర మందుము. ఇతరశాస్త్రములందు
 (అనగా, ముఖ్యపురుషార్థముం బ్రతిపాదించు ఆస్తిక దర్శనము
 లందు) జ్ఞానదృష్టితో నిశ్చేయసభానమే ప్రతిపాదించబడినది
 గాని అభ్యుదయభానము ఇంచు మించుగ లేదనియే చెప్ప
 వలయును. జ్ఞాననిరూపణ ప్రధానమగుటనే ఆత్మశాస్త్రము
 దర్శన మనబడినది. అందువలననే గాని సహార్థ మందుము.

జ్ఞానము విజ్ఞానసహితముగ (నిశ్చేయ సాభ్యుదయములు
 ఆత్మ - విశ్వసంబంధము) బోధించుగీతాశాస్త్రము దర్శనశాస్త్ర
 మందలి అవేషపురణము నేయుచు పూర్ణ శాస్త్రమనిపించు
 కొనుచున్నది. అయితే విషయమున్న గీతావిజ్ఞానమందు పివృత
 మైనది. ఇందుకు:- ఆత్మకు జ్ఞానవిజ్ఞానములను రెండువివర్తములు.
 నిగుహాధిక మగునది జ్ఞానమూర్తి ‘సత్యంజ్ఞానమనంతంబ్రహ్మ’
 విశ్వపరిగ్రహణమున నదే సోపాధికమై విజ్ఞానమూర్తియగును.
 “నిత్యంవిజ్ఞానమానందంబ్రహ్మ” ఇప్పుడు “శాస్త్రములేయాత్మ
 కల్యాణముజెప్పను” ఆత్మకును గల్యాణమునకును సంబంధమేమి?
 ఆత్మనిత్యము ఆనందరూపము అగుచో దానికి క్షేత్రసంబంధమెట్లు?
 లేనిచో ఆత్మశాస్త్రపదేశమే? ఈస్థితిలో శాస్త్రములు కేవలము
 శరీరపరకము లనవచ్చును. ఏలయన, సుఖదుఃఖాది ద్వంద్వభావ

సంబంధము. శరీరముతోడనేకదా!” అనియు శంకకలుగవచ్చును.
మరియు -

ఆత్మయున్న దొక జటిలనమస్య - ఒకచో దానిని వ్యాపకమనియు, వేరొకచో ప్రతిశరీరభిన్నమనియు చెప్పబడినది. ఒకచోనది పరలోకమునకు బోవుననియు, నొకచో సటుకొడు శరీరత్యాగానంతరమే రెండవ జన్మనెత్తుననియు చెప్పబడినది. ఒకచో, నాత్మశబ్దాతీతము కనుక శాస్త్రమువలన నెఱుకపడదనియు, నొకచో దానినెరుంగుటకు శాస్త్రము సాధకమనియుచు చెప్పబడినది. అట్లే ఆత్మ - ధర్మాధర్మ - పుణ్యాపుణ్య - కృతాకృత దూరమనియు దానికే అన్నియు గలవనియు కలదు. ఎన్ని చెప్పుదుము, ఎన్నోవిరుద్ధ వచనములగవడుచున్నవి. కనుక నాయీసర్వసందేహ నివృత్తికి మొదట నాత్మ పరీక్ష యత్యావశ్యక మగుచున్నది.

కానిండు ఇట్లు ఆత్మకెన్ని వివర్తములున్నను జ్ఞాన విజ్ఞాన భేదముచే ముఖ్యముగా నిరుపాధిక - సోపాధికములు రెండే వివర్తములు కనుక సంగ్రహముగ వీనింజూతము. ప్రస్తుతము గీతాశాస్త్రము నొకింతసేవటుంచి ఆత్మంగూర్చి దార్శనికులు గావించియున్న వివేచనలేమో చూతము. అందువలన దర్శన విరోధములంగూడ పరిహరింపగలము.

దార్శనిక దృష్టి - అత్త పరీక్ష

“అట్లాంటిక్ ప్రాంతంలోని సరి ప్రశ్నల సేవయా,
ఉపదేశ్యుని అన్వేషణ, జ్ఞానిన సత్త్వదర్శనం”

దర్శన భేదములు

దర్శన సాంఖ్య భేదములు సానేక సంప్రదాయములున్నవి.
అందులో కొన్ని భేదములు మూలభూతములు. కొందరిదృష్టిలో
దర్శనము అంశిక - సాంప్రదించే దేవునిభేదములు. ఇవి
అచార్యభేదముచే నాక్కొక్కటి అనుచోప్పున మొత్తము
సంప్రదించుభేదములు అగును - ఎట్లన 1. లోకాయతిక-వైభా
షిక - సాత్రాంతిక - క్షణికవైజ్ఞానిక - మాధ్యమిక - స్యాద్వా
దీకము అను నాదును నాస్తికదర్శనము లివి లోకీకములు, -
2. న్యాయవైశేషిక సాంఖ్యయోగ పూర్వోత్తర మీమాంస
అగును అస్తికదర్శనములు. ఇవి నైదికములు. ఈశ్వరసత్త్వనొప్పి
నవి. ఇవి యీశ్వరసత్త్వనుపేక్షించి నాస్తికవాదము నెదుట బెట్టు
కొని దర్శనమీమాంసయందు బ్రవృత్తములైనవి.

మరికొందరి సంప్రదాయమున దర్శనము లింకొకటిగానున్నవి.
ఎట్లన:- పైచెప్పిన కర్మజ్ఞానప్రధానములగు లోక-వేదములే
కాక భక్తిప్రధానముగు నాగమతత్త్వముకంటె యున్నదిగాదా!
విశ్వవివర్త మీమాంసవేగు దర్శనము అన్నచో విశ్వవివర్తము
కర్మజ్ఞానభక్తిభేదముచే మూడుభాగములు. కర్మనిరూపకము

నాస్తికదర్శనము. జ్ఞాననిరూపక నాస్తికదర్శనము. అట్టి భక్తి ప్రతిపాదక శాస్త్రము సాంప్రదాయక దర్శనమనవచ్చును.

భక్తికి దేవతాతో సంబంధము. ఉపాసన దేవతకేగితా !

అదియు: సూర్యుడు-శక్తి - విష్ణువు - గణపతి - శివుడు అని యైదుభాగములు, సమష్టిరూప మొకటి. మొత్తమూరు (1) సార. శాక్తి - వైష్ణవ - గాణాపత్య - శైవ దర్శనము లైదును - సమష్టి రూప స్మార్త మొకటియును. సమష్ట్యపాసన యుత్తరభాగత పేశమున, వ్యష్టపాసన దక్షిణభాగతమునను విశేష ప్రచారములొ నున్నవి. ఈవిధముగ ఆగమికములారు భక్తిదర్శనములు, నైగమికములారు జ్ఞానదర్శనములు, తాకికములారు కర్మదర్శనములు; మొత్తము పదునెనిమిది. ఇందు నైగమికాగమికములు పండ్రెండును ఆస్తికదర్శనములు. తక్కిన తాకికదర్శనములొగును నాస్తికదర్శనములు.

ఇక గొందరు దర్శనములు కిరీ అందును. “దర్శనములొరు: అవి ఒక్కొక్కదాని కారేసిచొప్పున మొత్తము కిరీ విభాగము లగు” నని వారందరు. ఇందును 6 నాస్తికములు; తక్కిన 30 యు ఆస్తికములు. ఎట్లన:- 1. నాస్తికదర్శనము 2. ప్రాకృతిక దర్శనము 3. ప్రవర్తిదర్శనము 4. ఉపాసనా దర్శనము 5. సంప్రదాయదర్శనము 6. తర్కదర్శనము అని దర్శనములారు. ఇందు-

1. నాస్తికదర్శనము:- వస్తుత: ఇది 1. చార్వాక 2. బౌద్ధ 3. జైనము లను మూడువిభాగములు. వీనికి వరుసగ బృహస్పతి-గౌతమబుద్ధ - జినాచార్యులు శ్రవర్తకులు. ఇందొకటి, మూడు

లకు ఈ కామరూపి కాన్దర్శనములనియు బోధింపకలవు. ఇకమధ్య
దగు చంద్రాదర్శనము శిష్యసంప్రదాయ భేదమున మాధ్యమిక
- అనునాచార - సౌ తాంత్రిక - వైభాషికములను భేదములు
కాని ముత్తము నొద్దికదర్శనములారగుచున్నవి. వీనిస్వరూప
మిది సంక్షిప్తముగా - అనిపెదము. విశేషములు వలయువారు
ఆయాదర్శనములపై చూడవలయును. అందు-

(1) - కామరూపిని చార్యునికదర్శనము:- దీనికి మూల
ప్రశ్నకుడు బృహస్పతి. చార్యుడును గొప్పవిద్వాంసు డీమత
మును విస్తరించెను. ఇతడు అనీశ్వరవాది. ఘోరనాస్తిక శిరో
ముఖ. శిష్యులము నొకప్పుడు భారతమున వ్యాప్తముగావించెను.
దీనికి దీనికి చార్యునికదర్శనమని పేరువచ్చెను.

ఈదర్శనములట్టి ఆకాశ మనునది తత్త్వముకాదు. తక్కిన
ప్రశ్నకుభూతములు నాలుగే తత్త్వములు ప్రత్యక్షమే ముఖ్య
ప్రమాణము. నాలుగుతత్త్వముల సమన్వయమునను శరీరమను
సంస్థయుత్పన్నము కాగా నందొక క్రియావిశేషముగూడ జనిం
చును. అదే:- ఆత్మ - చైతన్యము మదము మోదక ద్రవ్య
మందును, శరీరమందునుగూడ లేకున్నను, రెంటి సంయోగము
నను తాత్కాలికముగ జనించునట్టిచటగూడ నూహింప
వలయును.

నాల్గుభూతములును వేర్వేరుగ జడములు. వీనికంటె వేరుగ,
చైతన్యము - ఆత్మయను వస్తువేదియుతేదు. పైవిధముగ నిది
తద్భూత సంయోగజము. అవి విడిపోగా నిదియుపోవును. అను

మానము ప్రమాణమునుటకు ప్రమాణము లేనిదనినది సరి.
ప్రమాణము కాదు. అందుకు సాధకము ప్రత్యక్షమే కనుక
ఆత్మ అనుమానక నునాట ఉన్నది. నేటికిని కొంతమంది దానిని శరీ
రముకంటె వేరుగాజూడలేదు. అట్లయితే ప్రత్యక్షమనుబుధి
ప్రమాణమునకు విలువదేము? వస్తువు ప్రత్యక్షమగుచున్నది
ప్రమాణమేలేదు.

పారలౌకిక స్వర్గసుఖమునుండి యంతకంటె మున్నె మున్నె. వేరు
దులు చెప్పినది ధూర్తకల్పన. ఇలాంటివాళ్లు - స్వాధీన -
స్వర్గము నెవడుచూచి వర్ణించువాడు? స్త్రీ స్త్రీ భోజనాని ప్రత్య
క్షానుభూత సుఖమే స్వర్గము. శరీరపీడా జరచులే సరకము.
శరీరనాశము మోక్షము. స్వవ్యవస్థా సౌకర్యమునకై తొనెన్న
కొన్న న్యవస్థాపకుడు ప్రజాతంత్రాధ్యక్షుడు, రాజే శాశ్వతుడు
ఇక వేరుగ గర్మఫల మిచ్చువా డెవడునులేడు, అగ్రస్థు మను
షదార్థ మేదియులేదు.

“సస్వర్గో నాపవర్గోవా నైవాత్మా పారలౌకికః
నైవ వర్ణాశ్రమాదీనాం క్రియాశ్చ ఫలదాయకః”
అగ్నిహోత్రం త్రయోవేదాస్త్రీదండం భస్మగుంధనమ్
ప్రజ్ఞాపారుష హీనానాం జీవికేతి బృహస్పతిః
పశుశ్చేన్నిహతః స్వర్గం జ్యోతిష్టోమే గమిష్యతి
స్వపితా యజమానేన తత్రకస్మాన్న హన్యతే!
మృతానామపి జంతునాం క్రాద్ధంచేత్తృప్తికారణం
గచ్ఛతా మిహ జంతునాం వ్యర్థం పాథేయకల్పనా”

యదిగచ్ఛ త్వరంతాకం దేహదేవ వినిగతః

శక్స్యాదభ్యయో సచాయాతి బంధున్నేహసమానుతః ?

(2) చతుర్విధ జన్మదర్శనము:-

ఇందు అనుచూసముగూడ ప్రమాణము. వీరికి విశ్వము త్పణిశము. దుఃఖినుసము, స్వలక్షణము, శూన్యము, అర్థక్రియా శాంతిస్థితి సత్త్వ. లేదా సత్త్వాపదార్థము క్రియామయ విశ్వ ముందలి ప్రతిపదార్థమును త్పణిశము. త్పణిశక్రియాస్వరూప మను ల్పదము, కనుక స్వరూప రహిత క్రియామయవిశ్వము శూన్యము. శూన్యభావమునకు శృష్టి లక్షణసుఖముతో సంబంధములేదు. కనుక విశ్వమునుఃఖము. ఇట్టి విశ్వమునకు దేనితోడను బోలిక లేదు. కారణము? పదార్థమునకు (పటానులకు) మరొక పదార్థముతో బోలిక నేమి? సరివర్తనశీల వస్తుక్రియకు వేరొక క్రియతో బోలిక నెక్కడ? ఒకేక్షణమున సనేకక్రియలు ప్రవృత్తియగుచో బోలిక యన్నది తీసికొనుము. మఱి త్పణిశ క్రియకు ప్రవృత్తియెక్కడ? కనుక క్రియామయ విశ్వమును స్వలక్షణ నులముము.

“స్వరూపక్షణిం త్పణిం తత్తవః సర్వం శూన్యం శూన్యం

తత్తవఃసర్వం స్వలక్షణం స్వలక్షణం”

తక్కిన పంచస్కంధాది సిద్ధాంతము లాయూ బోధగ్రంథము లంటే అరచునగును.

(3) స్యాద్వాదదర్శనము: (6) :- ఇందు ఆత్మనిత్యతా ప్రవేశించినది. శరీరమునంత నాత్మ స్థాయి. అందునలన నాత్మతో రముతో కర్మఫలసంబంధము అంగీకరించబడినది. బీజా అబీజములను రెండుతత్త్వములు. ఇవి బోధాబోధనములు. చూడవలెను ఈ వచనములు.

“చిదచిద్వే పరేతత్వే వివేకస్తద్వివేచనమ్

ఉపాదేయముపాదేయం హేయం హేయంచసర్వతః

హేయంతు కర్తృరాగాది తత్కార్యమవివేకినః

ఉపాదేయం పరంజ్యోతిరుపయోగైకలక్షణమ్”

విశ్వవాస్తవికస్థితి నెరింగినట్టియు, రాగాదిదోషవివేక యగు నట్టియు త్రైలోక్యపూజతుకు అర్హున్ అనునతడే పరమేశ్వరుడు. ఈ మతమువారు ఆర్హతులు. జీవుడు - ఆకాశము - ధర్మము - అధర్మము - పుణ్యము అనునవి తత్త్వములైదు. ఆస్తికాయము లందురు. ఆస్తికాయ మన దత్త్వపర్యాయము.

ఇందు జీవతత్త్వము— 1. సంసారి - 2. ముక్త భేదమున రెండువిధములు. కర్మసంతాననశమున జన్మతెత్తువాడు సంసారి. ఇందును సమనస్కామనస్కభేదమున రెండు తెగలు. మరల నిందును అమనస్కజీవులు 1. త్రనజీవులు 2. స్థావరజీవులు నని రెండు తెగలు. రెండింద్రియములుగల శంఖ - గండాద్యమనస్కజీవులు త్రనజీవులు. పృథివీజల తేజోవాయువనస్పతులు అయిదును స్థావరజీవులు. భవాంతరసంబంధవిముక్తులు ముక్తజీవులు.

అజీన - ధర్మాధర్మములను మూడ స్తికాయములు (తత్త్వములును అజీనవినర్తములే. స్వర్క - రస - వర్ణ యుక్తవదాగ్రము పుష్కలము. ఇదియు అణుపుష్కలము సంఘ పుష్కలము నని రెండు విధములు. కొందరి మతమున:- జీవ - అజీన - అనత - బంధ - సంవర - నిర్జరా - మోక్షములన్నవియేడు తత్త్వములు. వాని వినగములు శైవదర్శనమందే అరయవలయును. వీమైనను దీని మూలలక్ష్యము “నయ్యగ్ధర్మసజ్జానచారిత్రాణి మోక్షమార్గః”

ఈయూగు నాస్తికదర్శనములందు మధ్యవగు బౌద్ధదర్శనములు నాల్గింటికి వైనాశికములను పేరుగూడ కలను. ఇది వడ్విధ నాస్తిక మత సంగ్రహము. దీని యుపాదేయతాను పాదేయతలం దరువాత చూచుకొందము.

ఇక: ఆస్తికవడ్ధర్శనములు:- ఇవియన్నియు నిటవివరించుచో గ్రంథము బృహత్కాయమగును. ఇప్పుడు వైజ్ఞానిక దృష్టితో దర్శనములను సమన్వయింపవలసి యున్నది. కనుక వాని నామములు మాత్రమిట నుదహరింతుము. విశేష మరయ గోరువారు మరొకచో జూడవచ్చును.

(1) ప్రాకృతికదర్శనము :- 1. సాంఖ్య ప్రవచనము 2. శైవము 3. సాశుపతము 4. కాపాలికము 5. కారుకము 6. సైశేషికము అను నాగు పేరులుగలది. ఇందు శైవాదికారు కాంతములను మా సీశ్వర దర్శనములనియు నందురు.

(2) ప్రపత్తిదర్శనము:- వీనిప్రవర్తకులను ప్రపన్నాచార్యులందురు. 1. నిర్విశేషా ద్వైతము 2. విశిష్టా ద్వైతము

3. ద్వైతము 4. శుద్ధాద్వైతము 5. ద్వైతాద్వైతము
6. చైతన్యద్వైతము - ఇందు మధ్యవినాల్గు భాగవత దర్శనము లనియు నందురు.

(3) భక్తిదర్శనము:- ఏళ దనుయాయుల నుపాసకులందుగు.

1. సౌరము 2. శాక్తము 3. శైవము 4. వైష్ణవము
5. గాణాపత్యము 6. స్మార్తము - ఇందు మధ్యవినాల్గును ప్రపన్నదర్శనము లందుగు.

(4) సంప్రదాయ దర్శనము :- 1. ఊర్ధ్వమూయము
2. పూర్వామూయము 3. దక్షిణామూయము 4. పశ్చిమామూయము
5. ఉత్తరామూయము 6. అగ్రరామూయము - ఇందు మధ్యవినాల్గు దైశికదర్శనము లనిబడును.

(5) తర్కదర్శనము:- 1. శబ్దము 2. మీమాంస
3. న్యాయము 4. అలంకారము 5. పురాణము 6. ఇతిహాసము - (ఇవి దర్శనములనుటకంటే 'దర్శనాభాసములు' 'దర్శనప్రతిచ్ఛాయ' లనుటమేలు) ఇందు మధ్యవినాల్గు తర్కము లందురు. ఇట్లు మొత్తము ముప్పదియారు దర్శనములు.

ఇట్లు ఆరేసి భాగములతో గూడిన నియ్యాయదర్శనములను కొరిది పంక్తులలో స్పష్టము గావించుము.

(1) "వేదశాస్త్రము ఏదృష్టితోడనైనను బ్రమాణముకాదు. అన్నివ్యవహారము లందును యుక్తియే సమన్వయహేతువు" ఇది నాస్తికప్రథమమట్కనిష్కర్ష.

(2) "అన్యసాధనాపేక్ష లేక ఈశ్వరుడు స్వంతంత్రేచ్ఛా

మాత్రముననే విశ్వనిర్మాణము నేయుప్రభువు.” ఇది మా హేత్వ రుల నిష్కర్ష. కనుక వీరిని స్వంతత్రేత్వరవాదు లందురు.

(3) “విశ్వనిర్మాణము నీశ్వరుడు స్వయముగా జేయక ప్రకృతిద్వారా కావించును. అప్తకామునకు విశ్వనిర్మితి ప్రయాస మేల? అదియతని మహిమకు గళంకము” ఇది భాగవతుల సిద్ధాంతము. వీరిని ప్రకృతిశంత్రేత్వరవాదు లనియు నందుగు. స్వతంత్రత్రేత్వరులును, ప్రకృతి తంత్రేత్వరులును స్వసిద్ధాంత పుష్టికై దేవమును బ్రహ్మాణీకరింతురు. కనుక నాయురువురను నైగ మికులనియు (వేదానుయాయులు) నందురు.

(4) “ఈశ్వరుడు తనవిభూతులగు సూర్యదుర్గాశివవిష్ణుగణవ త్యాది జేనశలద్వారా విశ్వనిర్మాణముగావించును. కనుక ఈశ్వరు నెరుంగుటకుముందీ విభూతులనుమన ముపాసింపవలయును. అందు వలన మనకన్నియు సిద్ధించును” ఇది ప్రవన్నాచార్యుల నిష్కర్ష. అసన్యోపాసనప్రసత్తి, అదికలవారు ప్రపన్నులు. వీరు వేదశాస్త్ర మూలసిద్ధాంతములతో బాటుగ నుపాసనావిషయమున నాగమ శాస్త్రోపాయములనుగూడ నుపయోగించుకొందురు. వీరిని నైగ మాగమికులు, విభూతి తంత్రేత్వరులు అందురు. స్వతంత్రత్రేత్వరులు సాక్షాత్కరను ప్రకృతి తంత్రేత్వరులు ప్రకృతిద్వారమునను విభూతిశంత్రేత్వరులు విభూతిద్వారమునను ఈశ్వరునుపాసింతురు. ఎట్లైన నీశ్వరోపాసన వీరి ముఖ్యద్దేశ్యమగుటచే వీరి నుపాసకు లనియు నందుము.

(5) “ఈశ్వరవిభూతిరూప సూర్యాది దేవతల నుపాసించి,

సిద్ధులంబడసి వానిచే లోకకల్యాణమాచరించుట పురుషార్థము” ఇది దైవిక సిద్ధాంతము. అగమామాయ పరకవిశుద్ధాగమికులగు వీరి యభిప్రాయమేమన:-

సృష్టినిర్మాణమిశ్వరుడు స్వతంత్రముగనో ప్రకృతిద్వారముననో ప్రకృత్యవయనభూత స్వవిభూతిలక్షణ సూర్యశక్తివ్యాపిదేవతలద్వారముననో చేయుగాక! ఏమైన నిందెన్నగునోచేసెను మనస్సు బనిలేదు. అందువలన మనము ప్రపంచ కల్యాణము గావించజాలము. 1. కేవలేశ్వరవాదులగు విశుద్ధనైగమికులు (వేదనిష్ఠులు) స్వతంత్రేశ్వరాను గాములునగు మాహేశ్వరులును 2. ప్రకృతిను దీశ్వరవాదులు నైగమికులు (వేదనిష్ఠులు) ప్రకృతితంత్రేశ్వరాను గాములునగు భాగవతులును. 3. విభూతిమవీశ్వరవాదులు నైగమాగమికులు (వేదపురాణనిష్ఠులు) విభూతి తంత్రేశ్వరాను గాములు నగు ప్రపన్నులును. క్రమముగ నీశ్వర - ప్రకృతి - దేవతోపాసన (అవతారోపాసన) లచే నాత్మకల్యాణము గావించుకోగలిగినను వీరిమువ్వరిచే ప్రపంచమునకగు లాభమేమియులేదు. కనుక స్వార్థసాధకములు వ్యక్తికల్యాణపరకములు నగునీ మూడును శ్రేయోమార్గములు కావు. ప్రకృతియుక్తుడగు పురుషుడు (ఈశ్వరుడు) తనదేవవిభూతులకు సిద్ధులనొసంగి విశ్వసంచాలనము గావించి యున్నారు. అంతే గాని ఈశ్వరుడు - ప్రకృతి - తదవయవభూత సూర్యాదులు స్వతంత్రముగ నేమియు జేయజాలవు. పైనిజెప్పిన సిద్ధులే యెంతచేసినను జేయుచున్నవి, కనుక శక్తిమ దుపాసనగాక శక్తులనే - సిద్ధులనే

యుపాసింప వలయును. అదే పరమ పురుషార్థము. సూర్య చంద్రాగ్ని పవనాగు లీసిద్ధుల బలముననే విశ్వసామాజ్యము సాగించుచున్నవి. మనమును సిద్ధిపరిజ్ఞానమున ప్రాణదేవతలం గనుగొని సిద్ధులనొంది వానిద్వారా దేవ విభూతులవలె లోక శిఖ్యాణ మూచరింప వలయును.

ఆగమశాస్త్రోక్తమగు నీసిద్ధాంతమీ లోకకల్యాణమూలక సిద్ధిభావమునులోగొని తత్కల్పితసమానవ సమాజమున కితర ములగు నూడుమార్గముల కంటె విశేష రుచికరముగదోచెను. కనుకనే కొంతకాల మా పూర్వోక్తోపాసకులస్థానము నీదైశిక పరంపర యాక్రమించెను. సిద్ధుల నది వేదనిష్ఠం బాడునేయుట కనువు పడెను.

(6) తార్కికదర్శనము:— దీనిని దర్శనాభాస మంటిమి. నిజముగా నిది యేకదేశికము. కారణము? సృష్టివిద్యా ప్రతి పాదక శాస్త్రుత్వమే దర్శనశబ్దమున కవచ్చేదకము. తత్ప్రధాన లక్ష్యము సృష్టివిద్య. ఈ దర్శనమునం దది గౌణము. ఉదాహరణము:— శాస్త్రీకదర్శనముం గొనుడు. దీని ముఖ్యలక్ష్యము పదవిద్య - లేక - శబ్దబ్రహ్మ. ఇది:— వర్ణాక్షర పదవాక్య స్ఫోటాది శాబ్దిక వివర్తనములను ప్రధానముగజెట్టుకొని ప్రసంగ వశమున ఈశ్వరుని లక్ష్యము గావించును. కారణము? శబ్ద బ్రహ్మ విద్యయం దవిస్ఫోటపదార్థమే, పరబ్రహ్మ విద్యయందలి యీశ్వరపదార్థము. స్ఫోట మవ్యయోశ్వరునియంశ. స్ఫోటము శాబ్దికుల ముఖ్యలక్ష్యము. ఇట్లు:— ఈశ్వరవివర్తము యొక్క

అనగా:- సృష్టివిద్యా సవర్తముయొక్క యంశరూపముగఁ
 స్ఫోటమును ప్రధానలక్ష్యముగ గొన్నందున దీని 'నేకదేశ
 దర్శనము' 'దర్శనాభాసము' ననవచ్చును. ఇక:- పూర్వ
 మీమాంసాదర్శనస్థితియు నింతే. మీమాంసకులను వాక్యా
 న్వయవిదులందురు. వేదవాక్యములు కర్మకాండ - జ్ఞానకాండ
 భేదమున రెండుభాగములు. దీనియందు కర్మ - బ్రహ్మస్వరూ
 పము వేరు. జ్ఞాన బ్రహ్మస్వరూపము వేరు. ఈ రెంటి ప్రతి
 పాద్య విషయములును వేరే. వాని సమన్వయమునకే
 పూర్వోత్తర మీమాంసలు వెలసినవి. ఇందు పూర్వ మీ
 మాంసకు బ్రధాన విషయము వాక్యసమన్వయము. అందం
 దీశ్వర ప్రశంసయున్నను అది గౌణమే. వాక్యార్థ సిద్ధియే
 ముఖ్యము. వాక్యముద్వారానే యిది ఈశ్వరసిద్ధియంద్రగేసర
 మగును. విశ్వప్రభవసృష్టితో నిది ఈశ్వర నిరూపణసేయను
 కనుక నిది సృష్టి విద్యా ప్రతిపాదకము గాదు. కనుక దీనిం
 గూడ నేకదేశదర్శనమే యందుము.

ఇంతటితో నేదోయొక విధముగ దర్శన విచారణయైనది.
 దర్శనమునకు దృష్టిమూలక (సిద్ధాంతమూలక) జ్ఞానముతో
 సంబంధము. ఇందు ప్రత్యక్ష (వ్యవహార) మూలక విజ్ఞాన
 మొకవిధముగ లేదనవచ్చునను విషయము ముందు తెల్లము
 గాగలదు. స్థూలదృష్టికి దర్శనతంత్రములందు విరోధమున్నట్లు
 కానవచ్చినను సూక్ష్మముగ జూచినచో "సర్వధా విభక్తము
 లగు తత్త్వవిశేషములను నిరూపించు దృష్టిచే భిన్నమార్గముల

నాశ్రయించినను తుదకివి యన్నియు నొకచోటికేజేరు” నని పొడకట్టును.

‘స్వకామేకో గమ్యః త్వమసి పయసాం అర్జవభవ’

ఇది దర్శనభేద నిరూపణము.

అథ దర్శన సమన్వయః

దర్శనములు పండ్రెండు, పదానెనిమిది, ముప్పదియారు-ఎన్ని మొదలగునవి కానివి. అయ్యది విద్వాంసుల వాగ్విలాసమైన భవము. అందువలన నేమైనంగావచ్చును. కాని, వాగ్విలాసము వేరు, నస్తుస్థితివేరు. నస్తుస్థితి కాలంబనము వృద్ధవ్యవహారము. సామాన్యముగ దర్శనము తెన్ని? యన్నచో వృద్ధుల శబ్దమే వినబడుచున్నది. శక్తిగ్రాహక శిరోమణియగు నీవృద్ధవ్యవహారముం బట్టి ఆస్తికములైనను నాస్తికములైనను, (మొత్తము) దర్శనము లాదో. వైజ్ఞానికముగగూడ నీవక్షమే యుచితమని తెలియవచ్చును. ఎట్లన:-

“యాన్యస్థానం సుచరితాని తాని త్వయోపాస్యాని నో ఇతరాణి” “యక్తియక్తనచో గ్రాహ్యం బాలాదపి భుకాదపి” అన్నట్లు ఉపాదేయనస్తువు (నిషయము) ఎందున్నను గ్రహింపవచ్చును. నాస్తికదర్శన మొక యాస్తికుని దృష్టియందు విలువ లేనిదగుగాక! అందలి యుపాదేయవిషయములను గ్రహించుట తప్పగాదు, అందుకు లజ్జింపనుగూడదు, ఇప్పుడు విజ్ఞాన

దృష్టితో మనము తెలిసికొననున్న దర్శనపరిజ్ఞానమునకై నాస్తిక దర్శనమునే యాశ్రయింపవలయును.

జైనదర్శనము. ముక్తికి “సమ్యగ్దర్శన - జ్ఞాన - చారిత్రాణా మోక్షమార్గః” అని మూడు మార్గములను జెప్పెను. ఈసూత్రమునకు వారి *వ్యాఖ్యాత లేమిచెప్పినను పొన్నివిశి ముగ దీనియర్థము వేరుగనున్నది:-

విశ్వస్వరూపమేమి? ఇది ఎప్పుడు? ఎందుకు? ఎట్లు? స్మృతి మయ్యెను? ఇందలి మనుజానిక ర్తవ్యమేమి? ఏకర్మలవలన సుఖ-దుఃఖములుకలుచున్నవి? ఇత్యాదులు విశ్వవిద్యకు జందిన ప్రశ్నలు. ఈవిద్య 1. సమ్యగ్దర్శనము 2. సమ్యక్ జ్ఞానము 3. సమ్యక్ చారిత్రము అని మూడుభాగములు.

విశ్వస్వరూపము నెరింగిన చూసినవిద్వాంసులు పాగుచూచిన తెరంగు శబ్దములతో మనయెదుట సిద్ధాంతరూపముగ నుంచరి. అవగ్రహాత్మకమగు నిదియే దర్శనము. ఇందువలన సాధారణ జ్ఞానమేకల్గును. కనుక దార్శనికజ్ఞానమునవగ్రహజ్ఞాన మందుము. ‘ఘటమహంజానామి - ఇత్యపిజానామి’ అను నీ నిశ్చయాశ్మక జ్ఞానమును జైనదర్శన మవగమమునియెను. ఇందుకు సంస్కృత సాహిత్యమందు అవగతశబ్దము ప్రయుక్తమయినది. దీనినే తార్కికులు పారిజ్ఞానమందురు. - అవగమాత్మక (నిశ్చ

* (1) జీవకల్యాణార్థము ఆర్హన్ చెప్పినదానియందు శ్రద్ధ (2) జీవుడు తన ప్రాతిస్విక స్వభావము విడవక సంయమ మోహరహితావబోధ కల్గి యుండుట (3) పాపకర్మలనువీడుట - ఇందు దర్శనమున జ్ఞానము - అందు వలన చారిత్రము కలుగగా జీవరకు నిర్వాణ ప్రాప్తియగును.

యాత్మక) మగు నీ పార్థిజ్ఞానోదయమునకు జైనులు అనగ్రహము, ఈహ, ధారణ యను మరిమూడు వ్యాపారములను కారణములుగ నెంచియున్నారు. దీనికిని అవాంతరభేదము లనేకము లున్నవి. ఇంచుమించు 15 - 16 - వ్యాపారముల యనంతరము పూర్వోక్తానగమజ్ఞాన ముదయించును. ఘటముతో నూనె గ్రహయగు చక్షురంద్రియమునకు సంబంధము కలుగగా జఘటహాపము (ఆకాశ - సర్వ హాపము) చక్షుః పటలప్రతిబింబిత మగును. ఇట్టి ఘటజ్ఞానమునకు బ్రథమపర్వము, (ద్వాదశ ప్రాణ సమిష్టి సూక్ష్మము, సూర్యగతేంద్రప్రాణము నర్జునాపము నకును, త్వష్టాప్రాణము ఆకారరూపమునకును, గ్రాహకము ప్రసంగితము నగును. సూర్యనుండియే చక్షురంద్రియోత్పత్తియు గనుక కార్యరూప చక్షువునందు నారేండు ప్రాణములు నుండును. అందువలన చక్షువు పురోఽవస్థితవత్త్వాకార సర్వగ్రహణ సమర్థమగుచున్నది) ఇది:- ఇంద్రియమునకు విషయముతో - లేదా - విషయమున కింద్రియముతో నగు నొక విధమగు స్వర్ణమాత్రము* దీనిపేరే అనగ్రహము - ఇదే

* సూర్యనిరులు చక్షువు గాక చిత్త-వ యింద్రియము అన్నియు నప్రపంచములు అందురు. అనగా వానిపైకి విషయములు వచ్చి చేరును చక్షువు, విషయములపైబడును కనుక నిట్లప్రపంచకారి అందురు-అందువలన “ఇంద్రియమునకు విషయముతో” అని జిస్పతిమి కాని “సర్వాణీంద్రియాణి ఆతీంద్రియాణి” అను విజ్ఞానసిద్ధాంతముంబట్టి అన్నిటివలె చక్షువు నప్రపంచకారియే కనుక ‘లేదా విషయమున కింద్రియముతో’ అనియు నంటిమి.

మొదటి జ్ఞానము. అనగా:— ఇంద్రియక జ్ఞానమువేరే అనగ్రహము అని భావము.

ప్రజ్ఞానమనస్సునకు, చక్షురింద్రియముతో సంబంధముండును. అదిలేనిచో, గన్న హపజ్ఞానము నొందజాలను. మనస్సుస్వాయత్త మగుచో కన్నమియు జూడజాలను. ప్రజ్ఞాని మనోవికాస మన్నియింద్రియము లందుకంటే చక్షురింద్రియమందే అధికముగ నుండును. మనః స్వాభావికవృత్తి మనీష. అది కలవాడు మనీషి. మనస్సున కన్నియింద్రియములతోడను సంబంధముండును. మనస్సులేనిచో శబ్దాదులం దేవిషయము ననుభవమునకు రాజాలను గాని, దీనివికాసము ప్రధానముగా చక్షువునం దుండును గనుక చక్షుఃపటలమును మనీషి యందురు.

చక్షు వాధ్యాత్మికసూర్యుడు. మనస్సుసోమము సూర్యగతేంద్రసంబంధసోమము ప్రదీప్తమగును. కనుక చక్షుగతమనస్సు చక్షురింద్రియమందు పూర్ణవికాసము నొందును. అందువలన మనస్సు చక్షురింద్రియ ద్వారమున (ఇతరేంద్రియములచే కంటె) నెక్కువ వ్యయ మగుచుండును. చక్షుః పటల మనగుంధ మగుచో అంధుడు - సూరదాసు, ధృతరాష్ట్రుడు మొదలగువారు) ప్రజ్ఞాచక్షు వందురు. అట్టివానికి మనోవ్యయముండదు కనుక స్మరణశక్తి యధికమగును.

కానిండు: ప్రస్తుతము:— ఇంద్రియములద్వారా వచ్చు విష

యము మనస్సుపైకి వచ్చును. మనస్సు^{తో} బుద్ధి సంబంధమై యుండును. అందువలన మనః ప్రతిబింబి^{తో} విషయములు బుద్ధి యందుబడును. బుద్ధి^{తో} సంబంధమున్నది 'ఆత్మా బుద్ధ్యా న మేత్య' (సాశి) అందువలన నావిషయము లాత్మ^{తో} సంబంధ పడును. ఇట్లు:- ఇంద్రియార్థములను మనోబుద్ధులద్వారా యాత్మను జేర్చుటకు ఇంద్రియ మనోబుద్ధుల ప్రయాన - చేష్ట - అంశ ర్వాగ్నిసారము (ప్రాణపుణి) ఈహ యందురు. ఇది యుపగమసంశ్లేషబింబి.

ఇందువలన నింద్రియస్థ విషయము మనోబుద్ధులద్వారా ఆత్మయందలి 'ఇదమిదం' రూపమున బ్రతిష్ఠిత మగును. బుద్ధి 'దీనిని నేనెరిగితి' ననుకొనును. ఇదే అవగమము (నిశ్చయాత్మక జ్ఞానము) దీనిచే మనోబుద్ధి యుక్తమగు నాత్మయందు, తత్త్వ స్వరూప సంతకా ర మేర్పడును. ఇదే భారణ, దీనినే అన్తికసర్వ సము నాననానంత్యం మనును. దీని బలముననే పిమ్మట వ్యవహారములు సాగును. ఇదే పరిజ్ఞానము - ఈ విషయమును నానునాత్మముగా నట్లునుకొనవచ్చును:- "ముదతా నిషాదు ముతా^{తో} నింద్రియసంబంధము కలుగగా మనోబుద్ధుల యాహా రూపస్వాపారమున 'నేను ఘటము నెరిగితి' నను జ్ఞానము కల్గును. పిదప 'నేను ఘటము నెరిగితిననియు నెరిగితి' నను పారజ్ఞానము కల్గును. ఇదే అవగమాత్మికభారణ. ఇదే జ్ఞానమున కంతిమ పర్యము. ఇదే విషయసాక్షా త్కారము." ఇట్లు జై నదర్శనాను

సారము ప్రత్యక్షజ్ఞానమునందును అనగ్రహము నహంకారము (అనామ)ము, ధారణ - అగు నాల్గువర్తనలు కలుగును.

ఈ నాల్గు వర్తనలు లభించు మనదర్శనార్థము. ఇట్లుగా సంబంధియగు సనగ్రహమును ప్రాప్తిమిది జ్ఞానమునే జాగ్రత్తమున చూస్తుంది. దర్శనజ్ఞాన మనగ్రహజ్ఞానముకంటె గొప్పది కాదు. ఒకడు చూచిన దానిని మనము పోల్చి పోల్చి మనకు గల్గిన జ్ఞానము ఈహావాయ ధారణారహితము. విషయాస్పర్శరూపము ఇంద్రియమువలన నగునది. ఇది సామాన్యజ్ఞానము. దృష్టిగూఢము విషయదర్శన మాత్రమున నీయనగ్రహశక్తికి జ్ఞానమును కల్గును. దర్శన శాస్త్రమున గల్గునదియు నిదే. కనుకనే దీనిని దర్శన మందురు. దర్శన జ్ఞానమునందు వినుటకంటె చేయవలసిన దేమియు లేదు. చూచినవాడు చెప్పినది వినుటకంటె మనకు గర్తవ్య మేమున్నది?

చూడుడు:- పౌరాణికుడు ఖగోళవిషయములు వినిపించుచు “శింశుమారచక్రమం దది యక్కడ నిది యిక్కడ నున్నదని స్వరసాతలములచే సూర్యగ్రహణము, సింహిచే చంద్రగ్రహణము కల్గును. అపాంవత్సనక్షత్రము వృష్టికథిష్ఠాత. శింశుమారచక్ర దర్శనము పుణ్యప్రదము” అనుటచే వినువారికి సామాన్య జ్ఞానము కల్గును. ఫలము? ‘శ్రుతం హరతి పాపాని’

దర్శనముల యవస్థయు నింతే. విశ్వస్వరూపము సామాన్యముగ నెరుంగుటయే సమ్యగ్దర్శనము. చాలమంది దర్శనభక్తులే. విషయము నంతస్తల ప్రవేశము నేయు యోగ్యతలేదు. అది

యానశ్యకమనియు వా రనుకొనరు. సామాన్యస్వరూపజ్ఞాన
నూత్రముననే సంతృప్తు లగుచురు. ఇట్టివారు ప్రతివిషయముం
ఘోషియు తమ మంతస్వముం దత్క్షణమే ప్రకటించినై తురు.
“శ్రాద్ధ మెందుకు జేయనలెను?” అన్నచో వీరు చార్యునిక
దృష్ట్యాభినివేశముచే “ఊరక. యెవడు నిశనులకు పిందు నేయడు
గదా! పరోపకారము మంచిది. కనుక, ఈ ధర్మ మను
వంశతా¹ నిటునేయుమని పెద్దలయూదేశము” అందును. వీరి నిర్ణ
యములెల్ల బౌద్ధ్య (ఇంద్రియ) ప్రత్యక్షమునకు జెందుచుండును.
ఇదే విశ్వవిద్యకు, అవగ్రహస్థానీయమగు మొదటిమెట్టు.

ఇట్లు:- దర్శనజ్ఞానమందు, అవగ్రహ - ఈహ - అవగమ -
ధారణలను నాల్గుజ్ఞానపర్వములందును, కేవల మొక అవగ్రహ
జ్ఞాననత్తయే కలదు. అవగమాత్మక పూర్ణజ్ఞానము (పరీక్షాత్మక
జ్ఞానము) నిందు లేదు, సంస్కారరూపమగు నభినివేశాత్మక
ధారణయు లేదు, కారణము! అభినివేశాత్మకమగు నవగమ
ధారణలు విషయసంస్కారమునకే పేరులు. గవాదిప్రత్యక్షము
కలుగనంతవరకు నభినివేశలక్షణ జ్ఞాన ముదయింపదు. దర్శన
మందు కేవలము ద్రష్టయొక్క దృష్టిని వినుట మాత్రమే
యున్నది. అందు వస్తు ప్రత్యక్షమే? కనుక దృష్టి జ్ఞాన సమ
కక్షగల అవగ్రహముతోడనే దర్శనజ్ఞానసీమ సమాప్తమగును.
భగవంతుడు గొతముడు కూడ జ్ఞానము, నభినివేశమువలననే
విషయమునకు బూర్ణసిద్ధి (పూర్ణప్రత్యక్షము - పూర్ణజ్ఞానము)
కలుగు నని యంగీకరించెను. జ్ఞానమవగమము. అభినివేశము

ధారణ. ఇందువలన:- అర్థసిద్ధి వలయుచో జ్ఞానాభినివేశముల నాశ్రయింపవలయునని తేలుచున్నది. ప్రత్యక్ష పరీక్ష లేకున్నచో నీ జ్ఞానాభినివేశ మసంభవము. కనుక సంస్కృత దర్శనమువలన సామాన్యముగ దెలిసికొన్న యర్థములను బ్రత్యక్షము గావించుకొనుటకు సయాస పడవలయును. అందువలన సమ్యగ్దర్శనము సమ్యక్జ్ఞాన రూపమున బరిణతినొందును. తద్వారా, సమత్పాత్ర్యముండేరి లక్ష్మ్యునుగు బుగుషాగ్నిని నొందగలము.

మనజ్ఞానీయధరాతలము సర్వధాసమ్నముగుచో నుపమా శ్రుతి మాత్రముననే విశ్రాంతిగొందుము. గాని ముందుకుసాగ బ్రయత్నింపము. మనబుద్ధి పరమాగ్రీశమై జ్ఞానము పరిష్కృత మగుచో నట్లు తృప్తి నొందక శ్రుతివిషయముం బరీక్షానికషణమున వైచి సాక్షాత్కారము గావించుకొని బ్రయత్నింతుము. ఇట్లు శ్రుతిజ్ఞానము పరీక్షా రూప కర్మ అనునట్టి జ్ఞానకర్మల సమన్వయముచే కాలాంశరమున నాశ్రుతిగూఢానగ్రహజ్ఞానము ప్రత్యక్షాత్మకా వగమరూపజ్ఞానము ధారణాశ్మకాభినివేశ రూప కర్మస్వరూపమున బరిణతమగును. ఇదే పిశ్చపిద్యకు రెండవపర్వము. కర్మాశ్మకమగు నీరెండవ జ్ఞానపర్వమును విజ్ఞానమందురు. సిద్ధాంతమాత్రముగ నెరుంగుట దర్శనము. దానిని పరీక్షించి సాక్షాత్కరించు కొనుట విజ్ఞానము.

దర్శనమునకు శ్రుతితో, విజ్ఞానమునకు బుద్ధితో సంబంధములు విని నమ్ముట దర్శనము. చూచినమ్ముట విజ్ఞానము. అది

మనస్సుంతుష్టికారణము. ఇది బుద్ధికనుయాయు. అది లౌకిక సామాన్యదృష్టి. ఇది యతాకిక విశేషదృష్టి. దర్శనమందనేక (6) ధారణలు. విజ్ఞాన ముకేనత్యమందు ప్రతిష్ఠితము. దర్శనము ఋతౌను గామియైనయస్మతము. విజ్ఞానము దీనిని లోగొన్న నత్యము. అస్మతవిశ్వాసకారకమగు దర్శనమస్మతమూర్తి. విశ్వ విశ్వాసోన్మతకారకమగు నస్మతగన్మతవిజ్ఞానము నత్యమూర్తి.

దర్శనము - సామాన్యజ్ఞానము - అవగ్రహము, విజ్ఞానము నగు - విశేషజ్ఞానమునగు - అవగ్రహాభి నివేశోదయమునకు గారణము, మూలము అన్నదినిజమే; కాని యాదర్శనము యుక్తి - యక్ష్మత - ను అపూర్ణత ను దూరము నేయునది విజ్ఞానశాస్త్రమే. (జ్ఞానం విజ్ఞానసహితం) ఇది పరీక్షాత్మకమగు లనే నిర్భాంతము గదా! కనుక దర్శనము కంటె విజ్ఞానము గొప్పతనము గలదియందుము. దీనికధికారులు చాలకొలది మంది యుండిరి. (మనుష్యాజానసహస్రం) విన్నవిషయములంగొని స్థిరములను వీరసామాజ్య మధికముగ నున్నది. నత్యంతి యన్నది నిజముగా కిచ్చిద్యావమునగు పరిదిస దే. కానిండు:-

విశ్వవిద్యకు:- దర్శనము ముదటి పర్వము. విజ్ఞానము రెండవ పర్వము. ఒకటి సమ్యక్దర్శనము. రెండవది సమ్యక్ జ్ఞానము - ఒకటి మహాబాహ సామాన్య లౌకికుల విశ్రాంతి భూము - (సామాన్యజ్ఞానము; రెండవది (విశేషజ్ఞానము) పరిస్మృత శాస్త్రోద్భవ విద్యక్రీడాభిము. ఇందు విజ్ఞాన శాస్త్రోదయ మున్నది అని తేలుచున్నది:- కాని,

సామాన్యమో విశేషమో ఈరెండునుజ్ఞానములే కనుక నివి కర్మనికషణము నెక్కకున్నంతవరకు నిరర్థకములే. కర్మలేని వట్టిసిద్ధాంతజ్ఞానముకంటె ఆజ్ఞానమే మేలు. గానిని తెగఁగొన్నవారికి “కర్మ చేయకున్న సేమి?” యను ప్రశ్న గలె యుండదు కనుక పశ్చాత్తాపమే కలుగదు. అన్నియు నెరిగిన వారికన్న నో అంత శ్వేదన మెందు. ఆత్మసతినభయ ముధిశము. అజ్ఞాని కదియేమో తెలియక యేసితియుండున్న నాస్థితి నే సరియనుకొనుచుండును. కర్మశూన్యమగు నీజ్ఞానఫలముంజెప్పొ నీయుపనిషద్వాక్యమునరసి విశేషము లా యుపనిష ద్వివరణము నందె అరయవలయును.

“అంధః తమః ప్రవిశన్తి యే-విద్యాముపాసతే

తతోభూయ ఇవలేతమో య ఉ విద్యాయాం రతాః”

అనుగమ భావమునకు జెందిన యీమంత్రమున కనేక భావము లను చెప్పవచ్చును.

జ్ఞానము స్థితి:- కర్మ గతి. ఈరెండును విరుద్ధములా? యని తోచునుగాని. విజ్ఞానదృష్టి కీ రెంటికి దాదాశ్చర్య సంబంధ మున్నది. స్థితి - జ్ఞానము, గతి - కర్మ, ఇవి యొకదాని కొకటి ప్రతిష్ఠలు, ఒకటి రెండవదాని రూపమున బరిణ మించును, స్థితిం దొలగించిన గతికిని, గతిందొలగించిన స్థితి కిని, స్వరూపవినిశేషము సంభవించును (ఈ విషయమన్యత్ర వివృష్టము). పరస్పరము మేళవింపని జ్ఞానకర్మ లనుపయుక్త

ములు. భ్రష్టములు అగును. బ్రహ్మాకివి రెండును గెండు అర్థములు (భాగములు) తత్స్వగూఢములు. వీని సమన్వయము లేదా? అత్యున్నతి వల్లనే.

రక్షిణాధిపతి ఆచరణ (చక్ర - కర్మ) నిలసినే యగును, శక్తినిలసినే ఘనపూర్ణి నొందగలము. అందుకు చూచి యెరిగి - విషయములను బ్రహ్మోపచయ భావశ్లోకము. ఇదే దర్శన - విజ్ఞానముల సంగత్యం. అటుగానిచో నా రెండు నుండియు విచ్ఛేదము. కనుక దర్శనానుసారము స్వరూపము నెరిగి తదనుసారముగ బరీక్ష సేయవలయును. ఆచరణానుగామియై పూర్ణశ్వర పూర్ణవిభూతి ద్వారా పూర్ణుడు కావలయును. ఇదే సమన్వయత్వము. విశ్వవిద్యకు చరమపర్వము. ఈమూటి సమన్వయము సిద్ధి - పృథక్త్వము, పతనహేతువు.

ఈమూటి సమన్వయమే బ్రహ్మజిజ్ఞాసాపూర్తికి హేతువు. 'అథాహో బ్రహ్మజిజ్ఞాసా, జన్మాద్యన్వయతః, తత్తుసమన్వయాత్' ఇత్యాది దార్శనిక సిద్ధాంత విషయము స్పష్టము గావించును. కనుకనే 'సమగ్దర్శన - జ్ఞాన - చారిత్రాణి మోక్ష మార్గః' అని సూత్రము వెలసినది.

"విని, యెరిగి, చేయుము" అని లోకులందురు. ఇందు దర్శనజ్ఞాన చరిత్రలే సూచితము లగుచున్నవి. కొంచెము నేపు ఇందు జ్ఞాన - చరిత్రల నటించి దర్శనమును విమర్శింతుము -

ఇది కేవల సిద్ధాంత జ్ఞానమేకాని పరీక్షకు. జెందినవిస్తువు కాదంటిమి. మరియు, దర్శనము విశ్వవిద్యకొక పర్వమనియు,

సామాన్యరూపమున విశ్వవిచారము నేయుననియు జెప్పి యుంటిని. ఇచ్చట “దర్శనశాస్త్రముచే నిరూపితము విశ్వ స్వరూపమేమి?” యని యొక ప్రశ్న పుట్టించుచును. (పశ్చి చిన్నదే - కాని, సమాధానమా? సంపూర్ణార్థ నాహిత్యము. కనుక నిస్తరితవజ్రాలక ప్రకరణసంగతికై యుద్ధమింతి మూచ్చు టింతుము. “అధ్యాత్మిక భూతాన్ని పరిపూర్ణమున నెప్పుడు మైన స్వరూప ప్రపంచవిశేషమే విశ్వము. అనిగా ఆత్మ - భూత - దేవతా సమస్త విశ్వము.” సామాన్యమున దర్శన శాస్త్రము విచారణ నేయును.

జీవప్రపంచ మాధ్యాత్మిక విశ్వము, పార్థనప్రపంచ మాధ్యాత్మిక విశ్వము, సౌరప్రపంచ మాధ్యాత్మిక విశ్వము. మూడవది జ్ఞానము, రెండవది అర్థము, మూడవది క్రియ ప్రధానములుగ గలవి. జ్ఞానక్రియార్థ సమస్తమే విశ్వము. ఈమూడవది విశ్వము వెలసినది. 1 అర్థక్రియా గర్భిత జీవప్రపంచము విశ్వమున కాధ్యాత్మిక పర్వము. 2 జ్ఞానక్రియా గర్భితార్థ ప్రధాన పార్థన ప్రపంచము విశ్వమున కాధ్యాత్మిక పర్వము. 3 అర్థ జ్ఞానగర్భిత క్రియాప్రధాన సౌరప్రపంచ మాధ్యాత్మిక పర్వము. ఇందువలన ప్రతిపర్వమందును జ్ఞానక్రియార్థములు మూడు నున్నవని యెరుంగవలయును.

ఈ మూడు పర్వములను నిర్మించునది అపీఠ - అపీఠ పరాత్పరుని ససీముని (మితిగలవాని)గ - (పరిమితుని)గ జీవ వైచు నావిశ్వమాయ నాగమశాస్త్రమందు ‘త్రిపురసుందరి’

యని చెప్పిరి. తదీయత్రిత్వ ద్విర్భసముంజేయుచు సభియుక్తు లిట్లు చెప్పుచున్నారు:-

1	2	3	4
“నేనానాం త్రితయం త్రియామలభుజాం శక్తిత్రయం త్రిస్వగాః			
5	6	7	8
త్వేనాశక్యం త్రిపదం త్రిభుక్కుగమితో త్రిభుక్కు పక్షాత్త్రయః			
మన్వి గమి భక్తి ప్రధానయమిం చస్తు త్రివర్గాదికం			
సత్సర్వం త్రిభుగతి నానా భగవత్సత్వేతి తే సత్త్వతః”			
(సరివస్యారహస్యము)			

1. అగ్ని - నాయు - గవులు 2. గార్హ పత్యాహవనీయదక్షిణాగ్నులు. 3. జ్ఞాన క్రియార్థశక్తులు 4. అకారోకారమకారములు 5. సద్భి వ్యంత గిత్త ద్యులోకములు 6. త్రివృ త్సంచదత్తైక వింశములు 7. స్వాదయ భూ నాకములు 8. ఋ గ్యజు స్సానుములు 9. బ్రహ్మణ త్పత్రియ వై శ్వులు.

ఈ త్రిత్వములంబట్టి ప్రతియొక విశ్వపదార్థమును మూడు భాగములగును గనుక దర్శనశాస్త్రమును మూడుభాగములే యగును. నిరూపకార్యభేదముచే మూడుశాస్త్రము లనబరగుచున్నది. ఈమూ డనయవముల విశ్వశాస్త్రము ఒక్కొక్క యవయవముతో క్రమముగ అధిభూత - అధ్యాత్మ - అధిదైవతప్రపంచములను నిరూపించును.

అధిభూతముపై సధ్యాత్మము ప్రతిష్ఠితము. ఈరెంటికి సధి

దైవతము ప్రతిష్ఠ. పార్థివప్రపంచ మధిభూత మంటిమి. ఇదే మొదటి విశ్వసంస్థ.

దీనిపై నన్నదాది ప్రాణివర్గమును నధ్యాత్మసంస్థ ప్రణిష్ఠితమై యున్నది. సౌరసంస్థ యాధిదైవిక సంస్థ. స్థానరాధిభూతసంస్థకు (పార్థివము) ను, జంగ మాధ్యాత్మిక సంస్థ (దీవసంస్థ) కును ప్రతిష్ఠ యిదే. “నూనం జనాః సూర్యేణ ప్రసూతాః” “ప్రాణః ప్రజానాముదయ త్యేషసూర్యః” “సూర్యఆత్మా జగత్ స్తస్థువశ్చ” అని శ్రుతియు జెప్పును. ఈ ప్రాకృతినిగ్రహముం బట్టియే భారతీయ దార్శనికులును మూడు సంస్థలను నిరూపించిరి.

1. మొదట నధిభూతముం గొనుడు. దీనిని వైశేషికదర్శనము నిరూపించును. కర్త కణాదమహర్షి. 2. అధ్యాత్మసంస్థ:- నిరూపకము ప్రాధానిక (సాంఖ్య) దర్శనము. ప్రణేత కపిల దేవుడు. 3. ఆధిదైవికము:- నిరూపకము శారీరకదర్శనము. రచయిత వ్యాసమహాముని. ఆస్తిక్యమూలకములగు ఆస్తికదర్శనము లీమూడే. వీనిని ఆస్తికదర్శనములని యేల చెప్పిరో ప్రసంగ వశమున నదికూడ నించుక యెరుంగుట యిట నుచితమే.

ఆస్తియన సత్తాత్మ్యము. ఇది త్రికాలాబాధితము. వస్తువు యొక్క నామరూప కర్మలు మారుంగాని యిది మారదు. ధారావాహిక బలముయొక్క కృపచే పదార్థ నామ రూప కర్మలు సురక్షితములుగ నున్నంతవరకు నిది పదార్థముతోను తదభావమున నభావముతోడను ఉండును. సత్తాశ్రితపదార్థము లకే భావాభావములు - భావమస్తి. అభావము అస్తియే. అది

నామరూపాద్యస్తిత్వము. ఇయ్యది సకారాస్తిత్వమును చెప్పును. అస్తిమాత్రమొకటే ఏకరసము. మార్పులేనిది. నామరూపకర్మలస్తి కుపాధులు. అవియున్నను లేకున్నను అస్తికి లోపములేదు. అది బ్రహ్మ ఉపాధిభేదశూన్యమగు నీ సామాన్యజ్ఞానముం గూర్చి శ్రీవిద్యారణ్యవచనము జూడుదు -

“ప్రత్యస్తా కేవలభేదం యత్ సత్తామాత్ర మగోచరం
వచనా నూత్నసూపేద్భ్యం తద్జ్ఞానం బ్రహ్మ సుజ్ఞితం”

లోకు లనుకొనునట్లు బ్రహ్మ పరోక్షముగాదు. ప్రత్యక్షమే. అస్తి నెనరెరుగరు. మనము నామరూప కర్మాత్మక పదార్థముతో నున్న అస్తిని జూచి యా పదార్థమును అస్తి యనుకొనుచున్నాము. భేదకములగు నామరూపాదులం వొలగించి విశుద్ధాస్తి దర్శనము సేయబోవుచో అదే బ్రహ్మదర్శనము. కనుకనే కఠమపార్షి:-

“నైవ వాచా నమనసా ప్రాప్తం శక్యో నచక్షుషా
అస్తీతి బ్రువతోఽన్యత్ర కథం త దుపలభ్యతే!
అస్తీ త్యేవోపలభ్యః తత్త్వభావేన చోభయోః
అస్తీ త్యేవోపలభ్యః తత్త్వభావః ప్రసీదతి”

అస్తికి నామరూపకర్మ లాశ్రితధర్మములు. నామమునకు వాక్కుతో, రూపమునకు మనస్సుతో, కర్మకు చక్షువు (విజ్ఞానము) తో సంబంధములు. అస్తి యీమూటికంటె వేరైనది.

వీనివలన నది ప్రాప్తింపజాలదు. అస్తియే పొందవలసినది అనే నిత్యతత్త్వభావము. దానివలననే ఆత్మప్రసాదము.

నామరూపకర్మలకు వేరైన ఆయస్థిత్య మేమి? ఆత్మ. “సవాపష ఆత్మా వాఙ్మయః ప్రాణమయో నునోమయః” అని తల్లక్షణము. మనః ప్రాణ వా క్షమష్టయే ఆత్మ. అదే అస్తితత్త్వము. “అర్థంహనై ప్రజాపతే రాత్మనో మర్త్య మాసీ దర్థమమృతమ్” అన్నట్లు ఆత్మయొక్క అర్థభాగ మమృతము. అర్థభాగము మర్త్యము. ఇందమృతము మర్త్యమునకు బ్రతిష్ఠ. మనః ప్రాణ వాక్కులను మూడుభాగములు సమృతములు, నామ రూప కర్మ లనునవి మూడును మర్త్యములు - మనస్సునుండి రూపము - ప్రాణమునుండి కర్మ - వాక్కునుండి నామము వికసిల్లును. రూపములకు మనస్సు - కర్మలకు ప్రాణము - నామములకు వాక్కు ఆత్మలు.

“యస్య యదుక్థం సత్ - బ్రహ్మ సత్ సామస్యాత్ సతస్యాత్మా” ఏని దేనికి ఉక్థబ్రహ్మ - సామ-లుగ నగునో అది దానికి ఆత్మ. ప్రభవముక్థము - స్రతిష్ఠబ్రహ్మ - పరాయణము సామ అందురు. ఏ పదార్థము దేనినుండి పుట్టి దేని యాధారమున నుండునో ఆమూలమునుండి పుట్టు యావత్పదార్థములకును ఏమూలము సమానమో ఆమూలము ఈతూలమునకు ఉక్థ బ్రహ్మసామయై ఆత్మయగును. ఉదాహరణము:- ఘటము, ఇది మట్టినుండి పుట్టి - మట్టి యాధారముననే యుండును. మట్టిపాత్రలన్నిటను మట్టిసమానము కనుక ఘటమున కుక్థ

[బ్రహ్మ - సామలగు మట్టి ఆత్మ.

ఇట్లే రూపము లన్నిటికి ప్రభవము, ప్రతిష్ఠయు మనస్సు అన్ని రూపములందు నిది సమానమగుటచే వానికి సామయు నై యున్నందున, ఉక్థ బ్రహ్మ సామలక్షణ మనస్సు రూపముల కాశ్చర్యమందును. ఇట్లే కర్మలకు ప్రభవ - ప్రతిష్ఠాపరాయణము ప్రాణము కనుక నిది కర్మ లన్నిటికి నాశ్చర్య - నామము లన్నిటికి ఉక్థ బ్రహ్మ సామ యగు వాక్కు ఆత్మ అందుము.

ఒకే ఆత్మ సృష్టి కాలమందు మనః ప్రాణ వాక్కు లను నీ మూడురూపములు ధరించి క్రమముగ రూప కర్మ నామ వికాసముం జేయుచు నిశ్వసృష్టి ప్రవర్తకమై యున్నది. తరువాత ప్రతి సంచరకాలమందు ఈమూడు నొకేరూపము నొందుచున్నవి. “ఆత్మా ఉ ఏకః స న్నేతత్త్రియం” “త్రయం స దేశమయ మాత్మా” ఇంతకు మనః ప్రాణ వాక్సంఘాత మస్తి యని ఫలితార్థము. నామరూప కర్మ లను మర్త్యభాగము లీ యస్తి గర్భమందున్నవి. ఇవి తదీయ సోపాధికరూపములు.

మనోమయాశ్చ ఆధిదైవిక సంస్థకును, ప్రాణమయాత్మ ఆధ్యాత్మిక సంస్థకును, వాఙ్మయాత్మ ఆధిభౌతికసంస్థకును ఆలంబకములు. ప్రధానతా ప్రధానతలందే తారతమ్యముగాని మూటియందు మూడునున్నవి. ఈ తారతమ్యముం బట్టియే ఆశ్మలక్షణమగు అస్తితత్త్వము విశ్వమందు మూడుసంస్థలుగ బరిణత మగుచున్నది 1. వైశేషికశాస్త్రము వాక్ప్రధానాస్తి సంస్థకును 2. ప్రాధానికశాస్త్రము ప్రాణప్రధానాస్తి సంస్థ

కును శి. శారీరకశాస్త్రము మనఃప్రధానాస్తిసంస్థకును నిరూపకములు. ఇట్టిమూడును మనః ప్రాణ వాఙ్మయాస్తి తత్త్వ నిరూపకము లగుటచే నివి యాస్తికదర్శనములు.

ఇందువలన వీనియందు అనగా అస్తిత్వోపాసకములగు నీ. యాస్తికదర్శనములందు మృత్యుప్రధాన విశ్వముయొక్క అనగా:- నాస్తిభావముయొక్క నిరూపణ సేయబడిలేదని యెంచరాదు. నైశేషికము అస్తియొక్క వాక్కళతో బాటుగ గౌణముగ ద్రవ్యాత్మక నాస్తిభావమునుగూడ నిరూపించెను. ఈదృష్టితో కేవలాస్తికదర్శనములందును అమృతమృత్యువుల రెంటి నిరూపణయు గతార్థ మగుచున్నది.

ఇట్లు దర్శనమర్యాద త్రిత్సమర్యాదపై సమాప్త మగుచున్నది. విశ్వవిద్య దర్శనము, విశ్వపర్వములు మూడే కనుక నిజముగా దర్శనములును మూడే. కొందరు పాతంజల - న్యాయ మీమాంసలు దర్శనములనుచున్నారు గాని యవి దర్శనాభావములే గాని దర్శనము లనజాలము. ఈ విషయము ముందు తెలియగలదు.

మూడుశాస్త్రములును క్రమముగ భూత - ఆత్మ - దేవతత్త్వములను బ్రధానలక్ష్యములుగా నుంచికొని నిరూపించిన వంటివి. ఉదాహరణము:- ప్రాధానిక మాత్మసంబంధముగల యాధ్యాత్మిక ప్రపంచమును నిరూపించును. ఈ యాధ్యాత్మిక సంస్థయందు స్థూల - సూక్ష్మ - కారణభేదమున మూడు సంస్థలున్నవి. అవి వరుసగ:- వాక్పాణ మనోమయములు.

ఇవి భూత - ప్రాణ - ప్రజ్ఞామాత్రలు. భూత - దైవ - ఆత్మ గ్రామములు, భూతదేవ బీజచితులు, శరీర (వికృతి) ప్రకృతి పురుష విభాగములు. ఇట్లే అనేక పేరులం బిలువనగును. ఈ పరిలేఖ సరయుడు:-

అధ్యాత్మసంస్థ (ప్రాధానిక శాస్త్రము) ఆశ్చ
(ఇది మూటిసహవేశము గలదు.)

విషయ	ప్రాణః	వాక్
కారణశరీరమ్	సూక్ష్మశరీరమ్	స్థూలశరీరమ్
ప్రజ్ఞామాత్రా	ప్రాణమాత్రా	భూతమాత్రా
ఆత్మగ్రామః	దైవతగ్రామః	భూతగ్రామః
బీజచితిః	దేవచితిః	భూతచితిః
ఆత్మా	ప్రాణః	శరీరమ్
పురుషః	ప్రకృతిః	వికృతిః
పశుపతిః	పాశః	వశుః
జ్ఞానము	క్రియా	అర్థః
అధిదైవతమ్	అధ్యాత్మమ్	అధిభూతమ్
శారీరక	ప్రాధానిక	నైశేషిక
శాస్త్ర	శాస్త్ర	శాస్త్ర
విషయః	విషయః	విషయః

ఇట్లే:- అధిదైవక నిరూపకమగు శారీరశాస్త్రము అధ్యాత్మాధి భూతములను అధిభూతక నిరూపకమగు నైశేషికము

అధ్యాత్మాధిదైవతములను స్పృశించినది. ఈమూటికి నను
స్వయ విట్లుండుటవలననే వీనిని స్వతంత్రములనక గొనుకే ధర్మస
శాస్త్ర మంటిమి. ఇవిభిన్నములనుట కాచార్యభేదమే కాగణము.

ప్రకాశాంతరముగ:- ఈవిషయమునే విచారితము:- విశి
ష్టాద్వైత సంప్రదాయానుసారము విశ్వము లేక విశ్వనిష్వ
“ఈశ్వర - జీవ - జగ ద్భేదమున మూడుభాగములు, పరస్పర
నిని ఆధిదైవి కాధ్యాత్మికాధిభౌతిక సంస్థలకు బ్రతిష్ఠలును.
బ్రహ్మ - దేవతా - భూత - సంబంధము గలవియు నైయు
న్నవి 1. భూతము నిత్యనియత భావయుక్తము, ఆనియత
భావమే ధర్మము. అది జగత్ప్రతిష్ఠ “ధర్మో విశ్వస్య జగతః
ప్రతిష్ఠా” 2. జీవప్రపంచము, నిత్యము త్రివిధ దుఃఖాత్మకంతము.
3. ఇకనీశ్వరుడు కేవలము విజ్ఞాన్యుడు 1. బ్రహ్మసంబంధము
గల ఆధిదైవిక సంస్థాప్రతిష్ఠ యగు నీశ్వరుని శారీరకము నిరూ
పించును కనుక తదారంభము “అథానో బ్రహ్మజ్ఞానా”
2. ఆధ్యాత్మికసంస్థకు బ్రతిష్ఠయగు జీవనిరూపకము ప్రాధానికము,
దీనిముఖ్యోద్దేశ్యము జీవుని త్రివిధ దుఃఖాత్మకంతనివృత్తి కనుక
తదారంభము ‘అథత్రివిధ దుఃఖాత్మకంత నివృత్తి రత్మకంత పురు
షార్థః’. 3. భూత ధర్మసంబంధముగల (అధిభౌతిక సంస్థాప్రతిష్ఠ
యగు) జగన్నిరూపక వైశేషిక శాస్త్రారంభము “అథానో
ధర్మం వ్యాఖ్యాన్యమః”. ఈశాస్త్రము భౌతికపదార్థనియత
ధర్మాధారముననే అభ్యుదయ - నిశ్రేయసోదయము జెప్పును.
కనుక నిది యాధిభౌతిక శాస్త్ర మనవచ్చును. “యతోఽభ్యు

దయ నిశ్చేయస సిద్ధిః సధర్మః” “ధర్మవిశేష ప్రసూతాద్
దన్యగుణకర్మ సామాన్య విశేషసమవాయానాం పదార్థానాం
సాధర్మ్య వైధర్మ్యాభ్యాం తత్తజ్ఞానా నిశ్చేయసమ్”

విధిముగను దర్శనశాస్త్రములు మూడేయని సిద్ధమగు
చున్నది. ఇట్టిచో న్యాయ - పాతంజాల మీమాంసలు దర్శన
ములనుట యనరూచీనము, ఆశ్మదర్శనమే దర్శనము. ఆశ్మకు,
హల్దేవ - య - జగత్తుని మూడువినర్తములు. అయ్యని వ్యాస
సనిని నిజాని దర్శనములతో గతార్థములై యుండ సకేమి
కలగు?

కొలదికింకొక విధముగ మూడుదర్శనములను చెప్పెదను.
అనికూడి చూడము. దర్శనశాస్త్ర మాతృకల్యాణార్థము.
అనిగుగుపాయ నుంజిశోనంశమగు జీవాత్మనంబుధము కల్గించు
కొనుట. అనిజియగు బ్రహ్మ 1. జ్ఞాన 2. క్రి 3. మూర్ధమమము
గదా! జ్ఞానమవ్యయునకు, క్రియలక్షయనకు, అర్థము తుగునకు
జీవింజుని.

హరిహరముడు కనుక నే. జ్ఞానప్రధానుడగు సన్న్యాయుడు
జ్ఞానాత్మ. నిశ్వాతీతము నిర్గుణాత్మ యందును. ఇ దే బ్రహ్మ.
అనిగుగుపము, కర్మమయము కనుక నే కర్మప్రధానమగు త్వరము
కర్మాత్మ - సత్వేషూర్తి - వై కాగికాత్మ. ఇదే నిశ్చయము. ఇక
మధ్యమమన్ని జ్ఞానకర్మాభియముర్తి ప్రాణమయూహితము -
జ్ఞానకర్మ మయూహిత - ఇదే సత్వాత్మ, సగుణ ప్రజాపతి.

ఇట్లు మును ప్రాణ వాజ్మయ జ్ఞానక్రియార్థ మూర్తి త్రిపురు

మాత్మకాంతయే క్రమముగ బ్రహ్మ - ఈశ్వర - విశ్వము లను
ముత్తైరగు గును. అధ్యాత్మ సంస్థయందలి ప్రహ్లాదంశ సువ్యయం
ప్రధాన ప్రహ్లాదశ్చ. 1. ఈశ్వరాంశ. 2. అక్షర ప్రధాన
శారీరకాత్మ. 3. విశ్వాంశము తురప్రధానశరీరము.

1. బ్రహ్మ - ఈశ్వర - విశ్వసమప్తి అదృశ్య. 2. ప్రహ్లాదశ్చ -
శారీరకాత్మ - శరీరముల సమప్తి ఇదృశ్య. ఇదృశ్య కు అదృశ్యో
సంబంధము గురుత్వపుట దర్శనశాస్త్రము ముఖ్యోద్దేశ్యము.

ఈసంబంధమును మూడు తెరగులె. మొట్టమొదట - శరీరమునకు
విశ్వముతో, శారీరకాత్మ కీశ్వరునితో, ప్రహ్లాదశ్చకు బ్రహ్మతో
సంబంధ మగును. 1. విశ్వము, శరీరమును కర్మాత్మలే. శారీర
కర్మాతో విశ్వకర్మకు సంబంధము గూర్చుటయే కర్మకాండ.
వేదమందలి విధినామక బ్రాహ్మణభాగము దీనిని నిరూపించును.
2. ఈశ్వరుడు సుశారీరకాత్మయు జ్ఞానకర్మమయాత్మలే. దీనికి
దానితో సంబంధము గూర్చుటయే పరానురక్తి లక్షణమగు
నుపాసనాకాండ. ఆరణ్యక మీషయమును స్పష్టికరించును.
3. బ్రహ్మయు ప్రహ్లాదశ్చయు విశుద్ధజ్ఞానాత్మలే. దీనికిదానితో
సంబంధముం గూర్చుటయే జ్ఞానకాండ. ఉపనిషద్భాగమే
తన్నిరూపకము. కాగా - బ్రహ్మయొక్క జ్ఞానము, ఈశ్వరుని
యుపాసన, విశ్వకర్మయు నగును. అనగా-కర్మ విశ్వముతోడను
ఉపాసన యీశ్వరునితోడను, జ్ఞానము బ్రహ్మతోడను సంబంధ
పడుననిభావము.

ఈమూటిఫలములను భిన్న భిన్నములే. కర్మకు సంసారము

(విశ్వము)తోడనే సంబంధము కనుక, కర్మకాండ సాంసారిక స్వరూపి సుఖములకు జనకము. ఉపాసనచే - సాలోక్య - సామీప్య - సాహుప్య - సాయుజ్య భేదములుగల అపరాముక్తి లభించును. ఇక జ్ఞానముచే వరాముక్తి మగును. ముక్తి బ్రహ్మ జ్ఞానఫలము, అనురక్తి యీశ్వరోపాసనకు మూలము, భుక్తి విశ్వకర్మకు వర్కము. ఈ ముక్తి - అనురక్తి - భుక్తులు మూటికిని నిగ్గుణాబ్రహ్మ¹ సగుణవిశ్వాత్మా² సాంజన విశ్వము అను నీమూటితో సంబంధము.

నిగ్గుణాబ్రహ్మ పరిచాయకోపనిషత్ప్రధాంతవచనసమన్వయ మునకై శార్వకశాస్త్ర మావిర్భవించెను. ఉపనిషత్తు వేదాంతిమ భాగమగుటచే నావచనములను విచారించు శాస్త్రము వేదాంత మందురు. కర్మమయ విశ్వము కంటె జ్ఞానమయ బ్రహ్మయు తరమగుటచే తన్నిరూపకమగు దీని సుత్తర మీమాంసయనియు నందురు. ఇదే జ్ఞానమీమాంస యన వచ్చును. ఈదర్శనము బ్రహ్మ (నిగ్గుణాత్మ) ప్రధానము - ఇదే మొదటిదియు ముఖ్యమునగు దర్శనశిరోమణి వ్యాసదర్శనము.

సగుణ విశ్వాత్మ పరిచాయకారణ్యక పైధాంతిక వచన సమన్వయార్థము భక్తిశాస్త్ర మావిర్భవించెను. దీనికావైపున జ్ఞానము ఈవైపునగర్మయు (అటుపనినత్తు ఇటు బ్రాహ్మణము) నున్నవి కనుక నిది జ్ఞాన - కర్మోభయ భాగాత్మక మగుటచే భక్తిశాస్త్రమందురు. ఇది మధ్యస్థమగు విశ్వాత్మమీమాంసనే చేయును కనుక మధ్యమీమాంస యనవచ్చును. ఇందీశ్వరాను

రక్తికి బ్రాహ్మణ్యము. దీనికి ప్రవర్తకుడు శాండిల్యమహర్షియగుటచే శాండిల్య దర్శనమనియు నందురు.

సాంజనవిశ్వమూర్తి పరిచాయక బ్రాహ్మణభాగస్వైధ్యంతికవచసనమస్వయార్థము మీమాంసాశాస్త్రం మావిర్భవించెను. ఇది (కర్మవిశ్వ) ప్రతిపాదక పూర్వభాగమును నిరూపించుటచే నేమి అయ్యదియు తలక్షణ బ్రహ్మకు బూర్వమగుటచే నేమి పూర్వమీమాంస కర్మమీమాంస యనబడును. దీని ప్రధాన లక్ష్యము ధర్మము. ఏశత్రువర్తకుడు జైమినియగుటచే దీనిని జైమినదర్శనమనియు నందురు.

బ్రహ్మకుపాసన ఏలుపడెను. ఏలయన: - అది కర్మప్రయోగమున కధికారికాదు. అయ్యది కేవలము జ్ఞాన్యమంత్రము. కనుకనే తదారంభక శాస్త్రము 'అధ్యాసో' బ్రహ్మ 'జ్ఞానో' అనియెను. ఉపాసన యీశ్వర సంబంధము కలది. శారీర కాపరాత్మకు పరుడగు నీశ్వరిసం దనురక్తి కల్గించుట యుపాసనం కనుకనే తత్ప్రతిపాదక శాస్త్రము 'సామానురక్తి రీశ్వరో' అని యారంభమయ్యెను. కర్మకు విశ్వముతో సంబంధము. అది విశ్వధర్మము కనుక తదారంభక శాస్త్రము 'అధ్యాసో' ధర్మ జ్ఞానో' అని మొదలిడెను. ఈదృష్టితో శారీరక - శాండిల్య మీమాంసలు మూడే ఆస్తికదర్శనములు.

శారీరక శాస్త్రమునకు విధేయము సిద్ధుణాత్మ-ఉద్దేశ్యము. శారీరకాత్మయని గీతావిజ్ఞానమునంజెప్పితిమి. ఉద్దేశ్యమగు శారీరకాత్మయందు స్థూల సూక్ష్మకారణ శరీరములను మూడు

తంత్రము లున్నవి. ఈమూటి యుద్దేశ్యముల భేదములచే నీ మొదటి యాశ్మశాస్త్రము శారీరక - ప్రాధానిక - వైశేషిక భేదమున మూడు భాగములయ్యెను. ఈవిధముగ ప్రాధానిక వైశేషికములు శారీరక శాంతగూఢతము లనవచ్చును. యోగము ప్రాధానిక పూర్వార్థముగనుటచే నది యం దంతగూఢతమన దగును. ఇక మిగిలిన న్యాయశాస్త్ర మేవిధముగను దర్శన మన జాలము. ఇది కేవలము విధానశాస్త్రమే.

ఇట్లు శారీరకము, యోగగూఢత ప్రాధానికము, వైశేషికము అను నీమూడు నొకవిభాగము. మొదటిది శారీరక దర్శనము, రెండవది శాండ్వీచి దర్శనము, మూడవది మూలసాదర్శనము అనుట దర్శనశాస్త్రముల లెక్కయందీది రెండవదృష్టి. సత్య లక్షణ భర్మ మూలసా సంబంధముననే యాదృష్టికి ప్రాధాన్యము.

ప్రకృతమం దాశ్మశాస్త్రములబట్టి పూర్వోక్త శారీరక - ప్రాధానిక - వైశేషికములను మూడు దర్శనములకే ప్రాధాన్య మని గుఱుతింపవలయును. ఆపక్షమందన్ననో ఏదో యొక విధముగ పూర్వమూలసాకు శారీరకమునందును, యోగ మునకు సాంఖ్యమునందును అంతర్భావ మనుకొనవచ్చును. కాని నస్తుతః శారీరక ప్రాధానిక వైశేషికములే తప్ప తక్కిన శాండ్వీచి, యోగ, న్యాయ, పూర్వమూలసాలు నాల్గును దర్శనశాస్త్ర ముల్లోకు వెలియైనవినియే యనుకొనవలయును.

వైమూడు శాస్త్రములును పేరుపేరు సంస్థలను నిరూపించు

నని చెప్పియుంటిమి. వస్తుతః, ఇవి అధ్యాత్మసంస్థనే ప్రతిపాదించును. కారణము? శాస్త్రోపదేశమునకు ముఖ్యలక్ష్యము జీవాత్మ. ఈశ్వరునకు గాని, విశ్వమునకుగాని యుపదేశావశ్యకతయే లేదు. విశ్వము, జడము, భౌతికము, ఇంద్రియాభావముచే దానికుపదేశ గ్రహణయోగ్యత లేదు. అధ్యాత్మయగు నీశ్వరుడో స్వయముగ స్వజ్ఞాడు, సర్వశక్తి, సర్వవేత్తి. ఆయన జ్ఞానకణికలో లేశచూత్రమే సర్వోపదేశక మన్నిచో నాయన జ్ఞాన సూహశ్శ్రేణు జెప్పవలయునా? చివరకు శాస్త్రోపదేశమున కాధ్వైతికసంస్థ (ఈశ్వరుని) తో సంబంధములేదు. ఇక మిగులునది అధ్యాత్మ సంస్థాస్యత్తుడు జీవాత్మ.

జీవస్థము అసంజ్ఞ - అశాస్త్రసంజ్ఞ - ససంజ్ఞ భేదమున మూడు విధములు. 1. ధాతుజీవుల సంజ్ఞలు, జడములు. 2. వృక్షాదులంతస్సంజ్ఞజీవులు. వీనియందు త్వగింద్రియమాత్రమునకే వికాసముకనుక సీరెడుతెగలు నుపదేశమర్యాదకు వెలియైనవి. కాగా ఇకమిగిలిన ససంజ్ఞజీవులయందును శృమి కీటపక్షి పశుమనుష్యులను పంచవిధములు. ప్రాధానికులు వీనిని. 'రజోవిశాలతీర్థకర్గ' మందురు. ఇందు నాల్గు మానస జ్ఞానప్రధానములు. మిగిలిన మనుష్యస్థము మానసజ్ఞానముతోబాటుగ బుద్ధినికూడ ననుగమించును. మానస జ్ఞాన సీమ 'అహం నిద్రాభయమైధునము' లను నాల్గుధర్మముల సంచాలనముతో సమాప్తము. ధర్మనామక బౌద్ధవదార్థము

నకు మానసజ్ఞానము ప్రధానముగాగల నాల్గు విధముల ససంజ్ఞ జీవులతో సంబంధములేదు కనుక నా నాలుగును ఉపదేశ మర్యాదకు వెలియైనవే. ఇక మిగిలిన మనుష్యవర్గ మొకటే. ఆధ్యాత్మిక జీవనర్థమగు స్వబుద్ధివికాసబలమున శాస్త్రోప దేశశ్రవణము - తదనుసారముగు విజ్ఞానము - చారిత్ర్యము అను వాని కధికారమున్నది కాగలను. స్థావరజంగమ యోగు లున్నిటను మనుష్యయోగి యొకటే ఈశ్వరునితో తుల్యత సంపాదించు వినుముగట్ట జూచినది.

ఇందును బుద్ధ - వారుణ భేదమున రెండు తెగలు. ఆ యూ చిరయము గీతావిజ్ఞానము మొదటి ప్రకరణమున వివరించితిమి. వేదశ్రుతి ప్రతిమూర్తియగు కృష్ణమృగము స్వేచ్ఛగ నంచ గించు దేశము (భారతదేశము) పూర్వదేశము. ఇట సూర్యా త్మానుగామి యింద్ర ప్రాణమునకు శ్రాధాన్యము - ఇచటి వానైంద్ర మనుష్యులు. వీరాత్మధర్మానుగాములు. ఇటనే ఆత్మ శాస్త్రము ప్రకటమయ్యెను. అది బుద్ధుల - ఆర్యుల ప్రాతిస్విక సంపత్తి. 'యస్మిన్ దేశేన్యగః కృష్ణః తస్మిన్ ధర్మం నిబోధత' అని స్మృతియు నచించెను. పశ్చిమదేశము వరుణ ప్రధానము కనుక అచటినా రాత్మ ధర్మవంచితులు. వారి ప్రధానలక్ష్మ్యము వరుణ (అప్) ప్రధానమగు స్థూలశరీరము - ఇచటివారి కాత్మ - వ్యాస - కపిల - కణాదు లాధ్యాత్మిక తత్త్వవేత్త లిటనే జనించి తమ భవిష్యదైంద్ర సంతతి కల్యాణార్థము, శారీరక ప్రాధానిక, వైశేషిక శాస్త్రనిర్మితి గావించి వీరి కాన్నత్య మిప్పించిరి.

ప్రాకృతిక ప్రాణదేవతల నన్నివేశస్థితి తారతమ్యముచే నీమైంద్ర మనుష్యులందును బ్రాహ్మణ - క్షత్రియ - వైశ్య - శూద్రులను నాల్గు విభాగములున్నవి. ప్రాకృతిక సూక్ష్మతా ప్రభావముచే నిందును గూడవర్తమానోపదేశా సభికారి. క్రిమి ముగ తక్కినవా రుత్తమ - మధ్యమ - ప్రథమాభికారులు. కానిండు ఆ యావిషయము చురొక వోజూచుకొందుము. - (సన్తు తము:- ఆధ్యాత్మిక జీవవర్గమందు కేవలము మనుష్యవాచుక 'సంజ్ఞ' ధ్యాత్మికజీవులే 'శాస్త్ర')పదేన శ్రవణాభికారులు అనియే చెప్పదలచినది.

ఆధ్యాత్మిక సంస్థయందు స్థూల - సూక్ష్మకారణము లను మూడు సంస్థలున్నవి. ఈమూటికి ప్రాకృతికములగు మూటి తోడను సంబంధముకలదు. కనుక నాధ్యాత్మిక సంస్థల నిగూఢణతోబాటుగ గౌణముగ వానినిసూడ నిరూపింపవలసి యుండు చుండును 1. ప్రాకృతి కాధిదైవిక సంస్థనుండి యాధ్యాత్మిక కాధిదైవిక (కారణ శరీర) సంస్థయొక్కయు 2. ఆధిభౌతికము నుండి యాధ్యాత్మికభౌతికము యొక్కయు (స్థూలశరీరము యొక్కయు) 3. ప్రాకృతికప్రకృతి తంత్రమునుండి ఆధ్యాత్మిక సంస్థయందలి యాధ్యాత్మిక (సూక్ష్మశరీర) సంస్థయు నిగూఢణము జరిగెను. కనుక నీమూడాధ్యాత్మిక సంస్థలనే మూడు దర్శనములును నిరూపించెను.

1. శారీరకము - ఆధ్యాత్మికాధి దైవిక సంస్థను 2. ప్రాధానిక మాధ్యాత్మిక కాధ్యాత్మిక సంస్థను. 3. వైశేషికము -

ఆధ్యాత్మికాధిభౌతిక సంస్థను నిరూపించును. ఈమూడు సమీక్షా భూతములు కనుకనే ఒకదానిని ముఖ్యముగాగొని తక్కిన రెంటిని గౌణములుగ వివరింపవలసి నచ్చుచుండును.

ఎట్లన - 1 వికృతి (స్థూలశరీర) తంత్ర నిరూపకముగు నైశేషికము. ప్రాధానిక తంత్ర సమ్మత ప్రకృతితంత్రమును, శారీరక సమ్మత పురుషతంత్రమును, 2. ప్రకృతి (స్ూక్ష్మశరీర) తంత్ర నిరూపకప్రాధానికము - నైశేషిక సమ్మత వికృతి తంత్రమును, శారీరక పురుషతంత్రమును, 3. పురుష (కారణశరీర) తంత్ర నిరూపకశారీరకము - నైశేషిక వికృతి తంత్రమును ప్రాధానిక పురుషతంత్రమును గూడ గౌణముగ నిరూపింపవలయును. ఎట్లమునను ఆధిదైవిక - ప్రాకృతిక - ఆధిభౌతికములను నీమూడు ప్రాకృతిక సంస్థలను ముఖ్యోద్దేశ్యములుగ నెంచి మూడుగా నై సమన దర్శన శాస్త్రమీ తంత్రత్రయ కృతసూపాధ్యాత్మిక సంస్థనే నిరూపించును. కనుక దర్శనమును 'ఆధ్యాత్మికశాస్త్రమే' అందుము. చూడుడు గీతావిజ్ఞానమునందలి (పేజీ 170) ఈసరి లేఖ సవలోకింపుడు -

ఆధిదైవికసంస్థ (ఈశ్వరః)

ఆధిభౌతికసంస్థ (విశ్వమ్)

ప్రాకృతికసంస్థ

సంబంధసూత్రమ్

ఆధ్యాత్మిక సంస్థావికాసః

1. కారణశరీరమ్ - ప్రజ్ఞామాత్రా - అధిదైవతమ్

ఆధ్యాత్మికమ్. శారీరకశాస్త్రమ్

2. సూక్ష్మశరీరమ్ - ప్రాణమాత్రా - అధ్యాత్మమ్

ఆధ్యాత్మికమ్ - ప్రాధానికమ్.

3. స్థూలశరీరమ్ - భూతమాత్రా - అధిభూతమ్

ఆధ్యాత్మికమ్ - వైశేషికమ్.

తద్ధిష్ఠ ఆధ్యాత్మిక పర్వత్రయనిరూపణ పరనాధ్యాత్మిక శాస్త్రమేవేదం త్రిధావిభక్తం దర్శనశాస్త్ర మితి పరానుగోఢ్య విదుషాన్.

గీతా, వేద, విజ్ఞానములం దుపనిషచ్ఛబ్ద నిర్వచనానంతరమున బ్రతిశబ్దమునకు నేదోయొక యవచ్ఛేదక(భేదక) నుండితీరవలయు నంటిమి. తదాధారముననే యేశబ్దమైనను నిర్గుణార్థవాచక మగును. దర్శన విషయమునను ఇంతే. దర్శనశబ్దమున గీతవచ్ఛేదకము అధ్యాత్మవిద్యాత్వమేయగును. పంకజశబ్దము బురదయగును బుట్టియెద్దానికేని వాచకము గావచ్చునై నను కమలముందే సూర్య మయినట్లు - దర్శనశబ్దమును 'దర్శ్యంశే - విజ్ఞాప్యం తేరహస్య భానాయేన' అను నిర్వచనముంబట్టి వ్యాకరణ నిగుక్ష న్యా గూడులను గూడ వచింపవచ్చును. అయినను అది అధ్యాత్మ విద్యయందే నిరూఢమయినది. అధ్యాత్మ విద్యాప్రతిపాదక శాస్త్రమే దర్శన మనబడును.

ఆధ్యాత్మిక సంస్థయందలి స్థూలములగు, అస్థివగాంస రుధిర కఫ లాలాది సామాన్యజ్ఞాన మందరకునున్నను, వీని వైజ్ఞానిక స్వరూపముల నందరు నెరుంగరు. ఈ స్థూలభూతు స్వరూపమన్నాహుతిచే నేవిధముగ నిట్లు సంపన్న మగుచున్నది?

ఎందెందెట్టియెట్టి కీటాణువులు, పరస్పర విరోధ సరోధములు కలిగియున్నవి? అన్నవి సాధారణులకు పరోక్ష విషయములు. మరియు, ప్రాణాది పంచవాయువులు, మనోవా గింద్రియ బుద్ధ్యాదులు, ఎన్నో నిగూఢభావము లున్నవి. అట్టివాని సామాన్యజ్ఞానమైన నందరకులేదు.

అధ్యాత్మశాస్త్ర మధ్యాత్మసంస్థయందలి యీగూఢతత్త్వములను, తన పరీక్షాదృష్టితో మనకు జూపును. కనుక అది దర్శనమనబడును. దర్శనమన చూచుటకాదు. చూపుట అని యిటసర్థముగ నెఱుంగవలయును. పరీక్షించి యెఱుంగిన విషయములను శ్చేషము సామన్యజ్ఞానముద్వారా, చూపు శాస్త్రము 'దర్శ్యంతే విజ్ఞప్యన్తే నిగూఢాః సునూక్ష్యాః ఆత్మధర్మా యేన' అనునిర్వచనముంబట్టి దర్శనమనబడును.

ఇట్టి దర్శన మా యాధ్యాత్మిక నిగూఢ భావములను మూడుభాగములుగ మనయెదుట నుంచునని, మున్ను వివరించి తిమి. - స్థూలసూక్ష్మ కారణశరీరము లను నీ మూడుప్రకరణముల విభాగములంబట్టి మూటియందలి నిగూఢ ధర్మవిశేషములను విభజించి చెప్పుటకు అధ్యాత్మ ధర్మప్రతిపాదన సేయు నొకే దర్శనశాస్త్రము మూడు విభాగములుగ బరిణమించుచున్నది. ఆస్తిదర్శనము లారసకొనుట సిద్ధులము. అట్లే శాకీయక - ప్రాధానిక - వైశేషికములను మూటిని శాస్త్ర శబ్దమర్యాదం బట్టి వేరువేరు శాస్త్రము లనుకొనుటయు నొక విధముగ నసంగతమే. అధ్యాత్మ విద్యాశాసనమే, దర్శన

శాస్త్రసామాన్య లక్షణము. ఈదృష్టితో మూడు నాకే శాస్త్రము. గ్రంథములు మూడైనను, ఉద్దేశ్య సమానతచే నొక శాస్త్రమనియే గణనము. ఆచార్యభేదముచే, మూడు పుస్తకములుగనున్న యొక శాస్త్రమునే మూడు శాస్త్రము లనుకొన్నచో వేదమునం దెన్ని శాఖలు, ఎందరు ఋషులు, ఎన్ని విషయములు? అగుగాక! వేదమొకటియేకదా! వేదశాస్త్ర మన్నిటను సమానముగదా! ఆచార్యభేదముచే వ్యాకరణము నకు, చాంద్ర - ముగ్ధ - సారస్వత - వాణిర్నాదికము లేనిమిది భేదములున్నవి. వానియం దొక్కొక్కటి కి వాంతరభేదము లనే కములు, కాని వ్యాకరణశాస్త్ర మొకటేకదా?

పూర్వపక్షము:- “సమాన విషయకము లగుచో నెన్ని గ్రంథముల నెందరు రచించినను ఒక శాస్త్రమనుకోవచ్చును. కాని ఈమూడుశాస్త్రములందలి విషయములం దనలోరాత్ర ములకున్నంత భేదములున్నవే. ఎట్లన:- ప్రధాన విషయములు. వైశేషికమునకు:- స్థూలశరీరము లేదా, అధిభౌతిక ప్రపంచము, ప్రాధానికమునకు:- సూక్ష్మశరీరము - లేదా, ఆధ్యాత్మిక ప్రపంచము, శారీరకమునకు:- కారణశరీరము లేదా - ఆధిదైవిక ప్రపంచము, ఇట్టిచో నివి యొకటే యుండగూడదా? యనుచో, - దీనికి:-

సమాధానము:- వేదశాస్త్రము నెదుటబైబిలికొంటిమిగదా? అందు:- బ్రాహ్మణములందు కర్మ, ఆరణ్యకములందు పాపన, ఉపనిషత్తులందు జ్ఞానము, సంహితయందు పరస్పర సర్వధా

విభిన్నములగు విజ్ఞాన - స్తుతీ - తిహాసములు నిహాసితములు. అయినను వేద మొకటేకాని ఆరు కావుగదా! వేదవిషయము సర్వము, 'సర్వం వేదాత్మసిద్ధ్యతి' అని మనుచచనము. కర్మజ్ఞానోపాసనలు, విజ్ఞానస్తుతీ తిహాసములు అను నీనూరు విషయములకు నావలనేమియులేదు. కనుక వీని సన్నిటినిరూపించు వేదము స్వశాస్త్రము, వేదమున కనచ్చేదకము సర్వవిషయశ్శము, ఈసర్వదృష్టిచే, భిన్నవిషయ నిరూపకమయ్యు వేద మొక్కటే శాస్త్రముగ నెన్నబడినది. అట్లే దర్శనశాస్త్రమునకును స్థూలసూక్ష్మకారణ శరీరప్రతిపాదకత్వము కాక, అధ్యాత్మప్రతిపాదకత్వమే అనచ్చేదకము, దర్శనశబ్ద మధ్యాత్మవిద్యయందే నిరూపము, గాని అందలి యొకభాగమునందు కాదు. ఈదృష్టితో దర్శనైక్యశ సిద్ధమగుచున్నది.

సర్వ ప్రతిపాదకమగు నొకే వేదశాస్త్రమున కనంతర విషయభేదముచే సంహితా - బ్రాహ్మణ - ఆరణ్యక - ఉపనిషత్తులను నాల్గు తంత్రములున్నట్లే, అధ్యాత్మధర్మ ప్రతిపాదకమగు నొకే దర్శనశాస్త్రమున కనంతర విషయభేదముచే మూడు శాస్త్రములు వేరువేరుగ నుండుగాక! అయినను నైజ్ఞానిక దృష్టిచే గూడ నిదే నిష్కర్వ. యెట్లన:- దర్శనశాస్త్రము నిరూపింపనున్న ఆత్మధర్మముకూడ మనుష్యప్రాణ వాగ్భేదముచే త్రితత్వము, అందలి మనస్తంత్రము శారీరకము, ప్రాణశంత్రము ప్రాధానికము - వాక్తంత్రము వైశేషికమును నిరూపించును. అస్తిలక్షణమగు నొకేయాత్మ త్రితంత్రమైనపుడు తత్ప్రతిపాదక

మగు నొకే దర్శనశాస్త్రమును తంత్రత్రయ యుక్తమగుట యావశ్యకము. మరల నిటనొక సూర్యపక్షము:- 'కానిండు. పైనిజెప్పినట్లు మూడు శాస్త్రములును స్థూలసూక్ష్మకారణ ధర్మములం దొక్కొకదానిని బ్రధానముగను తక్కినవానిని గౌణములుగను గొని నిరూపించు నన్నపుడు, మూటికే నేక శాస్త్రత సిద్ధము కావచ్చునుగాని అట్లును అగపడ గున్నది. అన్ని విషయములందును పరిస్థితైలియందు మూటను భేద మపారముగా నున్నది. ఇంతయేల మొదట నాత్మ విషయముం దైకొనుడు:- సాంఖ్య, మాతృ ప్రతిశరీరభిన్నమనును. శారీర కము అభిన్నమనును. వైశేషికము - ఆత్మకారుగుణములనును. శారీరకము - అటుగాదది నిర్గుణమనును. మరియు నీమూడు శాస్త్రముల యుపక్రమోప సంహారములు వేరువేరుగా నున్నవి. ఇట్లెన్నో విషయములందు భేదము చూపవచ్చును. అట్టిచో నీమూడు నేకమనుటెట్లు?

సమాధానము:- అంశికముగ నిది నిజమే. కనుకనే మూడును భిన్నదర్శనములను నూహ కల్గుట కవకాశము కల్గినది. కాని విజ్ఞానదృష్టికి విరోధమంశ లెక్కలోనిది కాదు. ఆత్మధర్మముల దార్శనిక స్వరూపమునొకటే తడవటించి తదీయ వైజ్ఞానిక స్వరూపమువంశ జూచుచో నీవిరోధములు వానియంత నవియే విలీనములై పోవును. ఎట్లు:- స్థూల సూక్ష్మకారణభేదముచే ఆత్మధర్మము మూడు భాగములు. అయిన ఈత్రిపుటి పరస్పరమవినాభూతము. 'త్రయమేత.

త్రిదండవత్' అను భైషజ్య సిద్ధాంతానుసారము వాతపితృకఫములను మూడు శారీరధాతువులు పరస్పర మవినాభూతములైనట్లే యిచటను ఎంచవలెను. అందువలననే దర్శనమందలి మూడు తంత్రములందును ప్రతియొక తంత్రమును తనప్రధానోద్దేశ్యనిరూపణతో గూడ తక్కిన రెండాత్మధర్మములనుగూడ గౌణరూపములుగ నిరూపణ జేయవలసిన యావశ్యకము కలుగును.

పురాణ ప్రతిపాద్య దేవతానాదమును విచారించును—
'సర్వదయందలీ రాశ్యన్నియు శంకరులే' యన్నట్లు శివవిష్ణుదుర్గాకూర్మమత్స్యది దేవతలన్నియు, నాయొకే బ్రహ్మతత్త్వ సమానతంత్రములు—

“అహం బ్రహ్మన శర్వత్వ జగతః కారణం పరమ్
ఆత్మేశ్వర ఉపద్రష్టా స్వయం దృగవిశేషణః
తస్మిన్ బ్రహ్మణ్యద్వితీయే, కేవలేపరమాత్మన
బ్రహ్మరుద్రౌచ భూతాని భేదేనాజ్ఞోఽనుపశ్యతి
త్రయాణాం మేకభావానాం యో నపశ్యతిచై భీదాం
సర్వభూతాత్మనాం బ్రహ్మన్ స శాంతిమధగచ్ఛతి॥”

ఇందొనికి గొప్పతనము సురొనికి కొలదితనమునులేదు, ఈ దేవతల సందగల బ్రతిపాదించు సురాణోప పురాణతంత్రములు, తర ను, ఒకటే పురాణశాస్త్రము. శివసురాణమందు శివునికు, విష్ణుపురాణమున విష్ణువునకు, దేవీభాగవతమున జగన్నాథకు బ్రాధాన్యము, తక్కినవారికి గౌణభావము. ఈ

గౌణముఖ్యభావము మరచినచో నుపాసనాకాండకు చెందిన దేవతావాదము ఎన్నడును సురక్షితము గాజాలదు.

మనః స్థిరతకొక దేవతయం దసన్మత సంపాదింపబడును. తనకునచ్చినది, సర్వోత్కృష్టమునుకొనుట మనోధర్మము. అన్ని విభూతులు సంరక్షకు సచ్చవు. అన్నిటి సంరక్షకు నుపాసించు బాలరు గదా! ఉత్కృష్టముగ భావించినదానివంకకు ఎందుట చిత్తస్వభావము. అట్టిచో పురాణశాస్త్రము గౌణముఖ్య భావముగొనిగాని లోకసంగ్రహ మాచరింప వలనుగాదు. పురాణములందలి దేవతాప్రధాన్య విరోధము మనకుగళ్యాణ కారణమేకాని మరొందుకాదు. ఈవిరోధము నాధారముగ గొనియే మనము లక్ష్యముం జేరనేర్తుము. ఇట్లు—ఆయా దేవతాభక్తుల కాయా దేవతాపూహత్యములను ప్రధాన్యములుగను తక్కినవాని మహిమలు గౌణములుగను జూపి పట్టించుట యావశ్యకమే.

ఉపాసకులు తమతమ యుపాస్యదేవతలం దసన్మత భావముంచుకొని యాయా దేవతల యశోగానము జేసికొన్నంత వరకు వారుసరియైన మార్గమందున్న వారే యగుదురు. కాని, మూర్ఖుడే నితరులయుపాస్య దేవతానింద సేయుట ప్రాయశ్చిత్తభాగు లగుటకే. ఇట్టి సరరాక్షస ప్రక్షిప్తములే పురాణములందలి దేవతానిందలకు జెందిన వచనములని యెరుంగ వలయును. సంప్రదాయాభి నివిష్టతయే పిమ్మట వారిచే నింత పని చేయించినదికావలయు ననుకొందుము. కానిండు, పర

మార్గతః పురాణములందు గౌణముఖ్యదృష్టిం బట్టి విరోధము లేనట్లే దర్శనములందును విరోధములులేవనియే చెప్పదలచినది. దార్శనిక దృష్టికి విరోధముతోచిన దోచుగాక! మరియు— ఇంకొకవిధముగ నీవిషయమునే చూతము:

శుక్ల - రక్త - కృష్ణ వర్ణములుగల మూడెద్దములంగొని కంటియొద్ద తెల్లని యద్దముంచికొని తక్కిన రెంటిని జూచి నపుడు తక్కిన రెంటి రూపములు నున్న పున్నట్లుగ నే తోచును. ఇది మొదటిదగు శరీరనిదృష్టి యనుకొనుడు. ఇక:- ఎఱ్ఱయద్ద మునుండి చూచుచో కడమ రెండును (అందు ముఖ్యముగ తెల్లది) ఎఱ్ఱగనగపడును. ఇది రెండవదగు ప్రాధానికదృష్టి. పిదప:- సల్లయద్దమునుండి చూచిన కడమ రెండును సల్లగనే యగపడును. ఇదిమూడవదగు నైశేషికదృష్టి.

సత్త్వము తెలుపు - రజస్సు ఎఱుపు - తమస్సునలుపు. కారణాత్మదర్శములు సత్త్వప్రధాములై శుక్లమునకు; సూక్ష్మ శరీరమునకు జెందిన యాత్మధర్మములు రజఃప్రధానములై రక్తవర్ణమునకు; స్థూలశరీరమునకు జెందిన యాత్మధర్మములు తమఃప్రధానములై కృష్ణవర్ణమునకు స్థానీయములై యీ మూడును సోపాధికములై యైయున్నవి.

విశుద్ధాత్మయన్ననో గుణాతీతము. సత్త్వాది గుణములు మూడును గుణమయ ప్రకృతికిజెందినవి 'త్రిభిః గుణమయైభావైః' 'అజామేకాం లోహిత శుక్ల కృష్ణాం' అన్నట్లు ఆయజు యీశుక్ల లోహిత కృష్ణభావాత్మికయు త్రిగుణయు నగు ప్రకృతియు కమై.

తాను త్రిమూర్తియగు చున్నది. ఈమూడు గుణములందును సత్త్వగుణము నిస్సణాత్మకు సమీపతమము. ఇదే శారీరక ముఖ్యప్రతిపద్యము. భద్రపై శుక్లసత్త్వమును నున్నది. కనుక నది యాత్మనిర్గుణమని చెప్పను. రజోగుణము సగుణ (విశ్వ) ఆత్మకు జెందినది. ఈ దేహభేదము దేహభిన్నమని యగుచున్నది. ప్రాధానికముఖ్య లక్ష్యమిదే. ఇది యీ చక్షుఃపటలముద్వారా శుక్లకృష్ణములపై దృష్టి నిగుడించున కనుక దీనిచే నాత్మయొక్క సగుణభావమే యెరుట సగపడును. ఇక:- తమోగుణము ద్రవ్యావచ్ఛిన్నాత్మకు జెందినది. ఇట్లైతేషికముఖ్యలక్ష్యము. ఈదృష్టితోడనే ఇది యాత్మను ద్రవ్యమన్నది. అదియధార్థముగదా! ఇట్లు ఆయాదర్శనము తన తన ముఖ్యాత్మలక్షణములను వచించుట సర్వథాయధార్థమే యగుచున్నది. అందువలననే ఈమూడును వేర్వేరు తంత్రములా? అని తోచుచున్నది. కాని ఆత్మత్వముంబట్టి ఈమూటి భిన్నతలమును సమానమే యనవచ్చును. ఈమూడు నోకేయాత్మకు గుణాత్మక రూపములు. మొత్తముపై నీమూడు నాత్మతంత్రములు. తస్మాత్పాదితాత్మ ధర్మములందు విలక్షణతయు భేదము నుండగాక! ఆచార్యభేదముండుగాక! అందు వలన వర్ణనశైలియందు భేదముండుగాక! విజ్ఞానదృష్టికిని యభిన్నములే.

ఇక “మూఢాత్మధర్మములును వేరు వేరుగ దోచుచుండగ - ఆత్మత్వముచే మూటికి నేకత్వమెట్లు? ఒకేఆత్మకు స్థూలసూక్ష్మకారణ భేదములనే మూడు ధర్మము లెట్లు ఘటిల్లె?” నన్నచో-

సమాధానమునకు:- విజ్ఞానదృష్టినే శరణము గొనవలయును దార్శనిక సంప్రదాయమందు ఆత్మ యనబడు తత్త్వమునకు విజ్ఞానసంప్రదాయమందు మూడు వివర్తములు. ప్రకారాంతరమున నాత్మలుమూడనియు జెప్పవచ్చును. అవి క్రమముగ:- పుగుషాత్మ - ప్రాకృతాత్మ వికృతాత్మ యనబడును. 1. అన్యాయశక్తి (మిగుళాత్మ) - 2. అక్షరశక్తియు ప్రాకృతాత్మ, 3. యగశక్తియు వికృతాత్మ. ఈమూడాత్మశక్తిత్వములే యుపనిషత్తులకు క్రమముగ 1. భూతేశః 2. భూతభావనః 3. భూతయోని యనుపేరులం బరగించి. అందు:

1. భూతయోని తారాత్మ - వికృతాత్మ -

విశ్వము నైకారికము, దీని కుపాదానము క్షరము లేకఆత్మ క్షరము. వ్యక్తవిశ్వదృష్టింబట్టియీ క్షరమన్యక్తము నూతన వికారోత్పత్తి జేయున దిదే. దీనినుండి వికారములు క్షరితలగుటచేనిది క్షరమనబడును. మృత్తునుండి ఘటశరీరాదులు లోహమునుండి త్రుప్తి సువర్ణమునుండి కటకకుండలాదులు సుగ్ధమునుండిమీగడ చూదినుండినూలు నలె నిచ్చుటను క్షర - వైకారిక విశ్వమునకు కార్య - కారణభావముల నెంచవలయును. కాని మృదాదికార్య కారణభావములు సత్క్షరములని జ్ఞప్తియందుంచుకొనవలయును.

ఎట్లన - కార్యనిర్మితివలన నిట కారణలోపము కలుగును. కాని క్షరమునుండి యెన్నివికారములు కల్గినను అదియెప్పటి యట్లేయుండును. కనుకనే బ్రహ్మశబ్దవాచ్యమగు నీక్షరముం

గూర్చి “ఏష నిత్యోనుహిమా బ్రహ్మణో సకర్మణా వ్యథే నో కనీయాన్” అని చెప్పబడినది. ఈయనికృత పరిణామవాదముం బట్టి ఈ ఊరము పరిణామియయ్య నాత్మక్షిరముని చెప్పబడినది. ఆత్మ నిత్యము. వికారోత్పాదనము గానించినను అసత్యముగ నుండును. ఇదే దీని యాత్మశ్యము. కారణమే (ఉపాదానకారణమే) కార్యమునకు ప్రతిష్ఠ. విశ్వోపాదానముక్షిరము ఉత్పన్న విశ్వము ఆక్షరమే ప్రతిష్ఠగానుండును. లేదా దానిస్వరూపమే యుండజాలదు. ఈయవినాభావకారణ కారణముననే భూతములనుగూడ ఊరమనివ్యవహరించిరి. ‘క్షరః సర్వాణిభూతాని’ వ్యక్తవిశ్వ మున్మక్తక్షరముతో నిత్యసంబద్ధము కనుక నీదృష్టితో విశ్వముంటి యవ్యక్త ఊరమును వ్యక్తమనియునందుగు.

నిష్కర్ష - కృతినామక కార్యమునకు బ్రథమాస్థియే ప్రకృతి. భూత - భౌతిక విశ్వమునకు బ్రహ్మరూపమును పరిణామియనగు సవ్యక్త శత్ర్వవిశేషమే మొదటిదగుక్షరాశ్మ - వికార సంశ్లిష్టమగుటచే దీనినే వికృతాత్మయందుగు. భూతములకు గారణము కనుక నిది భూతయోని. చర్మచక్షువులతో భౌతిక విశ్వమునే చూడగలము గాని తదాలంబన మగు నీ యాత్మ ఊరము సరయజాలము కనుక దీని సవశ్య మవ్యక్త మందుము.

2. అక్షరాత్మ - ప్రాకృతాత్మ - భూతభావనః -

ఘటాదినిర్మాణములం దుపాదానకారణమగు మృదాదుల చేతనే పనిజరుగదు. కుంభకారాద్యసమవాయి కారణములు

గూడ నుండవలయును. అసమవాయి కారణమునే నిమిత్తకారణ మందురు. ఇదే నిర్మాత. నిర్మాత తనజ్ఞాన జగత్తునందు మొదట భౌతికవస్తువును భావించి తదాధారమున తదుపాదాన (కారణ) ముంగొని యా వస్తునిర్మాణముం గావించును. భూతభావనా కారణముచే నిర్మాత భూతభావనుడనదగును. ఈపని యక్షమనినది. విశ్వనిమిత్తకారణమతడే. ఆదాన విసర్గ ప్రతిష్ఠామూర్తి కనుకనే శ్రేష్ఠక్షరమూర్తియను నతడే తనభావనచే క్షరముద్వారా నైకాక్షర విశ్వనిర్మితు గావించును. మట్టి ఘటముతో బద్ధమై యుండునట్లు క్షరమే విశ్వసంబద్ధమై యుండును. నిమిత్తకారణమగు నిర్మాత విశ్వబద్ధమగుగాక యనంగుడుగానే యుండును. ఘటనిర్మాతయు ఘటమునెడ నంతేగదా! క్షరము వలె నక్షరమును ఇంద్రియముల కిగోచరమగుటచే నవ్యక్తమనియే యందుము. క్షరకూటమునం దేకరూపమున బ్రతిష్ఠ నొంది యుండుటచే కూటస్థుడనియు జెప్పబడును “కూటస్థోఽక్షర ఉచ్యతే”.

ఘటనిర్మాణ సక్రియయందు కుంభ కారుడు మృత్తికయునే గాక మరి గుడు విధముల ధరాతలము లుండవలయును.

1. ఆలంబనరూప స్థిర ధరాతల మొకటి - 2. దానిపై స్థిర కీలమునం దిగుగు చక్రరూపచలిత ధరాతల మొకటి. మొదటి దగు స్థిరధరాతలము నిమిత్తకారణమగు కుంభకారునకు, ఉపాదాన కారణమగు మృత్తికకు, చలిత ధరాతలమునకు మృణ్మయపాత్రకు పేయేల అన్ని కారణకార్య భావములకును

బ్రతిష్ఠయై యున్నది. కనుక నిది సర్వాలంబనము, శ్రేష్ఠాలంబనము అందుచు. చలిత ధరాతలము ఘటనిక్కాణ ప్రక్రియకే ఆలంబనము. ఆలంబనశ్చముం బట్టి రెండును ఘటనిక్కాణ ప్రక్రియయం దొకేతరగతికి జేరినట్లున్న సులపరాశి! ఘటము భూతము, మట్టి భూతమైనాని, చురుకైనది భూతభూతమును. అయినా భూతప్రచయం కలతగతికి సత్యమునదిని ఆలంబించనమరే. కనుక దాని భూతేను నువచ్చును.

శ్రీశృష్టి ప్రకారమును చూడే చుట్ట. 1. కార్యమును భౌతికవిశ్లేషణ చేసినచో కార్యమును భూతమైనది కనుక నిమిత్తకారణముగు భూతభావ మున్నదియు శబ్దమునదికి సతీతము కనుకనే కార్యకారణతీతమగు నున్నదియు. అందు నిందు అవ్యయమే ఆలంబనము. దీనికి ముక్తిపాక్షి - సృష్టిపాక్షి యను రెండురూపములు. అనంతవిజ్ఞాన మనోమయ విద్యా మూర్తియగు సవ్యయము ముక్తిపాక్షి. ఇయ్యది సుస్థిరమగు నాలంబనము. మనఃప్రాణ వాఙ్మయ కర్మమూర్తియగు సవ్యయము సృష్టిపాక్షి. ఇయ్యది చలిత ధరాతలము, సద్యజ్ఞానము. అదిస్థితి. కర్మగతి. స్థితిరూపావ్యయము సర్వమునకు, గతి రూపావ్యయము విశ్వమునకు ఆలంబనములు.

గతిరూపావ్యయమునకు మనః ప్రాణవాక్కులను మూడవ యవములుగదా! వీనినుండి క్రమముగ జ్ఞానక్రియార్థములను మూడుశక్తులు వికసిల్లును. ఇందు జ్ఞాన మవ్యయమనను, క్రియ అక్షరునందు, అర్థము క్షరునందును బ్రధానములు. ఇట్లు

అవ్యయుని వాక్యక్రింగొని తురమర్థశక్తి కుపాదాన మగు చున్నది. అవ్యయుని క్రి కూశక్తింగొని యక్షరుడా యర్థశక్తిని సంగఘాటనము సేయుచున్నాడు. స్వయముగా నవ్యయుడు తన జ్ఞానభానము చే నన్నిటికి బ్రభువై యున్నాడు. ఇట్లు ఈ యుద్ధియగుభి భావాల రూపభూతేశ నావక నుగునది మహాముని గు నాత్మ నివర్తము.

అర్థము :- శ్రీమదాఖ్యానిరూప హాసానానానాన్యభావమున నొకే స్థానమున నున్నవాళ్ళ పుట్టినంతవైమో భేదమున గ్రమముగా నుండి పుట్టి పుట్టి పాదాన గ్రూపమున బరణమించి యవ్య యాక్షర నిర్దేశాపములు బరణి నందుచున్నాడు. అవ్య యుడు మనోమయుడు, అక్షరుడు ప్రాణమయుడు, తురుడు వాజ్మయుడు. మూడు స్వతంత్రతంత్రములు. మూవురు తంత్ర యులు. మూవురి మొత్త మొకయాత్మ - అదే జ్ఞానతంత్రముం బట్టి నిర్గుణమై విశ్వాతీతనుగును. కర్మతంత్రముంబట్టి సగుణమై విశ్వాత్మయగును. అర్థతంత్రముంబట్టి సాంజనము సావరణమునై విశ్వమూర్తి యగును.

నిర్గుణ భావముంబట్టి యాత్మ:- కర్తకాదు, కార్యము కాదు, కారణముకాదు అనవచ్చును. సగుణభావముంబట్టి:- కర్త, కారణము, అసంగము అనవచ్చును. సాంజనభావముం బట్టి:- విశ్వము అనవచ్చును. విశ్వాతీతమునదే - విశ్వాత్మయు నదే - విశ్వయునదే - మూటి స్వరూపములు నెంతో విలక్షణ ములు! ఒకేదాని వివర్తములు! ఆహా! 'నవిశ్వమూర్తే రవ

ధార్యతేవహః'

ఇట్టిచో నొక వివర్తముం బ్రధానముగాగొని చెప్పు తంత్రములు భిన్నములెందుకుకావు? మూడు తంత్రముల సరివాద్యములును వేరువేరాయె, గదా! ఎట్లన:- శారీరకము:- జ్ఞానప్రధానమగు నవ్యయ తంత్రమును, ప్రాధానికము:- కర్మప్రధానమగు అక్షరతంత్రమును, నైశేషికము:- అర్థప్రధానమగు క్షరతంత్రమును, లేదా, శారీరకము:- ఆధ్యాత్మికమందలి యాధివైవికప్రపంచమగు నవ్యయాత్మను, ప్రాధానికము:- ఆధ్యాత్మికమందలి యాధ్యాత్మిక ప్రపంచమగు నక్షరాత్మను, నైశేషికము:- ఆధ్యాత్మికమందలి ఆదిభౌతిక ప్రపంచమగు క్షరాత్మను నిరూపించును. కనుకనే మూడు నొకే దర్శనశాస్త్రము, లేదా, ఒకేఆత్మశాస్త్రమునకు మూడు వివర్తములు, అందము. ఇట్లన్నివిధముల నీమూడు నొకటేయనుట యత్సూక్ష్మము.

ఇక:- నీమూడు వివర్తములను మూడు తంత్రములందు నిరూపించిన పద్ధతులను దార్శనికదృష్టితోగాక నైజ్ఞానిక దృష్టితోడనే చూతము. కారణము? దార్శనిక దృష్టిగల వ్యాఖ్యాతల విఫలప్రయత్నములు, ఖండన మండనములంబెంచి సత్యమార్గమును మరుగుపరచినవి. కనుక వానివలన వివాదములే గాని వాస్తవికపరిస్థితి గోచరింపదు. ప్రస్తుతము, సూలారూపధర్మీ న్యాయముంబట్టి నైశేషికముం జూతము. ఈదృష్టితోజూచుట వలన దార్శనికుల యాత్మ స్వరూముగూడ చక్కగా బోధపడును:-

వైశేషికాత్మ

క్షరతత్త్వప్రతిపాదనపూర్వకముగ భూతప్రపంచము (పదార్థ విద్య - మెటీరియల్ సైన్సు)ను జెప్పట వైశేషిక ప్రదానపు బనియని మున్ను చెప్పియుంటిమి. ఉద్దేశ్య విధేయము లన్నవి ఈతంత్రమునకేగాక మూడుతంత్రములకును జెందియుండును. ఈ వైశేషికమునకుద్దేశ్యము నైకారికవిశ్వము, విధేయము:- పరిణామియగుక్షరముతో గూడిన అపరిణామియక్షరము, క్షరముచే వికారము, వికారముచే విశ్వసృష్టి, దానిచే పంచజనము - దానిచే పురంజనము - దానిచేన్వయంభూ - పరమేష్ఠి - సూర్య - చంద్ర - పృథువులను పంచ భౌతికపురములు నుత్పన్నములగును. ఈ పంచ కముల మొత్తము విశ్వము. వీని కన్నిటికి మూలమాత్మక్షరము- కనుక దీనికి విశ్వముతో సంబంధము గలదనవలయును.

ఈ దృష్టితో 'క్షర - వికార - విశ్వసృష్ట - పంచజన - పురంజన - పురము లను నారు క్షరవివర్తములొక స్వతంత్ర విభాగము. పరిణామి యగునది క్షరమే కనుక నివి క్షరవికారములే. అయినను యీ క్షరపరిణామవాద మవికృతపరిణామ వాదమే. ఎన్నివికారము లుత్పన్నములైనను నిది యేకరసము గనేయుండి యక్షరశ్రేణి సమావిష్టమైయున్నది కనుక నీ క్షర మక్షరశ్రేణ్యంతర్భూతమనియు నెంచబడును. ఇందువలన నక్షర క్షరములొక స్వతంత్ర విభాగమగును. అక్షరుడటు, 6 భాగము లగు వికార ప్రపంచమిటు, - మధ్యక్షరము, (అత్మక్షరము)

దేహాళి దీపన్యాయమున దీని కారెంటిసంబంధము సంగీకరింప వచ్చును. ఇందువలన క్షరము - విశ్వోత్పత్తి క్షణముం బట్టి విశ్వానుగతమై విశ్వమూర్తి యగును. వికారరాహిత్య క్షణముంబట్టి విశ్వబహిర్భూతము నగును.

అక్షరము విశ్వమునకు నిమిత్తకారణము. కారణత్వముచే క్షరాక్షరము లొకశ్రేణివేయనుకొనవచ్చు నైనను విశ్వకార్య పాదాన భూతక్షరము విశ్వబద్ధమగును. కనుక దానిని విశ్వ మర్యాదా బహిర్భూతము గావింపజాలము. ఏమి? అక్షర యుక్తక్షరము కారణము. విశ్వముకార్యము. ఇక కారణమే కార్యమున కాత్మయగును కనుక అక్షరక్షర నాశ్చయనియు విశ్వముదీని కాయతనమనియు ననవచ్చును. 'శతస్ప్రప్త్వా తదే వానుప్రవిశత్' అన్నట్లు అక్షరక్షరము కార్యవిశ్వమును త్పాదించియందు బ్రవిష్టమగును. ఈయాత్మ - విశ్వము ననురంజును, బిమ్మట సామాన్య విశేషభావములచే రెండేసిభాగములు నగును.

భౌతికవిశ్వము వలన ప్రాణుల స్థూలశరీరము నిష్పన్న మయ్యెను. ఇది విశేషవిశ్వము. ఇందుండు నాశ్చయ విశేషమే. అది జీవాత్మయనబడును దీని విశేషవిశ్వమును శరీరమందురు. ఇట్లే సంపూర్ణవిశ్వము సామాన్యాత్మకు శరీరము. ఆసామాన్యాత్మ ఈశ్వరుడు - ఈవిధముగ ఈశ్వర - విశ్వములు సామాన్య భావములు. జీవ - శరీరములు విశేషభావములు. ఈరెండు జంట లందును ఈశ్వర జీవులు సమానులు ఇదియాత్మవర్గము. విశ్వ - శరీరములు సమానములు. ఇది భూతవర్గము. జీవుడా సామా

న్యాత్మయంశము. శరీరమాసామాన్య భూతప్రపంచ విశ్వాంశము. ఈవిశేషభావమే అధ్యాత్మ సంస్థకు దుఃఖకారణము. జీవుడు తనయొక్కయు - తనశరీరముయొక్కయు వాస్తవిక స్వరూపము నెరుంగుచో నతనిదృష్టి యా సామాన్య పరమాత్మ భావమునకు సాగుటయు, దుఃఖము నివృత్తమగును. ఈతంత్రోద్దేశ్యమువిశేషభావము కనుక దీనిని వై శేషికమని వ్యవహరించిరి.

జీవుడు - స్థూలశరీరము ఉద్దేశ్యకోటిలోనివి. ఈశ్వరుడు - విశ్వము - విధేయ కోటిలోనివి. లేదా ఉద్దేశ్యము భూతప్రపంచము విధేయమాత్రమనియు ననవచ్చును. శరీరస్వరూపముం జెప్పితత్సంబంధమున భౌతిక విశ్వముయొక్క సాధర్మ్యవైధర్మ్య లండెలిపి మసభ్యాన మా యక్షరమూర్తి యగు నాస్మవంకకు ద్రిప్పట యీతంత్రపుగోళిక. విశేషమును లక్ష్యముగాజేసి సామాన్యమువంకకు గొనిపోవుట, విశేషము నుద్దేశ్యముగా నెంచి యచటసామాన్యమును విధించుట, స్థూలశరీరము నుద్దేశ్యముగా జేసి ఆత్మను విధేయము గావించుట ఈతంత్రనిష్కర్ష.

ఇది సామాన్యము వంకకు బోవుచున్నది. కాని విశ్వము నుద్దేశ్యముగా జెట్టుకొని, కారణము? వై శేషికాత్మచివరకు త్పరమంబే ప్రిశాలితి జెందును. ఈవిషయ మిహుడే విశద మగును. అన్నిటికిముందీతంత్రము ఉద్దేశ్యమునుబరీక్షించెను. భూతప్రపంచ

* ఈ తంత్రముం బట్టి జీవునకు బుద్ధి - ప్రయత్న - సుఖదుఃఖ - ఇచ్ఛా - ద్వేష - ధర్మ - ఆధర్మములు - అను 8 గుణములున్నవి.

ముద్దేశ్యము, పరీక్ష తత్తద్ధర్మములకు జెందినది. పదార్థము ధర్మ-
 ధర్మమే పదార్థ పదార్థత్వము. అగ్నియొక పదార్థము. తాపము
 దానిధర్మము. అదియుండునంతవరకే దానియునికి. జగత్తునందలి
 ప్రతిపదార్థమును ధర్మమర్యాద్రాకాంతము. పదార్థ స్వరూప
 జ్ఞానమునకు దానివిశేష ధర్మముల నెరుంగుట యావశ్యకము.
 ధర్మ పరీక్షయే పదార్థపరీక్ష. అంతకుంటే పదార్థమంగు ఆనగా
 ధర్మయం దెరుంగదగినవిషయ మేముండును? ఇట్టిచో నీతంత్రము
 గూడ ధర్మమునే మొదట బరీక్షింపవలయును కనుకనే మొదట
 “అథాతో ధర్మం వ్యాఖ్యాస్యామః” అనియెను. ధర్మమన
 నేమన “యతోఽభ్యుదయ నిశ్చేయనస్థిః సధర్మః” అని
 నూత్రము వెలియించెను. అభిప్రాయ మేమన:-

మనుష్యులం దెవ్వడును, నిత్యము ధర్మాకాంతుడే. ఏవిష
 యముగాని నిర్ధర్మక మగునది లేదు. విషయగత ధర్మసహ
 యోగ ముండియు ప్రాణి అభ్యుదయ నిశ్చేయన వంచితముగ
 నున్నది. అందువలన మనము ధర్మ మనుకొనునది ప్రాతిస్విక
 మగు నాశ్మధర్మ విరుద్ధమై అధర్మమై యున్న దనుకొనవలసి
 వచ్చుచున్నది. ఇందుకు గారణము? పదార్థ ధర్మ వివేకాభా
 వము. ఏధర్మమునకు - ఏపదార్థమునకు ఎట్టి ఎట్టి సంబంధము
 లున్నవి? ఎట్టి ఎట్టి వైషమ్యము లున్నవి? మన కేది యుప
 కారము? ఏది నాశకము? అను వివేకము లేక మనయాత్మ ధర్మ
 ములను బాడుసేయు కర్మలను - విషయములను ధర్మభ్రాంతిచే
 స్వీకరించుచున్నాము. ఇట్టి పదార్థధర్మము లెన్నడును ధర్మ

ములు గాజాలవు. కారణము? “ధర్మిణాధృతః సౌ ధర్మిణం
స్వస్వరూపే స్థాపయతి సధర్మః” అన్నట్లు ధర్మమనః- ధర్మిచే
ధృతమై దానిస్వస్వరూపమున నుంచునదే. అటుగాని దధర్మమే
యందుము. ఆగంతుకమగు నియ్యధర్మము అభ్యుదయ నిశ్చే
యసములకు బదులు - సత్యవాయ - అవసతులకు గారణ
మగును. కనుక నిజమగు ధర్మము నెరుంగుటకు పదార్థ సాధర్మ్య
వైధర్మ్యములను బరిక్షింపవలయును. ఏధర్మము శ్రేయము?
ప్రేయ మేది? యని యన్వేషింపవలయును. అంగు కేమి
కర్తవ్యము?

‘ధర్మవిశేషప్రసూతాద్ ద్రవ్య - గుణ - కర్మ - సామాన్య -
విశేష సమవాయానాం సాధర్మ్యవైధర్మ్యభ్యాం తత్త్వజ్ఞానా
న్నిశ్చేయసమ్’ ఈ శ్లోత్రోద్దేశ్యము విశేష భావముందెలియ
జేయుటగదా ‘ధర్మవిశేషప్రసూతాత్’ అని దానినే సమర్థించు
చున్నది. అక్షరయుక్త తురాత్మమొక్క కొన్ని విశేషధర్మ
ములే యీ భూతప్రపంచకారణములగును. ఆత్మయన అస్తిలక్షణ
మంటిమి గదా! అస్తిభావము సామాన్య విశేషభేదముచే
రెండువిధములు. విశేషోపాధి రహిత విశుద్ధసత్తా బ్రహ్మసామా
న్యము “అన్యత్రధర్మా దన్యత్రాధర్మాత్, అన్యత్రాస్మాత్కృ
తాకృతాన్ అన్యత్ర భూతాద్ భవ్యాచ్చ” అన్నట్లు సామా
న్యము, వ్యాపకము, ఏకరూపము సగునిరుపాధిక సత్తాలక్ష
ణముగల యాత్మ ధర్మా - ధర్మకృతాకృత భూత భవిష్యత్ -
కార్యకారణాది సర్వద్వంద్వములకు సతీతము. దీనినుండి

ద్రవ్యగుణాదిరూప భౌతికప్రపంచ ప్రసూతియెన్నడు గలుగ జాలదు. ప్రసూతియననృప్తి - దానికి బీజము కామము - ఇచ్ఛా అది మనో వ్యాపారము, మనస్సు హృదయ ప్రతిష్ఠితము. హృదయభావము సీమాభావమునకు జెందినది - సీమ మహా మాయకు జెందినది. అదియే సామాన్యము, వ్యాపకమునగు బ్రహ్మను విశేషభావమున (పరిచ్ఛిన్నభావమున) బరిణతి నొందించును. ఈపరిచ్ఛిన్నాత్మధర్మము నుండియే (అక్షరయుక్త క్షరధర్మమునుండియే) ద్రవ్యాదులు ప్రసూతములై సవి.

ప్రకారాంతరముగ:- ఈ తంత్ర పరిభాషానుసార మణువునే విశేషమందురు. ఇదే పదార్థములం దనోన్య విశేషము నుత్పాదించును కనుక సదివిశేషము. అణువునకు మూలనుక్షర యుక్తక్షరమే. కనుక సదే విశేషధర్మము. అదే పూర్వోక్త విధముగ ద్రవ్యాద్యుపాదాన కారణము. ఈధర్మవిశేషము (అక్షరయుక్తక్షరము లేదా, అక్షరయుక్తక్షరాత్మకాణువు) నుండి యుత్పన్నములగు ద్రవ్యాది షట్పదార్థముల సాధర్మ్య వైధర్మ్య పరిజ్ఞానము వలననే మన మాత్మకల్యాణాను గాములము కాగలము అని సూక్ష్మాతాత్పర్యము.

అందువలన సావధానుల మగుదుము. కనుక ఈవిషయము ఈ కర్మ ఆసక్తివలన బలనకారణము లేదా అభ్యుత్థాన కారణము అగు నను బోధకల్గును. అందువలన శ్రేయ (హితకర) ప్రేయ (రుచికరము, హానికరము) భేదమున రెండువిధము లగు పదార్థములందు అభ్యుదయ నిశ్చేయనములను గోరు.

వాడు శ్రేయముం గ్రహించి ప్రేయముంద్యజించును. ఈ శ్రుతివచనముం జూడుడు:- “అన్యచ్ఛేయోఽన్య దుతైవ ప్రేయస్తే ఉభేనానార్థే పురుషంసినీతః (వృణోతే) తయోః శ్రేయ ఆదదానన్యసాధు భవతి హేయతేఽర్థాద్య ఉ ప్రేయో, “శ్రేయశ్చ ప్రేయశ్చ మనుష్యమేతస్తా సంపరీత్య వివినక్తిధీః, “శ్రేయోహిధీగోఽభిప్రేయసో వృణోతే ప్రేయోమందోయోగ జ్ఞేమాద్వృణోతే”

ఈతంత్రముల మీసూత్రము. ఉద్దేశ్య విధేయములిందే స్పష్టీకృతములు. అందలి యారుపదార్థములును భౌతికములు, క్షరరూపములు. ఇవి యుద్దేశ్యములు, వీని పరిజ్ఞానమువలన నిశ్చేయనభావము గల్గించునది విధేయము లేదా:- పనార్థ జ్ఞానానంతరము జీవాత్మకు లభించునదే విధేయము.

ఈమూడు సూత్రముల వలనను ఈతంత్ర నిరూపణీయ విషయముం గూర్చి ఒకనిశ్చయముం జేరవచ్చును. ఏమన:- 1. ఆత్మ క్షగోత్పన్న ద్రవ్యగుణాది పట్నదార్థ నిరూపణము మొదటి పని. 2. భూతవర్గానుసార్యాతాక్షర విశిష్టక్షరము నాశ్మయని చెప్పుట రెండవది. 3. ఆత్మను జీవ - పరమాత్మ భేదమున రెండుభాగములుగ నెంచుట మూడవది. ఇట్లు వైశేషికదృష్టి యందు ఈ గాక్షర విశేషతస్త్వమే ఆత్మ. క్షరాక్షగా తీతా వ్యయ ఘగుష్మహై దీనిక దృష్టిలేదు. ఈస్థితి ఈత శ్రమందిలి యాత్మక్షరము వలననే తెల్లముగును. ఆత్మ ప్రామాణ్యము శరీరభిన్నత - నిర్దముచేయు నీక జాదసూత్రముం గనుచు.

“ప్రాణాపాన నిమేషోన్మేష బీజవ మనోగతీంద్రియాంతర
వికారాః, సుఖదుఃఖేచ్ఛాద్వేష ప్రయత్నాశ్చాత్మనోలింగాని”

ఇవి యాత్మధర్మములట! వాస్తవముగ-నివియన్నియు నక్షర
విశిష్టక్షర ధర్మములు. గీతాసిద్ధాంతానుసార మ్మాత్మరాక్ష
రములు ఆత్మకంఠరంగప్రకృతులు. అవ్యయాత్మను శుభగర్భ
ములతో నేమియు సంబంధములేను. కనక అక్షరవిశిష్టక్షర మే
నైశేషి కాత్మయంగుము. కొంచెము నేపుక్షరము నిశ్వాంత
హృత మనుకొన్నను అప్పుడు గొప్పబోగొప్పుగా నక్షర
ప్రకృతియేమన యెదుటమిగులును. ఏస్థితియందును అక్షర మే
యీతంత్రమునకు విశ్రాంతిభూమి.

దీనిదృష్టిలో అవ్యయనిధర్మములు గూడ నీక్షరవి శిష్టాక్షర
మునందే అంతర్భావములు “పదార్థజ్ఞానమున దీని (ఆత్మను)
నెరుంగువాడు మృత్యువాశవిముక్తు డగు” నని యెంచి ‘సర్వం
ఖల్విదంబ్రహ్మ’ ‘బ్రహ్మైవేదంస్వరం’ ఇత్యాదులందలి
యవ్యయ పరకబ్రహ్మ శబ్దముచే గూడ కాణాదులు జగత్ప్ర
కృతిభూతాత్మక్షర విశిష్టాక్షరమునే గ్రహింతురు. అదియే
సర్వాధిష్టాత యనుకొనుటతో గృతార్థులగుదురు. కాగణము
వీరిలక్ష్యము విశుద్ధాక్షరముకాదు. మరేమి! క్షరవిశిష్టాక్షరము
కనుక సీతంత్రమును క్షరాత్మ తంత్రమే యందుము. ‘నైకారిక
విశ్వస్వరూపజ్ఞానముద్వారా అక్షరప్రతిచ్ఛాయతో గూడిన
క్షరాత్మం జేర్చుటయే ఈతంత్రార్థము. ఈవిషయము ముందు
స్పష్టమగును.

ఈసిద్ధాంతమున కందు స్పష్టోల్లేఖనము లేకున్నను వారు చెప్పిన యాస్మిన్వరూప లక్షణములంబట్టి అట్లు 'క్షరవిశిష్టాక్షర మాత్మ' అని సిశ్చయింప వలసి వచ్చుచున్నది. ఉదాహరణము: పట్టదార్థములను జెప్పి అందు ద్రవ్యగణనానంద ర్థమున ద్రవ్యము లెన్ని భాగములు? అనుదాని స్పష్టికరణము సూత్రకారు డిట్లుకావించెను - “సృథివ్యాపస్తేజో వాయురా కాశం కాలోనిగాత్మా మనఃఇతిద్రవ్యాణి” ఇందాత్మకూడ ద్రవ్యమేకదా! 'గుణసూటో ద్రవ్యమ్' అను దర్శనాంతరిసిద్ధాంతానుసారము గుణ సమష్టి పేరే ద్రవ్యము. గుణతత్త్వము క్రియాసమష్టి.

“గుణభూతైరవయవైః సమాహః క్రమజన్మనాం

బుద్ధ్యా ప్రకల్పితాభేదః - క్రియేతివ్యపదిశ్యతే” (వాక్యపది)

క్రియ క్షరపదార్థము. సాంఖ్యమతానుసారము గుణతత్త్వము, తన్మాత్రలు దీనికి మూలము. క్షరతత్త్వమే యని సాంఖ్యతంత్రమున నిరూపింతుము. అత్మను ద్రవ్యమన్నంగున ద్రవ్యత్వ పర్యవసానభూమి క్షరమేయగుటవలన నీ తంత్రము క్షరాత్మ ప్రతిపాదకమందుము.

ఇందు ఈశ్వరుని విశ్వనియంతయట! ఈధర్మమక్షరునిచే. “తన్యవా ఏనోన్యాయక్షరస్య ప్రశాసనే గాగ్ని! సూర్యాచంద్ర” ఇత్యాదు లక్షరునే శాస్త్ర - నియంత - అంతర్యామి యని వాకొనుచున్నవి. బ్రహ్మవిష్ణ్వింద్ర సమష్టిరూపుడు త్ర్యక్షర

మూర్తి - హృద్యుడు-అక్షరుడేనియంత- ఈశ్వరుడు. నైశేషికు
 లాత్మను నిబంధించుననున వారిదృష్టిలో తునునతో గూడ
 వక్షుడును నున్నాడని యంగీకరింప వలసి వచ్చును. కాని
 వారు తురాక్షర విభాగమునకు - ప్రత్యేకితనావాస ఆ యిరు
 వురను ఉన్న స్థానమున నాత్మయనుచున్నారు. వీరికి తురాక్ష
 రులు సృష్టత్వములు కాకపోయినను ప్రత్యేకితములై లింబట్టి
 వీరియభిమతాన్ని తురాక్షర విశిష్టమని యెరుగి బహుమన్నది.

నైశేషిముకొరకట్టుకొనిచున్నను:- ఏమిట:- ఈశ్వరాత్మ
 తుర హృదయాత్మమూర్తి - ఇతడే విజ్ఞానము. అందుకే విశ్వ
 మునకొక మూర్తి. సుఖదుఃఖ విజ్ఞాననిష్పృహనశేచా దైకా
 త్వైవం జీవాత్మ అక్షరగర్భిత తురమూర్తి. ఈ భేదవ్యవహార
 ముంబట్టియే పైనొకచో 'అక్షరవిశిష్ట తురాత్మ' యనియు
 నొకచో 'క్షర విశిష్టాక్షరాత్మ' యనియు వాడియుంటిమి.
 మొదటి వాక్యము జీవాత్మ సాపేక్షము, రెండవవాక్యము
 ఈశ్వరాత్మ సాపేక్షము. ఎట్లయినను 'ఆత్మ', 'తురాక్షర విశిష్ట'
 మనుట సిద్ధవిషయము.

మరియు:- ఈతంత్రము సృష్టికీర్వరునితో సంబంధముం
 జెప్పక ఈశ్వరేచ్ఛచే సృష్టిప్రవృత్తి సంగీకరించినది. అణువాదము
 దీనికి బ్రయము. పరమాణువులు నిత్యమనును. వాని విభాజన
 మంగీకరింపదు. ఆకాశాది పంచీకృత పంచమహాభూత నిర్మి
 తాన్నదాది ప్రాణిశరీరముల నిది భౌతిక శబ్దమున బిలుచును.

ఏదోయొకనాడు భౌతిక జగద్వివాదము తప్పదుగదా! వల

యన:- సంయోగ జనిత మెన్నడును నిత్యము స్థిరముగా జాలునా? 'సంయోగాః విప్రయోగాంతాః' - ఏపదార్థమునైన బ్రతినంచర ప్రక్రియచే బరీక్షించుచో జవరకది పంచమహా భూత పరిణతమైపోవును. ఈసత్యక్ష పంచభూతములందొక్కొక్కటియు సంచీకృతము. ప్రతిదానియందు నైదైశుగలవు; (సగము పృథివ్యాది, సగము తక్కిననాల్గు) ఈ బహుత్వకారణ ముననే వీనిని భూతములనక పంచమహాభూతములని పిలుతురు. నానినిగూడ బరీక్షించుచో రేణుభూతములు చరమస్థితిగా వేర్పడును. న్నానుకూత్వానుసార మివియే పరమాణువులు. వై శేషిక మింతకంటె నొకయడుగు ముందుకువైచినది.

వై శేషి కాభిప్రాయ మేమన:- అనేక పరమాణువు లొక రేణుభూతముగు ననును. ప్రతిరేణువునందును ఎక్కువలో ఎక్కువ 30. తక్కువలో శక్కువ మూడుపరమాణువు లుండును. విజాతీయ పరమాణు సంఘము వేరే రేణువు. కాని రేణువు పరమాణువుకాదు. రేణువులు విభజించినచో ముప్పదికొక్కువ కాకుండ, మూడిటికి దక్కువ కాకుండ బరమాణువులుండును.

రేణుస్వరూప సమర్పకముగు నీ పరమాణువు వేరు అణువు. నై యాయుకులు పరమాణువు లనుకొనునది రేణువు. వై శేషిక మణువనునదే వా స్తవమున బరమాణువు. ఈదృష్టితో నై యాయుకులు రేణువాదులు. వై శేషికులు పరమాణు వాదులు. అనజెల్లును, వై శేషికముంబట్టి అణువను పరమాణువే నృప్తికి జరమావస్థ - విశ్వచరమమూలము. ఇట్టిపరమాణు సంయోగ

వైచిత్రీవలననే విచిత్రవిశ్వనిర్మితి ఘటించును. సాయంత యగు నీశ్వరుని (అక్షరుని) యిచ్చచే ఈనిశ్యములగు అణుపరమాణువులందు వికారములుత్పన్నములగును. అందువలన విజాతీయ పరమాణు గ్రంధిబంధన మేర్పడును. ఆగ్రంధులే రేణువు లనబడును. రేణు రేణుగ్రంధిబంధనమున (పంచీకరణమున) పృథివ్యాది పంచనుహా భూతము లుత్పన్నము లగును. ఇట్లు ఈశ్వరేచ్ఛచే అణుపరమాణువులే విశ్వమున ఈపాదానములై సర్వభౌతిక సర్వస్వసూచకారణము లగును. సృష్ట్యయపక్ర మోపసంహారము లీపరమాణువులే. ప్రాధానికము ప్రకృతిని (అవ్యక్తాక్షరమును) జగత్కారణమనుచో, వైశేషికము వ్యక్తపరమాణువులను జగదుపాదానమనుచున్నది. పదార్థములందగవడు విశేషత - భేదము - ఈ పరమాణుకృపాఫలమే, విశేషజాతికి జెందిన పరమాణు సంఘమే, పదార్థవైశిష్ట్యమునకు గారణమగును కనుక, పరమాణువు విశేషము. దీనిని సమర్థించునది వైశేషికము. ఈకారణతాపాదమును వ్యక్తముజేయుచు కణాదమహర్షి “న దకారణ వన్నిత్యత్వమ్” అని సూత్రించెను. కనుకనే చాలవరకు వైశేషికముతో బోలికగల కథాశాస్త్రము (న్యాయము) “వ్యక్తాద్వ్యక్తానాం (నిష్పత్తిః) ప్రత్యక్షాప్రామాణ్యాత్” “సఘటాఘట నిష్పత్తేః” (ఇదమపి ప్రత్యక్షం - సఖిలు వ్యక్తాద్ సఘటాత్ వ్యక్తోఘట ఉత్పద్యమానోదృశ్యతే, ఇతివ్యక్తాద్ వక్త స్యానుత్పత్తి దర్శనా న్న వ్యక్తం కారణమితి) (వాత్స్యాయన భాష్య) సావయవ పదార్థములు సావయవ విశ్వకారణములు

కాబాలవు. త్రస గేణువులు పరమయనములు, కనుక నివి జగ
మూలకారణము లసజాలము నిరవయవ పరమ గువులే జగ
మూలములు. ఇట్లు వ్యక్తములు, కనుకనే కర్మావ్యములగు పర
మాణువులనే సృష్టికి మూల కారణము లని యెంచు వై శేషిక
మీశ్వరుని జగత్కర్తగ నెంచడు. దానిసృష్టిలో నాత్మ నిర్వి
కారము. తదిచ్చాచూత్రమే సృష్టికి నిమిత్తకారణ మగు
చున్నది.

వైజ్ఞానికసృష్టిచే నీశ్వరస్థానీయుడగు నక్షరుడు నిమిత్తకార
ణము. ఆత్మక్షర ముపాదాన కారణము కాని, వై శేషిక మట్లు
కాదనుచు ఉపాదాన ముపావ్యక్తక్షరమును ఆత్మకోటిలోనికి
గొంపోవుచు ఈశ్వరకోటియందే చేర్చుకొనుచున్నది. మిగిలిన
వ్యక్త వికారక్షరరూప పరమాణువులనే కారణముగ నెంచు
చున్నది.

ఇంతకు: “పరమాణువులు సృష్టిమూలము. పరమాణు ప్రపంచముకంటె బరమయిన ప్రకృతిరూప క్షరాక్షరము లాత్మ -
అవ్యయనామకమగు స్వతంత్రతత్త్వ మేదియులేదు. ‘సతస్య
కార్యం కరణంచవిదన్లుతే’ అనునీమొదలగు సవ్యయ ధర్మము
లచే అక్షరమే అభిప్రేతము. అక్షరప్రతిచ్ఛాయతో గూడిన
క్షరాత్మయే ముఖ్యాత్మ - ఇ కేవిధేయ” మని యీతంత్రము
నకు నిష్కర్ష!

ఇది వై శేషి కాత్మనిరుక్తి.

ప్రాధానికాత్మ

గీతాశాస్త్రము, సాంఖ్యమున్నదీ ప్రాధానిక తంత్రమూ, మరొకటా? యోగ మన్నదీ ప్రాధానిక పూర్వార్థ భూత పాతంజలయోగమూ, కాక వేరా? అన్న దొక జటిల సమస్య. దానిని మరొకచో జూచుకొనవచ్చును. ప్రస్తావన -

క్రమ ప్రాప్తమగు సుప్రసిద్ధ సాంఖ్య నామక ప్రాధానిక తంత్ర స్వరూపమునే చూడము. మొదట నామచిగ్న్వచనము జూతము:- సాంఖ్యమని జ్ఞానము - సంఖ్యమని లెక్క - కనుక తత్సంబంధమున నిది సాంఖ్యమనియు దోచును.

అవును:- ఈతంత్రోద్దేశ్యము చతుర్వింశతి. వైశేషికము ద్రవ్య గుణాది షట్పదార్థముల నుద్దేశించి, క్షర విశిష్టాక్షరము లేక అక్షర పిశిష్టక్షరమును, ఆత్మ విధేయ మన్నట్లు - ఈ తంత్రము 24 తత్వముల నుద్దేశ్యముగా బెట్టుకొని 25 వ వాడగు పురుషుని వంకరు మనదృష్టి నాకర్షించుచున్నది. పురుషుడు జ్ఞానస్వరూపి, తత్స్పర్థి. యిది సంఖ్యా పరిగణనవలన నగునని యెంచెను కనుకనే 'సంఖ్యాతః సిద్ధం జ్ఞానం సాంఖ్యమ్' అన్నట్లు - ఈతంత్రము సాంఖ్యమన బడినది. పురుషునిబట్టి యిది సాంఖ్యము అని తాత్పర్యము. ఈపదసముల నరయుడు.

‘అవ్యక్తం తేత్రమిత్యుక్తం తథాసత్త్వం తథేశ్వరః

అసీశ్వరచుత్తైస్త్వంచ తత్త్వంతత్ పంచవింశకమ్

సాంఖ్యదర్శనమేతావత్ పరిసంఖ్యానుదర్శనమ్

సమ్యగ్దర్శనమేతావత్ భాషితంతవ తత్త్వతః’ (భారత)

ఇక రెండవ నిర్వచనము ప్రకృతి భావమునకు జెందినది. ప్రకృతిని బ్రధానమందురు. ఇంతేకాక నియతి, కారణము, నిమిత్తము, అంతర్యామి, అక్షరము, కూటస్థము అను మొదలగు నిర్వచనము లనేకము లింకను గలవు. వానివాని నిర్వచనములు మరొకచో జూచుకొందము.

(ప్రశ్న :- ఇట్లు పురుషా పేక్షచే సాంఖ్యము ప్రధానము (ప్రకృతి) నపేక్షించి ప్రాధానికము నని ఈతంత్రమునకు భేదము కర్త కపిలమహాముని. వైశేషిక సమ్మత పరమాణు వాద మీనునకు గచ్చలేదు. పరమాణువులు పరిచ్ఛిన్నములు. తాను పరిచ్ఛిన్నమై పరిచ్ఛిన్నజగత్తునకు కారణము కాగలదేదీ? పరిచ్ఛిన్నమగు తంత్రువు పటమునకే, స్వర్ణము కటకాదు. లకే, మృత్తిక ఘటశరావాదులకే కాని యన్యోత్పత్తికి నమర్థములుగనా? అట్టిచో పరిచ్ఛిన్న పరమాణువు విచిత్రభావోపేతమగు జగత్తునకు కారణమనుటెన్నడు బానగదు. 'పరిచ్ఛిన్నం న సర్వోపాదానం' చివరకు పరమాణువులుగాక, మరొక యపరిచ్ఛిన్నశక్తి ముపాదాన కారణముగా నొప్పికోవలెను.

కార్యస్వరూపముంబట్టి దాని మూలకారణము ననుమానింప వలయును 'కారణగుణాః కార్యగుణానారభంతే' అనిగదా సిద్ధాంతము. అట్టిచో విశ్వమను కార్యమూలము నెరుంగవలయునేని మొదట నాకార్యగుణములను బరీక్షింపవలయును. దానిచే తత్త్వల్యమగు కారణపు జాడ తెలియగలదు.

మనము విశ్వమం దేనదార్థము గన్న నందు సత్వరజ

స్తమస్సులను మూడుగుణముల సామాజ్యమగవడును గాని వేరొండేదియు గానరాదు. కనుక త్రైగుణ్య పదార్థమేదో దీనికి గారణమై యుండవలయును. దానినే అవ్యక్త ప్రకృతి యందురు. ఇదే విశ్వభాగ్య విధాతయైయున్నది.

ఇట్లు - ఏయాత్మక్షరమును వై శేషికము ఆత్మకోటిలో నికి గొంపోవుచున్నదో దానిని ప్రాధానికము విశ్వమునంకకు నెట్టివైచి ఆత్మక్షరమును 'భూతానిభావయతి ఉత్పాదయతి' అని భూతభావనముగ నెంచినది. దీని నాతంత్రము కర్త - అవ్యక్తమనగా, సీతంత్రము వ్యక్తము - భూతాదిజనక మనుచున్నది. దాని కాత్మక్షర మాత్ర దీని కక్షర మాశ్మ - ఇదే అవ్యక్తము - అక్షరము - ప్రధానము - ప్రకృతికారణము అను ముదలగు నామములజెల్లును. దీనివ్యక్తావస్థమహత్తు - ఈయవ్యక్తమగు సక్షరము బీజమువలె నూత్నము. మహత్తు సృష్టమువలె వ్యక్తము. ప్రకృతి (అక్షర) మహద్రూపమునే క్షరమందురు. అవ్యక్తావస్థయం దాయక్షరమే ప్రకృతి. క్షరమువ్యక్తము, అక్షర మవ్యక్తము అనగా ఇవి స్వతంత్రములుగ రెండు కావను కోరాదు. ఒకతత్త్వమునకే రెండవస్థ లనుకొనవలయును. బీజావస్థ - అవ్యక్తావస్థ, మూలావస్థ, అక్షరము, విశ్వావస్థ - వ్యక్తావస్థ - తూలావస్థ, క్షరము.

సత్త్విరజస్తమస్సు లనుమూడు గుణములయందును సమ విషమభేదముచే రెండేసి యవస్థలుండును. ఇట నొకచమత్కార మేమన:- శరీరమునందలి వాతపిత్తకఫములను ధాతుశ్రయము

నేమముగ నుండునంతవరకు శరీరము స్పృశముగ నుండును. ధాతుసామ్యము చెడి విషమతయేర్పడుచో ఘోరసన్నిపాత రూప పరిణతములై యీధాతువులే మృత్యుకారణములగును. అనగా:- అధ్యాత్మమందు ధాతుసామ్యము రక్షకము. వైషమ్యము భక్షకము నగుననిభావము. కాని ప్రకృతి తంత్రముం దిది విపరీతము. సత్వరజస్తమస్సులే తదీయధాతువులు. అందు విషమత విశ్వరూపరక్షకము సమత; అవ్యక్తరూప పరిణతిచివరకు:- గుణవైషమ్యము సృష్టికిని, సామ్యము ప్రళయమునకును బ్రవర్తకములని తేలుచున్నది.

ప్రకృతి తనసామ్యమున నుండుచో విశ్వరచన యసంభవము. అది వైషమ్యరూపము దాల్చుటే సృష్టి. సమీక్రియ పూర్ణ శాంతి. అం దేక్షోభయ లేదు. అప్పుడు గుణములు సృష్టి బహిర్భూతములుగ నెన్నదగును. సృష్టిక్షోభమూలము. గుణమూర్తి, అవ్యక్తము, సామ్యావస్థనుండి వైషమ్య స్థితి నొందునపుడు మహత్తు అనబడును. సామ్యావస్థ ప్రకృతి. విషమావస్థమహత్తు. ఒకటి మొగ్గ- రెండవది పుష్పము. ఈవ్యక్తమహత్తై సాంఖ్యుల మహత్తత్త్వము.

ఆయవ్యక్త - మహత్తులే వేదవిజ్ఞానసిద్ధ అక్షర-క్షరములు. ఈమహత్తత్త్వము (వ్యక్తాత్మక్షరము) నుండి అహంకారము జనించునట! ఎట్లు? అన్నచో నీతంత్రమేమియు సమాధానమియజాలదు. ఈప్రశ్నకు వైదికవిజ్ఞానమే సమాధానమియవలయును. ఎట్లన:-

ఆత్మక్షరరూప మహత్త్వమును మొదటనే మహత్త్వత్వమునరు. పారమేష్ఠ్యభృగు సంబంధముచేతనే యది మహత్త్వగును. సోమతత్త్వముపేరే భృగువు. దీనికి ఘన - శరళ - విరళ - భేదముచే మూడవస్థలు. ఇవే వరుసగ జల - నాయు సోమములు. వీని మొత్తము భృగువు. 'మహాశత్రోహా మహిషశ్చకార' అన్నట్లు, ఈ యనస్థాత్రయయత్తసోమ మే మహత్త్వ. ఇదే 'అహం' యోని.

ఆత్మక్షరమునుండి వరుసగ నొకదానినుండి యొకటిచొప్పున వికారక్షర - విశ్వస్థుత్పంచ జన పురంజనులును, పురంజనులనుండి స్వయంభూ, పరమేష్ఠి, సూర్య - చంద్ర - పృథువులును పంచ పురములును పుట్టును. ఇట్లు ఆత్మక్షరుడు మొదలుగా నారవ ధార యందలి పురములందలి రెండవ పురమందున్న పరమేష్ఠి పురనే భృగునామక మనోతాయుక్తము. దీని సంబంధము చేతనే యావ్యక్తక్షరము మహత్తుగనై యహంకారమునకు జనకమగును.

ఈవిజ్ఞానదృష్టితో జూచినచో వై శేషిక ప్రాధానికములకు విరోధముండదు. పరమేష్ఠి వికసింపనంతవరకు ఆత్మక్షరము మహత్తుగాదు. కనుక నంతవరకు అవ్యక్తముగనే యుండి యది యాత్మకోటిం జేరియుండును. అందువలన:- "ఆత్మక్షర మవ్యక్తము - ఆత్మయునై యున్నది. సృష్టిమూలకారణము, పరమాణువులు" అని వై శేషికులనుట న్యాయసంగతమే యగును. పరమేష్ఠి రూపమహత్తు పరమాణురూపము. దీని

శంబంధముచే అవ్యక్తాత్మక్షరము తన అవ్యక్తభావచ్యుతమై, వ్యక్తమై విశ్వమూల మగును. మహాదవచ్చిన్నాత్మక్షరము వ్యక్తమే. ఈదృష్టిచే ప్రాధానికము “క్షరము వ్యక్తము. ఇది మహత్తు - ఇదే సృష్టిమూల” మనుటయు సత్యమే.

మహత్తును సోమమంటిమి గదా! దీనికి మూడవస్థలును చెప్పి యుంటిమి. క్షరమూర్తియు త్రిమూర్తియు నగు నీ మహత్తు చిదంశగ్రాహకము, త్రివిధాహంభావజనకము. ఆపోవాయు సోమములు మూడును స్ఫటికమణి తుల్యములు (వీధన ౧౫). స్ఫటికమందు జపాకుసుమమువలె చిత్తు ఇందు ప్రతిబింబించును. ఈచిదాభానుడే జీవుడు. ఇదే అహంకారము. దీనిత్రిమూర్తి యగు మహత్తు యోని. అహంవికాసము మూడుధరాతల ములం దగుగనుక నేజీనసృష్టియు ఆప్య - వాయవ్య - సౌమ్య - భేదమున ముత్తైఱుగులు. క్షరావచ్చిన్న మహత్తే అహం భావమునకుయోని. ఇందే చిదాత్మయంశరూపమున గర్భ ధారణనేయును. భగవంతు డిట్లుచెప్పెను.

‘మమయోని ర్మహాద్రుహ్మ తస్మిన్ గర్భం దభావ్యహం
సంభవః సర్వభూతానాం తతోభవతి భారత!
సర్వయోనిషు కాంతేయ మూర్తయః సంభవంతియాః
తాసాంబ్రహ్మమహద్వోని రహం బీజప్రదః పితా!’

మహా దాధారమున భోక్తయగు ‘నహం’ వికసిల్లినపుడు ఈభోక్త స్వరూపరక్షకు భోగ్యపదార్థము గావలయును.

అందుకొరకు ఈ అహంయొక్క యిచ్చచే తదవ్యవహితోత్తర కాలమందే శబ్దస్పర్శరూప రసగంధములను పంచతన్మాత్రలుదయించును. అహంకారమే పంచతన్మాత్రాప్రసర్తకము. ఈ తన్మాత్రలే విజ్ఞానదృష్టికి గుణభూతములు. ఆయానిషయము పూర్వతంత్రమున జెప్పబడినది.

ఇంకొక విశేషము - పూర్వ తంత్రమునజెప్పిన అణుభూతములందే యీగుణభూతములుండెను. అవియునివియు నవినా భూతములు. ఒకేవిధముగ అణుభూతము నుక్థ మనుకొన్నచో గుణభూతములు. దానికి అర్క లనవచ్చును. ఇట్లు ఉక్థార్కరూప పంచతన్మాత్ర లొకవిభాగము - అహంకారమొక విభాగము - మహత్తు ఒకవిభాగము - అవ్యక్త ప్రకృతియొకవిభాగము కాగాః అవ్యక్తము, మహత్తు, అహంకారము, పంచతన్మాత్రలు నని నాల్గు స్వతంత్రవిభాగములేర్పడును. ఇందవ్యక్త మవ్యక్తమే. ఇక మిగిలినమూడును వ్యక్తములు. ఈవ్యక్తత్వ సాధర్మ్యముచే మహదహంకార పంచతన్మాత్ర లొక శ్రేణి వనవచ్చును. పక్షాంత రమున తన్మాత్రలయవాంఛర సంఖ్యలనుబట్టి మహదహంకార శబ్ద స్పర్శ, రూప రస గంధములని ఏడువ్యక్తశత్ర్వము లగును. వీని సమష్టియే క్షరప్రపంచము. ఇదే భూతభావనము.

ఇందు, భోక్తయగు అహంకారము నుండి భోగ్యములగు తన్మాత్రలు పుట్టినంటిమిగదా! భోగ్యములేనిచో భోక్త యుండ జాలదు. మరియు భోగ్యమున్నంతనే భోక్తకు దృష్టి కారణము కాజాలదు. భోగ్యముకావలయును. భోక్త యున్నచోట

నుండికదలడు. జడమగు భోగ్యము తనంత భోక్తం జేరజాలదు. ఇట్టిచో భోగసాధన ముండవలయును. అందుకు భోక్తయగు నహంకారము ఏకాదశేంద్రియ జనకమగును. వాక్పాణిపాద పాయూపస్థలను కర్మేంద్రియములైదు. త్వక్ చక్షుః శ్రోత్ర జిహ్వః ఘ్రాణములను జ్ఞానేంద్రియములైదు. ఉభయాత్మకమగు మనస్సొకటి. ఇవి యేకాదశేంద్రియములు భోగసాధనములు. ఏది దేనికి కారణమో అది యాకార్యమునకు బ్రకృతి యనబడును. కనుక ఇంద్రియ వర్గకారణమగు నహంకారము వానికిని పంచతన్మాత్రలకును జనకమగుటచే వానికిని గూడ బ్రకృతియందుము. మహత్తునుండి యీయహంకారము జనించి నందున అదిదీనికి బ్రకృతి యనవచ్చును. పంచతన్మాత్రలనుండి ఆకాశాది పంచభూతములు పుట్టును కనుక నవి వీనికి బ్రకృతు లనవచ్చును. ఏకాదశేంద్రియములు పంచభూతములు. మొత్తము పదునారును వికృతులు. మహదహంకార పంచ తన్మాత్ర లను నేడును బ్రకృతివికృతులు. అవ్యక్తమూలప్రకృతిం బట్టి ఈయేడును వికృతులనబడుచో అహంకారముంబట్టి మహత్తును, ఇంద్రియములను తన్మాత్రలనుబట్టి యహంకార మును, పంచభూతములనుబట్టి పంచతన్మాత్రలనుగూడ ప్రకృతు లనుకోవచ్చును.

అవ్యక్తము (అక్షరము) ఈ ఏడిటికి లేదా అన్నిటికి పరం పరగ జనకము. తాను అజన్మయు నైయున్నది. కనుకనే 'అజన్మత్వేనతి జనకత్వం మూలప్రకృతిత్వం' అన్నట్లు సామాన్యా

వస్థయం దుండు నీయవ్యక్త ప్రకృతిని మూలప్రకృతి యనవచ్చును. వైజ్ఞానికముగ, అక్షరమే సాంఖ్యులమూల ప్రకృతి. ఆత్మక్షరమే ప్రకృతి వికృతి. వికారక్షరమే వికృతి. మూలప్రకృతి 1, ప్రకృతి వికృతులు 7, వికృతులు 16, మొత్తమీ తంత్రమున 24 తత్త్వములు నైశేషికుల పదార్థమర్థాద యారిటితో సమాప్తము. అధ్యాత్మవాదియగునీ ప్రాధానికమున 24 పదార్థములు.

అధిదైవత - అధ్యాత్మ - అధిభూత భేదములుగల విశ్వ విద్యను వరుసగ శారీరక - ప్రాధానిక వైశేషికములు నిరూపించుననియు నీమూడుసంస్థలకు మూలప్రతిష్ఠలు ఈశ్వర - జీవ - జగత్తులనియు మొదట ననుకొంటిమి. ఆదృష్టితో జూచి నచో వైశేషిక ప్రాధానికములకు విరోధ ముండదు. వైశేషికము తసలక్ష్యమగు అధిభూత ప్రపంచముంబట్టి పదార్థము లొరన్నది. ఈయారిటికి అధిభూతిక జగత్తుతోడనే సంబంధము. వైశేషికము చెప్పదలచినదియు సంతే. కనుకనే ఈయారిటికి తిన్నగా (సరాసరిగ) అక్షర సూక్ష్మ (పరమాత్మ) తోడనే సంబంధము సంగీకరించినది. ఈభూతతోత్పత్తి కారణత కంటె జీవుని వేరుగా నుంచినది.

ఇక బ్రాహ్మణికోద్దేశ్యము - ఆధ్యాత్మిక సంస్థ. దానిని లక్ష్యము నేసి యది అక్షర - క్షరరూప మహత్తున కన్యవహి తోత్తరకాలమందె అహంకారరూప జీవుని కారణరూపమున సమావిష్టంజేసి తద్వారా పంచతన్మాత్రలు ఇంద్రియములు

భూతవర్గాదులు వీనియుత్పత్తిం జెప్పియున్నది. ఇంద్రియ సంబంధము జీవునకే గలదు. కనుక నాప్రకరణ మందలి మాత్రలను భూతములను అధ్యాత్మ సంస్థకు జెందినవే యనవలయును. ఈ అధ్యాత్మికదృష్టిచే ఇంద్రియాది సమావేశము జెప్పుట యావశ్యకము కనుక రికు బదులు తత్త్వములు 24 అనుట న్యాయసంగత మగుచున్నది.

ఇంతేగాక ప్రాధానికము పురుషుడను వేరేతత్త్వము (ప్రకృతి షక్తుశూకంబై వేరుతత్త్వము - అవ్యయసత్త్వ) సంగీకరించినది. (పూర్వము నైశేషికమవ్యయు నెరుంగదంటిమి. అనగా దాని ముఖ్యోద్దేశము అధిభూతమేయని అభిప్రాయము. దాని పర్యవసానము క్షుణ్ణాక్షరములు. కనుక నది అవ్యయ ప్రతిపాదన మావశ్యక మనుకోలేదు. ఇకనీ సాంఖ్యమో జీవనిరూపకము. అత డక్షరాత్మకుడు. ఈతని కవ్యయుడు సన్నిహితుడు. కనుక ప్రకృతితోగూడ నిది పురుషచర్చకూడ జేయవలసివచ్చెను.) ఇందువలన దత్త్వములు 25 అగును. ఇందు 24 ద్వారానే జ్ఞానముగ్ని పురుషుడు సిద్ధుడయ్యెను. కనుక పురుషునిసాంఖ్యుడనిరి. తాచ్ఛన్యన్యాయమున దత్త్వనిపాదకమగు నీ సంత్రమును సాంఖ్యియందురు. ఈసూత్రము సరయుడు: “సత్కరజస్తమసాం సాన్యాసస్థాప్రకృతిః, ప్రకృతేర్మహాన్, మహతోఽహంకారః, అహంకారా త్సంచతన్మాత్రాణి, ఉభయమింద్రియం, తన్నా త్రేభ్యః స్థూలభూతాని, పురుష ఇతిపంచవింశతిర్గణః” (1. 61) ఇందు అవ్యయపురుషునకు నృప్తితో నేనంబంధమును లేదు.

అతడు సిగ్గేపుడు. అతడు ప్రకృతియు వికృతయుగూడ నన జాలము. ఆయన యొకదానినుండి పుట్టలేదు. దేనిని పట్టించడు. కారణరూప ప్రకృతికి కార్యరూప వికృతికి సతీతుడు, తటస్థుడు. సృష్టిను రక్షాదౌ దృష్టిబట్టి యతడున్న వాడన్నను లేనివాడన్నను నమానమే. ఈయీశ్వరకృష్ణనచన మరయుడు:

మూలప్రకృతి రవికృతిః మహాదాద్యాః ప్రకృతి వికృతయః సప్త
షోడశశక్తువికారో నాప్రకృతి ర్నవికృతిః పురుషః”

మూలప్రకృతినుండి కల్గిన వికారములందు మొదటిది మహత్తు. రెండవదియు జీవదిగియు నహంకారము. తక్కిన వన్నియు దీని వికారములే కనుక అహంకారమును మూల ప్రకృతికి జరపు వికారముగా జెప్పబడినది. “చరమోఽహంకారః” ఇందున్నది నీ శరణముఖ్యలక్ష్యము అధ్యాత్మ ప్రపంచమే (జీవసంస్థయే) అని జేలుచున్నది. తక్కిన వికారమూల మీయహంకారమే. పాలు బికలే పెరుగు - నీరు అను రెండు రూపము లొందునట్లు అహంకార మొకలే ఇంద్రియ - పంచ తన్మాత్ర లను రెండు రుద్ధభాసములకు కనక మగును. తరువాతి కార్యము లన్నిటింగావించుచు యీచరమవికారమగు నహంకారమే. ఎట్లు? సంచిత సంస్కారముం బట్టియే ఇంద్రియములు తదనుకూల భోగ్యములు (తన్మాత్రాలు) ను లభించుచున్నవి. ఇట్లు తన సంస్థకు మూలము (సంస్కారముద్వారా) ఈయహంకార రూపజీవాత్మయే యగుచున్నది. ‘తత్కార్యత్వ

ముత్తరేషాం' అయినను పరంపరగ మూలప్రకృతి మూలప్రకృతి
యనుటకు బాధలేదు.

అహంకారము నుండి మూలప్రకృతి తాము మూలప్రకృతి
యంగీకరించిన పిదప నీతంత్రమునై వైశేషికము. "మాత్రేం
ద్రియ మూల మహంకారమన్నచో నీక నష్టమైయు సర్వ
మూలకారణ మననేల, అది సర్వకారణము కాదుగా!" అని
యాజ్ఞేపింతురు. అందుకునీను "ఇది కే. జగత్కారణము నాకా
త్మగ ప్రకృతికి గారణత లేక నామనను పరమమైనదిగా గనుక
జీవరకు దౌష్టితిలోనైన దానిని, మూల కారణమనుకొనక
తప్పదు." అని "మీకుమాత్ర మిట్టి స్వభూతిముందేదా? మీర
ణువు మూలకారణ మందురు. అది రేణువునకే గదా! రేణువో
జగన్నూల కారణము. అట్టిచో అణుకారణతకు మీ రేమి చెప్పు
దురో ఇట మాప్రత్యుత్తరము సంతే" అందురు. "ఆద్య
హేతునా తద్వారా పారంపర్యేఽవ్యణుత్వమ్."

ఇక ప్రసంగోపాత్తముగ, తారతమ్యముగూడ జాతము:
అహంకారమునుండి పుట్టిన పంచతన్మాత్రలమును పంచభూత
ములును కల్గెను. ఇందు, శబ్దతన్మాత్రలను నాకాశముకల్గెను.
దానికి గుణము. శబ్దము శబ్దతన్మాత్రాగర్భిత స్వభూతన్మాత్రచే
వాయు పుత్పన్నమయ్యెను. దీనికారంభకములు శబ్ద - స్పర్శ
ములు కనుక సం దా రెండుగుణములును గలవు. ఈ రెంటిచే
గర్భితమగు హేతుతన్మాత్రచే నగ్ని - ఇందు శబ్దస్పర్శ రూప
ములు మూడు గుణములున్నవి. అమూడుతన్మాత్రలచే గర్భిత

మగు, రసతస్మాత్తచే జలము, ఇందు నాల్గుగుణములు - ఈ నాల్గుగుణములతో గర్భితమగు గంధతస్మాత్తచే పృథివికలెను. ఇందు సగుణములున్నవి. కనుకనే 'ఏషానై భూతాగాం పృథివీ రసః' అని శ్రుతియు పృథివీని సర్వభూతరసమన్నది. అందువలనైదుగుణములు ప్రధానములు, తక్కినవి తారతమ్య భేదమున నుండును.

“వియదేకం గుణాన్త్రోక్తం, ద్వాగుణౌమాతరిశ్వనః

త్రయస్తేజసి, చత్వారః సలిలే, పంచభూతాః”

భూతములు కన్యత్రైలింగములైనట్లు భూమి నుండి నీరు, నీరు నుండి గాలి, గాలి నుండి భూతనామములతో పిలుతురు. ఈ చతుర్వింశతి తత్త్వములను మహత్తు సోమమంటిమి గదా! ఇదే సత్త్వమనన్పు. ఇదే చిత్తమనియు వ్యవహారము. ఏకాద శేంద్రియము లందలి యింద్రియమనన్పు అహంకారమునుండి పుట్టినది. సత్త్వమనన్పు అవ్యక్తమునకు వ్యక్తరూపము. ఈరెంటికి జాలభేదముకలదు.

1. సత్త్వమనన్పు అహంద్వారా సర్వేంద్రియా ధిస్తాతయై, సర్వేంద్రియమనన్పు, అతీంద్రయమనన్పు, అనింద్రియమనన్పు అనబడును. రెండవమనన్పు సంకల్ప వికల్పాత్మక నియతభావ యుక్తమై యింద్రియ మగుచున్నది. సత్త్వమనన్పు విజ్ఞానము నకును, ఇంద్రియమనన్పు వింద్రియకవిషయములకును బ్రతిష్ఠలు. “మహత్స్వరూపసత్త్వమనన్పుకంటే నింద్రియమనన్పు సర్వదా పృథక్తత్త్వము” అనిఫలితార్థము, “మహదాఖ్య మాద్యం

కార్యం తన్ననః” (1-71) అనగా ప్రకృతియొక్క మొదటి పరిణామము కార్యము; మహత్తు; అదే మనస్సు; అని సూత్ర తాత్పర్యము.

మహాన్మనస్సు విజ్ఞానరూప బుద్ధిః బ్రతిష్ఠ యంతిమిగదా! విజ్ఞానప్రజ్ఞాన (మనస్సు) లు రెండును సంపరిష్కృతములు కనక ప్రజ్ఞానమనస్సు తోడనే విజ్ఞానబుద్ధియు జెప్పినట్లే యగుటవలన సాంఖ్యమందు బుద్ధిని వేరుగా గణింపవలయునని యెచటబడలేదు. ‘సత్వగజస్త్వమసా’ మనుసూత్రముచే మహద్వార్ధా అహంకారోత్పత్తిచెప్పి పిదప ‘తేనాంతకరణస్య’ అని అహంకారమా బుద్ధిజన్యమనిచెప్పి అంతఃకరణశబ్దము బుద్ధివాచకముగా వాడబడినది.

ఇక:- పిదపనో, ‘తత్ప్రకృతే’ ఇత్యాదిరూపమున సంతఃకరణ రూపబుద్ధిద్వారా ప్రకృతి (అన్యక్కాక్షరము) అనుమానింపబడినది. కాని, అటుగాక ‘ప్రకృతేర్మహాన్ మహతోఽహంకారః’ అను పూర్వ సూత్ర సిద్ధాంతమున ననుసరించి అహంకారమునుండి శబ్దనిత మహత్తును మహత్తుచేత తజ్జనకమగు సవ్యక్తప్రకృతిని అనుచూచింప వలసియున్నది.

ఇట్లు సూత్రములందు వచ్చుచున్న సూర్యాపర విరోధము, అంతఃకరణ రూపబుద్ధిని మహత్తునం గంశర్భాతముగ నెంచు కొన్నచో దొంగిపోవును. మహత్తుచే మహత్తు (మనస్సు) బుద్ధియు గ్రహింపబడుచో, అహంచే మహత్తును, మహత్తుచే ప్రకృతిని లేదా, అహంచేబుద్ధిని, బుద్ధిచే ప్రకృతిని అనుమా

నించుట సంగతమగును. ఈదృష్టితో ప్రకృతి వికృతు లేడనుటకు బదులు మనస్సు - బుద్ధి - అహంకారము - భూమి - ఆపస్సు - అనలము - వాయువు ఆకాశము నని యెనిమిది కాగలవు. విజ్ఞాన ప్రధానమగు గీతాశాస్త్రము విశదముగ దెలియుటకై ప్రకృతి వికృతు లెనిమిదని యంగీకరించినది. వీని మొత్తమునే అపరాప్రకృతి యన్నది. ఇదే ఆత్మక్షరము.

సాంఖ్యమూల ప్రకృతి విజ్ఞానమునం దక్షరమనియు గీతయం దపరాప్రకృతి యనియు బ్రసిద్ధి నొందినది. గుణత్రయము క్తము అవ్యక్తాక్షరాత్మకమునగు దీనికి మూలములేదు. అన్నిటికి నిదే మూలము. “ప్రకృతిం పురుషంచైవ విద్ధ్యనాదీ ఉభావపి” అన్నట్లు అవ్యయపురుషునట్లు ఆతని యక్షర రూపపరా ప్రకృతియు మరొకమూలము లేనిదగుటచే నిత్యము. ‘సామాన్యే సామాన్యాభావః’ అన్నట్లు మూలమందు మూలముండదు గదా! కనుక దీని నమూల మనవచ్చును. సర్వమూల మగుటచే మూలమనియు ననవచ్చును. ‘మూలేమూలాభావా దమూలం మూలమ్’ ఈ రెండువిధముల ప్రకృతుల రూపములను భగవంతు డిట్లు చెప్పెను.

1 ‘భూమిరాపోఽనలో వాయుః ఖం మనో బుద్ధిరేవచ’
అహంకార ఇతీయం మే భిన్నా ప్రకృతిరష్టధా,
అపరేయమ్; 2, ఇత స్త్వన్యాం ప్రకృతిం విద్ధి మేపరాం
జీవభూతాం మహాబాహో య యేదం ధార్యతే జగత్’

1. అవ్యయః¹ - పురుషః - పురుషః - (ఆనంద విజ్ఞానమనః

(ప్రాణాచార్యుల) సమాఖ్య

2. అక్షరములు - మూలములు - (బ్రహ్మేంద్ర విజ్ఞాన సాగరము) అవ్యక్తము
3. అక్షరములు - అక్షరములు - (ప్రాణాచార్యుల) వ్యక్తము
4. విజ్ఞానము - విజ్ఞానము - (ప్రాణాచార్యుల) వ్యక్తము

నామములు, స్థానములు ప్రకారము ప్రకృతియే మూల కారణము. చేయుచున్నయు ప్రకృతియే. చాచుము (అవ్యక్తము) చాచుచున్నయు (తానురాని) చాచుచున్నయు కాని జగత్తంత్రము చాచుచున్నయు. జ్ఞానముగైయును పురుషుని సహయోగము లేకుండు సదియేమియు జేయజాలదు. ఆసహయోగ మైచ్చుముగాదు స్వాభావికముకనుక పురుషుడు నిర్లేపుడందుము. వలయును లేకున్న మన మేమనియు సేయజాలము. వెలుతురిచ్చు సూర్యునికు మనవనుకొందుగాని మనచే బనులు సేయింపవలయుననిగాని యిచ్చలేదు. వెలుతురుచ్చుట యతని స్వభావము. పురుష ప్రకృతుల సహయోగవిషయమునను ఇట్లే యెరుంగ వలయును.

“పరాస్యశక్తిర్వివిధైవ శ్రూయతే స్వాభావికీ జ్ఞానబల క్రియాచ” ఇచ్చానంబంధము లేనందున సాక్షు కర్తగాదు.

సత్తరజ్జనుసాం సామ్యావస్థాప్రకృతిః ప్రకృతేర్మహావ
మహతోఽసంకారః, ఆహంకారాత్ పంచతన్మాత్రాణి, ఉభ
యమింద్రియం, తన్మాత్రేభ్యః స్థూల భూతాని, పురుషః ఇతి
అవ్యక్తం శ్చేత్రమవ్యక్తం, తథాసత్త్వంతభేదైశ్చరః
అనీశ్వరమతత్త్వంచ తత్త్వంత త్పంచవింశతిః॥

సాంఖ్యదర్శన మేతావత్ పరిసంఖ్యానుదర్శనమ్,
సమ్యగ్దర్శనమేతావత్ భాషితం తవతత్త్వతః॥
ఏతత్సమ్యజ్ఞాత్వా కృతకృత్యః స్యాత్
నపునః త్రివిధేన దుఃఖేనానుభూయతే॥

1. (అవ్యయః) పురుషః విశ్లేషః (1)

అక్షరః మూల (సరా) ప్రకృతిః (1)

అత్మక్షరః ప్రకృతీశ్చక్షరయః (7)

వికారక్షరః వికారాః (16)

పంచమవీంశతిర్కణః. సం 1-61

1 సత్వమనస్సు మహాక్ష- 1
2 బుద్ధి అహంకారః 1
3 అహంకారము

ఖం	శబ్ద	{ త్రివిధ విశ్లేష 5 }
వాయు	స్పర్శ	
అనల	రూప	
ఆపః	రస	
భూమి	గంధ	

(8)

(7)

అక్షరప్రకృతిశ్చక్షరమ్,

1 నాస్య-
2 పాణి
3 పాద
4 పాయు
5 ఉపసథి

1 త్వక్
2 చక్షుః
3 శ్రోత్రః
4 జిహ్వ
5 ఘ్రాణ

విశ్లేష
పంచమవీంశతి

పంచమవీంశతి
పంచమవీంశతి

1 మనః

ఉభయాత్మకం
మనః

1 ఆకాశః

2 వాయు

3 లేజః

4 జలమ్

5 పృథివీ

పంచమవీంశతి

(16)

అంతయు బ్రకృతిదే. అది యతని ప్రకాశోదరమందు గూరుచున్నది. కాని “ప్రకృతి కర్తృ పురుషుడు పుష్కర పలాశవన్నిగ్లేపః కింతుచేతనః” అని ప్రాధానిక సిద్ధాంతము.

ప్రకృతి మూలకమగు నీయభినివేశ మింతటితో నాగక, “విశ్వ సంబంధము లేనందున అవ్యయ పురుషనామకడగు నీశ్వరుని సాపాదింపబడినందున ప్రకృతినాశ్రయించినచో నేకోఽకయై (కర్తుచుకర్త మన్యథాకర్తున్) సమర్థము కాగలదు. ప్రకృతి తంత్రము దశని సంగీకరించినను లేకున్నను సమానమే” అని ‘హశ్వరాసిద్ధేః’ అను సూత్రముచరకు బోయినది.

ఇందువలన సాంఖ్యగునీశ్వరవాదికాదు. అట్లగుచో నది యాస్తికదర్శన మనరు. అదియవ్యయేశ్వరుని నొప్పికొన్నది. 24 తత్త్వములకంటె బురుషుడు వేరన్నది. కాని, అతనికి నిగ్రహానుగ్రహములు లేవన్నది. ఒక ముక్తమనుష్యునకే ప్రపంచసంబంధము లేదన్నచో సత్యశుద్ధబుద్ధ ముక్తుడగు పురుషుడు గుణత్రయమూలక సృష్టిపై నిగ్రహానుగ్రహములు జూపు ననవచ్చునా? ‘హశ్వరుడసిద్ధు’ డనగా:- సృష్టిరచనాదృష్టితో జూచిన నతడు సర్వధా వేరనియే తాత్పర్యము. కానిండు. ఈ సిద్ధాంతమెంతవరకు మాన్యము? అన్నది ముందు చూచుకొందము.

ప్రస్తుతము:- ‘భూతం భవిష్యత్ప్రస్తామి మహద్బ్రహ్మైశ్వరమక్షరమ్, బహుబ్రహ్మైశ్వరమక్షరమ్’ అన్నట్లు మహదక్షరమే ఈతంత్రమునకు ముఖ్యాత్మ. పురుషుడు కేవలము భోక్త-

ఉద్దేశ్యము, నష్టము చుట్టి, విభేదము ముడుచునట్లు - అట్లుగా
 తోచుకొన్నది అనియే చెప్పబడినది.

చారిత్రాత్మక

అధిభూత ప్రపంచమునకు బెరిసివై శేషింజుము “ఈశ్వరు
 డిచ్చాచూత్రము గావించును గాని స్వయముగ సృష్టిగజేయుడు.
 రాజునిచ్చవే అనుచగులట్లు ఈశ్వరేచ్ఛాప్రేరణచే నిష్కలవయవ
 వ్యక్త పరమాణువులే సృష్టి కర్తనంచాలకములగును. ఈశ్వరుడు
 కర్తయు భోక్తయుగాడు. నియంత్రమాత్రమే అనుచున్నది.

దాని ధరాతలముంబట్టి యదినునంగతమే. అని తురవిశిష్ట
 మగు అక్షరము నీశ్వరునిగ నెంచి దానిని నియంత్రయను
 చున్నది. శ్రుతియు నక్షరునే నియంత్రయనుచున్నది. ఇక వినా
 దము పరమాణువాదమునకు జెందినది. అవియే మూలకార
 ణములుగావు. ఉపాదాన దృష్టింజూచినచో అక్షరక్షరమును
 మూలకారణ మననచ్చును. అట్లనక పరమాణువు లనుటకు
 హేతువు వైశేషిక ముఖ్యోద్దేశ్యము భౌతికప్రపంచము,
 సామాన్యదృష్టితో భూతప్రపంచపర్యవసానము పరమాణువుల
 తోడనే యగును కనుక దానినేమియు ననజాలము. కాని
 పరమాణువులు మూలములైనను జడములు. ‘జ్ఞానజన్యా
 భవేదిచ్ఛా’ అన్నట్లు ఇచ్చకు మూలము జ్ఞానము. ఇక నియంత్ర
 ఈశ్వరుడు. అక్షరుడు అవ్యయుని జ్ఞానముచే నర్వజ్ఞుడగు
 చున్నాడు. అతడే తురసంబంధముచే ‘సోఽకామయతే’ అన్నట్లు

సృష్టియిచ్చకీయును. అందువలన జడపరమాణువులు సృష్టియందు బ్రవర్తించును. కర్తలు భోక్తలు పరమాణువులే - ఇచ్చనూత్ర మీశ్వరుడగు నక్షరునిదే. ఈదృష్టితో “ఈశ్వరేచ్ఛచే సృష్టినంచాలన” మన్నది యీతంత్రమం దాక్షేపము నుండి తప్పించుకొనుచున్నది.

ఇక - ప్రాధానికము - దీనిమతమున నైశేషి కేశ్వరుడు (అక్షరుడు) ప్రకృతియే గాని యీశ్వరుడు (పురుషుడు) గాడు. ప్రకృతి తనయిచ్చచే దాను జగన్నిర్మాణార్థము వ్యక్తరూపము నొందును. ఈశ్వరుడవ్యయుడు. అతనికి యిచ్చతో సంబంధము లేదు. ప్రకృతి జడమేయను నాటంకము పురుషుని స్వాభావిక సహయోగముచే తొలగిపోవును. ఈవిషయము పూర్వతంత్రము నుపనంహరమున జెప్పబడినది. వారి ధర్మాతలముం బట్టి సాంఖ్యుల యీవాదము గూడ దోషరహితమే. ఎట్లన - ప్రకృతి చేయునది యనుట యొప్పే. యేమన - అదేనిమిత్యకారణము, నియంతయు నగును. దానియిచ్చ ఆయవ్యయ పురుషుని స్వాభావిక సహయోగము! అదియు నవ్యక్తరూపముతోగాక వ్యక్తరూపముతో విశ్వమును నిర్మించును. ఈవ్యక్తరూపము పరమాణు వాదతుల్యము. ఈదృష్టితో నిరూపణ శైలియందేకాని ఈతంత్రమందును యేమియు భేదములేదు. దాని నియంత దీనికి ప్రకృతి; దాని పరమాణువు - దీని వ్యక్తరూపము; దాని యీశ్వరేచ్ఛ - దీని ప్రాకృతేచ్ఛ.

ఇక - శారీరక తంత్రముం జూతము. ఇది యీరెంటి

కంటే ముందుకు సాగినది. వైశేషిక - ప్రాధానిక సమ్మత
క్షరాక్షర మాత్రముననే సృష్టిప్రక్రియయం దియ్యది కృతకృత్యత
నంగీకరింపలేదు. దీనిదృష్టిలో ప్రకృతియే అంతయుగాదు -
అక్షరముకంటే సుత్యప్తము - పరము నగు సవ్యయమను
నాత్మయొకటియున్నది. అదే విశ్వమున కాత్మయైయున్నది.
విశ్వమందస్తి (ఉన్నది) యనబడున దెల్ల సవ్యయవివర్తమే.
అవ్యయుడులేనిచో ప్రకృతి గడ్డిపరకనుగూడ వంచనై నజాలదు.
'సర్వంఖల్విదంబ్రహ్మ, బ్రహ్మై వేదంసర్వమ్' ఇత్యాదులందలి
బ్రహ్మశబ్ద మీమతమున సవ్యయ వాచకము, సర్వతకధిస్తాత
యతజే. ఈ బ్రహ్మశబ్దము క్షరాక్షర పరక మన్నచో
సవ్యాప్తి దోషమువచ్చును. కారణము! అక్షరక్షగులం దెవని
గ్రహించినను అవ్యయ గ్రహణముకాదు. అవ్యయుంగ్రహించిన
సన్నియు గృహీతములే యగును. ఎల్లవివర్తములును అవ్యయ
గర్భమం దిమిడి యున్నవి. లోకత్రయాలంబనమతజే - అతడే
సర్వేశ్వరుడు. అవ్యయ శాస్త్రమందలి యీయవ్యయ వచనము
లరయుడు -

“ద్వావిహపురుషేలోకేక్షర శ్చక్షరఏవ
క్షరః సర్వాణిభూతాని మాటస్థోఽక్షరఉచ్యతే
ఉత్తమః పురుషస్తస్యః పరమాత్మే త్యుదాహృతః
యో లోకత్రయ మావిశ్య భిభర్త్యవ్యయ ఈశ్వరః
యస్మాత్ క్షరమతీతోఽహం అక్షరాదపిచోత్తమః
అతోఽస్మిలోకే వేదేచ ప్రథితః పురుషోత్తమః.”

వైశేషికము - “విశ్వము పరమబ్రాహ్మన్నము; క్షరవిశే

ప్రాక్షరమే ఈశ్వరుడు జగన్నియంత” యనును. ప్రాధానికము-
 “జగత్తు ప్రకృతి (అక్షరయుక్తక్షరము) నుండి పుట్టినది; పురు-
 షుడుభోక్తమాత్రము” అనును. శారీరకము - విశ్వకర్త - భర్త-
 ధర్త - భాగ్యవిధాత అవ్యయుడే. సంచరమున నాతడే
 అంతయునగును. విశ్వము ఐతదాత్మ్యము, ఏతత్సత్తచే సంతయు
 నన్నియు సత్తులగును; ప్రతి సంచరమున సతడే స్వస్వరూపమున
 మిగులును; అన్నియు సంతయు సతడే. ‘సర్వం ఖల్విదంబ్రహ్మ’
 ‘బ్రహ్మైవేదంసర్వమ్’ అతడే అంతయు నన్నియును అక్షర -
 క్షర - జీవ - విశ్వము లన్నియు సతడే. అట్టిచో బ్రహ్మ-జగత్తు
 అనుద్వైతమెట్లు? కనుక: బ్రహ్మయే జగత్తనవలయును. ప్రవి-
 విక్తుడగు సతడే సృష్టరూప పరిణతి గాంచి విశ్వమనబడును.
 ప్రవిష్టరూపమున విశ్వేశ్వరుడు; ప్రవివిక్త రూపమున విశ్వాతీ-
 తుడు సతడే. (విశ్వము - విశ్వాత్మ - విశ్వాతీతుడు.) సాలె
 పురుగు అన్యసహాయము లేకుండనే తనవలకు దానే అన్నియు
 నైనట్లుగ నిట నెంచవలయును. - ‘ఐతదాత్మ్యమిదంసర్వమ్’
 అనుచున్నది.

నిజముకూడ నిదే: ఏమన - విశ్వమూలమగు ప్రాధానిక
 ప్రకృతి పురుషుడు లేకున్న నేమియు నేయజాలదు. (పంగుపు)
 అదియు పురుషగర్భమునుండి పుట్టినదే. కనుక అవ్యయుడే విశ్వ-
 మూల మనవలయును.

విశ్వమననేమి? అన్నచో - ప్రాధానికము - సత్త్వాదిగుణ
 విషమావస్థ యనును. ఈగుణత్రయాభిమానముచే సాంఖ్యులు

ప్రకృతి నే విశ్వమూలమనియు నందునగాక! సత్త్వమూలమనియు ననుచో వారు తప్పనిసరిగా: 'అఖి పదసగ జ్ఞాన - క్రియా - ర్థమూర్తు' లనవలయును. అట్లునుచో అనగా: విశ్వము జ్ఞాన క్రియార్థ శక్తుల విజృంభణమే యగుచో ప్రకృతిని ఈగుణవాదులు జడమనుచున్నారు గదా! అది స్వవచనవ్యాఘాతముకాదా?

“ప్రకృతి సత్త్వగుణోపేత సత్త్వము జ్ఞానమూర్తి” యనుచో ప్రకృతి జడత్వసిద్ధాంతము నిలుచునా? కనుక వారు గతిలేక 'ప్రకృతియుక్క- జ్ఞానక్రియార్థ మూర్తులగు సత్త్వరజస్తమస్సులనుమూడు గుణములును తప్పక మరొక దిచ్చినచే యను నిశ్చయమునకు వచ్చి తీరవలయును. ఎటుచుడి యీ గుణమయ ప్రకృతి పుట్టినదో ఎచ్చోట నుండి జ్ఞానక్రియార్థమునది కైకొని, వానిచేత తనగుణ స్వరూపరక్ష గావించు కొనుచు జగనిర్మాణా భిమానముం బూనుచున్నదో ఆధాన మీశ్వరీరకుల యవ్యయ పురుషుడే. 'తస్యైవమాత్రా మునాదాయ' అన్నట్లు ఆయన వలననే అన్నిటికి జీవన యాత్రా నిర్వాహము జరుగుచున్నది.

దీనినే మరొక విధముగ జాతము:- విశ్వపదార్థములందు బ్రతిపదార్థమును నైదుభాగము లనుకొనవచ్చును. 1. భౌతిక వర్గము (అన్నము) ఇంద్రియ గమ్యస్థూల పదార్థములు 2. ప్రతిభౌతిక పదార్థమును అందలి భూతసంఘము నేకసూత్రబద్ధము గావించి స్వస్వరూపమున సురక్షితముగనుంచు నొక

శక్తి యుండును. వైజ్ఞానికులు దానిని 'నిధర్త' యందురు. అదిలేనిచో వస్తుస్వరూపము చెడును. వస్తువునందలి భూత పదార్థమును (Matter), విధర్తను (Force) అందురు. ప్రతి వస్తువునకును ఈ రెండును వేర్వేరుగనుండును. ఇందు విధర్తయే క్రియాతత్త్వము (ప్రాణము) అందురు. ఇది రెండవది కి. విజ్ఞాన దృష్టికి జడచేతనము లెల్లనుప్రాణులే. అన్నిటను సామాన్య జ్ఞానముచే జ్ఞానశక్తి యొకటి యుండును. ఈసామాన్య జ్ఞానముచే పశుపక్ష్యాది ప్రతిసేంద్రియ ప్రాణియు వస్తుసామాన్య జ్ఞానము నొందగలదు. ఇదే మూడవదగు మానస జ్ఞానము 4. ఇది కాక విజ్ఞానమనునది మరొకభాగము. ఇదే విశేషజ్ఞానము. ఇదియు జడచేతనములన్నిట నుండును గాని విశేష పదార్థము లందే యిదివికసించుచుండును. కనుక నిది విశేషజ్ఞానమందురు. పక్షులందు, పశువులందు, గొన్ని యెంతెంతో జైలివి తేటలు గలవై యుండును. ఇదే వాని విశేషజ్ఞానము లేక విజ్ఞానము. అది వానినుంచితనమునకు మాహాత్మ్యమునకు గారణమగుచుండును. ప్రాణులెల్ల సమానములయ్య కొన్నిపక్షులందు కొన్నిపశువు లందు కొందరు మనుష్యులందు పరస్పరము ఎంతో విశేషత యుండును. ఒకచిలుక రాజభవనమున నుఖించును; వేరొకటి యన్నములేక మాడుచుండును. ఒకడుధనవంతుడు; ఒకడు పేద వాడు. ఒకనికి జ్ఞానమధికము; మరొకడు పరమమూర్ఖుడు. ఇట్టి విజ్ఞానాత్మక జ్ఞానమందలి తారతమ్యములు; సామాన్య జ్ఞానము. మనస్సునకు-నిది బుద్ధికి జెందినదగుట- నిది భౌద్ధజ్ఞాన

(విజ్ఞాన) మందురు. 5. ఆనందము:—అందరకు ననుభూతమే. ఇట్లు:— విశ్వమననేమి? అన్నచో 1. భూతప్రపంచము (అన్నము) 2. క్రియాప్రపంచము (ప్రాణము) 3. జ్ఞానప్రపంచము (మనస్సు) 4. విజ్ఞానప్రపంచము - (విజ్ఞానము - బుద్ధి) 5. ఆనంద ప్రపంచము అను పంచసదార్థములు తోచును.

త్రిగుణాభిమాను లీమైడిటిలో భూత - క్రియా - జ్ఞానములను తమ సత్వ - రజ - త్తమనస్సులచే నెట్లెట్లో సమాధాన పరచెదరుగాక! విజ్ఞానానందముల నెచట వెదకెదరు? ఇది యొక విచారణీయ ప్రశ్న. వస్తుతః ఈయైదును వారికి చిక్కు ప్రశ్నలే. ఇక: అవ్యయానుగాములగు శారీరకుల కన్ననో ఈసమస్య ఒకలెక్కలోనిదేకాదు. అవ్యయుని ఆనంద - విజ్ఞాన మనఃప్రాణవాఙ్మయకోశములు తేటతెల్లములే (చూడు తైత్తిరీయమున). అవ్యయుని అన్నమయ కోశమునుండి భూతవర్గము, ప్రాణామయ కోశమునుండి క్రియా ప్రపంచము, మనోమయ కోశమునుండి మానస జ్ఞానము, విజ్ఞానమయ కోశమునుండి బౌద్ధజ్ఞానము ఆనందమయ కోశమునుండి ఆమోద - ప్రమోద - హర్ష - ఉల్లాస - సుఖాది భేదములుగల సాంసారిక సమృద్ధానంద ప్రపంచమును వికసితము. ఇందానందమయ కోశము సర్వప్రధానమని 'ఆనంద మయోఽభ్యాసాత్' అను వీరి సిద్ధాంత సూత్రము సృష్టపరచును కనుక నీరెండవ దృష్టిచేతను అవ్యయుడే సర్వమన్నది యంగీకరింపవలయును.

మరియు ముందుకు బోదము:— సృష్టి - ముక్తుల కవ్యయు.

డధిష్ఠాత యంటిమి. సాంఖ్యము సామ్య - విషమావస్థలను జెప్పి సృష్టి - ముక్తులకు సమాధాన మీయజూచెను. కాని ఈసమతా - విషమతలకు మూల మేమో యది చెప్ప దయ్యెను. ఆమూల మీయవ్యయపురుషుడే. అతడు పంచకోశాత్మకుడంటిమిగదా! ఇందు ఆనంద విజ్ఞానము లొకవిభాగము - ప్రాణవాక్కులొక విభాగము - మధ్యనున్న మనస్సు రెంటికి జెందదు. ఇట్లు ఆనంద విజ్ఞాన మనసులొకటి - మనః ప్రాణ వాక్కు లొకటియునగును. అందు మొదటిది ముక్తికి, రెండవది సృష్టికి బ్రవర్తకములు. మొదటిది విద్యామూర్తి - రెండవది కర్మమూర్తి. కొంతతడవు మొదటిదాని నటించి రెండవదగు సృష్టిప్రవర్తకమనః ప్రాణవాక్కుమూర్తి కర్మావ్యయముం జూతము.

తన స్వాభావికసృష్టికా మనోదయ మవ్యయమనోభాగమందగును. ఇచ్ఛానంతరము ప్రాణవ్యాపారము జరుగును. తరువాత వాగ్వాపారము, మానస వ్యాపారము, కామము, ప్రాణవ్యాపారము, తపస్సు. వాగ్వాపారము శ్రమ ఇవి సృష్టికి సామాన్యానుబంధములు. ఏసృష్టికైన నివితప్పక యుండవలయును. నైది కులీ మూటిని కామ క్రితు దక్షనామములం బిల్తురు. నైయాయి కులు ఇచ్ఛా - కృతి - కర్మ లందురు. ఇవి మూడు సవ్యయ ప్రజాపతి వ్యాపారములు కనుకనే సృష్టిప్రతిపాదక శ్రుతులందు పదే పదే “సోకామయత-సతపోఽతస్యత - సోఽశ్రామ్యత్” అని కన్పట్టుచుండును ‘సః’ ప్రజాపతి వాచకము. ప్రకృతియే ఈ సర్వవ్యాపారములకు సధిష్ఠాత్రి యగుచో ‘సఃకు’ బదులు ‘సా’

యుండును. ఈ ప్రాణము అన్నిటికంటెను శేషలచున్నదని 'సర్వ' ముందుము. ప్రాధానికులతో అవ్యయమగు నామము సృష్టితో సంబంధములేదంగును. సర్వసూక్ష్మమగు నీ తాత్పర్యము కూడ గతి-భర్త - ప్రభవ - ప్రళయభర్త - భోక్త-గ్రహిత్వా-అనుమంత-అన్నియు నవ్యయుడే యనుచున్నది. చూడుము:

“గతిర్భర్తా ప్రభుః సాక్షీ నివాసః శరణం సుహృత్
ప్రభవః ప్రళయః స్థానమ్ నిధానం బీజ మవ్యయమ్
ఉపద్రష్టానుమంతాచ భర్తా భోక్తా మహేశ్వరః
పరమాత్మతీవా పృథ్వీ దేహేఽస్మిన్ పురుషః పరః”

విద్యాత్మకమగు నాయవ్యయ మనస్సే ముక్తిసాక్షి. కర్మాత్మకమగు నాయవ్యయ మనస్సే సృష్టిసాక్షి “మరవచ మనుష్యాణాం శరణం బంధమోక్షయోః” ఇచ్చ మనోధర్మము. ఆయన తన యిచ్ఛాశక్తివత్సవలను తనమంతమును ప్రకృతి కిచ్చి వేయును. అందువలన నది యాయవ్యయుని మనస్సుచే జ్ఞానమూర్తియగు సత్వభావమును, ప్రాణముచే క్రియామూర్తియగు రజోభావమును, వాక్కుచే అర్థమూర్తియగు తమోభావమును గలదై (సత్త్వగజ స్త మోమయియై) అంతయు అన్నియుజేయ జాలుచున్నది. ప్రాధానికులు:- సృష్టియొ దిచ్చకుకూడ తావు లేదందురు. శారీరకులొ “ప్రకృతికి సొంత మేమియు లేదు. దాని గుణ విభూత్యంతయు నవ్యయుడిచ్చినదే ‘మయా భ్యక్షేణ ప్రకృతిః సూయతే సచరాచరమ్’ అన్నట్లాయన

యభ్యక్ష్యశక్తున చాకాశం చాభ్యుగ్రాహిణ్యో యోగి నిశ్చలమును నిష్కలమునుగాను. అర్చనతో సేవనట్లు పండి రాజు యాగమువలె అవ్యయమున తోలవే యుంటాడు” అందురు.

ప్రాధానికాలు: - “సన్మయః శాస్త్రకాండదునిష్కాముడు - అశని కిచ్చుకో బంధుమి? జ్ఞానహయోగమునగాలు యటుంచును. అది ఆయన. అచ్చుకో బలలేపండనే ప్రకృతి పొందుచున్నది” అచ్చుకో అచ్చును వామలు - “అశను సన్కాముడయ్యును కర్మహణ. స్వరూప నిర్మలము. సన్కామభావమున గర్మనేయుచున్న నుపశంభర్త. పల్లెచాడుఅనబడును “నానవాప్త మవాప్తస్యం వర్తివనచ నిత్యశి” స్వాభావిక ప్రకాశనహయోగ మనుట గడుసునాట. స్వభావముమాత్ర మొకవిధమగు నిచ్చకాదా? ఎవని యిచ్చ స్వభావతః నిగ్రహాన్మగహములొనరింపవలయునని యుంకన్తో నాని యిచ్చ వానిస్వభావమునం దంతర్భూతమేకదా! “నాస్వాభావిక జ్ఞానక్రియార్థశక్తులచే ప్రకృతి విశ్వనిర్మాణము సేయుగా” యని యాయన యిచ్చగల్గి యున్నాడు. మీసూర్యద్యష్టాంత మిందువలన నపాస్తమగుచున్నది. “నావలన ప్రాణులు తమతమ కర్మ సంచాలనము గావించు కొందుగుగా” యని ఆయనస్వాభావికేచ్చ యనుకోరాదా?” అందురు.

మరియు “ఈ స్మృతిహేతుజ్ఞాన యిచ్చయున్నచో నాయన కర్మఫలభోక్త గానుచున్నట్లు” నందురా? “మీరాయన

యిచ్చలేకుండగనే ఆయనను భోక్తయని యంగీకరించిరిగాదా!
ఇక మాదృష్టితోడనే ఆయన యిచ్చయున్నను ఉద్ధితా
కాంతూరూప నిష్కామ భావముచే స్వల్పముడై భోగలేపిరిహి
తుడై యుండును. గుణభావ ప్రసర్తకమగు గుణభావయుక్తు
డయ్య నిర్గుణుడుగనేయుండును. ఈవచనము జూడుడు -

“అనాదిత్వా నిర్గుణత్వాత్ పరిచాత్మ్యం నవ్యయః

శరీరస్థోఽపి కాస్తేయ! సకరోచి నలిస్యతే”

అందురు.

అవ్యయుడన్నియు నంటియు చేయును కాని; నిష్కామభావ
ముతో అతడు కర్తయే నయ్యుననర్త. “తస్యకర్తారమపిమాం
విధ్యకర్తారమవ్యయమ్” అనుపద్య రహస్యమిదియే కనుక సృష్టి
పర్యవసానమవ్యయుడే యనవలయును. ఈస్థితిలో అవ్యక్త
వాదులు “సృష్టిఅవ్యక్తసారము; సంచరమున నవ్యక్తము నుండి
యేకల్గును; ప్రతి సంచరముననందే లీచమగును. ఉపక్రమోప
సంహారములు అవ్యక్తమే. పురుషునకు సృష్టితో సంబంధము
లేదు” అనుట పాటినేయ దగినమాట గాదు. వస్తుతః పరుడన
బడు నవ్యయుడే సృష్టికుపక్రమోపసంహారములు. ఈశ్రుతి
వచనము నరయుడు -

“గతాఃకలాః పంచదశ ప్రతిష్ఠాం దేవాశ్చ సర్వేప్రతిదేవతాసు

కర్మాణివిజ్ఞాన మయశ్చ ఆత్మా పరే ౭ వ్యయే సర్వవీకిభవన్తి”

(ముండక)

మన శరీరసంస్థయందు ప్రత్యగాత్మ, శారీరాభిమానియగు శారీరకాత్మ యను రెండ్రాత్మ వివర్తములున్నవి. ఇందు మొదటిది పురుషాత్మ (అవ్యయాత్మ); ఇదే పరమాత్మ - ఇదే అద్వైతభావమునకు మూలప్రతిష్ఠ. రెండవది ప్రాకృతాత్మ (అక్షరాత్మ); ఇదేజీవాత్మ. వస్తుతః, జీవాత్మయు నామోదటిదే కాని, అపిద్యాని సత్సంధికధర్మ సంపర్కమున తనవ్యాపకమగు సవ్యయపురుషుని మఱి చుఃఖములకమగు ద్వైతభావమునకనుగాలు యగుచున్నది. ప్రస్తుతతంత్రము (శారీరకము) ఈ శారీరకాత్మ నుచేర్చుముగ జెట్టుకొని దీని కావ్యాపకబోధను గల్గించును. ఇదే ఈ శారీరక తంత్రమునకు విధేయము కనుకనే దీనికి శారీరకనామధేయము వెలసినది. ఇది వేదాంత (ఉపనిషత్) సమ్మత వ్యాపకాపనిషద పురుష (అవ్యయ) ప్రాప్తి కుపాయము జెప్పున దగుటచే వేదాంతదర్శన మనియు బిలువబడును. మూడు దర్శనతంత్రములందును గల్గించునది వేదాంత కేసరియే. ఇదే దీని సంక్షేపము.

‘తావద్గర్జన్తి శాస్త్రాణి జంబుకావిపినేయథా

నగర్జంతి మహాశక్తి ర్భావభేదాంతకేసరీ’

శ్రీమద్భగవద్గీతాత్మ:- శారీరక తంత్రవిధేయ మగు సవ్యయపురుషుడే గీతాతంత్రమునకు విధేయము. సామాన్య దృష్టికిది దర్శనశాస్త్రమనియు, శారీరకాంతర్భూతమనియు దోచును గాని స్వతంత్రశాస్త్రముగ పొడకట్టదు. కాని వాస్త

వచ్చున కట్లుగాదు. ఇది దిగ్భూతమునందు, దిగ్భూతాత్మమునను
గాదు. ఒక స్వశాస్త్రశాస్త్రము.

“ఇదేమి? శారీరకమునకును దీనికిని నిధేయముగ నే
యైనపుడు శత్రుమానసివయ నిరూపణము గల యిది వేరనుట
యెట్లు?” అన్నచో ప్రకరణసంగతి కొరకించుక సమాధానము.
విస్తృతముగ మరొకచో విమర్శించు కొందము.

దశాశాస్త్ర సంబంధము వాచికభావముతో నగుచో
విజ్ఞానశాస్త్ర సంబంధము వ్యావహారికభావముతో నుండును.
“బ్రహ్మ అట్టిది - ఇట్టిది - నిర్వికారము - నిర్గుణము - నిష్క్రి-
యము - నిరంజనము - తద్విజ్ఞానముచే బరాముక్తి కల్గును.”
అనునీ మొదలగు శబ్దప్రపంచైకసార మగు వాచికభావమును
దర్శనమందురు. ఇక: “బ్రహ్మప్రాప్తి కిది యుపాయము.
తద్వైజ్ఞానిక స్వరూపమిది; సంసారమున నుండియు, తత్క-
ర్మానుష్ఠానము జేయుచున్నను, ఈ యీ యుపాయములచే
బ్రహ్మవిభూతి నందగలము.” అనునీ మొదలగు వ్యావహారిక
భావములం జూపుట విజ్ఞానము. ఇట్లు దర్శనవిజ్ఞానములకు
అహోరాత్రముల కున్నంత భేదమున్నది.

స్వరూపమును వర్ణించునది దర్శనము. తత్ప్రాప్తికి వ్యావ-
హారికో పాయము జెప్పునది విజ్ఞానము, దృష్టిదర్శనము, విత్తి
విజ్ఞానము, బ్రహ్మదర్శనము, యజ్ఞము, విజ్ఞానము. ఈపరిలేఖ
నవలోకించినచో భేదము తెలియనగును.

<u>దర్శనము</u>	<u>విజ్ఞానము</u>
ఫిజిక్సు	కెమిస్ట్రీ
ఋక్	యుజుస్సు
ధియో రెటికల్ నాలెడ్జి	ప్రాక్టికల్ నాలెడ్జి
ఫిలాసఫీ	సైన్సు
సిద్ధాంతమాత్రము	ఆచరణమార్గము
శబ్దస్థము	వ్యావహారికము

గీత వాచికభావముతో వ్యావహారిక స్వరూపముంగూడ దెలుపుచున్నది. అవ్యయోఫలభిక్తి బుద్ధియోగము నాశ్రయింపు మనుచున్నది. బుద్ధియందలి వైరాగ్యజ్ఞానైశ్వర్య ధర్మములను స్వాభావికగుణములకు ప్రతిద్వంద్వలయిన యానక్తి - మోహ అస్మితా - భినివేశములను సవిద్యాభావాక్రమణమున దిరోభావ మేర్పడుచున్నది. ఆత్మ - విద్యాబుద్ధికి మధ్య నివి చొచ్చి, బుద్ధి యోగ సంపద్వంచనముసేయుచున్నవి. అందుచే స్వాభావికము నిత్యమునగు నాయాత్మానంద ప్రాప్తిలేమి, క్లేశవత్త్వము, దుఃఖముకలుచున్నందున, ఆత్మతోవిద్యాబుద్ధియోగముగల్గించుటకు జనుగ్నిధములగు బుద్ధియోగములందు దేనినైన నొకబాని నాశ్రయించుచో సఫలముల మగుదుము; జీవన్ముక్తుల మగుదుము.

ఈ చతుర్విధ బుద్ధియోగ విరూపణజేయు వ్యావహారిక శాస్త్రమగుటచే గీత విజ్ఞానశాస్త్రము. బుద్ధియోగములేకున్న అవ్యయనాయాత్మానంద లేదుకనుక బుద్ధిగోచరమయినప్ప నితరము

లందెందును లేనేలేదు, కనుక నిది యపూర్వ ప్రతిపాదక శాస్త్రము. (గీతావిజ్ఞానముం జూడుడు)

మరియు, శారీరకము నిజముగ నవ్యయ స్వరూప నిరూపణమున నున్నగభావము నాశ్రయించినదనుటకు సంశయింపబని లేదు. అది దర్శనదృష్టితో అవ్యయ సమమానముచే నిరూపించినది. అందు విస్పష్టముగా నవ్యయస్వరూపము ధృవీకరణము కాలేదు. అసగా:-

నైశేషికము:- ఊరముద్వారా అక్షరమునై; నాధానికము:- అక్షరముద్వారా అవ్యయమనై నాధారణదృష్టి యుంచినట్లే, శారీరకమును, అక్షరద్వారముననే, మనదృష్టి నవ్యయుని వంక కాకర్షించుచున్నది. ఇందుసోపాధికావ్యయ నిరూపణయే జరిగినది. బుద్ధియోగముతోడి విశుద్ధావ్యయ స్పష్టికరణమిందు చాలవరకు లేదనవచ్చును; కనుకనే గీతావిజ్ఞానమందిది అక్షర నిరూపకతంత్రమంటిమి. దీని నిరూపణకైలింబట్టి ఇది యక్షరద్వారమున నవ్యయుంజేరునది యనియో, అవ్యయాక్షరులొకే వస్తువుగ నెంచినదనియో తోచును. “అక్షర ధియాంత్యవరోధః సామాన్య తద్భావాభ్యామాపనదవ త్తదుక్తమ్.” అనుసూత్ర మీశైలిని సూచించుచున్నది. ఈయక్షర దృష్టితో జూచిన శారీరకమునుమించి గీతయే ముందుకుసాగినదనవచ్చును. అవ్యయ దర్శన - విజ్ఞాన - బుద్ధియోగములకు శాస్త్రమనుట గీతకేతగును. అవ్యయాక్షర ఊర స్పష్టికరణముచే విశుద్ధావ్యయుని, తత్ప్రప్రపాయ భూతబుద్ధియోగమును, ఇది నిరూ

పించనట్లుండును లేదనగలము. అవ్యక్తవాదులను గీత యణగ ద్రొక్కినట్లు ఏశాస్త్రము సంతపని నేయలేదు. తన యీ విశుద్ధావ్యయ విజ్ఞానబలమున గీత యవ్యక్త వాదులను నిరసించు నీవచనముతీరు గమనింపదగినది:—

‘అవ్యక్తం వ్యక్తిమాపన్నం మన్యంతే మామబుద్ధయః
పరంభావ మజాన్తో మమావ్యయ మనుత్తమం’

“బుద్ధిమానులు (ప్రాధానికులు) అవ్యక్తము (అక్షరము) నే వ్యక్తి (సిద్ధి) హంప పరిణతినొందినట్లుంతురు. అనగా, నాపరా ప్రకృతి యనబడు, అక్షరరూపా వ్యక్త ప్రకృతియే జగద్రూప మున వ్యక్తమయ్యెనను కొందురు. ఈ భ్రాంతికి గారణ మేమన:— సర్వోత్తమము అవ్యయము నగు నా పరభావమును వారెరుంగరు.”

ఇందలి ‘అబుద్ధయః’ అను పదమెంతో చమత్కారము గలది. ప్రాధానికులతత్వములు 24. ఇందు బుద్ధిచేరలేదు. మహా స్మనస్సు వాచిలక్ష్యము. తరువాతి వ్యాఖ్యాతలు అంతఃకరణ శబ్దముచే బుద్ధిని గ్రహించి దానిని మహత్తునం దంతిర్భావము జేయుటకు యత్నించిరి. కాని సూత్రకారుడు మహాస్మనస్సు కంటె వేరుగ నెందును బుద్ధితత్త్వము నుల్లేఖింపలేదు. వస్తుతః అంతః కరణమన మనస్సునకే పేరు. ఇంద్రియములు బాహ్యకరణములు. తత్సంచాలక మగుమనస్సు అంతః కరణము. ఇది బుద్ధి యనదగదు. అంతగా బట్టువట్టిన మనోమయ బుద్ధి సంతః

కరణ మును చూచును. అప్పుడు మనస్సునకే గాని బుద్ధి ప్రాధాన్యముండదు. ఇందు బుద్ధి మనస్సుననుగమించును. దానికే స్వతంత్రవ్యక్తిత్వము నశించును. ఇట్టిబుద్ధిని బుద్ధియనుట అనునంగతము.

మానసజ్ఞానము జీవన్మూల సమర్పకముగు అక్షరముపై పర్యవసించును. అటు “యోబుద్ధేః పరతస్త్వనః” అన్నట్లు అవ్యయుడన్ననో బుద్ధి ద్వారముననే గమ్యము. ప్రాధానికుల కడ నాత్మయోగ (అవ్యయయోగ) మున కనుగామి యగుబుద్ధి యోగమేమి? వారితత్త్వవాదగాందు మనస్సునకు - లేదా మనోమయబుద్ధికిమాత్రమే స్థానమున్నది. కనుక వారి దృష్టి మానసజ్ఞానమునకు జెందిన అక్షరునిరకే సీమితమగును. ఈరహస్యమును గురించియే ‘అబుద్ధయః’ అని చెప్పబడినది. సాంఖ్య తత్త్వ వాదమును సమాలోచనా పూర్వకముగ మీమాంస నేయుట కింత కంటే మంచి పదములేదు.

ఇట్లే అవ్యయజ్ఞానాభావము నొక రెండవ కారణముగా జెప్పుచు భగవంతుడు “నాహం ప్రకాశః సర్వస్య యోగ మాయాసమావృతః మూఢోఽయం నాభిజానాతిలోకో మామజ మవ్యయం” అనియెను.

“యోగమాయావృతుడ సగుటచే (యోగమాయాను గాములగు) సర్వసాధారణు లందరకు నే నొకపడను. ఈమూఢలోకము విశ్వ - తురా - తురుల కంటే బరుడనగు నన్ను నవ్యయు నెరుంగదు”

ఇందలి ‘యోగమాయా సమావృతః’ అన్నచే అవ్యయజ్ఞానము

నాభావప్రధాన హేతువు. మహామాయ, యోగమాయ యని
మాయ రెండు తెరంగులు. సంపూర్ణ విశ్వమందవిభక్తరూపమున
వ్యాప్తుడై యున్న యన్యయుని స్వరూపమును సంపాదించునది
మహామాయ. విశుద్ధాద్వైతులు దీనిని 'చిచ్ఛక్తి' అందురు. ఇది
యాచిదాత్మ కభిన్నము. దీనివలన ద్వైతమునకు బాధలేదు.
వాల్మీకి భుల శుద్ధాద్వైతమిదే. ఇదే భగవద్గీతా. 'మామేవ యో
ప్రపద్యంతే మాయామేతాం తరంతి తే' అన్నట్టి మహామాయ,
ఈయాద్యచిచ్ఛక్తి, యాచిదాత్మప్రాప్తి కన్యతమ ద్వారము.
అవ్యయునట్టిది విశుద్ధ సత్త్వస్వరూపము.

రెండవది యోగమాయ — ఇది మహామాయా గర్భమున
దానితోడనే యుండి జీవసృష్టినంచాలనసేయును. త్రిదేవభేద
మున త్రిగుణస్వరూపయై విశ్వసంచాలన సేయుచున్నది యిదే.
మహామాయ కవ్యయునితోడను. దీనికక్షరునితోడను సంబం
ధము. అక్షరునకు బ్రహ్మ విష్ణు మహేశ్వరులను మూడువివర్త
ములు. వరుసగా జ్ఞానక్రియార్థ మూర్తులగువీరు సత్త్వరజస్తమో
గుణములకధిస్థాతలు. "తనశక్తి తన కుపయోగింప నయితిగా"
దని విజ్ఞానసింధాంతము. మహేశు డర్థపతి. విష్ణువు క్రియాపతి.
బ్రహ్మ చిత్సతి. బ్రహ్మసత్త్వజ్ఞానవిభూతిని శివుడువయోగించును.
ఆజ్ఞానముచే సతతము క్తి కధిస్థాతయగును. శివుని యర్థశక్తిచే
బ్రహ్మ సృష్టింపనమర్థుడగును. ఇకమధ్యగత విష్ణువాయుభయుల
యుభయ శక్తులతో తన క్రియాశక్తిని మేళవించి విశ్వముం
బాలించును. ఇట్లు వీరు సృష్టిస్థితిలయ కారకు లగుచున్నారు.

ఈమూపురి సమష్టి యక్షరము. ప్రాధానికుల యవ్యక్తమిదే. దీనిశక్తి యోగమాయ. ఇది త్రిగుణమయి. అక్షరభేదమున దీనికి బ్రహ్మమాయ విష్ణుమాయ శివమాయ యని మూడు వివర్తములు.

విష్ణుపుసోమవంశి - సోమము సంకోచధర్మి - ఇది వికాస ప్రతివ్యంద్యి-అగ్ని వికాసమూర్తి. దీనికి బ్రభవము సూర్యుడు. సంకోచమూర్తి యగు సోమమునకు బ్రభవము చంద్రుడు. వికాసభావాత్మక సౌరాగ్ని బుద్ధికిబ్రతిష్ఠ. సంకోచ భావాత్మక చాంద్రసోమము మనస్సునకు బ్రతిష్ఠ. మనః ప్రాబల్యముచే బుద్ధిస్వాభావికవికాస మణగును. బుద్ధి వికసనములేమి మోహము. ఇదే సంమోహము. దీనికి బ్రవర్తకుడు సోమవంశి. విష్ణుసహచారిణి యోగమాయ. “తనస్యహరతి ప్రజ్ఞాం నాయుర్నావమివాంభసి” అన్నట్లుది ప్రజ్ఞానిరతను హరించును కనుక నది హరిమాయ యనబడును. “యోగ మాయాహరేత్పైతృ తయా సమ్మోహ్యాతే జగత్”

ఇంతకు త్రిగుణభావ మీ యోగమాయకు జెందినదనియే చెప్పదగినది. ఇదే అక్షరము ద్వారా జీవునకు, క్షరము ద్వారా జగత్తునకు సద్ధిప్రాప్తియగును. “ఇతస్త్వన్యాం ప్రకృతిం విద్ధిమేపరాం జీవభూతాం మహాబాహో యదేదం భార్యణే జగత్” ఇది దురత్యయ. “దైవీహ్యేషా గుణమయీ మమ మాయా దురత్యయా” జీవజగత్తులు నానాత్వయుక్తములు. ఇందుకు మూల మీ యోగమాయ. తన గుణభావముచే నిది

యనంఖ్య రూపములను ధరించును. మహామాయ, ఈశ్వరుడను నవ్యయ సంబంధముచే నొకటే గాని యోగమాయ, అక్షరజీవ క్షరజగన్నానాత్మమున అనేకము. ఈ యనంఖ్య యోగమాయల త్రిగుణభావము విశుద్ధ సత్త్వమూర్తి యగు నా మహామాయి యవ్యయుడు తిరోహితు డగునంతగా జెరిగినది. మనదృష్టి గుణభావ మయియగు యోగమాయపై నున్నంతవరకు క్షరాక్షరులే గాని తదతీతుడగు నవ్యయు డగ పడడు. అవ్యయస్వరూపము యోగమాయా సమావృతమై యున్నదనియే భగవంతుని యభిప్రాయము.

ఇక:- ప్రాధానికుల ముఖ్యలక్ష్య మీ గుణ ప్రకృతియే. కనుక వారు మూర్ఖులు. అవ్యయుండర్శింపజాలరు. 'అబుద్ధయః' అనుటచే వారు బుద్ధియోగ వంచితు లనియు 'మూఢోఽయం' అనుటచే మనశ్చక్ర బద్ధులై యున్నారనియు భగవంతుడు సూచించు చున్నాడు. దీనినే స్పష్టీకరించు నీ భగవద్వచన మును గమనింపుడు.

“త్రిభి గ్గుణమయైర్భావైః ఏభిః సర్వమిదం తతమ్
మోహితం వాభిజానాతి మామేభ్యః పరమవ్యయమ్”

“త్రిగుణయగు నవ్యక్షప్రకృతిచే దృశ్యప్రపంచము వితతమై నది. చివరకు దానిచే నవ్యయుడును ముగ్ధభావము నొందెను. ఈవిశ్వమం దవ్యయు డెట్టివాడు? అక్షరుడెట్టివాడు? క్షరుడెట్టివాడు? అనియెరుంగుట కఠినమై పోయినది. అందరును గుణ

భావ రంజితులైయున్నారు; కనుకనే ప్రాధానికు లీగుణాతీతుని, పరుని అన్యయుని గురులింప జాలకున్నారు” గుణత్రయచంద్ర మణమునం దిరుగాడు వాగు అన్యయ దర్శనము నొందలే కున్నారు. అని తాత్పర్యము. మఱీ, అన్యయదర్శన మున్నామ? అసగా జెప్పుచున్నాడు.

“దైవీహ్యేషాగుణమయీ మహమాయా దురత్వయా
మామేవయే ప్రపద్యంతే మాయామేతాం తరన్తి తే”

“ఈదైవియు, గుణమయియునగు నామాయ దుస్తర. నాయందు అన్య భావమున బ్రవత్తిలక్షణాత్మ సమర్పణము సేయువారు దీనిందరింపజాలుదురు”

అన్యయ తత్త్వము బ్రహ్మ - అక్షరతత్త్వము దేవత, క్షర తత్త్వము భూతము, దేవతా వికాస మక్షరునుండికల్గినది. గుణ భావమయి యగుయోగమాయ అక్షరమాయ; కనుక దీనిని ‘దైవి’అనెను. మహమాయయో అన్యయునిది. బ్రాహ్మీమాయ అతని యక్షరునిది. యోగమాయ దైవీమాయ. దీనికి మానస ప్రపంచముతో సంబంధము. ఆసక్తికి మూలప్రతిష్ఠ మానస భావము. ఆసక్తినిరాకరణము సులువైనవనిగాదు; కనుక తన్నూ లమగు దైవీమాయ దురత్యయయనిచెప్పబడినది. దీనిందాటుట కుపాయమొకటే. అన్యయానన్యనిష్ఠ, శరణాగతి, ఇదేప్రపత్తి. బుద్ధియోగము ననుగమించుచు నన్యయునంతటను భావించుచో శారీరకాత్మ ప్రత్యగాత్మలక్షణ హృదయ స్థాన్యయునివంకకు

బ్రహ్మమగును. అట్లగుకొలదియుమాయాశైధిల్యము. అవ్యయు నందు పూర్ణప్రపత్తి కలుగగా ఆమాయ దానియంత నదే నివృత్తి నొందును. సర్వధర్మ (క్షరాక్షరధర్మ) పరిత్యాగ పూర్వ కానన్యయోగాశ్రయము గొనకున్నంతవరకు అవ్యయబోధయు ప్రపత్తియు కలుగదు. అంతవరకు ప్రకృతినుండి విముక్తి యునులేదు “ప్రకృతిందప్ప నవ్యయుడన నేమోయెరుంగని మీ రాతని నెట్లు గుర్తింతురు” అని యొకవిధముగా భగవంతుడు ప్రాధానికులను కటాక్షరూపమున నాక్షేపించుచున్నారు.

“మీ ప్రధానలక్ష్యము శత్యైవాదము. అది యవ్యక్తముతో అంతమగును ఇకనంతకంటె పరమందేమైన నున్నదా? లేదా? యని యెరుంగవలసిని యననము మీకెట్లుకల్గును? అవ్యక్త మొక తంత్రాయితే తంత్రాయితమై విశ్వరచనా సమర్థ మగు చున్నదను విచారణ మీకెట్లుకల్గును? అందువలన నీసూక్ష్మ మీమాంసలేని మీ రా యవ్యక్తాతీతుని, సనాతనుని, అవ్యయుని చేరజాలరు” అను నీ యభిప్రాయముతో ఆయవ్య యేశ్వరుడు పల్కుచున్నాడు:—

“అవ్యక్తాద్వ్యక్తయః సర్వాః ప్రభవన్త్యహరాగమే |

రాత్ర్యాగమే ప్రళయస్తే తత్రై వాప్యక్త సంజ్ఞకే ||

“అవ్యక్తాదీని భూతాని వ్యక్తమథ్యాని భారత!

అవ్యక్త నిధనాన్యేవత్రప్ర కాపరదేవనా ||

పరస్తస్మాత్తు భావోఽన్యోఽవ్యక్తోఽవ్యక్త తస్మాత్తనః

యః స సర్వేషు భూతేషు నశ్యత్సు నవివశ్యతి ||”

“అవ్యక్తశబ్దము మీకంత ప్రీతికరమగుచో మీరనుకొను దాని (అక్షరుని) కంటె నొక గొప్పయవ్యక్త (అవ్యయ) మున్నది. దానిం బ్రేమింపరాదా?” అనియు నాక్షేపించుచున్నారు.

“పరాగతి (ఉత్తమగతి) నిచ్చువాడుగనుక అక్షరు డారా ధ్యుడు” అని మీరు మోహపడుచో నేనొక శ్రేష్ఠమూర్ఖము జెప్పిదవిను డనుచున్నాడు.

“అవ్యక్తోఽక్షర ఇత్యాహుః తమాహుః పరమాంగతిం,
యద్ధత్వాన నివర్తంతే తద్భావ పరమంసుఖమ్”

తాత్పర్యము:- అక్షరునకు సంసారగతి ఘోడను, అక్షరునకు స్వర్గగతితోడను సంగబంధము. ఇదే పారతాక్షిగతి. కాని, ‘క్షీణేపుణ్యే మర్త్య లోకం విశన్తి’ అన్నట్లు పుణ్యాతిశయ సమాప్తికాగానే మరల సంసారాగమనము తప్పదు. అవ్యయ యుక్తాక్షరగతి యందైనచో పునరావర్తన ముండదు గాని సాంఖ్యాభిమత త్తరవిశిష్టాక్షరగతి పునరావర్తన కారణమే యగును. ఇక అవ్యయధామమో! అటజీరినచో పునరాగమన ప్రశంసయే యెన్నటికి వినబడదు. ఇట్టిచో పరాగతి లుబ్ధులగు ప్రాధాను లవ్యయు నారాధించుట మేలు.

అయినచో, అవ్యయప్రాప్తి కుపాయమేమి? అన్నచో ‘మామేవయే’ అనుశ్లోకము ద్వారా సమాధాన మియ్యబడినను సప్తతకొరకు, భగవంతుడనుచున్నాడు:-

“పురుషః సపరఃపార్థ! భక్త్యా లభ్యస్త్యసన్యయా,
యస్యాంతస్థాని భూతాని యేవ సర్వమిదంతతమ్”

సకామ - నిష్కామ భేదముచే భక్తికాండకు రెండు వివర్తములు. మొదటిదానియందు అవ్యయుడు - ఫలాశయు శున్నందున నది యసన్య భావవంచితము. భగవంతుడు ఈ భక్తికి పరమవిరోధి. (ఈవిషయము మరొకచో) కామనకు మనస్సుతో సంబంధము - మానస భావము బుద్ధియోగవిరోధి - అసన్యమూలయగు నిష్కామ భక్తియందే బుద్ధియోగ ముదయించును. బుద్ధియోగరూపయగు నీయసన్యభక్తియే తదీయ ప్రాప్తికి ముఖ్యోపాయము. - సరి:- యిట్లు శ్లోక పూర్వార్థమున, భగవంతుడు మనధ్యానమును బుద్ధియోగము వంకకు ద్రిప్పి “సృష్టివిషయమున మావలెనేమీరును, జన్మస్థితి భంగము లకు కారణముగా, ‘అవ్యక్తాద్వ్యక్తయః’ ‘అవ్యక్తాదీని’ ఇత్యాదు లందు అంగీకరించియున్నారు గదా!” యని ప్రాధానికు లందు రనియెంచి వారి భ్రమ యామూలచూడముగ ఖండింప నెంచి శ్లోకము సుత్తరార్థము నెదుట బెట్టుచున్నాడు. “నిజమే, అవ్యక్తము జగత్కారణమే, కాని యదే మూలకారణ మనుకొనుట సర్వధాభ్రాంతి. సామాన్య కారణతం జెప్పనెంచియే ‘అవ్యక్తాద్వ్యక్తయః’ ఇత్యాదిగా జెప్పితిమి. వస్తుతః మూలకారణ మవ్యయుడే, భూతములన్నియు తదీయగర్భ ప్రతిష్ఠితములు. అతని చేతనే భూతవితానము జరిగిన” దని భగవంతుని తాత్పర్యము.

అయిన సాంఖ్యుల ప్రకృతిమూలకారణమే సంకీర్ణమనిచో
 'అవ్యక్తం వ్యక్తిమాపన్నం మన్యం తేమా మబుద్ధయః' అని
 వారిందిరస్కరింపడు. 'అవ్యక్తమనునీమిత్రమాగజేసి నేనేమన్ని
 తిని నిర్మించుచున్నాను' అను నీవిషయము 'మమూశత మనం
 సర్వం జగదవ్యక్తమూర్తినా' అని స్పష్టము చేసియున్నాడు.
 ఇట్లు గీత సాంఖ్యమును ఖండించి యితరతంత్రములెగుంగని
 అవ్యయుని, శత్రుత్వాత్మకపాప భూతములగు అపూర్వచతు
 ర్విధ బుద్ధియోగ, వ్యావహారిక స్వరూపమును మనయెదుట
 బెట్టి తన విజ్ఞానశాస్త్రత్వమును కృతార్థత నొందించుకొను
 చున్నది. ఇదియే యీశాస్త్ర సంక్షేపము.

సమష్టిరూపాత్మపరీక్ష

ఇంతటితో నాశ్మపరీక్ష సమాప్తి చేయవలసిందే కాని
 యింకను ఈదర్శన ప్రకరణమున కావశ్యకములగు కొన్ని
 ప్రశ్నలు మిగిలిపోయినవి. అందుకీ శీర్షికక్రింద నట్టివానిని జూచు
 తగు పాఠకులు వినుగుకొన కుందుగుగాక! ఇప్పుడు మొదటి
 యట్లుగాక గీతతో మొదలుపెట్టి తక్కినతంత్రములను ముస్స
 మధ్య సమాలోచన దృష్టితో నాల్గివేలి నమర్చిత సూప
 ములుగ జూతము:- ఇందు మొదట గీతనే తీసికొందము.

గీత ప్రధానముగ నవ్యయాత్మ ప్రతిపాదకమగుటచే అవ్యయ
 శాస్త్రమనిచెప్పి, "అవ్యక్తం వ్యక్తి మాపన్నం మన్యం తే మా

మబుద్ధయుఁ! పరంభావ మజానంతో చుచూర్వయ నాను శ్శనుం” అను మొదలగు స్తోత్రములుద్ధరించి యందలి ‘మమ’ శబ్దముచే నవ్యయు గ్రహణము గావించి యావాదము సిద్ధము గావించ బడినది. కాని ఇట:- ‘మమ పరంభావ’ మన్న దిశాచారణీయము.

‘మమ’ యనె అవ్యయును గదా, అవ్యయునికంటె బరు డందుమా, తాను తనకుబుగడగు తెట్లు? అవ్యయుడు ‘అవ్యక్తా త్పుగునుఃపరః’ అన్నట్లు పరుడేకావచ్చును. ఇది యిద్దరు పరులుండుచో? ‘అవ్యయుడనగు నాకు పరంభావము’ ననవచ్చును. ఇట్లున్నదా? 1 భూతము:- ఇచ్చటి ‘మమ’ అవ్యయ వాచకము కాదన్నచో అవ్యక్తాక్షర వాచకము మాత్రము కాజాలదని ‘అవ్యక్తంవ్యక్తి నూపన్నం’ అని దానిని మొదటనే వేగుగనుంచెను గదా! ఇక క్షరవాచకమును గాజాలదు. ఏమన:- క్షరునికంటె బరభావమక్షరముగు గాని అవ్యయుడు కాదుగదా! కనుక వేరుగతిలేక అవ్యయుడే యన వలయును. భాషాదోషమునూట యంటుంచుకు. భాషానిజ్ఞా నముంబట్టి యిదిసహ్యమే.

ఒకడు తనలోతాను ‘మనమీపని చేయుదుమా? చేయటా? చేయగలమా? అనుకొనును. అట వెలవవ్యక్తి లేకుగదా! మరి యీసంభాషణ యెట్లుఘటెట్లును? ఈవిధముననే యిచటను అస్మచ్ఛబ్ద (మమ) నిర్ణయింపబడినది. స్వయమునుగ అవ్యయుడు తన పరభావముం బ్రకటించు కొనుచున్నాడు. ‘నా పరభావ మవ్యయును’ అని, అనగా ‘నేను పరుడే’ నగుటయే కదా! ఇది

యొక సమాధానము.

2. విశ్వము తదుపాదానమగు నాత్మక్షరము; నిమిత్తకాగణ మగునక్షరము. అవ్యయపురుషుని విశేషభావములే అనుని మున్ను చెప్పితిమి. సృష్టిసాక్షియగు సతని యవగమగు వాగ్భాగమునండి యనాక్షరము (అపరావ్రకృతి), పరావరమగు ప్రాణ భాగమునండి పరావరాక్షరము (పరావ్రకృతి) విడిచివెట్టిను. 'మత్తేఃపరతరం నాన్యత్ కించిదస్తి' 'అహం స్వస్వప్రభవః' 'మత్తేఃసర్వం ప్రవర్తతే' అను సిద్ధాంతములు బోధించు మహా ప్రాణవాజ్ముక్తియగు నాయవ్యయు డోక డే, మనోనగ్భేదమున బరావ్యయభావముగ - ప్రాణావచ్ఛేదమున పరావరాక్షర భావముగ వాగవచ్ఛేదమున అపరాక్షర భాగముగ బహిరతుడగుచున్నాడు.

అస్మచ్ఛబ్ద (అహంశబ్ద) మాత్మబోధకము "సనావష ఆత్మా వాజ్మయః ప్రాణమయో మనోమయః" అన్నట్లుది త్రిభావాపన్నము. ఈయొకే 'మమ' (అవ్యయుని) యొక్క-క్షరాక్షరావ్యయములే క్రమముగ అవర పరావర పరభావములు మూడును మమ భావము. దీనిపరభావ మవ్యయుడే. "మూర్ఖులు నాయవరక్షర - పరావరాక్షర భావములందే విశ్రాంతి గొందురు. వారు నాయనుత్తమ పరావ్యయభావము నెరుంగరు" అని భగవదభిప్రాయము. ఈదృష్టిచే 'పరంభావ మజానంబో' మమావ్యయ మనుత్తమమ్' అను నీవాక్యమున బూర్వోక్త దోషము నుండదు. 'అవ్యక్తమే అంతయు నన్నియు' నను ప్రాధానికసిద్ధాంతమును

ఖండితమగును. “ప్రాధానికులు అన్యయునికంటె వేరనుకొను అవ్యక్తమా యవ్యయుని ప్రాణమూర్తి యగుపరావర భావ” మని భగవంతుడు చెప్పుచున్నాడు. “తప్పు ఎందున్నదనగా:- వారు నాపరావరభావము నెరుంగుదురు. గాని పరభావము నెరుంగరు. గాని నెఱుంగుచో ప్రకృతియే మూలమనుటకు సాహసించకు” ఇదియొక సమాధానము.

3. తువ్యద్వైతమున న్యాయమున గొంత తడవు భాషావిజ్ఞానము నుపేక్షించి “అన్యాయము లేనకంటెదాను బరుడు కాజాలడు. కనుక ప్రకృతాన్యచ్ఛబి నాన్యము నాచక్షునజాలము. అక్షరక్షరములకును వాచకమనము. “శక గీత యస్యయప్రతిపాదక మనుట కాధారముగ నీ ‘మమ’ కు ఏమియర్థము?” అను పూర్వోక్తపూర్వపక్షమునే యర్థరించుకొందము ఇందుకు:-

సమాధానముగ:- ప్రజ్ఞానాత్మ నాశ్రయింతము. ఆధ్యాతిక దృష్టిచే నదే ‘అహంపదార్థ’ మనుకొన వచ్చును. ‘అహమస్మి’ యను సభిమానము దేహాభిమానియగు నాత్మకే ‘నాచేయి, నాముఖము’ ఇత్యాదిగా అహంవ్యాప్తి దేహమువరకు నగవడు చున్నది. చివరకు ‘అహం’ శబ్దవాచ్యము దేహాభిమానియగు నాత్మయే యనుకోవచ్చును కనుకనే ‘దేహి’ యనబడు నీ యాత్మకు:- వైశ్వానర - తైజస - ప్రాజ్ఞ - ప్రజ్ఞానములను నాల్గు పర్వములున్నవి. ఇందు మొదటిమూడును కర్మాత్మ - ప్రజ్ఞాన మనస్సు ఇంద్రియముల ద్వారా కర్మ సంచాలకమయి యున్నది. సేంద్రియ ప్రజ్ఞానము కర్మాత్మ అనువీని సమష్టియే

భోక్తాత్మ. శ్రుతియు “ఆత్మేనైవ మనోయంత్రం భోక్తే త్యాహు ర్మనీషిణః” అనిచెప్పెను. ఇట్లు నాల్గుపాదములు గలభోక్తాత్మను శారీరకాత్మ (జీవాత్మ) యందును. దీనియందు అహంత్యాభిమానము. ప్రశ్నోత్తరమునందలి ‘మమ’ చే గ్రాంత తడవు దీనిం గ్రహింపము.

ఇటనొకప్రశ్న:- ఈయాత్మమునకు ఆత్మత్వమునకు మూల మేమి? ఏతత్త్వసంబంధమున నియాత్మయనబడును! అనగా:- నా (శారీరకాత్మయొక్క) పరభావము (అత్మభావము - అంతిమభావము) ఏది? - అన్నచో:-

సమాధానముగ:- ప్రాధానము లవ్యక్తప్రకృతిని (అక్షరమును) ఎదుటబెట్టుదురు. కారణము: శారీరకమగు నాత్మక్షర ప్రధానము. దీని (యంతిమ ప్రతిష్ఠానూప) పరభావము అక్షరమే కాగలదు. శ్లోకపూర్వార్థము నందు భగవంతుడు సాంఖ్యాభిమత పరభావమునే సూచించి ‘మూఢులు నన్ను (శారీరకాత్మ) యొక్క అవ్యక్త (అక్షర) వ్యక్త రూపమనియే యెంచుచున్నారు.” అనగా ‘మామ్’ (శారీరకాత్మ) తత్త్వము యొక్క అహంత్యమవ్యక్తాక్షరము పై ననే విశ్రాంతము” అను కొనుచున్నారు. వారు ‘అహంపదానము మహత్తునుండి’ యని యంగీకరించిరి. మహాన్ముల మున్యక్తమనిరి. ఈదృష్టితో ‘మామ్’ అనగా నాయవ్యక్తముయొక్క వ్యక్తిభావమనియే సిద్ధ మగుచున్నది.” అనియెను.

దీనిపై నాయన (భగవానుడు) ఇట్లు చెప్పెననిపించెను:-

“ప్రాధానికులు నా (శారీరకాత్మ) యొక్క పరభావ మొకటే అనుత్తమము అవ్యయము నని యెరుంగరు. మహత్తు అహం యోనియనుటయు, అవ్యక్తమునుండి మహత్తుజనించె ననుటయు సరియేకాని, ఇంతటితోనే అవ్యక్తమునకు ‘మమ’ కంటె పరభావము సిద్ధింపదు. అవ్యక్తాక్షరము ప్రకృతి. అది సాంఖ్య మతముచే జడము. అట్టి జడప్రకృతి అహంలక్షణచే తద్రవ్యమున కంటె బరమనుట పొసగునా? కనుక ఈవిధముగ ‘మమ’ యను దానికి ‘శారీరకాత్మ’ యని యర్థమనుకొన్నను “పరంభావ మజానంతో మమావ్యయ మనుత్తమం” అను వాక్యము సమన్వితమునను ఇదియొక సమాధానము.

వస్తుతః:- గీతయందలి యస్మచ్ఛబ్దము అంతటను గేవలము అవ్యయునే వచించును. (అహం - మమ - మయి - మత్తః - మయా ఇత్యాదులందు అంతట నిదే యర్థము.)

ఈ పరిభాషంబట్టి యీశ్లోకమందు నిదేయర్థమనుకొన్నను సాంఖ్యోక్త భాషావోషమును నిరాకరింప వచ్చును. సాంఖ్యుడు మున్ను “అవ్యయు లిద్దరున్నచో ‘అవ్యయునికంటె పరుడగు నవ్యయు’ డన్న వాక్యము సమీచీనమగు” ననియెను. అందు కొప్పక మరొకవిధముగా దానిని నిరాకరించి యుంటిమి. కాని యిప్పుడా వాదమునే స్వీకరింతుము. అవ్యయు ల్లిరువురుగారు, ముఖ్యులు. దీనితో ‘అవ్యయునికంటె పరుడగు నవ్యయు’ డను కథనము అన్నివిధములచే సమీచీనమై చల్లబడును. వినుడు-

మొదట సుపురస్థయు లందుము. పూర్వము జెప్పబడిన శారీరకాత్మకు ఒకనుగు నాత్మకు అవ్యయుడే విశ్రేణువానము. స్వయముగ శారీరకాత్మ స్వరూపాన్నియు. దీని గూలుబన ముక్షరము; సర్వాలంబు మువ్వయును. ఈయవ్యయుని గెనగా త్మకి సంబంధముచే (అంతగ్యాను సంబంధముచే) శారీరక తత్త్వ 'మహం' అగుచున్నది. అహంభావము కేవల మువ్య యున్నై నాధారము యున్నది. 'శారీరకాత్మ' యున శరీరము యొక్క ఆత్మ. ఇందు నైశ్వాసర - శ్లేశు - ప్రాణ - ప్రజ్ఞాన - పాంచభౌతిక ప్రపంచము అనునీ యెనిదిగిది శరీరమునం దంత రాభినము. కారణము? ఈయెను మేరమునకములే. వీనికి విధర్తి అక్షరము. ఇక మిగిలినది ఆత్మ. అదే అవ్యయుడు. జ్ఞానమూర్తి యగు నీయవ్యయూక్తి క్రివనలననే శారీరకాత్మ 'అహంకరోమి - అహంజానామి' యన జాలుచున్నది. ఈయవ్య యాత్మయే మహాత్మకీబింబితమై చిదాభాసుడనబరగుచున్నది.

ఇట్లు ప్రతిస్థితయందును, శారీరకాత్మ గూర్వాత్మము లేక అహంత్యము, కేవల మువ్యయగును సహాయముపైసనే నిర్భరమై యున్నది. ఈ శరీరము రెండు తెలిగును. ఒకటి త్సుదిశరీరము. ఒకటి మహాశరీరము. విశ్వమంతయు నొకమహా శరీరము. అష్టిమాంసాది న ప్రధానమున ప్రపంచ ముక త్సుర శరీరము. అవ్యయును శరీరాభిరూపి. శరీరమును రెండు. కనుక నొక యవ్యయునకే మహామాయ - రేఖాగమాయమును భేదములచే రెండురూపములను ధరించును. మనకగనడు మహా

విశాలవిశ్వాభిమానియై విశ్వేశ్వర, నిశ్చాత్మాని వివిధవామ
నస్థిగల మహావ్యయుడు, పరమావ్యయుడు ననబడును. ఈతని
శరీరమిమహావిశ్వము; ఇదే మొదటిదగు సన్మయసంస్థ. దీనికి
మహాసూయయే స్వరూపసమ్పాదక.

సాంఘికాతిక ప్రాణిశరీరాభిమానియై శారీరక-దేశీయాత్మాది
నానుప్రసిద్ధియందు నవ్యయుడు జీవావ్యయుడు; ఇతడే యా
యస్యయుని రెండవసంస్థ. పరమార్థమున నీయిరువురు నొకటే;
ఉపాధిభేదమున నిరువురును వేరైయున్నారు. జీవావ్యయుడు
యోగమాయావచ్ఛిన్నుడు. యోగమాయ అక్షరమునకు
బైదినది. దీని భ్రమలోపడియే ప్రాధానికులు ఈనన్ను
(మాం) (జీవావ్యయుని) అవ్యక్తము (అక్షరము) యొక్క వ్యక్తి
భావమునుకొన్నారు. జీవసంస్థయందు అక్షర ప్రధానత యుండు
టయు నిజమే. గీతయు 'జీవభూతాం మహాబాహో యయేదం
ధార్యతేజగత్' అని చెప్పియున్నది. అయినను:—

జీవపరభావ విచారణనేయును పరావ్యయునందే ఏశ్రాంతి
నొందనలసివచ్చును. యోగమాయాత్వముచే అక్షరమును
పరభావ మేయనవచ్చునుగాని అహంశ్వముంబట్టి పరత్వమవ్యయు
నికే దక్కను. శారణము? జీవసంస్థయందలి 'అహం' కేవల
మవ్యయుడే. ఈజీవావ్యయునకు పరభావ మేదశయందైన
నీశ్వరావ్యయుడే శాగలము. కాని ప్రకృతికాదు గదా!
ఇక ప్రాధానికులో, గుణమయియును యోగమాయం దాటు
టయే పాపమును కొందురు. అట్టిచో వారు తిగితిగితివ్యక్తము

(అక్షరము)నే చూచుచుందును. దీనినే ఖండించుచు భవంతుకు “నారు నా (శారీరకావ్యయుని) పరము, అను తత్వమన నగు సన్మయభావమును (ఈశ్వరావ్యయుని) యెరుంగదు; ఈ కనే నన్ను (హం-శారీరకావ్యయుని) అవ్యక్త (అక్షర) వ్యభావ మనుకొనుచున్నారు” అని చెప్పెను. జీవావ్యయుని బరభావ మీశ్వరావ్యయుడే. ఈసిద్ధాంతమునే ‘పరేచ్ఛన్యదే సర్వ ఏకీభవంతి’ అని సృష్టికాంచెను. ఇది మూడవ సమాధానము.

ఇక, అవ్యయుని మూర్ఖుని మాతము:- విజ్ఞానశాస్త్రమున, నాని చిదాత్మ - ప్రశ్నాత్మ - శారీరకాత్మ యుపబాధదును. ఈయవ్యయు వివర్తిత్రయ పరిజ్ఞానమునకై సూర్యసంస్థం జూపెను. ఒక స్ఫటిక శిలయందు సూర్య ప్రతిబింబమున్నది. మహాసూర్యుడు స్ఫటిక పరిచ్ఛేదముచే ప్రతిబింబరూప పరిణతి గాంచును. స్ఫటిక మొక శరీరము. ఇందు ప్రతిబింబము యోగసంబంధమున నుండును ఇట్టి యోగసంబంధావచ్ఛిన్న ప్రతిబింబమే మొదటిరగు శారీరకాత్మ ప్రతిబింబముతో గూడ నాప్రతిబింబముపై సూర్యప్రకాశముగూడ సంబంధ పడుచుండును. స్ఫటిక శిలావచ్ఛిన్నముగు నీ ప్రకాశమునకును, స్ఫటికమునకును విభూతి సంబంధమున్నది. ఇదే గెండవదగు ప్రశ్నాత్మ. ఈస్ఫటిక సతిని క్షయగ మూడవదగు త్రైలోక్య వ్యాసకము స్థానముగా సూర్యప్రకాశమున్నది. ఈ వ్యాసకమునకు ఒరిచ్చిత్వముతో విభూతి సంబంధములేదు. యోగ

సంబంధమునులేదు. ఇదే మూడవదగు చిదాత్మ. సరిగా నిట్లే అవ్యయవిషయమునను ఊహింపవలయును.

కర్మాత్మయు క్షప్రజ్ఞానాత్మయొకస్ఫటికశిల. ఇందలిసోమము మహత్తు. ఇందు సూర్యస్థానీయ చిదాత్మయంశ యేది యోగ సంబంధమున బ్రతిబింబించుచున్నదో అదే చిదాభాస లక్షణముగల మొదటిదగు శారీరకాత్మ. ఏయంశము విభూతినంబంధముచే ఈవ్యాయస్థానముం దుండుచున్నదో అదిరెండవదగు ప్రత్యగాత్మ శారీరకాత్మయన్నది ఆధ్యాత్మిక సంస్థయందే యుండుజీవాత్మ. ప్రత్యగాత్మయు నీసంస్థయందే యుండు నీశ్వరాత్మ. ఈరెండును సయుక్తుసర్లములు: ఒకటిసాక్షి; రెండవది భోక్త. ఒకటి గుణభావాక్రాంతము; రెండవది నిర్గుణము. ఒక పరిచ్ఛిన్నాధ్యాత్మికముతో విభూతి - యోగములందే సంబంధములేని న్యాయకమగు విశ్వాత్మ మూడవది. దేహాభిమాని దేహియునగు నవ్యయాత్మ శారీరకాత్మ. ఇదే దేహాభిమాని యగు పరము (అవ్యయము). దీనిగూర్చి గీత చెప్పుచున్నది:-

1. భోక్తా - అవ్యయః (చిదాభాసః) శారీరకః

“ఉపద్రష్టానుమంతాన భర్తా భోక్తా మహేశ్వరః
పరమాత్మేతి చాప్యుక్తో దేహేఽస్మిన్ పురుషఃపరః”

దేవానుందుండియు తన విభూతినంబంధ ప్రభావముచే దేహాభిమాన రహితుడై వృద్ధయస్థుడై యుండు పరమాత్మ (ఈశ్వరుడు) ప్రత్యగాత్మావ్యయుడు - ఈవిషయమున గీత

యిట్లుచుచున్నది.

2. సాక్షీ - అవ్యయః - (చిదంశః) ప్రత్యగాత్మా

“అనాదిత్వ నిర్గుణత్వో పరామాత్మాయ మవ్యయః

శరీరస్థాపి కాంతేయ! నశోతి నలిప్యతే ||

ఈశ్వరః సర్వభూతానాం హృద్దేశేఽగ్రున తిష్ఠతి

బ్రాహ్మయః సర్వభూతానియంత్రారూఢాని మాయమా ||”

మూడవ వ్యాసకేశ్వరావ్యయుడు వ్యప్తిసంబంధములేకనే నమప్తి సంచాలకు డగును. పై యిరువురు (శారీరక - ప్రత్యగాత్మలు) భుజులు వ్యప్తిసంచాలకులు. ఈవ్యాసక చిదాత్మయో సంపూర్ణ వ్యప్తిసమప్తిరూప నిశ్చలసంచార స్థానము (గతి). భరణ పోషణనేయుడి (భక్త). నియంత (ప్రభువు). ద్రవ్య (సాక్షి) ఆధారము (ఒకచోనాధారరూప నివాసము). ఆశ్రయదాత (శరణము). నన్నార్గ ప్రవర్తకము (సుహృత్). మూలోత్పత్తి స్థానము (ప్రభవము). సంహారకము (నశించుము) ప్రతిష్ఠాభూమి (స్థానము). ఆవశిష్టము (సర్వశః ఆధారరూప నిధానము) మూల కారణము (బీజము). ఈ 12 ధర్మములచే వ్యాసక చిదాత్మ వర్వము నగుచున్నాడు. దీనింగూర్చి గీత యిట్లుచెప్పుచున్నది.

(3) విశ్వావ్యయః. (చిదాత్మా)

“గతి ర్భర్తాప్రభుః సాక్షీ నివాస శరణం సుహృత్

ప్రభవః ప్రళయః స్థానం నిధానం బీజమవ్యయం”

ఇట్లు ఒకే ‘ఆహం లేక వఃమ’ మూడుసంస్థలుగ నగుచున్నది. మనప్రాధానిక మహోదయలు ఆధ్యాత్మిక సంస్థయందు

ఎక్కువకు పాతము గలవారు. ఈ సంస్థకు స్థూలకారణము ప్రకృతి. అధ్యాత్మికమగు 'మమ' కు పరభావమేమి? యనియడి నచో వారు వెంటనే అవ్యక్త ప్రకృతిని ఎదుట బెట్టుచుందురు. దానిపై భగవంతుడు "ఏభూతి సంబంధా వచ్చిన్న ప్రత్యేకాత్మ లక్షణ ఈశ్వరావ్యయునితో నిత్యసంబద్ధుడగు యోగమాయా వచ్చిన్న శారీరకాత్మ లక్షణ శారీరకావ్యయునకు ('మమ')కు పరభావము - వస్తుతః ద్వాదశలక్షణావచ్చిన్న మువ్యాపకము- అనుత్తమము నగు పరావ్యయమే (చిదాత్మయే)" అనియెను. ఇది నాలనససూధానము.

గీతాశాస్త్ర మియపూర్వావ్యయ స్వరూపమును, తత్త్వా ప్తి కుపాయమగు బుద్ధియోగమును మనకు బెల్పుచు దర్శన మాత్రముగ గాక ఒక స్వతంత్రము - అపూర్వమునగు విజ్ఞాన శాస్త్రమని పొగ డొందుచున్నది.

పూర్వోక్తము లగు సన్మయ సంస్థలందలి చిదాత్మ కాధిదై విక సంస్థతోడను, తక్కిన రెండుకి నాధ్యాత్మిక సంస్థతోడను సంబంధము. ఈ రెంటి స్వరూపములును యోగమాయా వృత తములు. యోగమాయ అక్షర సంబంధము కనుక నక్షరమునందలి యోతప్రోతములై పోయినవి. వీనిని నేర్పరచుట యసంభవము కాకపోయినను ఎంతో కఠినమని యొప్పికొనక తప్పదు. "మమ మాయా దురవ్యయా" గదా!

అధ్యాత్మ సంస్థారూపముగు నొకే ధ గాతలమున బాలబోని పంచదారవలె గలసి యేకరూపముగ నై పోయిన వీనిని దర్శన

శ్యము; అక్షరాత్మనిధేయము. శారీరకులకు:- అక్షరవివర్తముద్దేశ్యము; తత్సంబద్ధాశ్చయము నిధేయము.

ఈ భేదవాదములచే ఖండనమండనములు పెరిగి మతములై సంశయ నివృత్తికి బదులు సంశయోత్తేజనకు గారణములైనవి. 'నకస్మిన్ ధర్మిణి విరుద్ధనానా కోట్యవ గాహిజ్ఞానమ్ సంశయః' ఇందువలన నిజముగ జిజ్ఞాసువు సత్యజ్ఞానవంచితగుడగుచున్నాడు. ఈ దర్శనకర్తలగు కణాద - కపిల - వ్యాసులు చుసకు సమాన పూజ్యులు. ఎవరి సిద్ధాంత మెప్పు? ఎవరిసిద్ధాంతము శుష్ట? సత్యముం జేరుట అసంభవమా?

ఈ వైషమ్యములను జూచిన కల్పనారసికులు, పాశ్చాత్య విద్వాంసులు, తదనయాయులు భారతీయ విద్వాంసులును, సాహసించి సమాలోచనచేసి "భారతీయ దర్శనములొక నిశ్చితము సత్యమునకు సిద్ధాంతము నేరజాలవు. అని ఎంచుకు బసికీరాసివి త్యాజ్యములు" అందును. స్థూలదృష్టితో మనము నన్వేషించుము. కాని, జ్ఞాపిక దృష్టితో ననలోకించుచో నిది భ్రాంతియని యెరుంగగలము. ఈ శంశ్రముల భేదవాదము లన్నియు విలీనములైపోవును. ఒకవిధముగ నీభేదవాద మున యోగకమే యనియుదోచును.

ఆశ్మశర్మము 'స్థూల సూక్ష్మకారణ భేదమున మూడు విధము' లని ఆరంభముననే యనుకొంటిమి. స్థూలమునకు త్వరముతో సూక్ష్మమున కక్షరునితో కారణమున కవ్యయు నితో సంబంధము; ఇం దవ్యయత్తత్త్వము ప్రధానము - ఇదే

ముఖ్యాత్మ. దాని నెరుంగుటయే ఆత్మపరిజ్ఞానము; భారతీయ దర్శనశాస్త్ర చరమలక్ష్యము. 'స్థూలసూక్ష్మకారణములకంటె బరమగు నిత్యానంగావ్యయాత్మతత్త్వము నెరిగించుటయే, అనగా:- నాత్మపరిజ్ఞానము గల్గించుటయే, దర్శన ముఖ్యోద్దేశ్యము.

దర్శనశాస్త్ర మెరింగింపదలచిన యవ్యయాత్మకు నిరుపాధిక సోపాధిక భేదముచే రెండు వివర్తములు; ఒకటి పరిగ్రహ శూన్యము; రెండవది సపరిగ్రహము. లక్ష్యము, నిర్గుణము నిరాకారము సగు మొదటిది. కాని, సోపాధిక రూపముల నుద్దేశ్యములుగా జెట్టుకొనకున్నంతవర కది సిద్ధింపదు. కారణము? ఆశ్మబోధ కావలసిన జీవాత్మ సోపాధికము. శరీరాయతన మందుండి శరీరాభిమాని యగు నది జ్ఞాన; ఆ నిరుపాధికము జ్ఞేయము; ఇ దనిరాకారాకారము; అనీమము. సాకారము; నిసీమము. ఈ రెంటికి సంబంధ మసంబంధము పరిచ్ఛిన్న మపరిచ్ఛిన్న సగ్రాహకము కాజాలదు.

జ్ఞాతయగు జీవాత్మకడ జ్ఞానప్రాప్తికి మనోబుద్ధులు సాధనము లున్నవి. మనస్సు ప్రజ్ఞానము - దీనిపై బుద్ధి ప్రాప్తికి నై యున్నది. మనస్సు భౌతికము; నిసీమము. జ్ఞేయము కూడ సట్టిదే యగునో జ్ఞానప్రాప్తి సులభమే. కాని మట్లు లేదు. సాకారమనస్సుతో నిరాకార వ్యాపకతత్త్వధ్యానము కుదురును. ఉపాసనాధ్యానములు సగుణ, నాకార తత్త్వమునే గ్రహింపగలవు. ఇక నిరుపాధిక జ్ఞేయముం జేరు నుపాయము

దర్శనము చూపవలయుచో సాధనరూపమున, ఉపాన్యముగా, నా నిరుపాధికబ్రహ్మయొక్క మాయామయ - సోపాధిక - సగుణ రూపము నాలంబనముగా గొనవలయును. ఆ నిరుపాధిక సోపాధికమాల సమమ సోపాధికాత్మరూపము నునుకొననిచో నిరుపాధికము సంనుకొనజాలము. ఆ నిరుపాధికము యొక్క సోపాధికరూపమునకు గూడ నధ్యాత్మసంస్థకువలెనే క్రమముగ స్థూల - సూక్ష్మ - కారణములను మూడు భేదములు కలవు.

ఆ యుపాధిభేదముచే నది యొకడయ్యు, ముక్తిసాక్షి - స్పృహిసాక్షి యను రెండుభేదముల నొందును. ఆనంద విజ్ఞాన మనోమయ మగునది నిరుపాధికాత్మ. మనఃప్రాణ వాఙ్మయ మగునది సోపాధికాత్మ. దీని కది ప్రతిష్ఠ. ఈ సోపాధికాత్మ తన జ్ఞానశక్తి ఘనమనప్పుచే సోపాధికావ్యయాత్మగ, క్రియా శక్తిఘనప్రాణముచే అక్షరాత్మగ, అర్థశక్తిమయ నాక్షత్వ్యుచే త్షరాత్మగ నయ్యెను. ఇట్లు అవ్యయాక్షర త్షరములు, ప్రాణ వాగ్రూపావ్యయ సోపాధికరూపములు. తన త్షర రూపుచే నికాగోత్పత్తి గావించి యాయనయే విశ్వ మగు చున్నాడు. ఇట్లు మనఃప్రాణ వాఙ్మర్మ యగు సోపాధికావ్యయాత్మయే, ఆనందవిజ్ఞాన మనోమూర్తి యగు నిరుపాధికావ్యయాత్మపై బ్రతిష్ఠితుడై అవ్యయ - అక్షర - త్షర - విశ్వము లను నాల్గురూపము లొందుచున్నాడు. ఈ సోపాధికరూపము లందు మొదటి మూడు నొక స్వతంత్రవిభాగము, విశ్వ మొక స్వతంత్రవిభాగము.

ఈ విశ్వము అధిదైవికాధ్యాత్మికాధిభౌతిక భేదముచే మూడు భాగములు. కనుకనే అన్యయాక్షరాత్మక్షరమూర్తి యగు సోపాధికాత్మకును మూడు రూపము లుండును. స్వయంభావది. పంచస్వములు గలది ఆధిదైవికవిశ్వము. ఇందు బ్రహ్మమైన త్రిమూర్తి యగు సోపాధికాత్మ యందు అన్యయప్రధానతయు, అక్షరాక్షరగౌణతయు నుండుటచే (నీ విశ్వాత్మను) ఈశ్వరు డన వచ్చును. 'భిభర్త్యవ్యయఈశ్వరః' అన్నట్లు అన్యయు డీశ్వరుడని చెప్పబడినదికా!

పంచమహాభూతాత్మక (శరీర) విశ్వమునకు ఏడుపర్వములు. అవిఃపంచముగ రసాస్పృశ్శృంగ మేదోఽస్థిసంజ్ఞ శుక్రములు. ఆధ్యాత్మిక విశ్వమిదే. త్రిమూర్తియగు సోపాధికాత్మ యందు బ్రహ్మ శించెను; ఇది అక్షరప్రధానము. అన్యయాక్షరము లిందు గౌణములు. 'అక్షరుడు జీవుడు. 'జీవభూతాం మహాబాహో'. కనుక నీ యాధ్యాత్మిక విశ్వాత్మను జీవు డనవచ్చును.

పంచభూతాత్మక జడవిశ్వమునకు (భౌతికపదార్థములకు) పంచసర్వములు. ఇవి గుహ - ఆప - జ్యోతి - అమృత - రసము లనబడును. ఇవియే ఆకాశాదులు - ఇదే యాధిభౌతికవిశ్వము. ఇందు సోపాధిక త్రిమూర్తియగు నాత్మ ప్రతిష్ఠితమైయున్నది. ఇది స్వప్రధానము. అన్యయాక్షరము లిందు గౌణములు; 'క్షరసంభూతో భూతానాం' ఈ యాధిభౌతిక విశ్వాత్మను జగత్తు ననవచ్చును.

ఇది నీ కథ గర్భాధ్యాయములలోనిది. నిమగ్నః - ఈజగత్సంస్థ

ఆ మహావిశ్వమునకు సర్వధా భిన్నము; అది యేకము. ఇది అనేకము. సతి యొక భౌతిక (ఓడ) వాహనము నొక్కొక స్వతంత్రముగ. మహావిశ్వగర్భమున నుండు మూలగు విభాస్యత్ర సంస్థలు (చేతన సదాస్థములు) ఉన్నవి. అసంఖ్యములగు నాధి భౌతిక సంస్థలు (ఓడసదాస్థములు) నున్నవి. ఈ రెంటికీ మూలా భారము ప్రజాపతి (మహావిశ్వవినిష్టేశ్వరుడు)

ఇట్లు విశ్వప్రణామభేదముచే సోపాధి కాత్మకు మూడుసంస్థలు వెలయును; సతి యొక దానియందును ఆత్మ - విశ్వము అను రెండేసిపర్వము లుండును. అంతటను ఆత్మ త్రికలము - విశ్వము పంచకలము. ఇట్లు ఉత్పత్తియగు మనకు 'మూడైదు' చేసియుంచెను. అవును! మూడైదు చేయు సామర్థ్య మింకెవరికి గలదు? ('నూని పంచధాతీణి తీణి') ఈ మూడైదు మొత్తము అష్టాక్షరా గాయత్రి - గాయత్రియే సర్వమ్. ద్విజాతి నియ్యది సర్వోత్కృష్టమగు సుసాన్యదేవత.

ఇంతవరకైన సంస్థానివేదనవలన:- త్రిమూర్తియగునాత్మ యొక్క అవ్యయభాగ మాధిదైవికసంస్థయందు, అక్షరభాగ మాధ్యాత్మిక సంస్థయందు శూన్యభాగ మాధిభౌతికసంస్థయందు బ్రధానములు. సతీంద్రుడును గౌణముఖ్యరూపమున అవ్య యాక్షర శూన్యములు మూడునుండుటచే దేవ - ఆత్మ - భూత - భోగములు నుండునుండును, ఇట్లు మూనియందును మూడు నుండుటచే మొత్తము సవాక్షరవిరాట్టు సంపన్నమగును, (ఈవిష యము గీతావిజ్ఞానమునందు, నామరహస్యమున జెప్పబడినది)

అయినను మూటియందును బ్రధానతంత్ర్య మూటికిని, అధి
దైవాధ్యాత్మ అధిభూతములని స్వహింపపరిచియున్నను, ఏక
నానుగుణనే వ్యవహరించిరి” అనియు బోధపడ గలదు.
ఇకనిడు:-

ఆధిదైవికసంస్థలు చూశుము:- మహావిశ్వమునకు స్వయం
భూతి పంచపర్వము లుండును. ఇదే ఆధిదైవికవిశ్వము,
ఇంద్రవ్యయ ప్రధాన సోపాధికాత్మ సంస్థము. ఈమహావిశ్వ
పంచపర్వము లందును 1. అమృత 2. అమృతమృత్యు
3. మృత్యుభేదమున మూడు విభాగములుండును 1. స్వయం
భూపరమేష్ఠుల సమష్టి యమృతసంస్థ. ఇందు అవ్యయునకు విశా
సము 2. ‘నివేశయన్నమృతం మర్త్యంచ’ అనుటచే సూర్యు
డమృత మృత్యుసంస్థ. ఇందక్షుని నానూజ్యము. 3. ‘యద్య
త్కించి దర్వాచీన మాదిత్యాత్ సర్వంమృత్యువాన్తం’ అను
టచే సూర్యునకు గ్రందనున్న పృథివీచంద్ర సమష్టి మృత్యు
సంస్థ. ఇందు క్షునికు బ్రాధాన్యము.

అమృతసంస్థ యాధిదైవికము. దీనికిసాక్షి అవ్యయరూప
కారణశరీరము. అమృతమృత్యుసంస్థ యాధ్యాత్మికము. దీనికి
విమిశ్రమక్షురరూప సూక్ష్మశరీరము. మృత్యుసంస్థ యాధిభౌతి
కము. దీని కుపాదానము క్షురరూప స్థూల శరీరము. ఇట్లు పంచ
పర్వాత్మికయగు కేచాలాధిదైవిక సంస్థయందే మూడుసంస్థలు
నున్నట్లు సిద్ధమగుచున్నది. ఈమాటను ప్రధానత అవ్యయుని
దగుటచే ఈముగ్ధ విశ్వాస సంస్థయనుట న్యాయమే.

అధ్యాత్మ-అధి భూతసంబంధముగల మూడు-సంస్థలకును మూల ప్రతిష్ఠ యీ యీశ్వర సంస్థయే. ఈవదిలేఖ సవలోకింపడు.

1. అధిదైవికసంస్థ (అవ్యయప్రధాన) ఈశ్వర;

1. స్వయంభూ } అమృతసంస్థ - సాన్యయ - అధిదైవతం -
2. పరమేష్ఠీ } కారణశరీరమ్.

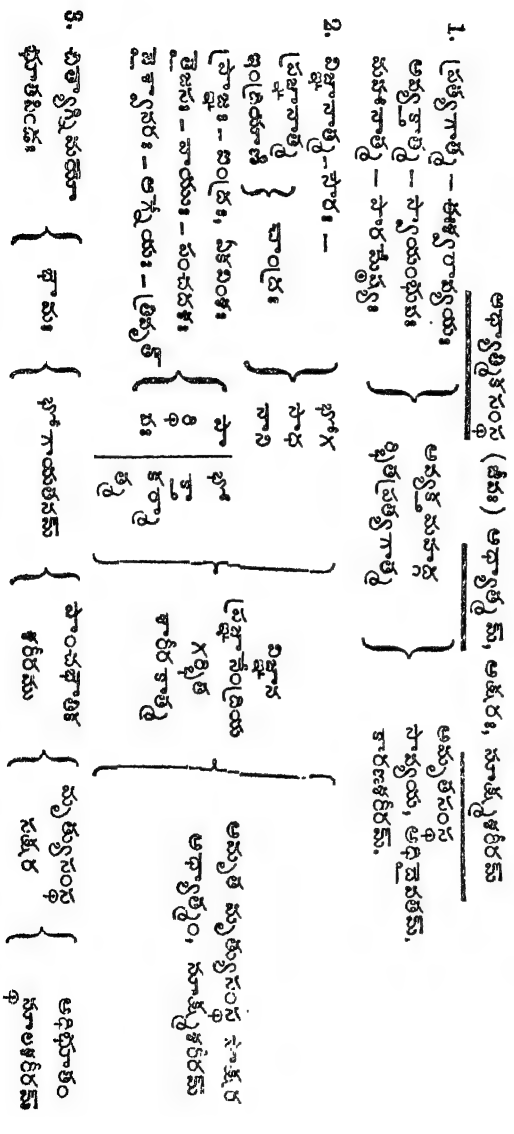
3. సూర్యః - అమృతమృత్యుసంస్థ - సాక్షర - అధ్యాత్మం - సూక్ష్మశరీరమ్.

4. చంద్రమాః - } మృత్యుసంస్థ - సక్షర - అధిభూతం -
5. పృథివీ } స్థూలశరీరమ్.

2. రెండవది అక్షరప్రధానతగల యాధ్యాత్మికసంస్థ. పూర్వ సంస్థ యందలి మూడుసంస్థలే యిందునుండును. భేదమేమనః:- అందవ్యయుడు నిందక్షుడు ప్రధానులు. 1. సప్తధాతునయ సాంచభౌతిక శరీరము మృత్యుసంస్థ. ఇందు క్షరవికాసము. 2. సేంద్రియ. విజ్ఞానగర్భిత, ప్రజ్ఞానయుక్త, నైశ్వాసర, తైజస ప్రాజ్ఞమూర్తి, శారీరకకర్మాత్మ, అమృత మృత్యుసంస్థ. ఇందు అక్షరప్రభుత్వము. 3. అవ్యక్త మహద్వ్యక్త ప్రత్యేకాత్మ అమృతసంస్థ. ఇందన్యయాసామ్రాజ్యము. ఇవివరుసగ నాధిభౌతికాధ్యాత్మికాధిదైవికములు. వీనికి వరుసగ ప్రతిష్ఠ లా యీశ్వరసంస్థయందలి యీశుడు సంస్థకీ. ఇందలి ముఖ్యం క్రమముగ స్థూలసూక్ష్మ కారణశరీరములు. ఇట్లే యాధ్యాత్మికమందును, మూడుసంస్థలు సిద్ధించును, వీనికిమూలము

యోగము; అది అదియగుచు: దివి: అతడు జీవుడనబడును. కనుక, నీవర్వేత్రయోగేతదుగు
నాధాత్మికప్రపంచమును, ప్రజ్ఞ, ప్రజ్ఞానము న్యాయము. ఈవరిలేఖ నవలొక్కింపుడు.

సమస్తము

3. మూడవది క్షరప్రధానాధిభౌతికసంస్థ. దీనికి, అసంజ్ఞ అంతస్సంజ్ఞ భేదమున, రెండు వివర్తములు. 1. స్వస్థానమ నుండి బ్రహ్మర్షునుగు భౌతికవర్గము అంతఃసంజ్ఞవర్గము; అత గుల్మ వసస్పత్యాదు లిందుజేరును. ఇందాంశిక రూపము; బ్రజ్ఞాన విజ్ఞానములుండును. ఇంద్రియముల దలి త్వక్కునక మాత్రమే యిందు వికాసముండును. వీని కర్మాశ్మ వైశ్వానర తైజసాత్మకము. ప్రాజ్ఞాన కిరుక్మన్తానస్థ. దృశ్యనుగు స్థూల భాగము పాంచభౌతిక భూపిండము. ప్రత్యక్షాత్మసంస్థ సమాన రూపమున నిందు బ్రతిష్ఠితమై యుండును. “ఈశ్వరః సర్వ భూతానాం హృద్దేశేఽనుచిత్తతి” ‘ఈశావాస్య మిదంసర్వం జీవవిద్యా పరిభాషయందీయాధిభౌతిక ప్రపంచమును వైశ్వానర తైజససంబంధముచే ద్రవ్యాశ్మకజీవులని చెప్పబడినది. 2. రెండ వది అసంజ్ఞభూతవర్గము. ఇది ఎప్పుడును ఏకరూపమున నుండును. ఇందు - ప్రజ్ఞాన విజ్ఞాన - ఇంద్రియములకు వికాసము లేదు. అర్థశక్తి ఘన కేవలవైశ్వానరగుడే వీనియాత్మ. వీనిని ఏకాత్మక జీవులందురు. సాంఖ్యులు ఈ రెండువర్గములను తిమోవిశాల సర్గించుదురు. రెంటును క్షరప్రధానమము.

ప్రథమవర్గముందు:- ప్రత్యక్షాత్మ అనుభూతము. వైశ్వానర తైజసమూర్తి కర్మాశ్మ అనుభూతమృత్యువు. భూతపిండము మృత్యువు. -

ద్వితీయవర్గముందు:- ప్రత్యక్షాత్మ అనుభూతము వైశ్వానర మూర్తి కర్మాశ్మ అనుభూతమృత్యువు. భూతపిండము మృత్యువు.

మూడును క్రమముగ అవ్యయాక్షర క్షర భావావన్నములు. మూటను క్షరప్రాధాన్యము. కనుక 'క్షరః సర్వాణి భూతాని' యన్నట్లే విభాగమును జగత్తునుట న్యాయమే. ఈరెండు విభాగముల నీపరిలేఖలం గమనింపుడు:

1. క్షరప్రధానాధిభౌతిక సంస్థ (సూక్ష్మ శరీరమ్) అధి భూతమ్. జగత్, అంతఃసంజ్ఞజీవవర్గః.

1. ప్రత్యగాత్మా - అమృతసంస్థ - సావ్యయా-అధిదైవతం-కారణశరీరమ్.

2. వై | తై | కర్మాత్మా-అమృత మృత్యుసంస్థ-సాక్షరా, అధ్యాత్మం - సూక్ష్మశరీరమ్. [శరీరమ్.

3. దృశ్యపిండః - మృత్యుసంస్థ - సక్షర-అధిభూతం - స్థూల

2. క్షర ప్రధానాధిభౌతిక సంస్థ (స్థూలశరీరమ్) అధిభూతమ్. జగత్ - అసంజ్ఞవర్గః [శరీరమ్.

1. ప్రత్యగాత్మా-అమృత - సావ్యయా - అధిదైవతం-కారణ

2. వైశ్వా | కర్మాత్మా - అమృత మృత్యు - సాక్షర - అధ్యాత్మం-సూక్ష్మశరీరం. [శరీరమ్.

3. దృశ్యపిండః - మృత్యుః - సక్షర - అధిభూతం - స్థూల

సమష్ట్యాత్మక సంస్థాపరిలేఖః

1. అవ్యయః - కారణశరీరమ్:-

1. అవ్యయాత్మా - అమృతం - అధిదైవతమ్

2. అక్షరాత్మా - అమృతమృత్యు - అధ్యాత్మమ్

1. క్షరాత్మ - మృత్యుః-అధిభూతమ్.

(1. అధిదైవికసంస్థ ఆవ్యయప్రధానా, 'ఈశ్వరః')

2. ఆక్షరాత్మ - సూక్ష్మశరీరమ్:-

ప్రత్యగాత్మ - అమృతమ్. - అధిదైవతమ్ - ఈశ్వరః

శారీరకాత్మ - అమృతమృత్యూ - అధ్యాత్మమ్ - జీవః

శారీరమ్ - మృత్యుః - అధిభూతమ్ - జగత్

(2. ఆధ్యాత్మసంస్థ ఆక్షరప్రధాన, 'జీవః')

3. క్షరాత్మా - స్థూలశరీరమ్:-

ప్రత్యగాత్మ - అమృతమ్ - అధిదైవతమ్ - ఈశ్వరః

క్షరాత్మ - అమృతమృత్యూ - అధ్యాత్మమ్ - జీవః

దృశ్యపిండః - మృత్యుః - అధిభూతమ్ - జగత్

(3. అధిభౌతికసంస్థ క్షరప్రధానః 'జగత్')

దర్శన ప్రకరణారంభమున (50-51 పేజీ) శబ్దశాస్త్రోపదేశ మాధ్యాత్మికసంస్థకే, అందును భారతీయద్విజాతీకే, అని చెప్పి యుంటిమి. చివరకు:- అది పై పరిలేఖలందు మధ్యగత జీవ వంస్థయను సధ్యాత్మసంస్థ కని సిద్ధించును. దానింగూర్చి దర్శన మిట్లుపదేశించును “మీలక్ష్యము కేవలము నిరూపాధికము; ఆనందవిజ్ఞాన మనోమూర్తి - నిర్గుణావ్యయాత్మయే, నగుణములేకున్నచో నిర్గుణప్రాప్తి యసంభవము.” కనుకనే అది ఆధ్యాత్మమునకు జెందిన మూడు సగుణాత్మసంస్థలను బ్రతిపాదించ వలయును. సగుణాత్మధర్మములుమూడు. కనుక నులు

వుగా దెలియుటకై మూటిని మూడుతంత్రములుగా విభజింప వలయును.

అవియే వై శేషిక - ప్రాధానిక - శారీరకములు. (i) అధ్యాత్మమునకు జెందిన:- అవ్యయప్రధాన అధిదైవతమును శారీరకము, (ii) అక్షరప్రధానాధ్యాత్మమును ప్రాధానికము, (iii) క్షరప్రధానాధి భూతమును వై శేషికము, నిరూపించెను. ఇట్లు మూడు తెలుగులుగ విభజించి క్రమముగ జీవాత్మను పైకి గొంపోయి లక్ష్యమగు నిరుపాధికముంజేర్చివేయును. ఈ విషయము ఈ క్రింది వ్రాతయందు దెల్లమగును.

భౌతికవిశ్వ మధ్యాత్మసంస్థ కెదురుగ నిలచి, పలువిధములుగ లోభపెట్టుచున్నది. కర్తవ్యమేమి? ఈ భౌతికప్రపంచము నండగ గొని క్షరపరిజ్ఞానము నొంది తద్వారా, అక్షరుంజేరి, తద్వారా సోపాధికావ్యయంగలసికొని తదభిన్ననిరుపాధికానంద ఘనావ్యయపురుష ప్రాప్తిగాంచి తన పురుషార్థమును పురుషనామమును సార్థకము గావించుకొనవలయును. ఇట్టిచో: అందుకుమారుగ:- విషయాసక్తింబడి కేవలము బహిరంగములగు భౌతికవిషయముల కనుయాయయై, నిరుపాధికముమాట యేమోగాని తన (ఆత్మయొక్క) మూడు సోపాధికరూపములు గూడ మరచి, చివరకు శాంతిగానక సంత్రస్త భావమున బయట బడు జిజ్ఞాసువునకు మొదట బరమకృపాభువు, భగవంతుడు కణాదమహర్షి యెదురుగ వచ్చును.

ఆయన తలచినచో నొక్కమారుగ వానిని నిరుపాధికముం

జేర్చివేయగలడు. అట్లందరినో అదృష్ట వంతులగు జిజ్ఞాసువుల నాయన యట్లు చేసియుండును గూడను. కాని, శబ్దశాస్త్రమునం దాయన యీ క్రమము నుల్లంఘింపజాలడు. ఏమన:- అధికారి యోగ్యతా తారతమ్యమునకు జెందిన క్రమపద్ధతియే వారి వాడికి గళ్యాణప్రదము కాగలదని యా మహానుభావు డెరుంగును.

వాస్తవము:- యోగబలమున నొక మహనీయు డాకాశ గమనము సేయవచ్చును గాని, సాధారణవ్యక్తి మేడ యెక్కుటకు మెట్లుండవలయును. వానిం గ్రమమున నెక్కవలయును గాని మూర్ఖతమెయి నెగిరినను. దిగుటకు మారుగ నురికినను స్వరూప మగపడదుగదా!

ఇచటను చేరవలసినది నిరుపాధికావ్యయుని. అందుల కీ పూర్వోక్తములగు నంతరములం గ్రమపద్ధతితో దాటవలయును. అందును మనమిపుడెటనుంటిమి? నైకారికవిశ్వమునగదా! మంచిది. వికారక్షరముం దాటించి యీశ్మక్షరముంజేర్చుటకేవై శేషికతంత్రాచార్యు డాయనకు, మొదట నెదురుగ దయచేసెను.

వారి తంత్రము:- స్థూలశరీరమునకు జెందిన భూతములను వ్యాజముగా బెట్టుకొని సాంసారికపదార్థ సాధర్మ్య వైధర్మ్యములను నిరూపించెను. పదార్థ విమర్శనముంజెప్పి క్రమముగ కేణుభూతములను జూపి పరమాణువుల జేర్చెను. స్థూలభూతములం దప్పించి సూక్ష్మభూతములను జేర్చెను. స్థూలబుద్ధి నా స్థూలభూతములద్వారా సూక్ష్మభూతములందు నిలువబెట్టి

మనలను సూక్ష్మదర్శులం గావించెను.

అందువలన మనము సూక్ష్మజగత్తును దర్శింపజాలుదుము. పరమాణువులు సూక్ష్మములు. భౌతికజగత్తు స్థూలము. అవి దీని కుపక్రమోపసంహారములు; కనుకనే వారు (వై శేషికులు) పరమాణువాదముతో తమ స్థూలకారణతావాదమును ముగించిరి. పరమాణువులకంటె బరమగు సర్వప్రపంచమును, క్షరము నందును అది యక్షరమందును బ్రతిష్ఠితమైయున్నది. ఈరెంటిని వేరునేయక రెంటి ఉన్ముగభావమును ఈశ్వరుడని చెప్పివైచిరి. ఆత్మక్షరమే వాచిదృష్టియందు పరమాణువాదాది విశ్వాంత ప్రపంచనియంత. ఇట్లు స్థూలమునుండి సూక్ష్మపరమాణువు నకు గొంపోయి వారు ప్రథమసోపానమగు నాత్మక్షరముంజేర్చి కృతకృత్యు లైరి. మొదటిమెట్టుం దాటించుటే వారి పరమార్థము.

“అవ్యయుడే అంతయునగుచో వారు, ఆత్మక్షరమును లేదా అక్షరాత్మక్షరమునే అంతయుగా నే యాధారమును గొని చెప్పిరి?” అనుచో ఒకవిధముగా వా రాత్మక్షరమునే విశ్వేశ్వరుగా జెప్పుట యుచితమే; వా రట్లే చెప్పవలయును. ఇందు కొక యుదాహరణము చూడము:—

బాలునకు ఇది ‘కి’ ఇది ‘చ’ అని వ్రాసి చూపి వానిచే నట్లభ్యాసము సేయింతుము. అపియే యక్షరము లనుకొని వాడును గ్రమముగ నేర్చుకొనును. వాస్తవమేమి? పర్ణమునకు, అక్షరమునకు లిపితో నేమియు సంబంధములేదు. అది శ్రోత్ర

గ్రాహ్యము; నిరాకారము. పలకపై వ్రాసినవి కల్పితములు. ఇవి చెరిపిన బోవును. శ్రోత్రగ్రాహ్యములన్ననో నిత్యములు. ఈ సత్య మెరింగిన మనము బాలునకు అవిధముననే జెప్పిన నేమగును. ఒకజన్మలో కాదు. సహస్రజన్మలకైన వాని కక్షరము బోధింపగలమా? సత్యస్థితి నఁబఁచి లిపిమయవర్ణముల సక్షరములని బోధించుట యేల? యని యడుగవచ్చునా? ఉపాయము మిథ్యయైనను కాలాంతరమున నది సత్యతత్త్వముం జేర్పగలదు. ప్రతిమాపూజనమందలి రహస్యముగూడ నిదియే. ఈ యభియుక్తవచనము లరయుడు:-

“అచింత్యస్యాప్రమేయస్య నిర్గుణస్యగుణాత్మనః
ఉపాసకానాంసిద్ధ్యర్థం బ్రహ్మణోరూపకల్పనా,
ఉపాయాఃశిక్షమాణానాం బాలానాంఉపలాలనాః
అసత్యేవర్తన్తనిశిత్యా తతఃసత్యంసమీహతే”

స్థూలానక్తిని వదల్చి, ప్రథమసోపానరూపమగు, ఆత్మక్షరముం జేర్చుట కణాదుని లక్ష్యము. అందువలన సుపలాలన భావము నాయన యట్లుచెప్పెను. అటుగాక, అవ్యయాక్షరక్షరాది సర్వాత్మప్రపంచగాఢ నేకరువుపెట్ట మొదలిడుచో, జిజ్ఞాసువు కలతనొందును; తనకర్తవ్యమును నెవరేరదు.

శబ్దమాత్రముగవిన్న అవ్యయాక్షర శబ్దములంబట్టి జిజ్ఞాసువు “అర్య! అవ్యయాక్షరములననేమి! ‘సర్వంఖల్విదం బ్రహ్మ’ ‘సత్యం జ్ఞానమనంతం బ్రహ్మ’ ఇత్యాదులందలి బ్రహ్మశబ్దమేమి పదార్థము?” అన్నచో వాస్తవస్థితి నటించి యాజిజ్ఞా

సువు సామాన్యయోగ్యతంబట్టి ఆయన “అవ్యయ - అక్షర - బ్రహ్మ” ఇవన్నియుక్షరమే, అన్నియు దానికేపేరులు! క్షరమే అంతయు, అన్నియు, బ్రహ్మ, ఈశ్వరుడు ఆత్మ అదే” అని చెప్పును. అటుగాక, అవ్యయాక్షరచర్చ నారంభించినా, ‘ఇతో భ్రష్టః తతోభ్రష్టః’ అనునాభాణకమునట్లు, ఏసిద్ధాంతముం జేయజాలకపోవును. కనుక ‘నొకదానిసమ్మిపోయిన నన్నియు సమకూడు’ ననున్యాయమున శ్రుతియు “ఏకేనవిజ్ఞాతేన సర్వ మిదం నిజ్ఞాతంభవతీ” అనిచెప్పటచే ఆయన యట్లుచెప్పెను. ఇంతేగాక: - క్షరప్రతిపాదననేయు కణాదునికడకొక అక్షర - అవ్యయవాది నచ్చి, యేమేని యడిగినచో తనలక్ష్య సిద్ధికొఱ కాయన యతేనివాదముంగూడ లౌకిక భూతానుయాయులగు సాధారణాధికారుల కల్యాణార్థముఖండించివై చును. కనుక తన ధరాతలమున, సోపాధికములగు మూడాత్మ వివర్తములందుండి, క్షరాత్మను ప్రతిపాదించుచు, నాయనయేమిచెప్పె నదియెల్ల యథార్థము, నుపాదేయము, లోకకల్యాణప్రదము, ననియే యందుము.

ఇక, నాబోధవలన విశ్రాంతినొందిన జిజ్ఞాసువుదగ్గరకు మహర్షికపిలుడు దయచేసి “ఓయీ, జాగ్రత! నీకింకను దెలియ వలసినదున్నది. క్షరమేసర్వము గాదు, ఈసర్వమూలమక్షర మను నవ్యక్తప్రకృతి. జీవమూలమునదే.” అని క్షరవాదము నంతయు ఖండింపనెంచును. ఏమి?— లిపినేర్చి యక్షరముల నెరింగితినుకొనువాని కక్షరబోధ కలిగినదా? అక్షరము నెరింగిన

క్షరవాది తనక్షరాభిమానమును విడచివేయవలెను. ఈలక్ష్య సిద్ధికై కపిలుడు క్షరవాదమును, అణువాదమును, నోరార ఖండించివైచును. అదిన్యాయసంగతమే. అట్లు వైశేషికాను గ్రహమున స్థూలజగత్తుండప్పించుకొని సూక్ష్మజగత్తున బడిన యధికారి యిట్లుప్రాధానిక తంత్రానుగ్రహమున క్షరముం దాటి సుసూక్ష్మాక్షరనామక ద్వితీయసోపానముంజేరును. ఆ పిమ్మట శారీరతంత్రాచార్యుడాతనింజేరి:-

“నాయనా! నీపనియింకను తీరలేదు, నీవెరింగినది, వికృతి రూపక్షరము. ప్రకృతిరూపమగు నక్షరముమాత్రమే. నీయోగ్యతంబట్టి నీకు బ్రహ్మయొక్క అపరాప్రకృతి మాత్రమేచెప్ప బడినది. బ్రహ్మప్రకృతికవివర్తముల నెరింగిన నీవు ఇంతటితో నుత్తమాధికారివైతి. ఇకనీయెరింగిన ప్రకృతివాదమునకు బరమందున్న బ్రహ్మ (అవ్యయము) నెరుంగవలయును. ‘ప్రకృతియే విశ్వ, జన్మస్థితియకారణ’ మను నుపలాలనమును విడచి విజ్ఞాన్సావ్యయబ్రహ్మయే జన్మస్థితిభంగకారణ మని యెరుంగ వలయును. స్వయముగ నిరుపాధికబ్రహ్మ (అవ్యయము) సృష్టి నిర్మాణమును జేయగోరదనుట సరియే. అందుకది తన యీ కార్యమందు ప్రకృతిసమస్వయముంగోరును; పునుషప్రకృతి సమస్వయమే విశ్వవితానము. సాక్షాత్తుగా గాకపోయినను, పరంపరగ బ్రహ్మయే సర్వమూలకారణము” అని చెప్పును. భగవంతుడుగు వ్యాసుడు తనతంత్రారంభమండే తనబ్రహ్మ ప్రతిపాదకతను సిద్ధముగావించెను.

1. అథా²తో బ్రహ్మజిజ్ఞాసా 2. జన్మాద్యన్యాయతః
3. శాస్త్రయోనిత్వాత్ 4. తత్తునమస్వయాత్.

అధికారియోగ్యతంబట్టి తమసిద్ధాంతములను సువ్యవస్థితములు గావించుకొనుటకు ప్రాధానికవై శేషికులట్లు వ్యాసుడును, తంత్రాంతరములను ఖండించెను. అందాయన ముఖ్యలక్ష్యము ప్రాధానికతంత్రమే. కారణము? అది శారీరకమునకు సమీపమందున్నదియు, అవ్యయలక్షణబ్రహ్మవాద ప్రబలవిరోధియు గనుక, దానినే అధికముగ ఖండించెను. ఇంతకును:- “ఈ తంత్రము, సోపాధికావ్యయముంజేర్చుటకే వచ్చినది. తన ధరాతలముంబట్టి యిది చెప్పనదియు, సంపూర్ణముగ సత్యమే” అనియే చెప్పవలచినది.

ఇట్లు స్థూలారుంధతీన్యాయమున దర్శనశాస్త్రము మూడు భాగము లైనది. స్థూలక్షరము, సూక్ష్మాక్షరము, సర్వసూక్ష్మాన్యాయము వరుసగ వీని ప్రధానలక్ష్యములు. బోధసౌకర్యార్థము వైకారికజగత్తుతో నారంభించి క్షరపర్యంతము వైశేషికము పిశ్రమించును. అటనుండి యక్షుపర్యంతము ప్రాధానిక నాసూర్యము. అటనుండి అవ్యయపర్యంతము శారీరక ప్రతిపాద్యము. ఇందువలన మూడాత్మధర్మముల సమ్యగవగ్రహము కలుగగా లక్ష్యమందు దృష్టి యేర్పడును.

వైశేషికము క్షరబ్రహ్మ స్రష్ట యనును. ప్రాధానిక మక్షర బ్రహ్మ స్రష్ట యనును. శారీరక మవ్యయమే అంతయు ననును. వీనియందలి సామాన్యధర్మములను గ్రహించి, వైషమ్యములను

ద్యజించవలయును. “నైకారికజగత్తున కాత్మ, యాత్మక్షరము” అను నైశేషికసిద్ధాంతము మూడు తంత్రములకు గ్రాహ్యమే. కాని, క్షరమే సర్వముననుట తక్కిన రెంటికి సమ్మతముకాదు. ఈ నైషమ్యసూపాధికము - ఇది క్షరోపాధిసలన బుట్టినది. క్షరుని విడచి ముందుకుబోయినచో ఈ నైషమ్యము దాని యంత నదే అంతరించును. ఇట్లే యితరతంత్రములందు సని యూహింపవలయును.

ఇంకను:- నైశేషికనిరూపిత క్షరబ్రహ్మకంటెను ప్రాధానిక నిరూపితాక్షరబ్రహ్మకంటెను మిగిలియున్నదియు, విలక్షణమును అగు అవ్యయబ్రహ్మను అక్షరోద్దేశ్యమున నిరూపించుటకు మూడవదగు శారీరకము ప్రవర్తిల్లినదనియే ఫలితార్థము.

ఇక:- అవ్యయాత్మ యొక్క అవ్యయాక్షరక్షరము లను మూడు సోపాధికరూపములకంటె సర్వధా వేరై నట్టియు, ఆనంద ఘనము, ఏకము, నిరుపాధికము నగు వేరొక అవ్యయ మున్నదంటిమి. శారీరకము సోపాధికావ్యయ నిరూపణచే ఆవంకకు ఆంశికరూపముగ మనధ్యాన మాకర్షించినను అది యంతగా విదితము (స్పష్టము) గాలేదు. అవ్యయముతో నక్షరము నుద్దేశ్యముగా బెట్టి యొకవిధముగ మనలను విశుద్ధావ్యయ సంపత్తి వంచితలను గావించినది. ఈ లోపముం బూరించుట కానందావతారము, ఆనందకందము, (ఆనందఘనము) భగవంతుడు నగు శ్రీకృష్ణుని యుపదేశామృతరూపమగు సపూర్వ విజ్ఞానశాస్త్రము గీత ప్రవర్తిల్లినది.

ఇంతవరకైన సమస్వయప్రకరణముంబట్టి “ఒకే దర్శన శాస్త్రము మూడుభాగములు చేసి ఋషులు మనలను సంశయ కుండమున బడవేయలేదు. సత్యసిద్ధాంతమును మరుగుపరుప లేదు. మేలే చేసిరి. మూడు ఆత్మధర్మముల నొకే గ్రంథమున సమావేశపరచినచో ఆత్మబోధ వంచితులమే యగుదుము. కనుక వారు చేసినపని దోష మనుట అజ్ఞతానూచకము” అని తెలియనగును.

ఇక:- దర్శనభక్తుల కపరిచిత మనదగు నింకొకదృష్టితో నా స్థూలారుంధతీన్యాయముంబట్టియే యాపనిషదసిద్ధాంతానుసారముగ మూడు తంత్రములను సమన్వయింతము—

త్రిమూర్తియు సోపాధికము నగు పూర్వోక్తాత్మను శ్రుతి,— అమృత - బ్రహ్మ - శుక్రము లను మూడుభాగములు గావిం చెను. ఈ సోపాధికాత్మ వివర్తనమప్టి నుపనిషత్తు అశ్వత్థ మని చెప్పెను—

“ఊర్ధ్వమూలోఽధశ్శాఖ ఏహాశ్వత్థః సనాతనః

తదేవశుక్రం తద్రుహ్మ తదేవామృత ముచ్యతే

తస్మిన్లోకాః క్రితాఃసర్వే తదనాత్మేతికశ్చన, ఏతద్వైతత్.” (కఠ)

ఇవి యొకే యాత్మవివర్తములు అభిన్నములు అని సూచిం పనే శ్రుతి, తదేవ - తత్ - తదేవ - ఏతద్వైతత్ - అనియెను. ఈ దృష్టితో— అన్యయాక్షర క్షరసమప్టి యమృతాత్మ. పూర్వమన్యయమృతము; అక్షర మమృతమృత్యువు; క్షరము

మృత్యునన్నను ఎన్నఁతఁ మూడు నమృతములే. అవ్యయ దృష్టితో సక్షరమును, అక్షరదృష్టితో క్షరమును పూర్వోక్త ప్రకారముగ జెప్పబడును. కాని, బ్రహ్మదృష్టింబట్టి ఈ మూడు నమృతములే. స్యయాభావములేనందున ఎవ్వఁడు మమృతమనుట సరియోకిదా! క్షరణ (క్షయము) లేని యక్షరమును అమృతమే. “అమృత స్వావ్యయస్యచ” అని గీత చెప్పినదిగదా! ఇక, క్షరము పరిణామియయ్యు వికార మున్నను గానించియు తన రూపమున నిది యవికృతమే అనుకొంటిమిగదా! కనుకనే, దీని నాశ్శక్తరమను పేరున నమృతాశ్శక్తియనఁ దంతహృత మనిరి. సత్యస్వరూపస్థితివలన నిది యమృతమందును. ఇట్టి మూడు నేకమై యమృతసత్యాత్మవివర్తమగును. ఇది సత్యస్య సత్య మందురు.

ఇందలి క్షరభాగమునుండి క్రమముగ ప్రాణాపోవాగన్నాన్నాదములను నైదు వికారక్షరములు కల్గును. వీని సమష్టి విశ్వోపాదానమై (శుక్రముద్వారా ఉపాదానమై) ఉపాదానకారణము బ్రహ్మ యనబడును గనుక బ్రహ్మ యనఁబడును. పై యమృత సత్యాత్మ కిది రెండవ వివర్తము.

ఈ బ్రహ్మసత్యము దేవసత్యమునకు జనక మగును. దేవ సత్యాత్మయే శుక్రము. దీనికి వాగాపోగులు మూడు వివర్తములు. ఇవి ఈశోపనిషద్విజ్ఞానమున చూపబడినవి.

అశ్మను మనఃప్రాణ వాఙ్మయ మంటిమి. ఈ నూటికి (పరస్పరము) త్రివృద్భావ సంబంధ ముండును. అనగా ఇయ్యది

పంచభూత పంచీకరణము వంటిది. అందువలన నొకే యాత్మ ఈ యన్యత - బ్రహ్మ - శుక్రము లను మూడు సంస్థలుగ నగును. ఈ విషయము మరొకచో జూచుకొందము. ప్రస్తుతము ప్రకరణసంగతి కొర కించుక చూపెదము.

1. ప్రాణవాగ్ధర్మితమనన్పుపేరు అమృతము. ఇందలి మనో భాగానందమూర్తి యవ్యయము; ప్రాణభాగ విజ్ఞానమూర్తి యక్షరము; వాగ్భాగమనోమూర్తిక్షరము; ఈ మూటిమొత్త మమృతాత్మ్య. ఇం దవ్యయప్రాధాన్యము. కనుక నిది 'అవ్యయ సంస్థ' యనవచ్చును.

2. మనః+వాగ్ధర్మిత ప్రాణముపేరు బ్రహ్మ. ఇందలి మనో భాగ మనోమూర్తిప్రాణ మాపన్ను. ప్రాణభాగప్రాణమూర్తి వాక్కు. వాగ్భాగవాక్మూర్తి అన్నాన్నాదము. ఈమూటి (అయిదిటి) మొత్తము బ్రహ్మాత్మ. ఈమూటను అక్షరప్రాధాన్యము. కనుకదీనిని అక్షరసంస్థ యనవచ్చును.

3. మనఃప్రాణగ్ధర్మితవాక్కుపేరు శుక్రము. ఇందలిమనో భాగము మనోమయీవాక్కు. ప్రాణభాగము ప్రాణమయాపన్ను. వాగ్భాగము వాక్మయాగ్ని. ఈమూటి మొత్తము శుక్రాత్మ. ఇందుక్షరతత్త్వము ప్రధానము కనుక నిది క్షరసంస్థ యనవచ్చును.

మనోఽనచ్చేదముచే సమృతాత్మ జ్ఞానతంత్రాధ్యక్షము. ప్రాణానచ్చేదముచే బ్రహ్మసత్యాత్మ క్రియాతంత్రమునకు ప్రభువు. వాగనచ్చేదముచే శుక్రాత్మ యర్థతంత్రమునకు ప్రభవ

ప్రతిష్ఠాపరాయణము. ఈమూడు నొకేయాత్మ - ఒకదానికే మూడురూపములు. చూడుడు:-

(1) $\left\{ \begin{array}{l} \text{ఆనందవిజ్ఞాన మనస్సులు, మనఃప్రాణవాక్కులు,} \\ \text{అవ్యయ} \quad \left\{ \begin{array}{l} \text{అవ్యయాక్షరాత్మక్షరములు:- మనస్సు - జ్ఞాన} \\ \text{ప్రధానము} \quad \left\{ \begin{array}{l} \text{తంత్రము, అమృతమ్, సత్యస్యసత్యం.} \end{array} \right. \end{array} \right.$

(2) $\left\{ \begin{array}{l} \text{మనఃప్రాణవాక్కులు- మనః ప్రాణవాక్కులు,} \\ \text{అక్షర} \quad \left\{ \begin{array}{l} \text{ప్రాణాపః, వాక్, అన్నాన్నాదః - ప్రాణః -} \\ \text{ప్రధానము} \quad \left\{ \begin{array}{l} \text{క్రియాతంత్రము; బ్రహ్మ - బ్రహ్మసత్యః.} \end{array} \right. \end{array} \right.$

(3) $\left\{ \begin{array}{l} \text{వాగాపోగులు, మనఃప్రాణవాక్కులు, వాగా} \\ \text{ఆత్మక్షర} \quad \left\{ \begin{array}{l} \text{పోగులు, వాక్, అర్థతంత్రము, శుక్రమ్ - దేవ} \\ \text{ప్రధానః} \quad \left\{ \begin{array}{l} \text{సత్యః.} \end{array} \right. \end{array} \right.$

ఈ మూడాత్మ వివర్తములును, అధ్యాత్మ సంస్థయందలి వ్రత్యక్ - శారీరక - శరీరము లను మూడువివర్తములకు మూల స్తంభములు. (1) శుక్రావచ్ఛిన్న దేవసత్యాత్మ నిరూపకము చతుర్వేదసంహితాయుక్త బ్రాహ్మణభాగము. 2. బ్రహ్మ వచ్ఛిన్న బ్రహ్మసత్యాత్మ నిరూపకము ఆరణ్యకభాగము. 3. అమృతావచ్ఛిన్న నిరూపకమ సత్యస్యసత్యాత్మనిరూపక ముపనిషద్భాగము. ఇట్లు నాలుగుభాగములు గల యొకే వేద శాస్త్రము, తంత్రభేదముచే అశ్లేష్ఠపురుషుని మూడుతంత్రము లను స్థూలారుంధతీ న్యాయమున నిరూపించుచు తన వేద శాస్త్రత్వమును సిద్ధముగావించుకొనుచున్నది.

వేదోక్తాత్మతంత్ర త్రయోపబ్ధిహాణికై త్రితంత్రదర్శన శాస్త్రము ప్రవర్తిల్లినది. 1. వై శేషికతంత్రము. స్థూల, దేవసత్యాత్మ అత్మధర్మములను, 2. ప్రాధానిక తంత్రము నూత్న బ్రహ్మసత్యాత్మ యాత్మధర్మములను, 3. శారీరక తంత్రము నిగూఢ సత్యసత్యాత్మ ధర్మములను నిరూపించును. అవాంతర తంత్రములున్నను వేదశాస్త్రమొకటియే. అందు పరస్పరవిరోధమునులేదు. అట్లే అవాంతర తంత్రములున్నను దర్శనశాస్త్రమొకటే - అందును విరోధములులేవు.

1

1. సత్యసత్యాత్మ - అమృతం - పురుషః -	} అశ్వత్థః
2. బ్రహ్మసత్యాత్మ - బ్రహ్మ - ప్రకృతిః -	
3. దేవసత్యాత్మ - శుక్రం, ప్రకృతివికృతిః	

2

1. సంహితానుగత బ్రాహ్మణభాగము:- శుక్రాత్మ నిరూపకం - అర్థతంత్రం - వాఙ్మయం-క్షరప్రధానం.

2. ఆరణ్యక భాగః - బ్రహ్మనిరూపకః - క్రియాతంత్రం - ప్రాణమయం - అక్షరప్రధానమ్.

3. ఉపనిషద్భాగః - అమృతాత్మనిరూపకః - జ్ఞానతంత్రం - మనోమయం - అస్వీయప్రధానమ్.

౩

1. వై శేషిక తంత్రము - శుక్రాత్మనిరూపకము - స్థూలశరీర పరకము - వాఙ్మయమ్.

2. ప్రాధానికము:- బ్రహ్మాత్మనిరూపకము - సూక్ష్మశరీర పరకము - ప్రాణమయః.

3. శారీరకతంత్రము:- అన్యుతాత్మనిరూపకము - కారణ శరీరపరకము - మనోమయం.

4

1. బ్రహ్మణ్యగుగతమ్ - వైశేషికమ్.	} మూడు తంత్రములు నొక సర్వసామ్రామ్యము 3 వేదతంత్రములు నొక వేదసామ్రామ్యము.
2. ఆరణ్యగుగతమ్ - ప్రాధానికమ్.	
3. ఉపనిషదగుగతం - శారీరకమ్.	

మనకు (జీవాత్మకు) ముఖ్యమైనవి మూడు. వస్తుతః ఇదే శారీరకాత్మ. ఏతన్నిరూపకములు 1. వేదాంత సూత్రములు, 2. గీత.- ఇందు మొదటిది ఆశారీరకావ్యయ నిరూపకోపనిషత్తాత్పర్యము నిర్ణయించును. దార్శనికదృష్టి కీరెండును సమానములు. ఒకటే శారీరక సామ్రామ్యము. కాని, ఇందు మొదటిదానిదృష్టి ప్రధానమగు నక్షరుపై లేదా అక్షరధియా, అవ్యయుపై. ఇక:- గీత ప్రధానదృష్టి అవ్యయుపై. కనుక దానిని శారీరకతంత్ర మనక స్వతంత్రసామ్రామ్యమందుము. ఈ విషయము ముందు స్పష్టమగును. ప్రస్తుతము సింహావలోకనమున బ్రహ్మసూత్రసమ్మత బ్రహ్మపదార్థ జిజ్ఞాస చేయుదము.

శారీరకతంత్ర నిరూపణావసరమున నా బ్రహ్మ అవ్యయు డంటిమి. కాని, “అథాత్మో బ్రహ్మజిజ్ఞాసా” అనగానే పూర్వ పక్షము:-

“ఈ సూత్రాంతరముననున్న 2. ‘జన్మాద్యస్వయతః’
3. ‘శాస్త్రయోనిత్వాత్’ 4. ‘తత్త్వనమస్వయాత్’ అను
మూడు సూత్రములతో నీ నాల్గుసూత్రములు నొక యధికర
ణమునకు జేదినవి. ఇవి యేదో యొక తత్త్వము వెలుపును.
కనుక పాఠ్యప్రణాళింబట్టి యిది సూత్రచతుష్టయి యందురు.
ఇందు వ్యాసుడు బ్రహ్మను నిరూపింపనున్నట్లు జిజ్ఞాసాశబ్దమే
చెప్పుచున్నది. ఇట బ్రహ్మ యన నేమి?

బ్రహ్మతత్త్వము, అవ్యయాక్షరక్షరము లని మూడు భాగ
ములు. ఇం దిచట గ్రహింపవలసిన దేది? సూత్రగతమగు
నుపసర్గరహితబ్రహ్మశబ్దముంజూచినచో నీ ప్రశ్నగతార్థమగును.
ఏవిశేషము లేకుండ బ్రయుక్తమైన బ్రహ్మశబ్దము క్షరవాచ
కము కాగలదు. ఉదాహరణము:— ముండకమునందలి ‘తస్మా
దేతత్ బ్రహ్మనామ రూపమన్నంచజాయతే’ అనుచో ననుప
సర్గ (ఏవిశేషరహిత) బ్రహ్మశబ్ద మున్నది. దీనికి ‘జాయతే’
ప్రయోగింపబడినది. వికారరూపమున బుట్టుట, ఉపాదానమై
యుత్పత్తిక్రమమునందు సమావేశమగుట అవ్యయునిపనిగాదు.
అక్షరుని పనియుగాదు. ఇక నది క్షరబ్రహ్మస్వరూప ధర్మము.
ఇట్టిసితిలో:— ‘ఏకత్రనిగీతః శాస్త్రార్థః అన్యత్రోపకారకోభవతి’
అన్నట్లు, అనుపసృష్టమగు నీ బ్రహ్మశబ్దము నుపనిషన్నిర్ణ
యానుసారము క్షరబ్రహ్మపరకమనియే చెప్పవచ్చును.

మరియు:— గీతంబట్టి— అవ్యయుడు ‘పరబ్రహ్మ’, అక్షరుడు,
‘పరమబ్రహ్మ’, అక్షరునుండి వికసిల్లు నాత్మక్షరము ‘బ్రహ్మ’

అనబడెను. చూడుడు. వరుసగః “సరస్వత్సాత్తుభావోఽన్యోఽవ్యక్తోవ్యక్తాత్సనాతనః” “అక్షరం బ్రహ్మపరమం” “బ్రహ్మాక్షర సముద్భవం” ఇత్యాదులు బ్రహ్మ యక్షర సముద్భావములు! అది క్షరమేగదా! ఇట్లు అనువస్మత్ప్రబ్రహ్మశబ్దము గీతోపనిషత్తల్లమతమున క్షరబ్రహ్మయే యనుట న్యాయము.

ఇది యుక్తివాదము. ఇక వస్తుస్థితియుంజూతము. ఈ సూత్రమందలి బ్రహ్మశబ్దము క్షరవాచకమే యనవలయును. కనుకనే అవ్యహితోత్తరముననే సూత్రకారుడు ‘జన్మాద్యస్య యతః’ అనియెను. అనగా:- జిజ్ఞాస్యబ్రహ్మ జన్మ స్థితి లయ కారణ మగునది యనిగదా తాత్పర్యము!

సృష్టివిజ్ఞానానుసారము పరిణామియగు నాత్మక్షరమే విశ్వజన్మాదులకు గారణముగదా! కార్యమునకు బ్రభవప్రతిష్ఠాపరాయణ ముపాదానకారణముగదా! ఘటమునకు మృత్తువలె విశ్వప్రభవప్రతిష్ఠాపరాయణము ఆత్మక్షరమే. అవ్యయాక్షరు లపరిణామియగుటచే వైకారికవిశ్వజన్మాదులు వానినుండి కాజాలవు గదా! కనుక శారీరకతంత్రబ్రహ్మ క్షరబ్రహ్మయే యనవలెను. ఇక నాతంత్ర మవ్యయబ్రహ్మ ప్రతిపాదక మనుట చెల్లునా?”

నమాధానము:- ఒకే అవ్యయాత్మకు అవ్యయాక్షర క్షరములన్నవి మూడు సోపాధికరూపములు. ప్రాధానికులు అక్షరక్షరము లవ్యయునకు వేరైన వనుకొనగా శారీరకము ముగ్గురు

నొకటే యను నద్వైతము జెప్పవచ్చినది. ఈ మూపురు నొక బ్రహ్మయే గాని వేరుగాదు. ఆ యొకబ్రహ్మయే త్తరభాగమున నుపాదాన కారణము. అత్తరభాగమున నిమిత్త కారణము. అవ్యయరూపమున నాలంబనమునై జగజ్జన్మాది కారణ మగుచున్నది.

నై శేషికులు కేవలము త్తరమును, ప్రాధానికు లత్తరమును కారణముగ నెంచి పురుషుని తటస్థుడనుకొని భేదవాదమే పురుషార్థ మనుకొనుచుండ, వ్యాసదేవు డా త్రిత్వవాదఖండన చేసి మూడు నొకే యద్వయబ్రహ్మ యనుకొండని ఘోషించుచు అనుపసృష్టబ్రహ్మను జన్మాదికారణ మని చెప్పెను. త్తరుడు జన్మాదిహేతు వగుట కవ్యయు సనుగ్రహమే. అన్యక్తా త్తరుడు మూలప్రకృతి యగుటయు నవ్యయ సమస్వయఃఫలమే. కనుకనే బ్రహ్మశబ్దమును వ్యాసమహర్షి జన్మాదికారణముగ జెప్పెను.

పోనిండు, ఆ బ్రహ్మశబ్దము కొంచెమునేపు త్తరవాచక మన్నచో 'తత్తు సమస్వయాత్' అనుదాని కర్థమేమి? సమ స్వయ మేష్ఠితియందైనను ప్రకృతిపురుషులకే గదా! జన్మాదు లకు:- ఆలంబనకారణత అవ్యయదృష్టిచేతను, నిమిత్త కారణత యత్తరదృష్టిచేతను, ఉపాదానకారణత త్తర సమస్వయము చేతను సిద్ధమగునని యానూత్రమువలన దెల్లమగును. చివరకు:- శారీరకబ్రహ్మ త్తరాత్త రావ్యములందేదియుగాక యీమూడును

దేనిరూపములో, ఏది తనవగు మూడు అభిన్నరూపములచే జన్మాదుల కుపాదాననిమిత్త ఆలంబనకారణ మైనదో ఆ సచ్చిదానందమే బ్రహ్మపదార్థ మనియు సిద్ధమగుచున్నది.

ఈ మూడు నొకే యవ్యయవివర్తములే. కనుక నీయవ్యయ దృష్టిచే శారీరక మవ్యయప్రతిపాదక మనవచ్చును. సచ్చిదానం వము లవ్యయుడే. ఇతనిని గ్రహించిన నన్నియు గృహీతము లగును. కనుకనే 'ఏకేన విజ్ఞాతేన సర్వమిదం విజ్ఞాతం భవతి' చరితార్థ మగుచున్నది. అటుగాక బ్రహ్మయన క్షరమే అనుకొన్నచో అక్షరావ్యయరూపములు దానివలనగ్రహింపబడవు. అక్షరక్షరము లవ్యయగర్భములోనివిగాని అవ్యయుడు వాని గర్భగతుడు గాడు. మరియు, 'అనందసయోభ్యాసాత్' అనుట పొసగదు. ఆనంద మవ్యయుని ప్రాతిస్వికరూపము అని అశ్వత్థనిరూపణావసరమున భూర్వము చెప్పియుంటిమి. కనుక శారీరకబ్రహ్మ అవ్యయుడే. ఆ శాస్త్ర మవ్యయపరికము.

ఇక:- గీతా, ముండకములనుండి చూపిన యనుపసృష్ట బ్రహ్మశబ్దముమాట యేమన్నచో:- ప్రకరణసంగతి నెరుంగకుండ నట్లనుకొనుట దుస్సాహసము. ఎట్లు:- అన్ని, నామ, రూపములు భౌతికప్రపంచము. దానితో బలంపబడిన బ్రహ్మ శబ్దము క్షరవాచకమే. కనుకనే దానికి 'జాయతే' జేర్చవలసి వచ్చెను. వాస్తవము:- అనుపసృష్టబ్రహ్మశబ్దము సచ్చిదానంద వాచకము. ఆ యర్థ మిటు బనికిరాదనియే శ్రుతి 'జాయతే' అన్నది. ఇట్లే 'బ్రహ్మక్షర సముద్భవమే' అనుచో

అక్షరప్రకరణమున బలింపబడిన దగుట నటబ్రహ్మ క్షరమన్నను బాధలేదు. ఇట్లు ప్రకరణ సంబంధముచే నవి సోపనృప్తములే. కనుక 'అథాతో బ్రహ్మజిజ్ఞాసా' యం దనుపనృప్తరూపమున నున్న బ్రహ్మశబ్దము 'ఏకత్రనిర్ణీతన్యాయమున' క్షరమనుట దుస్సాహసముగాక మతేమి?

కానిండు అది క్షరమే యనుచో:- 'సత్యం జ్ఞాన మనంతం బ్రహ్మ' 'నిత్యం విజ్ఞాన మానందం బ్రహ్మ' 'సర్వం ఖల్విదం బ్రహ్మ' అనుచో బ్రహ్మశబ్ద మనుపనృప్తముగదా! ఇయ్యది సచ్చిదానందవాచకము. క్షరమన్ననో సచ్చిదానందముగాదు. సర్వమూర్తియుగాదు. మరి:- అనుపనృప్తబ్రహ్మ క్షరమే యనుచో, నేశుతియు జరితార్థము కాదు. అవ్యయ మను కొన్నచో నేవిపత్తియు నుండదు. అవ్యయానందకళ యానందము. విజ్ఞానకళ చిత్తు. మనఃప్రాణ వాక్సమప్తి సత్త. ఈ మొత్తము సచ్చిదానందము. కనుక, ఈరూపములచే సవ్యయ మొకటే సర్వరూప మగును. అందువలన జివరకు:- ప్రకరణ విశేషములందు అక్షర - భూత సంబంధములచే అనుపనృప్త బ్రహ్మశబ్దముగాఁ విశుద్ధరూపమున బలింపబడిన అనుపనృప్త బ్రహ్మశబ్దము కేవలము త్రిమూర్తి - అవ్యయప్రధానము నగు నద్వయబ్రహ్మకే వాచక మగును. కనుక శారీరకబ్రహ్మ అవ్యయమే.

అట్టిబ్రహ్మ:- మహామాయ - యోగమాయ లను భేదము లచే పరమాత్మ - జీవాత్మ యను నాపాధికభేదము లొందును.

కల్పితములగు నివి యొకటా? రెండా? అనగా:- జీవేశ్వర భేద ప్రతిపత్తి వాస్తవికమా? కాల्పనికమా? వాస్తవముగ శారీరక తంత్ర మీ ప్రశ్నకు సమాధానము జెప్పనై యవశరించినది. చివరకు:- ‘యదేవేహ తదముత్ర యదముత్ర తదస్మిహ మృత్యోః సమృత్యుమాప్నోతి యఇహ నానేవపశ్యతి’ అన్నది స్రధాన లక్ష్యముగా గొని అద్వైతమును స్థాపించెను.

ఇక:- నైశేషికము శురమును, ప్రాభాసము చుత్తరమును, అవ్యయ నిరూపణద్వారా శారీరకచుద్వైతమును నిరూపించి నైవగా, బ్రహ్మజిజ్ఞాస శాంతిగించెనో పోయినది. ముఖి పిష్ట పేషణముగ, గీతయెందుకు? అన్నచో:-

సత్యమే: కాని, ఒకటియడిగెదము: “క్షురాక్షరములచే విశ్వప్రపంచ నిర్వాహముగుచుండ నూరక అన్యాయపుగుఱుడను నొక స్వతంత్ర తత్త్వకల్పన మాత్రమెందుకు?” అందుకు “అక్షరము జడము. దానికి అవ్యయ సహయోగములేక పని జరుగదు. కనుక అవ్యయు నంగీకరించితిని” అందురా? అంగీకరించుట వలననే జడ చేతన వ్యహారము నశ్యమగుచో ప్రకృతిచే చేతనమని యంగీకరింపరాదా? “కాను, జ్ఞానమున్నది క్రియ కంటె వేరై సతత్త్వము. ప్రకృతి జ్ఞానమయి యనుచో నది పని సేయజాలదు.” అనుచో, బాధలేదు “ప్రకృతియం దర్థభాగము చేతనము. అర్థము జడము” అనుకొందు. చక్కగా బనిజరుగును.

ఈవిధముగ నవ్యయుని యపూర్వతావిలక్షణతావశ్యకతలు శారీరకము ద్వారా సిద్ధము సేయజాలము. ఇదే యాదర్శనము

యొక్క అకృతస్సత-ఈలోపముం బూరింపనే గీతయవతరించెను. ఈవిషయ మీవరకు విస్తృతమైనదే. ఇట్లు అన్ని తంత్రములును వానివాని స్థానములందుండి యన్ని విధములచే సమస్వయము నొందుచున్నవి.

లేదా, ఒక కోశమునకు, మూడుకాండలు, ఒకవేదమునకు మూడుపర్వములు. అట్లే ఒకదర్శనమునకు మూడుతంత్రములు, ప్రతితంత్రమునకును సూత్రము - కారికయని రెండు భేదములు. ఇట్లు దర్శనపర్వములు మూడునుటకు ఆరు అగును. సూత్రము - కారికలని యొకే గ్రంథము. అట్టి మూడు గ్రంథములు నొకటియై ఆస్తికదర్శనశాస్త్రమగును. ఎట్లన:- వైశేషిక - ప్రాధానిక - వేదాంత సూత్రగ్రంథములకు వరుసగ ఔలుక్య - షడధ్యాయ - శారీరక సూత్రము లనియు పేరులు. వీనికి కారికానిర్మాతలు వేరువేరుగ నున్నారు. వైశేషికకర్తకు కణాదు డన్నది పౌరుషనామము. అతని జన్మ నామము ఉలూకుడు. కనుక నతనిది ఔలుక్య దర్శనమందురు. “లవ - లేశ - కణా - ణవః” అను కోశానుసారము అణువులన్నను, కణములన్ననొకటే, అణువాదము మొదట నెదుట నుంచినవా డీయన. కణం = పరమాణువాదం, ‘అదత్తే’ అని యితనిం గణాదుడనిరి. అణ్వాదయనుట కంటే నిందుచ్చారణ సౌకర్యమున్నదికదా!

ఈయనకుబూర్వ మాత్మనుండియే విశ్వోత్పత్తి. ‘బ్రహ్మైవేదం సర్వం’ అనియే సిద్ధాంతము; దీనినొకవిధముగ ఖండించి

యీయన పరమాణువాదమును స్థాపించెను. పూర్వమీ
వాదము స్పష్టముగ లేకున్నను, వికారాక్షర - విశ్వస్వట్
రూపమున వేదమున నందందు ఈవాదమునకు రూపాంతరములు
లభించును. కనుక నీవాద మవైదిక మనజాలము. కనుకనే
ఇది ఆస్తికతంత్రము.

కొందరీయన పరమదర్శిద్రుడై లేకీబ్రతుకు బ్రతుకువాడు కనుక
'కణా న త్తి' అని కణాదుడన బరగెనందురు. అది నారీయజ్ఞాన
వైభవమును సూచించును. అద్భుతమగు పరమాణువాదము
నావిష్కరించిన, ఆనాటి సుసన్నుద్ధ భారతదేశపు శాస్త్రవేత్త
యన్నాతురుడై తిరిగెననుట పొసగునా?

పదార్థ విశేషకు గారణము పరమాణువులు. కనుకనిది వైశే
షికమందురు. ఇదిశారీరక - ప్రాధానిక - న్యాయ - మీమాం
సాదుల కంటె బ్రాచీనమనితోచును. అది న్యాయ్యముగూడను.
దృష్టి స్థూలమునుండియే సూక్ష్మమునకు బోవునుగదా? పౌరాణి
కుల కాలవాదముంబట్టియు నివిషయమే ధ్రువమగును.

“స వయం షట్పదార్థవాదినః వై శేషికనత్” ‘సమాసప్రకృ
తేర్ద్వయోః’ అద్యహేతుతాతద్వారా పారంపర్యేష్షణునత్”
“పరిచ్ఛిన్నత్వా స్పృశగోచాదానమ్” సషట్పదార్థసయమః
తద్బోధాన్ముక్తిః” నాణుసత్యతా తత్కార్యత్వగుతే” ఇ
త్యాదిసాంఖ్య సూత్రములంబట్టి వైశేషిక ప్రాచీనత సిద్ధ
మగుచున్నది.

ఇట్లే:- “మహద్దీర్ఘవ ద్బాహుస్వపరిమండలాభ్యామ్”

అను సూత్రవివేచనమున శారీరకముకంటెను నిది ప్రాచీనమని దోచును. వ్యాసమహర్షి తనయైతిహ్య గ్రంథమందు ఉలూకుని స్మరించి తద్దర్శనప్రాచీనతను సూచించెను. “ధౌమ్యో, విభాండో, మాండవ్యో, ఉలూకఃపరమో విప్రో మార్కండే యోమహామునిః” (భీష్మస్తవరాజము) సాంఖ్యమునకు సాంఖ్యకారికలు, శారీరకమునకు గీతలువలె నుండదగిన దీనికిగల కారికాగ్రంథము నేడు విలువైపోయినది. దీనియతిప్రాచీనతయే యందుకు గారణమనవచ్చును.

రెండవది ప్రాధానిక సూత్రసందర్భము. షడధ్యాయ. ఇందారధ్యాయములని పేరేచెప్పును. ఇదిగాక తత్త్వసమాసమను నింకొకటియున్నది. ఇందు 22 సూత్రములున్నవి. ఈరెంటిభేదముచెప్పటకే దానిని షడధ్యాయమందురు. తత్త్వసమాసమను సాంఖ్యము వైశేషికముకంటె ప్రాచీనమని వినబడుచున్నది. షడధ్యాయ సాంఖ్యప్రణేత అగ్నియొక్క యవతారమట.

“సనకశ్చసనందశ్చ తృతీయశ్చసనాతనః
కపిలశ్చాసురిశ్చైవ వోధుః పంచశిఖఃతథా
శుక్లకృష్ణగతిరేవో యోభిభర్తిహుతాశనమ్
అకల్మషః కల్మషానాం కర్తాత్రోధాత్రితస్తునః
కపిలంపరమర్షిం చ యం ప్రాహుర్యతయస్సదా
అగ్నిఃసకపిలోనామ సాంఖ్యయోగ ప్రవర్తకః॥”

తత్త్వసమాసకర్తకపిలుడు విష్ణువునవతారమట. “నారాయణః కపిలమూర్తి రశేషదుఃఖ హరణాయ జీవనివహస్యః

నమోస్తుతస్యై” ఈయన దేవసూతిపుత్రుడు, మొదట దీనిని తనతల్లికిజెప్పెను, గీతఖండించిని దీ తత్త్వసమానమునే, గీతోపదేశము మొట్టమొదట భగవంతుడు దేవయుగమందే కావించెను, అంతకు బూర్వమునుండియు నీకపిలనిన్న ప్రచారమునందుండెను, ఈశ్వర కృష్ణకారికలు షడధ్యాయుని చెందినవని యెరుంగవలయును.

మూడవది శారీరక సూత్రము. కర్మ భగవంతుడు, దీనికి కారికా గ్రంథముగీత. దీనికిని రచయితఅశడే. అయినను సిద్ధాంతము వాసుదేవ కృష్ణునిది. కృష్ణాగున సంవాచప్రసంగమునందు, వాసుదేవ కృష్ణోపదిష్ట సిద్ధాంతమును, వ్యాసుడేమనందల, క్లృకములుగ లిపిబద్ధము గావించె; సదియేగీత - శారీరక కారికా గ్రంథము.

సమ్యగ్దర్శనత్వము. దర్శనశాస్త్రమున కవచ్ఛేదకమనియు సమ్యక్ జ్ఞానత్వము, విజ్ఞాన శాస్త్రమున కవచ్ఛేదక మనియు జెప్పియుంటిమి. మరియు - వైశేషిక - ప్రాధానిక - శారీరకములు, మూడును ఆత్మసమ్యగ్దర్శనముం గావించు, దర్శన శాస్త్రములుగను, గీత, యాత్మ సమ్యజ్ఞానము గల్గించుచు విజ్ఞానశాస్త్రముగను, ఉన్నవనియు, దర్శనమందులేని సమ్యక్ జ్ఞాన విజ్ఞాన, సమ్యక్చరిత్ర్యానుష్ఠాన వ్యావహారి కోపయోగములను జెప్పి యాలోపహార్తిం గావించునది గీతా విజ్ఞాన శాస్త్రమేయనియు, ఇందువలన నిది దర్శన మనక, దర్శనాంతర్గత మనియుననక స్వతంత్రశాస్త్ర మనియు జెప్పి

యుంటిమి. ప్రస్తుతము, పైనజెప్పిన వాద మిందుకు విరుద్ధముగ నున్నది. కనుక:-

సమాధానముగ:- గొంచెము వివరించెదము:- 1. సమ్యక్ధర్మన యుక్త - ఆత్మధర్మత్వము, దర్శనశాస్త్రమున కవచ్చేదకము 2. సమ్యగ్జ్ఞాన, సమ్యక్చారిత్ర్యయుక్త ఆత్మ ధర్మత్వమే విజ్ఞాన శాస్త్రమున కవచ్చేదకము. దర్శనములందు ధర్మము మొదటిదొకటే, గీతయందన్ననో దర్శనధర్మ, విజ్ఞాన ధర్మములు రెండునుండుటంజేసి, దానిని దర్శనమనియు, విజ్ఞాన శాస్త్రమనియుగూడ ననవచ్చును. కనుక నే అది - అపూర్వము, విలక్షణము స్వతంత్రము నంటిమి.

నవీన సంప్రదాయమును వెలయుననెంచిన ప్రతి పూర్వాచార్యుడును, సమానవిషయకములనుకొని ప్రస్థానత్రయి నాధారముగ జేసికొని, తద్వ్యాఖ్యానములందు, తన మతముంబోషించుకొనుచు వచ్చెను. అట్టివారు, తమతమ మతములే యమ్మాటను గలవని యెంచిరి.

ఒకయద్వైతవాని ప్రస్థానత్రయి, కేవలము, నిర్గుణము, వ్యాపకమునగు పరాత్పర బ్రహ్మ. ప్రతిపాదకమని నైదిక దృష్టి కశుద్ధమగు జగన్మిథ్యాత్వముం జూపెను. నిర్గుణ పరాత్పరతత్త్వ మవిజ్ఞేయము. అందుశబ్దశాస్త్రమునకు గీతయే లేదన్న నుడు ప్రస్థానములు దానిం బ్రతిపాదించుననెట్లు? దర్శనముదాక నేల? లేక, జేదసంప్రదాయ నిరసనర్థములు బ్రహ్మాదులును దాని నెఱుంగజాలరని శ్రుతివచించుచున్నది. చూడుడు:-

“సంవివర్తితం యంచేదా విష్ణుశ్చేద సమావధిః
యతోవాచోనివర్తంతే ప్రహస్యనునసాసహ”

“సత్యంబిదాధ య ఇమాజజాన అన్యదన్యస్యాకి ముఖేరం
జభావ నీహా య ప్రావృతాబల్య చానుశ్చిసంకృతానిశ్చిరన్తి”

పూర్వోక్త సోపాధి కావ్యయన్వరూపముజూడ నావ్యాఖ్యాత
తెరుంగరు. వారిదృష్టియందు సిగ్గుణ పరాత్పరుడు అవ్యయుడు
అక్షరుడు, అన్నియు సమానార్థకములు. విజ్ఞానదృష్టితోకి ఏదార్థ
వృధక్కురణములేక, ప్రస్తానత్రయ సమానమే యనుకొని గీతను
వేదాంత దర్శనమును సుపాధితో బిల్చువానితో అదియట్టి
పిష్టవేషగ్రంథము కాదందుము.

అటుగాక ప్రస్తానత్రయ అవ్యయప్రతిపాదకమనుచు గీతం
దర్శనమందురేని యెట్టెట్లోనరియెయనవచ్చును. కారణము? అట్టి
దర్శనత గీతయందున్నది గదా! - కాని అది నిర్గుణపరకముగ
నెన్ని దర్శనమనుచు పరాత్పరా వ్యయాక్షరము లన్నిటిని
నొకేవిలువకు దూచుచో నూరుకోబుద్ధి ఘట్టదు. - అందువలననే
ఆరంభమందే గీతతో సమానతంత్రము లేదంటిమి. కానిండుః
వ్యాఖ్యాత లేమనుకున్నను ఏసంప్రదాయమునకు సనుగాము
లముగాక పిశుధార్దృష్టితో మనము దర్శన సమ్మతాత్మ
పరీక్ష సేయవలసియున్నది. ఈదృష్టితో గీతను శారీరకమునకు
కారికాగ్రంథ మనవచ్చును.

సమాన తంత్రములయ్యు నూత్రములకు గారికలకు విషయ

విశేషత కొంచెముండును. ఉదాహరణము - సాంఖ్యకారిక
లందు తదీయ సూత్రమూల సిద్ధాంతములన్నియు నున్నవి.
అట్లుండుట సహజము. అయినను అందలి యాఖ్యాయికలు
వైశేషికాదీతర తంత్రఖండనలు లేవు. ఎట్లన - సూత్రము
లందు -

సాంఖ్యమందలి నాల్గవయధ్యాయము ఆఖ్యాయికాధ్యాయము. ఇందు “రాజపుత్రవత్ తత్త్వోపదేశాత్” “పిశాచవదన్యార్థోపదేశాత్” “ఆవృత్తిరసకృదుపదేశాత్” ఇత్యాదిగా ఘరాణములకు బ్రయమగు నాఖ్యాయికల మార్గమున దత్త్వప్రదర్శనము గావింపబడినది. ఇక: బంచమాధ్యాయము “పరపక్ష నిర్జనాధ్యాయము” ఇందు పరమతఖండనయు స్వపక్ష స్థాపనయు నున్నది. కాని కారికలందివి లేవు. ఇదే విశేషత. ఈకారికం జూడుడు.

“సపత్యాంకిలయేర్థాః తేర్థాఃకృత్సస్య షష్ఠితంత్రస్య
ఆఖ్యాయికావిరహితాః పరవాదవివర్జితాశ్చి” (72)

ఇక - శారీరక సూత్ర - గీతాకారికలందు విశేషతం
జూడుడు - శారీరకసూత్రము ప్రత్యగాత్మ-పరమాత్మలకంశాంశి
భావమున సభేదము జూపనెంచును. “అంశోనానాత్వాత్”
షోడశీబ్రహ్మ జీవేశ్వరభేదమున రెండుగా దోచును. శారీరక
ముంబట్టి జీవుడంశ - ఈశ్వరుడంశి. జీవుడవయవము ఈశ్వరు
డవయవి. అవయవ మవయవితో వేరుగాదు. శరీరమవయవి.

ముఖ నాసాకణ్డాదు అవయవములు. అవయవములందీసినైచిన అవయవి జాడయే యగుపడదు. మాటనరుసగు రెండుగాని వాస్తవమున కవయ వావయవులు రెండునొకటే - భేదసహిష్ణు అభేదము తాదాత్మ్యము.

నాసాచక్షుఃశ్రోత్రాది సమష్టి శరీరమయినను ఇంద్రియైక్కోక్కటియు శరీరము గావు. ఇదే రెంటికైనభేదము. అవయవములు పరస్పరభిన్నములు. అవయవి యభిన్నము. వృక్షసమష్టిననము. ప్రత్యేకవృక్షము వనము కాదు. ఈయాధారముననే వేదోక్త భిన్న దేవతా వాదము సురక్షితమై యున్నది. అగ్ని ఇంద్ర మిత్ర వరుణాదు లీశావయవములు. అందఱు నీశ్వరులునై యున్నారు. కాని అగ్నియింద్రుడు - ఇంద్రుడగ్ని యుగాడు. కనకనే “గుణానాంచ పరార్థత్వా దనంబంధః సమత్వాత్” అను న్యాయము వాడుకకువచ్చినది.

అంశరూపజీవసమష్టి యీశ్వరుడు. కాని, ప్రత్యేకజీవుడు నీశ్వరుడనజాలము. సూర్యున కభిన్న ములగు రక్తులు పరస్పరము భిన్నములు, తరంగసమష్టినముద్రము గాని తరంగము సముద్రము కాదు! ఆయనయు నేనునొకటే కాని, నేనాయనవాడను ఆయన నావాడుకాదు. అందరివాడును. అందఱుమీరి సముద్రముగాని, తరంగములది సముద్రముకాదు. సత్త్వగుణతేషు. తే మయి’ అనుటలో రహస్యమిదే. దీని సత్త్వతా చార్యులిట్లు వ్యక్తీకరించిరి.

“సత్యపి భేదాపగమే నాథ! తవాహం, నమామకీనస్త్వమ్.

సాముద్రోహితరంగః, క్వచ న సముద్రో నతారంగః”

గీతాశాస్త్ర మియభేదవాదమున విశ్రమింపదు. అది:-
 శారీరక (జీవాత్మ) ప్రత్యగాత్మ (పరమాత్మ) ల స్వరూపమును
 విమర్శింపుచు, అవ్యయాక్షరక్షరము లను మూడు వినర్తము
 లను మనయెదుట నుంచి చివరకవ్యయుని వైజ్ఞానిక స్వరూప
 మును జూపి, యిరువు రవ్యయులకు సభేదముంజెప్పి అవ్యయా
 క్షరాత్మక్షరముల మూటికి సవ్యయ విభూతిత్వము సిద్ధము
 గావించుచు, బుద్ధియోగము ద్వారా, శారీరకావ్యయునకు,
 తదభిన్న ప్రత్యగాత్మావ్యయప్రాప్తియొక్క వ్యావహారికోప
 యోగముం జూపుచు, నిరూపణీయ నిషయసమాప్తి జేయు
 చున్నది. శారీరకమునకువలె గీతకు ముఖ్యలక్ష్య మభేదవాదము
 కాదు. మరేమన:- అవ్యయస్వరూప ప్రతిపాదనము, తత్త్వాన్వయ
 పాయభూత బుద్ధియోగనిరూపణము, దాని ముఖ్యలక్ష్యము.
 ఈదృష్టితో శారీరకము - తత్కారికయగు గీతయు సమాన
 తంత్రము లయ్యును వేరై యున్నవి.

పూర్వము చెప్పినట్లు క్షరముంజెప్పు వైశేషికముకంటెను,
 అక్షరముం జెప్పు ప్రాధానికము కంటెను, శారీరకమవ్యయ
 వాది యనవచ్చును. గనుక అవ్యయప్రతిపాదక గీతాశాస్త్రమును
 దీనికికారకాగ్రంథమని యంగీకరింప వచ్చును. కాని, సూక్ష్మ
 దృష్టితో జూచినచో:- శారీరక తంత్రదృష్టి కేవలము అభేద

ముఖ నాసాకర్ణాదు లవయవములు. అవయవములందీసిన్నైచిన అవయవి జాడయే యగుపడదు. మాటనగునగు రెండుగాని వాస్తవమున కవయ వావయవులు రెండునొకటే - భేదసహిష్ణు అభేదము తాదాత్మ్యము.

నాసాచక్షుః శ్రోత్రాది సమష్టి శరీరమయినను ఇంద్రియైక్కోక్కటియు శరీరము గావు. ఇదే రెంటికినభేదము. అవయవములు పరస్పరభిన్నములు. అవయవి యభిన్నము. సృష్టసమష్టిననము. ప్రత్యేకవృక్షము వనము కాదు. ఈయాధారముననే వేదోక్త భిన్నదేవతా వాదము సురక్షితమై యున్నది. అగ్ని ఇంద్ర మిత్ర వరుణాదు లీశావయవములు. అందఱు నీశ్వగులునై యున్నారు. కాని అగ్నియింద్రుడు - ఇంద్రుడగ్ని యుగాడు. కనకనే “గుణానాంచ పరార్థత్వా దనంబంధః సమత్వాత్” అను న్యాయము వాడుకకువచ్చినది.

అంశరూపజీవసమష్టి యీశ్వరుడు. కాని, ప్రత్యేకజీవుడు నీశ్వరుడనజాలము. సూర్యున కభిన్నములగు రక్తులు పరస్పరము భిన్నములు, తరంగసమష్టినముద్రము గాని తరంగము సముద్రము కాదు! ఆయనయు నేనునొకటే కాని, నేనాయనవాడను ఆయన నావాడుకాదు. అందరివాడును. తరంగసమష్టి సముద్రముగాని, తరంగములది సముద్రముకాదు. ‘సత్త్వరూపేషు. తే మయి’ అనుటలో రహస్యమిదే. దీని సత్త్వతా చార్యులిట్లు వ్యక్తీకరించిరి.

“సత్యపి భేదాపగమే నాథ! తవాహం, సమామకీనస్త్వమ్.

సాముద్రోహితరంగః, క్వచ న సముద్రో నతారంగః”

గీతాశాస్త్ర మియభేదవాదమున విశ్రమింపదు. అది:—
 శారీరక (జీవాత్మ) ప్రత్యగాత్మ (పరమాత్మ) ల స్వరూపమును
 విమర్శింపుచు, అవ్యయాక్షరక్షరము లను మూడు వినర్తము
 లను మనయెదుట నుంచి చివరకవ్యయుని వైజ్ఞానిక స్వరూప
 మును జూపి, యిరువు రవ్యయులకు నభేదముంజెప్పి అవ్యయా
 క్షరాత్మక్షరముల మూటికి నవ్యయ విభూతిత్వము సిద్ధము
 గావించుచు, బుద్ధియోగము ద్వారా, శారీరకావ్యయునకు,
 తదభిన్న ప్రత్యగాత్మావ్యయప్రాప్తియొక్క వ్యావహారికోప
 యోగముం జూపుచు, నిరూపణీయ విషయసమాప్తి జేయు
 చున్నది. శారీరకమునకువలె గీతకు ముఖ్యలక్ష్య మభేదవాదము
 కాదు. మరేమన:— అవ్యయస్వరూప ప్రతిపాదనము, తత్త్వాన్వయ
 పాయభూత బుద్ధియోగనిరూపణము, దాని ముఖ్యలక్ష్యము.
 ఈదృష్టితో శారీరకము - తత్కారికయగు గీతయు సమాన
 తంత్రము లయును వేరై యున్నవి.

పూర్వము చెప్పినట్లు క్షరముంజెప్పు వైకేషికముకంటెను,
 అక్షరముం జెప్పు ప్రాధానికము కంటెను, శారీరకమవ్యయ
 వాది యుండుచున్నాడు. గీతకు అవ్యయప్రతిపాదన గీతాశాస్త్రమును
 దీనికికారకావస్థమని యంగీకరింప నచ్చును. కాని, నూత్న
 దృష్టితో జూచినచో:— శారీరక తంత్రదృష్టి కేవలము అభేద

వాద ప్రతిపాదనను విడచి విశుద్ధావ్యయుని పై భేదని చేయును. తదీయ వైజ్ఞాన్య బ్రహ్మసదాత్మము వ్యాపకమగుటయు, 'అనంద మయోఽభ్యుదాత్' ఇత్యాదాగా, అంకితహృదయము భావన మది యానందమూర్తియగు సవ్యయుని సంకళాక్షణము మున్న దనుటయు సరియే. కాని, అందు విశుద్ధావ్యయ స్వరూప స్పష్టప్రతిపాదన లభింపదు. మరియు:- 'అక్షరధియూ.....' "తత్తుసమస్వరూత్" ఇత్యాదులను జూచినపుడు, దాని దృష్టి యక్షరము" దే గలదనియు జెప్పటకు వెనుదీయము. ప్రాధాని కుల సర్వసంగు సక్షరముతో నిది విరోధించి, పురుషప్రకృతి భేదవాదమును నిరాకరించుటయు నిది పూర్తిగ సఫలత నొందినను, విశుద్ధావ్యయశాస్త్ర మొక్కగీతయే అందుము.

వైశేషికము'క్షరమువరకును, ప్రాధానికమక్షరమువరకును, బరువెత్తి శ్రాంతినొందగా, 'శారీరక మక్షరధియూ' అవ్యయ ప్రతిచ్ఛాయం జూపి మానముం దాల్చినపుడు, విశుద్ధావ్యయ వైజ్ఞానిక నిరూపణార్థము గీతవెలసినది. గీతాసిద్ధాంత నూంశి కముగ శారీరకమును సమర్థించును. గాన గీతకు శారీరకమును విమర్శించు నావశ్యకములేదు.

ఇందు ప్రాధానికతంత్రవిమర్శ కావలసిసంత యున్నది. కాని, అవ్యయసిద్ధాంత విరుద్ధములు గాని ప్రాధానిక సిద్ధాంతములను లోకసంగ్రహకుడగు భగవానుడు తనగీతయందు సమావేశపరచెను. తక్కినవానిం ద్రోచివై చెను.

ఉదాహరణము:- సాంఖ్యు “అవ్యక్తమునుండిసృష్టిప్రవృత్తి”
యనిరి. గీతయు ‘అవ్యక్తాద్వ్యక్తయః సర్వాః ప్రభవన్తి’ ‘అవ్యక్తాదీనిభూతాని’ అనియెను. పెక్కులేల, సాంఖ్యుల రెండుసిద్ధాంతములను దప్పించి తక్కిన యన్నిసిద్ధాంతములను గీత యాదరించెనన్నను బాధలేదు.

సాంఖ్యసిద్ధాంతానుసారము పురుషుడు (అవ్యయుడు) భోగ్యమగుజగత్తునకుభోక్త. అక్షరనామకావ్యక్తత్వము భోగ్యపదార్థజనకము. ఆర్జించునదొకరు. భోగించునదికొకరు. మొదటనే భగవంతు డీ సిద్ధాంతమునకువిరోధి. ప్రకృతియన్నది కార్యమునకు బూర్వావస్థ కనుక, ఉపాదానకారణమునే ప్రకృతియనుటతగును. తరువాతిదగు కార్యావస్థవికృతి. కనుక ప్రకృతియొక్కకార్యమును వికృతి (విరుద్ధకృతి) యందుము. అనగా:- ప్రకృతి యుపాదానకారణము; వికృతి కార్యము నని నిష్కర్ష. ఇట్టిచో:- సాంఖ్యము అక్షరమును బ్రకృతియనుచు పరిణామియనుచున్నది. దానిదృష్టిలో అవ్యక్తాక్షరమే పరిణామి. అప్పుడే దానిం బ్రకృతియనదగును. ఈయక్షరము దానిదృష్టిలో పురుషుడు బ్రకృతియుగూడకాదు. పురుషుడాత్మ-క్షేత్రజ్ఞుడు-చిన్నాశ్రుడు - నిష్క్రియుడు - సృష్టియెడనుదాసీనుడు. ఇట్లు:- అక్షరమును ప్రకృతి (ఉపాదానకారణము) అనుటయు, అవ్యయునకు సృష్టినంబంధము లేదనుటయు ననునీ రెండుసిద్ధాంతములును భగవంతుని దృష్టిలో గణింపదగనివి. ఈరెండుసిద్ధాంతములను గీత అంశతః ఖండించెను. అంశతః యేమి యన్నచో:- గీతయు

సవ్యక్తమునుండియే సృష్టిసంగీకరించెను. సాంఖ్యము నంతే. కనుక సవ్యక్తత్వముచే రెండును అవిరోధములే.

ఇక ఖండనీయౌత్తమమః - సృష్ట్యసాదాన భూతావ్యక్తము సత్తరనునుకొనుట. ఈవిషయమున గీతాభిప్రాయ మేమనః - “అక్షరమక్షరమే (క్షరమునదిజామి, కానినక్షరము) అనియెచ్చుచునుసాదానము కాజాలను. కినుక నిట యవ్యక్తమున నాత్మక్షర మనుకొనవలయును. బ్రహ్మత్వ ప్రస్థితి భంగముల కుపాదానమదే. అదే వజ్రామి - కనుక కీ అక్షరముననుచును. అక్షరమును కారణమే. కాని అనినమిత్తకారణము. ఈవిమిత్త కారణతా దృష్టితో “కృతేప్రాగవస్థా” అను నిర్వచనముచే దీనినిగూడ బ్రకృతియనుటకావత్తిలేదు. కాని, ఈప్రకృతిని ఉపాదాన కారణత్వముచే ప్రకృతియనుట బొత్తిగానష్టం”

ఈదృష్టితో సాంఖ్యప్రకృతివాదము సవరాప్రకృతినామ కావ్యక్తక్షరపరకముగ నెంచవలయును. గీతాస్థానతములబట్టి అవ్యయాక్షరక్షరములు మూడును అవ్యక్తములనియే నేరువడి నవి. “పరస్తస్మాత్తుభావోఽన్యోఽవ్యక్తో(అవ్యయా)ఽవ్యక్తాత్ (అక్షరాత్) సనాతనః” ‘అవ్యక్తోఽక్షరః ప్రత్యాహుః’ ‘అవ్యక్తా ద్వ్యక్తయః సర్వాః’ అయినను, సాంఖ్యావ్యక్త ముపాదాన త్వమున బ్రయుక్తము. ఉపాదానము క్షరమే కాని మగేదియు గాదు. కనుక సదియాత్మక్షరపరకమనుకొనుట యుచితము.

ఇట - సాంఖ్యవాది (అక్షరవాది) “ప్రతిగుడ స్పృష్టముగ

అక్షర ముసాదాన మనుచున్నది. దానికి గీతార్థము విరుద్ధమా చూడుడు:-

“యథాసుదీప్తా తృప్తా ద్విస్ఫులింగాః సహస్రశః ప్రథవస్తేసరూపాః
తథాక్షరా ద్వివిధాః సోమ్యభావాః ప్రజాయంతే తత్రచైవాపియన్తి”

అన్నచో:- అటనేమున్నది? స్వమతవుష్టికై చేర్చిన యవ గ్రహముం దొలగించినచో మీయర్థ మెక్కడ నుండును! అక్షరము పరిణామియెన్నడు గాజాలదని యాశ్చర్యము, విజ్ఞానము గూడ జెప్పుచుండగ నీయవగ్రహబాధయేల! అందుము. కాదన్నచో పోనిండు. ఆపాఠమునేయుంచి యీసమాధానము వినుడు:-

అవ్యయ గర్భితాక్షర క్షరసమష్టిని విజ్ఞానశాస్త్రము ప్రజాపతియన్నది. ఈప్రజాపతికి:- “అర్థంహవై ప్రజాపతేరాత్మనో మర్త్యమాసీదర్థ మమృతమ్” అని లక్షణము. స్రజాపతి యర్థభాగ మమృతము. ఇదేయక్షరము. అర్థభాగము మర్త్యము. ఇదేక్షరము. ఈ రెంటి సమష్టిరూప ప్రజాపతియే సృష్టికారణము. “స్రజాపతి స్త్వేవేదం సర్వం యదిదంకించ” “ప్రజాపతి రకామయత సతపోతత్యత, సోత్రామ్యత్”

ప్రజాపతియొక్క అక్షరక్షరములను నీరెండు రూపములందు క్షరముకంటె నక్షరమే వ్యాపకము “సత్వహం తేషు తేమయి” అన్నట్లు అక్షర గర్భమందు క్షరము ప్రతిష్ఠితము. కనుక అక్షరముం గ్రహించినచో క్షరమును గ్రహింపబడును. కాని క్షరము

గ్రహించిన నక్షరగ్రహణము గాజాలదు. శ్రుతి సృష్టికి మూల కారణముం జెప్పవలయును. మూలకారణము ప్రజాపతి. అందు అక్షరక్షరములు రెండును గలవు. శ్రుతికి ప్రజాపతి యప్పుత భాగమగు అక్షరమునకు గూడ బ్రాహ్మణ్యము నూచింప వలసి యున్నది. కనుక నది 'తథాక్షరాత్' అనుట యావశ్యక మనుకొనెను. అక్షరముచే క్షరమును గృహీతమగును. అక్షర ప్రధానతయు దెల్లమగును. ఈస్థితిలో నీయాక్షేపణకేమియు మూల్యముండదు గదా?

ఇక:- “క్షర ముపాదాసమనుట కాధారమేమి?” అన్నచో గీత అవ్యయుని పరబ్రహ్మ, అక్షరుని పరమబ్రహ్మ యన్నది. కనుక నిక పారిశేషిక న్యాయముచే బ్రహ్మ అనగా:- అవ్య యాక్షర ప్రకరణము నకుజెందిన యనువసృష్టి బ్రహ్మశబ్దము కేలము క్షరవాచక మనుకొనవచ్చును. ‘బ్రహ్మక్షరసము ద్భవమ్’ “తస్మాదేతత్ బ్రహ్మ నామ రూప మన్నంచ జాయతే” ఇత్యాదులందలి బ్రహ్మ శబ్దము క్షరవాచకమే. ఈ విషయము ఈవరకు గతార్థమైనదియే.

ఇంతటితో ప్రకృతివాదము సమాప్తమయినది. ఇక సాంఖ్య సమ్మత పురుషుని జూతము. ఈపురుష సిద్ధాంతముంగూడ నాంశికరూపమున గీతఖండించినది. అవ్యయ పురుషుడు సృష్టి యందు ఉదాసీనుడని సాంఖ్యమువలె గీతయు సంగీకరించెను. ‘ఉదాసీనవదాసీన మసక్తంతేషు కర్మసు’ శరీరస్థాపికాస్తేయ నకరోతి నలిప్యతే”

అయినను అవ్యయుని ప్రయోజన మేమియు లేదని యది యొప్పుకొనదు. ఇతడేమియు జేయనివాడయ్యును జేయువాడే. “తస్యకర్తారమపిమాం విద్ధ్యకర్తారమవ్యయం” అందువలననే ‘ఉదాసీనవత్’ అన్నది. సర్వథా ఉదాసీనుడు గాడనుచున్నది. మరియు:— ‘మత్త్యపరతరం నాన్య త్కించిదస్తి ధనంజయ!’ “అహం సర్వస్య ప్రభవః” “ప్రభవః ప్రళయః స్థానం నిధానం బీజమవ్యయం” ఇత్యాదిగా అవ్యయుని సర్వేశ్వరత సిద్ధము గావించినది.

ఇంకోక ప్రశ్న ఏమన:- అపరిణామి, వ్యాపకుడు, ఆప్త కాముడు, ఆత్మకాముడు, నిత్యతృప్తుడు, ఉదాసీనుడు నగు వాడు స్మృష్టికి మూల మనుటెట్లు? అతనికి ఆ కామన యేల? అను నిత్యాది ప్రశ్నలకు సముచితోత్తరములు విచారణ సేయ నందున సాంఖ్యము తన కారణతావాదము ప్రకృతితోడనే విశ్రాంతి నొందించెను. ‘యాదృశీ భావనాయత్ర సిద్ధిర్భవతి తాదృశీ’ అన్నట్లు దానికి ఆ కారణతావాదము సరిగనేయున్నది. ఈ ప్రశ్నలకు చక్కని సమాధానము లిచ్చుచు సవ్యయుని కారణతను స్థాపింపనై గీతాశాస్త్ర మవతరించెను.

ఇది సమస్వయ నిరుక్తి

షడ్ధర్శన వాద మౌలిక రహస్యము

దర్శనము లారే యనుటెట్లు? అనుప్రశ్నను విజ్ఞానదృష్టితో విచారింపవలయునని మొదట ననుకొంటిమి. కాని, వ్యాఖ్యాతల

యనుగ్రహమువలన వేదశాస్త్రమువలె గలుపితమైపోయి, పరస్పరనైరముల నుత్తేజింపజేయు దర్శనములను సమన్వయము గావించిన పిదప విచారితమని యెంచి యూరకొంటిమి. ఇంతకును:-

అస్తిత్వముంజెప్పనది యాస్తికదర్శనమనియు, ఆయస్తిత్వము 1. అవ్యయరూపమనను 2. అక్షరరూపప్రాణము 3. ఆత్మక్షరరూపవాక్కు అను మూడే నిసర్తము లొందు చున్నదే గాని నాల్గవ యస్తివివర్త మేదియు లేదనియు, ఈ మూటికి గ్రమముగ శారీరక ప్రాధానిక నైశేషికము లను మూడు తంత్రములును చాలుననియు, పూర్వమిమాంస, యోగము, న్యాయము అను మూడును దర్శనము లనుకొనుట భ్రాంతి యనియు నవగతమైనది. మరియు:-

ఇంకొకదృష్టితో సూతము:- జీవాత్మకు విశ్వాత్మదర్శనము జేయించుట దర్శనశాస్త్ర ముఖ్యోద్దేశ్యము. ఈ విశ్వాత్మ అధిదైవతాధ్యాత్మాధిభూతము లని మూడు విధములు. ఈ మూడధికరణములను శారీరక ప్రాధానిక నైశేషికములు నిరూపింపగా నిక నేమున్నది? మిమాంసా యోగ న్యాయములు గూడ నీ మూటినే తెల్లము గావించినను వీని ముఖ్య లక్ష్యములు వేర్వేరుగ నున్నందున విశ్వాత్మదర్శనదృష్టితో నీమూడు నేకదేశీయములే. కనుక వీనిని దర్శనము లనజాలము.

ఉదాహరణమునకు:- పూర్వమిమాంసనుగొందము. దీని ముఖ్యలక్ష్యము. “కర్మవిధాయక నైదికాదేశ వాక్యేతికర్తవ్య

తలను సమన్వయించుట” అందువలన నది వైదికకర్మకాండ యొక్క యొక సువ్యవస్థిత స్వరూపమును మనయెదుట బెట్ట నెంచును. దాని ప్రధానోద్దేశ్య మాత్మనిరూపణ మగుచో దానిని ‘కర్మమిమాంస’ యనరు.

ఇటనొక ప్రశ్న:- ‘అమృతంచైవ మృత్యుశ్చ సదసచ్ఛాహ మర్జున’ “అంతరం మృత్యోరమృతం మృత్యావమృత మాహితం” ‘తదంతరస్య సర్వస్య తదుసర్వస్యాస్య బాహ్యతః’ ఇత్యాది శ్రౌత స్మార్త వచన ప్రమాణములచే అహంవాచ్య విశ్వాత్మ 1. అమృతలక్షణజ్ఞానము 2. మృత్యులక్షణకర్మ అను రెంటితో గూడినది. అందొకభాగము జ్ఞానము. వేరొక భాగము కర్మ. ఇట్టిచో కర్మ యాత్మస్వరూపమునకు వెలియైన దనజాలము. కనుక కర్మ నిరూపకమిమాంస నాత్మదర్శన శాస్త్ర మనుటకు బాధ యేమి? అన్నచో:-

సమాధానము:- ఆ దృష్టితో శాండిల్యదర్శనముంగూడ నేడవదిగా నంగీకరింపవలయును. ఏమన, కర్మసూచక బ్రాహ్మణ వచనసమన్వయము మిమాంసయు, భక్తిసూచకము లగు నారణ్యకవచన సమన్వయమును శాండిల్యదర్శనమును సేయును. భక్తియందు జ్ఞానకర్మలు రెండును గలవు. అవి యాత్మస్వరూప ములే. కనుక తన్నిరూపకమగునదియు నొక దర్శన మన వచ్చునుగదా!

వాస్తవమేమన:- శారీరక మన జీవాత్మపేరు. ఏతత్కల్యాణమునకు కర్మ ఉపాసన జ్ఞానము అను మూడు మార్గములు.

వీని సమ్యగ్దర్శనార్థము ఆయువునందలి మొదటి పాతికవత్సరము లందు గృహస్థధర్మములకు వేరుగనుండి గురుకులమునం దధ్యయనము గావింపవలయును. ఇదే యీ శారీరకాత్మకు మొదటి దగు బ్రహ్మచర్యాశ్రమము. పిమ్మట రెండవ పాతికవత్సరములం దాకర్మ ననుష్ఠింపవలయును. ఇది రెండవదగు గృహస్థాశ్రమము. మూడవ పంచవింశతీయం దుపాసనానుగామి యగుట మూడవ దగు వానప్రస్థాశ్రమము. చివరిదగు నాల్గవ పంచవింశతీయందు జ్ఞానము నాశ్రయించి సన్యస్తధర్మదీక్షితుడై బ్రహ్మతో తాదాత్మ్యమొంది ఆయువు నూరేండ్లను ధన్యము గావించుకొనును.

ఈ కర్మోపాసనాజ్ఞాన ప్రతిపాదకములు వరుసగ బ్రాహ్మణా రణ్యకోపనిషత్తులు. ఒకే శాస్త్రము శారీరకాత్మోపకారకము. కనుక ఈ మొత్తము నొకే శారీరక శాస్త్ర మందుము. ఈ మూడు వేదభాగములను సమన్వయించుటకు జైమిని శాండిల్య వ్యాసులు క్రమముగ 12-4-4 అధ్యాయములను రచించిరి. ఇవి ఒకే వేదశాస్త్రమును మీమాంస సేయవలసిన మూడు తంత్రములు. కనుక, మొత్త మొకటే మీమాంసాశాస్త్రము. అందువలననే వీనికి వరుసగ పూర్వ మధ్యమోత్తర మీమాంస లనియు పేరులు వెలసినవి. ఇందుకు నొక గుప్తకారణము కలదు:-

ఆరణ్యకభాగ ముపాసనాప్రతిపాదక మంటిమి. గీత 'బుద్ధి యోగ'మని పిల్చు నీ నిష్కామోపాసన యొకవిధముగ జ్ఞాన

యోగమే:- ఈవిషయమును సూచింపనే ఆరణ్యక ముపనిష
దంతర్భావముగ నాచార్యులెంచిసట్లు 'బృహదారణ్యకోపనిష'
దిత్యాది వ్యవహారముచే స్పష్టమగుచున్నది. కనుకనే మధ్య
మగు భక్తి మీమాంసకు స్వతంత్ర వ్యవహారము లేదయ్యెను.
ఇంతకును:-

మూడు నొకే మీమాంసాశాస్త్రము - ఒకే శారీరక
శాస్త్రము. ఇందు ముఖ్యముత్తరమీమాంస, దీని ముఖ్యవిష
యము జ్ఞానమూర్తి, అవ్యయాత్మ. కనుక తక్కినతంత్రము
లిం దంతర్భూతములు, ఇదియంగి; అవి యంగములు, ఏక దేశీ
యములు. కనుక వీనిని స్వతంత్రము లనజాలము. శారీరక
గ్రహణమునే మూడును గృహీతములగును.

ఆత్మదర్శన శువ్యరూక్షరక్షరము లని మూడుభాగములు,
జ్ఞానకాండ నిరూపించును న్యాయుడు. ఈమూడాత్మధర్మములం
దవ్యయభ్రష్టానిగూఢాన సేయుచు తనదర్శనతంత్రము సిద్ధము
గావించినై చెను. కాని, శాండిల్యజైమినులు, కేవలము మీ
మాంసముందే నిశ్రాంతినిొందిరి. 'పరామరక్తిరిశ్వరే' అను
శాండిల్యుడు భక్తిమీమాంసం గావలసినంత చేసియు, ప్రాణ
తంత్రాధ్యక్షమగు రక్షరమును స్మరింపనైనలేదు. ఇట్లే 'చోద
నాలక్షణార్థోధర్మః' అను జైమిని, పూర్ణముగ గర్మమీమాంస
యొనరించినను, వాక్తంత్రాధ్యక్షమగు క్షరముంగూర్చి యొక
మాటయు నెత్తడయ్యె.

అట్టిచో:- అక్షరక్షరములనిరూపించు రెండుదర్శనములుండ
వలయునను లోపము, ప్రాధానికవై శేషికములు, పూరించినవి.
వానితోగూడి అవ్యయప్రతిపాదకమగు శారీరకతంత్రము దర్శన
శాస్త్ర పూర్ణతకు హేతువయ్యెను.

ఇట్లు:- శాండిల్య - మీమాంసలు, భక్తి - కర్మలనే మీ
మాంసచేసి, అక్షరక్షరములను నిరూపింపసంగున నీరెండును
జ్ఞాన మీమాంసకమగు శారీరకసూత్రాంతర్భావము లయ్యెను.
ఈదృష్టితో శారీరక - శాండిల్య - జైమినీయములు మూడును
దర్శన మార్యాదాబహిర్భూతము లనవచ్చునుగాని శారీరకము
జ్ఞాన మీమాంసతోబాటుగ 'అథాతోబ్రహ్మజిజ్ఞాసా' యనుచు
అవ్యయాత్మ ధర్మనిరూపణ చేసినది. కనుక నది దర్శన
మయ్యెను. దీనితో అక్షరప్రతిపాదక ప్రాధానికము, క్షరప్రతి
పాదకవై శేషికము గూడ దర్శనమర్యాద నొందినవి. ఇట్లు:-
ఆస్తికదర్శనములు మూడు, లేదా, ఒకే యాస్తికదర్శనము
నకు మూడు భాగములు, అయినవి. ఇది:- “పూర్వ మీ
మాంస ఆత్మ ధర్మలక్షణకర్మ నిరూపకమయ్యు నేల దర్శనము
కాలేదు!” అను ప్రశ్నకు సమాధానము.

ఇక యోగశాస్త్రమును విచారింశము :- ‘చిత్తవృత్తి
నిరోధము దీనిముఖ్యలక్ష్యమని ‘యోగశ్చిత్తవృత్తినిరోధః’ అను
సూత్రము స్పష్టపరచును. శాండిల్యజైమిని మీమాంసల
ట్టిదియు, అవ్యయాక్షరక్షరములందు దేనినైన ముఖ్యలక్ష్య
ముగా నుంచుకొనక “జీవాత్మ చిత్తస్థిరత నెట్లు పొందును?

ధారణ - ధ్యాన - సమాధుల యేకత్రసంయమన మెట్లు లభించును? అణిమాదిసిద్ధి ప్రాప్త్యపాయములేవి?" ఇత్యాది ప్రశ్నలకు సమాధాన మిచ్చుటయందే గతార్థమయ్యెను.

ఎంతగా జూచినను, మీమాంసను శారీర కాంతర్భావ మన్నట్లు దీనిని పూర్వసాంఖ్య ప్రవచనాంతర్భావ మనవచ్చును. సాంఖ్యములు పెండంటిమి. 1. తత్త్వసమాసము. ఇదియు త్తర సాంఖ్యము, ప్రాచీనము, నేశ్వరసాంఖ్యము 2. షడధ్యాయ. ఇది యర్హాచీనము, పూర్వము. (ఇక్కడిని) “ఈశ్వరాసిద్ధిః” అనుసార మనీశ్వరసాంఖ్యము. యోగశాస్త్రమున కిందే యంతర్భావము. దీనికైవల్య జ్ఞానమునకు సమకృత్రితము నీ యోగమునిరూపించును. కైవల్యజ్ఞాన మెట్లు రాగలదు? అనుటకు సమాధాన మీయోగశాస్త్రము. యోగ - సాంఖ్యములు పూర్వోత్తర మీమాంసలవలె సమానతంత్రములు. కనుకనే శారీరకదర్శనము సాంఖ్యముతో బాటుగ “ఏతేన యోగః ప్రత్యుక్తః” అని యోగముం గూడ ఖండించెను. ఇట్లు:- ఆత్మ ధర్మములు ముఖ్యోద్దేశ్యములుగ గొనక, సాంఖ్యమున కంగ మగు నీయోగము స్వతంత్రమనజాలము.

ఇకమిగిలినది న్యాయశాస్త్రము:- ఇదియెందును అంతర్భావముకాదు అగునన్నచో, నన్నటియందును నగును, దీని ముఖ్య లక్ష్యము కథావ్రసంగము, మొదటనే ప్రమాణ ప్రమేయాదిగ పదునారుపదార్థములను ప్లేఖించెను. వాని కాత్మపరీక్షతో సంబంధము (ప్రధానముగ) లేదు. ఇతర విషయములతో బాటుగ

నాత్మయు సంగభూతము. 'ఆత్మ - శరీరము - ఇంద్రియార్థములు' మొదలగు 12 భావముల నీని నిగూహించినను, దర్శన తంత్రములవలె నాత్మనిచారమునకు జోటిచ్చినది. ఈ భావము యుపన్యాస విచారణయు కిథా (నాన ప్రశానములను దిగు శాస్త్రార్థము) రూపమునకే జెందినదికాని, ముఖ్యప్రతిపాద్యము దీని కాత్మకాదు.

నిశ్చేయసభాప్రసాప్తి కారణము లని గౌతముడు చెప్పిన 16 పదార్థములందును, సంశయ, తర్క, వాద, జల్ప, విశంస, జాతి, నిగ్రహ, హేత్వాభాసములుకూడ నున్నవి. ఆత్మజ్ఞానమందు వాదజల్ప విశంసాదులకు గూడ బనియున్నదా? 'నానుభూయాద్భూతాన్ ఛబ్దాన్ వాచోవిగ్లాపసంహితత్' "హేతుకాన్ బకవృత్తింశ్చ వాక్మత్రేణాపి నార్చయేత్" "త్రైవిద్యో హేతుకస్తర్కీ" "తర్కా ప్రతిష్ఠానాత్" ఇత్యాదిగా నవి యాత్మజ్ఞాన ప్రతిబంధకములనిరిగదా! అట్టివాని బ్రతిపాదించు నిది యాత్మదర్శన మనజెల్లునా?

వేదముల సంగీకరింపక, తర్కజాలములచే, ఆత్మ - ఈశ్వర - పరలోకాదుల గూర్చి నాస్తికు లొనరించు నాక్షేపములకు యుక్తికి బ్రతియుక్తిన్యాయమున బరాస్తము గావింపనై తర్కశాస్త్రము వెలసినది. - శాస్త్రార్థవిజయమే యీశాస్త్రనిశ్చేయ సాధిగమము. ప్రతివాదము బరాస్తమొనరించుట దీని ముఖ్య లక్ష్యము. దర్శనతర్క శబ్దములకిదే భేదము. ఇదియు దర్శన మగుచో దీనిని తర్కశాస్త్రమనరు. పాశ్చాత్యులు గూడ

దర్శనమును ఫిలాసఫీ - తర్కమును లాజిక్ - అందురు; విధర్ముల - నాస్తికుల - తర్కజాల ప్రభావము మనపై బ్రసరింపజాలకుండునంతటి బుద్ధిప్రాబల్యము; మనకు గూర్చుటయే ఈ శాస్త్రకృతకృత్యత.

వస్తుతః దీనిని కథాశాస్త్రమనక న్యాయశాస్త్రమును పేతగును. కారణము! మన్వాదులు మనకు న్యాయశాస్త్రమును (లా) ప్రదర్శనమాత్రముగ జెప్పిరిగాని యుపపత్తులను (మౌలికరహస్యములను) జెప్పరైరి. ఈలోపమిగతమసూత్రసందర్భము పూరించెను. ఇందు మొదటిసూత్ర ముద్దేశమును తెల్లముగావించును. ప్రమాణము అనగా ఋజువుపరచునది. - ఋజువుపరుపబడునది ప్రమేయము. వానిసంశయ ప్రయోజనములను దృష్టాంతముతో సమన్వయించిన యనంతరము సిద్ధాంతముంజేరుదుము. వర్తమానన్యాయముకూడ దీనినిబాటించును.

కాని అవయవతత్త్వమునిది (వర్తమానన్యాయము) యెరుంగదు. నిర్ణయమునకుజెందు పంచావయవసిద్ధి నెరుంగుకయో స్వార్థప్రతిబంధకమనియో దీనికుద్వాసన జెప్పియున్నది. పంచావయవసిద్ధివలన సత్య - మిథ్యలు, నీరక్షీరములట్లు నిర్ణీతములగును. కానిండు: చెప్పదలచినదేమన - న్యాయశాస్త్రమును గూడ (అనగా, న్యాయవిభాగమునందు సర్వోచ్చప్రతిష్ఠనొందు టకాధారము సధికారమునొనంగు న్యాయమును) దర్శనము - ఆత్మచర్చ - యనుకొని బుద్ధిమాంద్యమున వైభవముంబోగొట్టు

కొనునారు. భారతవర్ష జగద్గురుత్వమునకు ముఖ్యశత్రువులనియే!

ఇంతటితో ఆ స్థిరదర్శనములు మూడేయని స్పష్టములును. అటుగాక న్యాయాభ్యుతల ననుసరించి ఆత్మనుగోచరపాపమున జర్పించు నేక దేశీయములగు మీమాంసాన్యాయ యోగములను దర్శనములన్నచో:- న్యాయకరణ - నిరుక్త - సామీప్య - జ్యోతిషాదులు మాత్ర మేమిసాపముచేసెను? శబ్దముద్వారా బ్రహ్మప్రతిపాదన గానించు వ్యాకరణములవాల్చి ఇంద్రియహాస్వప్తముగ జ్ఞాన - మోక్షసాధన మనుచున్నాము:-

‘ఇదమాద్యంపదస్థానం సిద్ధిసోపానపర్వణాం

ఇయంసా మోక్షమాణానాం విజ్ఞానరాజపథతిః

ఆత్రాతీతవిపర్యాసః కేవలామనుషశ్యతి”

వతంజలియు నీసిద్ధాంతముల సమర్థించెను. స్వయముగా వేదమును:- ‘శాబ్దేబ్రహ్మణినిష్ఠాతః పరంబ్రహ్మధిగచ్ఛతి’ అని యెను. ఇట్లే నిరుక్తాదులను ఆనువంగింపముగా ఆత్మచర్చను బ్రహ్మముగాగొన్నవి. ఇంతేగాక :- కావ్య - నాటక - కథా - సృత్య - వాద్య - ధనుర్వేద - ఆయుర్వేదాదు లన్నియు వేయేల భారతవర్షీయ గ్రంథములన్నియు జూచిన నన్నిటను ఆత్మపరిచ్ఛాయ సాక్షాత్కరించుచుండును. ఆ స్థిర దేశమందలి శబ్దరచనా మాత్రమేదైనను అస్తిబ్రహ్మగంధముతోనొంది యుండదు. అంతమాత్రమున నవియన్నియు దర్శనములనునా?

ఇట్టి దర్శనమూలభక్తియే కర్మత భారశవర్షశారవము పీకడకు దెచ్చినది. కానిండు: ఇంతటితో ఆస్తికదర్శనచర్చమొనరించి యికసంక్షేపముగా నాస్తికదర్శనత్రయి గూడ జూతము.

నేడునాస్తికదర్శనములు చార్వాక - మాధ్యమిక - యోగాచార - సౌత్రాంతిక - వైభాషిక - అర్హతభేదమున నారు విధములు. ఇందు మధ్యవినాల్గును బౌద్ధవిశ్వాసావాంతర పర్వములు. వీనిమొత్తము లోకాయత్తికమందురు. ఇవి: తే. ముఖ్యము. శిష్యభేదముననైన నాల్గుపర్వములకు సంత మహాత్వములేను. దీనిమూలాచార్యుడు గౌతమబుద్ధుడు. కనుక నిదియొకటియే దర్శనము. అర్హతమును - జైనదర్శనమనియు స్యాద్వాదమనియు నందురు. ఇట్లు ఆరిటికి:- చార్వాక - లోకాయత్తిక - స్యాద్వాదభేదముచే నాస్తికదర్శనములు మూడేయగును.

విజ్ఞానదృష్టి కల్గునుట తగును. ఆస్తికదర్శన ప్రకరణమందుల్లేఖింపబడిన యస్తితత్త్వమునకు రస - బల ప్రధానతంబట్టి రెండురూపములు, రసాత్మికయగు సత్తపేరు ఆశ్మ. బలాత్మిక సత్తపేరు విశ్వము; విశ్వముయొక్క ఆత్మయు సత్తారూపమే. కాని యిందు రసమునకు ప్రధానత. స్వయముగా విశ్వమును సత్తాత్మకము, సత్తాశ్రితము. కాని, ఇందు అర్థశక్తిరూప బలమునకు ప్రాధాన్యము. కనుకనే నాస్తికదర్శన సమ్యక్త సత్తకు 'అర్థశక్తిరూపాత్మకంసత్' అని అక్షరమున్నది.

ఆత్మనత్త మనః ప్రాణవాఙ్మయః; విశ్వనత్త రూపకర్మనామ మనః. నామరూపకర్మ ననుష్ఠింశో నైకాగికవిశ్వము. దీని గర్భమందు, మనఃప్రాణవాఙ్మయ సత్తాలక్షణబ్రహ్మ (ఆత్మ) ప్రతిష్ఠితమై యున్నది. ఆత్మ దానికే అమృతరూపము. అస్తి రూపము, విశ్వము దానికే మర్త్యరూపము, నాస్తిరూపము. అస్తి సత్తు; నాస్తి అసత్తు; “నదసచ్ఛాహమర్జున” అన్నట్లు ఆ యహం పదార్థమే (ఆత్మయే) సత్తు - అసత్తు - ఆత్మా (అస్తి) విశ్వము (నాస్తి) యు నై యున్నది. సదాత్మానుగ్రహమున ననద్విశ్వము సత్తుగనై సత్యమగుచున్నది. ‘నామరూపే సత్యమ్’ అని శ్రుతియు వాకొన్నది. విశ్వమునత్యము, విశ్వాత్మ దీనికి సత్యము. కనుక నది సత్యస్యసత్యమ్.

1. ఆత్మనత్తయందలి నిగూఢమనోభాగమునుండి రూప వికాసము కల్గెను. ఇదే స్యాద్వాదదర్శన ముఖ్యలక్ష్యము. దర్శనమునకు విషయమురూపమే. దర్శనమువలననే జ్ఞానోదయ మగును. చారిత్ర్యసంబంధము జ్ఞానముతోడనే - కనుక, రూప మునకు జెందిన యీదర్శన జ్ఞానచారిత్ర్యములను లక్ష్యముగా గొన్న యీ స్యాద్వాదదర్శనము “సమ్యగ్దర్శన జ్ఞానచారిత్రాణి మోక్షమార్గాః” అని సూత్రించెను. ఆస్తికదర్శనములందు, నిగూఢమనస్తత్వ ప్రతిపాదకమగు శారీరకతంత్రమునకు ఏ స్థానముగలదో, ఆస్థానము, నాస్తికతంత్రము లందలి రూప తత్త్వ ప్రతిపాదక స్యాద్వాదదర్శనమునకు గలదు.

2. ఆత్మనత్తయందలి సూక్ష్మప్రాణభాగమునుండి కర్మ

వికాసము కల్గెను. ఇదే తాకాయతికబాధ దర్శనమునకు ముఖ్యవిషయము. క్రియాపాపాంతరమే కర్మ. క్రియయన్నది నాస్తి - అస్తి - నాస్తి అను మూడుక్షణములతో గూడినదై నాస్తిపారమైయున్నది. క్షణిక - శూన్య - స్వలక్షణ - దుఃఖములు, కేవలము క్రియాధర్మములు. జ్ఞానమునండగాగొనని, అజ్ఞాన సమర్పితకర్మ కేక క్రియ, తప్పక వైజెప్పిన నాల్గు, ధర్మములకు జననియగును. కర్మతంత్రవాదియగు బాధుడు, విశ్వము సీద్ధప్రతిరోజు జూచును. కనుక “క్షణికంక్షణికం శూన్యం శూన్యం - దుఃఖందుఃఖం స్వలక్షణం స్వలక్షణం” అని సిద్ధాంతము గావించెను. ఆస్తికదర్శనములందు, సూక్ష్మప్రాణ ప్రతిపాదకప్రాధానిక తంత్రమున కున్నస్థాన మీ నాస్తికదర్శనములందు, కర్మతత్త్వప్రతిపాదకమగు నీ తాకాయతిక దర్శనమునకు గలదు.

3. ఆత్మనత్తయందలి స్థూలవాగ్భగమునుండి స్థూలతమ నామప్రపంచ వికాసముకల్గెను. ఇదేచార్వాక దర్శన ముఖ్యవిషయము. ఇది తమోగుణమున కాయత్మిక వికాసము. ఈధరా తలముంజేరగనే సూక్ష్మజగత్తు కూడ సంతర్లిన మగునప్పుడిక నాత్మకథకూడ నెక్కడ? దర్శనప్రకరణారంభమున సీమత ప్రదర్శనము గావింపబడినది. ఆస్తిక దర్శనములందు స్థూలవాక్తత్త్వప్రతిపాదక వైశేషిక తంత్రమునకున్న స్థానము నాస్తిక దర్శనములందు నామతత్త్వాను యాయయగు నీచార్వాక దర్శనమునకు గలదు.

ఇట్లు చూచు తంత్రములు గ్రహముగ మనః ప్రాణవాఙ్మయోశ్చ సమ్యక్దర్శనము జేయుచుచు ఆస్తికములనియు, మూఁడు తంత్రములు క్రినుముగ రూప కర్మ నామ మయవిశ్వ దిగ్దర్శనము గానియు నాస్తికములనియు బేరొందినవి. ఆత్మ దృష్టిచే ఆస్తికములు, విశ్వదృష్టిచే నాస్తికములుగూడ నుపాదేయములే. మానవమనస్సు స్థూలము సుండియే గదా నూత్నముంజేర నేర్చుచు? భ్రమాభి నివేశనశమున ఆస్తికులు నాస్తిక దర్శనముల నాదరింపనిచో అస్తిశక్త్య మాలిక రహస్యమును వారు కలలో నైన నెరుంగ జాలరు. ఇట్లే నాస్తికు లాస్తికదర్శనానుగమనము నేరునిచో నెన్నటికిని శాశ్వతానందాధికారులు కాజాలరు. కనుక నందరు నారుదర్శనముల నెఱుంగ దగునని మోమనవి.

దర్శనముల ద్వారా మనకు దీరవలసిన యభీష్టమేమి? పూర్ణపురుష దర్శనముగదా! అట్టిచో నీయారు దృష్టులతో మనః ప్రాణ వాక్ - రూప కర్మనామ ప్రతిపాదక - శారీరక ప్రాధానిక వైశేషిక స్యాద్వాదిక లౌకాయతిక చార్వాక - దృష్టులతో దానినరయనిచో నది యన్నిపథముల నసంభవము. పదార్థ విజ్ఞానము గూడ నీదృష్టిపట్కము నామోదించుచున్నది. జడమో చేతనమో యేయేపదార్థమునై న ఉర్ధ్వాధోత్తర దక్షిణ పూర్వ పశ్చిమము లను నారుదిక్కులనుండి చూడనంతవరకు తేడీయ సంపూర్ణ గూఢముం జూచినట్లు కాజాలదు. ఏవస్తువుంబూర్ణముగా దర్శింప నలయునన్నను దాని

యూరప్కలం జిత్రించవలయును. భారతీయుల వద్దర్శన వాద
మాలిక రహస్యమిదియే.

ఆత్మ ప్రజా పతి

రసః.	...	...	బలమ్.
అమృతమ్.	...	...	మృత్యుః
అస్తి	...	...	నాస్తి
శారీరకదర్శనమ్ మనః	...	...	రూపమ్ స్వాద్వాదదర్శనమ్
ప్రాధానికదర్శనమ్ ప్రాణః	...	...	కర్మ-లౌకాయతీకదర్శనమ్
జైశేషికదర్శనమ్ వాక్	...	...	నామ-చార్వాకదర్శనమ్

అస్తికదర్శనత్రయీ.	...	నాస్తికదర్శనత్రయీ
అత్మదర్శనమ్.	...	విశ్వదర్శనమ్.

ఇది: పద్దర్శన మాలిక 'పద్దర్శన రహస్యమ్:
రహస్యనిరుక్తి ప్రజాపత్యకాస్త్రమిదం
నాస్త్వస్తిసారిమదర్శనకాస్త్రం

ఇతి ఆత్మనః దర్శనపరీక్షాసమాప్తా

వైజ్ఞానిక - ఆత్మపరీక్ష

“జ్ఞానం తేహం సవిజ్ఞాన మిదం వక్ష్యేమ్యశేషతః
యదజ్ఞాత్వా నేహభూయోఽన్యత్ జ్ఞాతవ్యమవశిష్యతే”

విషయప్రవేశము

ఆత్మ స్వరూప జ్ఞానముంగూర్చి యెన్ని విప్రతిపత్తుల నెదుర్కొన్నను, యథార్థముగ నెఱుంగజాలనంత జటిల సమస్యయని మొదటనే యనుకొంటిమి. ఆత్మ ప్రతిపాదకములందు, వైదికమగు నుపనిషద్భాగ మొకటి. అది సర్వశ్రేష్ఠము జ్యేష్ఠముగూడ నగును. కాని, అందును ఆత్మ విషయమున గన్నట్లు విరుద్ధార్థ ప్రతిపాదక వచనముల సవలోకించినపుడు మనయాశ నిరాశగ బరిణమించుచుండును.

రెండవది: సర్వసశాస్త్రము, ఆస్తిక దర్శనమందలి మూడు తంత్రములును, ఒకవిధముగ నాత్మజిజ్ఞాసను శాంతి నొందింపజాలనివే యనదగును. వానియందొకే యాత్మ యొక్క క్షరాక్షరావ్యయవివర్తములు నిరూపింపబడినను, అంత మాత్రమున మన మాక్ష్మిస్వరూప . మూలభావము జేరజాల గుంటిమి ఎట్లన:-

ఆత్మ:- భోక్తయేది? సాక్షియేది? తటస్థమేది? ఇంద్రియ సంచాలకమేది? ఏది బుద్ధిప్రేరకము? పితృప్రాణప్రతిష్ఠ యేది? వ్రేతభావము నొందునదియేది? ఏది మృతశరీరమందు నుండును?

పిండదాన విధానము దేనికి? ధర్మానుష్ఠానము దేనికొకటి? అభ్యుదయ ప్రత్యవాయభాగి యేది? ఈ విధములైన యనేక ప్రశ్నలు, దర్శన ప్రతిపాదితాత్మ స్వరూపము నెరిగిన యనంత రముకూడ నెప్పటియట్లు సురక్షితములై యుండుచున్నవి.

ఈవిప్రతిపత్తుల దొలగింపనై మూడవదగు నాత్మప్రతిపాదక శాస్త్రము; గీత యవతరించినది. ఇదియొక క్రొత్త యాత్మ స్వరూపమును మనయెదుట బెట్టలేదు. ఉపనిషత్తులే విస్తరించి యాయాత్మ ప్రపంచమును నిశ్శేషముగ నిరూపించెను. కాని అది రహస్యభావ- సాధారణాధి కాదులు దానినెరుంగ జాలరు. దర్శనశాస్త్రము స్పష్టీకరింపవచ్చెను గాని అది తన స్వాభావిక సమ్యగ్దర్శన మూల దర్శన పరిభాషంబట్టి తటస్థ రూపముం జెప్పుటతోడనే కృతకృత్యమైనది. ఇక సమ్యగ్జ్ఞాన సమ్యక్చారిత్రము లను రెండు పర్వములు నట్లే యుండిపోయినవి. అందువలన మనజ్ఞానయు శాంతింపదయ్యె.

ఆలోపము గీత పూరించినది. ఇంతేగాక దర్శనము చేసిన పనియు తనయందమిడ్చుకొన్నది. కనుకనే అది, అపూర్వము, విలక్షణము, పూర్ణము, స్వతంత్రము నని పలుమరు చెప్పు చుంటిమి.

దర్శనశాస్త్రముపనిషత్తులకు గీతచేరినంత దగ్గరగ జేరలేదు. కనుకనే పద్యస్థానీయ సంకుచితోపనిషదత్వ ప్రతిపాదకము, గేయస్థానీయము సగు నీ విస్తృతశాస్త్రము గీతయని ప్రసిద్ధి నొందినది. వేదాంతిమభాగము కాకున్నను, 'భగద్గీతో'

పనిషత్' అని నేరొందెను. - “అట్లయినచో:- ఉపనిషత్తులు - దర్శనములు, గీత, యు, వానిపైగల వ్యాఖ్యానములును ఆత్మ దర్శన, జ్ఞాన, చారిత్ర్యములను స్పష్టపరచుచుండగా మరల స్వశాంతిముగా నీయాత్మపరీక్షయేల” అన్నచో:

సమాధానము:- దర్శనప్రకరణారంభమందే చెప్పియుంటిమి. వ్యాఖ్యాతలు:- ఉపనిషత్తు దర్శనము గీత వీని యన్నిటి సిద్ధాంతము నొకటే యని స్థిరపర్చుకొని తమ సాంప్రదాయిక సిద్ధాంతమును ముఖ్యముగా గొని, సమన్వయింప బాటుపడిరి. వారి వారి సంప్రదాయములకు బనికివచ్చు వచనము లందందు లేకపోలేదు. కాని వానికి ముఖ్యగౌణభేదము నెంచి వ్యాఖ్యానము నేయుట దురాగ్రహము.

గీత:- శాంకరులకు శుద్ధ జ్ఞాన యోగ గ్రంథము, రామానుజ, వల్లభ, మాధ్వ, నింబార్కాది వైష్ణవాచార్యులకు శుద్ధ భక్తిగ్రంథము. స్వతంత్రరాష్ట్రవాదులకు కర్మయోగగ్రంథము. ఇట్లే ప్రస్తానత్రయి, నేడు ‘నైకోబుషిర్యస్య వచఃప్రమాణమ్’ చరితార్థము గావించుచు, సందేహనివృత్తికి బదులు ప్రవృత్తికే కారణ మగుచున్నది. వ్యాఖ్యాతలు ‘గతానుగతికో లోకః’ సార్థకము గావింపుచు, దర్శనమర్యాదం దప్పక, సాంప్రదాయి కాభినివేశమును విడువక తమ అపూర్వ ప్రతిపాద్య విషయ వంచితులే యగుచున్నారు. కనుకనే మొదట దార్శనికాత్మ పరీక్ష గావించి యీ ప్రకరణ మారంభింపవలసి వచ్చినది.

ఆత్మన్వరూపము నెఱుగుటకు మూలాధారము వేద

శాస్త్రము. దాని నండగాగొని, గీతాప్రతిపాదితాత్మస్వరూపముంజేసుట చాల తేలికపని. అసగా:- వేదశాస్త్రము సమ్యక్దర్శనరూపమున జేసిన యాత్మనిరూపణను దర్శనశాస్త్రము స్పష్టీకరించెను. ఇక వేదప్రతిపాదిత సమ్యక్జ్ఞాన, సమ్యక్చారిత్ర మూలకాత్మ స్వరూపగానము (విస్తారము) గీతా శాస్త్రము చేసెను. విస్తృతమగు నీ స్మార్తోపనిషదాత్మకు మూలము సంకుచితమగు నుపనిషత్పాస్త్రమే. ఉపనిషత్తు స్వతంత్ర శాస్త్రము కాదు. గీత కేవల ముపనిషదాత్మనిరూపణ మాత్రమే చేయలేదు. సంహితాయుక్త వేదమండలి బ్రాహ్మణారణ్యకోపనిషత్తులను మూటియందలి సోపాధికాత్మనిరూపణను గావించి 'కిమన్యైః శాస్త్రవిస్తరైః' అనిపించుకొన్నది.

ఇట్టిచో గీతాత్మస్వరూప పరిచయార్థము ఏనంప్రదాయాభినివేశమునను బడక, వేదవచన మీమాంసాదృష్టి కుండగిన యర్థానుసారము ఆత్మయొక్క వైజ్ఞానిక స్వరూప మాత్మప్రియుల యెదుటబెట్టి పిమ్మట దానితో గీతాప్రతిపాదితాత్మ స్వరూపమును సమన్వయింతము.

ఇది విషయప్రవేశము

నిర్గుణాత్మ నిర్గుక్తి

ఆత్మస్వరూపజ్ఞాన మనకు కల్గినపుడు విదితవేదితవ్యులు వేదమహర్షులు తచ్చాంతికొరకు పుట్టినదాదిగ మన కుపాసక

మగు 'న' కారము నెదుట బెట్టుటతో మనము విస్మృతుల మగుచుండుము. పాశ్చాత్యులు నందువలననే తమ యిచ్చవచ్చినట్లు భారతీయ శాస్త్రవిషయమున నభిప్రాయములం గటాక్షించు వారు “ఆత్మశాస్త్రమందు ఘోరపరిశ్రమసేయగా లభించు పురస్కార మీ జన్మసిద్ధ సకారమా? అయినచో బుద్ధిమంతుడెవడు ఇందు వ్యర్థముగ గాలక్షేపము సేయును?” అందురు.

మంచియుక్తి! ప్రత్యక్షసత్యము! ఆత్మవిషయమున “నేతి నేతీతిహోవాచ” “యన్యమతం తస్యమతం” “విజ్ఞాత మవిజ్ఞానతాం” ఇత్యాది శ్రోతోపనిషద్వచనములు 'న' కారమునే మనయెదుట బెట్టుచున్నవి. కాని, యుక్తివాదుల కొక విషయము మరువగూడనిది. ఏమన:- “జన్మసిద్ధసకారమునకును, ఆత్మసంబంధి సకారమునకును స్వరూపములందు అహోరాత్రముల కున్నంత యంతర మున్నది.”

ఆత్మసకారముం దెలియుటకు తప్పక ఘోరపరిశ్రమ సేయవలయును. మరియు, జన్మసిద్ధసకారము ఘోరనాస్తికుంజేయును. పరిశ్రమవలన లభించునాత్మ సకారము పరమాస్తికుంజేసి శాంతి సామ్రాజ్య పట్టాభిషిక్తుంజేయును.

జన్మసిద్ధసకార మస్తిలక్షణాత్మ ప్రతిద్వంద్వ. ఆత్మసకారమాత్మసత్తానుగామి. కాదు - ఆత్మయే. పుట్టినది మొదలుగ నుపాసించిన సకారముమాత్రము? అదియు అస్తిమిశ్రితము. ఆ యస్తి దేనిది? నామ రూప కర్మమయ భౌతికపదార్థములది. భౌతికపదార్థములను 'అస్తి' అనుకొందుము. తదభావము.

నకార మనుకొందుము. సరియే: మన యీ విశ్వాసము నట్లే యుంచి శ్రుతి యించుకుంత సంశోధన గావింపనెంచుచున్నది.

భౌతికపదార్థములపై మనము పెట్టియుంచిన అస్తిని నకారముపై నను, నకారమును మనమనుకొన్న భౌతికవిశ్వముపై నను ప్రతిష్ఠించినై చినది కించిద్వినిమయము!

భౌతికవిశ్వమందలి యస్తి - ఆత్మ యన్నది సోపాధికము. అందు విశ్వస్వరూపము బ్రధానముగనున్నది. ఈభౌతిక విశ్వమున కతిరిక్తముగ నున్న ఆత్మయొక్క విశుద్ధనిరుపాధికరూపమే, మనము నకారముగ నెంచియున్నదే, యథార్థతత్త్వము మన యభ్యాసము భూతభాగముపై నను, దాని (శ్రుతి) యభ్యాసమో, యభావముపై నను, నిలిచియున్నవి. అసగా, ప్రతిస్వంస్వలగు సోపాధికాస్తి - నాస్తిభావములపై నిల్చియున్నవి. ఇప్పుడు ఆ శ్రౌతనకారమును, అస్తిరూపముగ మన యెంచుటనుంచినచో మనము దానిని నమ్మజాలము. కారణము? ఆ శుద్ధమగు 'అస్తి' ఇంద్రియాతీతము. మనమింద్రియగమ్యముం దప్ప తక్కినదానిని 'అస్తి' యను నలవాటులేని వారము. అట్టివో శ్రుతి యుక నేమార్గ మవలంబింపవలయును? మన మెరింగిని నకారము రూపముననే అదిమనకు ఆత్మయొక్క నిరుపాధికరూపముం జూపవలయును.

నిర్ద్వంద్వమగు నీ శ్రౌతనకారము, తాత్వికముగా, శూన్యముకాదు. విశుద్ధసత్తయు, విశుద్ధఅభావమును ఒకటే తత్త్వము. భావమన:- భావన - క్రియ - బలము; ఈభావాత్మక

విశ్వముయొక్క అభావమునూ, నాయాత్మకత్వము, భౌతిక పదార్థములు భావపదార్థములు. ఎట్లు? ఇందు, ఆ భావస్వరూపిణి కలకలే. అభావశబ్దవాద్యులుగు సత్త ప్రతిష్ఠితము యున్నందు వలననే. ఈయభావమే భావమునకు స్వరూపనమర్పకము. పట సత్తకగారణము పటస్యతిరక్త సర్వపదార్థాభావమే. పట మెందుకు బటమైనది? అది ఘటమత వృక్షాదికము కాదుకనుక.

ఆ మహాసత్తాత్మకము, కనుకనే, మహాభావాత్మకమగు నాత్మయొక్క యదరమందు:- మహాసత్తాత్మకాకాశ పటల మందుభావాత్మక సక్షత్రాదులు అందందు ప్రకాశించునట్లు భావాత్మకపదార్థములు, అందందు బ్రతిష్ఠితములై యున్నవి. ఆకాశభూమకున్న స్వరూపమే ఆ యాత్మకు గలదని “మనో మయోఽయం పురుషః భాః సత్యః ఆకాశఆత్మా” ఇత్యాదులు స్పష్టపరచును.

ఆత్మ ఆనందమయము, భూమయు నానందమే, భౌతిక పదార్థములు పరిచ్ఛిన్నములు, వీనినుండి అమృతలక్షణభూమా భావము నాశించుట న్యర్థము. ‘నామృతత్వస్యాశాస్తి విత్తేన’ ఈయాకాశాత్మక భూమానందముం జూడును, అనుభవింపును!

మనము, అభావముగనెంచి శూన్యమును కొన్నది పూర్ణము. ఆనందకారణము నగుచున్నది. ఉత్తమభోజనాదు లానంద కారణము లనుకొందుము. కాని, ఆద్యంతము లవలోకించుచో ఆకాశాత్మక భూమయే ఆనందకారణము. యవగోధూ మాద్యోషధుల కాధారము ధరాతలము, దీని కాధారము

అకాశాశ్శక్తి, మనము తీసుకున్న, త్రావటము, విహరించుటకు, శరీరాంతర్భావ్యానందము, శృంగార, వేయోలు అన్నదికీ, అన్న యానందములకు మూలమేమి?

ఏకశయ్యానన భోజనాదులు విసుక్కున్నా నందములన? ఈభూమాకాశాభావమే. విచర్తఃమున, ఉపార్జితమున నానంద మెందువలన? ఈభూమాకాశమే. ఈయీకాశవిభూతి కానందింపని వాని నాత్మానందము తోనొకరించును. వాడెన్నియో దినములు బ్రదుకడు; మనజీవితములది ప్రతిక్షణము నీయీత్మానందరూపాకాశానంద సుక్ష్మియి. సుట్టిన దానందమున, పెరిగిన దానందమున, లయించుకదియు నానందముననే. ఈ యానందవ్యాప్తిని శ్రుతి యిట్లు చెప్పినది:

“అనందాద్ధేవభివృద్ధిమాని భూతానిజాయంతే, అనందేనజాతాని జీవంతి, అనందం ప్రయన్త్యభిసంవిశంతి” (తైత్తిరీయ)

అయినను, “సంసారము దుఃఖసముద్రము. వ్యాకుల సంకులము, అని వివరించుచున్నది. ఆశ్చర్యము! నికమము! ఆత్మనిత్యానందమగుచో నదియేమి?” అన్నచో:- ఇది జటిలమవలయును. సాంప్రదాయికు లేమనిరో!

అద్వైతము:- ఇది (సంసారము) మిథ్య - మాయాకము, కర్మక్షణికము, దుఃఖమూలము. కర్మయున్నచో శాంతిలేదు. కనుక కర్మను వదిలి శుద్ధజ్ఞానవిస్మయబూసవలయు. ‘నకర్మణా

సప్రజయూ ధనేన త్యాగేనై కేఽమృతత్వమూనయః” అను దానిరహస్యమిదే:

మాటలనుసరి మాత్రము, పిశిష్టాదైగ్గతూని, సుహృద్వై తులు, ద్వైతాద్వైతులు - అయ్యును విస్తృతా ద్వైతనాగ్నియు లగునాచార్యుల దృష్టియందు ముఖమూలకారణము:— జీవాత్మ శాస యుపాస్యమగు పరమాత్మ యచుగ్రహముచే నందితుడగుట, భగవన్నామోహితుడై “అహంకరోమి” యనుదర్పమున మత్తుడై ‘నేనెంతటివాడను, ఇదియంతయు జగన్నియంత యిచ్చా ఫలము, నేనై, యొకగడ్డిపోచను వంచగలనా?” అనుకొనిక యుత్పథగామియై, ఆ నియంతచేదండితుడై వ్యాధిభయశోకాది త్రస్తుడగుచు సాసారచక్రమున దిరుగుచుండును. అటుగాక—

ఆ యనంతకళ్యాణగుణాకరుని, నిహితకజాయనూన కరుణావరుణాలయుని యనుగ్రహముంగోరి సాంసారికక్లేశనివృత్తి నొందవలయుచో మనోవాక్కాయముల నాయన నుపాసింప వలెను. అన్నిపనులనుజేయుము, నీయిచ్చను నిమిత్తముగ బెట్టక యేమిచేసినను భగవదర్పణము గావింపుము. సర్వత్ర భగవద్బుద్ధి - నవధాభక్తితో తదుపాసన, గావించుచో దుఃఖ మన్నదియుండదు, పరమశాంతి!

కర్మానుయాయులు, మిమాంసకులు:— “యజ్ఞతపోదానాది శాస్త్రీయ కర్మహేళనయే దుఃఖమూలము. విశ్వమిశ్వరయజ్ఞ కర్మదానివలన నాయనవిశ్వసంపదకుభోక్త - అనందఘనుడునగు చుండ నతని యంశజీవుడు ఈశ్వరాజ్ఞాసిద్ధ వేదోక్తకర్మలను

యావత్ప్రపంచమనుష్ఠింపవలదా! కర్మయోగాన ఈశ్వరుని కింకార
 యావత్మేదా? 'కశ్యపేతిమిమాంసకాః' కర్మయే నిజమగు నుపాసన.
 అదియే సావిరిసేన ఫలమిచ్చును. ప్రణిజీవియు నెప్పుడు నేదోకర్మ
 చేయుచున్నాడు. కాని ప్రకృతివిరుద్ధమగుటచే దుఃఖకారణ
 మగుచున్నది. కనుక శాస్త్రీయకర్మల జేయదగును. యిహపర
 నుఖములు రెండును లభించును. శ్రమయనుకొనరాదు. మహా
 ఫలమున కీయల్పశ్రమ యొకలెక్కలోనిదా? ఇంతచౌక వ్యాపా
 రములేదు. జ్ఞానము కేవలము శాంతికిగారణము గాజాలదు.
 క్షిబ్దబంధములను ద్రెంపుటకు కర్మయేయుండవలయును—"అని
 యీవిధముగ:-

1. కొందరు విద్వాంసులు:- 'తమేవదిత్వాఽతిమృత్యు
 మేతి నాన్యఃపంథావిద్యతేఽయనాయ' 'తమేవధీరోవిజ్ఞాయ
 ప్రజ్ఞాంకుర్వీతబ్రాహ్మణః' 'త్యాగేనై కేఽమృతత్వమానశః"
 'నాన్త్యకృతఃకృతేన' ఇత్యాదులంబట్టి కర్మత్యాగ లక్షణ జ్ఞాన
 యోగమే క్లేశనివృత్తికి ముఖ్యకారణమనియు,

2. కొందరు ప్రపన్నాచార్యులు:- "తతస్తు తంసంస్కలం
 ధ్యాయమానః" "సోఽన్వేష్యవ్యః సవిజిజ్ఞాసితవ్యఃసఉపాసితవ్యః"
 "తస్మైదేవాయ సమోనమః" "తమక్రతుః పశ్యతి వీతశోకః
 ధాతుః ప్రసాదాన్మహిమానమీశమ్" ఇత్యాదులంగొని భక్తి
 పూర్వక కర్మాసక్తానమే సిద్ధిద్వారమనియు,

3. కొందరు కర్మాభిమానులు:- 'కుర్వన్నే వేదాకర్మాణి
 లహరహః సంధ్యాముపాసీత - "జ్యోతిష్టోమేన స్వర్గకామో

యజ్ఞేన" ఇత్యాద్యైశానో శాన్త్యములంగొని ప్రస్తుతి మూలక
యజ్ఞానిశాస్త్రీహుస్మితే శాంతికి మూలభూమికలనియు జెప్ప
నపుడు ముగ్గు మూడుస్థాయిములు లభి. చుచున్నవి. అవిసంక్షి
ప్తముగా -

1. కర్మయేనకమశత్రువు. యేమియుజేయకున్ననే శాంతి
లభించును.

2. మఃకామైశ్వర్యం భగవత్పూజాశుశ్రూషలందు విని
యోగి చింతా సత్తిపైవసన్నుడిగును. ఈభగవ దనుగ్రహము
ననే పాపాలముగు ముఠాపాపములు పరిచార్జితములగును.

3. నుసమీక్షిపిషముని సంగంశరముగ కష్టములకోర్చియైన
యజ్ఞాదికర్మప్రవృత్తులము గావలయును. ఈకర్మాతిశయముచే
పరలోక సుఖములభించును. అనియేర్పడును.

వీనియుపాదేయ తానుపాదేయశలంగూర్చిన మీమాంస
ప్రకృతముకాదు. కాని, ఈవిషయమున సంగ్రహముగ గొం
చెము చెప్పగోరెదము.

1. దుఃఖకాతరుడగు నొకసామాన్యాధికారి, (విజ్ఞానదృష్టి
తోనైనచో విశేషాధికారయే) కేవలజ్ఞానవాదమను నపస్వరా
లాపము నెన్నడు ననుగమింపజాలడు. శరీరేంద్రియయుక్తమగు
నాత్మ సర్వథాకర్మపరత్యాగము సేసవేయుట యసంభవము.

2. ఇకభక్తిమార్గ మవశ్యముత్తిమమే. కాని, పైజెప్పిన
యాభక్తిమందు లోకసంగ్రహమున్నది బొత్తిగాలేదు. ఆబాల
బాలికావసతావృద్ధులందరు మృదులగతాశిములంగొని నామ

నక్షత్రము పుణ్యాయణులగుచో వేదనిహిత చాతుర్వర్ణ్య ఫిర్మము పుష్పించి ఫలించు నెవనరమాలభించును? సమూహవృద్ధకు జెప్పిన దుండవీటి అర్థవీతి కలాకాశలము కృష్ణి గోరక్ష - నాణిజ్యములు పడసిండు నెవనరమేది? మరియు:- వైజ్ఞానికదృష్టికి భగవంతుడు మనమెంతటి ఘోరపాపములను జేసినను చేతులు జోడించినంతమాత్రనే వానినన్నింటిని తులించు సంతటిదయూ భువ్రనుగాడు మనమంచిచెడ్డలఫలము మనమనుభవించ జూచుచుండు సాక్షి సూక్ష్మతడు. నిగ్రహానుగ్రహములం విందునవి మనకర్మలే. చాస్తనమడిగినచో:- నిట్టిభక్తి మనలను కర్మసూక్ష్మలను - సోనులను జేయుచుండును. కొలకమంది పరమభాగవతాచార్యులు మహత్తామాలికరహస్యము నెరుంగక వారితో నములు గాగోరి యబలాటపడుట పిచ్చితనమనిపించుకొనును. వీతరాగులనలెదోచుచు పరమ భక్తులనిపించుకొను భక్తరాజు లెందరో సాధారణమనుష్యులకంటెను క్షేత్రబద్ధులైయున్న వారిం బెక్కుర నెరుంగునుము. వాస్తవికానంద వందితమగునిట్టిభక్తి కేమియు మహత్త్వముండదు. కారణము? ఇదిలోకవ్యవస్థను నిరోధించును. చాతుర్వర్ణ్యధర్మము నవహేళనసేయును.

3. ఇకమిగిలిన ప్రవృత్తిమూలక కర్మవాదముంజూతము:- ఇందు సదేపదే కాయక్లేశము నెదుర్కొనవలయును. ఒకక్షేత్రముం బాధకొన వేరొకక్షేత్రమును సుఖాశతో ననుగమింపవలయును. ఆ సుఖమో ఈలోకమునగాదు, పరిలోకమందు. అదియు శాశ్వతముగాదు. “క్షీణే పుణ్యే మర్త్యలోకమహి న్తి”

కామ్యకర్మ ప్రవృత్తి కాలమందును అశాంతికారణమే - ఫల భోగకాలమందు సత్యాశాంతికారణమే - అట్టిదానియందు తెనక, ప్రవృత్తికాలమందు ఇట్టివిగానుచికింపబడును దుఃఖచిత్తయందును అట్టిఅస్థిమయమే అయినది.

ఈయనపూర్ణతకు కారణమేమి? జ్ఞాన - కర్మలను వేరు నేయుట. అట్లే గానివాది కర్మను తిరస్కరించి జ్ఞాన కర్మమయ పూర్ణాత్మక పూర్ణము గావించును. కర్మవాది జ్ఞానమును గౌణముగ నెంచి దాని (అత్మ) సపూర్ణము గావించును. భక్తివాది జ్ఞానకర్మలను భాగికి నంగ్రహించియు, భగవ దనుగ్రహమాప కామవాసమును ఆ గొట్టిండునుమంచి దాని సపూర్ణముగావించును.

అపూర్ణ ముండు కేంద్రభావ విచ్యుతి యున్నది. అది భయము. అనినోకనునకు మూలకారణము. ఇట్లు జ్ఞానకర్మ మయ పూర్ణాత్మకతో అపూర్ణతా సంబంధము గలుగుటయే భయము. “నుదుకరమంతగం కుదుతే అథభయం భవతి ద్వితీ యాద్యై భయం భవతి” అని శ్రుతియు జెప్పెను.

ఈ శ్రుతియందు దుఃఖత్వము ప్రయోగింపబడినది. అది యర్థశక్తి సూచము. వాంఛాదిక భోగ్యసామగ్రియే ఉదరము. దీనికి భోక్తయు సునర (పూట్ట) మే - భోగదాస్యము విషయా సక్తి - ఇంద్రియ - లోలునది ఇవే ఉదరభావము. ఆత్మయొక్క జ్ఞానకర్మల మధ్యగ నీ యునరభావము రాగానే భయ ముద యించును. భయమన్నది శరంత తాను గలుగదు. అందుకు

1. స్వస్వరూప విచ్యుతి 2. స్వస్వరూపమందు విజాతీయభావ

సనూవేశము అను రెండు కారణములలో నేనో యొకటి యుండ
వలయును. కర్మత్వోగ లక్షణ జ్ఞానయోగమందును, ప్రవృత్తి
లక్షణ కర్మయోగమందును స్వస్వరూప విచ్ఛేదము భక్తియోగ
మందు కామానిక్తి లక్షణ విజాతీయ భావసమావేశమును
కలదు. ఇట్టి మూడు యోగములును నుదరభావ సమా
వేశముచే భయనివృత్తికి బదులు భయోత్తేజకము లగుచున్నవి.

మన జీవన మూలాధార మాకాశాత్మకమగు నానందము
గదా! కొంచెముసేపు “ఆకాశము లేకున్నచో ఉన్నను మన
శరీరముల కొకటి రెండు గజములకు బైననుండినచో మనదశ
యెట్లుండును?” అని యోచింపుడు! ఆకాశానందము వలననే
నిజముగా మనమానంద మూర్తుల మగుచున్నాము. కనుకనే
శ్రుతియు “కోప్యేవాన్యాత్కః ప్రాణ్యాత్ యదేష ఆకాశ
ఆనందోనన్యాత్” అన్నది. సంసారమందు దుఃఖ సామ్రాజ్య
మున్నది నిజమే. కాని జీవనసత్త యానందముపైననే
యాధార పడియున్నది. ఆశానందము ప్రతీక్షానందము
శ్రద్ధానందము విశ్వాసానందము తుష్ట్యానందము మొదలగు
నానంద వివర్తముల వలననే మనము బ్రతుకుచున్నాము.
బొత్తిగా నానందము లేనిక్షణమున మనము మనముగా
నుండము. కనుకనే ప్రాణియొక్క ప్రత్యేక ప్రవృత్తియందును -
కర్మయందును (అయ్యది ప్రత్యేక దుఃఖమయముగా దోచినను)
ఆనందమే మూలప్రతిష్ఠగా నుండుచుండును. చావనెంచువాడు
(అత్మఘాతకుడు) కూడఆనందముంగూర్చియెల్లుప్రవర్తించును.

అహ! ఇట్లుంటును ప్రసృతి ముఖ్యద్వార మానందమైనను
అది యెంత ప్రచూరించినను చిట్టమాత్రము అనిమత్రిత
మృతి ముఖ్యమాత్రముగను విడిచిపెట్టుచున్నది! ఆత్మజాత్రము
లన్నియు నీమృతి నివృత్తికై జనించినవని గీతానిజ్ఞానమందలి
శాస్త్రోద్దేశ్యమును శ్లోక క్రింద నివృత్తిచి యుంటిమి.

ఇంతకు జెప్పబడినది, ఆత్మభూమా (వ్యాపక) నంద
స్వరూపమనియే. అట్టిమాత్రస్వరూపము నుపనిచెత్తు నడిగిన
నది మానముః హించును. గొప్పగా ననుగ్రహము కల్గినచో
'నేతి నేతి'నాచో'వాచ' యనును. వాస్తవముగనంతకంటె సమాధా
నమునులేదు. వ్యాపకానందమున, బహిష్కేంద్రియములకు గతి
లేదు. 'సతతచక్షుర్దృశ్యేతి న వాగ్దృశ్యేతి నోమనో, సవిదో'. ఇక
నిట్టియచింత్య - అవిజ్ఞేయ, అనిర్వచనీయ, నిరుపాధిక, వ్యాప
కాత్మం గూర్చి 'నేతి నేతి' కంటె వేరేమనవలయును?

ఆత్మస్వరూపముంగూర్చి యడిగినచో శ్రుతి, ఆత్మ స్వరూ
పము నెఱుంగగోరునదెవరు? అని యడుగును. 'నేను' అని
యుత్తరము నీయవలయునుగదా! 'నేను' అను పదార్థమేమి?
అన్నది మరొకప్రశ్న. సరియే: 'నే'నన్నదే విజ్ఞాతముగు నాత్మ.
తెలియగోరు నాత్మనీవే యగుచో, మఱి నన్నేలయడిగెదవు?
అనును. 'విజ్ఞాతారమరేకేన విజానీయాత్' ఏ విజ్ఞాతయొక్క
జ్ఞాన - కర్మకణిచే జ్ఞానకర్తృత్వంబు లన్నియు స్వస్వవ్యా
పారసమర్థములగుచున్నచో ఏవి దానినెఱుంగుట సంభవమా?
ఇవి పరిచ్ఛిన్నములు; అదివ్యాపకము గదా!

ఆత్మానంద ముందును, ముచ్చిన్న విషయానంద స్వరూప లక్షణము నిర్వచించి 'అమా? శర్కర, గుడిము, చెరుకు, ఇత్యాదులందలి నూర్ణ్యతాతమ్యమేమో రసనై కగమ్యమే గాని - అనుభవైకవేద్యమేగాని చెప్పజాలమే, అట్టిచో, సర్వ రసోత్పత్తి - వికాసకారణముగు నాత్మానందమునకు సర్వచ నమా? 'మూకాస్వాదనవత్'.

నాయమాత్మా ప్రపంచేనలభ్యో న మేధయా నబహునాశ్రతేః
యమేక్షైషవృణతే తేనలభ్యః తస్యైష ఆత్మావివృణతేతనాం స్వామ్.

'అనద్వా ఇదమగ్ర ఆసీత్' శ్రుతియు దానిని సకారాత్మ కమే యని ఘోషించుచున్నది. ఇట 'అనన్' అభావము కాదు, సద్వాచకము; అది విశ్వప్రతిష్ఠ. మందుడు సకారాత్మ కాసచ్ఛబ్దము అభావాత్మక మనుకొను నేమోయని శ్రుతియే 'సదేవేద మగ్ర ఆసీత్ కథమసతస్సజ్జాయేత' అని వివరించెను. ఆయనత్తు సద్రూపము, అది యభావవాచక మగుచో విశ్వో త్పత్తి యెట్లు?

అయినచో అసత్తననేల? - అన్నచో - సత్తుదేవియందుండు సదియసత్తనబడును. సత్తునందు సత్తులేపందున, సదియసత్తనుట న్యాయసంగతమే కదా! మరియు - సామాన్యులు, సత్తన భౌతిక పదార్థములను గ్రహింతురు. శ్రుతిచెప్పనెంచినది నిరుపాధిక సత్తు కనుక దాని ససత్తని చెప్పెను. లోకికులనుకొను సదసత్తుల కంటె నీ యసత్తుభిన్నము. ఈ రహస్యమునే రూపాంతరమున,

వ్యక్తిపదుపై శ్రుతి 'నైవేహ కించనాఽగ్రేనదాసీత్ - నైవ సదాసీత్ - తదుక్తమృషిణా' నానదాసీన్నోసదాసీ త్తదాసీమ్' అనెను.

“సత్తు (భౌతికవిశ్వము) సకు, అసత్తు (అభావము) సకును పూర్వము గలది అసత్తునుగాదు, సత్తునుగాదు. కనుకనే ఋషి “అప్పుడు సత్తును లేదు. అసత్తును లేదు.” అనెను. అని శ్రుతి తాత్పర్యము. మఱి ఆ యున్నదేమి? అన్నచో, అనిర్వచనీయ భావముంగాని శ్రుతి “తస్మాద్ధాన్యాన్నపరఃకించనాస” అంత కంటె మరియొక పరతత్త్వమేమియు లేదు అనియెను. అసగా ‘అదే సత్తు; ససత్తును. అదే ఆ రెండునుగానిదియు నని తాత్పర్యము. నింతవిలుతుడగు! ఏమిచేయుదుము. గతిలేని అశ్రుతితో ఎక్కడెక్కడ నొందవలయును.

ఇయ్యది తొలికిల సదసద్భిన్న మగుటచే ‘సత్తును గాదు. అసత్తును గాదు.’ అనెచున్నది. ఇక స్వయం సద్రూపమగుటచే సత్తనదగును. మఱి, సత్తునందు సత్తుండదు. కనుక అసత్తనీయు సనవచ్చును. ఇది సదసత్తులకు దార్శనికోత్తరము. ఇటనొక:-

పూర్వపక్షముగ:- “భగవంతు డొకచో ‘సదసత్తులు సర్వథా చేరై స తత్త్వములనుచు ఎన్నడును సత్తు అసత్తుగను, అసత్తు సత్తుగను గాబాలను. సత్తున కభావము, అభావముసకు సత్తయు నుండదు” అని సిద్ధాంతము జేసెను. ఇందువలన ఆ వ్యాపకతత్త్వము సత్తన్నచో అసత్తనరాదు. అసత్తన్నచో సత్తనరాదు. “ఇక నవి తమఃప్రకాశములట్లు విరుద్ధములగుటచే

నాశచోజేరనివి. కనుక, దానిని సదనత్తు ననజాలము. అట్టిచో-
నది మొదట ననత్తునుట పిదప నత్తునుట, మరల సదనత్తులకు
బరమనుట. చివరకు సదనత్తునుట సంగత మగుటెట్లు?”
అన్నచో:-

సమాధానము:- ఇట్టి విరుద్ధార్థముంజెప్పిన శ్రుతినే యడుగ
వలయును. గీత - శ్రుతి. ఇందు విరోధము కల్గినపుడు స్మృతి
యగు గీత ఉపేక్షణీయము. కాని, శ్రుత్యైకాత్మవిద్యా స్పష్టి
కరణమున నగ్రణీయగు శ్రీమద్భగవద్గోపనిషత్తు విషయమున
నిట్టి విరోధము గల్పించుట తనీయ సిద్ధాంతమునెఱుంగమియు,
బ్రాయశ్చిత్తభాగి యగుటయు నగును.

గీత, ఆ శ్రుతిసిద్ధమగు విశ్వాతీతద్వంద్వమునంకను మన
భ్యాసగూర్పించుచున్నది. పూర్వపక్షియో ‘గీతోక్తపదనత్
శబ్దములకు సోపాధికనత్తును అభావమును గొని ముందుకు వచ్చు
చున్నాడు. కాని, భగవంతుని లక్ష్యము తత్త్వరూపనడనత్తు.
కనుకనే శ్రుతివలె ‘ఉభయారపి దృష్టాంత స్తన్నయోస్తత్త్వ
దర్శిభిః’ అని స్పష్టికరించుటావశ్యక’మని యెంచెను. సదనత్తుల
తాకికరూపములు వేరు. తాత్త్వికరూపములు వేరు. తాకికములు
భౌతికసత్తుల, అభావాగ్నికానత్తుపదనత్తు లనకొనుచున్నారు.
కాని, తత్త్వదృష్టితో విద్వాంసులు తత్త్వాత్మక సదనద్వంద్వ
మును సాక్షాత్కరించుకొనుచున్నారు.

ఆ గీతావచనమందలి గొప్ప విశేషత యేమన:- శ్రుతి
సాక్ష్యరూపమున జెప్పు సదనత్తుల తాత్త్వికస్వరూపమును

మరింత స్వచ్ఛమౌచేసి మనయెరుట నుంచుచున్నది. (మృతి-
బకదానినే సత్తనియు, అసత్తనియు జెప్పి ఎందుకట్లుననో స్పష్ట
పరచడమైనది. గీతయో, రెండును స్వతంత్రతత్త్వములనుచు
అద్వైతమును సురక్షితము గావించుచున్నది.

అది యొకటే రెండు, రెండు నొకటి. రెండును పరస్పర
మత్యంతవిరుద్ధములు. అయినను ఏకము. ఇదే దీని విలక్షణత;
అనిర్వచనీయత. ఆ రెండు స్వతంత్రతత్త్వములును గ్రహముగ
అమృత - మృత్యువులు; రస - బలములు. అమృతతత్త్వము
సంఖ్యచే నేకము; దిగ్దేశకాలములచే ననంతము. మృత్యు
తత్త్వము సంఖ్యచే ననేకము (నానా); దిగ్దేశకాలములచే సాది;
సాంతము. అమృతము సత్; మృత్యువసత్. ఈ రెండును గ్రంథి
భావమున బరిణతము గానంతవరకు విశ్వాత్మీతములు. ఎప్పుడు
సత్తున కసత్తుతో గ్రంథిబంధన మేర్పడునో అప్పు డా నిరుపాధి
కము సోపాధికమై విశ్వము - విశ్వాత్మగ నగును. చూడుడు:-

“కామస్తదగ్రే సమవర్తతాధి మనసోరేతః ప్రథమం యదాసీత్
సతోబంధు మసతీనిరవిందన్ హృదిప్రతీప్య కవయోమసీషా.”

(బుక్ 10)

ఇదే సదసగంశ (నిరుపాధిక) రూపము. ఇదే అహం పదార్థము (ఆత్మ). గీత యందలి అసత్తు అభావనావక మగుచో
దాని నది యహంశబ్దమున వ్యవహరింపదు. ‘అమృతంచైవ
మృత్యుశ్చ సదసచ్ఛాహమర్జున’ అని సదసత్సమష్టి నది యాత్మ
(అహం) అనుచున్నది.

ఇట్లు:- సదసద్బద్ధమునకు శ్రుతి తాత్పర్యమే గీతా తాత్పర్యము నగును. (విస్తరము బ్రహ్మకర్మ పరీక్షయం దరయ నగును) ఇంతకునైన ఆనందమీమాంసచే జెప్పవలచినది:- ఆనందఘనాత్మ స్వరూపలక్షణముంగూర్చి శ్రుతి‘స’యన్నది, ఆ ‘స’ కార పరిజ్ఞానమునకై మనము మహావిశాల శబ్దశాస్త్రము నాశ్రయింపవలయును. ఈ నకార మొకానొక మూలికరహస్యమును సూచించుచున్నదని ‘నేతి నేతి’ అను నీ యుత్తరవాక్యముచే స్పష్టమైనది.

ఈ వాక్యమునకు సాధారణార్థము:- “విశుద్ధవ్యాపకాత్మ స్వరూపలక్షణముం గూర్చి ఒకటి కాదు రెండునకారములు, న-న-యందుము. న - ఇతి; న - ఇతి, అనుటయే, జిజ్ఞాసకు నమాధానము. తత్త్వరూప లక్షణ మనంభవమగుచో నేంతకంటె (న - యే దానిస్వరూపలక్షణ మనుటకంటె) నేమి చెప్పగలము.

రెండవయర్థము:- ఇది భౌతికవిశ్వముయొక్క ‘నాస్తి’కి జెందినది. సామాన్యులు:- భౌతికపదార్థమునే ఆత్మఅనియో, ఆత్మయుభౌతికపదార్థమును ఎప్పుడునుకలసియే యుండుననియో అనుకొందురు. - శ్రుతి, అట్టిభ్రాంతి బోగొట్టి విశ్వాతీతము, నిరూపాధికము నగుతత్త్వముందెలుప నెంచి విశుద్ధాత్మంగూర్చి నేతినేతి’ అనియెను. అనగా:- ఇంద్రియగోచరములగు భౌతిక, ‘పదార్థముల నన్నిటిని న ఇతి - న ఇతి = ఇది (ఆత్మ) కాదు ఇదియాత్మకాదు అనుచు నిషేధించుచు బోగాబోగా నెచట నీ నేతి నేతి సమాప్తమగునో, అదేవిశుద్ధాత్మ, అనిభావము.

మూడవయర్థము:- ఇది వ్యాపకమగు సస్తిభాగమునకు జెందినవి. భౌతికవిషయములం దాసక్తులగు ప్రేయోమార్గాను గాములు ఉదరవరాయణులు, “శరీరము, లేక ప్రత్యక్షదృష్టి భౌతికప్రపంచముకంటె సత్తాలక్షణముగల యొక నిత్యాత్మ యేదియును. లేదు.” అందురు. ఈనాస్తికుల సకారమునుద్దేశించి శ్రుతి దాని ప్రక్కనిఁగొక సకారముంజేర్చి “స - ఇతి స - ఇతి, ‘లేదన్నది లేదని’ అనగా ఉన్నదనియే యెరుంగుము” అను చున్నది. ఘటాభావాభావము ఘటసత్తానూచికమీ గదా!

నాలవ యర్థము:- ఇది లౌకికవ్యవహారమునకు జెందినది. దూరసన్నిధియు లేని లౌకికులు, భ్రాంతినశమున నున్నదానినే లేదనుకొన్నప్పు డాయున్నదాని జూడనెరుంగువాడు ‘లేదన్నది లేదు’ అని చెప్పునట్లీచటను ఎరుంగవలయును. (మూడవ - నాల్గవ యర్థముల భావములందీషద్యేదము.)

ఇట్లు స - న - యచుచున్నను, శ్రుతి మనలను శబ్దస్పృహ మున నాయవిజ్ఞేయము వంకకు గొంపోవుచున్నది. శ్రుతి యొక్క శ్రుతిత్వము (సాక్షాత్కృతధర్మత్వము) ఇదే. ఇదే కాని అపొగపేయశ్శబ్దము, (పురుషమయేషదని శత్ర్వముం జెప్పుట) - ఇదే నున ధైర్జానికాశ్మయొక్క - నిరసాధికాత్మ యొక్క పరీక్ష. సకారముదప్పు ని కేదియు దీనింబరీక్షింప జాలదు. అవిజ్ఞేయతయే దీనివిజ్ఞేయత. అనిర్వచనీయతయే దీని నిర్వచనీయత - తెలియబడ జాలదనుటయే తెలియుట. నిరు

పాధికము. కనుకనే శబ్దాతీతమగు నీవిశుద్ధాత్మజ్ఞాన మీ-
మాంసజేయు సీశ్రుతివచనము లరయదగినవి:-

“యస్మామతంతస్యమతం, మతంయస్యనవేదసః

అవిజ్ఞాతం విజానతాం, విజ్ఞాతమవిజానతాం

సంవిదన్తినయంవేదా విష్ణుర్వేద సవావిధిః

యతోవాచోనివర్తంతే అప్రాప్య మనసాసహ”

శాస్త్రములందు విస్తరించి యాత్మవర్ణితము; దానినిగొని
విద్వాంసులు మేమాత్మనిర్దిశితి మనుకొనుట యెల్ల సది సోపాధిక
భావమునకు జెందును. విశ్వాతీత విశుద్ధాత్మ శాస్త్రము
లందులేదు, చెప్పబడజాలదు. దానిగుర్తు లభించదు. ఇట్లు
శబ్దాశాస్త్రాధారమున నాత్మజ్ఞానుల మనుకొనువారి భ్రాంతిని
నివారించు నీ శ్రుతివచనము గమనింపదగినది.

“నతంవిదాథ యథమా జజానాన్యద్యుష్మాక్ మంతరంబధూవ

నీహారణప్రాప్యతా జల్ప్య చానుత్ప ప ఉక్తశానశ్చరన్తి”

శ్రుతిచెప్పచున్నది:- “ఈవిశ్వమూలమగు నాత్మను మీ
చెరుగరు, మీరొకదాని నింకొకటిగా నెరింగితిరి. - అహంప్రత్యే
యము నాత్మయనుకొను చుండును కాని, ఆ యనుభూతాహం
సోపాధికము, అది విశుద్ధ నిరుపాధికము, దాని యనుభూతి
యసంభవము - ఆత్మస్వరూప మట్టిది, మట్టిది యని ప్రేలు
వారు, మంచుచే నావరింపబడి, తమ్ముదామాత్మజ్ఞానుల మను
కొనుచు ఉక్తశానులై తిరుగుచున్నారు.”

మూలకారణముగఁగఱుము ఆత్మయ్యుత్థము గాని నెఱిగితి నుని
 శాసించువా రుత్తశాసనులు (ఉపదేశకులు). వీరిదశ:- మంచున
 బోవువారి దశనంటిది. తను కేమియు గనబడ కున్నను అది,
 ఇది, అదిగో, ఇదిగోయని యితరులను భ్రాంతులం గావించుచు
 దామును భ్రాంతులగుచుండుట - వారు ఉత్థమగు నాత్మ
 యొక్క అర్కరూప సోపాధిక ప్రాణమునే ఆత్మయనుకొని
 తృప్తులై యున్నారు. (అనుత్పపః)

“యోఽహం సోఽసౌ యోఽసౌసోహం” అన్నట్లు
 పరమార్థదృష్టిచే - వ్యాపకాత్మయు శరీర పరిచ్ఛిన్న జీవా
 త్మయు నభిన్నములు; ఒకే వస్తువు. దానిజ్ఞాన మనంభవ
 మగుచో దీనిస్వరూప లక్షణము మాత్ర మెరుంగ వచ్చునా?
 ‘దానిమాట యెట్లున్నను దీని నెఱుంగవచ్చు’ నందురా? ఈ
 ప్రతిసరయుడు:-

“నవిజానామి యదివేదపస్యి నిర్ణాసన్నద్ధో మనసాచరామి
 యదామాగన్ ప్రథమజా ఋతస్యాదిద్వాచ్ అశ్నువోభాగమస్యాః”

ప్రతివ్యక్తియు ‘నేనుచేసితిని చూచితిని, ఇత్యాదిగా ‘నేను
 నేననుట’ వలన ‘అహం’ తత్త్వమెఱిగియే యిల్లునురా?’ అని
 తోచును; గాని ఇంచుక మొప్పుతో ‘నేను’ అన్నదేమి యను
 కొన్నచో నేమియు దోచజాలదు. ఎన్నయో గంటలు దిన
 ములు వత్సరములు తుదకు జీవితపర్యంతము మననము జేసిన
 విదియింతే ‘అహం’ ను తెలిసికొనుచో ఆత్మస్వరూపమగు

విజ్ఞాతృభావము నాడేపించుటయే (విజ్ఞాతారనుకే కేవిజా నీయాత్). ఈవిధముగా:- 'సంతసదాధి' 'సపిజానామి' అనునీ రెండు శ్రుతులును తదీయేతదీ గాభిన్నతం జూపుచు నీ నిరుపాధిక విశుద్ధాత్మ అవిజ్ఞేయమనియే చెప్పుచున్నవి.

ఇటు పాఠకులు "ఈయాత్మ పరీక్ష బాగున్నది. దార్శనిక పరీక్షయందు ఏవోకొంచెము తెలిసినట్లేయున్నది. దీనివలన మంచియో చెడ్డయో సత్యమోమిథ్యయో ఈవరకెరింగిలట్లున్న విశ్వాసముకూడ వెరిగిపోయినదే! ఆత్మజ్ఞానము శాంతింప జేయనై నైజ్ఞానికాత్మ నారంభింతు మనియు దానివలన ధర్మకర్మ - ఇహపరలోక సంబంధములగు సనేకభ్రాంతు లుండ వనియు జెప్పి చివరికిదియూ చేసినది?" అనవచ్చును: కాని ఒక మనవి:-

ముందు జెప్పనున్న ఆత్మస్వరూపము లన్నియు నొకే యఖండబ్రహ్మకు సోపాధికములగు సనేకరూపములు, మన లక్ష్య మనేకాత్మవాదముతోడి యేకాత్మవాదము. ఇదే పరమార్థదృష్టి. దీనినొందుటకు వ్యావహారికనానాత్మ వాదానుగమన మావశ్యకము. ఏకసత్యవాదము జ్ఞానమునకు, నానాసత్యవాదము విజ్ఞానమునకు జెందినవి. ఈప్రకరణమునందు నానాసత్యములనే నిరూపింతుము. కనుక నైజ్ఞానికాత్మపరీక్ష యని పేరు బెట్టితిమి.

ఒకేయాత్మకు సగుణనిగుణములని రెండురూపభేదములు. ఇందు నిగుణము పరాత్పరమందారు. ఇదివిశ్వాతీతము కనుక

శాస్తానధిపతీశము, అవిజ్ఞేయము, అనుపాస్యము, దానిచర్చయే
వ్యర్థము. కాని, అవిద్యాశాతీతమయ్యుచు “వశింనాభిదంబు భూవ
నర్వశే” అన్నట్లు సర్వమూలము, ఉత్థములకెల్లనిహానికాదు, సర్వములకెల్ల
ప్రశములకెల్ల మహాప్రశము, పురుషులకెల్ల పురుషులు కనుకనే
దానియన్నిటికిబహు - చామ - ఉత్థము నై యున్నది. అందు
వలన నది ప్రపంచాశ్శయనదగుచు “యస్యయమర్థగతే బ్రహ్మ
సత్ సామన్యాత్ సతన్యాత్మా” అనిగదా ఆత్మలక్షణము? -

ఇక:- ఇటనొక ప్రశ్న:-

ఆ వ్యాపక స్వరూపము విశ్వోత్పత్తిగావించు నావశ్యక
మేమి? అదియొకవిధముగ కామన - ఇచ్చ గదా! అప్రాప్త
వస్తుప్రాప్తికై గదాయిచ్చ! వ్యాపకమున కప్రాప్తియేమి? ఇచ్చ
యన్నది మనస్సంభవము, మనస్సునకు హృదయముప్రతిష్ఠ
‘హృత్ప్రతిష్ఠం యదజగదవిష్ఠం తస్మేమనః శివసంకల్పమస్తు’.
హృదయము నీహాభావమునకు జెందినది. సనీమము సాయ
తనము సగుదానియందు హృదయముండును, ఆ వ్యాపకతత్త్వ
మనీమము. కనుక సెందు హృదయమెట్లు? అనగా:- ఆ వ్యాప
కాంశము హృదయమే, అది. స్వయముగా హృదయమూర్తి.
దానియందునిక హృదయములేనపుడు, అటమనస్సేది? ఇకనిచ్చ!
సృష్టి?

కాని, ప్రత్యక్షదృష్టమగు సృష్టిని మిథ్యయందుమా? ‘నామ
రూపే సత్యమ్’ అనుశ్రుతి నేమనవలయును? మరియు, కార
ణములేని కార్యముండదన్నది మిథ్యయందుమా? కారణ

భూతతత్త్వమును శ్రుతి 'స్వాపకాత్మ' యనుచున్నది. దానికి స్వప్తిచ్ఛతో సంబంధము కన్పట్టుచున్న వంటిది. ఈధర్మసంకట నివృత్తియెట్లు?

సహజాభావము: మిదిమ దృక్పథిక దృష్టితో నీప్రశ్న విచారించుము. ముఖ్యముగా శాస్త్రీకతంత్ర మీనమచ్చకు, 'లోక వత్తు లీలాకైవల్యమ్' అని తిన్నగా నొకసహజాభావమిచ్చి వైచెను. దార్శనికదృష్టికడ సహజీవము, శాస్త్రాభక్తుడు, శ్రద్ధాభువు నగు ఆస్తికునకది పరమమాన్యము.

అనూత్రాభిప్రాయ మేమన:- ఆతత్త్వమెట్లు అనిర్వచనీయమో అట్లే తదీయ కార్యకారణ భావము నిర్వచనీయమే. ఈ యనిర్వచనీయతయే దానిలీల. ఏదేని అపూర్వముటనం గూర్చి 'భగవల్లీల!' యనిమనమునుకొనుచుండమా? ఏఫలా శయులేకయే యగు స్వాభావికభగవచ్చయే భగవల్లీల, యసంబడును.

కొందసూరక కాంతావునుగు, చిటికలువైతుగు, భూమిపై గీయుదుగు, తృణములు శుంఛుదుగు. వీరియందిచ్చయున్నను అప్రాప్తనస్తుప్రాప్తిచ్ఛయి కాదు గదా, ఇదేలీలాకైవల్యము. ప్రాప్తిచ్ఛలేకున్నను అన్నియు జేయుట. తదీయలీలామయ స్వాభావికేచ్ఛచే లీలామయవిశ్వము సృజింపబడినది. దీని యనిర్వచనీయ కార్యకారణభావ విషయమున నూహాసోహలు నేయుట నెట్టితనము. దీనియనిర్వచనీయతకొక తాకికోదా హరణము చాలును:-

స్వర్గము - కటకము - ఇవి కారణ - కార్యములు. వీనిసంబంధమునందుచో పంచసంబంధములగును. 1. కటకము సువర్ణముండున్నది:- (కార్యముకారణముండున్నది) 2. సువర్ణము కటకముండున్నది. (కారణముకార్యమున్నది) 3. సువర్ణము - కటకము వేర్వేరు పదార్థములు (కార్యకారణములు భిన్నములు) ఎట్లు:- సువర్ణముంగొనిరమ్మన్నచోగటకము, కటకముంగొని రమ్మనుచో సువర్ణము దేబోముగదా! 4. సువర్ణమే కటకము - ఐదున్నందుచో గటకమందలి ప్రతియణువు సువర్ణమేగదా, (కారణమేకార్యము) 5. సువర్ణము కటకముకంటె వేరు. కాని, కటకముసువర్ణముకంటె నభిన్నము (కారణముకార్యముకంటె వేరు, కాని కార్యముకారణముతో నభిన్నము) ఎట్లనకటకముగాకున్నను సువర్ణముండును. కానిసువర్ణములేనిదే కటకముండదుగదా!

ఇట్లు ఈపంచసంబంధములు పరస్పర మత్యంత విరుద్ధములయ్యి నొకచో సమావేశమగుచున్నవి: ఇదే ఆరవగు ననిర్వచనీయసంబంధము. ఇదే దార్శనిక పరిభాషానుసార మధ్యాసంబంధము. ఈవిధముగ - లౌకిక కార్యకారణ భావ సంబంధముగూడ ననిర్వచనీయమగుచో నా యలౌకిక కార్యకారణ భావనిర్వచన మెట్లు సేయవచ్చును? కనుక చివరకు:- దానినుండి, నిశ్చయించుకు? సంబంధమేమి; అనుప్రశ్నలనుచితము లనవలయును. అవిజ్ఞేయభావ సంబంధమున నీ తర్కములా? ఒకచో శ్రుతియు నీవిషయమునే స్పష్టపరచెను.

గార్హికిమూర్త్యవఃస్యాత్మకు, అప్రత్యముమొదలు అన్నిలోకములకును ఓత్పరాతాబాహులునుజెప్పి చివరికు బ్రహ్మలోకమందు ఓత్పరాతాబాహు? అన్నవి నడతడు ఆమెతో “మాతీప్రాక్షీః మాతే మూర్ధ్నాన్యపస్త నసతి శుశ్నాన్యం వై దేవతామతిపృచ్ఛసి గార్హి మాతీప్రాక్షీః” ఇతి తతోహ గార్హివాచక్న వ్యుపరరామ” (బృహ 3-6) అనుటయు నామె యూరకుండెనట!

సత్యమే. ఇంద్రియమూర్తీశవిషయములందు మనతర్కములకు నేమియు పలుకయుండును. కనుక - ‘లోకవత్తులీలాకై ఎల్యమ్’ అని విశ్రమించుటయే శరణము. అభియుక్తులును ఇట్టిచో:-

‘ఆచింత్యాఖలు యేభావా నతాంస్తర్కేణయోజయేత్
ప్రకృతిభ్యఃపరంయచ్చ తదచింతస్యలక్షణమ్’

ఒకచో శుతి:- ఈనృప్తి ప్రవర్తకునకైన నీకార్యకారణ రహస్యము తెలియునో! తెలియదో! యన్నది. వాస్తవ మేమన:- ఇచ్చక్కలను, తననుసారము పని సేయ మొదలిడుదుము, కాని, ఇచ్చయెందుకుకల్గును? కల్గింది అన్నచో, నేమో! చమురు వలన దీపము వెలుగును. నీటివలన వెలుగ దెందువలన? నేమో! ‘స్థితస్యగతిశ్చింతనీయా’ ఇచ్చయొక్క యుత్థానాన్వేషణ చేయబోవుననుడు మనయిచ్చామూలమే మనకు దేలియదాయె, ఈయాధ్యాత్మికేచ్ఛా సర్వచనియతంజెప్పు నీశ్రుతింజూడుదు.

‘కేనేషితంపరమైనేషితంమనః కేనపాణఃప్రథమఃప్రైతియున్తః

కేనేషితంపరాచమిమాంసవదన్తి కణదేవోశ్రోత్రంయున్తః’ (కేన)

మనయిచ్చనే మనమెరుంగనపుడు ఆ వ్యాపకేచ్ఛామూలము సరయబోవుట వెఱ్ఱితనముకాదా? అదియు దనశార్యకారణ భావపరిజ్ఞానమునం దున్నుగ్ధమట! గమనింపుడు:—

“కోఅహనేద క ఇహ ప్రవోచత్ కుతజాతా కుతశ్చయం విస్మయే

అర్వాగ్దేవా విసర్జనేనాథాః కోనేద యత ఆబధూవ?

ఇయం విస్మయే ర్యత ఆబధూవ యదివాచ థే యదివాన

యోఽస్యాధ్యక్షః పరమేవ్యోమనో సోఽంగ! వేద యదివా నవేద!

(ఋక్ 10.)

ఈ దార్శనికోత్తరమున నొక శ్రద్ధాభువు తృప్తి నొంద వచ్చును. కాని, వైజ్ఞానికు లంతతో దృష్టి నొందజాలరు. ఇచ్చ మనస్సునకు జెందినది. మనస్సు హృదయమునకును, అది సీమాభావమునకును జెందినవి. వ్యాపకమునకు సీమాభావ మెక్కడ? అట్టిచో నది సృష్టిమూల మగునా?

పూర్వోక్తస్వాభావికేచ్ఛను విజ్ఞానముగూడ అంగీకరించును. అదియు తన్మూలము నస్వేషింపబోదు. అదియు ‘స్థితస్య గతి శ్చింతనీయా’ అనియే యెంచును. ఇది దాని ప్రశ్న ఇచ్చా స్వరూపముగూర్చి మాత్రమే. ఇచ్చ యన్నది పరంపరగ సీమాభావమునకు జెందినదనుటను దార్శనికులం గంగీకరింప వల యును. ఆత్మ సీమాభావమునకు బరమనుటయు సమాస విష యమే. ఇక భేదము దృష్టికోణములందు మాత్రమే. ఎట్లన:— దార్శనికు లిచ్చను లీలామాత్ర మని చెప్పి తమ బాధ్యతను వదల్చుకొనిరి. వైజ్ఞానికు లీయిచ్చకు స్వరూపమేమి? యని

యరయజ్ఞాతురు. ఇందుకు సమాధానముగ నీవచనములం గమనింపుడు:—

ప్రశ్న:—

కింస్విద్వనం? కఠసమృక్షాసీత్? యతోద్యావాప్యభిషిన్వితః
మనీషిణోమనసా పృచ్ఛతేదుతత్ యదభ్యతిష్ఠత్ భువనానిచారయన్?

ఉత్తరము:—

“బ్రహ్మవనం బ్రహ్మసమృక్షాసీత్ యతోద్యావాప్యభిషిన్వితః
మనీషిణో మనసా పృచ్ఛతేదుతత్ బ్రహ్మభ్యతిష్ఠత్ భువనాని చారయన్”
(తై||బ్రా)

ఈ ప్రశ్నోత్తరములు చాలసరళములు. ఇట దార్శనికులు, ‘అంతయు (కార్యకారణములు) బ్రహ్మయే’ యని చెప్పి వేయుదురు. కాని, నైజ్ఞానిక బ్రహ్మవాది:— బ్రహ్మమూలకాద్వైత సమర్థకుడయ్యు నంతటితో ‘అవును’ అనక “వనరూపబ్రహ్మ, వృక్షరూపబ్రహ్మ, విశ్వరూపబ్రహ్మ ఈ మూటి స్వరూపములందును తప్పక యాపాధికభేదమున్నది. ఇందు కేవల మూలకారణ ముండును. 1. వనము ఏకము-అసీమము; 2. వృక్షము లనంతములు; ససీమములు; 3. విశ్వకారణము వనరూపబ్రహ్మ కాదు. అందలి వృక్షరూప ససీమబ్రహ్మ” అనుకొనును.

ఇక దీనిని విచారితము:— మొదట కేవలము అసీమము, వనస్థానీయమగు బ్రహ్మమాత్రమే యున్నపుడు ససీమవృక్షావిర్భావ మూలకారణమేది? సమాధానమునకై ఏ యక్ష (అభ్య)

మూర్తి. అగ్నివాక్కులనులగు బ్రహ్మలోభ కల్పించెనో, ఏది
సృష్టికొరకు బ్రహ్మను వివేకము గావించెనో, ఆ జగన్మామ,
హైనునతి. యును నాశయించుచో నీ సృష్టిరహస్యముం జెప్ప
గలదు. ఆమెయే బలహూన, శక్తిహూని. ఆమెను మనస్సున
నావాహన సేయకున్నంతవర కాత్మదేవతయొక్క సృష్టిరహ
స్యము నెరుంగజాలము. 'నాయమాత్మా బలహీనేన లభ్యః'

కేనోపనిషత్తు 'బ్రహ్మప్రాప్తికి ముఖ్యద్వారము శక్తుపాన
నయే' యని స్పష్టముగావించెను. ఆశక్తి నెచట సన్నేషింతుము?
'సర్వశ్ర'. 'స్వశ్ర' యును నస్తువేయి? సదస్లుక్షణ, అమృత
మృత్యుమూర్తి పరాశక్తిర వ్యాపక బ్రహ్మ. అందుండి యందే
యా వీర్యహూపశక్తి లభించును. దానిచే తగుచుట్టి (జ్ఞానము)
శలుగును. ఈ యన్యోన్యన్యాయభావమును సూచింపనే,
'ఆత్మనావిందతే వ్యోమ్' 'నాయమాత్మా బలహీనేన లభ్యః'
అను రెండు వచనములు వెలసినవి.

గీతోక్త సదసద్వంద్వతాత్విక స్వరూపనిరూపణావసరమున
నా 'అహం' శబ్ద వాచ్యాశ్చ అమృతమృత్యుయ ము మంటిమి.
భాతులు రెండు. సత్త కేవల మమృతమేకము సచ్చిదానందము
లను భాతిభేదములు మూడున్నను సత్తయొక్క యేకరూపతచే
సచ్చిదానంద లక్షణ బ్రహ్మ అద్వయమని దర్శన మందునలె,
అమృత మృత్యువు లను రెండు భాతిభేదములున్నను, ఈ సదస
ల్లక్షణబ్రహ్మ విజ్ఞానశాస్త్రమందద్వయమనియే యెంచబడినది.

ఆ మూలబ్రహ్మయే, యీ తూలవిశ్వమునకు గారణమని

ప్రకరణారంభవచనము యనుకొంటిని. ఇక:- 'కారణగుణా-
కార్యగుణానారభంతే' అన్నట్లు నివరకు:- కార్యగుణాధార
మున కారణగుణముల యానుమానిష్టావస్థ కల్గును. కార్య
మగు విశ్వమంతయునో నృప్తిగను ననుష్టిగను పరస్పరము
సర్వభా విరుద్ధభావములు కన్పట్టుచున్నవి. 1. సర్వభా
అవిచాలించుగు భావ మొకిటి. 2 సర్వభా విచాలించుగు భావ
మొకిటి. చూచుచు శరీరముంబట్టి బాల్యయావనాద్యవర్ణాం
దనుక్షణము బాణాము సందుచున్నను ఈ మహాపరివర్తనతో
విచాలిభావముతో 'నవవాయం' 'వాడేపీను' అను అపరివర్త
నీయ సత్తాభావము అక్షుణ్ణముగ నుండుచున్నదిగదా! ప్రతి
పదార్థమునెడల నిట్లే యూహింపవలెను. ఒకటి నిత్యభావము.
వేరొకటి అనిత్యభావము. ఈ కార్యవిశ్వ భాతివ్యయముంబట్టి
దీనికి గారణమగు తత్త్వమందును, ఈ రెండు విరుద్ధవర్ణములు
నుండవలయును; అవియే అమృత - మృత్యువులు; రసబలములు;
నదసత్తులు; ఇత్యాదిగా జెప్పబడుచున్నవి.

రసతత్త్వము:- సర్వభాశాంతము, వ్యాపకము, నిష్క్రి-
యము, ఏకము. బలతత్త్వము:- అశాంతము, పరిచ్ఛిన్నము,
క్రియాశూన్యము, అనేకము (నానా). నిత్యాశాంతిగర్భిత నిత్య
శాంతతత్త్వమే వ్యాపకాత్మ. దీని రూపముత్తాలతరంగయుక్త
మగు నొక శాంతసముద్రమువంటిది. "ఆపూర్వమాణమచల
ప్రతిష్ఠమ్"

సర్వభాతికపదార్థముల స్వరూపనిర్మాణమును, జలమువల

ననే యగును. కాని, స్వయముగ సముద్రమున కిందుజోక్యము లేదు. ధూమజ్యోతిస్సలిలమయశస్సన్నిపాతరూప పుష్కలా వర్తాది మేఘము లాయనంత సముద్రమునుండి కొలదికొలదిగ జలసూత్రంగొని వృష్టిద్వారా, మనుష్యబుద్ధి వైభవములగు కాలుపలద్వారా అన్నాదిపరిపాక కారణములగు చున్నవి. ఆయన్ననంత భౌతికప్రపంచజనని. సముద్ర మనంతభండా రము, కోశము. న్యూవకాశ్మస్థితియు నింశే. అది స్వయముగ నేమియునృజింపదు. ఆయనంతమాత్రా పరిగ్రహముననైన యశ్శక్తిపృక్షస్థానీయ చానుషుని వ్యాపారముచే విశ్వనిర్మాణము జరిగినది.

ఆయనంతగర్భస్థ బలనాగుక పొనర్తనీయశక్తియు సంఖ్య కనంతసంఖ్య— నాయనంత బలజాతులు లెక్కకు సదునారే. (ఈలోపనిషద్విజ్ఞానమున సూపబడినవి) అందొకటి తక్కిన వదు నై దిటికిని మూలాధారము: ఆమహాబుద్ధికోశమే ‘నూహామాయ’ యను పేరనొప్పును. సృష్టిమూల బీజమిదే. అసీమము ససీమముగ జేయుటదీనిస్వభావము: అందువలననే “మాయతే అసీయా” “మినోతిమా” అని, ‘మాయ’ యందురు. రసబ్రహ్మరూపము వలె బలరూపయగు దీనిస్వరూముగూడ సచింత్యమే. సద్రూప సంపూర్ణవిశ్వమున కిది మూలజనని, ‘కథమనంతః సజ్జాయేత’ అన్నట్లు విశ్వదృష్టిచే దీనిని అనంతనజాలము, ఇది బలరూప, బలముక్షణికము కనుక అసత్తు ఈదృష్టితో దీనిని ‘సతీ’ యనజాలము; పరస్పరవిరుద్ధమగుట ‘సదసత్తు’ అనజాలము.

పదార్థతత్త్వము సత్తు - అసత్తు - సదసత్తు. అనిమూడు భాగములు, ఈమూడునుగాని మాయ వస్తుతత్త్వమందుమా? కాదందుమా? ఇదే దీనిపరిక్షణత. బ్రహ్మకూడ దీనియింద్ర జాలమునకు లొంగెనన యుద్రప్రాణులొక లెక్కయా?

“యయాత్వయాజగత్స్యస్థా జగత్వాత్త్వత్తియోజత్,
సోఽపినిద్రావశంసీతః కస్త్యాంస్తోతుమిహేశ్వరః”

(సప్తశతీ)

జగదంబయొక్క యీవిలక్షణత నుపాసకులు:—

“ససతీసా, నాసతీసా, నోభయాత్మా విరోధతః,
కాచిద్విలక్షణామాయా, వస్తుభూతాసనాతనీ”

అనిపాగడుమరు.

తల్లియుత్పత్తింగనుగొందుననుట యున్నత్తగదా! బ్రహ్మకు జనని! దానియథార్థస్వరూప విజ్ఞాన యతిప్రశ్నకాదా? కనుక తత్స్వరూపపుజిక్కులోబడక, అది యచింత్యామిత వస్తుతత్త్వమును, పరిమితముగావించునని యనుకొన్న జాలును. సీమాభావ ప్రవర్తికయగు సీమాయయేలీల, ఈలీలాయాజి యగు మాయతో నిత్యయుక్తు డా సబ్రహ్మ భగవంతుడు. ఆయనస్వయముగ సృష్టి సేయఁడు, చేయజాలడు. భగవంతుని యీలీలయే (మాయయే), భగవంతుని సృష్టిబంధనమున బడ వేయును. “లోకవత్తులీలాకై వల్య” మను దార్శనికోత్తరమున కును విజ్ఞానరహస్యమిదియే.

రసమందుండు బలస్వరూపము సముద్ర గర్భమందున్న తరంగముల స్వరూపమువంటిది. స్వస్థానమునుండి తరంగము బయలుదేరి యెచటవిశ్రమించునో, అటవరకు దానికవ్యక్త - వ్యక్త - అవ్యక్తములను మూడురూపములు - దానియాద్యంత ఊణము లవ్యక్తములు. ఇందు సముద్రము ప్రధానము, తరంగము గౌణము; తరంగముగర్భితము; సముద్రముగర్భి; మధ్య ఊణమునం దీ స్థితికి వ్యతిరేకము. ఇక: సముద్రస్థానీయరసము నకు, తరంగస్థానీయ బలమునకు నిదేస్థితి యని యూహింప వలయును.

రసగర్భమందు బలమవ్యక్తావస్థ. బలగర్భమందు రసము వ్యక్తావస్థ. ఇది మధ్యస్థితి. చివరకు మరల మొదటిస్థితియే. అవ్యక్తఊణములం దస్తిహవరసము ప్రధానము. తగ్గర్భస్థిత బలము తదనుగ్రహముచే పంచితమై యుండును. కనుక నీరెండు ఊణములు 'నాస్తి' యనబడును. వ్యక్త ఊణమునందు నాస్తి సారబలము అస్తిసారబలమునండగాగొని అస్తిభావమునొందును. అందువలననే దార్శనికులు, నాస్తిసారము బలాత్మికమునగు క్రియకు నాస్తి - అస్తి - నాస్తియను మూడు ఊణములంగీకరించిరి. 'నాస్తి' యన నభావముకాదు; బలముయొక్క అవ్యక్తావస్థ. కనుకనే వైజ్ఞానికులు: ఈబలావస్థాత్రయమును గూర్చి సందిగ్ధార్థ సూచకములగు నాస్తి - అస్తి - నాస్తి - అను శబ్దముల బ్రయోగింపక, అవ్యక్త, వ్యక్త, అవ్యక్త శబ్దముల బ్రయోగించిరి. మూడుడు:

‘అవ్యక్తాదీని భూతాని వ్యక్తపథ్యానిభారత
అవ్యక్తనిధనాన్యేవ తత్ర కావరదేవనా?’ (గీతా)

మహానూయయు నొకబలవిశేషము. కనుక, ఇందును ఈనూనావస్థ లున్న నవలయును. ఆయనంత పరాత్పరధరా తలమున మాయాబలము లనంతములు. ఒక్కొక్క బలగర్భ మందు 15 చొప్పున నవాంతరబలకోశము లున్నవి. దేనిబలకోశ పంచదశి యవస్థాశ్రయమునకు దానియవస్థాశ్రయమే ప్రధాన కారణముగ నుండును. అప్పుడు తన్మర్మిత పంచదశ బలములును అవ్యక్తములుగ నుండును. మాయ వ్యక్తమగును నివియు వ్యక్త ములగును. అది యవ్యక్తనిధనావస్థ నొందుడు నివియు నదే స్థితినిొందును. ఈదృష్టితో అంతయు నన్నియు ‘మాయయే’ అనవలయును.

ఈనూనూనావస్థలుత్పత్తి స్థితిలయ బీజములు. పరాత్పర ధరా తలమందలి మాయల యాధారావాహికక్రమమును అనంతము; అనాగి. ఒక విశ్వముదయించును, ఒక విశ్వము స్థితిసందును, ఒకవిశ్వము లీనమగును. ఇట్లు అంతటను ఆయనంతుని యనంత విభూతి సామ్రాజ్యమే సాగుచున్నది. ఎన్ని మాయాబల ములొచ్చి స్వతంత్రవిశ్వములు. ఒక్కొక్కవిశ్వమునందనంత త్రైలోక్యములు. ఒక్కొక్క లోకమందనంతప్రాణులు. ఒక్కొక్కప్రాణి శరీరమందనంతకీటాణువులు, ఇదేఆయనంతుని మాలి కేతిహాసము. దీనింగానముసేయు మహర్షు లనంతులు. వారి వాక్యరూపములగు వేదములును అనంతములు.

సరి:— సృష్టికి మొదట పరాత్పర ధరాతలములం నుచ్చావచభావములచే నాంచోళితమగు నొకమాయాబలముదయించిన యాప్రదేము, సీమితమై పురుషుడనబరగును. సోపాధికాశ్చ కిదే మొదటియవతారము. పరాత్పర మసీనుము. మాయా యుక్తపురుషతత్త్వమునసీనుము. ఈ సీచూభావమువలన సంకు, శెండనదగు హృదయబలము నికసించును. హృదయావచ్చిన్నమగు నయ్యది (పురుషతత్త్వము) శ్వాసనీయన మనుమనస్సని చెప్పబడినది. దీనినుండి సృష్టి కామము (ఇచ్ఛ) “ఏకోఽహంబహుస్యామ్” అనునది యుదయించెను. ఈకామనయే ఆ సద్రనమునకు, అసద్బలముతో గ్రంథిబంధనము గావించి నైచెను. ఆగ్రంథియే పిశ్వస్వరూప సంపాదనజేయునదయ్యెను. ఈశ్రోతవచనమరయుడు.

“కామస్తదగ్రే సమవర్తతాధి మనసోరేతః ప్రథమగయగుసీత్
సతోబంధు మసత్సరిరవిగతః హృదిప్రతీప్య కవయోమనీషా”

పరాత్పరమసంశధ గాతలము. దానిని బూగ్ధోక్తవిధమున దమశమవిశ్వమును సంచాలననేయు నొక్కొక్కపురుషుని స్వరూపమును సంపాదించు మాయాబలము లసంఖ్యములున్నవి. ఒక్కొక్కమాయాబలమునుండియొక్కొక్కవిశ్వముప్పత్తిలినది. ఇట్లు కేవలముక మయోబలము సనుగ్రహమున నాయొకే పరాత్పరవ్యాపకబ్రహ్మ - పరాత్పర - పురుష - విశ్వములను మూడురూపముల బరిణతమగుచున్నది. పరాత్పరు

జోక మహావనము. ఇంచదంతమాయా రూపానంతపురుషులనంతవృక్షములు. ఈయొక్కొక్క వృక్షమును జెక్కబడియే యొక్కొక్క విశ్వము నిర్మిత మయ్యెను “బ్రహ్మవనం బ్రహ్మనవృక్షఆసీత్” అనుదాని రహస్యమిదే.

అసీముడగు పరాత్పరునివదలుడు. అనంతపురుషులనటుంచి ఒకపురుషునిగొనుడు. కారణము? మన యీయేకవిశ్వ సాక్షి యగుమహామాయి యొకజేపురుషుడు. ఈయొకపురుషునిదగు నొకమహావిశ్వమందు, ఒక వేయిశాఖలు గలవిశ్వములు ఇంకను గలవు. ప్రతి యొకశాఖయందును ఏడేసిలోకములున్నవి. ఇందు వలననే శ్రుతి ‘నిష్పతక్షుః’ అనియెను. ఆచుహావృక్షపు నడ్రం గముచేనొక సహస్రముశాఖలుగల విశ్వములు సంపన్నములయినవి. ఇందు 999 శాఖావిశ్వములను వదలుడు. ఇక గేవలము నప్తకోకాత్మిక, సంచపర్వమయి యగు నొకశాఖకు జెందిన తదధ్యక్ష బల్శేశ్వర విశ్వమును విచారించుడు. మనవేద మీబల్భావిశ్వమును. బల్శేశ్వరుని, నిరూపించుచుకృతకృత్యమగుచున్నది. ఈయొకదానిపరిజ్ఞానముచే స్థలీపులాక న్యాయమున సంతయు సన్నియు చెలియనగును. “ఏకేన విజ్ఞాతేన సర్వ మిదం విజ్ఞానంభవతి” “వ్యాపకము సృష్టిమూల మెట్లు?” అనుటకిది సమాధానము.

ప్రశ్నోత్థానికారంభమున నాత్మకుజెప్పబడిన నిర్గుణ - సగుణరూపములందలి సగుణాత్మకుః - మహామాయావచ్చిన్న పురుషుడు, బల్శేశ్వరుడునను భేదముచే రెండువివర్తములుగలవు.

ఇంకా ముక్తిప్రసాదమునకు నడ్డపెట్టి, ముక్తిని పొందజేయుటకు, పుష్కలముగా తాపాసనము, బ్రహ్మచర్యము, నామక సంకీర్తనములును పూర్వకథనముననే తెలియగలవు.

సద్గుణబ్రహ్మపరాశక్తిరము; సగుణబ్రహ్మస్వరూపము; ఈ సగుణాత్మకు సగుణమాయాసంబంధముచే అబ్రహ్మ - బ్రహ్మ - శుక్రములను మూడుభేదములు (ఇవిదర్శనప్రసంగమున మున్నే నిరూపింపబడినవి). ఉపనిషత్తులందీ మూడాత్మ వివర్తములను విస్తరింపబడినవి. కాని, వ్యాఖ్యాతల యనుగ్రహమున నవి వారి వారి మతానుసార మొకేమార్గమున నడచినవి. అందువలన ఆత్మస్వరూప విషయమున సనేక సం దేహములు కలుగుచున్నవి. ఈ మూళ్ళవివర్తములను మూటిని జక్కగా నెఱిగి, ఒకే నేనంది యమునండదా, దర్శనతంత్రములు మూటను ఇమ్ముక్కోయందలి యమృతాత్మయే స్పృశింపబడినది. కనుకనే దర్శనము సకృష్టమౌటినది.

ఇక గీతయన్నో మూటినినిరూపించుచు, “అమృతాత్మ యొక్క యుక్తమవర్పరూపమగు నవ్యయముతో నిశ్రాంతినొందు చున్నది. కనుక నిది కృష్ణ శాస్త్రమందును, పరియు, నీయవ్యయాత్మతో బుద్ధియోగము గావించుటచే నీ సర్వవిధ క్లేశనివృత్తియగును ‘నాన్యోపాధానిద్యతే యనాఘ’ - ఇంతటితో పరాశక్తినిరుక్తియైనది. ఇక పురుషాత్మమునకు అమృత - బ్రహ్మ - శుక్ర వివర్తములను గ్రమముగ జాతము:-

ఇది నిగుణాత్మనిరుక్తి

స గు రౌ మృ తా త్త ని రు క్తి

“ప్రజాపతిః సర్వే జేతాన్మన్యోవిస్వానూసాణిః సరితాబభూవ”
 “ప్రజాపతిస్తే నేదం సర్వం యదిదంకించ” “మద్వైకించ
 ప్రాణిః ప్రజాపతిః” “సర్వము హ్యేవేదంప్రజాపతిః” “ప్రజాపతి
 ర్వా ఇదం సర్వం” ఇత్యాదులు విశ్వమండలి సహస్రములెల్ల
 వ్యప్తిగ - సంప్లిగ - ప్రజాపతి యనుచున్నవి. ప్రజ
 యుపాధి - ప్రజాయుక్తగుగు నాశ్మయే ప్రజాపతిః : ఉపోపా
 ధిక సగుణాత్ - ఉపోపాధిక ప్రజాపతి (ఆత్మ) “చతుష్టయం
 వా ఇద. సర్వమ్” అను వినుగమాను సారము నాల్గు సర్వములు
 గలవి. అవి క్రిమముగః ఆత్మ - ప్రాణ - విత్త - పాప్మ -
 లనబడును.

తక్కిన మూడు సర్వములకును ఆత్మ మూలప్రభవము
 ఉక్థము. ప్రాణము దీనియర్కలు (రశ్మిలు). ఆత్మయొక్క
 శక్తియే విత్తము - ఇది:- అంతర్బహిర్భేదమున రెండు
 విధములు. శుక్లమందుండు బ్రహ్మ - క్షత్ర విజ్ఞామకములందొక
 వీర్యమంతర్వీతము. కళత్రా వత్యానుచు పశ్యన్నగృహ
 వస్త్రాది సంపత్తి బహిర్వీతము. ఆత్మయొక్క జ్ఞానజ్యోతి నావ
 రించు యోగిమూలక్షణ కురప్రధానాద్య పాప్మ
 అన్నిటికి జ్ఞాన నాస్తిస్తర. దానికి లోపల బహిర్వీతస్తర-
 దానికి లోపల బహిర్వీతస్తర - దానికి లోపల ప్రాణస్తర -
 సర్వాంతర రహితము.

ప్రాణ - విత్తములను పెండుపకరణములును ఆత్మస్వరూప రక్షకములు. కనుక ఆత్మోనుకూల ధర్మములు. వీనిచే నపకరణ మగునాత్మ సురక్షితమగును. మూడవదగునాత్మ ఆత్మ కుప గర్హము; ప్రతిఘటము కనుక అధర్మము. ప్రాణవిత్తము లాత్మ మహిమలు తన మహిమ యంగాత్మ ప్రతిష్ఠితిమైయుండును.

ఈశ్వరజాపతి మొదలుగ నొకకీటాణు ప్రజాపతివరకు నొక్కొక్క యాత్మతోడను ప్రాణ విత్తములకు ఘనిష్ఠసంబంధ ముండును. ఆ యందునులేని దాత్మప్రజాపతి కాజాలదు.

‘ప్రజా + పతి’ అను దానియందు విత్తమేప్రజ. దీనికాత్మ యే పతి. అది యుక్తరూపమున స్వస్థానము (హృదయము) న నుండును. స్వయముగనది ప్రజలను శాసించును. శాసనప్రాణాత్మకరశ్శులు ప్రజాసంచాలన నేయును. ఆత్మపతునతి విత్తము ప్రజారూప పశువు. ప్రాణము పశుసంచాలక మగు పాశము. ఇక నాల్గవ దగు పాప్యయన్నది ఆగంతక (ధర్మ)ము.

ప్రాణమునకు నాత్మకును గల సంబంధము సూర్యునకు రశ్మిలకును గలసంబంధము వంటిది. ఈయభేదమును, ‘అంత ర్యామ’ మందురు. జలమందలి ద్రవత్వము ‘అపానసంఘాతో విలయసంచ తేజస్సంయోగాత్’ అన్నట్లు ధర్మాపర నామక పరుణాగ్ని ధర్మము. ఈయగ్నియే అంతర్యామ సంబంధమున జలమునకు స్వరూప ధర్మమైనది. ఈయగ్నిని దొలగించినచో జలమునకు స్వరూప ముండదు. ఆత్మ - ప్రాణములకు నిదే సంబంధము.

రెండవ దగుమహిమ విత్తము. దీనికాత్మతో ఒహిర్యామ సంబంధము. అగ్నివలన జలమున జ్వలవేడిమి యీసంబంధమునకు జెందినదే. నాల్గవదగు పావ్యయన్నది ఆత్మయందుప యామ సంబంధమున నుండును. అనగా నిది కంపటికి సెప్పులకు నుండు సంబంధము వంటిది. ఆత్మసత్తయొక్క ప్రధాన వికాసము విత్త పర్యంతమే. 'యావద్విత్తం తావదాత్మా' ఈప్రజాపతి పర్వములు నాల్గిలను ఈశ్వర ప్రజాపతికి నాల్గవదగు పావ్యతో సంబంధము లేదు. దానితో జీవప్రజాపతికే సంబంధము. కనుక 'సీశ్వరుడు త్రిపాత్. జీవుడు చతుష్పాత్' అందురు. ప్రస్తుత మీశ్వర ప్రజాపతిం జూతము. ఇతనిని షోడశీ ప్రజాపతి యనియు నందురు. చూడుడు:

‘యస్మాదన్యోన పరోఽస్తి జాతో యఽవివేకభువనాని విశ్వా
ప్రజాపతిః ప్రజయా సంరరాణః త్రిణిజ్యోతీంషి సచతే సషోడశీ’

పరాత్పరు నందలి మాయాబల సీమితభాగము పురుషుడంటిమిగదా! ‘అనవచ్ఛిన్న త్వేనతి మాయోపజనిత పురోపాధి కావచ్ఛేదకత్నం పురుషత్వమ్’ అని యభియుక్తుల పురుష లక్షణముగూడ నిట్లే చెప్పును. మాయోపాధివలన బురుషా విర్భావము. ఈమాయావిర్భావకాలమందు పురుషుడు విశుద్ధ మనోమయుడై యాకాశాత్మ - (నిష్కలుడు) గ నుండెను. కాని ఆక్షణమందే హృదయబల ముప్పలిగెను. దానిపేరే ప్రకృతి.

నేడు:-కాని - ప్రకృతికి బర్యాయ నుచుగొనుచున్నారు. కాని వానచుండిన నవిరెండును భిన్నతత్త్వములు. మాయ యన్నది. తరాశ్యగ సమకక్షకు జెందిన యననచ్ఛిన్న పురుషునితో సంబంధము గలది. ప్రకృతి కన్ననో షోడశీ పురుషునితో సంబంధము. మాయ పురుషునకు జన్మదాత్రి. ప్రకృతియో పురుషునికి బత్ని. పురుష - ప్రకృతుః - మాయోదరమున నావిర్భవింతురు. ప్రకృతి యన్నదానికి రెండు పర్వములు. మాయ యనుచేకపర్వ. అమితమును మితము గావించుట మాత్రమే మాయాకార్యము; మితమగు నిష్కల పురుష తత్త్వమును షోడశకళముం జేయుట ప్రకృతిపని. ఇట్లు అనేక దృష్టాంతో మాయాప్రకృతుల భిన్నత సిద్ధమగుచున్నది.

కానిండు: మాయా పుర కేంద్రము ప్రకృతి. పురుషునందు వలె సీప్రకృతియందును రస-బలము లను తత్త్వములు కలవు. అందువలన దానికి అమృత మృత్యువులను రెండు రూపములు కల్గును. అమృత ప్రకృతి అక్షరమనియు, మర్త్యప్రకృతి క్షరమనియు నందురు: అక్షర మపరిణామి: క్షరము పరిణామి. మూల పురుషుడు స్వయముగ నవ్యయుడు. ఆరంభమున నతడు నిష్కలుడు. కాని అక్షర వ్యాపారముచే నతని యందు రస-బల - చితి కలుగును. రసచితి ఆనంద విజ్ఞాన రూప. బలచితి ప్రాణవాగ్రూప. చేతనరూపమగు నక్షరముచే నగు సీచితిచే నీ మనోమయావ్యయుడు సంచకభుక్త 'చిదాత్మ' యనబడును.

ఆనందకళ నుప్రసిద్ధమే; విజ్ఞానకళ చిత్త; మనఃప్రాణవా
క్సమప్తినత్త. ఈమూటి మొత్తము నచ్చిదానందములు. ఇవి
యవ్యయుని విద్యా - పేర్కనామక ప్రధాన భక్తిదర్శనము.
ఆనంద విజ్ఞాన సమప్తి విద్యాభక్తి. ఇదే బ్రహ్మభక్తి.
(భాగము) ప్రాణవాక్సమప్తి పితృభక్తి. ఇదే కర్మభక్తి.
ఈ రెండుభాగములును మధ్యస్థమగు శ్లోవసీయన మనస్సునం
దగు చితులు. కనుక నాచితిహాప మగునవ్యయుని మనస్సు
కామమయచిదాత్మ. ఇది ప్రధానరూపముచే జ్ఞానమూర్తియే.

అక్షరము గణిమూర్తి. ఈగతితత్త్వము 1. గతి 2. ఆగతి
3. (గతినమప్తిరూప)స్థితి. 4. స్థితిగచ్ఛతగతి 5 స్థితిగచ్ఛితాగతి.
అనిపంచవిధములు. ఇవి క్రమముగ ఇంద్ర - విష్ణు - బ్రహ్మ -
అగ్ని - సోమ నామములచే వ్యవహరింపబడును. ఇంద్రుడు
'ద' విష్ణువు 'హృ' బ్రహ్మ 'యమ్' ఈమూటిసమప్తి 'హృద
యమ్' ఇదే హృద్యాక్షరత్రయి. దీనినే 'అంతిర్యామి'
యందురు. అగ్ని 'ఋ' సోమము 'ఇ' ఈ రెంటి సమప్తి
పృష్ఠ్యాక్షరదర్శయి. ఇదే 'నూత్రాత్మ' యనబడును.

హృద్యములగు మూడక్షరములందు గతి - ఆగతి రూప
ఇంద్ర విష్ణువులును, ఉపసృప్తగత్యాగతిరూపములగు అగ్ని +
సోమములును, ఋతరూపములు. ఇక :- స్థితిలక్షణబ్రహ్మ సత్య
మూర్తి. ఆ రెండు రెండూ ఋతములతోడనుగూడి హృదయము
మొదలుకొని పృష్ఠస్థితియు సన పిఠాంతి సంబంధముచే

వ్యాఖ్యచై యో కంపూర్ణవిశ్వముల దన్వేత తాను ప్రతిష్ఠించి
యుండుచున్నాను. 'సర్వే సర్వం ప్రతిష్ఠితమ్'

విశ్వమీచును (బ్రహ్మ) యందును, ఈయ విశ్వమందును
ఆహుతములగుచున్నాను. ఇదే సర్వమేధము. లేక సర్వహృత
యజ్ఞము. బ్రహ్మ కర్తృకము, ఆత్మ+విశ్వముల యాహుతి
లక్షణములగు యజ్ఞమే ఋషుడేవత 'యజ్ఞో నై విష్ణుః'.

ఈ యజ్ఞమునకు మూలప్రతిష్ఠ బ్రహ్మకర్మాత్మకావ్యయ
పురుషుడు. 'అథాయజ్ఞోఽహమేనాత్ర దేహేదేహభృతాంవరః'
అన్యముని సర్వదానుదస్కములచే గూడి యుండు సృష్టి
నిర్మాణముచే నున్నది. అన్యయమనన్పుచే నర్కజ్ఞుడై కామన
నేయును ప్రాణమునే సర్వశక్తియై తన కులరించును.
వాక్కుచే సర్వవేత్తయై శ్రమించును. ఇట్లు ఈ యమృతాక్ష
రుడు కామతపశ్శ్రమలవార్గరా పరిణామియును తన క్షరభాగ
మును నికామకొరకై యెదుటబెట్టుకొని సృష్టిచితానమునకు
గారణ మగును.

అన్యమీచునును బ్రహ్మకర్మాత్మకుడంటిమిగదా! ఈయన
యొక్క భాగమునకు 1. సప్రసాన ముముక్షు 2. బల
ప్రధానసృష్టకు అను సన్పత్ ప్రవృత్తి భావములు రెండగును.
ఆ యక్షురీతత్వ మిందు 1. సన్పత్కామూలక మనఃప్రాణ
వాక్రధాన ప్రవృత్తికర్మ సాధారముగాగొని విశ్వప్రవృత్తికి
గారణము, యజ్ఞస్వరూపసంపాదకము నగును. 2. ముముక్షు
మూలకానంద విజ్ఞాన మనఃప్రధాన సన్పత్త బలము నూతగా

గొని విశ్వనివృత్తికి యజ్ఞస్వరూపవిధ్వంసమునకు గారణమగును. మొదటిరూపముచే విష్ణువు, రెండవరూపముచే మహేశ్వరుడు నగు యక్షరతర్పణము ఒకటే. బ్రహ్మరూపమున సృష్టికి, విష్ణురూపమున స్థితి - ప్రవృత్తికి, రుద్రరూపమున నివృత్తి - సంహారమునకు, అగ్ని - హోమ - రూపమున నుపాదానద్రవ్యప్రేరణకు కారణ మగుచున్నది. స్థితిగతి తారతమ్యతయే విశ్వవదార్థ వైచిత్ర్య హేతువు. ప్రతిపదార్థమును స్థితిగతులు గలదియే.

గతికి గత్యాగతులని రెండు వివర్తములను జెప్పితిని.

1. అరాగతి ఆగతి. 2. పరాగతి గతి. ఇవే వరుసగ విష్ణువు, ఇంద్రుడును. అనగా:- ఆగతిరూప విష్ణువు స్థితిని రక్షించును. శనుకనే విష్ణువును బ్రతిష్ఠకు (బ్రహ్మకు) గూడ బ్రతిష్ఠయందురు. గతిరూపి ఇంద్రుడు స్థితినిాశకుడు. ఈ రెండిటి లక్షణములతో గూడిన బ్రహ్మ స్వస్వరూపముచే విశ్వము నుత్పాదించును. ఇట్లు బ్రహ్మ విష్ణేంద్రులు సృష్టిస్థితిలయకారణములు. (పౌరాణికు లింద్రునే మహేశుడందురు) 'ఏకామూర్తిత్రయో దేవా బ్రహ్మ విష్ణు మహేశ్వరా' ఈ త్రిమూర్తి లేదా పంచమూర్తి సత్యాక్షరము. (పరావశృతి) మనయాత్మ (జీవాత్మ) యని 'ఇత స్త్వన్యాం ప్రకృతిం విధిమేవరాం జీవభూతాం మహా బాహో యయేదంధార్యతేజగత్' అను వచనముచే స్పష్టము.

అక్షరాత్మయందు విశ్వ మాహుత మగుచున్నదంటిమి. ఆహుతిద్రవ్య మాత్మగర్భప్రవిష్టమగుటయే, భోగము - భోగాయతనము శరీరము, దీనినుత్పాదించుట యగ్ని హోములపని

వికాసశీలముగలయగ్ని తేజము, సంకోచశీలముగల సోమము, నేనాము. ఒకటివేడి, ఒకటిచూచు. ఋతుగూఢములగు ఈ ఒకటి సంబంధము ఋతువు. ఋతుసమష్టిసంపత్సరము. స్పష్టి ద్వారా అది భూతజనకిమై 'భూతానాంపతి' యనబడును. మూర్త్యదవ్యము లన్నియు దీనినుండి పుట్టినవి. మనశరీరమును ఈ కరణమునకు గార్యమే, 'అగ్నిఘోమాత్మకంజగత్'.

అన్యుతాక్షగముయొక్క, మర్త్యము పరిణామియునగు భాముక్షగము. దీనికిని ఆ బ్రహ్మాదిపంచశతేకలవు. ఆ పంచ శతక్షగపురుషుడే అపరావశ్యతి. అక్షరమిక్షరముద్వారానే విశ్వజన్మస్థితిభంగ కారణమైయున్నది. "జన్మాద్యన్యయతః"

1. పంచశాన్యయపురుషుడు 2. పరావశ్యతి యనబడు పంచశాక్షరపురుషుడు 3. అపరావశ్యతియనబడు పంచశక్షర పురుషుడు అనునీమూటి మొత్తమే అకార - ఉకార - మకార ములు. ఇకప్రణవస్వరూపసిద్ధికి గావలసిన యర్థమాత్ర - లేదా అమాత్ర ఆ యనిర్వచనీయపరాత్పర తత్త్వము.

సర్వబుద్ధిస్థిరసముపేరే పరాత్పరము. ఇక:- ఏ విశుద్ధరస మందు సత్తా - చేతనా - సందములు మూడు నున్నప్పుడూ మున నున్నవో, ఏది విశుద్ధానందమూర్తయో, దేనిగుణానువాద మిప్రకరణారంభమున గావించియుంటిమో, ఆవిశుద్ధరసమే, విశేషభావప్రవర్తక బలవృద్ధిక్వముచే 'నిర్విశేషమై' యున్నది.

ఈ నిర్విశేషరసమునందు బలలక్షణానంతమృత్యుభావములు నృత్యము నేయుచున్నవి. మృత్యుగర్భితమగునీ 'రసమే'

జ్ఞానము. అసద్బలములకీరసమే మాళికనత్త. ఇటనుండియే బల సంబంధముచే నచ్చిదానంద భావవికాసము ఈయుష్మద్ధ సచ్చిదానందలక్షణ, సర్వబలవిశిష్ట రసమూర్తి - సర్వభక్తిప్రప పన్న (బ్రహ్మయే పరాత్పరమైయున్నది. ఇట్లు ఒకే అన్నిచనీయ బ్రహ్మకు నిర్విశేష (రస) పరాత్పర (సర్వబలవిష్టరస) భేద ముచే రెండురూపములు.

ఈపరాత్పరునకు 1. భూమ 2. అణిమ 3. భూమాణిమ, అను మూడురూపములు; 1. సర్వథా అసీమ, అశ్లేషి నద్ధ, మహాపరాత్పరము భూమాలక్షణము 2. అశ్లే అసీమా త్యనపినద్ధ శూన్యబిందు పరాత్పర మణిమా, భూచయు, అణి మయు సగునది అగమ్యాగోచరానిర్వచనీయము విశ్వాతీతము.

ఈపరాత్పరమే భూమాణిమారూపమున, శిశ్వమందునుండు చున్నది. ఇందలి భూమాణిమలు పరస్పరసాపేక్షములు. ఒకే పదార్థము తనకంటె చిన్నదానికంటె పెద్దదియు పెద్దదానికంటె జిన్నదియు నగునుగదా! ఒక్కరాతిముక్క పర్వతముంబట్టి చిన్న దియు 1. మృత్కణముంబట్టి పెద్దదియునై 2. స్వయముగా భూమాణిమయునై యున్నది 3. ఈమూడవరూపమందు విశ్వా త్మ-శరీరాత్మలను పోల్చిచూచినచో మనము విశ్వాత్మను 'మహతోమహీయా' అనవచ్చును. కారణము! అంతకంటె నిక పెద్దదేమున్నది? ఇక జీవాత్మ "అణోరణియాన్" అనవచ్చును. కారణము! అంతకంటె నణువును లేదుగదా? ఇకజగత్తునం దే యంశము భూమాణిమకు జెందినదో, అదే పరాత్పరత త్వము.

అదే అర్థమాత్ర. దీనిలో గూడిదే అవ్యయాక్షరక్షరమూర్తి యగు విశ్వాత్మ ఊడశీప్రజాపతి యగుచున్నాడు. పరాత్పరావ్యయాక్షరాత్మక్షరములు నాల్గును అమృతాత్మలు. ఇందు పరాత్పర యుక్తావ్యయుడాత్మ, అక్షరముప్రాణము, క్షరము విత్తము. ఈమొత్తము ప్రజాపతి. ఈఊడశీ ప్రజాపతి తన - అవ్యయాక్షరక్షరములను మూడు జ్యోతిస్సులచే నంతటను వ్యాప్తుడగు చున్నాడు. ఏతద్వాచకము ప్రణవము “తస్య వాచకః ప్రణవః”

“తదేవశుక్రం తద్బ్రహ్మ తదే వామృతముచ్యతే” అన్నట్లు దీనికే అమృత - బ్రహ్మ - శుక్రము లని మూడువివర్తములు; ఇంకేకాక అది స్వయముగ, వేరుగ, నిర్విశేషము. అదే నిరుపాధికము. నిర్గుణాత్మ. ఆయమృతాదులు మూడు నీయొకదానికే, వేర్వేరు సోపాధికనూపములు. ఇవి యీశ్వర - జీవాత్మలకును జెందినవి. ఈశ్వరాత్మయొక్క ఆత్మవివర్తములు స్థూలదృష్టికి నాల్గు. సూక్ష్మదృష్టికి పండ్రెండు భాగములు; జీవాత్మయొక్క యాత్మవివర్తములు పదునెనిమిది. అట్టి జీవవిద్యా ప్రతిపాదకము గీత. అందలి 18 అధ్యాయముల రహస్యమిదే. (ఈవిషయమునకు గీతా విజ్ఞానము నరయుడు)

ఈశ్వరాత్మ వ్యూహదర్శనము:- ఈశ్వర - జీవులు వేరు వేరాత్మలు గారు, ఇరువురును అమృతవ్యూహములు. ఇందు మొదట నీశ్వరాత్మవ్యూహమును గూర్చి విచారితము. ఇది యమృతాత్మ స్వరూప మంటిమిగదా! పరాత్పర - అవ్యయ -

అక్షర - ఆత్మక్షరముల నాల్గిటిమొత్త మమృతాత్మ - ఇదే
అమృతాత్మ పూహము. ఇదే షోడశప్రజాపతి; ఇదే సమాన
బల్యాయుక్తాశ్శశీము - ఈశ్రుతివచనమిట నవధేయము:-

“యస్మాత్పరం నాపరమస్తికించిత్ యస్మాన్మాణీ యోనజ్యామోఽక్తి
కించిత్ । వృక్షఇవస్తభో దివిత్మత్యేకః తేనదంపూర్ణం పురుషేణ
స్వప్నమ్.”

ఈశ్వర ప్రజాపతిషోడశి. ఈవిషయమున బైశ్రుతి యుదహ
రింప బడినది. ఇక పాఠకులకు, బ్రహ్మాణవిషయక చిత్తసమా
ధానమునకై క్రమముగ పరాత్పరావ్యయాక్షిరాత్మక్షరము
లను గూర్చిన శ్రౌతప్రమాణములను గూడ సుద్ధరించెదము:-
వీనింబట్టి నిర్విశేషుని భావింపుచు, శాస్త్రములందలి యాత్మ
పూహములను ధ్యానింపదగును.

1. పరాత్పరః (నిష్కలః)

1. “యథానద్యః స్యందమానాః సముద్రేఽస్తంగచ్ఛన్తి నామయాపే
విహాయ । తథావిద్వా న్నామరూపాద్విముక్తః పరాత్పరం పురుష
ముపైతిదివ్యం॥
2. నాయమాత్మా ప్రవచనేలభ్యః నమేధయా నబహునాశ్రుతేన
యమేవైషవృణుతే తేనలభ్యః తస్యైషతత్మా వివృణుతే తనూంస్వాం॥
3. బృహచ్చ తద్దివ్యమచింత్యయాపం నూక్ష్యాచ్చతత్ నూక్ష్యతరంవిభాతి
దూరాత్సుదూరే తదిహంతికేచ పశ్యత్స్విహైవ నిహితంగుహయాం॥
4. నచక్షుషాగృహ్యతే నాపివాచా, నాన్యైర్దేహైః తపసాకర్మణావా
క్ష్మానప్రసాదేన విశుద్ధసత్త్వః తతస్తుతంపశ్యతే నిష్కలంధ్యాయమానః॥

6. బ్రహ్మైవేదమమృతం పురుషోద్ బ్రహ్మపూజితం బ్రహ్మపక్షిణత
శ్చోత్తరేణ సాధనోచ్ఛర్యమితం బ్రహ్మైవేదం విశ్వమితదంత్యమ్॥
7. పునఃసంయమోఽపరామోఽని సతా, బ్రహ్మైవైతోఽనన్తే హ్యుదయం సన్నిధాయ
త్యుక్తం నేన పరవశ్యస్థిధియా తనురహిణీ సమ్యక్సంయమ్యభివ్రాత్॥
7. యస్యామతం తస్యమతం పుత్రాయస్య స పేదసః
అవిజ్ఞాతంవిజ్ఞానతాం విజ్ఞాతమవిజ్ఞానతాం॥
8. తతోయమత్తరతరం తదయాపమానాయాం
యవీతదోవిదు రమృతాస్తేభిషక్తి అథేతరే దుఖమేవాపియన్తి॥
9. తమేవధీరోవిజ్ఞాయ ప్రజ్ఞాంకుర్వీత బ్రాహ్మణః
నానుభ్యాయాద్భహూశశ్చా - నావోఽగ్నిపసంహితత్॥”

1. ఇందు, పరాత్పరుడు పురుషుడనుటకు గారణము ప్రజాపత్యసంస్థ. ప్రజాపతిపోడశి. అందొకశత పరాత్పరుడు. ఈయన మాయాపురమునకు వేరుగనుండి పురుషమర్వాదకు బహిర్భూతుడయ్యెను, పురుషసంస్థంబ్రవేశించుటచే బురుషుడనుట యరుచితముకాదు. పోడశికి దివ్య - లౌకిక భేదములు రెండు. దివ్యపోడశి యీశ్వరుడు. లౌకికపోడశి జీవుడు. ప్రకృతశ్రుతి దివ్యపోడశీపరాత్పర నిరూపకమగుటచే ‘పరాత్పరం పురుష ముపైతిదివ్యమ్’ అనిచెప్పబడినది.

అనంతపరాత్పరు డనంతసముద్రతుల్యుడంటిమి. శ్రుతియతనిని బురుషుడనియు, బ్రాజాపత్య సంస్థాయుక్తుడనియు జెప్పి, సముద్ర దృష్టాంతమట్లేయుంచి, తదనంత తానవచ్చిన్నతలను సూచించుచున్నది. నామరూపకర్మ లవ్యయుని మనఃప్రాణ

వాక్కులకు జెందినవి. వానినుండి ముక్తుడగువాడే పరాత్పరు నందగలడని చెప్పుచు, పరాత్పరునకు - సవ్యయునకును పార్థ క్యముం జెప్పుచున్నది. నామరూపమర్యాద యవ్యయునితో సరి. పరాత్పరుడు నామరూపమర్యాదలకు వెలియైనవాడు.

6. మనోమయుడు, ప్రాణాత్మక క్షరశరీర సంచాలకుడు నగు సక్షరుడు అన్నమందు ప్రతిష్ఠితుడై హృదయమం దున్నాడు. అతని నెరుంగుటచే బుద్ధియోగి, ఆ రూపందామృత రూపమున ప్రకాశించు నాతనింజూడగలడు. హృదయమక్షర రూపమంటిమి. క్షరమన్నము, దీనిపైసది ప్రతిష్ఠితము. అక్షర పరిజ్ఞానమువలననే అవిద్యాగ్రంథివిమోకము. అందుచే నీమోఛ్చిత్తికాగా నిస్తీమపరాత్పర దర్శనము లభించును.

8. ఉత్తర - ఉత్తమ శబ్దములు ప్రాయశః సమానార్థక ములు. త్రిపురుషులం దవ్యయుడుత్తముడు కనుక ఉత్తరుడు. పరాత్పరు డీ యుత్తరుకంటె నుత్తరుడు. (పర=అవ్యయుని కంటెను, పరుడు=పరాత్పరుడు) కనుకనే శ్రుతి, యుత్తరతరు డన్నది. ఇచట ప్రాజాపత్యసంస్థాసంబంధమేమియులేని నిర్వి శేషలక్షణ పరాత్పరుడొకడింకను గలడని జ్ఞప్తియుంచుకొన వలయును. అతడీ యుత్తరతరుకంటె నుత్తరుడుకనుక నుత్తమ తముడు. ఈరహస్యసూచనకే శ్రుతి, యీసంస్థకు జెందిన పరాత్పరుని ఉత్తరతమ శబ్దమునగాక, ఉత్తరతర శబ్దముననే జెప్పినది. పరిచ్ఛిన్నతయే ఆమయము (క్లేశము). పరాత్పరు డపరిచ్ఛిన్నుడు, భూమారూపి. కనుక అనామయమన్నది.

2. అవ్యయః:-

1. సద్గుణాత్రిమలింగేషు, సర్వానుచనాభక్తిషు,
వచనేషుచసర్వేషు యన్న వ్యేతి తిదివ్యయమ్ (గోప)
2. అతాపలాః పంచదశప్రతిష్ఠా దేవాత్మసర్వ ప్రతిదేవతాసు
కర్మాణి విజ్ఞాననాయశ్చఅత్కా స రేఽన్యయే సర్వవీధివన్తి॥
3. పురుషవేదంవిశ్వం, కర్మ, తపో, బ్రహ్మ, సరామృతమ్
ఏతద్యోవేద నిసితంగుహాయాం సోఽపిచ్యుగ్రంధం వికరతీహసోమ్యః॥
4. నివోహ్యమూర్తః పురుషః సబాహ్యభృంతురోహ్యః
అప్రాణో హ్యమనాః శుభ్రో హ్యక్షరాత్ పరతఃపరః॥ (ముండు)
5. అనంతశ్చత్వా విశ్వయాపోహ్యకర్తా.
6. క్షరంప్రధాన మమృతాక్షరం హరః క్షరాత్మనామిశతే దేవవకః
తస్యాభేద్యానాత్ యోజనాత్ శత్ర్వభావాత్ భూయశ్చాంతే విశ్వ
మాయానివృత్తిః॥
7. సర్వవ్యాపినమాత్మానం క్షీరేసర్పిరహర్పితమ్
ఆత్మవిద్యాతపోమూలం తద్బ్రహ్మోపనిషత్పరమ్॥
8. సర్వేంద్రియగుణాభాసం—సర్వేంద్రియ ఏవర్జితమ్
సర్వస్యప్రభుమీశానం సర్వస్యశరణంసుహృత్॥
9. నతస్య కార్యం కరణంచవిద్యతే నతస్సమశ్చాప్సిధకశ్చ దృశ్యతే
పరాస్యశక్తి ర్వివిధైవ శ్రూయతే స్వాభావికీ జ్ఞానబలక్రయాచ॥
10. యస్తాగ్లానాభ ఇవతంతుభిః ప్రధానజైః, స్వభావతో దేవవకః
స్వమావృణోతి । ససోదధాతు బ్రహ్మోవ్యయమ్॥
11. నైవ స్త్రీ నపుమా నేష నచైవాయగనపుంసకః
యద్య చ్ఛరీరమాదత్తే తేనతేన సయుజ్యతే.

12. ఏకదశైయం నిత్యమేవాత్మసంస్థం నాతఃపరం వేదిరవ్యంహి కించిత్
భోక్తా-భోగ్యం-ప్రేరితారంచ మత్త్వాసర్వప్రొక్తం త్రివిధం బ్రహ్మ
వైతత్||
13. తమిశ్వరాణాం పరమ-సుషేష్యం తందేవతానాం పరమంచ దైవతమ్
పతింపతినామ్ పరమగురస్తాత్ విదామదేవం భువనేశమిష్యమ్||
14. తతఃపరం బ్రహ్మపరంబృహంతం, యథానికాయం సర్వభూతేషు గూఢం
విశ్వస్యైకం పరివేష్టితారమిశం తంజ్ఞాత్వాఽమృతాభవతి. (శ్వేతా)

3. పరామృతము అవ్యయుడు, జ్ఞానమయ మనోభాగముచే హ్రా, ప్రాణమయ క్రియాభాగముచే తపస్సు, వాఙ్మయార్థ భాగముచే కర్మ.

4. “సామాన్యే సామాన్యభావః” అనున్యాయమున నప్రాణః అమః విశుద్ధజ్యోతిర్మయు డగుటచే శుభ్రః. ఇందు “అక్షరాత్పరతః పరః” అనుటవలన నవ్యయా - క్షరపార్థక్యము స్పష్టపడుచున్నది.

6. క్షరాక్షరముల కీశుడవ్యయుడనుట వలన అవ్యయాక్షరక్షరభేదము గోచరించును. క్షరము (ప్రధానము), పశ్చతి, ఉపాదానము. అక్షరమమృతము.

8. ఇట గీతయ, “ప్రభుఃసాక్షీ నివాసః శరణం సుహృ” త్తనుట గమనింపవలయును. ఇంద్రియములకు సత్వాదిగుణములకు మూలప్రవర్తకుడగు నవ్యయుడు, నియతేంద్రియ లక్షణ సర్వేంద్రియవర్జితుడు.

9. విశ్వకర్మకారణాదుఃకారణము తురము. నిమిత్తకారణ ముత్తరము. అన్యయుడు కార్యకారణాతీతుడు. అతని స్వాభావిక శక్తి-పరా-అనరా, ప్రకృతిరూపాత్మరత్తురములు జ్ఞానబలక్రియా రూప పరిణాతి నొందుచు నిర్వోచాదాన నిమిత్తములగుచున్నవి.

10. అక్షరయుక్త తురము (ప్రధానము - ప్రకృతి) చే వెలయు విశ్వసూత్రములచే నాలెపుగుగు తన హృదయ నును ప్రధానముచే వెలయు సూత్రములందు వలె నావృత్తుడగు సవ్యయబ్రహ్మ మష్టు తనయన్యయరూపమందు బ్రతిష్ఠించుగాక!

12. భోక్త అక్షరము, భోగ్యముత్తరము, ప్రేరయిత అవ్యయుడు, బ్రహ్మకీ మూడు సూపములు.

13. అభూ, ప్రతిమా, జీవాదులునగు నీశుశ్శిశుడి మహా మాయానచ్చిన్నా స్యయును పరమమహేశ్వరుడు. బ్రహ్మ విష్ణుమహేశాది దేవతలకు పరమదేవత .....

3. అక్షరః:-

1. యథాసుదీప్తాత్ పాపకాన్యస్సులింగా సహస్రశః ప్రభవస్తేసయాపాః
తథాఽఽక్షరాద్వివిధాః సోమ్య! భావాః ప్రజాయంతే తత్రచైవాపి
యంతి॥
2. ఏషోహదేవః ప్రదేశోఽనుసర్వాణాం ర్వేహజాతః స ఉగ్రర్భేదంతః
స ఏవ జాతః స జనివ్యనూణః ప్రత్యక్షో జనాం నిష్ఠతి సర్వతోముఖః॥
3. యోజేవోఅగ్ని యోఅప్సు యోవిశ్వంభువనమావిశేష
యదీషధీషు వనస్పతిషు తస్మైదేవాయ నమోనమః॥
4. యఏకో జాలవానీశత ఈశనీభిః సర్వాన్ లోకానీశత ఈశనీభిః
యఏవైక ఉద్భవేసంభవేచ యఏతద్విదురమృతాస్తే భవంతి॥

5. అంగపద్మమాత్రః పురుషోఽంతరాత్మా సదాజనానాం హృదయే సన్ని
విష్టః । హృదయసీమ మనసాక్లేకప్తః యఏతద్విదుః కమ్మతాస్తే దవన్తి॥
6. యోయోనిసంధితస్థ త్యేకో యస్మిన్నిదంసంచవిచైతిసర్వమ్,
తమీకానం కరణం దేవమీధ్యం. సచాయ్యేతాం శాంతమత్యంతమేతి॥
7. య హతమస్త న్మదివా నరాత్రి ర్న స న్న చాస చ్ఛినవీపకేవలః
తదక్షరం తత్సవితుర్వరేణ్యం ప్రజ్ఞాచ తస్మాత్ ప్రస్ఫుతాపురాణీ॥
8. యచ్చస్వభావం పసతివిశ్వయోనిః పచ్యాంశ్చసర్వాన్ పరిణామ
యేద్యుః, సర్వమేవస్వత్సమధిత్వ త్యేకో గుణాంశ్చసర్వాన్ వివియో
జయేన్య॥
9. ఆది స సగయోగనిమిత్త హేతుః పరశ్రీ కాబా ద కాయాపి దృష్టః
సంవిశ్వాపూసం భవభూత మీధ్యం దేవస్వచిత్తస్థ ముపాస్యపూర్వమ్॥
10. సవివక్ష్య ద్విశ్వనిహత్యయోనిః జ్ఞానకాలకాలో గుణీసర్వవిద్యుః
ప్రధాన త్కేత్రజ్ఞ పతి ర్గణేశః సంసారమోక్ష స్థితిబంధహేతుః (శ్వేత్కా)
11. గుణగృహీత్వాపనిపదంతుమాస్త్రం, భరంశుభ్య హాసానిశితంసంధయీత
ఆయమ్యురద్భావగ తేనచేతనా, అద్యంతరదేవాక్షరం సోమ్యవిక్షి॥
12. యస్మిన్ న్యోఃస్పృహీచాంతరిక్ష మోతంమనః సహప్రాణైశ్చ సర్వైః
సమేక్షైకం జానథ ఆత్మానమన్యావాచో విముంచథ అమృతవైష్యనేతుః॥
13. యఃసర్వజ్ఞః సర్వవిద్ యస్యజ్ఞానమయంతపః
తస్మాదేత ద్రుహ్మ నామ యాస మన్నంచ జాయతే॥
14. ఏతద్ధ్యేవాక్షరంబ్రహ్మ ఏతద్ధ్యేవాక్షరంపరం
ఏతద్ధ్యేవాక్షరంజ్ఞాత్వా యోయదిచ్ఛతితస్మాత్॥
15. భిద్యతేహృదయగ్రగణిః భిద్యంతేసర్వసంశయాః
క్షీయంతేచాస్యకర్మాణి తస్మిన్ దృష్టేపరావరే॥

16. సవేదైతత్వో నరమలబ్రహ్మభాద, చుత్రపిత్తం నిహతలభాతిపత్రం,
ఉం నతేపురుషం యేహ్యకావగాః తేనుత్ర మేతదితనన్తన్త ధీరాః॥
17. తద్వేదానుహ్యోనవిశేషగుణం తదబ్రహ్మవేద (య) తేబ్రహ్మయోనిం
యూర్వాశ్వ్యుదేవా ఋషయ శ్చోష్యమః సేతన్తయా తస్మాత్తా వై
బభూవుః॥

2. సర్వదిగ్వాప్త్యుక్తు, మొదట బయల్పడుచుండు, గర్భ
మందిరంబి జీవస్వరూప మెత్తినవాడు, ఎత్తువాడును, ప్రత్యేకాభి
వమున స్పృహయమందిరంబి రశ్మిరూపమున, స్పృహోముఖ
వ్యాప్తిగలవాడు, అక్షుడు, జీవస్పృష్టికధిస్తాత (అనాప్రసృతి)
“జీవభూతాం మహాబాహరా” (గీత)

3. హృ-న-య-రూపమున త్ర్యక్షరమూర్తియగు నక్షర
ప్రజానీతి ప్రతివస్తుస్పృహయముననుండి యంతర్యామి మనబడుచు
వృత్తిపబడును.

4. క్షరజాలముచే జాలవంతుడై తన శాసనసూత్ర ప్రణాళి
యను నియతించే క్షరజాలమునకు, తదుత్పన్న విశ్వమునకు
శాసకు డగుచున్నాడు. ఇతడే ఉద్భవ (మైధునీ సృష్టికి) కార
ణము (క్షరసూత్ర) ఇతడే ఋషి మన్వాది సంధిచమునకు
(భావస్పృష్టికి) కారణము (అన్యరుధియా). ఇతనిఋషియైన నవ్య
యుడు నిటువై పునక్షరుడు నున్నారు. క్షరముద్వారా భూతో
త్పత్తికి, అన్యయుద్వారా భావోత్పత్తికి నితడే కారణము.
అన్యయుడు భావస్పృష్టికి క్షరుడువికార (మైధునీ) సృష్టికి సధి
ష్టాతలు. గుణస్పృష్టికధిస్తాతయక్షరుడు: స్వయముగ నవ్యయు

ద్వాదశానుభూతి (భావస్పృష్టికి) క్షరముద్వారా ఉద్భవమునకు (మైథునస్పృష్టికి) కారణమని తాత్పర్యము.

6. అక్షరతత్త్వము విశ్వయోనిరూప యోనిభావముపై బ్రహ్మశక్తియగు ముదు నేకాకి. ప్రపంచమంతయు దానియందు మిగిలి పోయింది. దాని ద్వారా ఉత్పన్నమగుచున్నది. - సర్వేశము ప్రదము ప్రణమ్యును నగు నాదేవత్త్వమును వేరుగ నెఱచి బుద్ధియోగి శాంతినిొందును. - పాణామయగు క్షరము విశాఖారోపాదాన కారణమగుటచే విశ్వయోని లేదా భూతయోని చుట్టూ వికారమువలన నది నానాభావాపన్నము, ఈక్షరమాయ పై కూటస్థుడక్షరుడున్నాడు. ఈశని యవ్యక్తావస్థ ప్రాచీనము; వ్యక్తావస్థస్పృష్టి. క్షరబుద్ధిలో నీయనంబుచుచో అంశాః- క్షరవిశిష్టాక్షరముపై దృష్టి యున్నంతవరకు నీయక్షరుడు విశ్వప్రవృత్తికి విశ్వబంధనమునకు గారణమగును. ఇతః- బుద్ధియోగముచే క్షరునివేసుచేసి యాయక్షరునే గాంచుచో నను: హృద్ధినిధినిమోక్ష కారణమై శాంతినిధి - యున్మయం. కేగును.

7. ఈక్షరము తమోగర్భముననుండియున్న ఆ అప్రతర్కమని శక్తి, అనిక్షణ, అప్రక్షాళి; ప్రసిద్ధిద్యుగమున రాత్రింబవళ్లు సమస్తము లేక కేవలము అభ్యయుని శాంతిచే శివమూర్తిగ క్షరుడు మాత్రముండెను - గాయత్ర్యుపాసకుల కీముక్షగనంతా దేవత సంగహణీయ తత్త్వము. దీని నుండియే ఆపురాతన ప్రజ్ఞ (జ్యోతిర్మయమగు సంతర్కనస్సు) వెలసినది.

ఆ మనస్సు శివభావమూల భావభూమిక. ఆ స్రష్టాచేత్రసంబంధముననే అక్షరమూర్తి శివుడు- త్రినేత్రుడు.

8. విశ్వయోనియగు సక్షరుడు తనస్వభావ (క్షర) పరిపాకము గావించును. పాకయోగ్యభౌతిక పదార్థములను పరిణామింప జేయును. విశ్వమున కతడే యధ్యక్షుడు. తన త్రిగుణభావములను సృష్టియం దుపయోగపరచును.

విశ్వయోని యన క్షరుని పేరు. అయిన సత్యక్షరుడు; లేనిచో నుపపన్నుడు కాడు. కనుక సక్షరుడు విశ్వయోనియని చెప్పబడినది. అతడు సర్వయోని యనవచ్చును. విశ్వశబ్దము ప్రపంచనాచకము, సర్వద్యోతకము నగును. “విశ్వానిదేవ సవితరుర్ద్వితాస పరానువ” “యశిమావిశ్వాభివనాని” అనుచో విశ్వశబ్దము సర్వతాద్యోతకమే కనుక నిటను, విశ్వయోని యనుటకు సర్వయోని యనవచ్చును. క్షరమక్షరమర్త్యరూపమే. కనుక నది యతని స్వ - భావమనదగును. సృష్టికాముకాక్షరుడు సృష్ట్యుత్పాదనార్థము స్వ - భావభూతక్షర పరిపాకముం జేయును. తపస్సుచే, క్షరమును భృగ్వంగిరోయుక్తము గావించుటయే పరిపాకము. పాచ్య, వైకారిక, క్షరరూప, భౌతికపదార్థములు స్వస్వరూపముచే సర్వభాజకములు. వీని నాయాపరిణామము లొందజేయుట, కేవలమంతర్యామియగు సక్షరుని పని. “యయేనందాగ్రతే జగత్” అన్నట్లు పరావ్రక్ష్మతి లక్షణాక్షరుడే విశ్వాధిస్థాత. వ్యక్తక్షరప్రకృతి

యొక్క మూడుగుణములను సృష్టికొరకు వినియోగించుటయు, సీనియంతయును నక్షరుని పనియె.

9. భౌతికక్షర పరమాణు సంయోగ నిమిత్తకారణ మగు నక్షరాత్మయే విశ్వమున కాది. అది అవ్యక్త - వ్యక్త - అవ్యక్తము లను త్రికాలములకు నతీతమగుట నకాలము. శేణా అకాలము. విశ్వరూప (సర్వరూప) భూత భావనము, ప్రణమ్యము నగు నా దైవతత్త్వము స్వస్థచిత్తప్రతిష్ఠితము. ఉపాస్యము. భౌతికవినియోగముచే చిత్తప్రజ్ఞయస్థిరమైనచో నక్షర స్వరూపము చెడును. అట్టి యక్షరుడు క్షరానుగామియగుటచే ననుపాస్యము స్థిరప్రజ్ఞా స్థితశాంతాక్షరుడే యుపాస్యుడు.

10. అక్షుడు:- పశ్యనిర్మాత, విశ్వప్రపంచజ్ఞాత, జీవాత్మకు యోని, జ్ఞానమూర్తి, కాలమునకు కాలము, సర్వజ్ఞుడు, ప్రధాన (క్షర) నామక క్షేత్రజ్ఞపతి, గుణ (గుణమయీ వ్యక్తక్షర) ప్రసృతికీశుడు. పశ్యమోక్ష (భంగ) స్థితిబంధకాణము, క్షర ముపాదానము, అక్షరము నిమిత్తము. సమిత్తమే కర్త, నిర్మాత యందును. అవ్యయుని జ్ఞానముగొని తాను నిర్మించు విశ్వమునకు అక్షరుడు జ్ఞాత (భోక్త). అవ్యయక్షర గచ్ఛితాక్షరునుండియే జీవస్వరూపనిష్పత్తి. మృత్యురూపమగు క్షరము కాలము. విశ్వ ముపాదాన కారణమందే లయించును. కాని కాలవిభజనను అక్షరగర్భమందే. కనుక నక్షరుకు కాల కాలము మృత్యువ్యక్తము కు క్షేత్రజ్ఞము. పతి. క్షరము. అక్షరుడు. విశ్వమంతయును నిర్మించుటచే మునిచ్చారా నిశ్చ

ముక్తి క్షితి సాధనము లగును.

11. అన్యములకి జ్ఞానయోగముతో, తుగునకు కర్మయోగముతో సంబంధము. ఉపాసన యన్నది కేవలము మధ్యనున్న యత్తుగునకు జెందినది. కారణము? ఉపాసనయందు జ్ఞానకర్మలు రెండుభాగములు గలవు. అందువలననే అది భక్తియోగ మనబడను. మిక్కిలియైన యత్తుగుడు జ్ఞానకర్మయున్నాడు.

12. జగద్రాగకుడగు నత్తుగుడే జగదాధిపతి. సామాన్య లింగ్రియ బుద్ధియు నాస్క యనుకొందురు. ఇది యన్నియు నెందున్ననో అది యాత్మ యగును. ఇదియంతయు తరస్రపంచము. అదియు. కూటస్థుడగు నత్తుగుడన్ననో ఏకము. అన్యత (అన్యము) ప్రాప్తి సాధన మేకాక్షరజ్ఞానము, ఏకాక్షరోపాసనయే.

13. అత్తుగుడు అన్యయజ్ఞానముచే నర్వజ్ఞుడు. తురార్థముచే నర్థవేత్త. ఈ ప్రాణముచే నర్వశక్తి. మన తపము (కర్మ) జ్ఞానప్రధానము గానుచే నభ్యుదయమునకుబడులు పోసమునకు గారణమగును. ఈశ్వరాక్షరతపస్సు జ్ఞానమయ మగుటచే నిశ్చ విభాసానికి గాఢము. అసంగతచే విశ్వబంధనమునకు నెలియు నగును. ఇది ఈశ్వరప్రజాపతియొక్క అబంధసబుద్ధియోగము. 'బ్రహ్మాక్షర సముద్భవమ్' అన్నట్లు తురమే బ్రహ్మ. ఏతద్వికాస మాయత్తుగునివలననే. నామరూపము సత్కర్మోతి. ఏతత్సృజనమగుచుండే. బ్రహ్మాక్షరము అన్నాత్మక వైష్ణవయజ్ఞ ప్రవర్తకముగదా!

14. అవ్యయచిత్తినచకము, చేతనరూపాక్షరునిచే సంపన్నము. అందువలననే (అక్షర లేదా హృదయమువలన నగు చిత్తినలననే) అతడు (అన్యయుడు). చిదాత్మ యనబడుగదా! ఈ దృష్టితో నక్షరు నవ్యయు డనవచ్చును. అక్షరుమండియే త్తరవిశాసమును గనుక నతనిని బ్రహ్మయు ననవచ్చును. అక్షర ప్రకరణమున ననువన్మన్త బ్రహ్మశబ్ద మక్షరవాచకమే. సరళబ్దు మవ్యయవాచకముగదా! 'అక్షరాత్మరత్నపరః' అనియు శ్లోతి. సుధర్మవాడగుటచే నక్షరు ఘోర్నోత్తరుల యిరువురి భర్తములు గలవాడగును. కనుక నతని నేలులన్నను అనవచ్చును. జ్ఞాన-క్రియార్థములు మూడే యిచ్ఛావిషయములు. అక్షరోపాసన వలన నీ మూడును లభించును.

15. అవ్యయుడు పరుడు. క్షరు డవరుడు. మధ్యవాడగు నక్షరుడు పరావరుడు. స్థూలశరీరగ్రంథి మనస్సునకు జెందినది. దీని విమోక్షముచే మృత్యునగును. సూక్ష్మశరీరగ్రంథి బుద్ధికి జెందినది. దీని విమోక్షముచే సాయజ్యభావలక్షణముగల అపరాముక్తి లభించును. కారణశరీరగ్రంథి యక్షరునకు జెందినది. ఇదే హృద్గ్రంథి. దీని విమోక్షముచే సమవలయ లక్షణ పరాముక్తి యబ్బును.

“జ్ఞాత్వాదేవం (అక్షరం) సర్వపాపప్రహణిః క్షీణైశ్చైశ్చై జన్మమృత్యు ప్రహణిః తస్మాద్విధ్యానః తృతీయందేహభేదే విత్తైశ్చైశ్చైశ్చ, కేవల ఆప్తకామః” [శ్లో]

క్షరవిశ్వము ద్వైతభావాపన్నము. ద్వైతము (విషయ ద్వైవిధ్యము) సంశయ కారణము. క్షరవిశ్వానుగమనమున్నంత వరకు సంశయము తప్పదు. అద్వైతముగు నక్షరము జేరగనే స్వాత్మాదదర్శనమూలక సంశయననర ముండదు. క్షరవిశ్వమే అసక్తికి మూలము. అది కర్మలేపకారణము. అసక్తాక్షర పరిజ్ఞానముచే నది తొలంగును.

16. అవ్యయుడుపరుడు. క్షరుడవముడు. మధ్యస్థాక్షరుడు పరమబ్రహ్మ. 'అక్షరం బ్రహ్మ పరమం' నిష్కామోపాసకులీ పరమబ్రహ్మధామము నందగలరు. శుక్రము క్షరవిభూతి. విశ్వనీజుగు క్షరమే శుక్రముగదా! అక్షరోపాసన దీనిం దాటించును.

4. ఆశ్మక్షరః:-

1. యుజేవాం బ్రహ్మపూర్వ్యం, నమాభిర్విష్ణోః కాయంతి పథేనసూరాః ।
[రేః] శ్రుణ్వంతి[తు] విశ్వే ఆమృత్యుత్ర[త్ర] [త్రాః] అయేధామాని
దివ్యానితస్మః॥
2. అగ్నిర్యత్రాభిమధ్యతే వాయుర్యత్రాధిరధ్యతే
సోమాయత్రాతిరచ్యతే తత్రసంజాయతేమనః॥
3. సవిత్రాప్రసవేనజన్మతే బ్రహ్మపూర్వ్యమ్,
యత్రయోనింకృణవసే నహితేపూర్వమక్షిపత్ ॥
4. నవద్వారేపురేదేహీ, హంసోవేలాయతేబహిః
వహిసర్వస్వభూకస్య స్థావరస్యచరస్యచ॥
5. యదోహోహో బహుధాత్తమోగూర్వో వహిసోహోవసోహితార్థోదధాతి,
విదైతివాస్తే నిర్వహాదానదేహః నహోబుధ్యా శుభానామగతుఃసత్ ॥

9. తదేవాగ్ని స్తదాదిత్యః శుక్లాయః సమచంద్రమాః
తదేవసుక్రం తద్రుహ్య తదాపస్తవ ప్రజాపతిః॥
10. త్వం ప్రీ త్వంపుమానసి త్వంకమార సుతవాకుమానీ
త్వంజిగ్గాదగదేనవంచసి త్వంజాతో ధవసి నివ్వతో ముఖః॥
11. నీలఃపతంగో హరితో లోహితాక్షః రుద్రశ్శర్భముతమః సముద్రాః
అనాదిమర్త్వం విభుత్వేనవర్తసే యతో హతాని భువనానివిత్వా॥
12. యోజేవానానుధిపో యస్మిన్ లోకాఅధిపతిః
యశశేతస్యద్విపదః చతుష్పదః తస్మై దేవాయ హవిషావిధేమః॥
13. తత్కర్మకృత్వా వినివర్త్య భూయః, తత్త్వస్యచత్వేన సమేత్వ
యోగమ్ । ఏకనద్వాభ్యాం త్రిభిరష్టభిర్వా కాలేనచైవాత్మ గుణైశ్చ
సూత్రైః॥
14. అరభ్యకర్మాణి గుణాన్వితాని భావాంశ్చసర్వాన్ వినియోజయేద్యః ।
తేషామభావే కృతకర్మనాశః కర్మక్షయే యాతి సతత్త్వతోఽన్యః॥
15. సప్యక్ష కాలాకృతిభిః పరోఽన్యోయస్మాత్ప్రపంచః పరివర్తితేఽయమ్
ధర్మోపమాం పాపనుదంభవేశం జ్ఞాత్వాత్మస్థ మమృతంవిశ్వధామ॥
16. ఏకోపశీ నిష్క్రియాణాంబహూనాం, ఏకంబీజంబహుధాయఃకరోత్తి,
తమాత్మస్థం యేఽనుపశ్యంతిధీరాః తేషాంసుఖం కాశ్చతంసేతరేషాం॥

[శ్లోకా]

ఇందు ప్రథమ మంత్ర విషయమున విశేషమున్నది. ఈ మంత్రము ఋగ్వజ సుంహిత లందును గలదు. సనాతన ధర్మమునకు జెందిన ముఖ్యులు పలువురు దీనిపై గావించిన వాఖ్య లిం దుదహరింతుము.

శ్రీశంకర భగవత్పాదా చార్యుల వారు:- కరణరూప జీవాత్మ - అనుగ్రహకరూప పరమాత్మ యను నీరెంటితో

సంబంధముగల చిరంతన బ్రహ్మ జానికి మీకు సమాధానము గానుచును. అదిగా - జీవేశ్వర భేదముమిథ్య. ఒకే బ్రహ్మకు పెన్ను చిత్తములు. చిత్తప్రణిధానానిరూప సమస్కారముల చేతనే జానికి సమాధానము గావించెను. ఇట్లు సమాధానము గావించు నా కీర్తితవ్యభావమువంకకు తెలివిగలవాడు సన్మార్గమునకు వలె మనుజుడు చనవలయును. లేదా - ప్రార్థనారూప మగు నీవిశ్వమును దివ్యలోకమందున్న హిరణ్యగర్భనామక బ్రహ్మపుత్రులు విందురుగాక!

శ్రీశంక రానందులు:- జీవాత్మ పరమాత్మలగు మీరిరువురను మొదటనే యుండి యున్నదియు త్రివిధ పరిచ్ఛేద రహితము చూడనందైకరసరూపము నగు బ్రహ్మకొరకు వివిధ కీర్తి యుక్తుల ఆవంకకే విద్వాంసులు సన్మార్గమున కరుగునట్లు చనుచున్నారు.

శ్రీనారాయణస్వామి:- ఓ మనోబుద్ధులార! మీతో సంబంధించిన బ్రహ్మనామక యోగమార్గము వంకకు మీ మనో యోగము కల్గించెదను.

శ్రీవిజ్ఞాన భగవత్ స్వామి:- అనాదిబ్రహ్మతో నా ప్రత్య గాస్కే నేకీభవంపజేయుచున్నాను. దీనికి మనః ప్రణిధానము సాధనము. ఓమనోబుద్ధులార! మిమ్ముల నిరువురను ప్రత్య గాత్మతో గూర్చుచున్నాను.

శ్రీసాయణాచార్యులు:- ఓ హవిర్ధాన శకటములార! (ఆహుతికొరకగు సోమవల్లిందెచ్చు బండ్లు) నేను (యజ్ఞకర్త -

అర్హులు - లేక యజమాని, అనాదికాల ప్రవృత్తి బ్రహ్మ (మూలము, సుచ్చరించి సహజ అక్షణముతో మీకు యోగము కల్గించుచున్నాను. అనగా - మీపై నామాదివల్ల నుంచి కత్తికాలా సమీపిస్త హస్తాన మండపము వంకకు గొంపోవుచున్నాను. దివ్యలోకస్థులగు అమృత బ్రహ్మపుత్రులు దేవతలు మీధ్వని విందురుగాక!

శ్రీ ఉవ్వూచారులు :- ఓ దంపతులార! యజమానుడు, పత్నియు, అన్నయుక్త సప్తర్షిబ్రహ్మను మీకొంకు గూర్చు చున్నాను.

శ్రీ మహీధరులు :- ఓ పత్నియజమానులార! పూర్వ ఋషులచే ననుష్ఠితమయిన అగ్నిచయనమను బ్రహ్మ(కర్మ)ను మీకై సంపాదించును. లేదా, బ్రహ్మశబ్దము సప్తర్షిబ్రాహ్మణ వాచకము, నేనుమీకై యా పురాతన బ్రాహ్మణజాతి నన్న యుక్తముగ జేయుచున్నాను: “ అన్నముచే బ్రాహ్మణులను దృష్టినొందించుచున్నాను” అని తాత్పర్యము.

ఇందు శంకర శంకరానందులదృష్టిలో బ్రహ్మశబ్దము విద్వి శేషవాచకము, పూర్వశబ్దము చిరంతన భావవాచకము, బ్రహ్మసుపశేషణము. ‘వా’ అన్నది జీవాత్మ - పరిమాత్మల సూచకము. మంత్రోద్దేశ్యము అభేదవాద ప్రతిపాదనము. నారాయణస్వామి, బ్రహ్మయన్నది యోగపరకముగ నెంచెను. ‘వా’ అనగా మనోబుద్ధులకు గ్రహణము, “బ్రహ్మప్రాప్తికై యోగమార్గమున, మనోయోగముగావలయు” నని తాత్ప

ర్యము. ఎత్తైన నిదియు, అద్వైతము ననుగమించును, విజ్ఞాన భగవత్స్వేచ్ఛయు ద్రావిడప్రాణాయముగ తన యద్వైత భక్తి నే నోషించుకొను—సాయణమతమున:-‘వాల’ హవిర్ధాన వాచకము ‘పూర్వ్యం’ బ్రహ్మకు విశేషణము: ‘బ్రహ్మ’ మంత్ర వాచకము: ఇట్టిది శకటమంట, సోమవల్లియోగముం జెప్పుచున్నది. ఉవ్పటమతమున:-‘వాల’ యజమాన దంపతీవాచకము—బ్రహ్మయన:-సప్తర్షులు. బ్రాహ్మణజాతికి శుభచింతకు డగు మహీధరునిమతమున:- బ్రహ్మయన నగ్నిచయనమను యజ్ఞకర్త. లేదా, బ్రాహ్మణజాతి మంత్రోద్దేశ్యము బ్రాహ్మణ భోజనము. సనాతనధర్మలకు వ్యతిరేకముగజెప్పిన, వారి యాచార్యులకి నూతగాగొని అంతయు సప్రామాణికముగ నెఱుంగుటకు సందియములేదు. అయినను, పై మతములన్నియు వారికి మాన్యములేకనుక పరస్పర విరుద్ధములుగదోచు నిందేది సనాతనధర్మానుకూలము? అనియడిగి దేనికిని బాధలేనివిధమున వీనిని సమన్వయింతురా? యందుము.

సరియే: ఇక వేదవచనములయూధారమున నీమంత్రార్థమును స్వతంత్రదృష్టి నన్వేషింతము. ఈమంత్రము క్షుగబ్రహ్మ బ్రతిపాదకముకాగలదు. ‘బ్రహ్మక్షరసముద్భవః, తస్మాదేతద్బ్రహ్మనామ’ ఇత్యాదులచే నిచటి యనుపన్పష్ట బ్రహ్మ శబ్దము క్షరబ్రహ్మవాచకమే కాగలదు. ఈ దృష్టితో నీ మంత్రార్థము:-

“ఓ మనోబుద్ధులార! మీ యిరువురను పూర్వ్యబ్రహ్మ

(క్షరబ్రహ్మ)తో గూర్చుచున్నాము. లేవా మీతో బ్రహ్మను గూర్చుచున్నాము. ఆ బ్రహ్మ నొకసన్నార్థములు విద్వాంసులు వమోవచనములచే గుణకీర్తన సేయించున్నారు. దివ్యలోక స్థులు అమృతబ్రహ్మపుత్రులు (జీవాత్మలు) దానికిరైని వినుచున్నారు.”

కార్యరూపవిశ్వపూర్వావస్థపూర్వము. అదివిశ్వోవాదనమే కాగలదు. అది క్షరబ్రహ్మయే కనుక పూర్వం బ్రహ్మయన క్షరబ్రహ్మయందుము. ఈ మంత్రమునకు బూర్వమంత్రమున “యుంజతే మన ఉతయుంజతేధియః” ఇత్యాదిగా మనోబుద్ధుల యోగభావముల్లేఖింపబడినది. దానినే యీమంత్రము ‘యుజేవాం’ అని పఠించెను. ఈ స్థితిలో సమానప్రకరణప్రాప్త మగు ‘వాం’ పదముచే మనోబుద్ధులను గ్రహించెనము. దర్శనమున వైశేషికముచేసిన యువదేశమునే యీమంత్రముచేసెను.

సాధారణముగ మనమనోబుద్ధులు కార్యరూపవైకారిక విశ్వవిషయ బ్రహ్మసక్తములుగ నుండును. వాని నాయుత్తర బ్రహ్మసక్తినుండి తప్పించి కారణరూప పూర్వబ్రహ్మ (ఆత్మ క్షరబ్రహ్మ)తో గూర్చునై మంత్రము “విద్వాంసులనుగమించు సన్నార్థమిదియే. ఇది సప్రధానమగుటచే సద్రూపము స్థూలము నుండి సూక్ష్మమునకే యరిగెదరు. విశ్వవిషయములు బలప్రధానములు; అసద్రూపములు. వీనివెంటబడుట యసన్నార్థమునబడుటయే. ‘అసతోమాసద్గమయ’ భూతయాజివి కాకుము; ఆత్మ యాజివికమ్ము; అర్థయోగివికాక ఆత్మయోగివగు”మని పూర్వాత్మ

మున జెప్పినది. ఇక యుత్తరభాగము ఫలమునకు జేందినది.

అత్మయొక్క యగుచో నేమగును? అన్నచో “దివ్యధామము లందున్న ఆమృతపుత్రులు మీయశమును నిండును” అను చున్నది. సంసారికమర్త్యము యొనక్తుల యమృతాత్మలు మృత్యుపాశబద్ధములై మత్యుసంసారసాగరమున ‘జాయన్వ మ్రియన్వ’ యగుచుండును. అందువలన అమృతాత్మాంశలగు నందరు నమృతపుత్రులయినను, మృత్యుపుత్రులేయగుదురు. కనుక నిట్టివారు దివ్యలోకాధికారులుగారు. ఇక:- సంసార మందెయుండి మృత్యుభావాసక్తులుగాక పూర్వముగ నమృత బ్రహ్మననుగమించువారు తమ యాత్మాంశమును సురక్షితము గావించుకొనుచు దివ్యలోకాధికారులగుదురు. దివ్యధామస్థులట్టి వారిని గీర్తింతురు. వారికందును నిందును ఆనందమే.

(2) ఎచట అగ్నిమధింపబడునో వాయువరుద్ధమగునో సోమము నిశ్చేషమగునో ఆచటనే మనమనస్సు లగ్నమగు గాక!

అగ్నివాయుసోమము లను నీ మూడు తత్త్వములును త్వర సృష్టికి మూలాధారములు. అగ్ని సోమసమన్వయసూర్యయజ్ఞమే. సహాయజ్ఞాప్రజాస్వప్నాద్ అన్నట్లు విశ్వము అగ్ని యజ్ఞము నకుయోని. సోమమాహుతిద్రవ్యము (రేతస్సు). దీనిని దాని యందు హోమముగావించుట గతి ధర్మముగల వాయువుపని. ఇది ఆ యాహుతరేతోవేష్టనమున నవరుద్ధమై గర్భసంపత్తి కారణమగును. సృష్టి కాముకమనుష్య శారీరాగ్ని వాయు

ప్రేరణచే క్షుద్ధమైపోవును. ఈ కంఠము అగ్నిమంధనము-
దానిచే న్నేపాధర్మముగల శాశ్వతము (సోమము) స్వస్థాన-
మృతముగను. ఇదే సోమాతిశేవము. అట్లుండి యది
దాయువుచే శ్రీ గర్భాశయస్థ యోనిహాప శోచితాగ్నియం
దాహుత మగును. శుక్రము నలుగడలను వాయువు
వేష్టించియుండును గనుక నది ఋతమయ్యు నిటు బోజాలదు.
కాని వాయువు రెండుభాగములగుచో నదియు రెండుభాగ-
ములై యమశనంతతికి గారణమగును.

ఇట్లు విశ్వసృష్టి- విశ్వప్రజాసృష్టి యను రెంటి స్వరూప-
నిష్పత్తియు అగ్నిమంధనము - వాయునిరోధము - సోమాతి-
శేవము అనువానివలననే యగును. ఈ మూడును వైకారిక
పదార్థములు. వీనికిమూల మాతృక్షరబ్రహ్మ. దీనినుండియే,
అమూడు వికారక్షరములును మూడుకార్యములను సేయగలవు.
“ప్రజాత్మక లేక విశ్వాత్మక అగ్ని సోమ వాయుహాప మృత్యు
భావములం దానక్తిగోనక (మనోబుద్ధులను యోజింపక)
ఈమూటికి మూలమగు-నాత్మక్షరలక్షణ పూర్వ్యబ్రహ్మ నను-
గమింపవలయునని శ్రుతి పరోక్షవిధముగ నాదేశించుచున్నది.

3. సవితాదేవతాప్రేరణచే పూర్వ్యబ్రహ్మను సేవింపుము.
మనకదియేయోని యనియెరుంగుము, ఆబ్రహ్మ నీపూర్వ్యభావ-
మును (నేనును) విడువలేదు.

దుఃఖనివృత్తికై పూర్వ్యబ్రహ్మ నాశ్రయింపక తప్పదు.
హృదయస్థసవితా ప్రాణప్రేరణ లేకున్నచో మన మనస్సటు

యోదు. ఆబ్రహ్మను మనముమరచిన నది మనలను మగునదు. 'కారణము! అదిమనయోని - పూర్వభావము (యోనియన్నది కేవలము త్పరబ్రహ్మయే కనుక పూర్వబ్రహ్మశబ్దము త్పర వాచకమే).

4. హంస=కర్మాత్మ - కర్మహవియగునిది త్పరప్రభావము. భౌతికనిత్యమే తత్సజ్జాతీయము కనుక ఈ విశ్వాకర్షణమున నిది విషయానక్తమగుచుండును. “క్షరాత్మసగునేను ఈయన్నిటి కథత్స్యడ”నను నశీభావముకలిగినంతనే యా బహిరాసక్తి నివర్తించును.

5. అన్యతాత్పర సంశ్లిష్టుడై యుండువాడగుటచే స్వయముగ నేవగుడు (ఏకరూపి). అతడు కర్మాత్మనైన నాకు శుభబుధి నొసంగుగాక! అనేక భావాత్మక సృష్టికి సంచాలకము, ఉత్పాదకము. ఆద్యంతములు కేవల మాత్మత్పరమే. కనుక దేవతబ్ద మాత్మత్పరపరకము.

6. అగ్ని - వాయు - ఆదిత్య - చంద్ర - (భాస్వరసోమ) శుక్ర (నిత్యయోని) బ్రహ్మ (ఉపాదానకారణము) ఆపః (శోషిమము) ప్రజాః శుభ్రుః అదే—

అగ్ని వాయు ఆదిత్యులు మూడు నగ్నులు. చంద్రాపన్నులు రెండును సోమములు. వీనికి ప్రభవము క్షరాత్మ. తదీయాగ్ని కళచే అన్నాదాగ్నియొక్కయు, సోమకళచే అన్నసోమముయొక్కయు వికాసములు కలెను. బ్రహ్మకళ శుక్రము, విష్ణుకళ బ్రహ్మ, ఇంద్రకళ ప్రజాపతి. అనగా:-

ఆత్మక్షయనికి మర్త్యభావప్రధానమాలకు బ్రహ్మ - విష్ణు - ఇంద్ర - అగ్ని - సోమము లను పంచ కళలు గలవు. ఇందు 1. బ్రహ్మకళ విశ్వయోని. 'బ్రహ్మ వై నిర్వన్య' (సత్యస్థా) ప్రథనుజమ్' కదా! (యోనినే శుక్ర మందురు. బ్రహ్మత్మక ప్రాణమే శుక్రము.) 2. విష్ణుకళ. ఆపన్నద్వారా భౌతిక విశ్వమున కుపాదానము. ఉపాదానమును బ్రహ్మ యందురు. 3. ఇంద్రకళ. వాక్కుద్వారా ప్రజాసృష్టి కధిష్టాతీ. కనుక ప్రజాపతి యనబడును. 4. అగ్నికళ. అన్నాదబ్ధానా వైకారి కాగ్నిత్రయికి (అగ్ని వాయ్వాదిత్యులకు) కారణ మగును. 5. సోమకళ. అన్నముద్వారా సోమద్వయికి గారణ మగును. ఇట్లు ఆత్మక్షయ తన పంచ మూలకళలచే తూలకళలద్వారా అంతయు నన్నియు నగును. ఈ పరిలేఖ నవలోకింపుడు:-

మూలకళాః	తూలకళాః	కార్యవికర్తృ
1. బ్రహ్మ	... ప్రాణః	శుక్రవికాసః-తదేవశుక్రమ్
2. విష్ణుః	... అపః	బ్రహ్మవికాసః-తద్ద్రవ్యమ్
3. ఇంద్రః	... వాక్	ప్రజాపతివికాసః-సప్రజాపతిః
4. అగ్నిః	... అన్నాదః	అగ్నివాయ్వాదిత్యవికాసః-తదేవాగ్నిస్తదాదిత్యస్తద్వాయుః
5. సోమః	... అన్నమ్	ఆప్పంద్రమసోర్వికాసః-తదు చంద్రమాః తాఅపః
అత్మక్షయః	వికారక్షయః	వైకారికభావాః

7. నీవే శ్రీ - పురుషోత్తమ - కర్మ - సంహారవస్తు.

పురాతనుడవు. కనుకనే గండముతో సందరను బెదరింతువు.
నానారూపముల బుట్టుచున్నవాడవు నీవే.

స్త్రీ పురుషశబ్దములు గాంపత్యోచస్థానూచకములు. శత్రు
ర్వానస్థుని కన్యాపూమాగా స్థల సూచించును. అన్యరూపురము
లొకటే. ఈయన విశేషమునుండి విశేషభావ మెల్లుకలిగెను.
మరియు శ్రుతి స్పష్టముగా 'సస్త్రీపుమానేష' యని అన్యరూ
క్షరములు విశేషభావ బహిర్భూతము లన్నదికదా-ఇట్టిచో
ఆత్మవర్గమందు విశేషభావ ములుట్రించు నేనోమొక విశేషా
త్మయు నున్నదనుకోవలయును. అది నైశేషికశంక్రమస్మృత
క్షరాత్మయే కావలయును. నిర్వస ప్రకరణమునందు విశేష
భావమును విశదముగా నిరూపించితిమి. తాడన మక్షరునివని;
బెదరించుట క్షరునివని కనుకనే 'పంచసి' యని చెప్పబడెను.
ప్రపంచమంతయు క్షరవంచనావ్యస్తము "మునలినాడు కట్ట
గొని పిల్లలను బెదరించుంగాని కొట్టడు" అదేతీరు ఇచటను
ఎంచవలయును. జాతుకు విశ్వతోముఖుడు నితడే (క్షరమే).

8. నీలకంఠ - భ్రమర-శుక - కురవక-తడిగర్భ-ముతు-నము
ద్రాదులన్నియు నాశ్మక్షరమే. అనాది ఆత్మవిభువు. తజ్జనితములే
సర్వలోకములు.

9. లోకమాలాశ్రామించియున్న దేవాధిపతియు ద్విపద
చతుష్పదశాస్త్రము అగునట్టి 'క' యను సనిరుక్తప్రజాపతి
శౌరకు హవిర్విధానము నేయుదుము.

10. ఆ (క్షరాత్మ) సృష్టికర్మ గావించి నివృత్తుడై మరల

తత్త్వముయొక్క తత్త్వముతోగూడి యోగభావమునొంది
కాలముంబట్టి ఒకటి, రెండు, మూడు, ఎనిమిది యగు తన
సూక్ష్మగుణములచే సృష్టిప్రవృత్తు డగుచున్నాడు.

ఈ మంత్ర మాతృక్షరుని యన్నియవస్థలను నిరూపించు
చున్నది. సృష్టిదశయం దాయన కర్మచేయును. అందుచే
ప్రాణాపోవాగాది వికారక్షరములు వుట్టుచున్నవి. వీనినుండి
వైకారికవిశ్వము జనించును. కేవలవికారోత్పాదన మతనివని.
ఆ దశయందే యతడు విశ్వకర్మకు ప్రభువు. వికారోత్పత్తిజేసి
యతడు నివృత్తుడగును; విశ్వకర్మయం దాసక్తుడుగాడు. ఈ య
వికృతానస్థలో తన విశుద్ధతాత్త్విక రూపమునకు వచ్చును.
ఈయనగుమూల నుక్షరుడు; అతనికిమూల మవ్యయుడు. అతడు
(అన్యయుడు) అవికృతుడు; ఏకరూపి. అట్లే సృష్టికర్మ నివృత్తుడగు
విశుద్ధు డీయానయు (ఆత్మక్షరుడును) తత్త్వతత్త్వము (తనకు
దత్త్వమగు నక్షగునకు దత్త్వమగు నవ్యయుని) తోగూడి
తద్రూపుడే యగును.

“క్షుణ్ణపిద్యా హ్యమృతంతువిద్యా” “జ్ఞాజ్ఞాద్వా”
“క్షరప్రాణాశు మమృతాక్షరం” మొదలగు వచనములచే
క్షరుడు సృష్టికాలమందు అవిద్యారూపి. అక్షరుడు విద్యా
రూపి. క్షరుడజ్ఞుడు-అక్షరుడు జ్ఞుడు. క్షరుడు ప్రధానము-అక్షర
మమృతము. అన్యయుడు సత్యమూర్తి - అక్షరుడు రజోమూర్తి.
క్షగుడు తమోమూర్తి - తమస్సు అవిద్య. సృష్టి మూలబీజ
మిదే. ఈ యాత్మ క్షరుడే సృష్టేపయికుడు; ఏకరూపి; ప్రథమ

రూపి. మొట్టమొదట నితడు ప్రకృతి-వికృతులను రెండురూపములను ధరించును. స్వస్వరూపమున నితడు ప్రకృతి (ప్రథమము). ఇతనినుండి నెలువడు ప్రాణాదివికారపంచకము వికృతి. అన్యయుడు పురుషుడు, అక్షరుడు ప్రకృతి, కాని సృష్టికాలమున దాత్మత్వముడు ప్రకృతివికృతి. ఇవియే యిశని రెండురూపములు. పిదప నీ వికారములతో వైకారికసృష్టి నిర్మాణమునకై యితడు త్రిగుణభావ పరిణతి నొందును. అన్యయుని సత్త్వము నుండి సత్త్వము, అక్షరరజస్సునుండి రజస్సు, శబదగు శబ్దమోగుణము గూడగా త్రిగుణమూర్తియై ఆవికారములచే దైర్ఘ్యగుణ్య విశ్వము పుట్టుకకు గారణమగును. ఇచే యిశని మూడురూపములు “భూమిరాగోఽసలోవాయుః ఖం” అను పంచతన్మాత్రలతో మనోబుద్ధ్యహంకారములతో గూడి యష్టగుణోపేతుడగును. ఇందు సాంఖ్య లేమశత్త్వములే గాని బుద్ధి నెరుంగరని మున్నే చెప్పియుంటిమి గదా (1) అపద్య (2) ప్రకృతి - వికృతులు, (3) త్రిగుణములు, (4) అష్టవివర్తములు - ఇవి ఆత్మక్షరుని సూక్ష్మరూపములు. వీనినుండియే స్థూలభూతాత్మక స్థూలవిశ్వ ముత్పన్నమగునది.

(11) అవిద్యానులద్వారాక్షరమేనైకారికస్వోపాదానమై విశ్వదశయందు తన వికారభావముచే విశ్వమూర్తియై ఆత్మభావవలనైతే గురునెఱుఁగును. అందు గాననా దాత్మరూప పరిణామమున నొక పంచమ్య నాత్మత్వము ఉపపన్నమగునని యాత్మకోటిలోని మూడు స్థూలవిశ్వములు. ఇట్లు భావించి తాత్త్విక-

యాగిక భేదములచే రెండురూపములు. తాత్త్వికమాత్మ-
యాగికము - విశ్వము. ఇందు తాత్త్వికము గ్రాహ్యము అని
శ్రుతి తాత్పర్యము.

(12) అతడు (ఆత్మక్షురుడు) వృక్ష - కాల - ఆకృతులకు
బరుడు, భిన్నుడు. అతనివలన నీ విశ్వమంతయు బరివర్తితమగు
చుండును. ధర్మప్రదాత పాపవినాశకుడు పిశ్యేశమూర్తి విశ్వ
ధామమూర్తి యగు నీత డాత్మస్తుడు అమృతుడు అని యెరింగి
యుపాసించు వాడు ముక్తుడగును.

బౌపనిషదవృక్షవిద్య 1. బ్రహ్మాశ్వాశ్చము 2. కర్మాశ్వా
శ్చము నని యిరుదొలగులు. మొదటిదాని కవ్యయునితోడను
రెండవదానికి విశ్వకర్మ ప్రవర్తకాత్మక్షురునితోడను సంబంధము.
మధ్యస్థుడగు నక్షురుడీ రెంటికిని స్వరూపసంపాదకుడు. సాధా
రణులీ విశ్వవృక్షమునే యాత్మక్షురు డనుకొందురు. విశ్వము
తదీయవై కారికరూపము, దీనికది మూలము, పరము, భిన్నము,
త్రికాలమర్యాదాతీతము. ఆకృతిరూపావిద్యా పార్థక్యముగలది.
ఈ మూటికంటె వేరైన అదియే విశ్వప్రపంచ మూలప్రతిష్ఠ.
తన యవికృతరూపమున నది ధర్మబుద్ధి ప్రవర్తకము, పాప
రూపకర్మలేప వినాశకము. అతడు స్వయముగ భవము
(విశ్వము) కాడు, భవేశుడు విశ్వముగాడు, విశ్వధామము
(ఆలంబనము).

పూర్వశ్రుతి ఇతని కాత్మ-నిశ్చ భేదమున రెండురూపము
లను జెప్పెను. విశ్వరూపదశయం దదే మృత్యుప్రధానమై విశ్వ

కాలాక్షరీ హంపమై సర్వా-భిర్న్య పాష్ట-భిన్నానాం హంపమై
యున్నది. కాని యీశ్వరీశమిందు విభుగామ్యునిహంపము
సర్వాతీతః పానై యున్నది. అబ్జరూప్తరాశ్రస్థము. (ననుకనీ)
ఆత్మస్థము అగు సత్తగమే ఆత్మపర్యుతు యును శుభగును.
విశ్వస్థమునుచో సదే మృత్యుస్థు. ఇందు ఆత్మస్థాన్యుశహంపము
జేయము.

(13) నిష్క్రియానంత పదార్థము. కళ దొకడే వళి,
ఆ యొకతస్వమే ఒక బీజమును నానాభావపూరిత నొందిం
చును. అతని నాత్మస్థుగా నెరుంగునా జానందాధికారి. విశ్వ
స్థుడుగా నెరుంగు నితర వ్యక్తి ఆనందవంచితము.

జ్ఞానశక్త్యధిష్ఠాత అవ్యయుడు. క్రియాశక్తి ప్రవర్తకు డక్ష
రుడు. అర్థశక్తి ప్రభువాశ్మక్తురుడు. భౌతికపదార్థము లర్థరూప
ములు. జడములు నిష్క్రియములు. ఈయనంత నిష్క్రియ
భావ (భౌతికపదార్థ) ప్రభు వత దొకడే. అతడు స్వయముగ
శుక్రాత్మకబీజము. అశనినుండి యసంఖ్యభావాత్మక విశ్వము
లుత్పన్నములగును. బుద్ధియోగియగు ధీరుడతని నాశ్రస్థుగా
నెరింగి యాత్మానందాధికారియగును. మందబుద్ధియగువాడు
విశ్వస్థునిగా నెంచి దుఃఖానుగామి యగును. అతనిని బీజహంపు
నిగ నుపాసింపుము. మూలరూపము సస్వేషింపుము. ఆత్మరూపా
నుగామి కమ్ము - అని తాత్పర్యము.

పరాత్పరయుక్త - అన్యయాక్షరక్షరాత్మ:-

1. తమేవనేమిది ప్రవృత్తిః సహజాంతః, శిశ్వాంతః, విశంవిశి ప్రవృత్తి రాధేః, అప్రవృత్తిః పద్ధిర్విశ్వసూపైకసాశం, ప్రమాద్యో భేదం, ద్విస మిత్యైకం శూనాం॥
2. సంపశ్రోతోఽంబుం సంపయోన్మ్యగ్రవక్త్రాం, పంచస్రాశోఽస్మి పంచ బుద్ధ్యాదిమూలాం పంచావర్తాం, పంచమణిభువేగాం, పంచాషడ్ భేదాం పంచపర్వామధీమ॥
3. ఉద్గీఢమేతత్ సరమంతు బ్రహ్మ రస్మిం స్త్రయం సుప్రతిష్ఠాక్షరంచ అత్రాంతరం బ్రహ్మవిదో విదిత్వా లీనాబ్రహ్మణి తత్పరా యోని ముక్తాః॥
4. సంయుక్తమేతత్ త్మరమక్షరంచ వ్యక్తావ్యక్తే భరతేవిశ్వమిశః అనీశశ్చిత్తా బుద్ధ్యతే భోక్తృభావాత్ జ్ఞాత్వాదేవం ముచ్యతే సర్వ పాతైః॥
5. జ్ఞాజ్ఞోద్వా వజావీశానీశౌ, అజాహ్యేకా భోక్తృభోగార్థ యుక్తా అనంతశ్చిత్తా విశ్వరూపో హ్యకర్తా-త్రయం యదా విందతే బ్రహ్మ మేతత్॥
6. త్మరంప్రధాన మమృతాక్షరం హరః త్మరాత్మా వీశతే దేవవిశః తస్మాభిధ్యానాత్ యోజనాత్తత్త్వభావాత్ భూయశ్చాంతే విశ్వ మాయా నివృత్తిః॥
7. ఏతద్జ్ఞేయం నిత్యమేవాత్మ సంస్థం నాశపరం వేదితవ్యంహ కించిత్ భోక్తృభోగ్యం ప్రేరితారంచ మత్వా సర్వంప్రోక్తం త్రివిధం బ్రహ్మ రూపం॥
8. ద్వేఅక్షరే బ్రహ్మపరేత్వనంతే విద్యావిద్యే నిహితే యత్రసూధే త్మరంత్యవిద్యా హ్యమృతంతువిద్యా విద్యావిద్యే ఈశతే యస్తు సోఽన్యః॥

9. భావక్రావ్య మనీడాభ్యం, భావాభావకరం శవం
కాలస్థం యోగం యోగస్తే జహుస్తమం || [శ్లోకం]
10. యస్తే రద్రవ్య మగ్రావ్య మగోత్ర మద్రవ్య మద్రవ్య శ్రోత్రం
అగోత్ర మద్రవ్య విశ్వం విశ్వం సర్వగం మహాత్మ్యం
తద్రవ్యం తద్రవ్యమోని పరిపశ్యన్తిధీం ||
11. పురుష ఏవేదం విశ్వం కర్మతపోబ్రహ్మ పరావ్యుతమ.
ఏతద్భ్యవేద సహితం గుహాయాం సోఽవిద్యాగ్రంథం వికిరతీహ
సోఽమ్య || [ముండుక]
12. పురుషవేదం సర్వం యదభ్యుతం యచ్చభావ్యం,
ఉతామృతస్త్రోమ్యశానః యదన్నే నాతిరోహతి - [శ్లోకం]

1. నేమి అన్యయుడు, నాహమక్షరుడు, ధుర - పరిధు లాత్మ
క్షరుడు, రధము వై కారికవిశ్వము, నేమిమూలము, ధుర - పరి
ధులు తూలములు, రెంటికి సంయోజకము నాహమం. నాహ
మందే నేమిహంకారమును అరలు పరిధియు నున్నవి. త్రిపురుష
పురుషాత్మక పురుషస్థితియు నింతే. విశ్వరథనేమి అన్యయుడు,
మధ్యస్థాక్షరాధారమున బ్రతిష్ఠితుడై యున్నాడు. ధుర -
పరిధి - గూపక్షరుడును అక్షరరూప నాహమందే బ్రతిష్ఠితుడై
యున్నాడు. ఇట్లు అన్యయదృష్టితో విశ్వరథనేమియు, అక్షర
దృష్టితో నాహమును, ఆత్మక్షరదృష్టితో అరా - పరిధులు
నతడే, ఒకే ఆశ్మకు మూడు వివర్తములు. వీనిని సమష్టిగ
శ్రుతి నిరూపించుచున్నది.

అన్యయుని కేమిత్వ - సర్వాలంబనత్వములు శ్రుతి యిట్లు
నిరూపించెను.

“అచికిత్వా నిచికుష శ్చిదత్రకపీన్ పృచ్ఛామి విన్మనే ననిద్వాన్
వియస్త స్తంభ పడిమారజాంసి *అజస్య రూపే కిమపిస్విదేకమ్”
“ఏతదాలంబనం శ్రేష్ఠ మేతదాలంబనం పరమ్.
ఏతదాలంబనం జ్ఞాత్వా యోయదిచ్ఛతి తస్యతతో”

ఇక “విశ్వరూపైకపాశము” తక్కు తక్కిన శక్తియు లాశ్లో
క్షరమునకు జెందినవి. త్రివృత్తు = త్రివిధము. సోదశియందలి
అవ్యయక్షరక్షరములు త్రివృత్తు ద్భావావన్నులు. మూపురందు
మూపురు గుండురు. “తాసాంత్రివృత్తా మేనై కాంతరవాణి”
యనుటతోని త్రివృత్తురణ ప్రక్రియ యిదే - మూపురును
త్రివృత్తులే. సృష్టిదశయందు త్రివృద్భావ వికాసము అత్మ
క్షరునందే యగును. శుక్రోద్భావకు డితడే - వాహోఽగ్ని
సమష్టి శుక్రము. ఇవి వరుసగ అన్న జల తేజములు. వీని త్రివృ
ద్భావముననే శుక్రావచ్ఛిన్నాత్మక్షరుడు సప్తలోకములకు
లేదా సృష్టికి గారణమగును. లేదా:- సత్త్వ - రజ - తమ
త్రివృద్భావమునను ఈతనిని త్రివృత్తనవచ్చును. లేదా:- మనః
ప్రాణవాక్కుల త్రివృద్భావమునను త్రివృత్తనవచ్చును.

పంచతన్మాత్రాజనిత పృథివ్యాది పంచమహా భూతములు,
పంచజ్ఞానేంద్రియములు, పంచక క్షేంద్రియములు, ఇంద్రియ
మనస్సు, ఈమొత్తము సోడశి. దీనిని: ప్రాధానికమునందు
నిరూపించితిమి. - వీనికంతము (పరాయణము) అత్మక్షరుడు

* సోడశీప్రజాపతి ముఖ్యభాగమజనామక మహామాయా వచ్ఛిన్నా
వ్యయ పురుషుడు.

ఇతనినుండి పంచతన్మాత్రులును వికసింపగా, వానినుండి గదా! యీ పదునారును వెలసినవి! కనుకనే 'షోడశశో అంతఃయస్య' అను నిర్వచనముచే నితనిని షోడశాంత (16 వికారముల కంత మగు విశ్రామభూమి) యనవచ్చును.

లేదా:- ఇట్ల బ్రశ్నోపనిషత్తునందలి ప్రాణ - శ్రద్ధా - ఆకాశ - వాయు - జ్యోతి - ఆపః - పృథివీ - ఇంద్రియ - మనః - అన్న - వీర్య - తపః - మంత్ర - కర్మ - లోక నామములను 16 కళలను గ్రహించి వానింబట్టియు 'షోడశాంత' యనదగును.

తమ, మోహ, మహామోహ, తమిస్ర, అంధతామిస్రములను పంచ విపర్యయములు. 11 ఇంద్రియములకు జెందిన మూకత్వాది 11 అశక్తులు, అతఃకరణమునకు జెందిన 9 తుష్టులకును ప్రతిబంధకములగు తొమ్మిది యశక్తులు, 8 సిద్ధులకు ప్రతిబంధకములగు నెనిమిది యశక్తులు - ఇట్లు మొత్తము 28 అశక్తులు, 9 తుష్టులు, 8 సిద్ధులు, వీని మొత్తము 50. ఈయన్నిటికి మూలమా యాత్మక్షరుడే. కనుక 'శతార్ధారః' అని చెప్పబడెను. ఈ 50 భావములు అక్షరరూప నాహము యొక్క ఆధారమున బ్రతిష్ఠితుడై యున్న క్షరుని అరములు. కనుక "అర్థశత ప్రశ్నయభేదాః అరా ఇవ యస్య" అను నిర్వచనము చొప్పున 'శతార్ధారః' అనవచ్చును.

వింశతి ప్రత్యరలు = అరలు దృఢముగా నుండుటకై నాహ-పరిధులందు బిగించు మేకులు ప్రత్యరలు, కౌషీతకీ సమ్మతములగు 10 ఇంద్రియములు వాని నియతవిషయములు 10. మొత్త

మీ యిరువదియు ఆత్మక్షర ప్రశ్నారూపములు. వీనితో గూడియే యతడు శతార్ధార
మూర్తియై యున్నాడు. — ఇక ఆత్మక్షరుని పడవకముల్లి కోవ్వునునజూచుడు.

1	2	3	4	5	6
ప్రకృత్యక్షమ్	భావ్యక్షమ్	విశ్వరూప్యక్షమ్	భావ్యక్షమ్	శేవ్యక్షమ్	గుణ్యక్షమ్
భూమిః	త్వక్	అణిమా	ధర్మః	బ్రహ్మ	దయా
అపః	చంద్ర	మహిమా	జ్ఞానమ్	ప్రజాపతిః	కాంతిః
అనలః	మాంసమ్	గరిమా	హైరాగ్యమ్	దేవాః	కౌచమ్
వాయుః	రుద్రః	లఘిమా	విశ్వరూప్యమ్	గంధర్వాః	అనాయాసః
ఋష్	మేధః	ప్రాప్తి	అభినివేశః	యజ్ఞాః	మంగళమ్
మనః	అస్థి	ప్రాకామ్యం	మోహః	హృత్సనాః	ఆకార్యణ్యం
బుద్ధిః	మజ్జ	ఈశత్వం	అపక్తిః	పితరః	అననూయా
అహంకారః	శక్రక్షమ్	పశిత్యం	అస్మితా	విశాచః	అస్పృహః
ప్రకృతి-వికృతులు-	ధాతువులు-	నీరులు-	బుద్ధులు-	యోనులు-	గుణములు.

‘త్రిమూర్త్యేదం’ త్తరదృష్టిచే కర్మమార్గమునకు,
అవ్యయభావనచే జ్ఞానమార్గమునకు బ్రవర్తకు డతడే.

అక్షరభావనచే ఉపాసనా మార్గమునకు,
‘ద్వీనిమిత్వైకమోహం’ తన తమోమాయా

విద్య, కామమయ మనస్సు నను రెండు నిమిత్తములచే విశ్వమోహప్రవృత్తికి గారణ మగుచున్నాడు.

‘విశ్వరూపైకపాశమ్’ ఈ వాక్య మక్షరునకు జెందినది. నానారూపముగ నున్నను విశ్వము ఒకటే. ఈ యేకత్వప్రతీతి నానాభావాపన్న క్షరకూటస్థుడగు నక్షరుని పాశముయొక్క కృపాఫలము. అవ్యయపశుపతి, యీ యేకరూప కూటస్థాక్షర పాశమున విశ్వరూపక్షరపశువును బంధించియున్నాడు.

2. ఈ మంత్ర మొక నదీదృష్టాంతమున ఖండిత ప్రజాపతిని నిరూపించుచున్నది. అవ్యయుని యానందాది పంచ కళలు కోశాత్మకములు. పంచస్రాతస్సులు వీనినూత్రలంగొనియే సర్వము నుపజీవించుచున్నవి. అమృతభావప్రధాన బ్రహ్మ ద్యక్షర పంచకళలు. పంచయోనులు (ఉగ్రవక్రములు). ఇతి:- ప్రాణాపో వాగన్నాన్నాద ప్రాణాత్మకోర్ములైదును క్షరునకు జేందినవి. ఇతడే మనోరూపమున పంచజ్ఞానేంద్రియ జన్యజ్ఞాన మునకు మూలప్రతిష్ఠ. ఈ యైంద్రియక విషయములు ఈ క్షరు నకు (ప్రాణులకు) మునుగుటకు, నీదుటకు స్థానములు. అవిద్యాది పంచక్షేపములు నితనికి జెందునవే. ఇట్లు ఆరు భాగములుగ (బంచ) పంచరూపమున నున్న యీ ప్రజాపతి సర్వయనము నేయుదుము. ఇందు మొదటి రెండు పంచకము లవ్యయాక్షరు లను, తక్కిన నాల్గు పంచకములు నాత్మక్షరుని సూచించును.

3. పరమబ్రహ్మ యన్నచో (అక్షరబ్రహ్మ) ఉద్గీఢము. భోక్తృ-భోగ్య-ప్రేరయితృ లక్షణత్రయంబ్రహ్మ యిందే ప్రతి

ప్రీతిమై యున్నది. కాని, ఇందు అక్షరుడే సుప్రతిష్ఠితుడు. ఈ ప్రతిష్ఠాత్రయి యందు నిగూఢతత్త్వము (అవ్యయము) నెరింగి బ్రహ్మజ్ఞానులు తత్పురు (అవ్యయవరు) లై జన్మ మృత్యు లక్షణ ద్వంద్వయోని విచుక్తులై యా యవ్యయబ్రహ్మ యందే లీను లగుదురు.

అక్షరునకు 'చరమబ్రహ్మ' యని సంకేతము. ఛాందో గ్యారుసారము స్మృతయథభావమునే యుద్గీఢ మందురు. హృదయరూపాక్షరమే చరమబ్రహ్మ. ఇదే అవ్యయాక్షర త్మరు లగు బ్రహ్మ. ఈ మూవురును విశ్వమునకు బ్రహ్మ. ఇం దక్ష రుడే విశ్వమునకు సుప్రతిష్ఠ.

4. సర్వ క్షరము, అవ్యక్తాక్షరము బరస్పృశసంశ్లిష్టములై విశ్వభరణ పోషణము లాచరించుచు, విశ్వేశులై యున్న చంద మెరుంగని జీవు డనీశుడు. విషయభోగానక్తుడై బంధన మున జిక్కుకొనును. ఈశు (అవ్యయము) నెరుంగువాడు ముక్తు డగును.

5. ఒకడు త్మరగర్భితుడు. కనుకనే త్మరరూపియు నజ్ఞుడు నగు నజ్ఞుడు మరొకడు అక్షరరూపి, జ్ఞుడు నగు జ్ఞుడు. ఈ యిరువురు క్షరముగ అనీశుడు, ఈశుడు వై యున్నారు. వీరికి భోగ్య-భోక్తృ భావమును నిష్పన్నముగావించుచునే అజ యను త్రిగుణ భావమయ ప్రకృతి యోగమాయ. ఈ యిరువురికంటె వేరుగ గారణ కార్యతీతుడు, అనంతాత్మ (అవ్యయము.) (త్మరముద్వారా) విశ్వరూపుడయ్యు అకర్తయై యున్నాడు.

ఈమువ్వుర నొకచో జూచువాడు బ్రహ్మ వాస్తవికస్వరూపము నెరుంగువాడు.

6. విశ్వమునకు బ్రకృతియగు ఊరుడు ప్రధానము. అమృతాక్షుడు హరుడు. (పాపనాశకుడు-గ్రంథిబంధవిమోచకుడు.) ఈ యిరువురకును శాస్త్రయగు దేవుడు (అవ్యయుడు) వేరుగ నున్నాడు. తద్ధ్యానమున బుద్ధియోగమున తత్త్వమీమాంసచే జీవరకు విశ్వమాయానివృత్తియగును.

7. తన యధ్యాత్మసంస్థయందు ప్రేరయితృరూపముననున్న యక్షుని, భోక్తృరూపమున నున్న యవ్యయుని, భోగ్యరూపమున నున్న ఊరుని ఏకముగ నెరుంగవలయును. అంతటితో సంతయు నెరుంగుట యగును. ఒకే బ్రహ్మకు (ఆత్మకు) ఇవి మూడు వివర్తములు (రూపములు).

8. విద్యావిద్యాత్మకములగు రెండు ఊరములు. (1. అక్షుడు 2. అక్షరసంశ్లిష్టాడగుటచే నక్షరుడనబడు నాత్మక్షుడు). ఆ యనంత నిగూఢ పరబ్రహ్మ (అవ్యయబ్రహ్మ) యందు బ్రతిష్ఠితములైయున్నవి. ఊరు డవిద్య. అమృతక్షుడు ఏద్య. ఈ రెంటికి బ్రభువగు నవ్యయుడు వేరు.

9. ఆ ప్రజాపతి (అవ్యయుంబట్టి) కేవలము భావగమ్యుడు, అశరీరి. (అక్షరదృష్టింబట్టి) భావాభావాత్మక సదనత్ సృష్టికి గర్త. (క్షరదృష్టిచే) కాలాత్మక విశ్వసర్గమున కుపాచానము. ఈ త్రిపురుష పురుషాత్మకాత్మదేవు నెరుంగువాడు శరీరబంధ విముక్తు డగును.

10. ఆ ప్రజాపతి (అవ్యయదృష్టిచే) అదృశ్యుడు, అగ్రాహ్యుడు, అగోత్రుడు, అవర్ణుడు, చక్షుశ్రోత్రాద్యతీతుడు. (అక్షరదృష్టిచే) పాణిపాదరహితుడు, నిత్యుడు, విభువు, సర్వగతుడు, సుసూక్ష్ముడు. విద్వాంసులతనిని భూతయోని (ఆత్మక్షరుని) గను జూతురు.

11. ఈ యంతయు పురుషవివర్తమే. (క్షరదృష్టిచే) సతడు కర్మరూపి. (అక్షరదృష్టిచే) తపోరూపి. (అవ్యయదృష్టిచే) పరనామకాచ్యుతబ్రహ్మ. తన శరీరగుహయందలి యితని నెరుంగు త్రిమూర్తి నెరుంగువా డవిద్యాగ్రంథివిమోకము నొందగలడు.

ఇంతవరకునైన ప్రమాణవాదము నలన వినుగు తోచినను ఒక విమర్శకుమాత్ర మవసరము లభించును. ఏమన:- శ్రౌత వచనము లొకానొక యద్వైత తత్త్వము (పరాత్పరము) ను లక్ష్యము గావించుకొని వేరువేరగు నాత్మవివర్తములనే నిరూపించుచున్నది. అన్నియు నదే. కాని, యన్నియు నొకటి కావు. ముఖాక్షినానాశ్రవణములు మొదలగు వాని కహం నిశ్రామ భూమి. కనుకనే నేను చూచుచున్నాను. వినుచున్నాను. ఇత్యాది సర్వేంద్రియక ప్రత్యయములతోడను 'అహం' నమానరూపముగ సంబంధమై యున్నది. అయినను ఏయింద్రియమున కదే వేరుగదా! అయినను అహమన్నది యన్నిటికీ నభిన్నమే. ఇదేతీరు నాత్మవివర్తములందు నెరుంగదగును. పరాత్పరుడందరకు నొకడయ్య అవ్యయాక్షరక్షరులు పరస్పర భిన్నులే. అందరు అన్నియు పరాత్పరుడే. కాని అవ్యయాక్షరు లట్లు

గారు. మరియు, అవ్యయ డక్షరక్షరులు గాడు. అక్షరు డవ్యయ
క్షరులు గాడు. క్షరు డవ్యయాక్షరులు గాడు. పూర్వోదా
హృతశ్రుతులు మూలమందు దమ యద్వైతసిద్ధాంతమును
గాపాడుకొనుచు నీ యాత్మపూర్వ సృష్టికరణము గావింపు
చున్నవి.

వెనుక నొకేయాత్మకు అమృత - బ్రహ్మ - శుక్రములను మూడు
వివర్తము లంటిమి. మరియు, నీమూటికి ఈశ్వర - జీవభేదము
లచే రెండు సంస్థలనియు చెప్పితిమి. ఇందు క్రమప్రాప్తనిరూపణే
యేశ్వరసంస్థకు జెందిన అమృతాత్మవిభాగమును సంగ్రహముగ
నిరూపించితిమి. అశ్వత్థము (బ్రహ్మశ్వత్థము) ఈశ్వరుడు. దీనికి
ధాతు - వివర్త - ఆత్మ - పర్వము లను నీ నాల్గు విభాగములు
కలవు. ఇందు:-

1. ధాతుదృష్టిచే దీనికి అమృత - అమృత - బ్రహ్మ -
శుక్రము లను నాల్గు విభాగములు. 2. వివర్తదృష్టిచే నీ
నాల్గింటిని క్రమముగ పరాత్మర పురుష ప్రకృతి నైకారికము
లనవచ్చును. (3) ఆత్మదృష్టిచే వీనినే క్రమముగ నిగూ
ఢాత్మా - పరమాత్మా - అధియజ్ఞాత్మా - సర్వ భూతాంత
రాత్మా-యనవచ్చును. (4) పర్వదృష్టిచే నిగూఢాత్మయన్నది
సర్వశక్తిఘనము-అసంతర బాహ్యభూమయు నైయున్నది.
ఇం దేపర్వమున లేదు. ఉన్నదనుచో భూమ - భూమాణిమ -
అణిమ-అను మూడు పర్వములు కలవు. పరమాత్మయందు
అవ్యయాక్షరక్షరము లను మూడు పర్వములు అధియజ్ఞాత్మ

యందు స్వయంభూ-పరమేశ్వ-సూర్య-చంద్ర-వృథివీ అను నైదు పర్వములు సర్వభూతాంతరాత యందు విరాట్టు-హారణ్యగర్భ-సర్వజ్ఞ అను చూడు పర్వములు.

ఇట్లు సమష్టిదృష్టిచే ఈశ్వరాశ్చ వ్యూహము నాల్గుభాగములుగను న్యష్టిదృష్టిచే 14 లేక 11 భాగములుగను ఉన్నది. ఇందు త్రిపర్వ పరమాత్మ యొక్కయు అపర్వ లేక త్రిపర్వ పరాత్పరునియొక్కయు స్వరూప నిరూపణమైంది. ఇక ముందు ప్రకరణమునందు, ప్రమప్రాప్తమగు బ్రహ్మరామకమగు రెండవ లేక మూడవదగు పంచపర్వయుక్త అధ్యజ్ఞాత్మ యొక్క స్వరూప నిరూపణ నేయబడును.

(1) పరాత్పరాశ్చ (నిశాధాశ్చ - అభయాశ్చ - తురీయం బ్రహ్మ) (అపర్వా) (1) భూమాత్మా, (2) అణిమాత్మా, (3) భూమాణిమాత్మా (త్రిపర్వా).

2. అవ్యయాత్మ-జ్ఞానమూర్తి ఆలంబనాశ్చ
3. అక్షరాత్మ-క్రియామూర్తి-సర్వమూర్తి-నియంతాత్మ } పరమాత్మ
4. క్షరాత్మ-అర్థమూర్తి-పరిణామ్యాత్మ } [పురుషః]

సవీషచతుష్పర్వా - అమృతాత్మా ప్రథమో వ్యాఖ్యాతః

ఇతి - సగుణామృతాత్మనిరుక్తిః

అధ్యజ్ఞాత్మనిరుక్తి

ఆత్మసంస్థలం దుత్తరోత్తరమునందు బూర్వ పూర్వ సంస్థలనునర్థించుచుండునని జ్ఞాపకముంచు కొనవలయును. శ్రుతియు

‘తత్త్వస్థా శదేవానుపావితే’ అనియెను. ఈ స్పృష్టితో కార్యరూపాన్యాయసంగతి కారణరూప పరాత్పరుని అనుసీచోష్మన జనకు గార్యరూపక్షరునందు పరాత్పరాన్యాయాక్షరులు నుందు రనుకోవలయును.

ప్రస్తుత బ్రహ్మాత్మ సంస్థా కారణత అమృతాత్మయొక్క నాల్గవపర్వము క్షరుచకే యున్నను అతడిక్షరాన్యాయ పరాత్పరా వినాభూతుడు కనుకనే శ్రుతియు షోడశీప్రజాపతినే కారణముగ జెప్పుచు ‘ప్రజాపతిః ప్రజానానందరాణ త్రిణిశ్యోతీంషి నచతే సషోడశీ’ అని చెప్పెను. ఈ కార్యకారణ ప్రవాహమునే రాబోవు నాత్మసంస్థానకు నెరుంగవలయును. ఈ ప్రవాహ ఫలమేమి? ఒక మహావిశ్వము దెన్ని యాత్మసంస్థలు (బ్రహ్మ విభూతులు) ఉన్నవో అన్నియు నొక యావగింజయందు బరిక్షించినను ఉన్నవని తేలును. వేయేల? అన్నిట నన్నియు నుండుచున్నవి. ఇదే బ్రహ్మయొక్క సర్వత, సర్వవ్యాపకత “సర్వం ఖల్విదం బ్రహ్మ, ‘బ్రహ్మైవేదంసర్వం’ “ప్రజాపతేనత్వ దేతాన్యశ్యో విశ్వరూపాణి పరితాబభూవ” “ప్రజాపతిస్తేవేదం సర్వం యదిదంకించ” “సర్వ ముపేయేవేదం ప్రజాపతిః” “యద్వై కించప్రాణి సప్రజాపతిః” ఇత్యాదు లీ రహస్యమునే ప్రకటించును. దీనిని లక్ష్యముగాగొని, అమృతాత్మయొక్క క్షరభాగమునుండి వెలసిన పంచపర్వయుక్త అధియజ్ఞాత్మను మీమాంస నేయుడము.

అక్షరునుండి యాత్మక్షరవికాస మయ్యెను. ఒక సెనగ

గింజ కివి రెండు దశములు :- ఒకటి అపరిణామ-అమృతప్రధానము అక్షరము పరావ్రక్తత. రెండవది పరిణామ అలప్రధానము అక్షరము అపరావ్రక్తత. దానికడలే పిన్నని గలవు. ఇక భేదమేమన :- అవి పిన్నములు పరిణామరహితములునగుట నందుండి యే వికారములును గలుగవు. ఇవి, స్వకారణతా దృష్టింబట్టి నిత్యములు పరావ్రక్తములు నయ్యను పరిణామ జనములు. వికారములు పిన్నిండియే కలిగెను.

అక్షరబ్రహ్మయొక్క అమృతప్రధాన బ్రహ్మకళాప్రతిష్ఠితక్షరమృత్యుప్రధాన బ్రహ్మ శనుండి పుట్టిన వికారము ప్రాణము. ఇట్లే అమృత విష్ణుకళాప్రతిష్ఠిత మర్త్య విష్ణు కళాజనితవికారమాపన్ను. అమృతేంద్రకళాప్రతిష్ఠిత మర్త్యేంద్ర కళాజనితవికారమువాక్కు. అమృతాగ్ని కళాప్రతిష్ఠిత మర్త్యాగ్ని కళాజనితవికారమన్నాదము - అమృత సోమకళాప్రతిష్ఠిత మర్త్య సోమ కళాజనిత వికారమన్నము అనబడును.

ప్రాథానికమున, 'గుణభూతములు తన్మాత్రలు' నాబడునవి వైజ్ఞానికులచే వికారమగును అనెను. ప్రాణవికారము శబ్ద తన్మాత్ర-అహోవికారము స్పృశ్యతన్మాత్ర - వాగ్వికారము రూప తన్మాత్ర - అన్నాదవికారము గంధతన్మాత్ర - అన్నవికారము రసతన్మాత్ర. ఇవి పుట్టిన వెంటనే స్వతంత్రములుగా నుండక నొకదానియం దొకటి సూక్ష్మతములగును. ఇదే ప్రాథమిక యజ్ఞము. అగ్నియందు సోమాహుతి యజ్ఞము. దేనియం దాహుతియగు నది యగ్ని. అదే యోని. ఏది యాహుతియగు

నయ్యది సోమము. అగ్ని అన్నాదము, సోమ మన్నము. అయిదిట నైమను అహుతిములగుటచే నన్నియు నన్నములు నన్నాదములు నగు 'సర్వమన్నం, సర్వమహ్నాదిః'.

ప్రాణము యోని యనుకొనును. తక్కిన యావోవాగన్నాదాన్నములను నాల్గిటిని రేతోరూపాహుతిద్రవ్యము లనుకొనుడు. వీని యాహుతిచే వికసితమగు పంచాత్మకప్రాణము 'పంచీకృతప్రాణ' మవబడును. ఇదే పిమ్మటి భౌతికసర్గకారణమగును. కనుక నిది 'విశ్వసృష్ట్రాణ' మని చెప్పబడినది. ఇందు అయిదునున్నను ప్రధానత యోనిస్థానీయ ప్రాణమునకే. 'రేతః' స్థానీయములగు తక్కినవిగౌణములు కనుక తద్వాద న్యాయముచే, ఈ పంచీకృతప్రాణమును 'ప్రాణ'మనియే యందురు. సరిగా నిదే క్రమమును పంచీకృతావోవాగన్నాన్నాదముల విషయమునను ఎరుంగవలయును. ఇదే దర్శనశాస్త్రము నందలి సుప్రసిద్ధ పంచీకరణ ప్రక్రియ. దీనినే వైజ్ఞానికులు యజ్ఞప్రక్రియ యందురు. చివరకు ఊరుని పంచకళలనుండి పుట్టిన ప్రాణాది పంచవికాఃక్షరముల పంచీకరణ రూపయజ్ఞముచే యజ్ఞాత్మకములగు ప్రాణాది పంచ 'విశ్వసృష్ట్ర' నిష్పత్తియయ్యెనని తేలినది.

ఈ 'విశ్వసృష్ట్ర'ములనే పంచజనము లందురు. ఉత్పత్తిభావ సూచకము జనత్ శబ్దము. వీనినుండియే స్థూలజగ దుత్పత్తి. కనుక వీనికి వేరులు. "యస్మిన్ పంచ పంచజనా ఆకాశశ్చ ప్రతిష్ఠితః" అను వాక్యమీ ప్రాణాదిపంచ పంచజనములనే చెప్పును. అన్నిట నన్నియు హోమములగుటచే నీ మొదటి

యజ్ఞము సర్వహితము, సర్వమేధము అనబడును. 'సహాయజ్ఞాః ప్రజాః' వేదాదిస్మృత్యుల కిదేమూలప్రవర్తక యజ్ఞము 'తస్మాద్యజ్ఞాత్సర్వహితః ఋచఃసామానిజ్ఞశే'.

సృష్టికి మూలము లీయైదే యగుచో సృష్టియందు వైషమ్యమే లేకుండెడిది. కాని, సృష్టియొక్క పంచ పర్వములందు నెంతో భేద మున్నది. ఇందుకు పంచజనముల విశేషతయే కారణము. అనగా:- యజ్ఞముచే మరల యజ్ఞము జరుగును, అపుడు ఆ పునరుత్పన్న యజ్ఞము సమత్వచ్యుతమై విషమమగును. ఎట్లన:-

పంచీకృతప్రాణము యజ్ఞమూర్తి. వీనిని యోని యనుకొనుదు. ఇందు తక్కిన నాలుగు పంచీకృత యజ్ఞక్షరములు ఆహుతములు కాగా బుట్టు విశేషభావము 'పంచీకృత పంచజన' మగును. ఇట నిక ప్రాణాది నామము లుండక ఈ పంచకము నకు వేద - లోక - దేవ - భూత - పశునామములు కల్గును. అనగా:- 1. ప్రాణప్రధాన పంచీకృత పంచజనము వేదము. 2. ఆహప్రధాన పంచీకృత పంచజనము లోకము. 3. వాక్ప్రధాన పంచీకృత పంచజనము దేవత. 4. అన్నప్రధాన పంచీకృత పంచజనము పశువు. 5. అన్నాదప్రధాన పంచీకృత పంచజనము భూతము. ఈ పంచకమే ప్రత్యక్షదృష్ట - సుప్రసిద్ధ పుర పంచకోపాదన మగును. కనుక వీనిని పురంజనము లందురు. పంచజనాత్మక యజ్ఞముచే మరల యజ్ఞము జరిగినపిదపనే యజ్ఞమూర్తిగర్భిత (పంచజనగర్భిత) యజ్ఞమూర్తు లీ పంచపురంజన

ములు వికసితైను.

శారీరకతంత్రదృష్టి అక్షరధియా అవ్యయ్యపై నున్నట్లు, ప్రాధానికదృష్టి గుణభూతరూప వికారక్షరముపై విశ్రమించు నట్లు విశేషభావముం బ్రేమించు వైశేషికము పంచజనములపై విశ్రమించును. ఇదే దాని యణువాదము. ఇక పురంజన వాదమే తార్కికుల పరమాణువాదము. ఇంతకు జెప్పదలచినది:- ఆత్మక్షరమే వికార, పంచజన, పురంజన రూపములం బరిణమించుననియే.

ఈపంచపురంజనములనుండియే నుప్రసిద్ధములగు స్వయంభూ-పరమేష్ఠి - సూర్య - పృథివీ - చంద్రపురము లైదును వెలసినవి. వేదమునుండి స్వయంభువుయొక్కయు, లోకమునుండి పరమేష్ఠియొక్కయు, దేవతనుండి సూర్యునియొక్కయు, భూతమునుండి పృథివియొక్కయు, పశువునుండి చంద్రునియొక్కయు వికాసములు కలిగెను. అయిదు పురంజనములనుండి వెలసిన యైదును బిమ్మట వీని స్థూలరూప జనకము లగుచున్నవి.

1. వేదమయ స్వయంభువు వేదసృష్టికి, లోకమయ పరమేష్ఠి లోకసృష్టికి, దేవమయ సూర్యుడు దేవసృష్టికి, భూతమయ పృథివి భూతసృష్టికి, పశుమయ చంద్రుడు పశుసృష్టికి అధిష్ఠాతలగుదురు. ఇదే సంపూర్ణమగు పంచవర్వ విశ్వప్రపంచము. ఈ యైదిటి యొక యాత్మ 'అధియజ్ఞాత్మ' యనబడును. అనుపసృష్ట్య క్షరమును బ్రహ్మాయందురు. కనుక నీ సప్తలోకాధిష్ఠాతయగు నధియజ్ఞాత్మను 'బ్రహ్మ' యనవచ్చును. ఇదే వైజ్ఞానికు

లచే ఉపేశ్వరు డనబడును.

ఏలయన:- వెనుక అఖండపరాత్మరునందు ఒక్కొక్క మాయచే నొక్కొక్క యశ్వత్థబ్రహ్మసంబంధమును, వానికి వేయి - వేయిశాఖలును, ప్రతిశాఖకు పంచ పంచపర్వములు చెప్పియుంటిమి. పంచపర్వములు గల యొకబల్క యొక చిన్న విశ్వము. మహామాయయగు నా విశ్వేశ్వరునందు ఇట్టివి 1000 విశ్వము లున్నవి. సహస్రశాఖలు గలది మహావిశ్వము. ఆ మహేశ్వరసంలగ్నములగు నీ సహస్రబ్రహ్మేశ్వరుల నొక్కొకని నుపేశ్వరు డనవచ్చునుగదా!

పరాత్మరుని 'వన' మంటిమి. 'పోడశీ ప్రజాపతి' యనబడు మహేశ్వరు డావనమందలి యొకవృక్ష మంటిమి. ఏమి వృక్షము? అశ్వత్థము వనస్పతి విభాగములోనిదగుటచే దీనిని శ్రుతి, వేయి శాఖలుగల దన్నది. ఒక్కొక్క శాఖయందు స్వయంభాది పంచ పర్వము లున్నవి. ఇందు బ్రహ్మగ్ని రూప స్వయంభువు ద్యు లోకము, దేవాగ్నిరూప సూర్యుడు అంతరిక్షలోకము, అన్నా దాగ్నిరూప పృథివి పృథివీలోకము, సప్తలోకావచ్ఛిన్నోపేశ్వర ప్రజాపతి కీ భూర్భువస్స్వః నామకములు మూడును మహా వ్యాహృతులు. 'త్రివృత త్రివృత ఇమే లోకాః' అన్న త్రివృ ద్భావముచే నిందు ప్రతిదానియందు నీమూడు నుండుచుండును. ఈ విధముగ మూడును ఏడులోకము లగును. మన మున్నది భూః. సూర్యుడున్నది స్వః. మధ్యదగు సంతరిక్షము భువః; ఇదే మొదటిదగు రోదసీత్రిలోకి. ఇది మొత్తముగ భూః.

పరమేశ్వరి యున్నది స్వః. ఈ రెంటి నడుమదగు సంతరిక్షము భువః. ఇదే రెండవదగు క్రందనీ త్రిలోకి. మరల నీ మొత్తము భూః. స్వయంభూ స్వః. ఈ రెంటినడుమ భువః. ఇదే మూడవదగు సంయతీ త్రిలోకి. రోదసి క్రందసికి భూః-క్రందసి సంయతికి భూః. కనుకనే 9కి బదులు ఏడే లోకము లగును. ఈ యేడు లోకములును గ్రమముగ 'భూః - భువః - స్వః - మహాః - జనత్ - తపః - సత్యం' అనబడును. ఇవి యీ ప్రజాపతికి సప్త వ్యాహృతులు.

పృథివి భూః, సూర్యుడు స్వః, రెంటిమధ్య నున్నది భువః. (ఇందే చంద్రుడు). సూర్య - పరమేశ్వరీ మధ్య మహాః. పరమేశ్వరియే జనత్ లేక జనలోకము. పరమేశ్వరీ-స్వయంభూమధ్య తపోలోకము. స్వయంభువే సత్యలోకము. ఈ సప్తలోకము లందును మహావ్యాహృతిరూపములగు స్వయంభూ - సూర్య - పృథువు లన్నవి మూడే లోకములు ప్రధానములు. ఎట్లనః- ఇవి వరుసగ బ్రహ్మగ్ని-దేవాగ్ని-అన్నాదాగ్నులు. పరమేశ్వరీ చంద్రులు రెండును సోమములు. పరమేశ్వరీసోమము బ్రహ్మగ్ని దేవాగ్నుల మధ్యనుండి తద్గ్రహణ గృహీతమును, చాంద్ర సోమము - దేవాగ్ని అన్నాదాగ్నుల మధ్యనుండి తద్గ్రహణ గృహీతమును కాగా నిట్లు ఒకశాఖయందు మూడే ముఖ్య పర్వము లుండును.

బ్రహ్మగ్ని బ్రహ్మ, దేవాగ్ని విష్ణువు, అన్నాదాగ్ని శివుడు. వీరు వరుసగ సత్య-దేవ-భూత పతులు. బల్కాత్మక

త్రిలోకీ సంచాలకులు మూవురుదేవతలే. నత్యమూర్తి యగు బ్రహ్మ (స్వయంభువు) ఉపేశ్వరుని మస్తకము. దేవమూర్తి విష్ణువు. (నూర్గుడు) చక్షూఃపలక్షితహృదయము. భూత మూర్తి శివుడు. (సృథివి) పాదము. ఆ మహాశ్వాత్థనృక్షమున కిట్టి శాఖ లొక సహస్ర మున్నవి. అనగా, వేయి యుపేశ్వరులున్నారు. కనుక మహామాయా మహేశ్వరుని (ఈ సహస్ర పేశ్వర సంబంధముచే) శ్రుతి యిట్లు వర్ణించెను.

“సహస్రస్త్వా పురుషః సహస్రాక్షః సహస్రపాత్
సధూమిం సర్వతఃస్పృత్వా లత్యతిష్ఠ ద్దశాంగులమ్”

ఈ మహామాయా సహస్ర సృష్టిధారలను స్పష్టికరించు సే వచనముల నరయును.

1. చనస్పతే! శతబల్యోవిరోహ, సహస్రబల్యా వివయం రుహేమ
యంత్యామయం స్వధితిస్తేజమానః ప్రాణినామహతే సాభగాయ ||
(ఋక్)
2. గౌరీర్మిమాయ సలిలానితక్ష త్యేకపదీ ద్విపదీ సప్త చతుష్పదీ
ఆష్టాపదీ నవపదీ బధూపుషీ సహస్రాక్షరా పరమేవ్యోమన్ (ఋక్)
3. ప్రసోమాయ వ్యశ్వవత్ పవమానాయ గాయత, మహేసహస్రచక్షుః
(ఋక్)
4. క్వత్యానినౌ సఖ్యాబధూపుః సచావహే, యదవృకం పురాచిత్
బృహంతంమానం వరుణఃస్వధావః సహస్రద్వారం జగమా గృహంతే ||
5. సహస్రథా పంచదశాన్యకా యావద్ద్యావాభృథిపీ తావదిత్తత్
సహస్రథా మహిమానః సహస్రం యావద్బ్రహ్మవిష్ఠితం తావతి
వాక్ || (ఋక్)

1. శతబల్యయగు నో వనస్పతీ! (నీ యథార్థ విస్తారము నెరింగి) మేము నీ సహస్రశాఖలపై నెక్కగలము; అట్లనుగ్రహింపుము. యజ్ఞకర్తలగు ప్రాణుల సౌభాగ్యముకొరకు నిన్ను సమీకరించుచున్నాను.

యజ్ఞమందు వృక్షశాఖ కుపయోగ మున్నది. నలుకుట చెడదని. కనుక చెడుఫలము రాకుండ నీ ప్రార్థన. దీని నా యశ్వత్థముతో బోల్చిన భావనతో “నీకు వేయిశాఖలున్నవి. నీవు పూర్ణమవు. నీ వెన్నడును భిన్నము గాజాలవు. నీవు స్వయముగనే నీయందలి కొలదిప్రదేశమును, (ఒకశాఖను) సప్త లోకవాసులగు ప్రాణుల జీవనముకొరకు ప్రదానము చేయుచున్నావు” అని యట్లు చెప్పబడినది.

2. (ఏచీ తరంగ రూపయగు నా) గౌరి (గౌభావయుక్తయగు అక్షరవాక్కు) ఈ సముద్రమును సీమితముగావించెను. అదియే భిన్న భిన్న ఆపోమయ పదార్థములను మితములు (మానము నకు లొంగినవానిని) గ జేయుచు, ఏకపది, ద్విపది, సప్తపది, చతుష్పది, అష్టాపది, నవపది యగుచు, జీవరకు తనదగు నా మహామాయామయ పరమాకాశమందు వ్యాప్తమై సహస్రాక్షర (సహస్రబల్కాత్మిక) యైనది.

3. సోమముకొరకు వృద్ధిభావము కలిగెను. ఆ సహస్రద్రవ్యయగు పవమాన సోమముకొరకు స్తోత్రపాఠముంచేయుడు.

సోమము పారమేష్ఠ్యతత్త్వము. ఇటనుండియే సహస్రధారా వికాసము కలుగును. కనుకనే సోమమును సహస్రచక్షౌ యని

చెప్పెను. ఈ సహస్రధార సోమాహుతిచే నూర్యుడు సహస్రాంశు డగుచున్నాడు. సోమముయొక్క యీ సహస్రధారలు ఆ సహస్రబల్యాత్మిక యగు వాక్కుయొక్క తూలావస్థలు. 'సోఽపోఽస్యజిత వాచవవలోకాత్ - వాగేవసాస్యజ్యోత' అనుటచే వాక్కే అమూర్తియగు సోమరూపమున బరిణత మగుచున్నది.

5. ఆప్రజాపతియందు సహస్రభావాత్మక లేక సహస్రరూపమున వికసితములగు 15 ఉక్థము లున్నవి. ద్యావాప్రధువులు (మహావ్యాహృతులు) వ్యాప్తములై యున్నంతవరకు ఈ సహస్రభావము వ్యాప్తమై యున్నది. ఇంతేగాక తదీయ సహస్రపర్వములును బిమ్మట తమ మహిమచే నొక్కొక్కటియు మరల వేయి వేయి భావములుగ బరిణతి నొందుచున్నవి. కాని ఎంతవరకు (పరమాకాశాత్మకమగునీ) యధ్యక్షాత్మ వ్యాప్తమై యున్నదో అంతవరకు వాగ్రూపమగు నీ యేకసహస్రధారా విశానము నున్నది.

ఋగ్వేదమున నింకను బెక్కుచోట్ల ఆమహామాయయొక్క సహస్రభావముల నిరూపణ మనేకరూపముల నున్నది. అన్నిటికి మూలము సహస్రభావాపన్నాశ్వత్థప్రజాపతి. కనుకనే, అతని విశ్వమందలి ప్రతిపర్వమందును మన మీ సహస్రభావము నరయగలము.

ప్రతివస్తువునందును తత్త్వన్నియత సాహస్రీమండలముండును. ప్రతియొక సాహస్రియు వేదలోకవాగ్వేదమున మూడు మూడు

భాగములుగ నుండును. పదార్థము భౌతికము. భౌతికవిశ్వ సంఘాలకులు బ్రహ్మ-విష్ణు-ఇంద్రులుమువ్వురు దేవతలు; ఇందు బ్రహ్మప్రతిష్ఠ. ఏతదాధారమున నున్న ఇంద్ర-విష్ణువుల స్పర్థ వలననే పై జెప్పిన వేద లోక వాక్సాహస్రములు వితతములగును. ఈ వచనము నరయుడు:-

‘ఉభాజ్జ్ఞధు ర్న పరాజయేధే నసరాజ్జ్ఞే కతరశ్చన్తెజోః’

ఇంద్రశ్చ విష్ణూ యదపస్పృధేహం, త్రేతాసహస్రం పితచైరయేహం, కింతత్ సాహస్రమితి? ఇమే లోకాః - ఇమే వేదాః - అథోవాగ్నిత్రాయాల్.

పూర్ణేశ్వరుని (మహేశ్వరుని) పూర్ణత సహస్రసంఖ్యతో సమాప్తము. కనుకనే సహస్రశబ్దము పూర్ణార్థకమనిరి. ‘సర్వం వై సహస్రం’ *‘పూర్ణం వై సహస్రమ్’ ప్రతిపదార్థమందును సహస్రవర్త్త యగు సామవేదసంబంధమున సహస్రగోప భోగము జరుగుచున్నది. వీనివలననే వషట్కారనామక వాక్సాహస్రీ స్వరూపము నిష్పన్న మగుచున్నది. వేయవదగు సామ మా వస్తువునకు సమాప్తి - పూర్ణత. కనుకనే యది (ఆసామము) ఉద్భవసామ - నిధనసామ అను మొదలగు నామ

*ఈ రహస్య మెరుగక పూర్వులకు 1000 కంటె వంకలసంగతి తెలియ దనుకొనువారు: పాపము! “తదిదమిమాం అతివిధ్య దశధా, శతధా, సహస్రధా, ఆయుతధా, ప్రయుతధా, నియుతధా, అర్బుదధా, న్యర్బుదధా, నిఖర్వధా, పద్మ - మక్షీతి-వ్యోమాంతః యథాచ్ఛ్యా, విష్వన్దమానః పరః పరోపరీయాన్ భవతి ఏవమేవైతక్షరం పరః పరోపరీయోభవతి - యమ శ్రౌతవచన మెరుంగరు.

ముల బిలువబడును. కానిండు! ఈ విషయ వివరణ మిప్పుడప్రస్తుతము.

ప్రస్తుతము:- మహామాయి యగు సత్వతేజ్వరుని యొక శాఖాసంబంధముగల బల్వేశ్వరుడే యువేశ్వరుడు. సప్తవితస్తీ కాయుడగు నీతనిని బ్రహ్మాత్మ - అధ్యక్షాత్మ యందుము. ఆపోదశి అన్ని బల్వావిశ్వములందువలె మన యీ బల్వావిశ్వ మందును బ్రవిష్టు డగుచున్నాడు. పంచపర్వాత్మిక బల్భాయం దవారహితముగ నుండు నాయొకపోదశియే అధ్యక్షాత్మ. అతడు త్వరబ్రహ్మ నెమలబెట్టుకొనియే ఈ బల్భకు లేదా యజ్ఞమునకు అర్హుడై యున్నాడు. కనుక నీయజ్ఞవిశ్వముం బట్టి యతనిని బ్రహ్మాత్మ యందుము. ఆయన ఆత్మ. బల్భ యతని శరీరము. పెంటి సమష్టి ప్రజాపతి (ఉపేశ్వర ప్రజాపతి). మహావిశ్వము పోదశికి శరీరము. బల్భాత్మకము సప్తలేక పంచ పర్వాత్మకమునగు విశ్వమీ త్వరప్రధానాధ్యక్షాత్మకు (బ్రహ్మాత్మకు) శరీరము. త్రైలోక్యమును, అందలి చరాచరప్రజను గర్భమందుంచికొన్న యీ త్వరప్రధానాధ్యక్షాత్మ నీ క్రింది వచనములు నిరూపించుచున్నవి.

అధ్యక్షాత్మ (సప్తలోకాధిపత-ఉపేశ్వర-యజ్ఞపురుషః)

1. త్రిసోమాత్య త్రీన్ పితౄన్ చిద్రచేక ఊర్ధ్వస్తస్థో నేమన గ్లాపయన్తి మంత్రయన్తే దివో ఆముష్యపృథ్వే విశ్వమిదం వాచ మవిశ్వమిన్వాక్ ।

[బుక్]

2. ఏహోఽణురాత్మా చేతసావేదితవ్యయస్మిన్ ప్రాణః పంచధాసంవివేకః
ప్రాణైః చిత్తంసర్వ మేతం ప్రజానాం యస్మిన్ విశుద్ధే విభవత్యేష
ఆత్మాః॥ (ముండక)
3. ఛందాసి యజ్ఞాః క్రతవో వ్రతాని భూతం భవ్యం యచ్ఛవేదావదన్తి
అస్మాన్నాయా సృజతే విశ్వమేతత్ తస్మింశ్చాన్యో మాయయా
సంనిరుద్ధః॥ [శ్వే]
4. యస్మిన్ పంచ పంచజనా ఆకాశశ్చ ప్రతిష్ఠితః
తమేవమన్యే ఆత్మానం విద్వాన్ బ్రహ్మైమృతోఽమృతమ్॥
5. యస్మిన్నిదం సంచ విచైతీసర్వం యస్మిన్ దేవా అధివిశ్వే నిషేదుః
తదేవ భూతం తమసర్వమాఇదం తదక్షరే పరమేవ్యోమన్॥
6. యేనావృతం ఖంచ దివం మహీంచ యేనాదిత్య స్తపతి తేజసా
బ్రాజసాచ । య మంతస్సముద్రే కవయోవయన్తి యదక్షరే పరమే
ప్రజాః॥

1. మూవురు మాతలను (పృథువులు) మూవురు పితలను (ద్యులోకము) (మూడంతరిక్షములను) ధారణనేయు నాహృద యస్థమగు నేకతత్త్వము (అధియజ్ఞాత్మ) ఇంచుకంతయు నలయదు. దీని స్వయంభూరూప ద్యులోకపృష్ఠమందలి సప్తలోక పదార్థములును, సంపూర్ణవిశ్వముగ నగుచున్నను విశ్వాతీతముగ నుండునట్టి వాక్కుతో మంత్రణ సేయుచున్నవి.

మూడు ద్యులోకములు, మూడు పృథువులు, మూడంతరిక్షములు ఈ మొత్తము 9 లోకములు. ద్యులోకము పిత. పృథివి మాత. ఈ 9 యు 7 అగునని మున్ను చెప్పియుంటిమి. వీని కన్నిటికిని సప్తలోకవ్యాపి అధియజ్ఞాత్మయే ప్రతిష్ఠ. నష్ట.

లోక చరాచరప్రజ, మూలప్రతిష్ఠాసూపము, ద్యులోకస్థానీ
యము నగు సత్యస్వయంభూయొక్క వాక్కుతో మంత్రణ
సేయుచున్నవి. (వాక్కుతో సంబంధించుటయే మంత్రణ)
'హాచీమా విశ్వా భువనాన్యర్పితా' చివరకు వాక్కుయొక్క
విశ్వాతీతత్వము సిద్ధమగుచున్నది. కనుకనే 'అవిశ్వమిన్వామ్'
అని చెప్పబడినది.

అధ్యక్షాత్మ వాఙ్మయము. వాక్ప్రధానము. అవ్యయుని
మనోవికాస మతనియందే. ప్రాణవికాస మక్షరునందు. వా
స్వికాసము క్షరునందు. ఈ క్షరుడే పూర్వోక్తప్రకారమున
సధ్యక్షాత్మగ బరిణమించును. అధ్యక్షాత్మయొక్క యీ
వాస్వికాసము సత్యస్వయంభువునందే యగును. కనుకనే
స్వయంభూబ్రహ్మను ప్రాణసంబంధముచే ప్రాణమూర్తియన్నట్లే
వాక్సంబంధమున వాక్పతి యనియు నందుము. ఈయనయే
ద్యుప్రపంచము. ఇటనుండియే సప్తలోకములును వాక్కుంగొని
జీవించును.

2. అణువగు నీ యధ్యక్షాత్మ విశుద్ధచిత్తముచే విజ్ఞేయము.
ఇందు ప్రాణాఽపోవాగన్నాన్నాదము లను నీ పంచప్రాణములు
(యజ్ఞక్షరములు) ప్రవిప్లము లైనవి. ఈ ప్రాణముల నాధార
ముగ గొనియే సప్తలోకప్రజాచిత్తములు నోతములై యున్నవి.
చిత్తము శుద్ధికాగా, ఆత్మ వైభవము నొందును.

3. గాయత్ర్యాది సప్తఛందములు. అతియజ్ఞ, మహాయజ్ఞ,
శిరోయజ్ఞాది సంపూర్ణయజ్ఞములు (పురుషార్థకర్మలు) అగ్ని

హోత్ర, అగ్న్యధానాది సర్వక్రత్వర్థకర్మలు, వేదోక్తభూత భవిష్యములు అన్నియును దీనినుండి వెలువడినవి. ఆ మాయి యీ విశ్వము నుత్పన్నము నేయుచున్నాడు. ఇక, సీతని యంశభూతుడగు నింకోకమాయి (జీవుడు) తన యజ్ఞానముచే ఈ మాయయందు ఒడ్డుడగుచున్నాడు.

4. పంచీకృత ప్రాణాపోవాగ్నాన్నాదము లను పంచ పంచకనములును, వీనికి మూలభూతమగు స్వయంభూహపమగు నాకాశమును నిందున్నవి (అధియజ్ఞాత్మయందున్నవి). వ్యోమ ప్రతిష్ఠయగు నిది పరమవ్యోమము. ఇదే (విశ్వమునకు) ఆత్మ. ఈ యమృతలక్షణ బ్రహ్మాత్మ నెరుంగువాడు తానును తద్రూపుడే యగును.

5. సప్తలోకములు, అందరు దేవతలు, భూతభవిష్యములు, సర్వము నిండేయున్నవి. ఈ సర్వప్రతిష్ఠాలక్షణక్షరమూర్తి యధి యజ్ఞాత్మ పరమవ్యోమ లక్షణాక్షరునందు ప్రతిష్ఠితమై (తద్రూపమున) యున్నది.

6. ఆకాశము (నయంభువు) ద్యౌ (సత్యము) పృథ్వి (భూతము) దేని (గర్భమందున్నవో) చే నావృతములైయున్నవో, దేని ప్రభావముచే ఆదిత్యుడు, వర్చోలక్షణ తేజస్సు - దీప్తి లక్షణభాజస్సులచే తపించుచున్నాడో వైజ్ఞానికులు దేనిని (సారమేష్ఠ్య) సముద్రగర్భమందు (మహానాత్మగర్భమునందు) వితతము గావించుచున్నారో - ఏయక్షరసహయోని (కనుకనే అక్షరమూర్తి) (పరమమగు) అధియజ్ఞాత్మయందు జీవన్మ

మంతయు బ్రతిష్ఠనొంది యున్నదో అయాత్మయే జ్ఞేయము.

ఊడజీవజాపతియను నాత్మకు పరాత్పరావ్యయాక్షరక్షరములను నాల్గుభేదము (పర్వము) లున్నట్లు - సప్తలోకవ్యాపియగు సీయధ్యక్షాత్మకును అవాంతర భేదములు అయిదున్నవి. ఇందొకటి 'పరమప్రజాపతి ఆభూప్రజాపతి పరోరజా' మొదలగు నామములం బిలువబడును. తక్కిన నాల్గుభేదములను ప్రతీమాప్రజాపతులందురు. ఇవియొక్కొక్కటిగా జాతము.

1. పరమ ప్రజాపతి (స్వయంభూ పరోరజా ఆభూ) స్వయంభూతత్వమే పరమప్రజాపతి. ఒకవిధముగ సధ్యక్షాత్మయనిదియు సభిన్నములవంటివే అయినను, ప్రాణపర్వదృష్టితో దీనినదే యనక దానియందొక పర్వమందుము 'యస్మిన్ ప్రాణః పంచధా సంపదే' అన్నట్లు ఇది ప్రాణరూపస్వయంభువు; అబ్రూపపరమేష్ఠి మొదలగు నైదు సందేహితములు. స్వయంభూమహిమయందును నైదునున్నను అయిదవది స్వయంభువే కనుక తత్సంబంధమున 'యస్మిన్ ప్రాణః పంచధా' అన్న సచనము చక్కగా చరితార్థముకాదు. కారణమేమన:-

ఏడిటను స్వయంభువు కేవలము సత్యలోకప్రధానుడు. స్వస్వరూపముచే నాకాశాత్మ - ఆకాశరూపి. ఇందు నాలుగే పంచజనము లున్నవి. అయిదవ పంచజనము స్వయంభువు తానే. ఇక: నిందు పంచపురంజనములు, సప్తలోకములు, సప్తలోకాధిష్ఠాతసత్యాకాశమగు "తాను" అనుదృష్టితో శ్రుతియట్లు చెప్పియున్నది.

స్వయంభువు బ్రహ్మ ప్రాణప్రధానము. యజ్ఞాత్మకు ప్రాణ రూపమగు నొకపర్వము సత్యలోకాధిపాత ఆకాశాత్మ. దీనికి ఆత్మ - పద - పునఃపదము లను మూడుపర్వములు. హృదయస్థ భావమాత్మ - దీనిని ప్రాణాత్మ సత్యాత్మ యందుము:- స్వయం భూపిండము పదము. స్వయంభూమహిమ (ఆకాశము) పునః పదము. పదరూపమున సీస్వయంభువు పరమేష్ఠిపైనున్నది. సప్తలోకమూర్తియగు నిది సర్వధాస్థిరము. తక్కిననాల్గును చలములు. చంద్రుడు పృథివి నలువంకలను, చంద్రపృథువులు సూర్యుని నలుగడలను పృథివిలోడి సూర్యుడు పరమేష్ఠికి నలు వైపులను సూర్యసహితపరమేష్ఠి స్వయంభువు నలుదిక్కులను పరిక్రమించుచున్నారు. ఇందువల్ల సీభూరాదులు 'రజస్సు' లందురు; సత్యస్వయంభువు సర్వధాస్థిరము కనుక 'పరోరజా' యనబడును.

ఈ స్వయంభువు తక్కినయారిటను అంతటను వ్యాప్తమై యుండుటచే 'ఆభూప్రజాపతి' యనబడును. అయిదింటిలో నిదే పెద్దపర్వము. కనుక 'పరమప్రజాపతి' యనబడును; వేద - సూత్ర - నియతిభేదమున దీనికి మూడుమనోతలు. ఈయవ్యక్త స్వయంభువు వేదాత్మగనై వ్యక్తప్రజాసృష్టికి కారణమగు చున్నది. నియతిరూపమున సంతర్యామి యగుచున్నది. ఇక సూత్రభాగము:- ఋత - సత్యభేదములచే ద్విధావిభక్తము గావించి ఋతసత్యాత్మకములగు పదార్థములకు దనమాత్రా ప్రదానము గావించుచున్నది. ఇట్లు సప్తలోకాత్మకవిశ్వమున

కంతయు నన్నియు నిదే యైయున్నది. కనుక నిది యధి
యజ్ఞాత్మకు దుల్యమంటిమి. ఈ విశ్వకర్మయగు స్వయంభువును
శ్రుతి యిట్లు నిరూపించుచున్నది.

1. విశ్వకర్మాహుజనిప్తచేవ ఆదిగంధర్వో అగ్రవద్విత్తీయః
తృతీయః పితా జనితో షడ్ధినా మపాంగర్భం వ్యవధాత్ పురుతాః
[యజ్ఞ]
2. యాతేధామాని పరమాణియావమా యామధ్యమా విశ్వ కర్మాన్నతే
మా । క్షేసఖిభ్యో హవిష్యధావః స్వయంయజస్వ తస్యంవా
వృధానః॥
[”]
3. కింస్విదాసీదధిష్ఠానమ్, ఆరంభణం కతమత్స్విత్ కథాసీత్
యతోభూమిం జనయన్ విశ్వకర్మా విద్యాహర్ణోత్ మహివా విశ్వ
చక్షుః॥
4. యో నఃపితా జనితా యోవిధాతా ధామాని వేద భువనానివిశ్వా
యో దేవానాం నామధా ఏకఏవ తంసంప్రక్షం భువనాయంత్యన్యాః॥
5. పరోదివా పరవీనాపుధివ్యా పరోదేవేభి రమతైర్వదన్తి
కింస్విదగర్భం దద్రాతపో యత్రదేవాః సమపశ్యన్త పూర్వే॥
6. తమిదగర్భం ప్రథమం దద్రాతపో యత్రదేవాః సమగచ్ఛన్త విశ్వే
ఆజస్య నాభా వధ్యేకమర్పితం, యస్మిన్ విశ్వాని భువనాని తస్మాః॥
7. విశ్వతఃచక్షు రుత విశ్వతోముఖః విశ్వతోబాహు రుతవిశ్వతస్పాత్
సంబాహుభ్యాం ధమతి సంపతత్రై ర్ద్యావాభూమిం జనయద్దేవ ఏకః॥

వేద సృష్టి

8. బ్రహ్మ దేవానాంప్రథమః, సంజధావ విశ్వస్యకర్తా భువనస్య గోప్తా
సబ్రహ్మవిద్యాం సర్వవిద్యాప్రతిష్ఠాం ఆధర్వాయ జ్యేష్ఠపుత్రాయ
ప్రాహ॥

9. ఘృతాత్పరం మంద వివాతీసుత్కం జ్ఞాత్వా దేవం సర్వభూతేషు
గూఢం । విశ్వవైకం పరివేష్టితారం, జ్ఞాత్వా దేవం ముచ్యతే సర్వ
పాపైః॥

అం త ర్వా మీ

10. ఏషదేవో విశ్వకర్మా మహాత్మా సవాజనానాం హృదయే సన్నివిష్టః ।
హృదామనీషా మనసాశ్శిక్షస్తా య సీతద్విదు రమృతాస్తే భవన్తి॥
11. హృత్పుండ్రోకం విరజం విశుద్ధం విచింత్యమధ్యే విశదం విశోకమ్ ।
అచింత్య మవ్యక్త మనంతరూపం, శివప్రశాంత మమృతం బ్రహ్మ
యోనిం॥
12. సఏష కాలో భువనస్యగోప్తా విశ్వాధిపః సర్వభూతేషు గూఢః ।
యస్మిన్ యుక్తా బ్రహ్మర్షయోదేవతాశ్చ తమేనంజ్ఞాత్వా మృత్యు
పాశాన్ ఛినత్సి॥
13. త్రినిపదాని నిహితాగుహాసు యస్తద్వేద సపితుః పితాసత్ ।
సనోబంధుః జనితా సవిధాతా, ధామాని వేద భువనానివిశ్వా॥
14. సప్తప్రాణాః ప్రభవంతి తస్మాత్ సప్తార్చిషః సమిధః సప్తజహ్వః
సప్తఇమేలోకా యేషుచరన్తి గుహాశయా నిహితాః సప్తసప్త॥
15. తతఃస్వయంభూ ర్భగవా నవ్యక్తో వ్యంజయ న్నిదం
మహాభూతాది వృత్తైః ప్రాదురాసీ త్తమోనుదః॥ [మను]

1. మొదట దేవుడు విశ్వకర్మ వెలసెను. తదవ్యవహి
తోత్తరకాలముననే గంధర్వనామకమగు రెండవ తత్త్వము
జనించెను. మూడవవాడు ఓషధుల పిత (సోముడు) ఆపో
గర్భము ననేకభాగములుగ (నూర్యుని 12 లేక వేయి భాగము
లుగ) జేసినవాడు జనించెను.

ఈ మంత్రము స్వయంభువు - పరమేశ్వరి - సూర్యుడు అను
మూడు పర్వములను నిరూపించుచున్నది. విశ్వకర్మ స్వయం
భువు. ఈయన ఆకాశాత్మకుడు. మహాభూతములకు ఆది
భూతము. పిదప నాపోమయపరమేశ్వరి వికసించెను. పరమేశ్వరి
సోమలోకము 'తృతీయస్యాం వై ఋతః దివిసోమ ఆసీత్' అని
శ్రుతి చెప్పెను. సోమము ససురాక్రమణమునుండి రక్షించు
ప్రాణము; గంధర్వరామకము. గంధర్వశబ్దముచే పరమేశ్వరియే
యుపలక్షితము. మూడవదగు సోమము శుక్రరూపమున నంద
రకు బిత్త. కనుక సౌమ్యప్రాణము పితృశబ్దమున బిలువబడును.
ఓషధీపితయగు నీసోమమే ఆపోమయ సముద్రగర్భమందు బీజ
రూపమున నున్న యగ్నియం దాహుతమై దానిని సూర్య
రూపమున బరిణమింపజేయును. ఈ సోమాహుతి వలననే
సూర్యజ్యోతి 12 భేదము లొందును. ఇదే ద్వాదశాదిత్యులు.
'అజనయత్ సూర్యే జ్యోతిరిందుః' అన్నట్లు సోమాహుతిచే
సూర్యునందు జ్యోతిర్మయ సహస్రరశ్మిలు వికసించెను.

2. ఓ విశ్వకర్మ! పరమధామ - అవమధామ - మధ్యమ
ధామములను నీమిత్రములకు నిన్నుంబోలు శిక్షణ లొనంగు
చున్నావు. నీవీ విశ్వరూప హవిస్సునందు నిన్ను నీవు యజనము
సేయుచు నీ శరీరమును పృథ్వి నొందించుచు యజింపుము.

స్వయంభూపరమేశ్వరులు పరమధామములు. పృథ్వివీచంద్రులు
అవధామములు. మధ్యమమున సప్తస్వగ్గాత్మక సూర్యుడు
మధ్యమధామము. స్వయంభువునకు నీయన్నియు మిత్రములు.

ఈ యైదును సమానశీలవ్యసనములు. కనుక నివి స్వయంభువునకు బ్రతిమలు, ప్రతికృతులు అనబడును. స్వయంభువునకు వల పీనియందును ఆత్మ - పద-పునఃపదము లను మూడేసి మనోతలుండును. ఇదే పీని కా స్వయంభూశిక్ష. సర్వహుతయజ్ఞము ద్వారా స్వయంభువు. స్వయముగ హవిస్సుగనై విశ్వరూపముగ వితతమయ్యెను. తచ్ఛరీర మీయజ్ఞము ప్రభావముచే పంచభాగములుగ వితతమయ్యెను.

3. అవ్యయమాలంబనము (అధిష్ఠానము). క్షరముపాదాన (ఆరంభణ)ము. అక్షరము క్రియారూపనిమిత్తము. పీని యాధారముననే విశ్వకర్మ విశ్వద్రష్ట స్వయంభువు విశ్వరచనాసమర్థుడయ్యెను.

4. మనకు పాలకుడు, ఉత్పాదకుడు; ప్రతిష్ఠ. (సప్త) లోక ధామముల నెరింగినవాడు; దేవతలందరకు ఒకే సామాన్య నామమగువాడు; సర్వభువనాశ్రయభూతుడు.

5. ద్యు (సూర్య) లోకమునకు పృథివికి, (పౌర) దేవతలకు పారమేష్ఠ్య ఆప్యప్రాణాత్మ కాసురులకు, పరమగు నా తత్వాధారమున జలములు ఆ యాపోలోకమందందరు దేవతలు మిళితులైయున్న దేనిని తమగర్భమందు ధరించెను!

స్వయంభువు, పృథివీసూర్య పరమేష్ఠులకు బరము, దీనియాధారమున నాపోమయ పరమేష్ఠి యా స్వాయంభువ వేదాన్నిని తన గర్భమందు ధరింపగా నీ గర్భము పిదప సోమావళి వలన సూర్య రూపమున బరిణమిల్లి దేవతానివాన భూమియగును.

(ఇది ప్రథమ మంత్రమున గతార్థమైనది.)

6. దేవతలందరుగల యాగర్చమును జలములు భరింపగా అజనాభి (అవ్యయ కేంద్ర) యం దర్పితమైయున్నది. ఆగర్చము నాధారముగా గొని భవనము లన్నియు నున్నవి.

సూర్యుడే ఆపోగర్చము - విశ్వకేంద్రమతడే-ఇందే హేడశీ ఆత్మ పూర్ణముగ వికసిల్లును; కనుక సూర్యేంద్రుడు హేడశీనా బడును. మనఃప్రాణవాజ్మయడగు నన్మయు డజశ్చవాచ్యుడు; స్వయంభునందు కేవలము నాక్కలయు, పరమేష్ఠీయందు ప్రాణ నాక్కళలును, సూర్యునందు మనఃప్రాణవాక్కళలు మూడును వికసిల్లును; కనుక సూర్య నజనాభి యందురు. హృదయ మూలక సృష్టివిజ్ఞానముంబట్టి సూర్యుడే విశ్వమునకు బ్రతిష్ఠ.

7. విశ్వకర్మ స్వయంభువు, ప్రాణప్రధానము. ఈ ప్రాణము అనత్తు - ఋషి యను పేరులనొప్పును. ఇదే చితియజ్ఞము ద్వారా సత్తపురుషపురుషాత్మకమగును - సప్తప్రాణసమష్టియే సత్తపురుషపురుషాత్మక స్వయంభూప్రజాపతి, విశ్వమునకు బ్రథమప్రతిష్ఠ. 'బ్రహ్మ వై సర్వస్యప్రతిష్ఠా' 'బ్రహ్మవై సర్వస్య ప్రథమజం' ఏతదంగభూత ప్రాణములందు నాలుగుఆత్మలు, రెండు పక్షములు ఒకటిపుచ్చప్రతిష్ఠ. ఏడిటిశ్రీ (సార) భాగము మస్త కము. ఇదే సుపర్ణచితి. సుపర్ణముపక్షి. తదీయపక్షరూప బౌహువుల ధమనముచే ద్యావావృధువు లేర్పడును. (ఈవిషయము మరియొకచో-)

8. స్వయంభువు త్రయీ వేదమూర్తి-ఈయన నుండి పిమ్మటి

పరమేస్థ్యాదులు ప్రతిమాప్రజాపతులు నలువురు వికసిల్లిరి; కనుక వీరాయనపుత్రులు; ఇందు పరమేష్ఠిపెద్ద. ఆపోమయుడు. ఇయ్యనయే అధర్వవేదము. ఆ త్రయీమూర్తి బ్రహ్మ 'సోమయాత్రయ్యావిద్యయా సహఃపఃప్రావిశత్' అన్న ట్లిందు ప్రవేశించెను. మొదట త్రయ్యాగమన మాపోమయ పరమేష్ఠియందే (అధర్వయందే). ఈమంత్రమున కథ్యాత్మాధిభూత అధిదైవతములు మూడుభావము లున్నవి.

9. ఘృతమస్తత్త్వము 'ఆదిష్ఠృతేన పృథివీ పృథ్వద్యతే' అనిశ్రుతి. ఆపోమయపరమేష్ఠియందు మండరూపమున స్వయంభు వున్నాడు. ఘృతమందాపస్సు తేజస్సు అను రెండు భాగములున్నవి. వరుణప్రతిమూర్చితేంద్రుడు 'తైలము'. అట్లే వరుణప్రతిమూర్చితాగ్ని 'ఘృతము.' ఆపస్సంబంధముచే ఘృతము తరళముగదా, నిసూఢమైయున్న మూర్చితాగ్నియే తేజస్సు. కనుకనే 'తేజోవై ఆజ్యమ్' పరమేష్ఠిఘృతమన్నచో నిసూఢాగ్నిమూర్తి స్వయంభువు (త్రయీమూర్తి) తేజోరూపమండము. ఘృతమునకు సారభాగమదే.

10. ఈ విశ్వకర్మ నియతిభావముచే హృదయమందుండి బుద్ధితో మనస్సుతో సంబంధముగల్గియుండును. ఇతని నెరుంగువాడు మృత్యుపాశ ముక్తుడగును.

11. హృదయకమలరూపి - ఇత్యాదిగా నితని జింతింపవలయును.

12. అతడే సంచరకాల రూపాహారాగమమందు తన

యవ్యక్తభావమునుండి వ్యక్తరూపమునొంది భవనగోష్ఠ -
అధిపతి - భూతప్రసిద్ధుడు నగును.....

13. 'భూర్భువస్స్వః' అను మహావ్యాహృతి రూపములగు
మూడుపదములు వీనివగు 'వస్తి - ఉరః - శిరః' అను గుహలం
కున్నవాని నెరుంగువాడు శితుఃపిత. అతడే మాకంబువు,
జనిత - విధాత - విశ్వభవనవేత్త.

14. సప్తక్షిప్రాణములు, సప్తాగ్నిజ్వాలలు, సప్తసమిధలు,
సప్తజిహ్వలు, సప్తలోకములు అధ్యాత్మసంస్థయందలి శిరః -
ఉరః - ఉదర - వస్తి అయినాల్గు గుహలందు (ప్రతిదానియందును)
ఏదేసిచొప్పున నున్న ఈ సప్తకములెల్ల నా సప్తపురుష పురుషా
త్మక స్వయంభూప్రజాపతి నుండియే యుత్పన్నములైనవి.

15. సృష్టికామనానంతరము ఆ యవ్యక్తస్వయంభువు అన
ద్రూపతమన్సును దూరముచేసి, అంతటిని వ్యక్తపరచుచు
ఆకాశరూపి యగుటచే నాదిభూతమయినవాడు వర్తులవృత్తై
జన్ముగలవాడు తనంతతాను వెలసెను. కనుక కే స్వయంభువు
'స్వయముద్భవౌ'.

2. పరమేష్ఠీ (ప్రతిమాప్రజాపతి)

స్వయంభువు వేదమూర్తిగదా! వేదతత్త్వము ఋగ్యజు
స్సామభేదమున మూడుభాగములు. ఇందు ఋక్సామములు
నయోనాధములు (ఛంద - ఆయతనములు). యజుస్సు పయస్సు
(వస్తువు). ఇందు యత్ - జూ అను రెండుభాగములు. యత్ =
గతిరూపప్రాణము, ఇదేవాయువు. జూ = స్థితిరూపయగువాక్కు.

ఇదే యాకాశము. ఆకాశవాయువులు, వాక్పాణములు, స్థితిగతులు - ఈమొత్తమే యజ్ఞా. ఇదే పరోక్షభాషయందు యజస్సు (వేదవిజ్ఞానము సరయుడు).

యజస్సుయొక్క వాగ్రూపాకాశ మమృతమర్త్యభేదముచే రెండువిధములు. ఇందమృతాకాశ మమృతదేవసృష్టి ప్రవర్తకము. మర్త్యాకాశము మర్త్యభూతజనకము. ప్రాణవాయు వ్యాపారముచే యజఃపురుషుని యీ మర్త్యవాగ్రూపాకాశమే యంశరూపమున ద్రుతమై యాపస్సుగనగును. 'సోఽపోఽసృజతవాచపలోకాత్ - వాగేవసాఽసృజ్యత' అనిశ్రుతి. ఇట్లు త్రయీవేదమూర్తి స్వయంభువు వాగ్భాగమునుండి మొదట అప్తత్వవికాసమే జరిగినది. మనువు నిట్లే:-

“సోఽభిధ్యాయ శరీరాత్ స్వాత్ సిస్మతుః వివిధాః ప్రజాః
ఆపవప ససర్జాదౌ తాసు బీజ మహాసృజత్,” అనియెను.

ఈ యాపోమయ మండలమే రెండవదగు పరమేష్ఠిప్రజాపతి. స్వయంభువునందువలె నిందును ఆత్మ - పద - పునఃపదము లను మూడుసంస్థలు నున్నవి. పరమేష్ఠిపిండము సూర్యునకు బై నున్నది. దానినలువంకల సూర్యుడు పరిక్రమించును. పునఃపదరూపమున నీఋతపరమేష్ఠి, సూర్యచంద్రపృథువుల (పుండీర స్వయంభువునుగూడ) తనగర్భమున లోగొనియున్నాడు. ఈ మహాత్త్వమువల్లనే ఈయన 'మహాదాత్మ' యనబడును. భృగు-అంగిర - అత్రి - యనుమూడు నీయనకు మనోతలు. ఈ సమానత వలన నీయన స్వయంభువునకు బ్రతిమ యందురు.

ఈపరమేష్ఠియే త్రిగుణమూర్తియై త్రైగుణ్యవిశ్వసంచాలన గావించును. ప్రాధానికుల వ్యక్తప్రకృతి యిదే. షోడశీ పురుషుని యోనియు నిదే. ఆకృతి - ప్రకృతి - అహంకృతి భావము లకు జనకమిదే. ఇదే లోకసృష్ట్యధిష్ఠాత. ఇదే స్థూల భూతముల కాది. ఈశ్రౌతవచనము లరయుడు:-

1. మహాన్ ప్రభుర్వైపురుషః సత్త్వసైవ్యవప్రవర్తకః
సువిర్ములాం ప్రాప్తిమిశానో జ్యోతిరవ్యయః॥
2. యో యోనింయోని మధితిష్ఠత్యేకో విశ్వానిరూపాణి యోసిక్ష్ణ సర్వాః
ఋషీం ప్రనూతం కపిలం యస్తమగ్రే జ్ఞానైర్విభర్తి జాయమానం చ
పశ్యేత్॥
3. ఏకైకంజాలం బహుధావికర్వన్ ఆస్మిన్ తేత్రే సంహరత్యేషదేవః
భూయః సృష్ట్య పతయస్తథేః సర్వాధిపత్యం కురుతే మహాత్మా ।
[కేతా]

1. ఈ మహదాత్మప్రభువు సర్వపురుషయోని. కనుక పురుషుడు. సత్త్వ (అవ్యయ) భావప్రవర్తకము. సునిర్మలజ్యోతి (జ్ఞాన) మయ పరాశాంతి ప్రాప్తింగూర్చి యిదియే సమర్థము. అవ్యయాత్మ మహత్తునందే గర్భము ధరించును. దీని సంబంధముననే అజుడు జన్మధారణసేయును. ఆయన దీనియందు ప్రతిష్ఠితుడు. కనుక దీనిద్వారా ఆయనప్రాప్తి కల్గును. 'మమ యోని ర్మహద్భూహ్'.

2. ప్రతియోనికి నిది యధిష్ఠాత. విశ్వరూపము (ఆకృతు) లకు యోను (ప్రకృతు) లకు బ్రతిష్ఠ. (తనంత తాను) పుట్టిన

(విష్ణ్వవతారమగు) కపిలఋషిని తన జ్ఞానరశ్మియుక్తుంజేయును. తన్నుండి కలిగిన విశ్వమును తనజ్ఞానమున భరించి చూచును.

కపిలశబ్ద మిట హిరణ్యగర్భవాచకము కాదు. అట్లు ఎచ్చటను లేదు. కపిలుడు ప్రాధానికుడు. గుణవాది. శారీరకాత్మానుయాయు. ప్రతిశరీరభిన్నచైతన్యవాది. నానాజ్ఞానధారగుణత్రయాలంబితము. గుణత్రయ మహదాత్మాలంబితము. కపిలుని భేదవాదమూల జ్ఞాన మీ మహదాత్మ యనుగ్రహఫలము.

శి. ఈ క్షేత్ర (విశ్వము - శరీరము) మం దొక్కొకజాలము ననేకరూపముల బరిణతము గావించి యీ మహదాత్మదేవుడు చివరకు అందరను అన్నిటిని తనయందే లయము గావించుకొనును. సంచరకాలమందు మరల ప్రతిశరీరభిన్న శరీరాభిమాని ప్రజాపతులను కల్గించి వారి కీశుడై, సర్వాధిపతి యగుచున్నాడు.

మహదాత్మ శుక్రమునకు బ్రతిష్ఠ. శుక్రగత మహత్తే సప్త పిండవర్మంతము జాలరూపమున వితతమగును. ఈజాలరూపమే తనన (సంతాన) భావకారణము. ప్రజాతంత్రు మూలప్రతిష్ఠ. ప్రతిశరీరభిన్న చైతన్యోపలబ్ధి కీశు డీ మహదాత్మ. ఇదే ప్రజాపతి యగు నాత్మను క్షేత్రభేదముచే నసంతరూపములుగ విభాగింపను సంచరకాలమున నన్నిటికి పరాయణముగాను కారణమగుచున్నది.

శి. సూర్యుడు (ప్రతిమాప్రజాపతి)

స్వయంభువునుండి యాపోమయపరమేష్ఠి ప్రాదుర్భవించెను.

తద్గర్భమున నపౌరుషేయలక్షణ త్రయీబ్రహ్మ బీజరూపమున బ్రతిష్ఠితుడు కాగా నాబీజాన్ని పదప నా పారమేష్ఠ్యగర్భమందలి పారమేష్ఠ్యసోమాహుతిచే బ్రజ్వలితమయ్యెను. అదే సూర్యుడు. హిరణ్యగర్భముపై యితనిని హిరణ్యగర్భు డనియెను. ఇందును తత్త్వ - పద - పునఃపదము లను మూడుసంస్థ లున్నవి. పదమగు సూర్యుడు భూపిండమునకు బై నున్నది. భూమి సూర్యుని చుట్టును బచిక్రమించుచున్నది. పునఃపదరూప సూర్యమహిమా మండలగర్భమున నచంద్ర, నమహిమాప్రభువు లున్నవి. ఈయన రోదసీతైలోక్యమున కధిష్ఠాత్మ దేవత.

సూర్యుడు సాక్షాత్తుగ క్షత్రుద్రుడు, ఏకాకి. అతని యనంత రశ్మిలు విత్తుద్రులు. ద్యుద్భ్రమాధస్తలస్థితుడు, ఆగమ ప్రసిద్ధుడు, దక్షిణామూర్తి శివు డీయనయే. ఈతనికి 'జ్యోతి - గా - ఆయుః' అని మూడు మనోతాలు. జ్యోతులు కిరి. ఇందుండి కిరి గురు దేవతలు వికసిల్లుదురు. శౌ అన్న వాక వేయి. వీనినుండి భూతవికాస మగును. ఆయువులు కిరి. వీనినుండి శతాయురాత్మ వికసిల్లును. ఇట్లు పరమేష్ఠివలె సీయనయు స్వయంభూప్రతిమయే.

సౌరాగ్నియే గాయత్రీమాతృక యను పౌరుషేయ వేద ప్రతిష్ఠ. దీనినుండియే సంవత్సరయజ్ఞవికాసము కల్గును. రోదసీ తైలోక్యస్థితములకెల్ల సూర్యుడు ప్రతిష్ఠ. భూతజ్యోతిరూపమున విశ్వమందు మొదట వెలసిన దీయనయే. కనుకనే సౌరాగ్ని నగ్ని యనిరి. ఈ వచనము లిట గమనింపవలయును.

1. యదర్వాక్ సంవత్సరో అహోభిషరవర్తతే
తద్దేవాజ్యోతిషాంజ్యోతిః ఆయుర్హోపాసతేఽమృతం,
2. హిరణ్యగర్భః సమవర్తతాగ్రే భూతస్యజాతః పతిరేకఆసీత్
సదాధార పృథివీం ద్యాముతేమాం, కస్మైదేవాయ హవిషావిధేమ.
3. విశ్వరూపం హరిణం జాతవేదసం పరాయణం జ్యోతిరేకం తపంతం,
సహస్రరక్తిః శతధావర్తమానః ప్రాణః ప్రజానా ముదయత్యేషనూర్యః.
4. చిత్రందేవానా ముదగాదనీకం చక్షుర్భిత్రస్య వరుణస్యాగ్నేః
ఆపాద్యావాపృథివీ అంతరిక్షం సూర్యతాత్మా జగత స్తస్థవశ్చ.
5. ఆశ్వమేనరజసా వర్తమానో నివేశయన్మమృతం మర్త్యంచ
హిరణ్మయేన సవితారథేన దేవో యాతి భువనాని పశ్యన్,
6. అంభస్యపారే భువనస్యమధ్యే నాకస్యపృష్ఠే మహతోమహీయాన్
శుక్రేణ జ్యోతీంషి సమనుప్రవిష్టః ప్రజాపతిః చరతి గర్భేఽంతః॥

1. ఎవని 'యర్వాగ్భాగమునందలి యహోరాత్రములచే -
లేక అహర్గణములచే సంవత్సరము తిరుగుచున్నదో ఆజ్యోతిస్సు
లకు జ్యోతియు, ఆయూరూపి అమృతరూపియు నగు సూర్యుని
దేవత లుపాసించుచున్నారు.

సూర్యుడు బ్రహ్మాండమధ్యమందున్నాడు. కనుక నీతనియం
దమృతమర్త్యభావములు రెండు నుండును. ఇందు మర్త్య
వాగ్రూపమే సహస్రగౌరూప పరిణతమై యహర్గణస్వరూపము
నొందును. ఈ శిశి అహర్గణములచే నహోరాత్రరూప సంవత్సర
యజ్ఞస్వరూప మేర్పడును. ఆతని మర్త్యరూపమగు సంవత్సర
మమృతాత్మకుడగు నాతని యథోభాగమునందున్నది.

మంత్రమందలి గౌశబ్ద మతని గౌమనోతను, జ్యోతిశ్శబ్దము జ్యోతిని, ఆయుశ్శబ్ద మాయు వను మూడవమనోతను సూచించును. ఒకే సంవత్సరయజ్ఞ మీమనోతాత్రయ సంబంధముచే క్రమముగ జ్యోతిష్టోమ-గోష్టోమ - ఆయుష్టోమము లను మూడు హోమయజ్ఞములుగ బరిణతమగును. సూర్య - చంద్ర - తారక - విద్యుత్ - అగ్ని యను నీ పంచ జ్యోతులందు మూలభూత మీ న్వజ్యోతిర్లక్షణ సూర్యజ్యోతి. కనుక నిది 'జ్యోతిషాం జ్యోతి' యని చెప్పబడెను.

2. ఈ రోదసీ త్రైలోక్యమందు ముందువెలసినది హిరణ్య గర్భుడు. రోదసీత్రైలోక్య భూతముల కేకైకపతి యితడు. ఈతడే భూమియు ద్యులోకమును ధరించియున్నాడు. ఈ ప్రజాపతికే హవిర్విధాన మొనరింతుము.

3. హరిణః=రశ్మిలచే పార్థివాన్నాహరణము సేయువాడు. జాతవేదః=జ్ఞానప్రదాత. శతధా=అనేకవిధములుగ.

4. దేవతాసమష్టిరూపి మిత్రవరుణాగ్నులకు చక్షునూహి. సూర్యుడు వెలసెను. మూడులోకములందును వ్యాప్తుడు. స్థావరజంగమముల కాత్మ యతడు.

5. తన కాలకిరణయుక్తుడై అమృతమృత్యుభావములను నివేశింపజేయుచు ఆగ్నేయరథమున సతడు భువనముల నవలోకించుచు చనుదెంచును.

6. అంభస్సునకు బారమున, భువనమధ్యమున, నాకపృష్ఠమందు మహతో మహీయాన్ సూర్యదేవుడు శుక్రముద్వారా

జ్యోతులందు బ్రవేశించి ప్రజాపతియై గర్భమందు చరించుచున్నాడు.

త్వైలోక్యములందలి సంయతినముద్రము సభస్వాన్, క్రందసీ నముద్రము సరస్వాన్, మనరోదసీనముద్రము అర్ణవము అందురు. ప్రకృతమంత్రముం దీయర్ణవమే! అంభఃశబ్దముచే నభిప్రేతము. సూర్య - పృథువుల మధ్యనున్న యాపోమయ ఋతాంతరిక్షమే అర్ణవనముద్రము. దీని యాధారముననే ప్రథమమంత్రోక్త సంవత్సరస్వరూప నిష్పత్తియైనది. శ్రుతియు 'సముద్రాదర్ణవా దధి సంవత్సరోజాయత' అనియెను. దీనికి అవలనే అమృతాత్మకసూర్యదేవత యున్నది. పంచవర్షభువన మధ్యము సూర్యస్థానము. కనుకనే 'భువనస్యమధ్యే.' సప్త స్వర్గ విజ్ఞానముంబట్టి 18 - 19 - 20 - 21 - 22 - 23 - 24 అను నేడహర్గణములు సప్తదేవస్వర్గములు నాబడును. ఇందలి 21 వ దగు పార్థివాహర్గణము 'నాక' స్వర్గ మనబడును. 'ఏకవింశోవా ఇత ఆదిత్యః' అన్నట్లు 21 వ దగు నాకపృష్ఠమందు సూర్యుడున్నాడు. మధ్యస్థుడగు నీయన తనకు బైనున్న స్వయంభూ పరమేష్ఠులను నమృతలోకములకు గ్రిందనున్న చంద్ర - పృథువు లను మర్త్యలోకములకు ననుగ్రాహకు డగుచుండుటచే నితనిని 'మహతోమహీమాన్' అనవచ్చును. ముందు చెప్పబడనున్న శుక్రాత్మతో గూడియే యీయన అగ్ని - విద్యు - దిండ్రు లను మూడు జ్యోతులుగ బరిణమించుచు సర్వభూతాంతరాత్మ యగుచున్నాడు.

పృథివీ (ప్రతిమాప్రజాపతి)

పృథివి సూర్యుని యవగ్రహము. ఇందును ఆత్మ-పద-పునః పదము లను మూడు సంస్థ లున్నవి. హృదయభావ మాత్మ, పిండము పదము, మహిమామండలము పునఃపదము. ఈ మహిమామండలముచందే సమహిమచంద్ర సూర్యపిండము లున్నవి. హక్కు-కా-చ్యో అనుచు పృథివీమనోతలు. ఈ మనోతలవలన మహిమాపృథివి భూ భువః స్వ అను మూడు రూపము లొంచుచున్నది. పృథివీ పృథివి. సూర్యుడు చ్యో మధ్యస్థాన మంతరిక్షము. ఈ పార్థివప్రజాపతి రోదసీ త్రిలోకీ ప్రతిష్ఠ. అధ్యాత్మసంస్థకు బ్రాణాత్మ. అధివై వతసంస్థయందు ఆనందమూర్తి యగు మహాదేవుడు. (ఈ విషయ మాప్రకరణ మున స్పష్టమగును)

౯. చంద్రుడు (ప్రతిమాప్రజాపతి)

ఇయ్యది పృథివి కువగ్రహము. ఇందును ఆత్మ-పద-పునః పద భావము లున్నవి. శేతః - శ్రద్ధ - యశస్సులు మనోతలు. ఇది విశ్వాంతిమ పర్వము. అంతిమమగు సధ్యక్షాత్మ - విశ్వ క్రమమున సంతిమము, నిధనమూర్తి యైనను, పార్థివప్రజోప యోగవృష్టిం బట్టి సూర్యపుష్పపుల మధ్యస్థత సంగీకరించి సూర్య - చంద్ర - పృథువు లను క్రమ మీర్చుచుబడినది.

ఇట్లు పంచ పంచజనాధిష్ఠాతయగు నా బ్రహ్మమూర్తి యధి యజ్ఞాత్మ పరుసగః- తన ప్రాణాపోవాగన్నాదాన్నప్రధాన; వేద లోక దేవ భూతి పశు పురంజనములచే స్వయంభూ పర

మేష్టి సూర్య పృథివీ చంద్ర-రూప పర్వములుగ బరిణతమగుచున్నది. అమృత బ్రహ్మ శుక్రమూర్తి. అశ్వతేశ్వర బ్రహ్మకు ఇది రెండవ ప్రకృతిలక్షణాత్మకమైనది. అధియజ్ఞాత్మకమైనది. స్వయంభూదు లంగములు. ఇట్లు అదియొకటే పంచభావమునందును. ఇది బ్రహ్మాత్మస్వరూపసంగ్రహము.

అధియజ్ఞాత్మక - సప్తలోకవ్యాపి

బల్భేశ్వర - ఉచేశ్వర.

[1]
స్వయంభూవు

1. శేదాత్మ
2. సూత్రాత్మ
3. నియతి
- శేదపురంజన
- ప్రాణప్రధాన

[2]
పరమేశ్వర

1. అకృత్యాత్మ
2. ప్రకృత్యాత్మ
3. అహంకృత్యాత్మ
- లోకపురంజన
- అప్రప్రధాన

[3]
సూర్య

1. దేవాత్మ
2. భూతాత్మ
3. అత్మ
- దేవపురంజన
- వాక్ప్రధాన

[4]

పృథివీ—భూతపురంజనః అన్నాదః

[5]

చంద్రమాః—పశుపురంజనః అన్నమ్

ఉత్పన్న

ఇది అధియజ్ఞాత్మ నిరుక్తి

సర్వభూతాంతరాత్మ

అశ్వత్థపురుషుని మూడవవివర్తము శుక్రము. ఇది వాక్కు-
కపస్సు - అగ్ని అని మూడుభాగములు. పిని కన్నాడమయ
పృథివితో సంబంధము. అధియజ్ఞాత్మ యైదవసర్వము భూ
పిండము. ఇది యన్నాదాగ్నిమయము. ఈయగ్ని కమృత -
మర్త్యభేదముచే రెండవస్థలు. మర్త్యాగ్ని చిత్త్యము, అమృతాగ్ని
చిత్తేనిధేయము. మర్త్యాగ్నివలన భూపిండ స్వరూపము,
అమృతాగ్నివలన మహిమా పృథివిస్వరూపమును ఏర్పడెను.

అధియజ్ఞాత్మరూప బ్రహ్మసత్యాత్మకు రోదసీత్రైలోక్యము
తోడను, శుక్రమూర్తియు కనుకనే వైకారికమగు సర్వభూ
తాంతరాత్మకు స్త్రామ్యత్రిలోకి యనబడు (మహిమాపృథివి)
తోడను సంబంధము. అటు శుక్రమగు ఇటు భూపిండము.
ఈ రెంటినడుమ మహాపృథివీరూప సర్వభూతాంతరాత్మ. ఇది
ప్రాకృతికస్థితి. మహాపృథివియందు క్రమముగ నాగాఽపోఽ
గ్నిశుక్ర త్రయోపభోగము జరుగుచున్నది.

ఈ స్త్రామ్యత్రిలోకిరూప మహాపృథివికి జగతి - సాగరాంబర -
మహీ యను మూడురూపములు. పృథివియందు 48 అహర్గణ
ములు, ఇందు భూకేంద్రము మొదలుకొని 48 వ అహర్గణ
పర్యంతమును వాక్కుక్రమ సర్వాలంబనరూపముగ నున్నదని
'యావద్రుహ్యవిష్టితంతావతీవాక్' అనుటచే స్పష్టము. ఈ
వాక్కునకు బ్రహ్మతో సంబంధము. కనుక వాక్కుక్రమమును
'బ్రహ్మత్మకశుక్ర' మందుము. భూకేంద్రమాదిగ వాగంతిమ

సీమ 48 పర్యంతము గలపార్థివప్రపంచము 'మహీ' యనబడును. ఇదే మహతోమహీయాన్ వాఙ్మయ మహాపృథివీమండలము.

భూకేంద్రమునుండి 31 వ అహర్గణమువరకు వాగ్ధరాతలమున రెండవదగు నాపశ్యుక్రస్తర యున్నది. తత్త్వయస్త్రింశస్తామావచ్ఛిన్నయగు నాపృథివి 'సాగరాం' ర' యనబడును. ఈ యష్టత్వమునకు విష్ణుపురో సంబంధము. పరమేష్ఠి యాపోమయము. ఏతద్దేవత విష్ణుపు. ఇదే రెండవదగు నాపోమయ పృథివీమండలము.

భూకేంద్రమునుండి 21 వ అహర్గణమువరకు ఆపస్తరముపై మూడవదగు సన్నిశుక్రస్తర మున్నది. తదేకవింశస్తామావచ్ఛిన్నయగు నాపృథివి జగతి యనబడును. ఈయగ్నితత్త్వమునకు మహాదేవునితో (రుద్రునితో) సంబంధము. ఏతదుదరమున 31 గురు దేవతలున్నారు. కనుక మహాదేవుడనదగును. 'మహాదేవోమర్త్యాన్ఆవివేశ' యన్న ట్లీమహాదేవుడే జీవనస్థ కథ్యక్షుడైయున్నాడు. (ఇది జీవాత్మ పూర్వాప్రకరణముప డెలియనగును.)

21 వ అహర్గణమువరకు నుండు నీయగ్నికి-అగ్ని - వాయు ఇంద్రులను మూడవస్థలు. 9 వరకు అగ్ని. 15 వరకు వాయువు. 21 వరకు ఇంద్రుడు. త్రివృత్ స్తోమావచ్ఛిన్న జగతీపృథివి త్రివృద్గ్ని సంబంధముచే పృథివీలోకము. (2) పంచదశస్తామావచ్ఛిన్నజగతీపృథివి పంచదశవాయు సంబంధముచే సంతరిక్ష

లోకము (3) ఏకాంశస్తానూనచ్చిన్న జగదీశ్వరీని ఏకవింశేంద్ర
(అదిత్య) సంబంధముచే మృలోకము, ఇంద్ర కేవల మగ్నిశక్త
ముతో సంబంధముగల 21 స్తానూనచ్చిన్న జగదీశ్వరీని ఏకవింశేంద్ర
అగ్నియొక్క మన - శరణ - విరళావస్థాహార - అగ్ని - వాయు
ఆదిత్య సంబంధముచే మూడు లోకము లగుచున్నవి. వీని
మొత్తము స్తానూనచ్చింత.

అగ్నికి బృహస్పతిలోకముతో, ఆపర్శునకు అంతరిక్షలోక
ముతో, వాక్కునకు మృలోకముతో సంబంధమునుట వైవిక
సామాన్యపరిణామ. ఆపర్శునొక్క తరళావస్థయే వాయువు.
కనుక వాయువునూక అంతరిక్ష లోకాశ్వక్షముగ జెప్పిరి.
వాగ్వికారమే ఇంద్రుడు. 'ఇంద్రోవాగిత్యాహుః' ఏమన:- పంచ
ప్రకృతులయందు మూడవదగు వాక్ప్రకృతికి సౌకేంద్రనితోడనే
సంబంధము చూపుచున్నదా!

ఈదృష్టితో, అగ్ని - ఆహ - వాక్ - అను నీమూడు
శక్తములకును ననుముగ అగ్ని - వాయు - ఇంద్రులను ప్రామ్య
త్రిలోకే జేవలలో సంబంధము సిద్ధమగుచున్నది కనుక
త్రిమృతవచ్చిన్న లోకమును వృథివేలోకమనియు పంచ
వచ్చిన్నదోను మూడులోకము సంతరిక్షలోకమనెయు ఏక
వింశావచ్చిన్న వాక్కుచే ప్ర లోకమును మృలోకమనియు నన
వచ్చును.

పృథివ్యాదేవిని విష్ణునిని బ్రాహ్మిని మరొకటి
యున్నది. ఇది మృత్యుత్వక వ్యావస్యముగ జెప్పి

యుంటిని. యజ్ఞపరిభాషానుసార మిండిందూప శామచిత్వా
గ్నిని 'పూరాణగార్హపత్యాగ్ని' యందురు. త్రివృదవచ్చిన్న
పార్థివచితేంద్రేయాగ్నిని 'నూతనగార్హపత్యాగ్ని' యందురు.
పంచదశావచ్చిన్నాంతరిక్ష్యవాయువును 'ధిష్ణ్యాగ్ని' యందురు.
దీనికి ఎనిమిది నాక్షత్రిక నాగముల సంబంధముచే నెనిమిది
పర్వముకేర్పడును. ఇక ఏకవింశావచ్చిన్న దివేంద్రుని 'ఆహవ
సీయాగ్ని' యందురు. ఇట్లు ఒకేయిగ్నికి 11 భేదములు.
అగ్ని యేకే మహాదేవుడు - రుద్రుడు. అతని 11రూపము లివియే.

పార్థివాగ్నియొక్క యవాంతరావస్థ లెనిమిదియు అష్టవను
వులు. ఆంతరిక్ష్యవాయువుయొక్క యవాంతరావస్థ లాంత
రిక్ష్య లేకాదశరుద్రులు; ఇక దివ్యాదిత్యుని యవాంతరావస్థలు
పంచైంద్రులు ద్వాదశాదిత్యులు; సాంధ్యదేవతలిరువురు 'నా
సత్యదన' నామప్రసిద్ధులు. ఇట్లు ఒకే రుద్రాగ్నికి మొదట,
అగ్నివాయాదిత్యు లని మూడు. పిదప కిరి విభాగములగును.
ఇవేయజ్ఞసంబంధముచే 'యజ్ఞయదేవత' లనబడును చూడుడు:-

“ఇతియతాహం అసథారిషాదసో యేష్ఠత్రయశ్చ త్రింశచ్చ
మనోర్దేవాయజ్ఞయాసః” - అష్టవనుమూర్తియగు నగ్ని యష్టా
క్షరగాయత్రీ ఛందస్సుచే ఛందితము. ఏకాదశరుద్రమూర్తి
వాయువు, ఏకాదశాక్షరత్రిష్టుంప్పందో ఛందితము. ద్వాద
శాదిత్యమూర్తి ఇంద్రుడు, ద్వాదశాక్షరజగతీ ఛందస్సుచే
ఛందితుడు - జగతిఛందస్సుపైననే అగ్నిశుక్రమున కంతిమా
వస్థారూపియగు నాదిత్యునిసమాప్తి. పృథివియొక్క 21 వ

యహార్గణము చంతటితో నది, కనుక చేకవింశావచ్చిన్న వృద్ధి విని 'జగతీవృద్ధి' యంటిమి. చివరకు:- కేరలమొక యగ్ని శుక్రముచుండియే జగతీసంస్థానస్వరూప మేర్పడెను. ఇది కి పృథ్వు యును మృదదేవతయనియు, ఇందు అగ్నివాయుబలరూపమున అగ్ని అనువాక్కు అను మూడుగుర్వములతోగము నగుచున్నదనియు శ్రితార్థము.

స్తామ్యుత్త్రలోకియంచలి యగ్ని - నాయు - ఆదిత్యులను మూవురిదేవతలకు పరస్పరము యజనముజరుగును. 1 అగ్ని యందు:- నాయు - ఆదిత్యులహుతికాగా, ఆయగ్ని స్తామ్యుత్త్రలోక్యవ్యాపకమగుచు విరాట్టనాబడును; ఈ విరాట్విష్ణువు అర్ధశక్తికధిస్తాత. త్రైలోక్య ప్రజాపోషకుడు. 2 నాయువు నందు:- అగ్ని-ఆదిత్యులయూహాతికాగా నానాయువు త్రైలోక్య వ్యాపకమై హిరణ్యగర్భనామమునొందును. ఈ హిరణ్యగర్భ బ్రహ్మ క్రియాశక్తి కధిస్తాత. త్రైలోక్యప్రజోత్పత్తి గావించును. 3 ఆదిత్యునందు:- అగ్ని నాయువులహుతికాగా - నాయూది త్యుడు త్రైలోక్యవ్యాపకుడై సర్వజ్ఞుడనబడును. ఈ సర్వజ్ఞత్వపును జ్ఞానశక్తికధిస్తాత. ఈతనినుండియే ప్రజలకు బంధవిముక్తి, ఇట్లు మూవురుదేవతల పారస్పరిక 'తానూనన్త' లక్షణ సర్వ హుతేయజ్ఞముచే అగ్ని మూర్తివిష్ణువు, నాయుమూర్తి బ్రహ్మ, ఆదిత్యమూర్తి శివుడు వికసిల్లుదును. 'తలవకారోపనిషత్తు' ఈ త్రిమూర్తి విజ్ఞానస్వరూపమును మనయెదుటబెట్టును.

అగ్ని శుక్రమునకు బృథివీలోకముతో సంబంధ మంటిమి. తద్వ్యాప్తి 21 వరకు గదా! ఈ వృష్టితో సంతవరకున్న

స్త్రోమ్యైరిలోకీయాపవృత్తివిని పృథివీలోక మనవచ్చును. ఏతదధి
ష్ఠాతేభూతపతి రుద్రుడు మహాదేవుడు. ఇతడే అర్ధపతి. అన్నా
దాగ్నికి భూతపురంజనుతోడనే సంబంధము. భూతమున కర్ధము
తోడనే సంబంధము. కనుక అర్ధ శక్త్యధిష్ఠాత మహాదేవుని
'భూతేశు' డనజెల్లును. జగతీపృథ్వి కేయనయే ముఖ్యప్రభువు.

రెండవది యాపశ్శుక్రము. భూగర్భమునుండి దీనివ్యాప్తి
31 వరకంటిమి. దీనికి అగ్ని - ఆహ - సోమ అనుమూడవస్థలు.
21 వరకు అగ్నిమయ (జ్యోతిర్మయ) ఆహస్రధానత. 27 వరకు
విశుద్ధాహస్రధానత. 31 వరకు సోమప్రధానత. 22 నుండి
37 వరకునుండు ఆపస్సు 'దిక్సోమము'. 28 - 31 వరకు నుండు
ఆపస్సు 'భాస్వరసోమము'. ఇది వాఙ్మయము. అది యాపో
మయము. ఇక జ్యోతిర్మయాపస్సు అగ్నిమయము. ఇట్లు:-
కేవలమావస్తర యందే అగ్ని - ఆహ - వాక్, అను శుక్ర
త్రయోపభోగము సిద్ధమగుచున్నది.

1. అగ్ని మయాపోయుక్త పార్థివ (జగతీపృథివీ) భాగ
మాపశ్శుక్ర పృథివీలోకము. 2. ఆపోమయాపోయుక్త పార్థివ
భాగ మాపశ్శుక్రాంతరిక్షలోకము. 3. వాఙ్మయా పోయుక్త
పార్థివభాగ మాపశ్శుక్ర ద్యులోకము. వీనికి వరుసగ
మహాదేవ, విష్ణు, బ్రహ్మ లభ్యుత్తులు. వీరు, అర్ధ
క్రియాజ్ఞానశక్తుల కధిస్థాతలు; ఈ మూటి మొత్త మూపోమయ
సాగరాంబర పృథివి. ఇందును ఇట్లు మూడు లోకములు;
ఈపరిలేఖల నరయుడు:-

1. స్వామ్యత్రిలోక (అగ్నిత్రిలోక) జగతి పృథవి (మహాకేలి)

21 స్తోమము:

21 - 20 - 19 - 18 - 17 - 16

అదిత్యమూర్తి ఏకవింశ - ఇంద్రః

సర్వజ్ఞః జగతి

జానమ

శివః

దివ్యః

జ్యోతి

వాక్యక్రమం సాగింద్రః

15 స్తోమము:

15 - 14 - 13 - 12 - 11 - 10

రుద్రమూర్తిః పంచదశోవాముః

హిరణ్యగర్భః, త్రిమృత

క్రీడా

హిరణ్యగర్భబ్రహ్మ - అంతరీక్ష

అంతరీక్ష

అపస్విత్రాభాగః

అపఃవిష్ణుః

9 స్తోమము

1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9

కసుమూర్తి, త్రివృదగ్ని

అగ్నివిరాట్

గాయత్రీ

అర్ధ

విరాడ్విష్ణుః

సూర్య

విష్ణు

అగ్నిశుక్రభాగః

అగ్నిః మహాదేవః

చ ర్క భా తాం శ రాత్మ

విష్ణు

1. అగ్నిశుక్రమ్:- అగ్నిర్మహాదేవః. తైలోక్యాధిష్ఠాత:- జగతీవకవింశస్తోమావచ్ఛిన్నాః.
2. స్తామ్యుత్రీలోకి (అప్తీలోకి) సాగరాంబరా పృథివీ.

[1]

1 మొదలు 21 ఖరకు:

అగ్నివాయు అదిత్యమూర్తి

మహాదేవః

భూతపతి

అగ్నిః

అర్ధః

అగ్నిమయః, అగ్నిమూర్తి

వృథివీ

అగ్నిశుక్రభోగః, అగ్నిర్వాచుద్రః

[2]

22, 23, 24, 25, 26, 27.

నిశ్యోమమూర్తిః విష్ణుః

అపః

క్రియా

అపోమయః, అమూర్తి

అతరిక్షమ్

అవశ్యుక్రభోగః

అపోవిష్ణుః

[3]

28, 29, 30, 31, 32, 33.

భాస్వర సోమమూర్తి బహ్యో

సోమః

హక్

జ్ఞానమ్

బ్రహ్మ, వాచ్యయః

సోమమూర్తిః

వాక్యక్రభోగః

వాక్సోమః

ఆ
త్మ
బ
భి
భ
భ

2. ఆపఃశుక్రమ్: ఆపః, విష్ణుః - (తైలోక్యాధిష్ఠాత - సాగరాంబరా, త్రయసింశ స్తోమావచ్ఛిన్నాః.

మూడవది వాక్యక్రము:- దీనికి 'మహీ' పృథివితో సంబంధము. ఈ పృథివీస్తామము 'ఛందోమాస్తామ' మందురు. భూకేంద్రమునుండి 48 వరకు మూడు ఛందోమాస్తామములు భుక్తములగుచున్నవి. భూకేంద్రమునుండి 24 వరకు గాయత్రియువభోగము. ఇదేమొదటిదగు గాయత్రినామక ఛందోమాస్తామము. భూకేంద్రమాదిగ 44 పర్వంతము త్రిష్టుష్ఠందోపభోగము. ఇదే రెండవదగు త్రిష్టుభమను ఛందోమాస్తామము. భూకేంద్రమునుండి 48 వరకు జగతీఛందోపభోగము. ఇదే మూడవదగు జాగతినామక ఛందోమాస్తామము.

1. గాయత్రీఛందమున కగ్నిశుక్రమయాగ్నితో సంబంధము. ఏతద్వ్యాప్తి 24 వరకు. అగ్నికి బృథివీలోకముతో సంబంధము. కనుక నీ ప్రదేశమును పృథివీలోక మనవచ్చును.
2. త్రిష్టుష్ఠందమున కాపశ్శుక్రమయ నాయువుతో సంబంధము. దీనివ్యాప్తి 44 వరకు. నాయువున కంతరిక్షముతో సంబంధము. కనుక నీ ప్రదేశము సంతరిక్షలోక మనవచ్చును.
3. జగతీఛందస్సునకు వాక్యక్రమయాదిత్యుతో సంబంధము. దీనివ్యాప్తి 48 వరకు. ఆదిత్యునకు ద్యులోకముతో సంబంధము. కనుక నీ ప్రదేశమును ద్యులోక మనవచ్చును.

$48+44+24=116$. యగ్మస్తామనామక ఛందోమాస్తామయజ్ఞముచే మనజాను తన యాయుస్సూత్రము 116 వ్షముల వరకు వితతము నేయగలడు. (తైః బ్రా). ఇంతకు, చెప్పదలచిన దేమన:- కేవలము మహీపృథివి యందును తైలోక

భోగ మున్నదనియే. 24 వరకు అగ్ని నయవాక్కు. 44 వరకు ఆపోమయవాక్కు. 48 వరకు వాజ్మయవాక్కు. వీనికి వరుసగ అగ్ని - ఆపః - వాక్ - శుక్రములతో సంబంధములు. వీనికి వరుసగ అర్థ క్రియా జ్ఞాన వికాస భూములగు మహాదేవ - విష్ణు - బ్రహ్మ లధ్యక్షులు. ఇట్లు వాక్కుక్రమయ మహిమృధివి యందును శుక్రత్రయ లోకత్రయ సక్తలు సిద్ధ మగుచున్నవి. ఈ పరిలేఖ నరయుడు:-

1. స్తామ్యత్రిలోకి (వాక్తిలోకి) 'మహీ'

48: ఛందోమాస్తామః జాగతః-48-వాజ్మయవాక్కు-బ్రహ్మ-ద్యౌః
 44: ఛందో మాస్తామః-త్రైస్తుభం. 44-ఆపోమయ వాక్కు-విష్ణు
 అంతరిక్షము.
 24: ఛందోమస్తామము గాయత్రి, 24. అగ్ని నయవాక్కు- పృథివి.
 వాగ్భవ్య-త్రైలోక్యస్థిత, వాక్కుక్రమ్.
 మహి-ఆప్తచత్వారింశత్ స్తామాపబ్ధిన్నా.

ఒకేమహా (మహిమా) పృథివికి 48 స్తామములు. ఇందు 21-33-48 క్రమమున అగ్ని-ఆప-వాక్ శుక్రములు విభక్తములు. ఈమూడును భూః - భువః - సువః ఇదే మహాస్తామ్యత్రిలోకి, ఇందలి మూడు లోకములు జగతీ - సాగరాంబర-మహీ - నామకములు. వరుసగ వీనికి మహాదేవ - విష్ణు - బ్రహ్మ లధ్యక్షులు.

ఇక: శుక్రత్రయీ త్రివృద్భావముచే భూర్భువస్వః యను మూట నొక్కొక్కటను, భూర్భువస్వః భేదము లేర్పడును. కనుక నిట్లు మహాస్తామ్య త్రిలోకీ గర్భమందు అవాంతరములు

మూడు స్త్రామ్యుత్రిలోకలు ఏర్పడును. ఈ తైలోక్య త్రిలోకీ రూప మహాస్త్రామ్య త్రిలోకీ గోపలము మహాపృథివి తోడనే సంబంధము. మరియు, అన్నాదమునకు భూతపురంజనము తోడనేగదా! సంబంధము? కనుక విరాణ్నార్తివిష్ణువు, సర్వజ్ఞ మూర్తి శివుడు, హిరణ్యగర్భమూర్తి బ్రహ్మ అను నీ మూడు దేవతల సమష్టిరూప భౌతికాత్మను 'సర్వభూతాంతరాత్మ' యందుము.

సర్వభూతాంతరాత్మయొక్క స్వరూపము శ్చక్రాత్మక మహా దేవ - విష్ణు బ్రహ్మలవలన సంపన్నమయినది. లేదా:- గాయ త్రాగ్ని, తైష్ఠభవాయువు (ఆకస్మ) జాగతాదిత్యుడు (వాక్కు) అనువానివలన నేర్పడినది. కనుక దీనిని దేవసత్యాత్మయందుము. దీనికిబ్రతిష్ఠ ఆయశ్వశేషృక్షముయొక్క మహాపృథివీ రూపశాఖ యొక్క అగ్రభాగము.

పంచపుండీరాత్మికయగు బల్భ యా యశ్వత్థమున కొకశాఖ. దీనియగ్రమున మహాపృథివియున్నది. ఇటనే, యాసర్వభూ తాంతరాత్మ యుండి, పార్థివత్రిలోకీకి, అందలిప్రజకు సాక్షి యగుచున్నది. కనుక దీనినుపనిషత్తులు సాక్షీసుపక్షుడన్నవి. 1 మహామాయావచ్చిన్నాశ్వత్థ పురుషుడు మహేశ్వరుడు, 2 పంచపుండీరబల్బాపై నేకరూపమున నున్న యధియజ్ఞాత్మ యుపేశ్వరుడు. 3 పంచపుండీరములందలి స్వయంభూనామక ఆభూప్రజావతి పరమేశ్వరుడు. (పరమప్రజావతి) తక్కిన నలు వురును ప్రతిమేశ్వరులు (ప్రతిమాప్రజావతులు). (5) ఇక:-

సర్వజ్ఞ హిరణ్యగర్భ విరాఙ్మూర్తియగు నీసర్వభూతాంతరాత్మ 'ఈశ్వరుడు' ఈయనయే 'దేవసత్య' నామప్రసిద్ధుడు. దేవసత్యప్రతిష్ఠ బ్రహ్మసత్యము. దీనికమృతసత్యము ప్రతిష్ఠ. సర్వప్రతిష్ఠ పరాత్పరతత్త్వము. దేవసత్యమునకే ఈశ్వర - జీవాభేదముచే రెండువివర్తములు. ఇరువురును సయుక్తులు - (ఈవిషయము ముందుస్పష్టముకాగలదు) ముందటివేజీలోని పరిశేఖచే సర్వభూతాంతరాత్మయొక్క సమస్త్యాత్మక స్వరూపము స్పష్టముకాగలదు. ఈత్రిపర్వ సర్వభూతాంతరాత్మను శ్రుతియుక్తము నిరూపించును.

1. ద్వాసుపర్ణాసయుజాసఖాయా సమానం వృక్షం పరివస్వజాతే తయోరన్యః పిప్పలం స్వాద్వత్తి అనన్త న్ననోఽభిచాకితి॥
2. అగ్నిర్మూర్ధా చక్షుషీచంద్రసూర్యా దిశఃశ్రోతే వాగ్వివృతాశ్చవేదాః వాయుఃప్రాణో హృదయంవిశ్వమస్య పదాభ్యం పృథివీ హ్యేషసర్వ సర్వభూతాంతరాత్మా॥
3. సమానేవృక్షే పురుషోనిమగ్నోఽనీశయా శోచతి ముహ్యమానః జాషంయదా పశ్యత్యన్య మిశం, అస్య మహిమాన మితి వీతశోకః॥

1. అభిన్నమిత్రములు రెండుసుపర్ణములు ఒకవృక్షశాఖ నధిష్టించియున్నవి. అదొకటి వండు రుచిచూచుచున్నది. రెండవది తినక తినుదానిం జూచుచున్నది.

ఈశ్వరీయదేవసత్యము సాక్షి. ద్రష్టామాత్రము. జీవదేవసత్యము భోక్త. ఈ రెండు నాయొకే యశ్వత్థముయొక్క

మహాపృథివీరూప కాఖిపై నున్నది. ఇది భూతాత్మ - అది సర్వభూతాంతరాత్మ.

2. తదేయమస్తకమిన్ని; చంద్రనూర్పులు నేత్రములు. దిక్సోమముశ్రోత్రములు, వాక్స్థానీయ వాగ్నినక్షత్రములు వేదములు. వాయుపుష్కళము, (స్త్రామ్మత్రైలోక్యరూప సార్థివప్రపంచము) విశ్వముఃపత్తిష్ఠ. పృథివి (భూపిండము) పాదములు.

పృథివివలననే ఏతద్రూపనంపన్నత. పృథివి భూతపురంజనమునకు జెందినది. భూతమయి. దీనికిజెందిన త్రిదేవతలచే తన రూపనిర్మితి గావించు పార్థివత్రైలోక్యాధిష్ఠాత-త్రికళుడు - సుక్రావచ్ఛిన్నుడు - కనుకనే వైకారికదేవసత్యాత్మ సర్వభూతాంతరాత్మయే.

3. ఒకేసమాన వృక్షమందున్న జీవసుపర్ణుడు, తనయంశియగు నీశునెరుంగక మోహితుడై దుఃఖము నొందుచున్నాడు. ఆయన నెఱింగి యతనిమహిమ (భూమానందము) నొంది శోకముక్తుడగును.

ఈపరిలేఖ నరయుడు :—

1 2 3 4 5 6 7 8 9

అగ్ని: - అగ్ని: 15
14
13
12
11
10
9
8
7
6
5
4
3
2
1

వాయు: అప: అదిత్యవాక్.

దిశ్మను: 27
26
25
24
23
22
21

భాస్కర సోమ: 33
32
31
30
29
28

అంతరిక్షమ. త్రిషువ్ వాయు: అప: 44
43
42
41
40
39
38
37
36
35
34

జగత్తి జగత్తి అదిత్య: హక్ 48
47
46
45

9. వృధివీ, విరాట్, 15. అంతరిక్షం 21. ద్యౌ: అప: అప: 33
32
31
30
29
28

అర్క: గాయత్రీ. హిరణ్యగర్భ: సర్వజ్ఞ: 27
26
25
24
23
22
21

క్రియా, త్రిషువ్ జగత్తి 33
32
31
30
29
28

భాస్కర సోమ: 44
43
42
41
40
39
38
37
36
35
34

జగత్తి జగత్తి అదిత్య: హక్ 48
47
46
45

1. అగ్ని వాయు అదిత్యాత్మికా, స్థావ్యత్రిలోకీ ప్రధమా, అంతరిక్షం 27
26
25
24
23
22
21

అగ్ని సుయా, జగత్తి, పృథివీ, - గాయత్రీ. త్రిషువ్ జగత్తి 33
32
31
30
29
28

మహాదేవ: విరాట్ - పృథివీ - అగ్ని: వాయు: అప: అదిత్య: హక్ 44
43
42
41
40
39
38
37
36
35
34

2. అగ్ని - వాయు - అదిత్యాత్మికా, (అగ్ని - అప: - సోమ మయా) స్థావ్య 27
26
25
24
23
22
21

త్రిలోకీ - ద్వితీయా, అసోమయా, సాగరాంబరా పృథివీ, త్రిషువ్ 33
32
31
30
29
28

విష్ణు: - సర్వజ్ఞ: - అంతరిక్షం - వాయు: 44
43
42
41
40
39
38
37
36
35
34

3. అగ్ని - వాయు - అదిత్యాత్మికా, (అగ్ని అప్ వాజ్మయా) స్థావ్యత్రిలోకీ తృతీయా, వాజ్మయా 27
26
25
24
23
22
21

మహీపృథివీ - జగత్తి - బ్రహ్మ - హిరణ్యగర్భ: - ద్యౌ: - అదిత్య: 33
32
31
30
29
28

వాయు: అప: అదిత్య: హక్ 44
43
42
41
40
39
38
37
36
35
34

వష సర్వభూతాంతరగాత్యై:

ఆత్మ 29 ఖగ్గ 24 ఋ 23

ఇట్లు ఒకేమూలాత్మ కారంభమున అమృతాత్మ-బ్రహ్మాత్మ శుక్రాత్మ-అను మూడు వివర్తములగును. అమృతమునకు రెండు వివర్తములు, కనుక నాల్గు వివర్తము లేర్పడును. 1. పరాత్మ రాత్మ. 2. పురుషాత్మ. ఈ రెండు సమృత వివర్తములు, 3. బ్రహ్మ (ప్రకృతి) వివర్తము ప్రాకృతాత్మ. 4. శుక్ర వివర్తము వైకాళికాత్మ. ఈ నాల్గును వరుసగా 1. నిగూఢాత్మ 2. పరమాత్మ 3. అధియజ్ఞాత్మ 4. సర్వ భూతాంతరాత్మ యనబడును. ఇట్లు ఈశ్వరీ యాత్మవర్గమందు, ప్రధానముగ నాల్గు ఆత్మ వ్యూహము లేర్పడును.

ఇందు 1. పరాత్పరాత్మ యను మొదటి యమృతాత్మ వ్యూహమునకు : 1. భూమాత్మ 2. అణిమాత్మ 3. భూమాణి మాత్మ అను మూడు వివర్తములు. 2. పరమాత్మ యను రెండవయమృతాత్మ వ్యూహమునకు: 1. అవ్యయాత్మ 2. అక్ష రాత్మ 3. క్షరాత్మ యను మూడు వివర్తములు. 3. అధియజ్ఞాత్మయనుమూడవదగు బ్రహ్మాత్మవ్యూహమునకు: 1. వేదాత్మ (స్వయంభూ) 2. లోకాత్మ (పరమేష్ఠి) 3. దైవాత్మ (సూర్యుడు) 4. పశ్వాత్మా (చంద్రుడు) 5. భూతాత్మా (వృధవీ - భూపిండము) అను పంచవివర్తములు. 4. సర్వభూతాంతరాత్మ యను నాలవ శుక్రాత్మ వ్యూహమునకు:- 1. సర్వజ్ఞాత్మ 2. హిరణ్యగర్భాత్మ 3. విరాడాత్మ అను మూడువివర్తములు. ఇట్లు $3+3+5+3=14$ ఆత్మ వివర్తములు. ఇవే 14 ఆత్మ లోకములు. లేదా, ప్రాజాపత్యలోకములు. ఈశ్వర ప్రజాపతి,

పరాత్పరగృహిణి నోకేయాత్మ అయ్యును, తన-విజ్ఞానభాసముచే
14 అక్షర వ్యవహారము, ఈ 14 పదార్థముల యథార్థ
స్వరూపజ్ఞానము లేచుచో జీవాత్మ తత్త్వ నామోత్పాదము
కావాలి. ఇది సర్వభూతాంతరాత్మ్య నిమిత్తి.

జీవాత్మవ్యూహానిరుక్తి

“అక్షరేణానావ్యవచేతాల్” అన్నట్లు జీవాత్మ యీశ్వర
ప్రజాపతి యశ. అశ్రియందలి ధర్మములే అశ్రియందు
నుండును; కనుక ఈశ్వరప్రజాపతిధర్మములు (అతనియందలి ఆత్మ
విభాగములు) అన్నియు జీవప్రజాపతియందును సిద్ధములగుటే
గాన కొన్ని యధికముగా గూడనుండుటవలన ఈశ్వరాత్మ
వ్యూహమునందు 14 ఆత్మవివర్తములగుచో జీవాత్మవ్యూహ
మునందు 18 ఆత్మవివర్తములగును. వానియూభాసము గీతా
విజ్ఞానమందు నామమిమాంసా ప్రకరణమునందుచూపబడినది.

ఈశ్వరసంస్థయందు అమృతపర్ణియాత్మలు 6. బ్రహ్మపర్ణి
యాత్మలు 5. శుక్రపర్ణియాత్మలు 3. మొత్తము 14. ఇక:-
జీవాత్మసంస్థయందు:- అమృత - బ్రహ్మ వర్గములందు సమాన
తయే, కాని వైకారికశుక్రవర్గమందు భేదమున్నది. దీని
కవాంతరవిభాగములు తొమ్మిదియగును. కాగా, ఆత్మవివర్త
ములు 20 అగును. పరాత్పరవివర్త మొకటియే యనుకొనుచో
ఈశ్వరసంస్థయందు (4 అమృతపర్ణియములు, 5 బ్రహ్మపర్ణియ

ములు 3 శుక్రవర్ణీయములు) 12 ఆత్మవివర్తములేయగును. ఈ దృష్టితో జీవసంస్థయందు (4 అమృతవర్ణీయములు, 5 బ్రహ్మవర్ణీయములు, 9 శుక్రవర్ణీయములు) 18 ఆత్మవివర్తములగును. ఈయాధ్యాత్మికాత్మవివర్తముల యథార్థస్వరూపములు బ్రహ్మవిజ్ఞానాదిగ్రంథములం దరయనగును. ప్రస్తుతము వానిని నామమాత్రములుగ నిట నుదహరింతుము.

1. అమృతాత్మవ్యాహనిరుక్తి:-

జీవసంస్థకు జెందిన షోడశీపురుషుడే అమృతాత్మ. తద్వివర్తములు పరాత్పర - అవ్యయ - అక్షర - క్షరము లనునవి నాలుగుగదా! రసాత్మలేక - నిర్విశేషుడు అనబడు విశుద్ధరసమూర్తియగు నాత్మతత్త్వమును గూడ లక్ష్యముగా జెట్టుకొనుచో అమృతాత్మవర్ణమునకు బంచవిభాగములగును. ఇందు నిర్విశేషుడు రసమూర్తి. 'రసోవైసః, రసంహ్యేవాయంలభ్యానందీభవతి' బలరహిత విశుద్ధరస స్వరూపియగు నీయనను 'ఏకాంతికసుఖ' మనవచ్చును.

ఈతత్త్వమే, విశేషభావప్రవర్తక బలయుక్తమై (అనగా సర్వబలపిశిష్టరసము) పరాత్పరు డనబరగును. ఈయన సీమాభావ సంపాదక మాయాబలాతీతుడై విశ్వాతీతుడగును. విశ్వధర్మము నాశముగలది. విశ్వాతీతపరాత్పరతత్త్వ మన్ననో 'శాశ్వతధర్మ' - దీనికనంతర మవ్యయపురుషుడు. జీవాత్మ సంస్థయం దితడే పరుడనబడు పురుషుడు. ఈయాధ్యాత్మిక పరపురుష (అవ్యయ) ధర్మనిరూపణమున గీతచెప్పుచున్నది.

“ఉపద్రష్టా సమంతాన భక్తా భోక్తా మహేశ్వరః
పరమాత్మేణి చాభ్యుక్తో దేహే లిప్తికా పురుషః పరః
అనాదిత్వా నిర్గుణత్వాత్ సమాత్మాయ మన్యయః
శరీరస్థోఽపి కాంతేయ! నకరోతి నలిప్యతే॥

అవ్యయుడు శరీరవాత అక్షరపురుషుడు. ఈ అవ్యయ పురుషుని ఆత్మసాక్షాత్కరించి, ననుకరించి ‘అవ్యయ’ శబ్దమును నొప్పును. ఇతనికి బేదప నాశ్చక్షురుడు. అనుసంపృచ్ఛ బ్రహ్మ శబ్దము తరవాచకమంటిమి గదా! కనుక తునుక బ్రహ్మ యనుచున్నాను.

ఇట్లు:- రసరూపనిర్వికేషుడు, రసబలురూప పరాత్పరుడు, అవ్యయుడు, అక్షరుడు, తురుడు అనునీయైను అమృతవర్గయాత్మ వివర్తములను, క్రమముగ వికాంతిక సుఖ - శాశ్వతధర్మ - అవ్యయ - అమృత - బ్రహ్మ నామములం బిలువవచ్చును. ఆధ్యాత్మికామృతవర్గీయములగు నీయైదాశ్మ వివర్తములకును బ్రతిష్ఠ లాయాధిదైవికామృతవర్గీయ పంచవివర్తములే. అంశియే అంశమునకు బ్రతిష్ఠ. ఈయాధ్యాత్మికామృతవర్గీయాత్మప్రపంచమును భగవంతు డిట్లు సృష్టికరించెను.

“బ్రహ్మజోహి ప్రతిష్ఠాహం, అమృత స్యావ్యయస్యచ
శాశ్వతస్యచ ధర్మస్య సుఖ వైకాంతికస్యచ”॥

“ఆత్మనందనై నితీని జూపుమ చేను (ఈశ్వరప్రజాపతి) 1 తుర బ్రహ్మభాగముచే నాధ్యాత్మికబ్రహ్మ (అమృత) కును, 2. అమృతాక్షర భాగముచే నాధ్యాత్మికామృతాక్షరరాత్మకును, 3. అవ్యయభాగముచే నాధ్యాత్మికావ్యయాత్మకును, 4. పరాత్పర

భాగముచే నాధ్యాత్మిక పరాత్పరున (శాశ్వతధర్మను) కును
క. నిర్విశేషభాగముచే నాధ్యాత్మికై కాంతికనుఖ (నిర్విశేష)
మునకును బ్రతిష్ఠయై యున్నాను.” అనివచించెను. వ్యాఖ్యాత
లిట నేమివ్రాసినను వ్రాయనిండు; విజ్ఞానదృష్టి కీపంచవివర్త పార్థ
క్యము సువ్యవస్థితమే. నిర్విశేషమగుతటస్థుడు - పరాత్పరు డభ
యాత్మ - అవ్యయుడాలంబనాత్మ - అక్షుడు నియంతాత్మ -
క్షుడు పరిణామ్యాత్మ. ఈ మొత్త మమృతవర్గము.

బ్రహ్మాత్మవ్యాఖ్యము:-

ఈశ్వరీ యాధియజ్ఞాత్మయే బ్రహ్మాత్మ. లేదా, ప్రాకృ
తాత్మ. దీనికి స్వయంభూ - పరమేష్ఠీ - సూర్య - చంద్ర
పురుషు లను పంచవివర్తములు. ఇవి యాధిదైవికములగు
నంశులు. వీనివలన నాధ్యాత్మికాంశల స్వరూపములేర్పడును.
1 అధ్యాత్మమందు స్వయంభూ అంశ ‘శాంతాత్మ’ 2 పరమేష్ఠి
యంశ ‘మహదాత్మ’ 3 సూర్యాంశ ‘విజ్ఞానాత్మ’ 4 చంద్రాంశ
‘ప్రజ్ఞానాత్మ’ 5 భూపిండభౌతికాంశ ‘శరీరాత్మ’ (ఆత్మావై
తనూ) వీనిమొత్త మాధ్యాత్మికబ్రహ్మాత్మ. లేక అధియజ్ఞాత్మ.
ఇదే ఆధ్యాత్మిక పంచపుండీర (జీవ) ప్రాజాపత్యబల్కా.

1. శాంతాత్మ:- ఆకాశాత్మక గుహాయాప సరోవరీ
ణావ్యక్తాత్మయే శాంతాత్మ. దీనినే అవ్యక్తాత్మయందురు.
ముక్తిదశయందు (పురుషాతిరిక్త) సంపూర్ణప్రపంచము మొదట
నీ శాంతాత్మయందే లీనమగును. చూడుడు:-

‘యదానదేవోవాగత్తి తదేదంచేష్టతేజాత్’

యదాస్వపితాంతాత్మా తదాసర్వం నిహితమ్”. (మనః1/52)

ఆధ్యాత్మికములగు దహరాకాశ, హృదయాకాశ - శరీరాకాశములు మూటికి బ్రతిష్ఠ ఆకాశాత్మకమునత్యలోకాత్మకమునగునీయవ్యక్తశాంతాత్మయే. ఇదే ఆధ్యాత్మికవేదసృష్టి కథిష్ఠాత. ఇయ్యది తన; వేద - సూత్ర - నియతి గూఢములచే ఆధ్యాత్మమందు బ్రతిష్ఠితమై యున్నది. బ్రహ్మాత్మకమగు నిది స్థితిరూపము. దీనికి కంపనములేనందున నిది శాంతాత్మ.

2. మహాదాత్మ:- ఆపోమయపరమేష్ఠియొక్క గుణత్రయ మూర్తిరూప మహదంశయే మహదాత్మ. ఇది శరీరాకృతికి, ఇంద్రియముల స్వాభావికప్రవృత్తి (ప్రకృతి)కి బ్రతిష్ఠ. శుక్రము దీనికి బ్రతిష్ఠాభూమి. ఇదే (మహదాత్మయే) ప్రజాతంత్రు వితాన మూలకారణము. 84 పితృప్రాణములతోగూడి యేడు తరములదనుక సమానరూపమున, వితతమగుచు నప్తపురుష పర్యంతము సాపిండ్యభావమునకు గారణమగుచున్నది. సత్త్వ రజస్తమః ప్రతిష్ఠయునిదే. దీనింగూర్చియే, ఏకోద్దిష్ట పార్వణాదిశ్రాద్ధములు గావింపబడుచున్నవి.

3. విజ్ఞానాత్మ:- ఇదినూర్యాంశ. దార్శనికులబుద్ధి. విశేష భావప్రవర్తిక. మనుజులందలి పెద్ద - చిన్న - ఉత్తమ - మధ్యమ - అధమాది భేదములకు గారణము. విషయముల వెంట బరువిడును, విషయములేకున్నను స్వతంత్రకల్పనలం గావించును. దీనికి ధర్మజ్ఞానాదులు ఎనిమిది వివర్తములు

కలవు. ఇది ప్రజ్ఞానాత్మతో (మనస్సుతో) నిత్యము సంబంధింపబడి యుండును. ధర్మాధర్మములకు దీనితోడనే సంబంధము. దీని ధర్మాచరణముచే కర్మాత్మ పుణ్యాత్మ యగును. అధర్మా చరణముచే అది పాపాత్మయగును. ఇదే యజ్ఞమునకు బ్రతిష్ఠయగుచు సౌరస్వర్గప్రాప్తికి కారణమగును.

4. ప్రజ్ఞానాత్మ:- ఇది చంద్రాంశ. దార్శనికుల మనస్సు. సర్వేంద్రియాను గ్రాహకమగుటచే సర్వేంద్రియమందురు. ఇంద్రియ సంచాలకమయ్యు వాను ఇంద్రియమర్యాదా బహిర్యుతమగుటచే దీని నసింద్రియమనన్పనియు నందురు. బుద్ధివలె నిది విషయములపై కరుగదు, అరుగజాలదు. విషయములే యింద్రియములద్వారా దీనిపై కరుడెంచును. సంకల్ప (పరిగ్రహ) వికల్ప (పరిత్యాగ) ముల కిది యధిష్ఠాత. ఇది విషయానక్తమై కర్మాత్మకు బంధకారణమును అనానక్తమై ముక్తికారణము నగును.

5. ప్రాణాత్మ:- పంచదేవతామయియు, అన్నాద ప్రకృతియుక్తయునగు పంచీకృత పృథివ్యంశమిది. పార్థివాన్నాద ప్రాణము అగ్ని-వాయు-అదిత్యులను మూడుభాగములు. దీని గర్భమందు దిక్సోమ - భాస్వరసోమము లనుమరిరెండు సౌమ్య ప్రాణము లిమిడియున్నవి: అన్న (సోమ) తత్త్వము అన్నాద (అగ్ని) తత్త్వముగర్భమున జేరగనే అన్నాదముగనై అన్నాద మనియే వ్యవహరింపబడును “తద్యదా సమాగచ్ఛతః అతైవాఖ్యాతే నాద్యం”. ఇట్లు అగ్నిత్రయా, సోమద్వయా

సంబంధముచే నొకేపార్థివమగు నన్నాదప్రాణము పంచావస్థాః నొందును. వీనికిబ్రభువు ప్రాణాత్మ (అన్నాదాత్మ) యొకటియే. ఈ యైదిటియంశలనుండియు, అధ్యాత్మసంస్థయందు గ్రమముగ (i) వాక్కు (అగ్ని) (ii) ప్రాణము (వాయువు) (iii) చక్షువు (ఆదిత్యుడు) (iv) దిక్సోమము (శ్రోత్రము) (v) భాస్వర సోమము) ఇంద్రియ మనస్సు అను పంచేంద్రియ ప్రాణముల వికాసము కల్గును. “యస్మిన్ ప్రాణాః మచధా సంవివేశ” అన్న ట్లీ పంచేంద్రియ ప్రాణములును ఆ సమష్టిగూప, లేదా, అవయవీకూపమగు నన్నాదమయ ప్రాణాత్మయం దర్పితములు. ఇంద్రియ వర్గమే తదీయ మౌలికస్వరూపము, కనుక నీప్రాణాత్మ నింద్రియాత్మ యనియు ననవచ్చును.

దీనికి రోదసీత్రిలోకి తోడనే సంబంధము. అన్నాద మగ్నిః అగ్ని నే రుద్రుడందురు. తత్సంబంధముననే యీ త్రిలోకి ‘రోదసి’ యనబడును. కనుకనే రోదసి రుద్రపత్ని యని పురాణము చెప్పును. ఈ త్రిలోకికి పృథివీ లోకము భూః. సూర్యలోకము స్వః. ఈ రెంటి మధ్యాకాశము భువః. సూర్యునకుబైని నాలవదగు నాపోలోకమున్నది ‘అస్తివై చతుర్థో దేవలోక ఆపః’ దీనికి దిక్సోమ - భాస్వర సోమము లను రెండు విభాగములు. మొత్తమీయైదిటను గ్రమమున అగ్ని వాయు ఆదిత్య దిక్సోమ-భాస్వర సోమములు ప్రతిష్ఠితములై యున్నవి. ఈయైదిటికి భూతేశరుద్ర సంబంధముచే నివి భూతాగ్నులు. వీనితోడనే ప్రాణాత్మకు సంబంధము.

ముందు జెప్పబడనున్న కర్మాత్మయు నన్నావ సంబంధము కలదే. ప్రాణాత్మయు నట్టిదే. కాని, రెంటికిని రోదసీ-స్తామ్య భేదముచే నర్వథా పార్థక్యమున్నది. ప్రాణాత్మ ప్రకృతి, కర్మాత్మవైకారికము. ప్రాణాత్మకు బ్రహ్మసత్వముతోడను, కర్మాత్మకు దేవసత్వమున సుక్రముతోడను సంబంధము. ప్రాణాత్మ స్వరూపనిష్పత్తి రోదసీ త్రిలోకీనామక వాద్ధివత్రిలోకి జెందిన పంచదేవతల నలన నైనది. కర్మాత్మ స్వరూప నిష్పత్తి స్తామ్యత్రిలోకీ నామక వాద్ధివత్రిలోకి వలన నైనది. ఈ రెండు భేదములను చక్కగ గమనించి యాత్మ వివర్తముల నెరుంగవలయునే గాని నామమాత్రమున విరోధ మున్నదని పొరపడరాదు. కానిండు:

ఇంతవరకు: - ఈశ్వరసంస్థకు జెందిన స్వయంభూది పంచక ప్రత్యంశలవలన అధ్యాత్మ సంస్థకు జెందిన శాంతాత్మ - మహాదాత్మ-విజ్ఞానాత్మ-ప్రజ్ఞానాత్మ-ప్రాణాత్మలను నీ పంచప్రాకృతాత్మల స్వరూప నిష్పత్తియు నైనదని తేలినది. ఇదే ఆధ్యాత్మికాత్మ వ్యూహమందలి బ్రహ్మాత్మవర్గము. దీనినే బ్రహ్మ సత్కాత్మ అధ్యుజ్ఞాత్మ యందురు:- ఈ పరిలేఖల నవలోకింపుడు:-

1. బ్రహ్మాత్మవర్గ:-బ్రహ్మసత్కాత్మ

1. శాంతాత్మ-అవ్యక్తమ్-ప్రాణ:-స్వాయంభువః
2. మహానాత్మ-మహాన్-అప:-పారమేష్ఠ్యః
3. విజ్ఞానాత్మ-బుద్ధి-వాక్-సౌరః

4. ప్రజ్ఞానాత్మా-మనస్సు-అన్నమ్-చాంద్రః
5. ప్రాణాత్మా-ఇంద్రియములు, అన్నాదః-పార్థివః

2. రోదనీ త్రైలోక్యమ్ ప్రాణాత్మా

5. దిక్పాదుః- } పారమేష్ఠ్యాపః శ్రోత్రం,
4. భాస్వరసోమః } పారమేష్ఠ్యాపః మనః
3. ఆదిత్యః-సూర్యః-సువః-చక్షుః
2. వాయుః, అంతరిక్షం, భువః-ప్రాణః
1. అగ్నిః-వృధివిధూః-వాక్.

3. శుక్రాత్మప్రహము.

ఈ శుక్రాత్మకు స్త్రామ్యత్రిలోకియందలి యన్నాదాగ్నితో సంబంధము. ఈశ్వరీయ సర్వభూతాంతరాత్మను వివరించుచో వృధివిధి: 1. జగతి, 2. సాగరాంబర కి. మహీ, అను, మూడు స్వరూపములను జెప్పియుంటిమి. ఆ మూడుస్వరూపములను, వానితో సంబంధముగల యాత్మవివర్తములను ఎదుటనుంచికొని యీ శుక్రాత్మను విచారింపవలయును. ఆసర్వభూతాంతరాత్మ స్వరూపసంస్థాక్రమములే, సరిగా నీ శుక్రమూర్తి భూతాత్మకును గలవు. అది సాక్షీసుపర్ణము, ఇది భోక్తాసుపర్ణము. దానిస్వరూపమును అగ్ని-వాయు-ఆదిత్య (ఇంద్రు) ల పారస్పరిక వైకారిక యజ్ఞము వలననే సంపన్నమయినది. దీని స్వరూపమును ఈ త్రిదేవమూర్తి వలననే సంపన్నమయినది.

అగ్నితత్త్వ త్రివృద్భావమువలన నీ వైకారిక శుక్రాత్మకు 9. రూపములగును. తద్విశేషవివరణములు, మరొకచో జూచు

శౌనవచ్చును. వ్రస్తుతేమిట నామామాత్రోల్లేఖన గావించుము. నాగాపోగులు మూడు శుక్రములు. 1. వాక్కుక్రమునకు 4కి స్తోమావచ్చిన్న 'మహీ' పృథివితోడను, 2. ఆపశ్చక్రము నకు 3కి స్తోమావచ్చిన్న 'సాగరాంబర' పృథివితోడను, 3. అగ్ని శుక్రమునకు:- 21 స్తోమావచ్చిన్న 'జగతి' పృథివితోడను సంబంధముగలదని వెనకటి సర్వభూతాంతరాత్మ ప్రకరణమునందు సపరిలేఖముగా జెప్పబడినది.

ఈమూడే యమృతశుక్రములు. వీనివలననే మహాపృథివీ రూపమగు నిస్తామ్యుత్రిలోకే స్వరూప మేర్పడినది. వీనికే మూడు మర్త్యవస్థలున్నవి. ఈమర్త్యశుక్రములవలన భూపిండ స్వరూపము సంపన్నమయినది. యజ్ఞభాషయందు, మర్త్య శుక్రమూర్తియగు భూపిండమును కృష్ణాజనమనియు అమృత శుక్రమూర్తియగు మహాపృథివిని పుష్కరపర్ణమనియు నందురు. చయనపరిభాషయం దీరెంటిని, 'ఆషాడ' - 'ఉషా' అనియు, విజ్ఞానభాషయందు, చిత్వ - చితేనిధేయ నామములను బిలుతురు. ఇందుమొదట చిత్వభూపిండముంజాతము.

భూపిండమునకు వాగ్నౌ ద్యో అను మూడు మనోతలని చెప్పితిమి. శుక్రమున కమృత - మర్త్య భేదముండుటచే నీపార్థివ మనోతలకును రెండవస్థలు సిద్ధించును. కాగా:- 1. మర్త్య వాఙ్మనోతకు మర్త్యగ్నితోడను, 2. మర్త్యగౌమనోతకు మర్త్యపః శుక్రముతోడను 3. మర్త్యద్యౌమనోతకు మర్త్య వాక్కుక్రముతోడను, సంబంధముండును:-

భూః - భువః - స్వః అను నీ మూడువ్యాహృతులకు భూషిం
డముతోడను పృథివి - అంతరిక్ష - ద్యౌ - అనునీ మూడు లోక
ములకును మహాపృథివితోడను సంబంధముగలదు. ఈరెండును
పర్యాయసంబంధము గలవనుకొనుట హఠపాటు. అనగా ద్యౌ -
స్వః; అంతరిక్షం - భువః; - పృథివీ - భూః; ఇవిపర్యాయములు
గావు. “దివంచపృథివీం చాంతరిక్షమథోసుచః” ఇత్యాది
మంత్రమందు స్వః యను దానిని ద్యులోకముకంటె వేరుగ
లెక్కించుటయే ఈ పర్యాయసంబంధము తప్ప అని స్ఫురింప
జేయును. అరెంటికిని బార్ధివసంస్థయందు ద్యౌ - అంతరిక్ష -
పృథివీ - భూః - భువః - స్వః అను క్రమము నెరుంగవలయును.

అన్నిటికిబైని ద్యౌస్తర. దానిగర్భమం అంతరిక్షస్తర.
దానిగర్భమందు పృథివీస్తర. తద్గర్భమందు భూస్తర. - అందు
స్వస్తర యున్నవి. ఇక: 1 ద్యౌతో ద్యౌనామకమగు నమృత
మనోతకును, వాఙ్నామకామృత శుక్రమునకును, 2 అంతరిక్ష
ముతో గౌనామకామృతమనోతకును, ఆపోనామకామృత
శుక్రమునకును, 3 పృథివితో వాఙ్నామకామృతమనోతకును,
అగ్నినామకామృతశుక్రమునకును సంబంధములు. ఇట్లే
1 భూఃతో వాఙ్నామక మర్త్యమనోతకును అగ్నినామక మర్త్య
శుక్రమునకును, 2 భువఃతో గౌనామక మర్త్యమనోతకును,
ఆపోనామక మర్త్యశుక్రమునకును 3 స్వఃతో ద్యౌనామక
మర్త్యమనోతకును, వాఙ్నామక మర్త్యశుక్రమునకును సంబం
ధములు.

భూపిండముయొక్క కేంద్రము స్వర్లోకము. ఇచటనే వాగ్రూప మర్త్యశుక్రమును, ద్యౌరూపమర్త్య మనోతయు. బ్రతిష్ఠితములు. ఇదే మొదటిదగు బ్రహ్మసంస్థ. దీనింగూర్చియే, “ప్రజాఽతిశ్చరతిగర్భే” అని చెప్పబడినది. 2 పిమ్మటపై దాబోమయస్తరము. ఇదే భువర్లోకము. దీని కొరకే “అథోభువనపాతాళంబలిసద్గరసాతలమ్” అనువచనము. ఇచటనే ఆహారూప మర్త్యశుక్రము, గౌరూప మర్త్యమనోతయు బ్రతిష్ఠితములు. ఇదే విష్ణుసంస్థ. 3 అన్నిటికి బైన మృణ్మయస్తర. ఇదే ప్రతిష్ఠాలక్షణ భూపిండము. భూలోక మిదే. ఇచటనే అగ్నిరూపమర్త్య శుక్రమును, వాగ్రూపమర్త్య మనోతయును బ్రతిష్ఠితములు, ఇదే మూడవదగు రుద్రసంస్థ.

భూపిండమును మహాపృథివీలక్షణ స్త్రామ్యుత్రిలోకిని వేరు నేయునది ‘ఏమూషవరాహ’ నామక వాయువు. ఈస్థిర వాయువు, ఆవహ, ప్రవహ సంవహాది సప్తస్వరూప ధారణ గావించి భూపిండము నలువంకలను బ్రతిష్ఠితమై యున్నది. భూపిండమును స్వస్వరూపమున నిల్పుటయే దీనిపని. విశకలన ధర్మముగల యగ్ని భూపిండమును విదీర్ణము గావించగోరును. కాని, యీ వరాహవాయు దృఢవేష్టనముచే నది యట్లు కాకున్నది. కనుకనే వరాహమును భూపిండోద్ధారక మని చెప్పియున్నారు. కనుకనే పృథివి వరాహపత్నిగా బురాణము లందు వర్ణింపబడినది. ఘనతయే పృథివీ స్వరూపము. ఈ ఘనతా ప్రవర్తకము, రక్షకము ఈ వరాహప్రజాపతియే.

వరాహధరాతలము మొదలు 21 స్తోమపర్యంతమును పృథివీలోకము. ఇందు వాఙ్మామ కామృతమనోతయు, అగ్ని నామ కామృతశుక్రము నున్నవి. ఇది మొదటిదగు రుద్ర సంస్థ. 31 స్తోమపర్యంతము అంతరిక్షలోకము. ఇందు గౌ నామ కామృతమనోతయు, ఆపోనామకామృతశుక్రము నున్నవి. ఇది రెండవదగు విష్ణుసంస్థ. 41 స్తోమపర్యంతము, ద్యులోకము. ఇందు ద్యానామ కామృతమనోతయు, వాఙ్మామ కామృతశుక్రమునున్నవి. ఇదే మూడవదగు బ్రహ్మసంస్థ. ఈ మూడమృతసంస్థలనే వెనుక జగతీ - సాగరాంబర - మహీ, అని వ్యవహరించితిమి. ఇందు జగతియే పృథివి. సాగరాంబర యంతరిక్షము. మహీయే ద్యా. ఈ మూటను అవాంతర త్రైలోక్యము లున్నవి. ఇట్లు:- మూడు స్తావ్యత్రిలోకు లేర్పడును. ఈవివరమంతయు వెనుక, ఈశ్వరీయ ప్రకరణమునందు విస్తరించితిమి.

అమృతభాగము దివ్యము. మర్త్యభాగము భౌతికము, ఈదివ్యభౌతికభేదముంబట్టి పార్థివాత్మయు రెండు విధములు; భూతాత్మకు మర్త్యభూపిండముతోడను, దివ్యాత్మకమృత పృథివితోడను సంబంధము. మర్త్య భౌతిక పిండమునందు 1 భూపిండము, 2 వాయుస్తర యను రెండుభాగములు చెప్పి యుంటిమి. ఈ రెండుభాగములును భౌతికములే. ఇందు— భూపిండ ప్రత్యంశ శరీరాత్మ. వాయ్వంశ హంసాత్మ. ఒక సాంవత్సరిక పరిక్రమానంతరము శరీరమునందు ఘనత యేర్ప

దును. ఘనతా సూచకములు దంతములు. వాయువునకు ఘన తతో సంబంధమంటిమి కదా! దంతనిర్గమన కాలమందే వాయవ్యహంసాత్మ భౌతికశరీరమున బ్రవేశించును. అంతకు బూర్వ మేతదాగమనములేదు; కర్మభోక్తయగు కర్మాత్మ, స్థూలశరీరమును విడచినను, ఆశరీరభూతములు, మహాభూతము లందు గలయకున్నంతవరకు సహంసాత్మ యాశరీరమును విడు వదు; హంసాత్మయొక్క యీబంధమును విడిపించుకొరకే ఆర్యసభ్యత, శరీరమునకు దాహసంస్కార మావశ్యక మన్నది. దుఃఖోత్పత్తికిబూర్వము, హంసాత్మాగమనము లేనందున నప్పటిశరీరమునకు దహనసంస్కారము నిషేధించినది. ఇంతకు జెప్పదలచినది:- “వాగాపోగ్నిమయమును, వాక్ప్రధానము నగు భూపిండమునుండి శరీరాత్మ (బాహ్యత్మ) యుత్పన్న మగును. ఇదే అన్నమయపురుషుడు, అన్నాహుతి యున్నంత వరకే దీనినత్త. తదుక్తాంతియే దీనియుక్తాంతి. చిత్వా గ్నియే దీనిస్వరూపము. రెండవది ఆపశ్యుక్రమయహంసాత్మ. ఈ రెంటికిని భూపిండాంశతోడనే సంబంధము.” అనియే.

ఇక దివ్యపృథివి జూతము:- దీని కగ్నివాయు ఇంద్రు లను మూడు వివర్తములు. వీనితో గ్రమముగ అగ్ని - ఆపః - వా క్యుక్రమములకు సంబంధములు. ఈశుక్రభేదముచే ఈ యొకే దివ్యాత్మకు 1 అగ్నిప్రధానవైశ్వానరము, 2 వాయుప్రధాన త్రైజనము, 3 ఇంద్రప్రధానప్రాజ్ఞము అను మూడు భేదములు. ఇవి వరుసగ, ధాతుజీవ - మూలజీవ - జీవజీవుల కాత్మలు.

ఇట్లు ఒకేదివ్యాత్మకు 1 అర్థప్రధానవైశ్వానరాశ్శ్చ 2 క్రియాప్రధానతైజసాత్మ 3 జ్ఞానప్రధానప్రాజ్ఞాత్మ యను మూడు వివర్తములు.

ఇంద్రమయ ప్రాజ్ఞాత్మయందే సోమమునకు సంబంధము. చిదాత్మ (ఈశ్వరుని) యవతార మిటనే జరుగును. ఈప్రాజ్ఞాత్మకు ఈశ్వరజన్మా, ఈశ్వరాంశ, ఈశ్వరాభిన్న - భేదముచే మూడునిర్తములు. 1 వాసనాసంస్కారమయ కర్మమూర్తి యీశ్వర జన్మయగు ప్రాజ్ఞాదు కర్మాత్మ. 2 జ్యోతిర్లక్షణ జ్ఞానసుయేశ్వరాంశప్రాజ్ఞాదు చిదాభాసుడు. 3 అర్థమయ, ఈశ్వరాభిన్న సర్వశక్తిలక్షణ ప్రాజ్ఞ దీశ్వరుడు.

ఈయాధ్యాత్మికేశ్వరునకును, మహాప్రాణ వాగ్భేదమున మూడునిర్తములు. 1 మనోమయేశ్వరుడు విభూతిలక్షణుడు; 2 ప్రాణమయేశ్వరుడు ఊర్గ్లక్షణుడు, 3 వాఙ్మయేశ్వరుడు శ్రీలక్షణుడు; ఈయాత్మవివర్తముల నన్నింటిని గలిపికొన్నచో శుక్రవర్గమందు 9 ఆత్మవివర్తములగును.

ప్రకారాంతరముగ:- (i) శరీరాత్మ:- వాగ్జన్యము, భూతమయము. (ii) హంసాత్మ:- అజ్ఞాన్యము, వాయుమయము. (iii) దివ్యాత్మ:- అగ్నిజన్యము ప్రాణమయము. దీని వివర్తములు 1 కర్మాత్మ 2 చిదాత్మ 3 ఈశ్వరుడు, అని మూడు. ఇందు 1 కర్మాత్మ:- వాసనామయము, ఈశ్వరజన్మా. ఈశ్వరునకు (సర్వభూతాంతరాత్మకు) 1 నిరాట్మ 2 హిరణ్యగర్భుడు 3 సర్వజ్ఞుడు అను మూడుకళలను జెప్పితిమిగదా. వైశ్వానర

తెజస ప్రాజ్ఞహవ కర్మాత్మ యాత్రికశేష్యరునుండి వెలసినది. 2 చిదాత్మ (చిదాబానుడు) జ్యోతిర్మయుడు, ఈశ్వరాంశ. 3 ఈశ్వరుడు:- శక్తిమయుడు, ఈశ్వరాభిన్నుడు. ఈ ఈశ్వరుడు: (i) సత్యాత్మ (ii) యజ్ఞాత్మ (iii) సర్వభూతాంతరాత్మ యును. భేదమున మూడువిధములు. (i) వాగగ్నిమయ సప్తలోక కరీకము—ర్షి (సప్తవితస్తికాయ) బ్రహ్మయే సత్యాత్మ మొదటి యాశ్వరసంస్థ యిదే. (ii) వాగగ్నిమయ హిరణ్యగర్భశరీరము—ర్షి విష్ణుప్ర యజ్ఞాత్మ. ఇదే రెండవ ఈశ్వరసంస్థ. (iii) అన్నావాగ్నిమయ మర్త్యతైలోక్య (రోదనీతైలోక్య) కరీరమూర్తి మహాదేవుడే 'సర్వభూతాంతరాత్మ.' ఇదేమూడవ యాశ్వరసంస్థ. ఈత్రిమూర్తి యాశ్వరుడే జీవశరీర పరిచ్ఛిన్నుడగుచు, జీవాత్మపై తన బ్రహ్మకళచే ఊర్ గాభవమును, విష్ణుకళచే శ్రీభావమును, మహాదేవకళచే విభూతిభావమును ప్రవర్తిల్లజేయును. అనగా నాభావముల కనుగ్రాహకు డగునని తాత్పర్యము. ఏజీవాత్మలయందీ ఊర్ - శ్రీ - విభూతి భావములగవడునో వానిపై నీశ్వరుని విశేషానుగ్రహమున్నట్లు భావింపవలయును. "యద్యద్విభూతిమత్సత్త్వం శ్రీమదూర్జితమేవ వా, తత్తదేవావగచ్ఛత్త్వం మమ తేజోఽంశసంభవమ్." (గీతా)

ఈ చెప్పబడిన 3 ఆత్మవివర్తములకును, వాగాపోగ్నులను మూడు శుక్రములందె యంతర్భావము. కనుకనే ఈ యాత్మ వర్గమును 'శుక్రాత్మ' యందుము. ఇదే వైశాఖాశ్మపర్వము. ఇదే ఆయశ్వశృపృక్షమునకు మూడవదగు శుక్రము. ఈవిధ

ముగ:-శుక్రాత్మకు 9, బ్రహ్మాత్మకు 6, అమృతాత్మకు 4 మొత్తము జీవాత్మస్వరూపమందు 18 ఆత్మవివర్తములగును. పరమార్థతః ఆత్మయొకడే. వ్యవహారతః ఆత్మలు 18. జీవుడాత్మకాదు, ఆత్మగ్రామము. విజ్ఞానసమృతములగు నీ 18 ఆత్మవివర్తముల నెరుంగుటే వైజ్ఞానికాత్మపరీక్ష. ఈకింది పరిలేఖలను చక్కగా గమనింపవలయును.

శుక్రాత్మ:-

1. శరీరాత్మా - ధూతమయః - వాక్సుక్రః	} పార్థివః
2. హంసాత్మా - వాయుమయః - ఆపశ్చక్రః	
3. దివ్యాత్మా* - అగ్నిమయః - అగ్నిశుక్రః	

1. 6. ద్యౌః-ద్యౌః-వాక్-48-మహీ.	} మహాపృథివీ
2. 5. అంతరిక్షమ్-గౌః-ఆపః-33-సాగరాంబరా.	
3. 4. పృథివీ - వాక్-అగ్నిః-21-జగతి	

1. 3. ధూః-వాక్-అగ్నిః-	} -----ధూపిండః
2. 2. భూః-గౌః-ఆపః-	
3. 1. స్వః-ద్యౌః-వాక్-	

ధూపిండః-	} వాక్	} శరీరాత్మా		
వాయుస్తరః-			ధూతమయీపృథివీ-తతః	హంసాత్మా
			ఆపః-	

మహాపృథివీ-అగ్నిః-ప్రాణమయీపృథివీ-తతః-దివ్యాత్మా.

1. శరీరాత్మ - ధూతమయః - అగ్నిశుక్రః
2. హంసాత్మ - వాయుమయః - అప్ శుక్రః
3. దివ్యాత్మ* - అగ్నిమయః - వాక్సుక్రః

6. కర్మాత్మ - ఈశ్వరజస్మా - వాసనాలక్షణకర్మమయః - అగ్నిశుక్రః [1]
6. చిదాభాసః - ఈశ్వరాంశః - బోధిర్లక్షణజ్ఞానమయః - అప్ శుక్రః [2]
- 7.* ఈశ్వరః - ఈశ్వరాభిన్నః - సర్వశక్తిలక్షణార్థమయః - వాక్సుక్రః [3]

- 3.* శైశ్వానరః - అగ్నిమయః - అగ్నిశుక్రః
4. లైజసః - వాయుమయః - అప్ శుక్రః
5. ప్రాజ్ఞాత్మ - ఇంద్రమయః - వాక్సుక్రః

అ
భ
త్వ

7. ప్రాణమూర్తిశ్వరః-ఉర్లక్షణః-
8. వాణ్మూర్తిశ్వరః-క్రిలక్షణః-
9. మనోమూర్తిశ్వరః-విధూలక్షణః-

1. (అప్ శుక్రః)
2. (అగ్నిశుక్రః)
3. (వాక్సుక్రః)

ప్రకారాంతరముగ:-

2. { 1. శరీరాత్మా-వాగ్జన్యః-ధూతమయః
2. హంసాత్మా-అబ్జన్యః-వాయుమయః
3. దివ్యాత్మా-అగ్నిజన్యః-ప్రాణమయః } ధూతాత్మా
3. { 1. కర్మాత్మా-వాసనామయః-ఈశ్వరజన్మా-అగ్నిః
2. చిదాభాసః-జ్యోతిర్మయః-ఈశ్వరాంశః - ఆపః
3. ఈశ్వరః-శక్తిమయః-ఈశ్వరాభిన్నః - వాక్ } జీవాత్మా
1. సత్యాత్మా-బ్రహ్మ-హేర్జంప్రవర్తయతి వాక్
2. యజ్ఞాత్మా-విష్ణుః-క్రియంప్రవర్తయతి ఆపః
3. సర్వభూరాంతరాత్మా-మహాదేవః-విభూతిం
ప్రవర్తయతి-అగ్నిః } ఈశ్వరాత్మా

ఇది శుక్రాత్మనిరుక్తి

జీవాత్మ వ్యూహము:-

1. ఆమృతమ్	పరాత్పరః -	1. అభయాత్మా	1
2. ఆమృతమ్	పురుషః	{ 1. ఆవ్యయః-ఆలంబనాత్మా 2. అక్షరః-నియంతాత్మా 3. క్షరః-పరిణామ్యాత్మా	2
తదేవామృతముచ్యతే			3
			4
3. బ్రహ్మ - ప్రకృతి		{ 1. కాంతాత్మా (ఆవ్యక్తం) 2. మహదాత్మా (మహత్తు) 3. విజ్ఞానాత్మా (బుద్ధి) 4. ప్రజ్ఞానాత్మా (మనస్సు) 5. ప్రాణాత్మా (ఇంద్రియములు)	5
తద్రూపాత్మా			6
			7
			8
			9

4. శుక్రమే - ప్రకాశిక:	1. శరీరాత్మా	10
	2. హృదయాత్మా	11
	3. కైవాటాత్మా	12
	4. ప్రాణాత్మా	13
తదేవశుక్రం	5. అపరాధాత్మా	14
	6. చిదాత్మా	15
	7. సత్వాత్మా	16
	8. మహాత్మా	17
	9. సర్వభూతాంతరాత్మా	18

వైష్ణవో దృష్టితో రాత్మపరమేశ్వరణము సమాప్తమయినట్లే. ఈ మాన్యన్యూహపరిజ్ఞానముచే ఆత్మనంబుధి సంబేహములు చాలవగకు నిసృత్తములగును. గీత వీనినన్నిటిని నూచింపుచు అవ్యయునిపై విశ్రాంతి నొందినది. ఉపనిషత్తులన్నియు సవ్యయునో, తత్సమకక్షకుజెందిన పరాశ్చగునో ముఖ్యలక్ష్యము గావించుకొన్నవి - యను దృష్టితో నాత్మ శాస్త్రము లన్నియు సభిన్నార్థకము లైనను; ప్రతిపాదించు మార్గములు మాత్రము భిన్నములు; ఒకటి ప్రజ్ఞానముద్వారా, వేరొకటి విజ్ఞానముద్వారా, ఇంకొకటి సహజద్వారా, లక్ష్యముం జేసుచుండును. ఈవివరము మరొకచో జూడవచ్చును. ప్రస్తుతమున కొకయుదాహరణమునకు కతోపనిషత్తుంగొనుడు. ఇది భోక్తాత్మ యను కర్మాత్మ ద్వారా లక్ష్యప్రాప్తి కుపాయమును జెప్పుచున్నది:-

“ప్రాజ్ఞానూపకర్మాత్మ. మొదటి కేనవాఙ్మనస్సులను సంయమనము గావించవలయును. మనస్సును జ్ఞానాత్మ (బుద్ధి-విజ్ఞా

నాత్మ) యందును, జ్ఞానాత్మను మహదాత్మయందును, దానిని శాంతాత్మయందును సంయమనము సేయవలయును.” అనుచు వాక్కు (ఇంద్రియరూప-ప్రాణాత్మ) మనస్సు (ప్రాణాత్మ) విజ్ఞానాత్మ - మహదాత్మ - శాంతాత్మ యను పంచప్రాకృతాత్మలందును గ్రమముగ నారూఢముచేసి దానిని (శుక్రమూర్తి కర్మాత్మను) ఆ పురుషాత్మం జేస్తుచున్నది. ఈ వచన మరయదగినది:-

“యచ్ఛ్చద్వాజ్ఞానసీ ప్రాజ్ఞ స్తద్యచ్ఛేద్ జ్ఞానాత్మని
జ్ఞానమాత్మని మహతి తద్యచ్ఛ్చ చ్ఛాంతాత్మని” (కత)

ఇట్లు ఈ యుపనిషత్తునందు, మరొకతావునందును ఈ యాత్మభేదము స్పష్టీకరింప బడినది. శరీరాత్మ కర్మాత్మకాయ తనము, అది శరీరముననుండి యింద్రియములద్వారా అర్థసంచయము గావించును. ఆయర్థములకు మనస్సుతో సంబంధము కలుగును. ప్రజ్ఞానాత్మ (మనస్సు) విజ్ఞానాత్మయందును, అది మహదాత్మయందును అది అవ్యక్తాత్మ యందును, అది పురుషాత్మయందును అర్పితములు. ఇదే జీవాత్మకు పరాకాష్ఠ - ఇట్లు శరీరమందున్న శుక్రమూర్తికర్మాత్మ, 1 ఇంద్రియ లక్షణ ప్రాణాత్మ - తద్యుక్తములగు అర్థములు, మనస్సు - బుద్ధి - మహత్తు - అవ్యక్తము అనువానిం గ్రమముగదాటి పురుషాత్మం జేరనేర్చునని చెప్పుచున్నది. చూడుడు:-

‘ఇంద్రియేభ్యఃపరాహ్యర్థా ఆర్థేభ్యశ్చ పరంమనః
మనసస్తుపరాబుద్ధిః బుద్ధీరాత్మా మహాన్ పరః.

మహతఃపర మవ్యక్తం అవ్యక్తా తుపరషః పరః

పురుషా స్స పరం కించిత్ సాకాష్టా సాపరాగతిః" (కృ)

(i) విజ్ఞానాత్మయే జ్ఞేత్రజ్ఞాత్మ. ఇదేకారముత. (ii) ప్రాజ్ఞ
లక్షణ కర్మాత్మయే కర్మకర్త. ఇదే భూతాత్మ. (iii) వైశ్వా
నర - తైజస - ప్రాజ్ఞమూర్తి కర్మాత్మయే జీవాత్మ. కాని
దీని జీవత్వము మహదాత్మపై నాధారపడి యున్నది. చిదం
శమునకు యోని మహత్తే. కనుక మహత్తునే జీవాత్మయందుము.
విజ్ఞానాత్మ (జ్ఞేత్రజ్ఞాత్మ), జీవాత్మ (మహదాత్మ) అను నీ
రెండును ప్రజ్ఞానమనస్సు ద్వారా భూతభాగయుక్తములై
యా కర్మాత్మరూప భూతాత్మను కర్మభోగార్థ మాయా
యోనులకుం గొంపోవు చుండును. మహాన్ - జ్ఞేత్రజ్ఞయుక్త
భూతాత్మయే, పాపపుణ్య - ధర్మాధర్మ సంస్కారముల కథి
కారి. కనుకనే ధర్మశాస్త్రము లీమూడాత్మ వివర్తములనే లక్ష్య
ములుగ బెట్టుకొన్నవి. ఈమనువచనముం గమనింపుడు.

“యోఽస్యాత్మనఃకారయితా తంజ్ఞేత్రజ్ఞప్రచక్షతే
యజతోతితుకర్మాణి సభూతాత్మోచ్యతేబుధైః
జీవసంజ్ఞోఽంతరాత్మాన్యః సహజఃసర్వదేహీనాం
యేనవేదయతేసర్వం సుఖందుఃఖంచజన్మసు,
తావుభాభూతసంపృక్తా మహాన్జ్ఞేత్రజ్ఞవీవచ
ఉచ్చావచేషుభూతేషు స్థితం తం వ్యాప్యతిష్ఠతః”
అసంఖ్యామూర్తయస్తస్య నిష్పతన్తి శరీరతః
ఉచ్చావచానిభూతాని సతతంచేష్టయన్తి యః
పంచభ్యవీవమాత్రాభ్యః ప్రేత్యదుష్కృతినాంనృణాం

శరీరంయారూఢియై, అస్యదుష్పద్యతే ద్రువమ్
 తేనానుభూయతాం యామీః శరీరేణేహ యాతనాః
 తాన్వేక భూతమాత్రాః సుప్రలీయంతే విభాగశః॥
 సోఽనుభూయా సుఖోచక్రాన్ దోషాన్ విషయసంగజాన్
 వ్యుపేతకల్పయోఽప్యేతి తావేవోభామహాజనా॥
 తౌధర్మంపశ్యతస్తస్య పాపంచాతంద్రితౌసహ,
 యథ్యాచప్రాప్నోతి సంపృక్తః ప్రేత్యేహచ సుఖాసుఖం,
 యద్యాచరతిధర్మంస ప్రాయశోఽధర్మమల్పశః
 తైరేవచావృతోభూతైః స్వర్గేసుఖముపాశ్నుతే
 యదితప్రాయశోఽధర్మం సేవతేధర్మమల్పశః
 తైర్భూతైః సహజ్యోత్తా యామీః ప్రాప్నోతి యాతనాః
 యామీస్తాయాతనాః ప్రాప్య సజీవో వీతకల్మషః
 తాన్వేకపంచభూతాని పునరప్యేతిభాగశః
 ఏతాదృప్త్యాఽస్యజీవస్య గతిఃస్వేనైవచేతసా
 ధర్మతోఽధర్మతశ్చైవ ధర్మేదధ్యాత్సదామనః॥

ఇక గీతసన్వేషింతము, దానిని సర్వశాస్త్రమంటిమి. కారణము? అం దన్ని యాశ్మవివర్తములును సూచింపబడినవి. చరమలక్ష్యమగు నవ్యయప్రాప్తి సోపాయముగ వివరింపబడినది. ఆత్మవిషయమున నెరుంగవలసిన పన్నియు నిందున్నవి. మొదట సమృతాత్మం గైకొనుడు. దీనికి వెనుక జెప్పబడిన
 1. రసరూపనిర్వికేషము, 2. రసబలరూప పరాత్పరము, 3. అవ్యయము, 4. అమృతప్రకృతి రూపమగు అక్షరము, 5. బ్రహ్మరూపక్షరము, అనునీ పంచవివర్తములును ఒకేచోట గీత యిట్లు నిరూపించె గదా!

“బ్రహ్మణోహిప్రతిష్ఠాహం అమృతస్యావ్యయస్యచ
కాశ్వతస్యచధర్యస్య సుఖస్యైకాంతికస్యచ.”

ఇది సమష్టి నిరూపణము. ఇక వ్యష్టిగఁ బరిష్పిశేష - పరాత్పరముల నిరూపింప శక్యముకాదు. కారణము? వ్యష్టికి మాయాపరిచ్ఛేద ముండనిలయును. అ రెండవవి నో మాయా తీతములు; కనుక వ్యష్టినిరూపణకు నెట్లయ్యెనని. కనుకనే గీత యందు అమృతాత్మ్య యనగా అన్యమానగర్భము లను మూడు నివర్తము లే వ్యష్టినిరూపణముల నిరూపింపబడినవి. ఈ పదములను వివరింపుడు:-

1. అవ్యయాత్మ - (అమృతాత్మ)

ఈశ్వరావ్యయః-

1. ఉర్వమూలమధశ్శాఖ మశ్వత్థం ప్రాహారవ్యయం
ఛందాంసియస్యపర్ణాని యస్తంవేద సవేదవిత్.
2. గతి ర్భర్తా ప్రభుః సాక్షీ నివాసః శరణం సుహృత్
ప్రభవః ప్రళయః స్థానం నికానం బీజమవ్యయం.
3. తపామ్యహ మహంవర్షం నిగృహ్ణా మృత్యుజామిచ
అమృతంచైవ మృత్యుశ్చ సదసచ్ఛాహ మర్జున.

జీవావ్యయః:-

4. ఉపద్రష్టానుమంతాచ ఛర్తాభోక్తా మహేశ్వరః
పరమాత్మేతి చాత్మైక్యో దేహేఽస్మిన్ పురుషః పరః.
5. అనాదిత్వాన్నిర్గుణత్వాత్ పరమాత్మాఽయ మవ్యయః
శరీరస్థోపి కాంతేయ సకరోతి నలిప్యతే.

6. నాహంప్రకాశః సర్వస్య యోగమాయా సమావృతః
మాహోఽయం నాభిజానాతి లోకో మా మజ మవ్యయమ్.

2. అక్షరాత్మా:-

1. యేత్వక్షరమనిర్దేశ్య మవ్యక్తం పర్యుపాసతే
సర్వత్రగ మచింత్యంచ కూటస్థ మచలం ధృవమ్.
2. అక్షరంబ్రహ్మపరమం స్వభావోఽధ్యాత్మముచ్యతే
భూతభావోద్భవకరో విసర్గకర్మసంజ్ఞితః.
3. యక్షరంవేదవివోచనంతి విశంతియ ద్యతయో వీతరాగాః
యదిచ్ఛంతి బ్రహ్మచర్యంచరంతి తత్తేవపంచంగ్రహేణ ప్రవక్ష్యే.
4. ఓమిత్యేకాక్షరం బ్రహ్మ వ్యాహరన్ మామనుస్మరన్
యఃప్రయాతి త్యజన్ దేహం సయాతి పరమాంగతిం.
5. అవ్యక్తోఽక్షర ఇత్యామాః తమామాః పరమాంగతిం.
6. అవ్యక్తోఽయ మచింత్యోఽయ మవికార్యోఽయ ముచ్యతే
తస్మాదేవం విద్వత్సనం నానుశోచితు మర్హ సి.

3. క్షరాత్మా:-

1. అవ్యక్తాదవ్యక్తయః సర్వాః ప్రభవన్త్యహరాగమే
రాత్ర్యాగమే ప్రతీయంతే తత్తే)వాఽవ్యక్త సంజ్ఞకే.
2. అవ్యక్తాదేవి భూతాని వ్యక్తమధ్యాని భారత
అవ్యక్తనిధనాన్యేవ తత్ర కాపరిదేవనా.

4. షోడాశీపురుషాత్మా:-

1. ద్వావిహ పురుషే లోకేక్షర శ్చక్షర ఏవచ
క్షరః సర్వాణి భూతాని కూటస్థోఽక్షరఉచ్యతే.

2. ఉత్తమఃపురుషస్త్వస్యః పరమాత్మేభ్యదాత్మాత్మః
యో లోకత్రయమావిశ్య విభక్త్యవ్యయకశ్చరః.

2. బ్రహ్మత్వాః:-

1. మమయోనిర్మహాద్భహ్మ శిస్యిన్ గర్భంకథామ్యహం
సంభవః సర్వభూతానాం తతోన్మవతి భారత.
- 2, సర్వయోనిషు కాంతేయ మూర్తయః సంభవంతియా.
తాసాంబ్రహ్మ మహద్వ్యోని రహం బీజప్రదఃకథా.

1. మహానాత్మాః:-

1. ఇంద్రియాణిపరాత్మాహుః ఇంద్రియేభ్యః పరంమనః
మనసస్తుపరాబుద్ధిః యోబుద్ధేః పరతస్తుసః.

అవ్యక్తమహత్తులు రెండును చిదాత్మ (పురుష) కోటి యం దంతర్భూతములు. మహత్తన్నది అవ్యక్తముయొక్క వ్యక్తి భావమగు రూపాంతరము. - ఈ అవ్యక్తగర్భిత మహత్తే చిదాత్మకు యోని; కనుకనే భగవంతుడు బుద్ధికి పరముగా దానినే యంగీకరించెను. మరియు:- భగవంతుని ముఖ్యోద్దేశ్యము బుద్ధియోగము; బుద్ధిద్వారానే ఆత్మసాక్షాత్కారమని ఆయన యంగీకారము. కనుకనే, “యోబుద్ధేఃపరతస్తుసః” అనుచు మహాదవ్యక్తములను పురుషాంతర్భావములుగ నెంచి యున్నాడు.

ఈవిధమున నన్ని యాత్మవివర్తములను వివరింపుచు నవ్యక్త యాత్మను ముఖ్యలక్ష్యముగ గొని - బుద్ధియోగము ద్వారా తత్త్వాత్మసాయముం జెప్పించు, దర్శనశాస్త్రమందలి య

కృత్స్నతను బూరించు గీత కృత్స్న శాస్త్ర మెయున్నది. సమ్యక్ దర్శనము దర్శనపుపని - దానితో సమ్యక్ జ్ఞాన - చారిత్ర్యము లను గూడ జూపుగీత బంధవిముక్తి కొక యపూర్వమును ప్రతిపాదించు శాస్త్రముగదా!

దాన్నికముగ, వైజ్ఞానికముగ నాత్మస్వరూప మెరుంగనిచో గీతార్థమును సమన్వయించుట కతినమేకాదు, అసంభవమే. కనుకనే యీవిప్రతిపత్తినిరాకరణార్థ మీ ఆత్మవిజ్ఞానము వెలసినది. గీతోక్త ఆత్మకర్మమునలె, గీతోక్త బ్రహ్మ - కర్మ లను పదార్థములును జటిలమనవలె. తనుక వాని వివరణము నకై మరొక ప్రకరణచూరంబింతుము:-

ఇతి శ్రీమత్కృండిన్యన గోత్ర పవిత్రశ్రీ చల్లా సుబ్బాంబా

సుబ్బారాయ తనూభవస్య కృష్ణమూర్తి శర్మణః

కృతిషు అనుశ్రు త్యుపనామక విజ్ఞాన

లక్ష్మీ నారాయణీయే శ్రీమ

ద్భగవద్గీతావిజ్ఞాన పరిచ

యాంతర్గ తాంతరంగ

పరీక్షాయాం

ఆత్మవిజ్ఞానం

సమాప్తమ్

ఓం

తత్సత్

బ్రహ్మ - కర్మ - విజ్ఞానమ్

ఉ ప క్ర మ ము

ఆత్మకల్యాణార్థము వెలసిన గీతాశాస్త్రము సుఖ్యముగా, ఆత్మయొక్క బ్రహ్మ - కర్మ లను రెండు విషయములను లక్ష్యముగాగొన్నది. ఈరెంటి నమష్టియు వాత్స. శబ్ది జ్ఞానానంతరముననే, బ్రహ్మ - కర్మ - పరీక్ష సూచకము.

జ్ఞానకర్మలన్నవి యొకే యాశ్మతత్త్వమునకు రెండువివర్తములు. జ్ఞానకర్మమయనుగు నాత్మకు ఈభౌతికవిశ్వమందు, దివ్యము-తాకికము నను రెండురూపములున్నవి. (i) ఆత్మసంబంధి దివ్యజ్ఞానము బ్రహ్మ యనియు, (ii) దివ్యకర్మకర్మయనియు నా బడెను. ఇక తదీయతాకికరూపములు జ్ఞానము - క్రియ యని వ్యవహరింపబడెను. క్రియాతత్త్వము కర్మయొక్క రూపాంతరమే. కనుకనే ఆత్మదగు నీయతాకిక రూపముంగ్రియ యనక కర్మయంటిమి. వస్తుతః బ్రహ్మ - కర్మపరీక్షకు జెందిన కర్మ శబ్దమును కర్మపరక మనుకొనదగును. కర్మయోగవిజ్ఞానమందలి కర్మశబ్దమును క్రియాపరక మనుకొనవలయును. చివరకు ఆత్మయొక్క దివ్యరూపములు బ్రహ్మకర్మలనియు, తాకిక రూపములు జ్ఞానక్రియలనియు, నిష్కర్ణ.

బ్రహ్మ - జ్ఞానము; కర్మ - క్రియ; ఇవి పర్యాయములను కొనుట యొక్కతాత్వికదృష్టితో సరియేయైనను వ్యవహారమార్గమం దీనాల్గును వేరు వేరర్థములనే వచించును. ఎట్లన:- నిరస్త సమస్తోపాధిలక్షణము, ప్రత్యస్తాశేషభేదలక్షణము (సామాన్య) సత్తామాత్రము, వ్యాసకము, నిర్వికల్పకము. నగుటచే నవా జ్ఞాననగోచరము నగు విశుద్ధజ్ఞానమే బ్రహ్మ యనబడును.

ప్రత్యస్తాశేషభేదంయత్ సత్తామాత్రమగోచరమ్
పచసా; మాత్మ సంవేద్యం, తద్జ్ఞానంబ్రహ్మసంజ్ఞితం'

ఈ బ్రహ్మలక్షణజ్ఞానము లేదా, జ్ఞానలక్షణబ్రహ్మ ఆత్మ యొక్క దివ్యమగు జ్ఞానపర్వము. విశ్వమంతయు నీ దివ్య జ్ఞానోపబృంహణమే; కనుక దీనిం బ్రహ్మ యనదగును. ఈబ్రహ్మ జ్ఞాన మాపామరవిద్వజ్జనము, ఆబాలవృద్ధముగ జడచేతనములగు నర్వపదార్థములందును సమానరూపమున వ్యాప్తమైయున్నది. ఇయ్యది లేనిచో టించుకంతయు లేదు. అయినను, ఇయ్యది లోకదోషములచే నర్వధా అసంస్పృష్టము కనుకనే గీత, నిర్దోష మగు దీనిని 'సమంబ్రహ్మ' యన్నది.

“ఇహైవతైజ్ఞితఃసర్గః యేషాం సామ్యే స్థితంపనః
నిర్దోషంహి 'సమంబ్రహ్మ' తస్మాద్ద్రహ్మాణి తేస్థితాః”

రసాత్మకమగు నీసమబ్రహ్మ నాధారముగాగొని నిత్యప్రతి స్థితమైయున్న బలాత్మక స్వాభావిక కర్మ యున్నది. అదే దివ్యకర్మ. అది బ్రహ్మకు స్వాభావికధర్మమగుటచే, కామనా

రహితము. అబంధనము. నిత్యమును తద్రతమయ్యు బ్రహ్మ పుష్కరపలాశవ స్లిగ్లేపమే. స్వస్వరూపముచే క్షణికము; కను కనే అశాంతము, అయినను ఈ దివ్యకర్మ రసాత్మకబ్రహ్మ యొక్క నిత్యశాంతివాంఛనముగాని శాంతముగనే యుండు చున్నది. ఆత్మోపకారకమగు సీకర్మను 'సెత్తేయన' (ముక్తి) అందురు. బలాత్మకమగు నీదివ్యకర్మ కాధారము స్వయం రసాత్మక బ్రహ్మ కనుక సీకర్మను, 'బ్రహ్మోద్భవము' (బ్రహ్మ నుండి ప్రకటమగునది) అని చెప్పబడినది. 'కర్మ బ్రహ్మోద్భవం విధి' ఇంతకును బ్రహ్మశబ్దము లోకాతీతసత్వజ్ఞానవాచకము. కర్మశబ్దము లోకాతీత సత్యకర్మవాచకము అనితాత్పర్యము. ఈరెంటినమన్వయముచే నెల్లలోకసృష్టులు వికసిల్లెనని ఆయా ప్రకరణములందు స్పష్టపడుచు.

రసాత్మకబ్రహ్మ, బలాత్మకకర్మల సమన్వయముచే బుట్టన పాంచభౌతిక విశ్వమందు బ్రహ్మకర్మలే గాక నింకొక తత్త్వ మేదియు లేకున్నను, విశ్వోపాధి సంస్కరముచే ఆవిశ్వాత్మకబ్రహ్మ కర్మల స్వరూపములందు భేదమేర్పడు చున్నది. ఆ వ్యాపక జ్ఞానమే లోకసృష్టియందు గూడి పరిచ్ఛిన్నమగుచున్నది. ఆ శాంతకర్మయే ఇట సశాంతిరూప ధారణగావించుకొను చున్నది. ఈ వైషమ్య కారణము? బ్రహ్మయొక్క యాధార మున నగు కర్మల చితిసంబంధము, గ్రంథిబంధనమునే చితి యందురు. వీనివలన కాయ (మర్త్య) భావము వికసిల్లును. అందువలన జ్ఞానక్రియలయందు నానాత్వ ముదయించును. అది

(నానాత్వము) లౌకికరూపముల కాధారము. విశ్వసీమయందలి ప్రతిపదార్థమందును బ్రహ్మకర్మలున్నవి. ప్రతిదియు బ్రహ్మకర్మ సమష్టియే. అయినను, ఈవ్యష్టిరూప బ్రహ్మకర్మలందు బ్రహ్మగోణము. కర్మప్రధానము. కనుక న్యష్టిబ్రహ్మ పదార్థమును ప్రప్రాయక జ్ఞానమనియు, కర్మపదార్థమును కర్మయనక క్రియయనియు నందురు. ప్రత్యేక న్యష్టిజ్ఞాన క్రియలును సర్వధా వేరువేరుగ నున్నవి. ఒకదానిపోలిక యింకొకదానికి లేదు. ఇట్లు ఆ సమష్టిరూప బ్రహ్మకర్మయుగము న్యష్టిరూపమున సనేకభావములం బరిణామై జ్ఞానక్రియ లను పేరుల కధికారియగుచున్నది.

ఈవిధముగ నిరుపాధిక భాగములకు బ్రహ్మ కర్మ శబ్దములు నియతములు, సోపాధికరూపములకు జ్ఞానక్రియా శబ్దములు నియతములు. నిరుపాధికావస్థయందు బ్రహ్మకర్మలకు సామ్యవస్థ. ఇదేసాంఖ్యుల త్రిగుణప్రకృతి సామ్యవస్థ. సోపాధికావస్థయందు బ్రహ్మకర్మలకు జ్ఞానక్రియా రూపములచే విషమావస్థ. ఇదే ప్రకృతి విషమావస్థ. ప్రకృతి సామ్యము ముక్తికి చైవమ్యము న్యష్టికి మూలములు. చివరకు :- ఒకే తత్త్వమునకు 1. బ్రహ్మకర్మ 2. జ్ఞానము 3. క్రియలను మూడు వివర్తము లేర్పడుచున్నవి. మొదటి వివర్తము. సమష్టి రూపము. తక్కినవి న్యష్టిరూపములు. ఒకేరూత్మకు మూడు స్థానములందువ్యాప్తి 1. బ్రహ్మకర్మ 2. జ్ఞానభావము 3. క్రియాభావము కనుక నీ మూడువ్యాప్తులను వివరింపనై

(i) బ్రహ్మకర్మ పరీక్ష (ii) జ్ఞానయోగపరీక్ష (iii) కర్మ
యోగ పరీక్ష అను మూడు ప్రకరణముల నాశ్రయింప
వలయును. బ్రహ్మకర్మనామక దివ్యభావములకు వ్యాపక
భావముతో సంబంధము. దానికి వియోగ సంయోగ
సంబంధముండదు. యోగభావము పరిచ్ఛిన్నతకు జెందును.
కనుక వ్యష్టిరూపజ్ఞాన కర్మపరీక్షలకు యోగశబ్దము జేర్చి వాకొన
బడినది. ప్రస్తుతము? బ్రహ్మకర్మపరీక్ష:-

ఇత్యుపక్రమః

దశవాదరహస్యము:-

వివిధభావముల తోడి యనంఖ్యప్రాణ్యప్రాణి సంకులితమగు
నీ విశ్వమూలమేమి? ఈ సాధారణ ప్రశ్నంగూర్చి పలుతెగల
విద్వాంసులం దనేక విమర్శలు వెలసినవి. నేటి మతవాదములు
తాత్వికజ్ఞానశిధిలతా ఫలము లనుకొన్నను, పురాతన సభ్యతే
తిహాసముల జూచినను, ధారావాహికములగు నీ వాదములు
చిరకాలికములే యని తోచును. మానవబుద్ధి తాత్విక
దర్శన చరమసీమంజేరిన ఆదియుగమందు నిందునుగూర్చినవి
ప్రధానముగ వదివాదము లగపడుచున్నవి. దృష్టి, మతవాద
మూలక దర్శనభావముపై నున్నంతవరకు ఈవిషయమున,
సనమత తప్పనిసరి యగుచుండును.

మతవాదము కేవలము దర్శనదృష్టికి జెందుననియు అం
దెన్నడును సమత సిద్ధింపదనియు వెనుక (దార్శనికాత్మ ప్రకరణ

మున) వివరముగ చెప్పియుంటిమి. ప్రస్తుతము పూర్వపు తత్త్వ వాదములకు జెందిన దాన్యనిక మతవాదములం గూర్చి యింఁచుక పరిచయము గలుగజేయుదుము. ఈవిషయములు నేటి భారతీయ విద్వాంసుల స్మృతియందు లుప్తప్రాయములై పోయినవి. ఏమన:- ఇవి దేవయుగమునకు బూర్వము పుష్పితము, పల్లవితముగ నున్న సాధ్య లేక మణిజాయుగమునకు జెందిన వాదములు.

గీతావిజ్ఞానమందు యుగచ్ఛ్రయింఁచుక గావింపబడినది. మనసభ్యుతకు మూలస్రాతోహపమగు ఋగ్వేదమునం దుల్లేఖితములగు నా సాధ్యయుగమునాటి తత్త్వవాదముల గూర్చియే కొలదిగ ప్రస్తావించెదము. - ఆనాడు 'పూర్వేదేవా' యని ప్రసిద్ధి నొందిన సాధ్యజాతి విద్వాంసులందు వెలిసిన యీ వాదములన్నియు సాకల్యముగ దెలియవలయునన్న స్వతంత్ర గ్రంథాధ్యయనము గావలయును. కనుక నిట నామమాత్రము లుగ సూచింతుము.

లోకీకసంస్కృత భాషయందలి స్థానశబ్దమునకు వైదిక వాఙ్మయమునందు, 'ధామ' శబ్దమువలె, మతశబ్దమునకు వాదశబ్దము ప్రయుక్తమైనది. పిదప నీశబ్దము లోకభాషయందుగూడ గ్రహింపబడినది. ఆనాటి సాధ్యవిద్వాంసులందు సృష్టిమూలకములు ప్రధానముగా బదివాదములు సాగినవి. సృష్టికి మూలమేమి? ఎవడుసృజించెను? ఎట్లు సృజించెను? ఇత్యాదిప్రశ్నలకు సమాధానములుగ వారిలోగలిగిన పరస్పర విరుద్ధములగు వాదములకు బేరులు -

1. విజ్ఞానేతిత్వత్వాదము:	8. అవకవాదము
2. సదసద్వాదము	9. అంశోవాదము
3. రజోవాదము	10. అమృతమృత్యువాదము
4. వ్యోమవాదము	11. అహోరాత్రవాదము
5. అపదవాదము	12. చైవవాదము

1. విజ్ఞానేతిత్వత్వాదము

ఈ నాశ్వరవాదముల నెరుంగుటకుమున్నగ, ఈ సాధ్య విద్వాంసులు ఏకేశ్వరవాదము నించుకంతయు నమ్మరని తెలియ వలయును. ఈశ్వరసత్తంగూర్చి వారు “ప్రాకృతికతత్త్వముల (అకాశవాయుజలతేజోఽపృథివ్యాదుల) కంటె వేరుగ సర్వ వ్యాపక సర్వాధార సర్వమూలభూత బ్రహ్మనామక నిత్యతత్త్వ మేదియులేదు. ప్రాకృతికతత్త్వ సమన్వయ పరిణామమేవిశ్వము. తత్త్వత్వపరిజ్ఞానమున, వానిసమన్వయప్రక్రియయందు సమర్థుల మగుచో మనమును సృష్టిచిర్తాణము గావింపగలము” అందురు.

ఈ యశీశ్వరభావనయే పిన్దుట, వారిపదివాదములను భిన్న భిన్నములుగజేసెను. అంగుచలననే పదునొకండవదగు సంశయ వాదము జరించెను. చివరకాసంశయవాదమును నిరాకరించి మ హర్షులేకేశ్వరమూలక బ్రహ్మవాదమును స్థాపించిరి. ఆయాస్తిక వాదమునే ‘సిద్ధాంతవాద’మందురు. ఇందువలననేటి, ఈశ్వరాంశీశ్వర వాగమూలకములగు దగ్ధనవాదములు క్రొత్తవి కా

వనియు, తాత్పర్యదేవానుర సంక్రామములట్లు తాత్పర్యములే యనియు, దర్శనదృష్టియున్నంతఃరకీప తత్త్వనివనియు దేలును. ఈ సంఘర్షమునందే విశ్వముం దప్పింపవలయు నన్నచో 'నిత్య జ్ఞానగర్భిత నిత్యవిజ్ఞానమే' కావలయును. నేడు దానికి జెందిన గురువరంపర లు వస్తుమయిపోయినది. కానిండు:- ప్రకృత మను సరింతము.

విజ్ఞానేతివృత్తవాదము:- నూరుడున్నాడు, చంద్రుడున్నాడు, పృథివియున్నది. అను మొదలగు దోచు సత్తాభావసమష్టియే విశ్వము. 'ఇదమస్తి' యను పరిజ్ఞానముకంటె నిక విశ్వమన్న దేమి? 'అస్తి - జానామి' అన్నదే విశ్వపర్యవసానము.

సరియే, ఇందు:- జ్ఞానము సత్తాపూర్వకమా? సత్తా జ్ఞాన పూర్వకయా? అన్న దొకజటిలసమన్య. కానిండు, గోడకావల నున్న వస్తువు మనకగపడదుగదా! సత్తయే జ్ఞానమునకు గారణ మగుచో నట్లుండరాదు; కనుక మనజ్ఞానమే వస్తుసత్తకు గారణమనవలయును. వస్తుసత్త జ్ఞానము నాశ్రయముగ గొన్నప్పుడే 'ఇదమస్తి' యనుభావము గోచరించును. అటుగానిచో ఆవస్తువు లేనట్లే. కనుక:- మన జ్ఞానసీమకు వెలియైన పదార్థ సత్త నంగీకరించుట యసంగతము. చివరకు ఆస్తికుల యాశ్వర సత్తయు మన జ్ఞానకల్పనావీశేషమే. మనజ్ఞాన మీశ్వరభావ ముంగల్పించి యీశ్వరుని సత్త సిద్ధపద్ధాత్ముం జేసివైచినది. మనజ్ఞానముకంటె పేరుగ సత్తయనదగు స్వతంత్రపదార్థమేదియు లేదు. మన జ్ఞానకాల్పనికావస్థయే సత్త.

ఇక రెండవదృష్టితో జూతము:- సత్తకు బ్రధానతనిచ్చు దార్శనికులవాద మిది:- సత్తాసిద్ధ పదార్థము నాశ్రయింప కున్నచో జ్ఞానోదయ మసంభవము. మనజ్ఞానము సత్తాకారా కారితమయ్యె, తదభినయము గావించజాలును. సత్తాత్మక ఘటాతిక్రమము (ఘటమహంజానామి; ఘటజ్ఞానమునకు స్వరూపమేది: 'ఘటోఽస్తి' అన్నదే కదా మనజ్ఞానము? అస్తి (సత్త)యే ఉపలబ్ధి (జ్ఞానము). గదా! ఘటనామక సత్తాసిద్ధ పదార్థములేకదే ఘటజ్ఞానమెట్లు? కనుక సత్తయేజ్ఞానకారణము. గోడ యట్లున్నంతనే వస్తుసత్త కేమిన్వృత్తము? మనజ్ఞానమే సత్తా భావములను గల్పించుచో వలసినచో వలసినదెల్ల కల్పించుకో వచ్చునే. అట్టిచో దేశకాలములందు సత్తాసిద్ధ పదార్థములనే శరణొందనేల! మనకల్పనవలన, కీతకాలపు రాత్రులందు, సూర్యుంగల్పించుకొని చలబాధ పోగొట్టుకోరాదా? కనుక, జ్ఞానోదయ మూలకారణము సత్త. సత్తాపూర్వకముగనే జ్ఞానోదయమగును. సత్తోపలబ్ధియేజ్ఞానము. సత్తయొక్క యొక విశేషావస్థవే జ్ఞానము. ఈ శ్రౌతవచనము నరయుడు:-

“నైవవాచా నమనసా ప్రాప్తంశక్యో నచక్షుషా,

ఆస్తీతిబువతోఽన్యత్ర కథం తమపలభ్యతే.

ఆస్తీన్ద్రోవోపలభ్యత్యః తత్త్వభావేన చోభయోః

ఆస్తీత్యోవోపలభ్యత్యః తత్త్వభావః ప్రసీదతి” [కళ]

ఈరెండుమతములం దేసిద్ధాంతము మాన్యము? మొదటి మతమే విజ్ఞానేతివృత్తవాదులమత మనుటకంటె ప్రకృతమేమియు

జర్చింపదలంపము. రెండవమతమువారి తర్కములకు వీరియందు విలువలేదు. వారు అంతయు అన్నియు జ్ఞానముయొక్క విజృంభణలేయందురు. బోనిండు: జ్ఞానముకంటె వేరుగ సత్తా సిద్ధపదార్థము లున్నవని యించుకనేపు అంగీకరించినను, మనకు కల్లు విషయ లేక పదార్థజ్ఞానము మనజ్ఞానకల్పనయే యందురు. ఎట్లన:- సత్తాసిద్ధ పదార్థముల జ్ఞానమును, మనకొన్నదను కలుగజాలదు. సూర్యచంద్ర పృథివ్యాదుల జ్ఞానము మనకు కల్లుననుట కతిసమేదాదు అసంభవము. సూర్యపిండము భూ పిండముకంటె నెన్నో రెట్లు పెద్దదిగదా! అది యెవడైన ప్రత్యక్షముగ జూచెనా? అసంభవము. ఇక:- మనకగపడు నారేడం గుళముల వ్యాసముగల సూర్యబింబము మనజ్ఞానకల్పన యన వచ్చునుగదా!

విశ్వమంతయు నీశ్వరనామక కల్పితతత్త్వముయొక్క శరీర మనునట్టి యాస్తికులు మాపాదమునే సమర్థించుచున్నారు. ఎట్లన:- సత్తాసిద్ధములగు సూర్యచంద్రాదులు, ఈశ్వరీయాంతర్జగత్తునకు జెందిన పదార్థములు. ఒకమనుజుని యంతర్జగత్పదార్థములను భావములనే యెరుంగనేరని మనము వానినెట్లెరుంగ గలము? కనుక మనకు నగపడు వినబడున వెల్ల మన జ్ఞాన విజృంభణ ఫలములే.

వస్తుతః:- సత్తాసిద్ధ పదార్థ భావనయు నొకవిధముగ జ్ఞాన కల్పనయే. ఈశ్వరుడు, తదంతర్జగత్తుగూడ మనయాహ విషయములే యగునపు డవి జ్ఞానముకంటె వేరనుటెట్లు?

౧ వృక్షము అంకురించెను, పుష్పించెను, నశించెను, ఎండి పోయెను, స్పృశిగర్భమున లేచుచున్నది. (ii) అన్యనస్తువును స్పృశింతుము:- బహు, కేళిక - బాడుగు, వాట్టి - పలుచన, పకనరి అందుము. (iii) కేళిపంటిమి, శేపుండము, ప్రపంచనిష్ఠేనాగుచుండును. (iv) కలాపు - బెలపు - పసుపు, తీపి - పులుపు, సత్కాది శేషప్రతీతులు. (v) తపరణమున కావలయున్న పదార్థము గోచరింపజని గోచరించును. (vi) నుంచి, చెడ్డ, సర్వానర్థములు, ఆత్మ - పరమాత్మ, దిగ్దేశ కాలములు, బాల్యయావసవాధ్యక్షములు, పశు పక్షి మనుష్య దేవతా గంధర్వానుర పాషాణ వృక్ష నద నదీ గము ద్రాదులు ఇవన్నియు, ప్రతీతివిశేషములు - మనజ్ఞానకల్పనలు.

ప్రతీతియేభాతి, భాతియేజ్ఞానము, జ్ఞానమే అనేకరూపములను ధరించి అనేకప్రతీతులను గల్గించుచున్నది. ఉదాహరణమునకు స్వప్నావస్థజూడుడు. 'సతత్రథా' రథములేదు, గుఱ్ఱములులేవు, సారథిలేడు, మార్గములేదు, పయనములేదు - అయినను అంతయు నున్నట్లు జరుగునట్లు ప్రతీతి కలుగుచున్నది. 'బాగ్రదవస్థయందలి సంస్కారముల వలననే అట్లు కనబడు' నందురా? బాగ్రదవస్థయు ప్రతీతివిశేషమే యందుము. కాదన్నచో:- ఆనన శయన భోజన పాన సంచరణ హాసన రోదనాదు లున్నవి గదా, వానినుండి జ్ఞానమును వేరు నేయుచో నా వివిధభావముల ప్రతీతియెట్లు? ఇక:- తప్పనిసరిగా,

జ్ఞానము లేనిచో సేమియులేదు. జ్ఞానమే అంతయు నన్నియు ననవలెను.

ఈజ్ఞానమెట్టిది? ఆస్తికకల్పిత నిత్యవిజ్ఞానమా? కాదు, క్షణక్షణము నవీనరూపధారణనేయు (బహురూప పరిణత) క్షణజ్ఞానము. దీని కనంతధారలు. కనుక దీనిని జ్ఞానమనక 'విజ్ఞాన' మందుము. వివిధభావాక్రాంత విశ్వమూలము లేదా, ఇతివృత్త మేమి? యన్నచో విజ్ఞానమే యందుము. దానిదే యీవైవిధ్యము, వైచిత్ర్యము. విశ్వ ప్రభవ ప్రతిష్ఠాపరాయణ మదే. కనుక నిని విజ్ఞానేతివృత్తవాదము.

ఇట్లు కొందరు సాధ్యవిద్వాంసులు ప్రత్యయ (జ్ఞాన) భావమును ముఖ్యముగ నెంచి విజ్ఞానమునే సృష్టికిమూలముగను, తూలముగను అంగీకరింతురు. ఈ విజ్ఞానేతివృత్తవాద సమర్థకములు కొన్నివచనము లిట నుదహరింతుము. — ఈవచనము లాస్తికులకు నిత్యవిజ్ఞానపరకము లయ్యును, తర్కవాదసిద్ధ విచారశైలిదృష్టిం బట్టి వీనిని విజ్ఞానేతివృత్తవాద సమర్థకము లనియు ననవచ్చును. ఇంతకు నీవాదము సిద్ధాంతపక్షముకాదు. తర్కదార్ధ్యము కొరకీ ప్రమాణోద్ధరణము. చివరకు ఈ యన్నిటికిని నిత్యవిజ్ఞాన సిద్ధాంతమునందే పర్యవసానము ముందు చూడ గలరు. విస్తరభయముచే వీని యర్థ వివరణము మానితిమి. పాఠకులు స్వయముగా నూహించుకొన గోరెదము.

1. విజ్ఞానార్థ్యేవ ఖి ర్విమాని భూతాని జాయంతే-విజ్ఞానేన జాతాని శానన్తి- విజ్ఞానం ప్రయం త్యభిసంవిశన్తి [తైత్తి]

2. విజ్ఞానేనవా ఋగ్వేదం విజ్ఞానాతియజుర్వేదం, సామవేద మధర్వణ్యం చతుర్థం. ఇతిహాసపురాణం పంచమం వేదానాం వేదం, పితృణ్యం, కాశం, వైదం, నిధిం, వాతోవాక్యం, ఏకాయనం దేవవిద్యాం, బ్రహ్మవిద్యాం భూతవిద్యాం, త్పితృవిద్యాం, సత్పితృవిద్యాం, సూర్యకేవలయజనవిద్యాం, దివంచ పృథివీంచ వాయుంచ చాకాశంచ, అపశ్చ, భేదశ్చ, దేవాంశ్చ, మనుష్యాంచ, పశూంశ్చ-వయాంచ, క్షుణ్ణ-కరస్సతీన్ - త్వాదవాని అతీతు పతంగ పిపీలికం ధర్మంచాధర్మంచ - సత్సంచాచ్యుతంచ - సామ అసామచ మృదయజ్ఞం చా మృదయజ్ఞంచ అన్వంచరంచ. ఇమంచలోకం - అమంచ విజ్ఞానే నైవవిజ్ఞానాత్. విజ్ఞానమచాన్వ - అతి, స - యోవిజ్ఞానం ప్రహ్లాద్యుపాస్తే - విజ్ఞానవతోక్తై సర్వాకాన్వ్యానవతోఽభిసేద్యంతి, యావద్విజ్ఞానస్యగతం, తత్రాస్మయధానామచాలోభవతి (నాంవో)

3. అహంతా విశ్వాచకరం న కిర్వాదైవ్యం సహావరభేత్ప్రతిభం
యన్మానోమాస మమదన్యదుక్తో భేదయేతే రజసిఅపారే॥

4. అహందాం గృహతేపూర్వ్యం వస్వహం బ్రహ్మ కృణవం మహ్యం
వర్ధనమ్ | అహంభువం యజమానస్యహోదితా యజ్ఞానా సాక్షి విశ్వస్మిన్
భరే॥

5. అహం సప్రసవతో ధారయం వృషాద్రవిత్ స్వః పృథివ్యాం నీరా
ఆధి | అహమర్ణాంసి వితిరామి సుక్రతు ర్యదావిదం మనసే గాతు
మిప్తయే॥

6. అహమేతం గవ్యయమశ్వ్యం పశుం పురీషిణం సాయకే నాహిరణ్యాయం
పురానవాస్సా విశికామిదాశుషే యన్మానోమాస ఉక్తినో అమందిమాః॥

7. అహంకేతు రహంమార్గాఽహమగ్రా వివాచనీ
మమేదను క్రతుం పతిః సేహానా యా ఉపాచరేత్॥

8. అహంగర్భ మదధా మోషధీవ్వహం విశ్వేషు భువనే వ్యంతః
అహంప్రజాఅజనయం పృథివ్యామహం జనిభ్యో అపరీషుప్రతాన్॥

9. ఆహం భువనునః పూర్వస్థితిరహం ధనాని సంజయామి శశ్వతః
 సూం హవస్తేషితరం నజస్తవోఽహం దాతుషే విభజామి భోజనమ్॥
10. ఆహంమనురభవం నూర్యశ్చాహంకక్షీవాన్ ఋషిరస్మి విప్రః
 ఆహం కత్సమాన్జనేయం నృపంకేఽహం కవి రుశనా పశ్యతామా॥
 (ఋగ్వేదము)

2. స ద స ద్వా ద ము

కొందరు సాధ్యవిద్వాంసులు సృష్టిమూలముంగూర్చి యీ వాదమును లేవదీసిరి. పిదప దీనికి త్రినత్యవాదము, ద్వినత్య వాదము, అనద్వాదము, సద్వాదము అను నాలుగవంతర రూపములు వెలసినవి. వానిని దరువాతి ప్రకరణములందు జూతము. ప్రకృతము సదసద్వాదము: కేవలము దీని నాధార ముగా గొనియు, 'సద్వాదము, అనద్వాదము, సదసద్వాదము' అనుమూడు మతములు కల్పితము లయినవి. ఈమూటిని సప్రమాణముగ దెలుపుటయే ప్రకృత ప్రకరణార్థము. ఇందు:-

1. సద్వాదము:- విశ్వప్రతీతి కలుగుచున్నది. సత్తునకే ప్రతీతి. అసత్తునకు బ్రతీతి యుండదు. శశశృంగాదు లసత్తులు. అభావరూపములగుటచే వానికి బ్రతీతిలేదు. “నాసతో విద్యతే భావో నాభావోవిద్యతేసతః” అన్న యాస్తికవచన మీ పక్ష మునే సమర్థించును. ప్రతీతి (జ్ఞానము, ఉపలబ్ధి - ప్రాప్తి - భానము) అగువస్తువును సత్తు అందుము. 'కారణగుణాకార్య గుణా నారభస్తే' అన్నట్లు (పాదాన) కారణగుణములు కార్యా

రతిభక్త(స్వరూప సంపాదక) ము లగును. కారణము సత్తై స-చో గార్యము సత్తేయగును. విశ్వమునత్తు కనుక తత్కారణమును సత్తేకావలయును. కారణ మసత్తైగుచో కార్యోత్పత్తియే ఘటిల్లదు.

ఈవిధముగ సృష్టిమూలముంశూచ్ఛి సద్వాదము (సత్కారణతానాదము) సిద్ధమగుచున్నది. ఈనాదమే పిదప బ్రహ్మ (నిత్య) సత్తాత్మకమగు, బ్రాహ్మణనాదము లేక బ్రహ్మనాద రూపము నొందినది. ఈవిషయము ముందు దెలియగలదు. ఈ సద్వాదమును సమర్థించు నీవచనములను గమనింపుడు:—

1. యోనిఃపితౌ జనితౌ యోవిభాతౌ, యో నః సతో అభ్యాసజ్జజాన
యో దేవానాం నామధా ఏకఏవం తంసంప్రశ్నం భవనాయంత్యన్యా
(తైత్తి)

2. నూచ పురాచ సదనంరయీణాం జాతస్యచ జాయమానస్యచ యేం
సతశ్చ గోపాం భవతశ్చభూలేః జేవా అగ్నిం ధారయన్ ప్రవిణోదాం||
(ఋగ్)

3. బ్రహ్మహోఽసీనూర్య బలాదిత్య మహాన్ అసి
మహతై సతోమహిమా వసస్పతేఽధ్ధా దేవ మహాన్ అసి||

4. స్వాయుధస్యతే సతో భువనస్యపలేవయం ఇంద్రో సఖిత్వముశ్మసి

5. విశ్వాధామాని విశ్వచక్షుర్భుజ్జనః ప్రభోస్తేసతః పరియన్తి కేతవః
వ్యాసఃపవతే సోమధర్మభిః పత్విశ్వస్య భువనస్య రాజసి||

6. సతోనూనం కవయః సంకిశిత వాశీభిర్యాభి రమృతాయతక్షథ
విద్వాంసఃపథా గుహ్యని కర్తన యేనదేవాసో అమృతత్వ మానశుః
(ఋగ్)

7. అసన్నేవ సభవతి అసద్బ్రహ్మేతి వేదచేత్

అస్తిబ్రహ్మేతిచేద్వేద సంతమేనం తతోవిదుః [తై]

8. తత్సదాసీత్ తత్సమభవత్ 'సదేవేదమగ్రాసీత్ కథం త్వసతః సజ్జాయేత' సతాసోమ్య! తదాసంపన్నోభవతి 'తతోవైసదజాయత' 'సన్మూలమన్విచ్ఛ' 'సత్త్వేవసోమ్యేదమగ్రాసీత్' 'సద్ధీదంసర్వం' (ఉపనిషత్)

అనద్వాదము:-

విశ్వమంతయు క్షణికక్రియామయము. కనుక నాస్తిసారమగుటచే నసత్తు. ఏమన:- పదార్థములన్నియు క్షణిక పరివర్తనశీలములు - పరివర్తనమనగ్రియ, అదిక్షణికము. శూన్యలక్షణము, అభావాత్మకము. 'అహంజానామి' పశ్యామిత్యాదులందలి భావప్రతీతియు గ్రియావిశేషమే. ధారానాహిక సంతానమున గ్రియ నద్భావ భ్రాంతిం బుట్టించుచుండును. పరమార్థతః క్రియయు క్రియామయసంసారము, శశశృంగాదులట్లు, అసత్తులే. బలప్రధానములే. కార్యరూపములగు వీని మూలకారణముగూడ అసత్తేకావలయును.

నద్వాదము వలన బ్రాహ్మణవాద మావిర్భవించి అస్తికదర్శనషట్కమున కాధారమైనది. అట్లే యీ అనద్వాదము వలన శ్రమణకవాద మావిర్భవించి నాస్తికదర్శనషట్కమున కాధారమైనది. ఈవిషయము ముందు విశదమగును. ఈ యనద్వాద సమర్థకవచనము లివి:-

1. సంచోదయ చిత్రమర్వాగ్రాధ ఇంద్ర వరేణ్యమ్ అసదితే విభుపభు.

2. విష్ణుభోగివో భరుణః పృథివ్యా విశ్వాకతక్షితయో సుస్తే ఆస్య
అసత్త ఉతో గృణతేవియుత్వా నృభోఅశుః పవత ఇంద్రియాయ||

3. దేవానాంయుగే ప్రథమే 2 సతః సదజాయత

తదాకాఅస్వజాయత తదుత్తాన పదస్యః

[పతిపృజత.

4. అసద్వా ఇదమగ్ర అసీత్ 5. అసతో2భిససోఽపృజ్యత మరఃప్రజా

6. అసద్వా ఇదమగ్ర అసీత్-తతో2సదజాయత

తదాత్మానః స్వయమకురుత-తస్మాత్సృక్మతమున్మతో||

సదసద్వాదము:-

సృష్టియన సంసృష్టి భావమునకు జెందును. సంసృష్టియన రెండు విజాతీయతత్త్వముల మిధునభావము. కనుక సృష్టి ద్విమూలము గావలయును. ప్రతిపదార్థమునందును తుణిక పరివర్తన శీలమగు ససత్తును, అపరివర్తనీయమగు సత్తును గనబడుచున్నవి: కనుకనే 'సవనాయమస్తీ' యను వ్యవహారము ఘటిల్లుచున్నది; ఇందువలన:- విశ్వమూలము 'సదసత్తు' లనవలయును. కేవలము సత్తే యనుచో పరివర్తనమగపడ రాదు. అసత్తేయగుచో పై జెప్పిన ప్రత్యభిజ్ఞయే కలుగదు.

పిదప (దేవయుగమున) నీవాదమే సిద్ధాంతవాదముగ నయ్యెను. (ముందు తెలియగలదు) ఈమూడు వాదములందును. నిదే విలువగలది. ఇందువలన సదసత్తులను వేరుగ బ్రతి పాదించు రెండువిధముల వచనములును, రెంటింబ్రతిపాదించు

వచనములును, సార్థకములగును, ఈవాదము నీ క్రిందివచనములు సమర్థించును.

1. బ్రహ్మజ్ఞానం ప్రథమంపురుస్తాత్ విసీమతః సురువోజేనతః
సబుధ్న్యో ఉపమా ఆస్యవిష్టాః సతశ్చయోని మసతశ్చవివః యజుస్సాన్స
మాధర్మ్యః
2. నైవవా ఇదమగ్రే ౭సదాసీత్ - నైవసదాసీత్ ఆసీదివవా ఇదమగ్రే
నైవాసీత్ । తస్మాదేతద్దృషిణా ౭భ్యనుక్తం- 'నాసదాసీ నో౭సదా
సీత్ తదాసీమ్' ఇతి: [శత]
3. అసదేవేదమగ్ర ఆసీత్ తత్సదాసీత్ తత్సమభవత్ తదాండం నిరవృత్త
[ఛాందో]

ఈ వాదమునకు సత్ - అసత్ - సదసత్ అను మూడవారితరభేదము లగును. మొత్తమీవాదము లనీశ్వర మూలకములని మొదటనే యంటిమిగదా! కనుక నిందు సత్తనగా భావవాచకమేగాని, నిత్యసత్తావాచకము కాదు. అందుచే మూడు వాదములను గ్రమముగ:- 'భావవాదము - అభావవాదము - భావాభావవాదము' లందుము. ఇందు, భావవాద - భావాభావవాదము లను నీరెంటియూధారమునను ఆస్తికుల బ్రాహ్మణ వాదము, సిద్ధాంతవాదమును వెలసినవి. వారినత్తు, సత్తాలక్షణ బ్రహ్మ లేదా, ఈశ్వరపరకము. ఈ సద్భావమును లక్ష్యముగ గొని, త్రిసత్య-ద్విసత్య-సద్వాదములు ప్రవర్తిల్లినవి. (వానిని ముందు జూచెదము) మఱి ఇట నీ యప్రాసంగికచర్చ యేల. యన:- ఇట నిపుడు సాధ్యులవిగా జెప్పబడిన సద-సత్ -సదస.

ద్వాదముల స్వరూపమునకును, ముందు జెప్పబోవు త్రిసత్య ద్విసత్య - సద్వాదాదుల స్వరూపములకు భేద మున్నదనియు చిరూపించుటకు అటు సత్త్వసకును ఇంద్రసత్త్వసకు పార్థక్య మీ పరి లేఖవలన దెలియును.

[సాధ్యవాస్తికులు]

1. సద్వాదము - భావవాదము
2. ఆసద్వాదము - అభావవాదము
3. ఆసద్వాదము - భావాభావవాదము

... ..

సత్ - ఛారానాహికబలమ్ - [భావః]

ఆసత్ - తుణబలం - శూన్యరూపం [అభావః] విశుద్ధబలవాదః

[బ్రాహ్మణాస్తికులు]

1. సద్వాదము - బ్రహ్మవాదము
2. త్రిసత్యవాదము - బ్రహ్మ - కర్మ - అభావ - వాదము
3. ద్విసత్యవాదము - బ్రహ్మకర్మవాదము
4. ఆసద్వాదము - కర్మవాదము

సత్ - సత్ప్రాప్తిహృత్

ఆసత్ - బలంప్రాప్తి [రస - బలవాదః]

నాధ్యవిద్వాంసుల దార్శనికదృష్టికీ జెందిన యా బలప్రధానములగు మూడు మతములును, పిదప బ్రాహ్మణవాద సంస్కర్షణముచే సప్తసంస్థ లైనవి. అవి క్రమముగః- 1. ప్రత్యయవిమర్శ

2. ప్రకృతివిమర్శ 3. తాదాత్మ్యవిమర్శ 4. అభికార్యవిమర్శ
5. గుణవిమర్శ 6. సామంజస్యవిమర్శ 7. అక్షరవిమర్శ అను
పేరుల నొప్పును. వీనింబట్టి సదసద్వాదము సప్తప్రకారము
లగును. ఇట్లు స్వయముగ సదసద్వాదమునకు సత్ - అసత్ -
సదసత్ అను మూడు వాగవివర్తములున్నపుడు ఈ సప్తసంస్థ
లకు నొక్కొక్కదానికి నిట్లే మూడుమూడు అవాంతరభేదముల
చొప్పున మొత్తము 21 భేదము లగును. వీని వివరణము
లన్నియు నిట ప్రస్తుతములు కావు. కనుక కేవలము దౌర్భాగిక
పాఠక రంజనార్థము వాని నామపరిలేఖన మొనరించెదము.

1. ప్రత్యయ విమర్శత్రయి:- ఇందు 1. సద్వాదము,
2. అసద్వాదము, 3. సదసద్వాదము అని క్రమము. ఇందు
మొదటిది:- బ్రాహ్మణమతమునకు జెందిన 'నిత్యవిజ్ఞానాద్వైత'
సిద్ధాంతము. రెండవది:- శ్రమణక మతమునకు జెందిన 'క్షణిక
విజ్ఞానాద్వైత' సిద్ధాంతము. మూడవది:- వైజ్ఞానిక మతము
నకు జెందిన 'ఆనందవిజ్ఞానాద్వైత' సిద్ధాంతము. జ్ఞానమునే
ప్రత్యయ మందురు. 'విశ్వమంతయు జ్ఞానవివర్తము' అను నది
యాధారముగ నీ మూడువాదములు వెలసినవి.

2. ప్రకృతి విమర్శత్రయి:- ఇందు 1. అసద్వాదము
2. సద్వాదము 3. సదసద్వాదము అని క్రమము. ఇందు
మొదటిది:- వైవాచికమత సంబంధముగల కర్మాద్వైతసిద్ధాం
తము. రెండవది:- అవినాశీ మతమునకు జెందిన బ్రహ్మాద్వైత
సిద్ధాంతము. మూడవది:- వైవాచికమత దవినాశీ మత సంబం

ధముగల ద్వైతాద్వైత సిద్ధాంతము. 'విశ్వము ప్రకృతియొక్క విజృంభణము' అనునది యాధారముగా నీ మూడు మతవాదములు వెలసినవి.

3. తాదాత్మ్యవిమర్శత్రయి:— ఇందు:— 1. సదనద్వాదము 2. అసద్వాదము 3. సద్వాదము ఇది త్రయము: ఇందు మొదటిది:— శివాశీశ్చత్వ సిద్ధాంతము, ఇది బలరసాధేద (ధర్మ ధర్మి అధేదము) వాదమునకు జెందినది. రెండవది:— బలవారత్వ సిద్ధాంతము; ఇది బలప్రాధాన్య వాదమునకు జెందినది. మూడవది:— రసవారత్వ సిద్ధాంతము. ఇది రసప్రాధాన్యవాదమునకు జెందినది.

4. అభికార్య విమర్శత్రయి:— ఇందు:— 1. అసద్వాదము 2. సద్వాదము 3. సదనద్వాదము అన్తి త్రయము. ఇందు మొదటిది:— అసత్కార్య వాదసిద్ధాంతము. ఇది వైశేషికమతమునకు జెందినది. రెండవది:— సత్కార్యవాద సిద్ధాంతము. ఇది ప్రాధానికతంత్రమునకు జెందినది. మూడవది:— మిథ్యాకార్యవాదము. దీనికి శాశ్వతతంత్రముతో వ్యాఖ్యాతలు సంబంధము గలిపియున్నారు.

5. గుణవిమర్శత్రయి:— త్రయము ఇందును పైదానియందు వలెనే. మొదటిది అసన్మూల సృష్టిసిద్ధాంతము. ఇది ప్రాణాత్మక సృష్టివాదమునకు జెందినది. రెండవది సన్మూలసృష్టి సిద్ధాంతము. ఇది వాజ్మయ సృష్టివాదమునకు జెందినది.

మూడవది నదనలై కాత్మ్యమూల సృష్టివాదము. ఇది మనో మయ సృష్టివాదమునకు జెందినది.

6. సామంజస్య విమర్శత్రయి:— నందును నిదేశము. 1. ప్రాగవాసముచ్చితకారణతా సిద్ధాంతము. ఇది అభావ పూర్వక భావోత్పత్తివాదమునకు జెందినది. 2. సంభూతివినాశ కారణతా వాదసిద్ధాంతము. దీని కుత్పత్తివినాశ ప్రవాహ వాదముతో సంబంధము. 3. విద్యావిద్యాకారణతా వాదము. దీనికి సర్వజగదభావాత్మక భావములక సృష్టివాదముతో సంబంధము.

7. అక్షరవిమర్శత్రయి:— క్రమ మిందును పైవిధముననే. 1. సాగతసిద్ధాంతము. దీనికి సృష్టిబీజరూపాక్షరా న్యకాత్మక బలమయభావముతో సంబంధము. 2. కాపిలసిద్ధాంతము. ఇది సృష్టిబీజరూపాక్షరాత్మక జడభావమునకు చెందినది. 3. బాద రాయణ సిద్ధాంతము: ఇది సృష్టిబీజరూపాక్షరాత్మక చేతన భావమునకు జెందినది.

3. ర జో వా ద ము

కొందరు సాధ్యవిద్వాంసులు సృష్టిమూలము రజస్సందురు. విశ్వసృష్టి యొకవ్యాపారము. అది క్రియ - తన్మూలప్రకృతికి నదే గుణముండగలదు. - సత్వమున్నను, జ్ఞానమయ మగుటచే క్రియాసావేక్ష సృష్టిమర్యాదకు వెలియెనది. తమస్సన్ననో అర్థప్రధానము. జడభావము గలది యగుటచే సృష్టియం

దనమర్థము. సృష్టియన సంసృష్టి - అనేక తత్త్వముల రాసా
యనిక సమిష్టశ్రణము. మిశ్రణమన్నదియు గ్రియయే. ఇక
త్రిగుణప్రకృతి యందలి రజస్సాకటే క్రియామయము; కనుక
దానిని సృష్టిమూల మందుము.

ఇందు స్రవ్యతియొక్క రజోభావము ప్రధానలక్ష్యము.
అందువలననే లోకములకు రజః - రజాంసి - యనుపేరువచ్చెను.
ఈమూలకారణత వలననే దాంపత్య బీజమును రజ స్సనిరి.
ఆస్తిక (గీత) సిద్ధాంతము గూడ పరంపరగ సృష్టిమూలము
రజ స్సనియే. ఎట్లన:- ఏసృష్టికై నను మూలోత్థానము
కామము (ఇచ్ఛ - కామనగదా!) శ్రుతియు “కామస్తదగ్రే
సమవర్తతాధి మనసోరేతః ప్రథమం యదాసీత్” అన్నది.
గీతయో “కామః ప్రోధవష రజోగుణసముద్భవః” అనుచు
సృష్టిమూలక కామము రజోగుణసంభూత మనుచున్నది గదా!
ఈరజోవాదమున కీ వచనములు ప్రమాణములు.

1. యస్యప్రయాణ మన్యస్య ఇద్యయు దేవాదేవస్య మహిమానమోజసా
యఃపార్థినాని విమమే సవీతశో రజాంసి దేవః సవితా మహిత్యనా||
2. అచికిత్సాన్ చికిత్సుః క్షిదత్ర కపిన్ పృచ్ఛామి విద్యునే నవిద్వాన్
వియస్తస్తంభ పడిమారజాంసి అజస్యరూపే కిమపిన్విదేకమ్||
3. ఆకృష్టేనరజసా వర్తమానో నివేశయన్నమృతం మర్త్యంచ
హిరణ్యయేన సవితారధేన దేవోయాతి భువనానిపశ్యన్||
4. హిరణ్యపాణిః సవితావిచర్షణి రుభేద్యావాపృథివీ అంతరీయతే
అపామీనాం బాధతేవేతి మూర్ఖ మభిక్యష్టేన రజసా ద్యామృణోతి||

5. సజేమిచంద్రమజరవం వివావృతక్షత్తాయానాం దశయుక్తావహాస్తి
సూర్యచక్షూ రజసా ఏత్యావృతం తస్మిన్నర్పితా భువనానివిశ్వా||
6. పిండ్రయాసి దివ్యానిరోచనా విపార్థివాని రజసా పురుష్టుత
యేత్వావహన్తి ముహురధ్వరాం ఉపతే సువన్వస్తువగ్వనాం ఆరాధనః||
7. ఇక్షుజైలోకారజాంసి, 8. ద్యౌరైతృతీయంరజః 9. ఏషరజః ఉప
ర్యపరితపతి 10. మధుమత్పార్థివంరజః 11. రజోభూమిస్త్య మాంరోడ
యస్య 12. ప్రథమారేఖారజః||

4. ప్యౌ మ వా ద ము

సాధ్యులందు గొందరు వాఙ్మయరహస్యవేత్తలు “దృశ్య
మానమగు నీ భూతభౌతికప్రపంచ మాకాశగుణక శబ్దతన్మాత్ర
యొక్క రాశియే” యందురు. స్థూల-సూక్ష్మములు, నామ
రూపకర్మాత్మకములు నగు పదార్థములన్నిటికి మూలోపాదా
నము ఆకాశాత్మక శబ్దతన్మాత్రయే. నియతకాలమున, నియత
కాలమువరకు, చిరకాలపర్యంతము మన మొక శబ్దమును భావనా
మయముగ నుచ్చరించుచో కాలాంతరమున నాశబ్దధారా
సంపుటమునుండి యాశబ్దధారాపరంపరయే యొకచో రాశీ
భూతమై భూతపిండరూపమున బరిణమిల్లును. కనుకనే అన్ని భూత
ములయందును శబ్దోపలబ్ధి కలుచున్నది. ప్రకృతినాదము లేని
చోటులేదు. కనుకనే “సహ్యాశబ్దమివాస్తి ‘సర్వంశబ్దేనభాసతే’
వేదశబ్దేభ్యవవాదా పృథక్స్పృశ్చనిర్మమే” ఇత్యాద్యాస్తిక
సిద్ధాంతములును వెలసినవి.

నామరూపములే భౌతికపదార్థముల ముఖ్యరూపములు. ఈ రెండును ఆకాశాత్మకములు. సర్వభూతావపన మాకాశమే. ఆకాశమే మొదట తన శబ్దతస్మాత్త్వద్వారా, వాయురూపమునను, వాయువగ్నిరూపమునను, అగ్నిజలరూపమునను, జలము పృథివిగను, పృథివీచ్ఛిద్భాగము ఓషధి (అన్నము) వనస్పతి (ఫలము) రూపముగను. అక్షిశుక్రముగను కాగా, శుక్రావృతి బ్రజాసృష్టి కుపాదాన మగుచున్నది. ఇట్లు పరంపరగ మూల మాకాశమగుచున్నది ఇదే వ్యోమవాదము.

1. ద్వితావివ్రే సనజాసనీశే అయాస్యః స్తవమానేరిరైః
భగోనమేనే 'పరమేవ్యోమన్' అధారయ ద్రోదసీసుదంసాః॥
2. సజాయమానః 'పరమేవ్యోమని' ఆవిరగ్నిరభవత్ మాతరిశ్వనే
అస్యక్రత్వాసమిధానస్యమజ్నా, ప్రద్యావాశోచిః పృథివీఅరోచయత్॥
3. ఋచోఅక్షరే 'పరమేవ్యోమన్' యస్మిన్ దేవా అధివిశ్వేనిషేదుః
యస్తన్నవేద కిమృచాః రిష్యతీ యఇతద్విదు స్తఇమే సమాసతే॥
4. గౌరీర్నిమాయ సలిలాని తక్ష త్యేకపదీ ద్విపదీ సాచతుష్పదీ,
అష్టాపదీ నవపదీ ధూవుషీ సహస్రాక్షరా 'పరమేవ్యోమన్'॥
5. సజాయమానః 'పరమేవ్యోమని' వ్రతాన్యగ్ని ర్వ్రతపాఅరక్షత,
వ్యన్తరిక్ష మమిమిత సుక్రతు రైవశ్వానరో మహీనా నాకమస్పృశత్॥
6. ఇయంవిసృష్టి ర్యతతాభూవ యదివాదధే యదివాన
యోఽస్యాధ్యక్షః 'పరమేవ్యోమన్' సో అంగ వేద యదివానవేద॥
7. ఆకాశాదేవజాయస్తే ఆకాశాదేవజాతానిజీవన్తి, ఆకాశంప్రయన్త్యభిసం
విశన్తి, 8. ఆకాశోవై నామరూపయో ద్విర్యహితా 9. ఆకాశాద్యోనే

సంభూతః, 10. ఇమానిభూతాని ఆకాశాదేవసముత్పద్యంతే ఆకాశం ప్రత్యస్తంయంతి 11. ఆకాశః పరాయణం, 12. సర్వమిత్యాకాశే, 13. ఆకాశాద్వాయుః, వాయోరగ్నిః, అగ్నేరాపః, ఆద్భ్యుఃపృథివీ, 14. మనోమయోఽయంపురుషః భాః సత్యమాకాశాత్మా.

5. అపరవాదము

ఈవాద మాస్తికుల పర (అవ్యయ - పురుష - ఆత్మ) వాదమునకు వ్యతిరేకమగు, అపర (క్షర - ప్రకృతి - అనాత్మ) వాదమును సమర్థించును. ఎట్లన:- పర - అపరశబ్దములు అది - ఇది యనుటను దెలుపును. విశ్వమందు ఇది యనదగి నదేకాని అది యనదగిన పరోక్షమగున దేమియులేదు. కనుక అపరమందే అంతయు నిమిడియున్నది. పురోఽవస్థిత భూత ప్రపంచమే తత్త్వవాదమునకు విశ్రామభూమి. దీనికి మూల మిదే. దీనికి బై నేదో యున్నదనుకొనుట వ్యర్థము. సృష్టికి సృష్టియే మూలము.

విభిన్నగుణకర్మాత్మక పదార్థ పారస్పరిక సంయోగ విశేషమే సృష్టికి కారణము. పంచభూతములును తమవిభిన్న సంయోగములచే తమతమ స్వరూపసత్తం బ్రతిష్ఠించుకొన జాలి యున్నవి. ఒకప్పుడు జలసంయోగములచే మట్టి యోషధిగనై అదే కాలాంతరమున శుష్కము - నీరసము నగు వాయు సంయోగముచే మరల మట్టి యగుచున్నది. ఇట్లు అన్నిటను పారస్పరిక సంయోగ వియోగమూలక కార్యకారణభావముల

చూపింపవలెను. ఇట్టి ప్రత్యక్షకారణ వాదముండగ, నేవో పరకారణకల్పన గావించుకొని తద్రక్షణ కేవోసిద్ధాంతములను కల్పించుట యాస్తికవర్గముయొక్క దంభలీలామాత్రము.

సరమన్నదిలేదు. అంతయునపరమే, అదేకార్యము, కారణమును. తండ్రీపుత్రునకు గారణమగుచో నాతండ్రీతండ్రీ కేతండ్రీ కార్యముచగునుగాదా! “ఉభయంహైతద్భవతి పితాచపుత్రశ్చ ప్రజాపతిశ్చాగ్నిశ్చ, అగ్నిశ్చప్రజాపతిశ్చ, ప్రజాపతిశ్చదేవాశ్చ దేవాశ్చప్రజాపతిశ్చ” అనుచు శ్రుతియు నీకార్యకారణ విపర్యయాత్మకాపరవాదమునే సమర్థించుచున్నది.

సాధ్యులదగు నీ మతమును క్షరదృష్టితో గూడనమర్థింప వచ్చును. ‘క్షరఃసర్వాణిభూతాని’ అన్నట్లు క్షరమన్నను భూతమన్న నొకటే. అవ్యయాత్మ పరశబ్దవాచ్యము, క్షర మపరమనబడును. కనుకనే ‘భూమిరాపోనలో...’ అపరేయం? అనిచెప్పబడినది. ఇదే విశ్వమూలము, పరతత్త్వమగు నవ్య యుమ సృష్టికారణతా సంబంధబాహ్యుడే ‘నకరోతినలిప్యతే’ అనిచెప్పబడినదిగదా! కనుక సృష్టికారణతంగూర్చి యుతనినస్వేషింపనేల? ఈవిధముగ గీతయు నీవాదమును సమర్థించుచున్నది.

పరభావముం దేనినేని యపేక్షింపని విశ్వమే ఆపరము. దీనికి మూల మిదే. మరొకమూలముతో బనిలేదు. లేదా, కార్యవిశ్వము, కారణరూపాపరభావమునకు రెండవ రూప మనుట. అది మొదటిరూపము; ఏమన్నను తాత్పర్య మొకటే. ‘తన నజాతీయ తత్త్వములనే గాని యన్యమగు

నేవిజాతీయకారణము నపేక్షింపని మర్త్యక్షరప్రధాన కారణ వానిమే 'అపరవాదము' అని నిష్కర్ష. దీనిని సమర్థించు వచనము లివి.

1. కశంస్తవత్ కః పృణాత్ కాయజాతే యదుద్రమి నృఘవావిశ్వహవేత్ పాదావివ ప్రహరన్నన్య మన్యంకృణోతి పూర్వ 'మపరం' శచీభిః॥
2. యథాహాన్యనుపూర్వంభవన్తియథాఋతవ ఋతుభి ర్యన్తిసాధు యథానపూర్వ 'మపరో' జహత్యేవా ధాతురాయూంషి కల్పయేషాః॥
3. దేవాసోహిష్మామనవే సమన్యవో విశ్వేసాకం సరాతయః తేనోఆద్యతే 'అపరం' తు చేతునో భవన్తు పరివోవిదః॥
4. స్థూలాని సూక్ష్మాని బహూనిచైవ రూపాణి దేహీ స్వగుణైర్వృణోతి క్రియాగుణై రాత్మగుణై శ్చ తేహం సంయోగహేతు రపరోఽపిదృష్టః॥

6. అపరణవాదః

అర్థదృష్టిం ప్రధానముగనెంచు సాధ్యులు ఆపరణమునే నృప్తికి మూలముగ నెంచిరి. కార్యముయొక్క బాహ్యరూపమే తదీయకారణ పరిచాయకమగును. “వాతోదేవేభ్య ఆచ్యష్టే యథాపురుష తేమనః” అన్నట్లు బాహ్యవాతావరణ మంత ర్భావ పరిచాయక మగు నని శ్రుతియు జెప్పెను. కనుక నాంతరమునకు బోవనవసరము లేకుండ బాహ్యదృష్టివలననే కారణాన్వేషణ చేయవలయును. వస్తువుబాహ్యరూపమే తదీయ మూలకారణము డెలుపును. విశ్వమందలి ప్రతిపదార్థము

యొక్క బాహ్యరూపమును, తమోగుణ ప్రధానము కనుకనే యదిపదార్థము నాబడును. పద=వస్తునామము, అర్థము=వస్తువు. వస్తుబాహ్యరూప మర్థము. ఇది ఒకవిధమగు నావరణము. మహామహిమ యాకాశ మొక యావరణము - ఏతదాయశన ప్రతిష్ఠిత పదార్థములెల్లను జిన్నజిన్నయావరణములు. ఏని సమష్టియే శిశ్యరూపము.

ఈయావరణమునే యాస్తికులు తమోగుణమనిరి. ఇది భౌతికసృష్టిమూలము. అర్థమావరణము గనుక సజాతీయ సంబంధ సిద్ధాంతానుసారము దీనికి మూలకారణమును ఆవరణమే కావలయును. వైదికులు దీనిని వయునమందురు. వ్యాఖ్యాతలు వయున శబ్దము గర్మవాచకమన్నను, కర్మమయముకర్మాధార మ్మే కనుక నీశబ్దము తద్వాచకమే. మన ప్రజ్ఞానమునకు విషయములను ప్రజ్ఞాతభావముల పేరే వయునము. కనుకనే 'యుంజ తేమన ఉతయుంజ తేధియః' అనుమంత్రమండలి 'వయునా విత్' శబ్దవ్యాఖ్యానమం దువ్వుటులు 'వయునాని=ప్రజ్ఞానాని, చేత్రితి వయునావిత్' అనిరి.

సవిత్ప్రజాపతి సర్వవయునవేత్త. అగ్నియు వయునవేత్త యని 'వయునానివిద్వాన్' అనియొకచో నున్నది. అర్థప్రధానములగు నెల్లపదార్థములును వయునములు. తన్నిష్పత్తియిగ్ని పలన. కనుక నతనిని వయునపరిజ్ఞాత యనిచెప్పిరి. సవిషయిక జ్ఞానమే వయునము. పదార్థము వయునమయినను, అది జ్ఞానమండల ప్రవిష్టమయినపుడే 'అయంపదార్థః' అనుప్రతీతి కలుగును.

కనుక, ప్రజ్ఞానమును, జ్ఞానాశ్రితపదార్థమును, లేదా జ్ఞానానీయమాన పదార్థమును వయునమందురు. వీయ తే గమ్యకే ప్రాప్య తే విషయా అనేన - తద్ - వయునమ్ - అజగతౌ, 'అజయమిశీజ్ భ్యశ్చ' (ఉణాది 3-61) ఇతిఉనణ్ నచకిత్, అజేర్షీ భావః.

'సర్వమిదంవయునమ్' అన్నట్లు విశ్వమంతయు నొక మహావయునము; ఇందు జిన్న పెద్దలెన్నో వయునము లున్నవి. ప్రతియొక వయునమందు తత్ స్వరూపరక్షకములు వయవయోనాధములు సమన్వితములై యున్నవి. వస్తువునాకారమును, దానిచే నాకారితమగు వస్తువును గ్రమముగ వయోనాధ, వయస్సులు. వస్తుతత్త్వమును సురక్షితము గావించునది బాహ్యకారమే (సీమ - ఆయతనము). అందు గర్భితముగ నున్నంతవరకు నేవస్తువునకును అనిష్టముండదు; బాహ్యక్రమణమున నగు నాఘాతము, మొదట నాకారమునకే దగులును. దానితో నదిచెడును.

ఆయువును వయస్సనుట కలదుగదా! సమానాయువుగలవారు సమానవయస్కులు. ఇందును వయశ్యబ్దమునకు దాతృత్వముదే. ప్రాణయుక్తమగు సర్థముపేరే వయస్సు. అర్థము (శరీరము) సందు ప్రాణమున్నంతవరకునే దాని సత్త. కనుకనే శ్రుతియు 'ప్రాణోవై వయః' అన్నది. ప్రాణము క్రియాశక్తి ప్రధానము. గతిశీలము. కనుకనే గత్యర్థకములగు 'వయ - వీ - అజ' ధాతుత్రయముచే వయశ్యబ్ద మేర్పడును. ఈ గతి

భావముంబట్టియే పక్షిని 'వయన్' అందుము. వయశ్యబ్దమునకు వ్యాఖ్యాతలు అన్నమని యర్థముచెప్పిరి. ఈ యర్థముం గూడ గొన్ని విధములచే సమన్వయింపవచ్చును.

1. గతిశీలమగు ప్రాణము వయస్కుగదా! తదీయగతిభావ మన్నాహుతివై నాధారపడి యున్నది.

“అన్నం బ్రహ్మేత్యేకావహః, తన్నతథా పూయతీహ అన్న మృతే ప్రాణాత్ ప్రాణోబ్రహ్మే త్యేకావహః, తన్నతథా శుష్యతిచైప్రాణః ఋతేఽన్నాత్ ఏతేహ త్వేదదేవతే ఏకథా భూయంభూత్వా పరమ తాంగచ్ఛతః”

తాత్పర్యము:- ప్రాణాగ్నిబల ముందునంతవరకు నిందు హుతమగు నన్నము రసాదిరూప పరిణతి నందుచుండును. అటు గానిచో నది నీరసమై దోషయుక్తమగును. ఇట్లు అన్నాహుతి యుండునంతవరకు ప్రాణాగ్ని ప్రబలముగ నుండును. లేనిచో నది మూర్ఛితమగును. కనుక నిట్టిచో నీ రెంటికి నన్యోన్య్యా శ్రయ సంబంధ మున్నదనవలయును. రెండు నేకమై స్వరూప రక్ష గావించుకొనును. కనుక ప్రాణవిశిష్టార్థము (అన్నము) నే వయస్కుండుము. ఇక:- అన్నముద్వారా ప్రాణరక్షయగుం గావున వ్యాఖ్యాతలు వయశ్యబ్దమునకు అన్నమని యర్థము చేసిరి.

2. మరియు:- ఉదరభుక్తములగు భోజ్యపదార్థముల నన్న మనునట్లే, వస్తుతత్త్వము స్వకీయమగు వయోనాధరూప

సీమాభావముయొక్క యుదరమందు భుక్తముగ నుండు నను దృష్టితో (భుక్తిభావదృష్టితోగూడ) వయస్సు నన్న మన దగును.

3. ఇంకను:- 'అహమన్నమన్నమదశశమద్భి' 'అన్నా దశ్చవా ఇదం సర్వమన్నంచ' ఇత్యాదులుబట్టి విశ్వపదార్థము లెల్ల పరస్పరము అన్నము, అన్నాదము నగును. పారస్పరికా దాన విసర్గములవలననే యన్నిటి పాలన పోషణములు నగు చున్నవి. ఆదానదశయం దన్నియు సన్నాదములే (భోక్తలే) విసర్గదశయం దన్నియు నన్నము (భోగ్యము) లే. ఈదృష్టితో గూడ వయోరూప వస్తుతత్త్వము నన్నమనవచ్చును.

వస్తువు బాహ్యకారము (సీమాభావము) ఎయోనాథ మను కొంటిమిగదా! అది వయస్సును నలుండలను బంధించి యుంచును. కనుక దానిని వయోనాథమునలు తగును. అదే ఛందస్సనబడియెను. ప్రతివస్తువును ఛందోఛందితము. కనుక ఛందస్సును వయోనాథ మనవచ్చును.

నరే:- ఛందోఛందిత వస్తుతత్త్వము ప్రాణయుక్తమగు సర్థముగదా! ఇక నీ ఛందోరూప సీమాభావ స్వరూపమేమి? అన్నచో సమాధానమును ప్రాణతత్త్వమే. ప్రాణతత్త్వ మసంఖ్యము. వేర్వేరు ప్రాణములవలన వేర్వేరు కార్యముల సంచాలనము జరుగుచున్నది. ఏ ప్రాణవిశేష మంతర్యామ సంబంధముచే వస్తుతత్త్వమునకు బ్రతిష్ఠ యగుచున్నదో అది ఛందస్సనబడును. ఈ ప్రాణభేదమును లక్ష్యముగా గొనియే

శ్రుతి ప్రాణమును వయస్సనియు, వయోనాథమనియు గూడ జెప్పెను. కాని, యర్థముజేసికొనునప్పుడు వయఃప్రాణమాభ్యంతర మనియు, వయోనాథప్రాణము బాహ్యప్రాణ మనియు జ్ఞప్తి యుంచుకోవలయును. లేనిచో నామనామ్యముచే నర్థ మచర్థమగుచుండును. ఇంతకు బాహ్యప్రాణరూపభండస్సువేరే వయోనాథము. * నుకనే శ్రుతి యిట్లు చెప్పెను.

1. ప్రాణాహవయోనాథాః ప్రాణైక్త్వీదంసర్వం వయసం బద్ధమ్
2. అథభందాంశివైదేవా వయోనాథాః భందోభీక్త్వీదం సర్వం వయసం బద్ధమ్ [శత]

ఇందువలన బ్రతిపదార్థమును వయునము. ఇందు వయ, వయోనాథము లను రెండు పర్వము లున్నవనియు, దీనికి మూలము అర్థప్రధాన తమోఽణ మనియు, అదే సృష్టి మూలము ననియు, అది యొకవిధముగ నావరణము గనుక తమోవాదము లేదా వయునవాదము అగు నిది సాధ్యుల ఆవరణవాద మనియు దెల్లమగును. ఈ వచనములం గమనింపుడు:-

1. తమతస్మి త్తమసాగూఢ మగ్రే ప్రకేతం సలిలం సర్వమాశ్రయం
తుచ్ఛే నాభ్యవిహితం యదాసీ త్తప స్తన్మహినా జాయతైకమ్॥
2. కువిన్నో అగ్నిరుచతస్య పీఠసద్వసుష్కవిత్ వసుభిః కామమావరత్
చోదఃకువిత్తు తుజ్యత్ సాతయేధియః శుచిప్రతీకం తమయాధియాగృహే॥
3. అప్రకీతం వసుభిర్నిహస్తయోరపాశహం సహస్తన్విశ్రుతోదధే
అవృతాసోఽవతాసో వక ర్తృభిస్తనూషుతే క్రతవః ఇంద్రభూరయః॥

4. సహస్వస్యత్ పృథదశ్వోయువా గణో యా ఈశాన స్తరిషీభిరావృతః
అసిసత్యఋణయావాఽనేవ్యో అస్మాధియః ప్రావితాఘా వృషాగణః॥
5. దివోయః స్కంభోధరుణః స్వాతత అపూర్ణో అంశుః పర్యేతివిశ్వతః
సమేమహీరోదనీ యత్నదావృతా, సమీచినే తాధార సమిషః కవిః॥
[బుక్]
6. అనీదిదంతమోభూత మప్రజ్ఞాతెమలక్షణం
అప్రతర్క్యమనిర్దేశ్యం, ప్రసుప్తమివసర్వతః॥

7. అంభో వాచము

సృష్టిం గూర్చి విచారించినచో దాని మూలకారణమును ఎఱుకబడును. ఇందు లోకము - లోకి - యని రెండుపర్వములు, లోక మాయతనము, అందలి వస్తుతత్త్వములోకి. ప్రతిదానియందు నీరెండు నుండును. లోకము లోకి కాయతనము, ప్రతిష్ఠ. అయినను అది తన ప్రతిష్ఠకై లోకినత్త నవేక్షించును. ఇది యాశ్చర్యము! ఉదాహరణము:- మానవుడొక చేతన సృష్టి. ఇందు పాంచభౌతిక శరీరము, శుక్రశోణిత సంపన్న భూతాత్మ యను రెండుపర్వము లున్నవి. శరీరములోకము, భూతాత్మలోకి. దీనికది ఆయతనమయ్యు దీనినత్త యున్నంత వరకే దాని స్వరూపనత్తయు నుండును. 'అటుగానిచో లోకము శిథిలమై పోవును గదా! కనుకనే లోకి, తనకు బ్రతిష్ఠయగు లోకమునకు గూడ బ్రతిష్ఠయని తాత్పర్యంబుండును:- ఇట్లే ఒక పాపాణముం గొనుడు. దాని పిండమే లోకము. అందలి పాపాణ

పరమాణువులను ఒకసూత్రమున బంధించి నిబిడావయవముం
గావించి తత్స్వరూపమును నిలుపు విశ్వర్తాప్రాణములోకి,
అదితేనిచో పాపాణ మినుకగ నైపోవును.

ఈలోక - లోకి సమన్వితావస్థ వేరే సృష్టి - ఇట్లు కార్య
స్వరూపము దెలియగ నిక కారణాన్వేషణకై మొదట లోక
ముం జూతము. దీనికి సృష్ట్యుపాదానము జలము. దీని రూపాం
తరము పృథివి. జలమే వాయుప్రవేశముచే గ్రమముగ ఘనీ
భూతమై కాలాంతరమున బృథివిగ నగును. అంతరిక్షమందును
బ్రాహ్మక జలసామ్రాజ్యమున్నది. చంద్రుడును జలము
యొక్క విశేషావస్థారూప (విరాళావస్థారూప) సోమరూపాంత
రము జలపిండము. నక్షత్రలోక (పిండ) ము లన్నియు జలపిండ
ములే (ఉడు). సూర్యలోకమును, తేజోమయ మరీచ్యుదక
సంఘాతమే. పరమేష్టియొక్క యబ్రూపత జెప్పబనియే లేదు.
ప్రాణమయ స్వయంభువుకూడ ఋతమును మూలముగా గొను
టచే నాపఃకారణతకు వెలియెనవా డనజాలము.

ఈ ప్రాకృతిక మహాలోకములే గాక వీని యుదరములం
మండు చిన్న పెద్దలోకము లెన్నియో! అన్నియు అమ్మాల
ములే- ఓషధివనస్పతులు జలసేచనము వలననే స్వరూపధారణ
సేయును. మనశరీర మాపోమయము. శుక్రశోణితములను
రెండుధాతువులు సప్రధానములు గదా! - ఇంతకు లోకము
లన్నిటికి మూలోపాదాన మత్తత్త్వమని తేలుచున్నది. ఇది:
అంభః - మరీచిః - మరః - ఆపః - శ్రద్ధా - మొదలుగ ననేక

భేదములు గలది. ఈ యబ్జైతిభేదమే లోకస్వరూప భేదకారణము. ఇక:-

లోకజాతము. భూతాత్మ చేతనాపురుషుడు. 'ఖాదయశ్చేతనా వస్తా ధాతనఃపురుషఃస్మృతః' (చరక) అన్నట్లు చేతనాలక్షణ భూతాత్మయు ధాతువని చెప్పబడినది. ఈ ధాతుపురుష మూలోపాదానము ఆవస్తత్త్వమని పంచాగ్నివిద్య చెప్పును. "ఇతితు పంచరూపమావతా వాపః పురుషవచసో భవంతి" (ఛాందో) భూతాత్మ అన్నరసమయము. "అన్నాత్పురుషః సవావీషపుష్పోఽన్నరసమయః" (తైత్తి) 'యతోఽభిహితం పంచమహాభూత శరీరినమవాయ పురుషఇతి, సవీషకర్మపురుషః చికిత్సాధిశ్శః' (సుశ్రుత) "షడ్ధాతవః సముదితాః పురుష ఇతి శబ్దబలధన్తే" (చరక) అన్నముజలరూపాంతరము. ఇట్లు పరంపరగ జేతనాస్మప్తిప్రతిష్ఠా మూలకారణ మగు లోకియు (భూతాత్మయు) నాపఃకారణముతో సంబంధముగలదే యగు చున్నది. ఇట్లే జడస్మప్తిప్రతిష్ఠామూలకారణమగు లోకియు, (ప్రాణమును) 'ఆపోమయః ప్రాణః' అన్నట్లు ఆపోమయమే. ఈవిధమున స్మప్తియనబడు లోక - లోకీనమప్తియందలి రెంటికిని మూలకారణ ముత్తమే యగుచో స్మప్తికారణ పిచారణయం దంభోవాదమునే యెదుట నుంచుకోవలయును. ఈవచనము లను గమనింపుడు:-

1. ఓమానమాపో మానుషీరమృక్తం ధాతతోకాయ తనయాయ శంయోః యూయంహిష్ఠా భిషజో మాతృతమా విశ్వస్య స్థాతుః జగతోజనిత్రీ||

2. ప్రసువ అపో మహిమానముత్తమం, కారుహ్యో చాతి సగనే వివస్వతః
ప్రసప్తసప్త త్రేభాహి చక్రముః ప్రస్మ త్వరణా మతిసింధురోజ సా॥

3. తతంమే అపస్తమతాయతే పునః స్వాదిష్టాఢీతి రుచభాయ శస్యతే
అయంసముద్ర ఇదవిశ్వదేవ్యః స్వాహాకృతస్య సముత్పృష్ఠః ఋషభః
[ఋక్]

4. అపోవాఙ్మదమగ్రే సలిలమేవాస తా అకామయంత కథన్న ప్రజాయే
మహీతి తాఅక్రామ్యంస్తా తపోఽతిప్యన్త తానుతప్యమానాసు హిరణ్య
యాంచం సంబభూవ॥

5. అద్భిర్వాఅహమిదం సర్వంధారయిష్యామి జనయిష్యామి అస్మిన్మి
యదిదం : కించ తద్యదబ్రవీత్ అభిర్వా-తస్మాద్ధారా జాయా, ఆపః
అభవత్॥

6. అద్భిర్వాఇదం సర్వమాప్తం 7. సేదం సర్వమాహ్నిత్ యదిదంకించ
యదాహ్నిత్ తస్మాదాపః యదవృణోత్ తస్మాద్వాః (వారిః)
8. అపోఽవైసర్వకామాః॥

9. అపోఽవైసర్వాదేవతాః 10. అపోవాఅస్య సర్వస్యప్రతిపా

11. అపుతంమంచభద్రంతే లోకాహ్యపు ప్రతిష్ఠితాః
అపోమయాఃసర్వరసాః సర్వమాపోమయంజగత్॥ (భారతే)

8. అమృతమృత్యువాదః

సదనద్వాద సమధరాతలముననే యుండు నిత్యానిత్య
భావద్వయికి జెందియుండువాదమే 'అమృతమృత్యువాదము.
సదనద్వాదమునందలి సదనత్తులు, రెంటును ఒకొక్కప్పుడు

నంకరత కలుగుచుండును. ఆవాదమున మున్ను సత్తన భావ మనియు, అసత్తన సభావమనియు జెప్పబడినది. కాని, యాయమృత - మృత్యువాదమునందలి అమృతమృత్యువులు రెండును భావాత్మకములే. ఈభేదమును గుర్తుచుకొని ప్రకృత వాద విచారణ సేయవలయును.

ఏ పదార్థతత్త్వము సరయబోయినను రెండు విరుద్ధభావము లగపడును. 1. ఉష్ణత్తి మొదలు త్తయనుగువరకు సనుక్షణము నెన్నో పరివర్తనములు. సూక్ష్మముగ జూచినచో పూర్వక్షణా వచ్చిన్నపదార్థ ము త్తరక్షణమున 'లేదే' అనవలయును.

కాని, యీ క్షణభావముతోబాటుగ నొక యక్షణభావము కూడ నగపడుచున్నది. పరివర్తనమన్నది యొక అపరివర్త నీయ ధరాతలము నవేక్షించును. కనుకనే పూర్వక్షణస్థ వస్తు పుత్తరక్షణమున లేదన దగియున్నను తదుపలభి కలుచున్నది. ఎంతకాలమునకైన నదేయిది యను ప్రతీతి కీ యక్షణభావమే కారణము. తమఃప్రకాశములట్లు ఈరెండును విరుద్ధధర్మము లయ్యునొకచో సమన్వితములై యున్నవి. ఇందు క్షణభావము మృత్యువు. అక్షణభావ మమృతము. విశ్వమందీరెండు నగపడు చుండుటవలన నివియే విశ్వమూలముగ నెంచవలయును. ఇందు రెండును నిత్యములనము. అమృతము ధారావాహిక నిత్యము. మృత్యువు క్షణికానిత్యము. గదా! ఇక నీయపేక్షాకృత నిత్య తంగొని యమృతమును నిత్యమని చెప్పవచ్చును. ఈరెంటికి అంత రాంతరీభావ సంబంధము. (ఈవిషయము నిందే ద్విసత్యవాద

(వక్రరణము నందు జూడగలరు) ఈవచనము లీ యమృత మృత్యువాద సమర్థకము లగును.

1. ఆకృష్టేనరజసా వర్తమానో నివేశయ స్సమృతంమర్త్యంచ
హిరణ్మయేన సవితా రథేన జేవో యాతి భవనాని పశ్యత్.
2. యజైరధర్వా ప్రథమః పథస్తతే తతఃసూర్యోపతపావేన అజని
అగాఅజమశనాకావ్యః సచాయమస్య జాతమమృతం యజామహే.
3. బృహస్త ఇద్భానవో భాబుజీక మగ్నిం సచంత విమృతో నతుక్రాః
గృహేపవృద్ధం సదసిష్యే అంతరపాం ఊర్వే అమృతంచహానా.
4. అంతరంమృత్యోరమృతం మృత్యావమృతమాహితం
మృత్యుర్వివస్వంతం వస్తేమృత్యోరాత్మా వివస్వతి.
5. 1. “ద్వేవాషట్రమ్నాణో యాసే మర్త్యంచామృతంచ” 2. ‘శాంతి
సమృద్ధ మమృతం’ 3. ఆశనాయాహి మృత్యుః 4. శరంత్యవిద్యా
హ్యమృతంతువిద్యా 5. అచలమమృతమమృతమ్ 6. మృత్యునైకేదమా
మృత మాసీదశనాయా 7. అకలాఽమృతోభవతి 8. మర్త్యతా
మమృతంవ్రజేత అమృతంచైవ మృత్యుశ్చ 10. అర్థంహవైప్రజాపతే
రాత్మనో మర్త్యమాసీదర్థమమృతం 11. ఉభయం హైతత్తగే ప్రజా
పతిరాస మర్త్యంచైవామృతంచ తస్యప్రాణావీవాఽమృతాఅనుఃశరీరం
మర్త్యం । సవీతేన కర్మణా, ఏతయాతివృతా, ఏకథా జరమమృత
మాత్మాన మకురుత.
12. “ఏతద్వైమనుష్యస్యామృతత్త్వం యత్ సర్వమాయురేతి”
అను వచనమాయువు నమృతముగా జెప్పడు అమృతత్త్వమయొక్క
ధారా వాహిక నిత్యతమ సమర్థించుచున్నది.

9. అ హో రా త్ర వా ద ము

తేజః స్నేహవాదులు కొండకు సాధ్యవిద్వాంసు లిట్లందురు.
 “సృష్టిమూలము నెరుంగ నింతదూరము బోకల! బ్రత్యక్ష
 ముగ నది యెరుకవడుచునేయున్నది. అందుకు మూలకారణ
 ములు (కాశీంబగళ్ళు) అహోరాత్రములు. ప్రతిపదార్థమును
 తేజఃస్నేహ సమ్మిశ్రణమే. శుష్కతత్త్వము శేజము. ఆర్ద్ర
 తత్త్వము స్నేహము. ఒకటి యన్నాదము, రెండవ యన్నము.
 ఒకటియన్ని, రెండవది సోమము. అగ్నియోసి, సోమము
 రేతస్సు. రెంటినమప్తీయజ్ఞము. ఈ యజ్ఞమే విశ్వమూలకార
 ణము “సహయజ్ఞః ప్రజాస్సృష్ట్యా”.

పదార్థతత్త్వము ఘన - తరళ - విరళ భేదమున మూడు
 జాతులు గలది. మూలసంహితయందు వీనికి వరుసగ ధ్రువ -
 ధర్మ - ధరుణ శబ్దములు వాడబడినవి. ఇవి వరుసగ పార్థి -
 వాంతరీక్ష్య - ద్యులోకములకు జెందును. పార్థివ పాషాణాది
 ఘనపదార్థములు ధ్రువములు. ఆంతరీక్ష్య ఆహారవాయాది
 తరళ పదార్థములు ధర్మలు. దివ్యములగు ప్రాణాది విరళ పదార్థ
 ములు ధరుణములు. ఈ యన్నిటికి స్వరూపసంపాదకములగు
 తేజఃస్నేహ తత్త్వములు మూడు మూడు విధములుగానున్నవి.
 తేజమగ్ని. దీనికి మూడవస్థలు. 1. ధ్రువాగ్ని అగ్ని.
 2. ధర్మాగ్ని యముడు. 3. ధరుణాగ్ని ఆదిత్యుడు అందురు.
 ఇట్లే స్నేహము సోమము. దీని మూడవస్థలు. 1. ధ్రువసోమ

మాపస్సు. 2. ధర్మసోమము వాయువు. 3. ధర్మసోమము సోమము అనును. 1. అన్న యమాదిత్య సమష్టి తేజము. 2. అహోవాయు నందునాస్తి క్షేపము. తేజమంగిరస్సు. స్నేహము భృగువై 'భృగువాణా మంగిరనాం తపనాతప్యధ్వం' అనునట్లు ఈరెంటితో న్ను ధర్మ-వ్యాపారము చే యజ్ఞస్వరూప సిద్ధిక్రియ నుండును. నీ భృగ్వంగిసోమయజ్ఞమేవిత్సప్తష్టికీ, (సంవత్సరరూప దైవోన్మేషష్టికీ) అందలి ప్రజాన్మష్టికీ కారణ మగుచున్నది.

ఇట్లు కానిచూచి తేజ స్నేహసూచన అహోరాత్రముల వలన లభించుచున్నది. అహస్సు తేజప్రధానము, రాత్రి స్నేహప్రధానము. ఒకదానియం దగ్నిసామ్రాజ్యము, రెండవ దానియందు సోమవ్యాప్తి. కనుకనే అహస్సాగ్నేయము, రాత్రి సౌమ్యము. సూర్యచంద్రాశ్మకావోరాత్రములే సృష్టి కారణములు. ఈ రెంటి యాగసంబంధము విడిచివులే వస్తుస్వరూపాత్మకైతి. జగత్తంతయు నహోరాత్రరూపాగ్ని సోమ విజృంభణమే. 'అగ్నిసోమాత్మకం జగత్' ఈ వచనము లిటు నవధేయములు.

1. అపాన్యదేత్యభ్యన్యదేతి విషయాపే అహాసంచరేతే
పరిక్షితోస్తహ ఆన్యగుహాకరవ్యాదుషాః శోశుశతారభేన.
2. కతరాపూర్వా కతరాపరాయాః కథాజాతో కవయఃశోవివేద
విశ్మంత్రనాదిభ్యతో యదనామ వివర్తతేఅహాసచక్రియేవ.

3. ఏతేహైవై సంవత్సరస్య చక్రే - యదహోరాత్రే 4. అహోరాత్రాణి
 ప్రకాః (సంవత్సరస్య) 5. సంవత్సరోవైప్రజాపతిః 6. ప్రజాపతిస్త్వే
 వేదం సర్వ మస్మజత యదిదంకించ 7. ద్వయంవాఇదం సత్సతీయమస్తి
 శుష్కంచైవార్ద్రంచ, యచ్ఛుష్కం తదాగ్నీయం యదార్ద్రం తత్సా
 మ్యమ్. 8. అవ్యక్తాద్వ్యక్తయఃసర్వాః ప్రభవంత్యహరాగమే,
 రాత్ర్యాగమేప్రతీయంతీ తత్రైవావ్యక్తసంజ్ఞః॥

10. దైవ వాదము

వెనుకటి 9 వాదములందును కారణములు రెంటికి మించి
 లేవు. కొన్నిట నొకటే. కాని, ఈ వాద మనేక కారణములకు
 జెందినది. విశ్వము - విశ్వప్రజ వీనియం దనేక విచిత్ర విషమ
 భావము లగవడుచుండ కారణములు రెండో యొకటో యన
 దగదు గదా! సూర్య చంద్ర పృథి వ్యాకాశ వాయు జల
 గ్రహో వగ్రహ నక్షత్రాదుల భిన్నతలను విచారించుచో
 నేమనుటకును నోరాడదు. ఎందు నొండాంటికి బోలికయే లేదు.
 ఇక విశ్వప్రజలందు మనుష్య, పశు, పక్షి, కృమి, కీట, యక్ష
 రాక్షస పిశాచ గంధర్వాది సామాన్యభేదము లటుంచినను,
 కేవలము మనుజులందు బ్రాహ్మణ క్షత్రియాది భేదములు,
 పశువులందు:- గవాశ్వాది భేదములు. పక్షులందు:- కాక
 గృధ్ర చటకాది భేదములు, ఇట్లన్నిట నెన్నో, యేమి చెప్ప
 గలము?

ఈ యన్నిటికి ఒకటి రెండు కారణము లనుట యప్రామాణి

కము. అట్లగుచో నృష్టియు నొకటియేను విధములగుచే యుండి వలయును. కనుక ఈ యసంఖ్య కావ్యరూప నృష్టినిచిత్రతలం బట్టి కారణము లసంఖ్యములే యవలయును. ఈ యసంఖ్య కారణనమష్టిని దేవత యందును. ఈ దేవతలే నృష్టి మూల కారణములు.

పదార్థమునందుండి దాని స్వరూపమును నిరక్షితముగా నుంచు శక్తిని ప్రాణ మందును. ఇది శక్త్యాదితత్వాత్తమధ్యాదారహితము. అథావచ్ఛదము (చోచ నాక్రమించుచు). ఇదే దేవత యవలయును. (ఇది నొక విషయము గమనింపవలసింది) (విశేషములు అష్టవిధదేవతానిరూపణము నూడంగును. అది యన్యత్రవిమృష్టము) ఏమన:- దేవ దేవతా శబ్దములు పర్యాయములు గావు. సురాసుర దైత్యదనుజ పితృ గంధర్వ శిశువ పశ్చాదిజాతులం దేవాతి ప్రాణమైనను దేవతావాచక మగును. అచగా ఇది సంపూర్ణప్రాణ సంగ్రహకము. దేవశబ్ద మన్ననో, అగ్నేయదేవత లగు 8 పనువులు, 11 రుద్రులు, 12 కదిత్యులు, ప్రజాపతి వషట్కారములు అనువానికే వాచకము. (దేవతాశబ్ద మన్నిటికి బనికవచ్చును గాని, దేవశబ్దము మాత్ర మట్లుగాక స్వస్వభావ నియత సంబంధముగలది యనుకొనవలయును).

ఈదేవతల సామాన్యజాతులు ఋషి- పితృ - దేవ - అసుర - గంధర్వ - వశు భేదములచే విభక్తములై యున్నవి. వీని కవాంతరములు క్రమముగ 7, 8, 31, 99, 27, 5 భేదములు

కలవు. ఇక ప్రత్యేకాంతరభేదము లన్ననో అసంఖ్యములు. ఉదాహరణము:- దేన నామ కాగ్నేయప్రాణము యొక్క 31 భేదములం దొకటి యగు రుద్రనామక ప్రాణమునకు నామాన్యముగ 11 భేదములు. ఇవియు పృథి వ్యంతరిక్ష ద్యులోక భేదముల నేలుకొలది భేదము లగును. 'అనంఖ్యాతా సహస్రాణి యేషుద్రా అధిభూమ్యాం' ఇట్లే అగ్ని దాయ్యుంద్రా దీతరదేవతలును తమ మహిమాభావమున ససంఖ్యు లగుదురు.

[ప్రాణముల యాయానంత్యము నెరింగియే యాజ్ఞపల్కుడు ఆధ్యాత్మిక ప్రాణగణనయందు ఒకచో 'కోహితద్వేద యానంత ఇమేస్తరాత్మన్ ప్రాణా' అనెను. 'విరూపాన ఇద్వషయస్త ఇద్దంభీరవేపసః' అను మంత్రము ఋషి ప్రాణ గంభీరతను సూచించుచున్నది. కనుక సృష్టి మూలకారణ మసంఖ్య ప్రాణ తత్త్వములే. కనుకనే విశ్వపదార్థానంత్యము సంగత మగు చున్నది. సృష్టి యనంతకార్యరూపము. తత్కారణములు ననంతములే. ఇట్లు విభిన్నప్రాణాత్మకములగు నాయనంతకారణముల సముచ్చయమే 'దేవత' యందురు.

మన యింద్రియ మనోబుద్ధుల కేకార్యమునకైనను కారణ-కార్యభావ మెరుకపడకున్నపుడును, ఆకస్మిక సంఘటనలకును దైవముం జేర్కొనుచు, 'దైవాధీనము, దైవవశము' అను చుండుముగదా! అనగా దానియర్థము కారణములేని కార్య ముండదనియో? కాదు. కారణములేని కార్య ముండదుగదా! కాని ఆకారణమేమో మనకు దెలియలేదు. అప్పుడు 'దైవాత్'

అనుచుందుము. అనగా, ప్రకృతియందలి ప్రాణాత్మక దేవతా విశేషములవలననే యీవని జరిగినదని దాని తాత్పర్యము. ఈ దైవవాదమున నీ వచనము లనుసంధేయములు.

1. దేవానామిదం వోనుమాత్తదా వృణీమహేవయం. వృణ్ణామ స్మర్య ఘాతయే,
2. అనోభద్రాక్రతవో యంకువిశ్వతోఽ దభానో అపరిహానకీర్షివః.
దేవానోయథా సదమిద్వృథే అనన్త ప్రాయువో రక్షితాహోదివేషే,
3. జాయమానో తై జాయతే సర్వాభ్యోవీతాభ్యో ఏవదేవతాభ్యః,
4. దేవేభ్యశ్చజగత్సర్వమ్॥

11. సంశయవాదము

(దశవాదమూలకము)

ఈ దశవాదములపై కొందరు తటస్థులగు సాధ్యవిద్వాంసుల నుండి యీ వాదము వెలసినది. వెనుకటి వాదములన్నియు తర్కయుక్తి ప్రమాణయుక్తములే. అన్నియు బాగుగనే యున్నవి. కాని, సత్యమెప్పుడు నొకటే యగునుగాని ఇన్ని సత్యములుండునా? ఈవాదములవలన సత్యము (సృష్టిమూలము) సంశయగ్రస్తమైనది. “ఏకస్మిన్ధర్మిణి విరుద్ధ నానాకోట్యవగాహి జ్ఞానమ్ సంశయః”

“సృష్టియన్నది లక్ష్యము, దీనికారణము దీని పూర్వభావమునకు జెందినది. ఇందువలన నెవరెట్లు భావించినను, సరే

యనుటకంటె జేయదగిన దేమున్నది. ఔగాము లెట్లు నిర్ణీతములగును? అంతటను సంశయమే సామ్రాజ్యము నేయుచున్నదనవలయును. స్వర్గసరక, అధ్యాత్మాధి భూతాధిదైవిక, శుభాశుభ, పుణ్యపాప, బంధముక్త్యాది సృష్టిపర్వములెల్లను సంశయాన్నదములే. బుద్ధివాదగర్వమున బడి, విశ్వకారణ మిదమిత్తమనుట యనధికారచేష్ట" అని యీవాద సారాంశము.

దీనినుండియే దర్శనసంప్రదాయమున, 'సప్తభంగీనయ' మను స్యాద్వాదము జన్మించియుండవచ్చును. ఈ వాదములవగు సప్తభంగులందు 3 వాదములు నిర్వచనభావమునకును 4 భంగులు (వాదములు) అనిర్వచనీయ భావమునకును జెందును. నులు పుగ దెలియుటకై యీ యేడువాదముల నిట్లు వ్యవహరింపవచ్చును.

1. స్యాదస్తి - ఇతివక్తవ్యః=అనగా: మనకగపడు నీసృష్టికి మూలముండును. అది సద్రూపము, సత్యముగావచ్చును.

2. స్యాన్నాస్తి - ఇతివక్తవ్యః=దీనికి (సృష్టికి) మూలము లేదు. అసద్రూపము, మిథ్య, కల్పితము.

3. స్యాదస్తినాస్తి - ఇతివక్తవ్యః=అనగా: ఇదియంతయు ఉండవచ్చును, లేకుండనువచ్చును. సద్రూపము గావచ్చును అసద్రూపమును గావచ్చును, రెంటిమిళిత రూపమును గావచ్చును.

ఈ మూడు పర్వములందును సంశయపూర్వకముగ గారణ నిర్వచనము జరిగినది. ఇక జెప్పబోవు నాల్గువాదములకు ననిర్వచనీయ భావ సంబంధముండును.

4. స్యాదవక్తవ్యః=దీనిని సత్ - అసత్ - నదసత్ - అను వానియం దేమనియు నిర్వచింపజాలము. అనిర్వచనీయము, అవక్తవ్యము అనిమాత్రమందుము.

5. స్యాదస్తిచావక్తవ్యః:- ఇదితప్పక సద్రూపమే అయినను, ఈ సద్భావ మనిర్వచనీయ మనదగును.

6. స్యాన్నాస్తిచావక్తవ్యః:- ఇది అసత్తే, కాని, ఆ యన ద్భావ మనిర్వచనీయమే యగును.

7. స్యాదస్తి నాస్తిచావక్తవ్యః - ఇది సదసద్రూపము, అయినను శద్భావ మనిర్వచనీయము.

ఈ వాదము లేటిటికి స్యాత్ సంబంధముండుటచే నివి మొత్తముగ స్యాద్వాదమందుము. దీనిని (సంశయమును) రెండు భాగములుగ నెంచవచ్చును. (1) నిశ్చయాత్మక సంశయ వాదము (2) అనిశ్చయాత్మక సంశయవాదము. పై జెప్పిన ప్రభంగీ సయలక్షణ సంశయవాదము నిశ్చయాత్మకము, కనుక నీ సంశయవాదము సంశయమర్యాదా ఒహిర్భూతమై “ఇటు సంభవము, అట్లు సంభవము - ఇటుగావచ్చును, అటుగా వచ్చును.” అనుచు, నొకవిధముగ సంభావనాత్మక నిశ్చయ జ్ఞానమే అయియున్నది. ఆవాక్యముల తాత్పర్యమేమి? విశ్వమునకు మూలమున్నదినిజమే; ‘కాని’ యని మనయల్పజ్ఞత వలన నెరుకపడకున్నది. అనియేగదా! అట్టిచో సంభావనారూప నిశ్చయముగల యీజ్ఞానము సంశయమనుటెట్లు? మూలమున్నది నిజము. దానిని మనమెరుంగజాలకున్నా” మను

టయే సంశయమర్యాదం గొట్టివేయు చున్నది. సంభాషి నాత్మక నిశ్చయముగూడలేకున్నగదా! నిర్బాధము, నిర్భాంతము నగు సంశయవాదము? “అట్టి అనిశ్చయాత్మక సంశయవాదమే వాస్తవిక సంశయవాద మనబడును.” అనికొందరు విద్వాంసుల మతము-వారిట్లందురు. “విశ్వమూలము నేవిధముగను విచారింపజాలము. సంభావింపనైన సమస్థులముగాము; ఆ విషయమున మనుజుబుద్ధి కేమియు సంబంధములేదు. విశ్వబీజము పరమాణువులనియు, ప్రత్యయమనియు, పరమేశ్వరుడనియు, నను నిత్యాదులెల్లను సందిగ్ధవిషయములు” ఈయనిశ్చయాత్మక సంశయవాదమును ఈవచనములు సమర్థించును.

1. సతంవిదాథ యశమాజజాన అన్యద్యుష్మాక మంతరంబభూవ
నీహారేణప్రావృతా జల్ప్యుచాసుత్వప ఉక్తశాసశ్చగన్తి.
  2. కోఆద్ధావేద కఇహప్రవోచత్ కుతఅజాతా కుతఇయంవిస్సప్తిః
అర్వాగ్గేవావిసర్జనేనాథాః కోవేద యత అబభూవ.
  3. ఇయంవిస్సప్తి ర్యతఃఅబభూవ యదివాదధేయదివాన
యోఽస్యాభ్యక్షః పరమేవ్యోమన్ సోఽంగ వేదయదివా నవేద॥
  4. నవిజానామి యదివేదమస్మి నిన్యః సన్నద్ధో మనసాచరామి,
యదామాఽగన్ ప్రథమజాబుతస్యా దిద్వాచోఽశ్నువే భాగమస్యా॥
- ఇంతటితో విశ్వమూల ఘటనయైనది. ఇక విశ్వమూల దశయు నింతే. దీనింగూర్చియు నిదమిత్థమని నిర్ణయించుట యసంభవము. పరోక్ష - వ్రత్యక్ష - మానస - ఆత్మ - నత్య

జ్ఞాన - జీవ - ఈశ్వర - ఉపాస్య దేవతాదులను సమర్థింపనై దార్శనికులు చెప్పు నట్టి ప్రమాణసాధనము లన్నియు నీ సంశయమర్వాదాగ్రస్తములే. దేనియందును తథ్యములేదు. ఇట్లన్నిటను విద్వాంసుల గతియే యిట్లుండ నిక సామాన్యుల మాట దడవబనియే లేదు. *సంశయవాదా శ్రయమే మేలు, కాదందురా? విచారణయే వలలుకొనుట మంచిది. నేటి కొందరు హేళువాదులు శాస్త్రసీద్ధాంతములను హేళన చేయుచు నాస్తిమూల సంశయవాదముం గొని శాస్త్రము - పరలోకము - ఆత్మ - పరమాత్మాదికము లన్నియు బూటకములు, ఇవి యన్నియు వట్టికల్పనలు, విద్వాంసులనువారి వ్యర్థకాలక్షేపములు - అనుట వినబడుచున్నది గదా!

ఇట్లు సంశయవాదము సాధ్యముగమందు జనించినది. దేవయుగమునందు దీనిముఖమర్దనమయినది. దానిని రక్షించు కలిదేవుని సహాయోగమున నేడది మరల దలయెత్తి యాక్రమింప జూచుచున్నది. అది యేరంగస్థలమున సిద్ధాంతవాదము నెదుర్కొనునో జయలక్ష్మి దేనినివరించునో చూడవలసియున్నది.

---

*జ్ఞానాల్పతేవలన సంశయము జనించును. “సంశయాత్మా వినశ్యతి” అన్నట్లు సంశయమన్నది మృత్యువు నాహ్వనించుటయే. చైదికసాహిత్య ప్రచారము విరళమగుటచే నేటియాస్తికవర్గము గూడ తన స్వాభావికములగు, ఎందుకు; ఎట్లు; ఎప్పుడు; ఏమి; ఆమ సంశయములకు సముచిత సమాధానముల వశ్యపించియు బడయజాలక సంశయానుగమనమే కావించుచున్నది.

వాదచతుష్టయీ

సృష్టికేజెందిన సాధ్యవాదములు పదునొకండింటికి బిమ్మట సిద్ధాంతవాదముజెప్పి బ్రహ్మకర్మములను విమర్శింప నలసి యున్నను, ఈ ప్రకరణమును ముందుబెట్టవలసివచ్చెను. ఏమన:- వెనుక సాధ్యుల సదసద్వాదమునందు, సదసచ్ఛబ్దములు భావా భావవాచకములనియు, దేవయుగమందలి యాస్తికుల సదస చ్ఛబ్దములు బ్రహ్మకర్మపరకములనియు జెప్పియుంటిమి. ఆస్తిక దృష్టింబట్టిన సదసద్వాదము నాధారముగగొని క్రమముగ 1. త్రిసత్యవాదము 2. ద్విసత్యవాదము 3. అసద్వాదము 4. సద్వాదము నను నాల్గువాదములు వెలసినవి. వీనికి క్రమముగ 1. బ్రహ్మకర్మఅభ్యవాదము 2. బ్రహ్మకర్మవాదము 3. కర్మవాదము 4. బ్రహ్మవాదము అను నాల్గువాదములతో సంబంధములుగలవు.

పరస్పరమత్యంత విరుద్ధములయ్యును, శ్రౌత ప్రమాణసంసిద్ధములగు నీనాల్గువాదములును జనరకు సంశయవాదజనకములే యగును. ఇందేది సిద్ధాంతము? అనుసంశయము గల్గించునుగాని, సిద్ధాంతపక్ష జిజ్ఞాసామూలంతభము లీనాల్గువాదములే; కనుక క్రమవిపర్యయముం బొటింపక ముందుగ వీని సుదహరింపవలసి వచ్చెను. ఒకేవిషయమును విభిన్న దార్శనిక దృష్టికోణములచే విచారించుచో యోగ్యతానుసారముగ మనబుద్ధి తథ్యముం జేరగలదు. అందువలననే యీబ్రహ్మకర్మపరీక్షా ప్రకరణమునం

దొకేవస్తుతత్వ మనేకదృష్టులచే విచారింపబడినది. ఈ విమర్శ విస్తరదోషపాత్రమయ్యు దార్శనికవిచారణై లింబట్టి ప్రామాణికము - మాన్యము - నుపాదేయము నగును.

ఇత్యుపక్రమః

1. త్రిసత్యవాదము

లేక

బ్రహ్మ - కర్మ - అభ్యవాదము

సృష్టితత్వవాదవిషయమున గొందఱు దార్శనికుల మతానుసారము బ్రహ్మ - కర్మ - అభ్యనామకములు మూడుతత్వములు. ఇందు, 1. బ్రహ్మ=జ్ఞానతత్వము, 2. కర్మ=క్రియాతత్వము, 3. అభ్య=భాతితత్వము. జ్ఞానకర్మలు సత్తాసిద్ధపదార్థములు. అభ్యభాతిసిద్ధము, అపదార్థరూప పదార్థము. ఇటనొక గొప్ప విచిత్రమేమన:- సత్తాసిద్ధములు, వస్తుతత్వములు ననుజ్ఞానకర్మలు మనకు వ్రత్యయములై ననుగావు. ఈరెండును మనచర్మచక్షుర్గోచరములుకావు. కాని, అపదార్థరూపము, అభావరూపము నగు అభ్యయన్నది మనకనులకు గోచరించుచున్నది. ప్రత్యక్షమునకు విషయమగుచుండియు వాస్తవమున నేమియులేకుండు తత్త్వమే అభ్యయనబడును. 'అభూత్వాభాతి' 'నభవన్ భాతి' అని నిర్వచనములు. ఇది భూతము, దయ్యము, బూచివంటి తత్త్వము, కల్పితము.

1. సత్తాసిద్ధము 2. ఉభయసిద్ధము 3. భాతిసిద్ధము అను మూడు భాగము లగుచున్నది. విశుద్ధబ్రహ్మ ఆత్మ. బ్రహ్మ గచ్ఛిత కర్మ విశ్వము. పైనజెప్పిన దిగ్దేశకాలాదులు అభ్యుజ్జీవాత్మ - పరిమాత్మ - ఆత్మసంబంధులగు స్వర్గాదిలోకము లన్నియు కేవలము సత్తాసిద్ధములు. అయినను చర్మచక్షుర్గోచరములు కావు. సూర్యచంద్ర పృథివ్యాది సహస్రైహుష విశ్వముభయసిద్ధము. దీనికి సత్త యున్నది. ప్రతీతియు నున్నది. దిగ్దేశకాలాదులు కేవలము భాతిసిద్ధములు. వీనికి సత్తలేదు. ప్రతీతిమాత్రమే. ఇదే మూడవదగు అభ్యుత్పత్త్యము. దీని స్వరూపము నామరూపములపై నాధారపడి యున్నది. లేదా, నామరూప సమష్టియే అభ్యుత్పత్తి.

నామరూపాత్మకమగు నీ యభ్యుత్పత్తివలననే బ్రహ్మకర్మయందు, లేదా కర్మ బ్రహ్మయందు సమన్వితమైనది. జ్ఞానమూర్తియగు బ్రహ్మను కర్మమయ విశ్వబద్ధము గావించినవి నామరూపములే. వీనికి మించి విశ్వమందగపడున దేమున్నది? బ్రహ్మ - కర్మ రూపమగు నాభూబ్రహ్మ యీ తుచ్ఛమగు సభ్యచే నావృతమై తన ఆభూ (ఆ - నమంతాత్ - భవతి - భాతి - వా - సర్వ వ్యాపక) భావముం బోగొట్టుకొనుచున్నది. 'తుచ్ఛేనాభ్యుపిహితంయదాసీత్' నాస్తిరూపమున, అభావరూపమున నుండుటయే యీ నామరూపాత్మకాభ్యుత్పత్తి. వాస్తవముగ విదార్థితత్త్వము బ్రహ్మకర్మమయమగు ఆభూ. కాని సామ్రాజ్యమో, తుచ్ఛమగు సభ్యది. ఇట సీత్రోతవచన మవధేయము:-

“అథ బ్రహ్మైవ పరార్థమగచ్ఛత్ తత్పరార్థం గత్వా-విశతకథం న
ఇమాం లోకాం ప్రత్యవేయం ఇతి. తద్వ్యాఖ్యామేవ ప్రత్యజైత్ -
రూపేణ చైవ-నామాచ సయస్యకస్యచ నామాస్తి తన్నామ యస్య
'ఉ' అపి నామనాస్తి-యజ్వేద రూపేణ ఇదం రూప మితి-తద్రూపం
ఏతావద్వా ఇదం యావత్త్రూపశ్చ నామచ తేహాతే బ్రహ్మణో మహతీ
అభ్యే మహతీయతే ఇతి”-(శత)

ఇతి త్రిసత్యవాదః

2. ద్విసత్యవాదః

కొందరు తత్త్వములు బ్రహ్మ-కర్మలు రెండే యనియు,
వానిసమస్వయమునకై అభ్యయను వేరొక తత్త్వ మావశ్యకము
కాదనియు నందురు. ఎట్లన:- అభ్యయన్న దోషవిధముగ
మాయాబలమే. ఇక కర్మయన్న దాని స్వరూపమును బలమే
గదా! బలతత్త్వమున కనేక (15) జాతులున్నవి. కర్మయొక
బలము, అభ్యయొకబలము. నామరూపములు నొకవిధముగ
గర్భయే. ఇట్టిచో కర్మవిశేషాత్మక, నామరూపమయ, మాయా
రూపమగు సభ్యను స్వతంత్రతత్త్వముగా నెన్నక, యది కర్మ
తత్త్వాంతర్యాత మనుటయే సరి.

కర్మను క్రియయంచీమి. ఈక్రియాతత్త్వమునకు 1 నివృత్తి
2. నివృత్తి కిం స్తంభనము 3. మూడవస్థలు, ప్రామాణిక
అగ్రవ్యాపారములు (మొత్తము 3 వేదములు - సమము, గృహ్యవ్యాపా
రము నివృత్తి ఇదే సరి (ప్రామాణికము) ఈ రెండోనుద్విత్

రూపము స్తంభనము. ముందుకుసాగుట ప్రవృత్తి, వెనుకకు దొలగుట నివృత్తి. రెండు నొక (హృదయ) బిందు సమన్వితములగుట స్తంభనము. గతి ప్రవృత్తి. ఆగతి నివృత్తి. రెంటి సమిష్టిస్తంభనము ఇదే స్థితి. ఇట్లు గతిలక్షణముగల యొకే క్రియకు లేదా కర్మకు, గతి (సర్గాతి) ఆగతి (అర్వాగతి) స్థితి (గతి+ఆగతినముచ్చయ) భేదముచే మూడురూపములు. ఒకటి యుపక్రమము(గతి), ఒకటి (ఆగతి) యుపసంహారము. మధ్యావస్థ స్తంభనము ఏవస్తువునందైన బ్రవేశించుట, అందుండి వెడలిపోవుట, అందే స్తంభించియుండుట యను మూడును క్రియారూపకర్మకు స్వాభావికధర్మములు - ఇందునలస విశోద్ధిష్టితి కాలమందు కర్మతత్త్వము బ్రహ్మయందు బ్రవిష్టమగును. స్థితి కాలమునందు అందే స్తబ్ధముగనుండును. ప్రళయదశయందు అందుండి వెడలిపోవును. ఇట్లు బ్రహ్మకు కర్మతో లేదా కర్మకు బ్రహ్మతో సమన్వయముగూర్చుట - వేరగుట, స్తబ్ధముగావించుట యను మూడు వ్యాపారములను కర్మ తన యుదరమందుంచుకొన్నది. ఇట్టిచో సమన్వయమునకై మూడవతత్త్వము సంగీకరింపనేల! అది కర్మప్రాతిస్విక ధర్మములలోనిదే.

బ్రహ్మవలె కర్మ యనంగముకాదు. రెండును వట్టి కాగితములు కావు. ఒకటి యనంగమగుటసరియే. రెండవది స్వయముగ జిగురే. అనంగముతో సంశ్లిష్టమగుటయే దానిధర్మము. బ్రహ్మయనంగము, కర్మసర్వభాసనంగము, సిస్పృక్షచే గర్మ వృత్తిరూపమును ధరించి సృష్టిప్రవృత్తి కారణమగును. ముము

క్షచే నాకర్మయే నివృత్తిరూపధారణగావించి సృష్టినివృత్తి
కారణమగును. స్తంభవృత్తినాశ్రయించి యదే స్థితికారణము
నగును. ఇట్లు కర్మయే ఉత్పత్తి స్థితి నాశకారణము. కరుణ,
బ్రహ్మ-కర్మల యథార్థ స్వరూపము నెరుంగనివారు మూడవ
తత్తమభ్యయనుదాసి సంగీకరించుట కేమియు నిలువలేదు.

బ్రహ్మతత్త్వము రసప్రధానము. సంఖ్యచేసాకటి. దిగ్దేశకాలా
ద్యననచ్చిన్నము, అచీమము, అఖండము, సెరవయనము. బల
ప్రధాన కర్మతత్త్వ మిందుకన్నిపేధముల వివరితము. నిత్య
క్షుద్ధము. క్షోభయే కర్మ బ్రహ్మ సమన్వయము గావించును.
ఒకే యాత్మకు రసబలములు రెండుపర్వములు, రసము బ్రహ్మ,
బలముకర్మ. బలగర్భితరసము జ్ఞానము. ఇదే బ్రహ్మ. రస
గర్భితబలము క్రియ. ఇదేకర్మ.

విశ్వమందలి జడచేతనములగు నెల్లపదార్థములందు నీ రస
బలము లను నాత్మరూపములున్నవి. ప్రధానతా ప్రధానతల
వలన భేదములుండుగాక, ఏపదార్థమునందు ఆత్మయొక్క రస
పర్వము ప్రధానమో, అది చేతనమనియు, నేపదార్థమునందు,
బలపర్వముప్రధానమో అది అచేతనమనియు వ్యవహారము.
రసజాగ్రత బలను ప్తి యున్నచో చేతనము. బలజాగ్రత రస
ను ప్తి యున్నచో సచేతనము.

కొన్ని కారణములవలన రసప్రహేళనకాగా, జడపదార్థము
చేతనమగును. ఇట్లే కారణవిశేషములచే బలవృద్ధివలన చేత
నము జడము నగును. ఒకపుల్లముక్కను నీటియందు వైచినచో

కాలాంతరమునకది చైతన్యరూప కీటాణుపరిణతి నందును. ఇదే చేతన బ్రహ్మ సాక్షాత్కారము. ఇదే బ్రహ్మ ఇట్లే యున్నాదాది కారణములచే మనుజుడు జడనుగును. ఇదే బలబ్రహ్మ సాక్షాత్కారము. ఇదే కర్మ.

అంతవరకేల? మనుజుని జాగ్రదవస్థ బ్రహ్మభావము (చేతన), సుషుప్త్యవస్థ కర్మభావము (జడత). నిద్రయందు బలసామ్రాజ్యము చేతనాభిభూతి. జాగృతియందు చేతనా (రస) సామ్రాజ్యము బలాభిభూతి. ఈ రస - బలనైషమ్యమేల? సమాధాన మా యవస్థాత్రయముక్త కర్మభావమే.

విశ్వమందంతటను సమష్టి - వ్యష్టి రూపమున - బ్రహ్మ - కర్మ లను సీరెండుతత్త్వములే వ్యాప్తిములగుచున్నవి. ఎప్పుడు బ్రహ్మతత్త్వ మాశ్మనంధ్యయందు బ్రవేశించునో అప్పుడు, ఆత్మ యొక్క రసభాగము వికసితమగును; ఇట్లే కర్మప్రవేశముచే బల భాగము ప్రధానమగును. ప్రాణకాలమందు ప్రకృతిమండల మందు బ్రహ్మతత్త్వసామ్రాజ్య ముండును. గనుక సకాలమును బ్రాహ్మముహూర్త మందురు. ఇంతకును:- బ్రహ్మ - కర్మ లను రెండుతత్త్వములే ప్రధానములు. మాయాబలాత్మకము కనుకనే పరిచ్ఛిన్నలక్షణము, మృత్కుభావాత్మకము నగు నభ్రబలమునకు గర్మయందే యంతర్భావము. ఇదే ద్విసత్య వాదము.

ఇతి ద్విసత్యవాదః

3. అ స ద్వా ద ము

(కర్మ వాదము)

శుద్ధతర్క-నామలగు దార్శనిక-లంకాకవ్యము కేవల మే కర్మ వాదపక్షపాతి. తదీయాభిప్రాయ మేమన:- “విశ్వగుంత టను కర్మరూపమగు ననంతత్వ నామ్రాజ్యమే. సప్తవింశతి బ్రహ్మతత్త్వము నిందే యంతర్భూతము; (ద్వినత్యవాది అభ్యు కర్తాంతర్భూత మన్నట్లే యిచటను, బ్రహ్మయు కర్తాంతర్భూత మనవలయును.) జ్ఞానమో (బ్రహ్మ) క్రియయో (కర్మ) నామ రూపములో (అభ్యుయో) ‘ఉన్న’దని చెప్పదగినదెల్ల కర్మయే. దానికిగల ప్రవృత్తి - నివృత్తి - స్తంభనముల వలననే యది బ్రహ్మ - కర్మ - అభ్యులను మూడు భావములం బరిణతి మగు చున్నది. అదే ప్రవృత్తిదశయందు సమన్వయకారణమై అభ్యుయు, నివృత్తిదశయందు సమన్వయ విచ్యుతికారణమై కర్మయు, స్తంభనదశయందు స్థితిభావపరిణతి నొంది బ్రహ్మయు నాబడును. ఇక దానికంటె వేరుగ బ్రహ్మయు లేదు. అభ్యుయు లేదు.”

కర్మయే బల మనబడును. బలతత్త్వమే శ్రమ (పరిశ్రమ) కధిష్ఠాత. దానికి బల-ప్రాణ-క్రియ లను మూడు రూపములు. సుప్తావస్థయం దయ్యది బలము. కుర్పద్రూపావస్థయం దాబలమే ప్రాణము. నిర్గచ్ఛదవస్థయం దాప్రాణమే క్రియ. కదలుపకున్న

చేతీయందలి శక్తి బలము. కదలుట కర్మ. ఇదే ప్రాణావస్థ. పనిచేసి అలయును. అనగా, ప్రాణాత్మకబలము చేతనుండి వెడలి పోవుట. ఇదే క్రియ. సుప్తావస్థరూప కర్మ (బల) మే, బ్రహ్మ. జాగ్రదవస్థరూపకర్మ (ప్రాణ) మే అభ్య. నిర్గచ్ఛదవస్థరూప కర్మ (క్రియ) యే కర్మ.

బలము శ్రమకుజెందిన దంటిమి. శ్రమానుయాయు లీ దార్శ నికులు; కనుక శ్రమణకు లనబడుదురు. వీరు బ్రాహ్మణ ప్రతి ద్వంద్వలని బ్రాహ్మణవాదమూలక సద్వాదమందు దెలియ గలదు. మనకు ప్రస్తుతము శ్రమణకమతపిచారణ గదా! వారిమత మిది.

అనిత్యము, అసత్తు నగు కర్మకంటె వేరుగ బ్రహ్మ యను (జ్ఞానమను) నిత్యపదార్థమేదియులేదు. అసల్లక్షణ కర్మతత్త్వ జనితము జగత్తు. “కారణగుణాః కార్యగుణా నారభన్తే.” కనుక కార్యరూప జగత్తు అసత్తే - ఇదియంతయు కర్మమయమే. ఎటుజూచినను కర్మప్రసారమే. చూచుట, వినుట, చదువుట, కదలుట, తిరుగుట ఇట్లెన్నియని? వృక్షములెదుగును, కదలును, పశువులుమేయును, అరచును, పక్షులెగురును, కూయును, నూర్చుడువెలుగును, చంద్రుడు సోమము వర్షించును, నక్షత్రములు ప్రకాశించును, సముద్రము కల్లోలము సేయును, జలము ప్రవహించును, న్యాయమూర్తి నిర్ణయించును - అనేక కర్మా గారములు, వివిధకర్మలు, ఓ! అంతటను ప్రత్యక్షము కర్మ సామ్రాజ్యము. జ్ఞానమనుదాని నెవడైనచూచెనా? అదియు

నొక కర్మవిశేషమే. 'గచ్ఛతి' 'పశ్యతి' కర్మయైనట్లే 'జానామి' యు కర్మయే. అట్టిచో జ్ఞానమును దానిని వేరుగ గల్పించుట యేటి తెలివి?

వెనుక జెప్పిన సాధ్యుల యనద్వాదముంబట్టి ప్రత్యక్షదృష్ట పరివర్తనమును, మా యీ యనద్వాద సమర్థకమే. ప్రతి పదార్థమును క్షణక్షణము సపూర్వ పరివర్తన మొందుచున్నది గదా, అట్టి యీ సంసరణశీల జగన్మూలము ననత్రే యనవలయును. నష్టస్వభావముగల మృత్తునుండి గలిగినఘటయు వినాశి గదా? అట్లే వినాశి యగు జగన్మూలమును వినాశియగు ననత్రే. నామాన్యులు స్థూలపరివర్తనములను గుర్తింతురుగాని సూక్ష్మాతి సూక్ష్మ పరివర్తనములను గుర్తింపజాలరు. అందువలన నవి సత్పదార్థము లనుకొనరాదు. వేయేల? నిబిడావయవము, అశ్వ సోమమయము నగు పర్వతముగూడ ప్రతిక్షణము పరివర్తన మొందుచున్నది. మనయూయువు దాని యాయువుకంటె పరిమితమగుటచే దానిపరివర్తనము గుర్తింపజాలము. కనుక స్థిరమనుకొందుము. కాని, అసత్కారణతావాదమే దృఢతమ ప్రమాణము.

పూర్వపక్షము:— అన్నియు క్షణికములు, అసత్తులు, పరివర్తనశీలములు. వినాశులు సగుచో విశ్వ-విశ్వాంతర్గత పదార్థములందు దేని ప్రతీతియు మనకుగలుగరాదు. పూర్వక్షణస్థిత తత్త్వమున కుత్తరక్షణమున సభావమగుచో అదే ప్రపంచము ఆదేపదత్తుడే యను అస్తిమూల కాపరివర్తనీయ వ్యవహార

మెట్లు? కనుక క్షణికక్రియకై న నేనో యాధార ముండవలయును. అది సత్తు, నిత్యము, అవినాశి, అపరివర్తనశీలము ననవలయును. అదే బ్రాహ్మణుల బ్రహ్మతత్త్వము సద్రుప్త్యయే అనత్కర్మసత్తిష్ఠి. ప్రతినిస్తుపురకు జెందియుండు అస్తి భావము నవలపింపజూచును. క్షణికక్రియ నాస్తిసారయు అస్తి మర్యాదకు వెలియెనదియు నైనను, 'ఉన్నది' యను ప్రతీతి యాపామర. విషజ్ఞులము, ఆ గొలనృద్ధము సమానము. కనుక నసత్తుకంటె నింకొక సద్రుప్త్యతత్త్వము సంగీకరింపక తప్పదు. అనత్కర్మ పరివర్తితమైనను సత్తత్త్వము అస్తిగూఢ ప్రత్యయముం గల్గించుచున్నది.

సమాధానము:- ఇంతమాత్రమున కీ గొడవయేల? కర్మ యన్నది బలమనియు నది దిద్దేశికాలములచే సాదియు సాంతము నయ్యు సంఖ్యయం దనంతమనియు జెప్పియుంటిమి. పదార్థముల వైవిధ్య వైచిత్ర్యములే బలానంత తాను మావకములు. అది యొకటేయగుచో విశ్వపదార్థములం దిన్నివైచిత్ర్యము లెక్కడ? ప్రతిపదార్థమునకు ననేకజాతులు. ప్రతిజాతి యందు ననేకవ్యక్తులు, ప్రతివ్యక్తియందు ననేకావయవములు, ప్రతి యవయవమునందు ననేకపరమాణువులు. దేని సంఘటనము దానిదే. కనుక నీసర్వకారణబలము ననేకమనవలయును. సత్కార్యవాది (బ్రహ్మవాది) యు నీ బలసంఖ్యాసంత్యము సంగీకరించెను. ఎట్లన:-

ఈ కారణరూపములగు నసంఖ్యబలముల జాతులు పదు

నారనియు, పీనిని బలకోశములందునునియు వైజ్ఞానికులు వచింతురు. ఈకోశములందొకటి ధారాబలము, ప్రతిక్షణపరివర్తిత క్షణబల సమష్టి ప్రతీతిం గల్గించుటయే దీనిపని. క్షణబలనామక బలవిశేషము ప్రతిక్షణమును కూరుచున్నచు, విలీనమగు చున్నను దీని కాధారముగ ధారాబల నామకమగు సన్యబల ముట్లేయుండును; ఇదే సంతానబలము. దీనినలననే (బలరూపమగుట నిదియుక్షణికమే) అస్తిప్రతీతి కల్గుచున్నది. “ఇదియేమి? స్వయముగ సనత్తు నాస్తిరూపము చగునది, తన సజాతీయ నాస్తిరూప క్షణబలమును అస్తిరూపమున దోపజేయునా?” అన్నచో నిండుగొంజపొడి తానుస్వయముగా మలినమయ్యు సీతీయందలి మలినతం దొలగించి తానును తొలగుచున్నది. విషమునకు విషమువిరుగు డగుచున్నది గదా! ఇట్లే ధారాబలము స్వయం క్షణికమయ్యు క్షణబలము నస్తిరూపమున జూపజాలును. ఇట్టియెడ అసత్కర్మకు వేరుగా నొక సద్బ్రహ్మశత్రుకల్పన యనావశ్యకము.

పూర్వపక్షము:— ‘తినుచున్నాను, నిద్రింతును’ అను క్రియా పదములతో నేను అన్న అహంభావమొకటి యను వర్తించుచు అసద్రూప కర్మకంటె వేరుగా నుండుచున్నది. ఇది సత్తు:— అహం అనుదాని కర్మలు మారును గాని అయ్యదిమాత్రము స్థిరముగ దర్పణమువలె మార్పులేక అట్లే యుండుచున్నది గదా! ఇట్లు లోకసిద్ధ వ్యవహారాధారముననే సత్తు సిద్ధించుచున్నది.

సమాధానము:- వాస్తవమే. అహం, కర్మ, ఇవి భిన్న వస్తువులే. ఘటశరావములు అభిన్నములని యెవడనును? కాని వీనిభిన్నత విజాతీయముకాదు. సజాతీయము. రెండును మృచ్ఛాయములు. కాని దేని స్వరూపము దానిదే. ఇక: కర్మ-అహం భావములకు నిదేస్థితి. ఈరెండును కర్మలే. కాని వాని స్వరూపములు భిన్నములు. బలానంత్యము సర్వ పూర్వపక్షములను నిరర్థకములను గావింపజాలును. ఒక బలమును కర్మయందురు. మరొక విశేషబలసమష్టిని జ్ఞానము, లేక 'అహం' అందురు. అదియు నొకవిధమగు కర్మయే. ధారాబలము వలన నది స్థిరముగ దోచుచున్నది. ప్రపంచమంతయు జలధర పటలమట్లు దృష్టనష్టము. మరియు, మీగు కర్మకంటె వేరను కొను జ్ఞానమును కర్మయే యనుటకు 'జానామి' అను క్రియా పదమే సాక్షి. కనుక జ్ఞానమును క్రియావిశేషమే యందుము.

ఈ క్రియాతత్త్వమునకు 1. కృతి 2. వ్యాపారము 3. భావము 4. కర్మ యను నాలుగవస్థలు. (i) యత్నము - చేష్ట యన బడుచు శరీరములోపల నగు ప్రాణ వ్యాపారము కృతి. ఇది చర్మచక్షుర్గోచరము కాదు. (ii) దీని కవ్యవహితోత్తరకాలమందే బహిర్యవ్యాపారము కల్గును. ఇదే వ్యాపారావస్థ. (iii) ఇయ్యది క్షణబలాక్రాంత మగుటచే క్షణికము. గుణమయి, ధారాబలముచే సముచ్చయరూప పరిణతినొందించి భావరూప మొందును. వ్యాపారము క్షణికక్రియ, తత్కూటము భావము, గమనమ్, పఠనమ్, శయనమ్ ఇత్యాదులు.

భావాత్మక క్రియలు. ఈ వాక్యపదీయ వచన మిటు ననుసంధేయము.

“గుణభూతైరవయజైః సమూహః క్రమజన్మవాప్
బుద్ధ్యా ప్రకల్పితా భేదః క్రియేతి వ్యపదిశ్యతే”

భావాత్మక క్రియాసంతరము (iv) కర్మసి శేషాత్మకము, ఆత్మ శబ్దవాచ్యము నగు అహంధరాతలమున నొకవిధమగు సంస్కార ముత్పన్నమగును. ప్రతియొక భావాత్మకక్రియయు, ఆత్మయందు దప్పక యొక సంస్కారము నుత్పన్నము గావించి వైచును. ఆ సంస్కారమే కర్మ. దీని బలముననే కృతి యుదయించును. దానినుండి వ్యాపారము, దానినుండి భావము, దానినుండి మరల కర్మ యుదయించును. ఇది చక్రభ్రమణము వంటిది. ఇట్లనినొక విషయము జ్ఞప్తియం దుంచదగినది. ఏమనః— ధారా బలాత్మక జ్ఞానరూప కర్మనుండి భావనాత్మక జ్ఞానసంస్కారము, తుణబలాత్మక కర్మరూప కర్మనుండి వాసనాత్మక కర్మసంస్కారమును ఉదయించును. మొదటిది అనుభవాహితము. రెండవది చరణాహితము. రెండును కర్మజన్యములే. కనుక సంచితము లగు నీరెండును కర్మలే యందుము. ఇట్లు ఒకేక్రియాతత్త్వము బలతత్త్వ తారతమ్యముచేకృతి - వ్యాపార - భావ - కర్మరూప ధారణ గావించుకొనుచున్నది.

ఇందు మూడవదగు భావావస్థయే జ్ఞానరూప కర్మవిశేషము నకు స్థిరతం గూర్చునది. క్రియాసమష్టియే ‘అహం’ అను

సప్రతిష్ఠితభావమును, లేదా స్థిరభావమును కలిగించును. క్రియ యొక్క ఈ క్రమజన్య సంబంధి ధారానాహిక ప్రవాహము వలననే స్థిరతాప్రతీతి కలుగగా, త్షణబలముకంటె వేరగు సీ కల్పితస్థిరతం జెప్పుటకే మన 'మహం' అనువేరు వాడు చున్నాము. వచ్చితిని, చూచితిని అను ఘోషములు ప్రానాహిక గతియం దున్నను విచ్ఛేదప్రతీతి లేకున్నది. ఇది స్థిరతాప్రతీతి మూలహేతువు. దీపజ్వాలంజూడుడు. ప్రతిక్షణమును తైలము ప్రకాశరూప పరిణత మగుచు వత్తినుండి వెలువడుచున్నది. క్రిందినుండి ప్రతిక్షణమును తైలము వచ్చుచున్నది. ఈ తైలా గమన నిర్గమన సంతాన ధారాప్రవాహమే జ్వాల. కాని, చిత్రము! త్షణభావసంబంధము కలదయ్య నీజ్వాల యేక రూపముగనే యుండుచున్నది. ఈ స్థిరతాప్రతీతి కేకమాత్ర కారణము క్రియాసంతానమే.

తైలగమనాగమన రూప క్రియా సంతానోచ్ఛిత్తిచే దీప నిర్వాణ మేర్పడునట్లు కర్మ సంతానాత్యంతికోచ్ఛేదముచే నా కర్మరూప జ్ఞానాత్మకు ముక్తి కల్గును. కర్మపుష్కలోచ్ఛేదమే ముక్తి. కదలీస్తంభము, పలాండువు ఇత్యాదులను ఒలిచిన గొలదియు జనుకు నేమియు మిగులనట్లు దీపజ్వాల నెటు బరీక్షించినను, జ్వాలయేగాని మతేమియు లభింపదు. ప్రకాశ ధారామాత్రమున దీపము దీపమనువేరొందినది. త్వక్సమాహ మరటి, యల్లి యనబడునట్లే యిచటను ఎరుంగవలయును. కనుక కర్మసమష్టియే అహం లేదా ఆత్మయని ప్రసిద్ధి నొందినది.

పాంచభౌతిక శరీరమందలి అస్థిమాంసాది భిన్న భిన్న కర్మ పుద్గలములట్లు 'అహం' కూడ నొక కర్మ పితృపృథ్వలమే. శరీరాంతర్భూతమే. అంతకంటె వేరుగ నిత్యము, అవినాశి, జీవాత్మ యనబడు సత్పదార్థ మేదియు లేదు.

ఈ యనత్కర్మ తనంతతానే జగత్తుగనై - నిలచియుండి - చివరకు లీనమైపోవును. వ్రేలు తనంతతాను నెదలును: రెప్ప విడివడగనే కన్ను దానంతనది చూచును; చెవి తనంత తాను వినును; అట్లే అనత్కర్మయు దనంతతాను, ఆ స్థితిముగ సృష్టి రూపమునొంది తనంతదానే ప్రతిష్ఠితిముగనుండి తనంతదానే లీనమగును. ఇవే సృష్టిస్థితిలయములు; వాస్తవముగ:- ప్రతిక్షణవిలక్షణమగు నీకర్మక్షణికము: కనుక శూన్యము; కనుక స్వలక్షణము; కనుక దుఃఖరూపము. అందువలన నిది దుఃఖసాగరమనియే యెంచబడును.

అనత్కర్మయొక్క అద్యంతక్షణము లనత్తులై మధ్యక్షణము సత్తువలెదోచినను తన్మధ్యన్యాయముచే నదియుననత్తే. ఉపక్రమోపసంహతిముల యవ్యక్తత యాధారముగ నున్న మధ్యవ్యక్తతయు, సవ్యక్తమే కనుక శూన్యం శూన్యం అనుట కంటె వేరేమందుము? విషయాభావమున, రిక్తముగ నుండు నపూర్ణ 'ఖమ్' దుష్టఖమ్: (ఖమ్ - ఆకాశము - ఇంద్రియము) దుఃఖము. క్షణికభావమునకు బూర్తియు శాంతియు నెక్కడ? అక్షోభ గదా శాంతిమూలము? క్షణికతయందు క్షోభ - కంపనము, భయము, దుఃఖము, 'అశాంతస్వకుతస్సఖమ్'

కనుక 'దుఃఖమ్ దుఃఖమ్'. అనవరత కర్మచక్రాక్రమిత కర్మ మయాహంభౌతమునకు (ఆత్మకు) శాంతియు సుఖము నెక్కడ? నోటియుం దనవరతజలధార పడుచున్నచో నూని రావలసినదా!

విశ్వమంతయు స్వలక్షణము; కానినది నదే కాని యిట్టి దట్టిదని పోలికజూప ననువుగానిదె. కారణము? క్షణికమగుక్రియ కస్యక్రియతో బోల్పనవకాశమేది? మనము గ్రహించున్నియు బరస్పర భిన్నములు, ఉత్తరక్రియతో బూర్వక్రియబోల్పబోవు సంతలో నది విల్లి మైపోవును. ఇక పోలికయెట్లుగ్రి రూలక్షణము క్రియయే; కనుక స్వలక్షణమ్, స్వలక్షణమ్ ఇట్టిచో, కర్మకంటె నిక నీశ్వరుడులేడు, జీవుడులేడు, జ్ఞానమునులేదు. అంతట నన ద్వాద సామ్రాజ్యమే. 'అనదేవేదమగ్ర ఆసీత్' 'తమ ఆసీ త్తమసా గూఢమగ్రే' 'నై వేహకించ నాగ్రఆసీత్' అనువచనము లీ వాదమును సమర్థించును.

వైదికపూర్వ సాధ్యయుగమందలి యనద్వాదము నాధారముగగొనియే సిమ్మట మహాభారతోత్తర కాలీసమగు, ప్రాస యుగమున లేదా సంప్రదాయయుగమున నాస్తికమతము విక సిల్లెను. ఈమతప్రచార శ్రేయము విశేషించి శాశ్వతసింహునకు దక్కినను. ఈయన కపిలవస్తునివాసి, తండ్రిగుఱ్ఱోదనుడు, తల్లి మాయ, ఈయనపుత్రుడు రాహులుడు. శాశ్వతసింహుడు స్వభావముచే పరమదయాళువు; ఈతని జీవిత పూర్వావస్థ యందు చిత్తప్రచలనముగావించు కరుణాపూర్ణ ఘటసల నెన్ని టినో యాయన యెదుర్కొనవలసివచ్చెను; అందువలన రాజ్య

వైభవాది మోహములను, పత్నీపుత్రాదులను ద్యజించి వైరాగ్యముం గొని శాస్త్రార్థ్యసముగావించినను, అతని క్లాంతాత్మ శాంతినొందదయ్యె. అపు డతఁ డా యధ్యయనమునెడ గూడ పరకుడై శాంతికై తపము సేయ నెంచి (యానాడు) గిర్వివజ మను షర్వతమున కరిగి, మును లా దేశించిచవిధమున దహించు స్థానము నారంభించెను. నాటినుండి యతడు శాక్యముని యయ్యెను.

జ్ఞానమును మూలముగా గొనక కేవల వైరాగ్యానుభూతి యగు నాయన కాతపోనుష్ఠానమునను శాంతి లభింపకపోగా, జివరకు గర్మమగూడి విడచి గయాక్షేత్రమున నొక వృక్ష చ్ఛాయంజేరి ధ్యానమగుచుండే గూర్చుండెను. అం దతనికి “ప్రపంచము మిథ్య. సత్తనదగిన దిందేమియు లేదు. వేద పురాణ ధర్మశాస్త్రాదులందు బ్రతిపాదించబడిన ఆత్మ - పర మాత్మ - స్వర్గ - సరకాదు లన్నియు కేవల కల్పితములు” అని తట్టినది. అంతటితో సతనికి సంతృప్తి కలెను. వెంటనే యతని నోటినుండి ‘బుద్ధమ్ బుద్ధమ్’ (తెలిసినది - తెలిసినది) అను వచనము వెలువడెను. నాటినుండియు శాక్యముని ‘బుద్ధు’ డయ్యెను. ఏ చెట్టుకింద గూర్చుండి యతఁ డీ యసద్వాదోద్ధార ములను వెలువచ్చెనో ఆ వృక్షమే ‘బోధివృక్షము’ అనబరగెను. ఈ బుద్ధ మతమునకే బిదప మాధ్యమిక - యోగాచార - సాత్రాంతిక - వైభాషికము లను నాల్గు శాఖలు వెలసెను. కానిండు. మన ప్రస్తుతము బుద్ధమత మీమాంస కాదు.

ఇంతకును జెప్పదలచినది:- సాధ్యకాలీ నాసద్బాధాధారము ననే పిదప నాస్తి నాగమగు నీ యసద్బాధము వెలసినది. ఈ వాదులు కర్మవాదముం బ్రధానముగ నెంచి బ్రహ్మసత్తం దిరస్కరించిరి. నేడుగూడ నార్యవ్రజుల నిదే యుత్సృథగాముల గావించుచున్నది.

ఇతి యసద్బాధః.

4. సద్బాధః - బ్రహ్మవాదము

ఇది పైవాదమును సహింపని బ్రాహ్మణుల మతము వీ రిట్లందురు:- కర్మ యను నసత్త్వమేదియు లేదు. అంతటను గేవల జ్ఞానమూర్తి బ్రహ్మసామ్రాజ్యమే, ఆబ్రహ్మశత్రుము నత్తు - అపరిణామి. లేదా అవికృతపరిణామి, అవినాశి, అనుచ్ఛిత్తి ధర్మముగలది. అదే విశ్వమూలము. తద్వివర్తమే విశ్వము. బ్రహ్మ - విశ్వము రెండు అస నావశ్యకము లేదు. బ్రహ్మకే నామాంతరము విశ్వము. జగత్త సత్తనుచో ప్రత్యక్షమే కాదు. ప్రత్యక్షము నపలపించుటెట్లు?

నాస్తికు లీవిప్రతిపత్తిం దొలగించుకొనుటకు ధారాల్పము నాశ్రయించి, కతక రజోదృష్టాంతము నెఱుట బెట్టిరి. ఇట నీ రెండును వ్యర్థములు. ప్రశ్న - బ్రహ్మప్రతీతిక జెప్పినది గాని, మాలిన్యము దొలగించుటకు జెప్పినదికాదు. కతక లిజము మలిన మయ్యు మాలిన్యముం దొలగింపకలదు. ధారాల్పము మాలి

స్యముం బోగొట్టజాలదన్నచో నీదృష్టాంతము పనికివచ్చెడిది. ధారాబలము క్షణికము. అది యస్తి ప్రత్యయసాధకము గాబాలదు. గ్రుడ్డివాడు గ్రుడ్డివానికి దారి జూపజాలునా? ఇంతకును:- క్షణికబలముతో ధారాశక్తియుం దగిలించుటెట్లు? పూర్వక్షణస్థిత బల ముత్తరక్షణమున సభావ మగుచో నిక ధార యన్న వస్తువేది? ఎడ - తెంపులు లేకున్నగదా ధారా సంబంధము? కేవలము ధారాబల మన్నంతనే పని జరుగునా? కనుక ప్రత్యక్షసిద్ధ సత్తాబ్రతీతింబట్టి తప్పక యనత్తుకంటె వేరుగ పత్తిత్వము సంగీకరించి తీరవలయును. ఇక:- సత్తు సంగీకరించిన పిదప సనత్తు సంగీకరింప బనియు లేదు. కారణము? సద్వాదమే అన్నివిరోధములను పరిహరించును.

కర్మకుగూడ నీ జ్ఞానలక్షణ సద్బ్రహ్మయందె యంతర్భావము; నవ్వు జ్ఞానమున్నది; నడచుజ్ఞానమున్నది. జ్ఞానముకంటె వేరేమున్నది? అంతట నున్నది కర్మకాదు. జ్ఞానము; 'అయం పుటః,' 'అయంపటః' అనుటయు జ్ఞానమే, అహంక రోమీత్యాదికమును జ్ఞానమే. ఉన్నదంతయు నా జ్ఞానమే; లేనిదియు నా జ్ఞానమే: సూర్యచంద్రాదులు, క్రిమికీటాదులు, జ్ఞేయ పదార్థములెల్ల జ్ఞానమూర్తులే. దృశ్యమాన ప్రపంచమంతయు జ్ఞాన చిత్రము, అనగా, బ్రహ్మ - ఆత్మ - అహం, అన్నదే. ఇది యంతయు అహంభావాత్మక జ్ఞానమే జ్ఞేయ రూపమున బ్రతీత మగుచున్నది.

కొంతతడవు విశ్వప్రపంచము 'జ్ఞాత - జ్ఞానము - జ్ఞేయము'

అను మూడుభాగము లనుకొందము, ఉదాహరణముగ - ఘట ప్రత్యయముగొనుచు, దాని స్వరూపము 'ఘటమహంజానామి'. ఇందు అహం=జ్ఞాత; ఘటస్య=జ్ఞేయము; జానామి=జ్ఞానము - మొత్తము ఘటజ్ఞానము. ప్రతియొక జ్ఞానమునందు నీ మూడుభావములు నిత్యముగ నుండెనలయును; చార్మనికు లీ మూటిని ప్రమాత (జ్ఞాత) ప్రమేయము; (జ్ఞేయము) ప్రమితి (జ్ఞానము) అంగురు. ఇందు మూలతత్త్వము ప్రమాత. అహం భావమే స్వల్పక్షణబ్రహ్మ; ఆత్మ, ప్రమాత, జ్ఞాత. నిత్యము ప్రమేయము. విశ్వజ్ఞానము ప్రమితి. సూక్ష్మముగ జూచినచో ప్రమాతయే ప్రమితియు, ప్రమితియే ప్రమేయము వగును. జ్ఞాతయొక్క జ్ఞాతృత్వము సిద్ధమేగదా! ఇక దక్కినరెండును ఒకచూర్ణముగ జ్ఞాతయే. ఈ యభేదస్థాపనయే మా గురూ వాదరక్షణ.

మొదట ప్రమాతంగొనుడు; ప్రమితియన జ్ఞానముగదా, అది వికాసస్వరూపము, కన్న దెలువగనే ఆత్మజ్యోతియందు జగమంతయు భాసితమగును; ఆత్మజ్యోతియేజ్ఞానము; హృదయ నుండలి జ్ఞానకందకమే జ్ఞాత, బింబము. దానినుండి నలుగడల వెడలు రశ్మిలే జ్ఞానము, కలికయే వికాసమున బుష్పమగు గదా! జ్ఞానప్రకాశమండల ప్రతిష్ఠితము జ్ఞేయ ప్రపంచము. విజ్ఞాన సిద్ధాంతముంబట్టి తేజోమండలమునకు - రశ్మిమండలము నకు ఏదో యొక కేంద్రముండితీరును - అందుండియే రశ్మిలు వెడలి మండలరూపము నొందును; ఉక్థములేని యర్క యుండదు; ఉక్థవికాసమే అర్క. జ్ఞాన మర్కయన్నచో జ్ఞాత

యుక్తము. నాభిగత జ్యోతిఃపుంజ మాత్మ, జ్ఞాన. పరిధిగత జ్యోతిఃపుంజము జ్ఞానము.

జ్యోతి యాగ్నేయ పదార్థము; అన్ని స్వభావముగ సంత ర్భూమిర్భేదముగ రెండు పృష్ఠములుగ నగును; హృదయ స్థాన మంతఃపృష్ఠము; సంస్థామండలము బహిః పృష్ఠము, అన్ని శక్తి మిట జ్యోతిర్మాత్రోపలక్షణము, సూర్యునిండ మంతఃపృష్ఠ మను కొన్నచో రశ్మిమండలము బహిఃపృష్ఠము. అది యాత్మ; యిది జ్ఞానము. నామమాత్రమున రెండు; వాస్తవముగ నొకటే. ఇట్లు జ్ఞాన్య - జ్ఞానము లొకటే.

ఇక మిగిలినది జ్ఞేయజగత్తు. నాస్తిక వినాశము వీలవై నే. జ్ఞానధరాతలము నందు భాసిల్లు ఘటపటాది పదార్థములు, జ్ఞానము వలన నైనవా? లేక విజాతీయములా? ఈ ప్రశ్న నెదుట బెట్టుకొని జ్ఞేయజగద్విచారణ చేయవలయును.

జ్ఞానమాధారము, జ్ఞేయమాధేయము, ఉదాహరణము:—
(i) బల్లపైపుస్తకము, బల్లయాధారము పుస్తకమాధేయము; ఈ రెంటికి, దేని సత్త దానిదే. ఒకదానికి నష్టికలిగిన రెండవ దాని కేనష్టియులేదు: ఇదే యొకవిధమగు భిన్నసత్తాత్మక కార్యకారణభావము. జ్ఞానజ్ఞేయముల యాధారాధేయ సంబంధ మిట్లే యనదగునా?

తగదు!— ఏలయన:— జ్ఞానజ్ఞేయముల కుపాదాన లక్షణ కార్యకారణభావ మున్నది. పుస్తకము—బల్ల — యనుటలో నిమిత్తలక్షణ కార్యకారణభావ మున్నది. (ii) పితృపుత్రులు;

ఇటు పిత్రంశభూత శుక్రమే పుత్రుని కుపాదాన కారణము. ఇందును, ఎవరి సత్త్వవారిదే; ఒకనికి హానియగుచో రెండవ వాని కేహానియులేదు:-ప్రస్తుత జ్ఞానజ్ఞేయముల సంబంధము నందు ఎదేస్థితి యసనచ్చునా?

కాదు:- తండ్రివలె జ్ఞాన ముపాదానము; కొడుకువలె జ్ఞేయము కార్యము. అనుట సరియే కాని, ఈ రెంటును భిన్న సత్తాత్మక కార్యకారణభావము అంగీకారముకాదు. మఱి యెట్లన్నచో:- ఒకటిహానినొందిన రెండవదికూడ హానినొంద వలయు, నట్టి యుపాదాన కార్యకారణ భావము వెదుకవలయును; తంతువులు-వస్త్రము - మట్టి - కుండ; నువ్వు-కటక కుండలాదులు; ఇందుకు బనికివచ్చును. ఇవి యభిన్న సత్తాత్మకములు; ఇవియే యిటు ననుసంధేయములు.

జగత్త్వ మంత- ర్భావ్యా భేదమున రెండుభాగములనవచ్చును. ఈశ్వరీయాధి దైవికజగత్తు బహిర్జగత్తు. మన యాధ్యాత్మికజగత్తంతర్జగత్. అది యీశ్వరునిజ్ఞేయము. ఇది మనజ్ఞేయము. అతడు వ్యాపకజ్ఞానమూర్తి. మనమతని యంశలము. అతడు దాసికిని మనముదీనికి నుపాదానములు. మనకగపడునది మన జ్ఞాననిర్మితము. మన జ్ఞానధరాతలమున దదాకారాకారిత ప్రతీతమగు జ్ఞేయము మన జ్ఞానజనితము. మనదృశ్య (జ్ఞేయ) కర్తలము మనము (మనజ్ఞానము) ఈశ్వరీయ జగత్తును మనమెన్నడు జూడజాలము. మనజ్ఞానజనిత సూర్య చంద్రాదులను మనము చూడగలము. అన్యుని యంతర్జగత్తునే

మనమరయలేము; ఇక నీశ్వరీ యాంతర్జగత్తు మాట చెప్పవలయునా?

మనజ్ఞేయము మనజ్ఞానముయొక్క యాకార విశేషమాత్రము. ప్రతీతివిషయము జ్ఞానాకారమే, జ్ఞానరూపమే, జ్ఞానమే. ఇట్టిచో జ్ఞేయము జ్ఞానాన్ని మరుచుట్టు? వృద్ధిప్రభుము మృచ్ఛిన్నముగ దోచునట్లు జ్ఞానసిద్ధితే జ్ఞేయజగత్తుచుజ్ఞానాన్నిముగ దోచును. కాని మృత్తునకు ఘటచమునకువలెనే జ్ఞానజ్ఞేయములకును భేదములేదు. జ్ఞానాతిరక్తముగ జ్ఞేయఘటమునకిక యాకారమేమి?

ప్రత్యయము (జ్ఞానము) 1. అంతఃకరణావచ్ఛిన్న చైతన్యము 2. అంతఃకరణవృత్త్యావచ్ఛిన్న చైతన్యము, 3. విషయావచ్ఛిన్న చైతన్యము నను త్రిపుటితో సంబంధము గలది. ఈ వ్యావహారిక త్రిపుటీ భావకారణముచే జ్ఞానజ్ఞేయములకు బార్ధక్యమున్నట్లు గోచరించును. విజ్ఞానదృష్టి కివియన్నియు జ్ఞానమునందే యంతర్భావము లగును. 'జ్ఞానము - జ్ఞేయము కంటె వేరుగ దోచుచున్నది' అనుటలో ప్రతీతియు జ్ఞానమే. ఇది కర్మ, ఇదియసత్తు అన్నది ప్రతీతి, అదిజ్ఞానము. ఇక జ్ఞానలక్షణ బ్రహ్మయొక్క అద్వితీయత నవలపించుచుట్లు? అది పూర్ణము కనుక శూన్యంశూన్యం అనరాదు. పూర్ణం పూర్ణం అనవలయును. అంతటను జ్ఞానమూర్తి బ్రహ్మవాద సామాజ్యమే.

“ప్రపంచము, జ్ఞానమపరివర్తనీయము, శాశ్వతము, ఏక

రసము సగుచో ప్రత్యక్షానుభూత ప్రతిక్షణ పరివర్తనముల నే మనువలయు” ననుచో కా దసము. ఈ యుపలబ్ధియంతయు జ్ఞానమే యందుము. ఉదాహరణముగ న్వప్నముం జూడుడు. అందు మీజ్ఞానమే జ్ఞాన - జ్ఞేయ జ్ఞాతలుగ కర్తృకరణ కర్మ లుగ నై యున్నదిగదా! ఇట్టిచో నీభేదవాదము మిథ్య, కాల్ప నికము నన్నట్లే - జాగ్రజ్జగత్తునందు నెంచదగును. వినర్తము లెల్ల జ్ఞానకల్పనా మాత్రములే. జ్ఞానఘన బ్రహ్మకంటె వేరే మియు లేదు.

పోనిండు వాదముకొరకు కొంతసేపు నాస్తికవాద మొప్పి కొన్నను, క్రియ క్షణిక పరివర్తనశీల మన్నను, ఈపరివర్తనము నశోకయపరివర్తనీ యాధారము లేదన్నచో సర్వథా యనుప పన్నము. శరీరమున్నగదా! పర్వపరివర్తనము! వస్త్రమున్న గదా! రంగుమారుట! పృథివి యున్నగదా! గతి? ముఖ మున్నగదా! మింగుట! ఇట్లు క్షణికక్రియతో నొక యక్షణ రూపాస్తిభావము (ప్రతిష్ఠాభావము) గూడియుండును.

“కర్మ యసత్తు - జడము. తనంతదాను పుట్టి లీనమగు” ననుచో:- రాత్రనిద్రింతుము. ఉదయమున మేల్కొందుము గదా! జాగృతిక్రియ నుపైయందు లీనముకాగా ప్రాతర్నియత సమయమున మేల్కొల్పిన దెవరు? ‘తనంతతానె కల్లె’ నందురా? కారణము లేనికర్మ యేదియు నుండదు. ఉన్న దన్నను, ఉండున దట్లే యుండవలయును. పోవున దట్లే పోవల యును. అందు నియతి యెట్లు?

నిరాధారముగ గర్మయుత్పన్నమగు ననుటకు దృష్టాంతము కలదా? అకర్మ నాధారముగాగొనియే కర్మ యుపపన్నము కాగలదు. ధారాబలనిస్సారత మొదటనే ప్రత్యుత్తరించితిమి. ఇట్లు యుక్తి, తర్కా, సుభవ, విజ్ఞాన - శాస్త్ర విరుద్ధమగు ననద్వాదము నిలువజాలదు.

మరియు, అనద్వాదము నాశ్రయించువారుగూడ సద్వాదమునే యాశ్రయించినట్లు తోచును. ఎట్లన:- అనత్తుకంటె వేరేమియులేదనుటలో ననత్సత్త సంగీకరించినట్లు లేదా? 'అన దస్తి' అనుటలో అస్తియన సద్వాదముకాదా? 'ఏమియులేదు' అనుచో, ఈసిద్ధాంతము 'నేమియులేదు' కాదా? అప్పుడుదాని యర్థము సద్వాదముకాదా? అంతయు ననత్తు అగుచో మీ అనత్తమాత్ర మనత్తుకాకుండునా? అప్పుడది సద్రూపమే కనుక ఎట్లయినను సద్భవ్యాను శరణముగా గొననిచో విముక్తిలేదు. 'బ్రహ్మైవేదంనర్వం' 'నర్వంఖల్విదంబ్రహ్మ'.

ఇతి సద్వాదః

12. సిద్ధాంతవాదము

ఇంతవరకుజెప్పబడిన నాల్గువాదములునువస్తుతః ఒకదృష్టితో దైవయుగ పూర్వములనిచెప్పి, అర్వాచీనములందుము. దైవయుగమందలి వైదికసిద్ధాంతవాద వాస్తవిక తాత్పర్యము నెరుంగమిచే నర్వాచీనవ్యాఖ్యాతలు వేదవచనముల కస్తవ్య

స్తార ములంజేసి ద్విసత్య్యాది వాదములను సృష్టించినైచిరి. వీని కంతవిలువ నీయము. సిద్ధాంతవాదము వీనినిస్సారత నెరుక పరచును.

వెనుకటి నాల్గువాదములందు ద్విసత్యవాదము బ్రహ్మకర్మ వాదమంటిమి. మాసిద్ధాంతవాదమును బ్రహ్మ - కర్మ రూపమే. ఈనామసామ్యముచే నీరెంటి సిద్ధాంతములందును సందేహము దయింప వచ్చును; అందుకొరకు, ముందుగ నీరెంటిభేదములను దెలియవలయును. ఈరెండును సర్వథా పృథగ్భావములు కలవి.

బ్రహ్మ - కర్మ - యను రెండుసత్యము లంగీకరించుట ద్వి సత్యవాదమని తన్నామమే తెలుపును. ఇక సిద్ధాంతవాద మన్ననో, బ్రహ్మ - కర్మలు రెండును భాతులుగ నెంచియు, సత్తైక్యముచే నేకసత్యానుగామియై సర్వశ్రేష్ఠమైయున్నది. ఈ భేదముం గుర్తించి సిద్ధాంతవాదమును విచారణ నేయ వలయును.

వాదచతుష్టయియందలి సదసల్లక్షణ బ్రహ్మకర్మ పదార్థ ములుసాధ్యసమ్మతములగు సదసత్తత్త్వములకంటె వేరుస్వరూప ములు కలవయ్యును సంశయవాదమునకే కారణములగుటచే వీనింగూడ ఖండనీయవాదకోటిం జేర్చినచో మొత్త మీనాల్గు వాదములును సాధ్యసమ్మత 'సదసద్వాద' మందే యంత ర్భావము లనవచ్చును. చివరకు (10) సాధ్యవాదములు, (1) సం శయవాదము (1) సిద్ధాంతవాదము, మొత్తము 12 వాదము లగును.

నిశితతర్కయుక్తి ప్రతిభాశాలురగు సాధ్య విద్వాంసులు స్థాపించిన దశవాదములకు సమాధానము లేకులేక యా నాటి వారు, ఈనాటి బుద్ధివాదుల యాపాతరమునీయ తర్కజాలము నుత్తరింపజాలక (సంశయాత్పాదకశక్తి) సంశయమృత్యువు వంక క్రగేనరులగుమన్న నేటియాస్తికప్రజలపై శత్రువాహమున బడి కొట్టికొనిపో మొనలిడిరి. కాని శాస్త్రీయ సత్య సిద్ధాంతఖండనములందు స్వేచ్ఛావాదులగు నేటిబాలబుద్ధుల తర్కముల కానాటితర్కములయెదుట నినుమంలేయు విలున లేదని, జ్ఞప్తియందుంచు కొనవలయును. ఏమన:- ఆస్తికప్రజా సౌభాగ్యముచే నేటివారికి జాలవరకు సంస్కృతభాషాపరిచయములేనందునను, నైదికవాఙ్మయ పరిచయములేనందునను, ఆపటిమ యిందులేదు. సాధ్యులతర్కజాలము యుక్తిసంగతము, భౌతికసృష్టియందు ప్రత్యక్షానుభూతము. నేటివారి తర్కాభాసములన్ననో, 'సర్వజ్ఞానవిమూఢాన్స్తాన్ విద్ధిసప్తా నచేతనః' అనునుపాధికి యోగ్యములన్నజాలును.

సాధ్యులు చెప్పినంత చేసిచూప శక్తిగలవారు. అనీశ్వర వాదులగు వారుగావించు ప్రత్యక్ష చమత్కారముల కానాటి యాస్తికులు చకితులై వారివాదములను ఖండింపజాలరైరి. మానవబుద్ధిబలము నిర్బలముకాగా, ధర్మవృషభము సంత్రస్తమయ్యెను; ఏకేశ్వరవాదము తమసావృతమయ్యెను; విశుద్ధ భౌతికవిజ్ఞాన సామ్రాజ్యమేర్పడెను. ఈక్షోభచే ప్రకృతి యెంతయో షోభనొంది తన సహయోగియగు పురుషుని క్షుబ్ధుని

గావించెను. అతడు ధర్మగ్ధాని నువశమింపజేయనై తననిశ్శాస్త్ర భూత, నిత్యవేదమూలక సిద్ధాంతవాదమును స్థాపింప, మానవ శరీరమున భూమిపై ననతరించెను. ఆ దివ్యాస్తతారమే 'స్వయం భూబ్రహ్మ' అతడు, సర్వవిద్యాప్రతిష్ఠాసూప - సిద్ధాంతలక్షణ బ్రహ్మవిద్యను, తనజ్యేష్ఠపుత్రుడగు 'సధర్వు'న కొనంగెను. ఈ యైతిహాసికఘటనను ధార్మికు లిట్లు వినిపించుచున్నారు.

“బ్రహ్మ దేవానాం ప్రథమః సంబభూవ విశ్వస్యకర్తా భువనస్యగోస్తా
స బ్రహ్మవిద్యాం సర్వవిద్యాప్రతిష్ఠాం అధర్వాయ జ్యేష్ఠపుత్రాయప్రాహ
(ముండక)

సాధ్యవిద్వాంసులూ యొకనొకరిని స్వీకరించినచో వారు పది
కాదు ఎన్ని వాదములు వాదించినను మాన్యములయ్యెడివి.
“సృష్టిగర్భమునం దనేక కార్మ - కారణభావము లున్నవి.”
అను నీ విజ్ఞానానుమోదిత సిద్ధాంతము నెవరు కాదందురు?
నిజముగా సాధ్యులు 'వినాయకం ప్రకుర్వాణో రచయా
మానవానరమ్' అను కింవదంతిని జురత్కముగావించిరి. వారు,
సమాధానము గుదుర్చబోయినది 'సృష్టి మూలకారణమేమి?'
అను ప్రశ్నకు. ఉన్నది సృష్టిసీమకులోపలనే. దానికి పైకి
బోయి కారణాన్వేషణగావించుచో వారీవమాదమునకు లోను
గారు. చివరికు సాధ్యుల, సృష్టిమూల కారణతా వాదము
లన్నియు, విలువలేనివైనవి. పైగా “ఇన్ని సత్యములుండవు.
మనమేమియు నిర్ణయింపజాల” మను సంశయవాదముగూడ
వెలసినది. ఒకసత్తనంగీకరించుచో నీవాదములన్నియు సృష్టి

భేదమూలక దృష్టికోణభేదముచే జక్కగా సమన్వితములై పోవును.

స్వయంభువు అష్టయేకత్వసిద్ధాంతమున, సిద్ధాంతపక్షముగ జూపుచు, సాధ్యుల దశవాదముల నామూలచూడములుగ ఖండించి 12 వ దగు సిద్ధాంతవాదమును స్థాపించెను, మరియు:-

“సృష్టికి పూర్వము మూలకారణములనుకొన్న సదసదహా రాత్రాదులం దేదియులేదు. పరము, శాశ్వతము, చన - బల మూర్తి (విశ్వమందు బ్రహ్మకర్మమూర్తి) యగు నాయొక తత్త్వమే యుండెను. అదే మాయాబలమున, బిదప షోడశ కలమై క్రమముగ, మాయా, షోడశీ, సగుణ, యజ్ఞ, అంజన రూప పంచప్రాజాపత్యసంస్థలుగ ఒరిణతమగుచు, నారవదగు తన యావరణపరిగ్రహముచే విశ్వరూపమునొందెను. ఈ విశ్వ మూర్తి యం దాసాధ్యుల యా దశకార్యరూప కారణములును వికసితై. ఇదియెరుంగక వారు తమకార్యరూప కారణములనే విశ్వ మూలకారణము లనుకొని ప్రమాదమునకు లోనైరి.” అని స్పష్టపరచెను.

సరియే. సృష్టిమూలముంగూర్చి సాధ్యులుచెప్పిన తత్త్వ వాదములన్నియు, యథాసంభవముగ, యథావసరముగ నాయాసృష్టివిశేషములకు గారణములే యగును. కార్యకారణ భావ మొకేవిధముగా దన్నదియు సత్యమే. కాని యీ విశ్వంఖిలకారణవాదము పైననే విశ్రమింపనగునా? స్వయముగ

దశసంఖ్యయే తనకు భిన్నము మహాలంబనము నగు నొక మహా కారణమును సూచించుచున్నది.

మరియు:- సాధ్యుల దశకారణములును సృష్టిచుర్యాన లోనివే, సృష్టిరూపములే, యగు కార్యరూపములు వారు అనుమానమర్యాద యను పంకతో కార్యములు ద్వారా కారణముల ననుమానించి యా అనుమేయభావముగానే కారణములనుకొనిరి. గాని వస్తుతః వారి యా యనుమేయకారణములెల్లను, కార్యరూపసృష్టి కే పర్యాయపశేషములు. దేనికి పది భేదములు? ఇదియొక జటిలవ్రశ్న. దశయన్నది సాపేక్షసంఖ్య. భాతిసిద్ధ పదార్థము. వాస్తవముగ సంఖ్యయన్నదొకటే. ఒకటే సంఖ్య తన విస్తారప్రస్తారమున జివరకు పరమపరార్థ్య సంఖ్య వరకు బోవును. ఒకటి యన్నదే లేనిచో 2, 3, 4 మొదలగు వాని కుపపత్తియేది? అది యున్న నెన్నెసగావచ్చును. లేనిచో సంతయు విడంబనామాత్రము. సాధ్యులు సృష్టికారణములు పదియే యనుకొనిరి. గాని, వేదశాస్త్ర మసంఖ్యకారణముల సంగీకరింపుచు 'పరాస్యశక్తి ర్వివిధైవశ్రూయతే స్వాభావికీ జ్ఞానబలక్రియాచ' అని యుద్ఘోషించెను.

సృష్టికర్తను ప్రజాపతియందురు. సృష్టిగర్భమం దసంతప్రజా పతులున్నారు. వాయు, ఇంద్ర - అగ్ని - వరుణ, రుద్రాదులందరు ప్రజాపతులుగ జెప్పబడిరి. కాని వేదశాస్త్రమునకు జెందిన యీ యనేక కారణతావాదము లేదా, అసంతకారణతా వాద మన్నది సర్వకారణమూర్ధస్యము, పరపరాణాం పరమ

బక్షణము నగు నొకానొక కారణము నాధారముగా గొనియే ప్రతిష్ఠితమై యున్నది.

ఒకటి వానాత్మ్యము నెట్లుపొందెను? అను ప్రశ్నకు త్తరము విస్తారనాపేక్షమగు సృష్టివిద్యకు జెందినది. అయ్యది ఈశా వాస్యవిజ్ఞానాదులందు విస్తరింపబడుటచే ప్రకృతముకాదని వానిని విడచి ఇచట ఏకత్వమూలక సిద్ధాంతవాదమును సమర్థించు కొన్నవచనము బుద్ధరించి తర్కదృష్టితో నా వాద సమాలోచనమును మాత్రము గావించుము.

1. నాసదాసీ న్నోసదాసీ త్తదాసీం, నాసీద్రజో నోవ్యోమా చకోయతో
కిమావరీపః కుహకస్య శర్మన్ ఆంధః కిమాసీ ద్గహనం గభీరమ్.
2. సమృత్సూరాసీ దమృతంనత్త్వి! సరాత్ర్యాఅమ్నాఅసీత్ప్రకేతః
అనీదవాతం స్వధయాతదేకం, తస్మాద్ధాన్య స్సపరఃకించనాస.
3. తమఅసీత్ తమసాగుధమగ్రేప్రకేతం సలిలంసర్వ మా ఇదమ్
తుచ్ఛ్యేనాభ్యపీహితం యదాసీత్ తపస్తస్సహితా జాయతైకమ్.
4. యఇమా విశ్వాభువనాని జాహ్నాత్ ఋషిర్హోతాన్యషేదత్ పితానః
సఅహిషా ద్రవిణమిచ్ఛమానః ప్రథమచ్ఛదవరాం, అవివేక.
5. విశ్వతశ్చతం రుతవిశ్వతోముఖో విశ్వతోబాహు రుతవిశ్వతస్పాత్
సంబాహుభ్యాం ధమతిసంపతతైః ద్వావాధూమి జనయన్ దేవమకః.
6. బ్రహ్మచనం బ్రహ్మసమృక్షాఅసీత్ యతోద్భావాపుధివీ నిష్టతక్షుః
మనీషిణో జనసామద్రుణిమి వోబ్రహ్మైధ్యత్యత్ భువనానిధారయత్.

7. ఇంద్రంమిత్రంవరుణుగ్ని మాహు రథోదివ్యః ససుపణ్ణోగగుత్మాన్
ఏకంసద్విప్రాబహుభావదన్తి ఆగ్నింయమంమాతరిశ్వానమాచుః.

3. ఏకదినాగ్నిః బహుభాసమిదః ఏకఃసూగోఽప్య విశ్వనునుప్రభూతః
ఏక ఏకోహి సర్వమిదంవిభాతి, 'ఏకంగా ఇదంవిభభూవసర్వమ్'

సిద్ధాంతవాదము - గీత

గీతాసమ్మత ద్వాదశవాదములు:-

సాధులు దశనాదములను విజ్ఞానులను సంకమనాదమును నిరాకరించుటకు, దేవ యుగారంభమును, నగనునైజ్ఞానినుడు, జ్ఞానవిజ్ఞానాచార్యుడు, అధికారిక నిష్కానతానుడు నగు భగవంతుడు స్వయంభూ బ్రహ్మద్వారా ఆవిర్భవించిన బ్రహ్మకర్మాత్మక సిద్ధాంతవాదము పిదప దివ్యానతారి భగవంతుడు, శ్రీకృష్ణునిచే వివర్ణనామకరాజ్ఞికి గీతహాపమున నుపదేశింపబడినసిద్ధాంతవాదము. 'సకాలే నేహమహతా యోగో నప్యపరంతప్!' కాలక్రమమున మహాభారతకాలమునాటికి విలుస్తము కాగా, మానవసమాజము మరల నాద్విత్యవాద సద్వాదాదుల వంకకు మరలియున్నపుడు అర్జునుని నిమిత్తముగా బెట్టుకొని 'నిమిత్తమాత్రం భవసవ్యసాచిన్!' మరల మానవావతారమున నాశ్రీకృష్ణుడే యాసిద్ధాంతముం బునరుద్ధరింపదయచేసెను. కొన్ని శతాబ్దాలవర కాసిద్ధాంతము సురక్షితముగ నున్నది. కాని, పిదప కలహములక కలియుగమునకు

జెందిన సంప్రదాయయుగము మరల దాని స్వరూపముం జెడ గొట్టెను. అది మధుసూదన ప్రేరణ. నేడీ క్రొత్తవ్రాతకును మూలమదే. లేఖకశరము నిమిత్తమాత్రము.

ఏసిద్ధాంతవాదముచు స్వయంభువుస్థాపించెనో, మూలసంహిత సమర్థించెనో, ఉపనిషత్తులు తమసంక్షిప్తజ్ఞాన ప్రధానవాణిచే విమర్శించెనో, దానినె విశదముగా విమర్శించి గీత తన నామము సార్థకము గావించుకొన్నదని గీతావిజ్ఞానమందు నామమీమాంసయందు జెప్పియుంటిమి.

నేను వై నికసాహిత్యము విలువ ప్రాయమైనది. అదృష్టమున చక్కియున్న కొంచెమునకైన రక్షాయత్న మగవడదు. మన కాధారశిల యది. దాని నుపేక్షించుచున్నాము. ఇందువలన నేమి పరిణామము? దీని కేమిప్రాయశ్చిత్తము? అను చర్చ ప్రకృతముకాదు! సిద్ధాంతవాద మీమాంసయే ప్రస్తుతము!

నేడందరకు గీత సర్వమాన్యగ్రంథ మగుచున్నది. కావలసినదే. అది ప్రత్యక్షరమునను సర్వమూర్ధస్యమగు వేదశాస్త్ర సిద్ధాంతములనే స్పష్టము నేయుచున్నది. కాని, ఇట విచార్య విషయ మేమన:- ప్రతివ్యక్తియు గీతాక్షరముల యాధారము ననే గీతాతత్త్వసమన్వయమునకై యనధికారచేష్టలం గావించుచున్నారు. గీత యన్నది వేదశాస్త్రమునకే భాషాంతరము. వేదశాస్త్రమందలి గుప్త - పరంపరాసిద్ధ - పరిభాషల నెరుంగక గీతాసిద్ధాంతము ననుగమించుట కతినము. కాదు అసంభవమే. ప్రకృతము గీతయందలి బ్రహ్మకర్మ పరీక్ష. అది వైదికసిద్ధాంత

వాదమునకు రెండవరూపము. వైదికములగు సితరవాదముల నెరుంగనిచో నా సిద్ధాంతవాద సమస్వయ మసాధ్యము. అందు వల్లనే మొదట నా దశవాదములను సంక్షేపముగ జెప్పినయ్యెను.

ఆ వాదములెల్ల గీతయందు క్రమబద్ధముగా గాకున్నను, అందందు లేకపోలేదు. అవి దాని కావశ్యకములు కాకుండు గాక! ఉన్నవి. సిద్ధాంతవాదము సంగీకరించినచో దక్కన వాదములును సురక్షితములగును. కనుక ఈదృష్టితోడనే ఈవాదములను గీత సమస్వయించెను. ఈక్రింద నుదహరించిన వచనములం బట్టి స్థాలీపులాకన్యాయముగ నీ విషయము తెల్లమగును.

1. విజ్ఞానేతి వృత్తవాదము:-

1. జ్ఞానం తే హం సవిజ్ఞానమిదం వశ్యమ్యశేషతః,
2. జ్ఞానం విజ్ఞానసహితం యద్భాత్వా మాత్మ్యసేతుభాత్.
3. జ్ఞానం విజ్ఞానమాస్తి క్యం, బ్రాహ్మం కర్మ స్వభావజం,
4. పాపానం ప్రజహి హ్యేనం జ్ఞానవిజ్ఞాననాశనం,
5. జ్ఞానవిజ్ఞానతృప్తాత్మా కూటస్థో విజతేంద్రియః,

2. సదసద్వాదము:-

1. నాసతో విద్యతే భావో నాభావో విద్యతే సతః,
  2. సదసచ్ఛావామర్జన,
  3. ఓమతత్సదితినిర్దేశో బ్రహ్మణః త్రివిధః స్మృతిః,
  4. అనాదిమత్సరం బ్రహ్మ న సత్త్వా సదుచ్ఛృతే,
  5. కర్మచైవ తదర్థము సదిత్యేవాభిధేయతే.
- అనదిత్యుచ్ఛృతే పార్థ! నచ తత్రేత్య నో యహ.

3. రజోవాదము:-

1. రజోరాగాత్మకంబిద్ధి తృష్ణాసంగసముచ్ఛవమ్,
2. సత్త్వంసుఖేనంజయతి రజఃకర్మణిభారత,
3. రజస్యేతానిజాయంతే విప్రదేహరత్నధ,
4. కామవిషక్రోధఏవ రజోగుణసముచ్ఛవః.

4. వ్యోమవాదము:-

1. యథాసర్వగతంసౌఖ్యైర్దాకాశానోపవిష్టతే,
2. యథాకాశస్థితోనిత్యం వాయుఃసర్వత్రగోమహన్,
3. ప్రణవఃసర్వవేదేషు శబ్దఃభేదోపయన్త్యహ,
4. అనంత! దేవేభి! జగన్నివాస,
5. తేజోమయం విశ్వమనాద్యనంతమ్.

5. అపరవాదము:-

1. భూమిరాపోఽనలోహాయుః ఖంఠనోబుద్ధిరేవచ,
అహంకారభ్రతీయంమే భిన్నాప్రకృతిరవృథా, ఆపరేయమ్...
2. క్షరః సర్వాణిభూతాని,
3. నవానిగృహీతి సరోఽపరాణి.

6. ఆపరణవాదము:-

1. యథోల్లేనావృతోవహ్నిః తథాతేనేదమావృతమ్,
2. అవృతంజ్ఞానమేతేన జ్ఞానోనిత్యవైరిణా,
3. అజ్ఞానేనావృతంజ్ఞానం తేనముహ్యంతిజన్తవః,
4. జ్ఞానమావృత్యేతుతేషుః ప్రమాదేనంజయత్యుత,
5. తమస్యేతానిజాయంతే ప్రపృదేహునందన,
6. సర్వారంభాహిరోషేషు ఘోమేనాన్నిరీవావృతాః.

7. అంభోవాసము:—

1. రసోఽహమస్తుక" స్థయి,
2. పర్జన్మాపిన్న పరిధవః.
3. ఆపఃస్నోః, సోమోః మృత్యుభామిని,
4. తాసాంబ్రహ్మమహాద్యోనిః.

8. అమృతేమృత్స్యవాసము:—

1. అమృతం మైవమృత్యుశ్చైవ (అహం)
2. నమృత్యోః కన్యకాదగ్నిహం,
3. యః శ్వాత్సోమోఽమృతే,
4. విమృతోఽమృతమృతే.

9. అహోరాత్రవాసము:

1. అవ్యక్తాద్విశ్వాత్తయఃసర్వేః ప్రభవన్త్యహరాగమే,
రాత్ర్యాగమేత్రియస్తే తత్త్రేనావ్యక్తసంజ్ఞకే.
2. భూతగ్రాహస్సపీనాయం భూత్వాభూత్వాస్థియతే,
రాత్ర్యాగమేఽపశాపార్థ స్రవవన్త్యహరాగమే.
3. సహస్రయుగశ్చ్యుతం సహస్రశ్చహ్యజోమనుః,
రాత్రియంగాసహస్రం తిత్తహోహప్రవిహజనాః.

10. దైవవాసము:—

1. దైవమేనాపరేచ్ఛం,
2. దైవీహ్యేషాః జనుయూ మమమాయా దురత్యయా,
3. దైవీప్రకృతిహక్రితాః,
4. యోక్షణహదీకతాః,
5. దేవానాం హవయతానేన తేదేవా భావయన్తువః.

11. సంశయవాదము:—

1. ప్రకృత్తిఁచి నివృత్తిఁచెజనానమరాసురచాః,
నకౌచంసాపిచాచారో ననన్యం తేభిఃసిద్ధతే.
2. అనన్యమప్రత్యక్షే జ్ఞానాహిఃరసిత్వరమ్,
అపరస్పరసంభూతం కేవలవైశ్వానరైశ్చకం.
3. అనేకవిధైర్విద్యైర్దాతాః యోహంబాలసమాభ్యుతాః,
ప్రసక్తాః శామధిగోభు పరతరతరశ్చైవ సుతాః.
4. అజ్ఞాన్వాప్రకృతానన్య సంశయశ్చాన్వితశ్చకం,
నాయంలూకోఽస్మైవ కథో నమధిఃసంశయార్తకః.
5. సర్వజ్ఞానవిమూఢాన్ స్థాక్ విద్ధినష్టానచేతసః,

12. సిద్ధాంతవాదము:— (ఇదే గీతారాధ్యాంతము)

1. బ్రహ్మర్పణంబ్రహ్మసావిః బ్రహ్మగోష్ఠిబ్రహ్మజాహుతం,
బ్రహ్మైవతేనగంతవ్యం బ్రహ్మకర్మసమాధినా.
2. కర్మణ్యకర్మయఃపశ్యేదకర్మచేదకర్మయః,
సముద్ధిమాన్ మనుష్యేషా సయుక్తఃకృత్సకర్మకృత్.
3. మయాతతేమిదంసర్వం జగదప్యక్తమూర్తినా,
మత్ స్థానిసర్వభూతాని నచాహం తేష్వనస్థితః.
4. ప్రకృతింస్వామవష్టభ్య విస్మజామిభునఃపునః,
భూతగ్రామమిమంకృత్సన్నిధిం అనకంప్రకృతేర్వశాత్.
5. మయాభ్యక్షేణప్రకృతిః మాయతేసచరాచరమ్,
హేతునానేనకాస్తేయ జుష్వినిపరివర్తతే.
6. యచ్ఛాన్విసర్వభూతానాం వీజంతదహమర్జున,
సదవస్థీవిశాయతోన్మా స్మయభూతంచరాచరమ్.

గీతా సమత బ్రహ్మ చక్ర పరీక్ష

పైనచనుములచే గీతానుబంధము నుపయోగపడజేసి సిద్ధాంతోపా
సిద్ధాంతములు కిన్నిటిని బయటము చేసెనో శాస్త్రమునందు, ఆధ్యా
త్మికసంస్థకు జె సరి యెన్నివిధములందు చేసెనో శాస్త్రమునందు
వలె నుండు బ్రహ్మచర్యమునందు, కనుక గీతా సిద్ధాంత శాస్త్ర
మయినా యానందమునందు చేసెనో బయటయేనో, "గీతానుబంధ
బ్రహ్మకర్మపరీక్షా ప్రసంగమున" గీతానుబంధ బ్రహ్మకర్మవాద
నిరూపణముగఁగా జే ప్రకటించెడిది నుపయోగపడజేయు విశే
షము కాగలదు.

సృష్టిముల కారణతఁబూర్చి గీతా శాస్త్రము గావించిన
సిద్ధాంతమే వేద శాస్త్ర సిద్ధాంతవాదము. లేదా వేద శాస్త్రము
సంక్షేపముగ నుల్లేఖించిన సిద్ధాంత వాదమే గీతా సిద్ధాంత
వాదము ననవచ్చును. మరియు, సాధ్య నమ్మతామృతమృత్యు
సదనద్వాదములకు గీతా సిద్ధాంత ప్రతిచ్ఛాయా సంబంధము
గలదా? యని 'అమృతంచైవ మృత్యుశ్చ సదనచ్ఛాసామర్జ్య
ఇత్యాది వచనములచే స్ఫురించును; గాని సాధ్యనమ్మతములగు
నా రెండు సిద్ధాంతములను సంశోధన గానింపుచు, బ్రహ్మకర్మ
ద్వయియందు వాని సంతర్భాసముజేయుచు, బ్రహ్మకర్మోభయ
మూర్తియగు నవ్యయతత్త్వముపై నన్నిటిని ఒక్కనాసనము
గానింపుచు, భగవంతుడు స్థాపించిన బ్రహ్మవాదమే గీతా

సిద్ధాంతముని జ్ఞాపక ముంచుకోలేదును. ఈ సిద్ధాంత స్పష్టితరణమే ప్రస్తుత ప్రకరణార్థము.

ప్రపంచమంతయు బ్రహ్మమేయగును. బ్రహ్మగోచరము నగుట కణుచంతయు సంజేహములేదు. కాని యా బ్రహ్మ యెవరు? తత్సర్వసూచమేమి? తత్సర్వ కేమి? ఇత్యాది ప్రశ్నలు పరిష్కరి కోటిలోనివి. ఈ ప్రశ్నల కన్నిటికి సమాధాన మిచ్చుచు వీక్షించి గీతాసిద్ధాంత మెగుటిక బ్రహ్మమునని:-

ఆధిదైనికం బ్రహ్మ 1.

1	2	3	4	5	6	7
1. గతి	ర్భుర్తా	ప్రభుః	సాక్షీ	నివాసః	శరణం	మహ్యత్
8	9	10	11	12		
ప్రభువః	ప్రళయః	స్థానం	నిధానం	లీజ	మర్త్యయమ్.	

ఆధ్యాత్మికం బ్రహ్మ 2.

1	2	3	4	5
2. ఉపద్రష్టా	నమంతాన	భర్తా	భోక్తా	మహేశ్వరః
6				
పరమాత్మేతి	చాత్మత్వో	దేహే	స్మిన్	పురుషోపరః.

ఈశ్వరుడు పూర్ణేంద్రుడు. జీవు డక్షేంద్రుడు. పూర్ణాకాశ మండల మిశ్వరీయవినర్తము. అర్థదృశ్యాకాశకటాహము జీవ వినర్తము. ఈ పూర్ణార్థభావభేదముచే ఈశ్వరావ్యయునకు 12, జీవావ్యయునకు 6 లక్షణములు. తన యాధిదైవికరూపమున

12 లక్షణములతోడను, అభ్యాత్మికరూపమున 6 లక్షణములతోడను గూడి, 'యోఽహంసోఽహం, యోఽసౌసోఽహం' అన్నట్లు రెండుస్థలందు నభిన్నరూపమున వ్యాప్తమై అజ-పర-ఉత్తమపురుషాద్యనేకనామములచే నుపన్దితమగు నవ్యయ తత్త్వమే విశ్వమూలకారణము. ఏభవాధారియుననే యితరములగు కారణవాదములు ప్రతిష్ఠితములై యున్నవి.

విశ్వమూలభూత - పూర్వోక్త ద్వాదశ లక్షణ - మహామాయా - అశ్వత్థేశ్వర - శశ్వరాస్యయబ్రహ్మకు ఆనంద - విజ్ఞాన - మనః - ప్రాణ - వాక్కు లను పంచకళ లని ఆత్మ విజ్ఞానమున, నగుణాశ్చక్రకరణమున జెప్పబడినది. ఈయవ్యయ కళా పంచకము విద్యానీర్యము లను రెండుభాగములుగ నమన్వయింపవచ్చును. (విద్యను జ్యోతియనియు బ్రయోగమున్నది.) మనోమయ విజ్ఞానగర్భితానందము విద్య. ఇదే బ్రహ్మ. విశ్వమందు దీనికి జ్ఞానరూపముచే వికాసము. మనోమయ ప్రాణగర్భితవాక్కు వీర్యము. ఇదే కర్మ. విశ్వమందు దీనికి గ్రియారూపమున వికాసము.

జ్ఞానలక్షణానంద విజ్ఞానమనోమయ బ్రహ్మభాగ మాయవ్యయబ్రహ్మ యొక్క విద్యాధాతువు; క్రియాలక్షణ మనః ప్రాణవాజ్మయ కర్మభాగము వీర్యధాతువు; రెంటి నమన్విత రూపముపేరే అవ్యయబ్రహ్మ; విశ్వమూలకారణము. దీనిరెండు రూపములందును విద్యాధాతువు సృష్టిగ్రంథి విమోచముగావింపును, ముముక్షుకు (ముక్తికామనకు) జెందియుండును.

వీర్యధాతువు తన సహజసిద్ధ బూత్సక సంస్కర్షణ ప్రేరణచే నుత్తరోత్తర గ్రంథిప్రక మగుచు సీన్మృక్షకుజెందియుండును; సర్వథా, విరుద్ధతామచలకు జెందిన జ్ఞానక్రియలకు గ్రమికోత్తేజ కము, సర్వమూలభూతము, పరస్పరావినాభూత ధాతుద్వయ సముచ్చితము నగు దానినే అవ్యయాత్మ - లేక అవ్యయబ్రహ్మ యందురు.

1. “బ్రహ్మైవేదంసర్వం 2. సర్వంఖల్విదం బ్రహ్మ 3. నిత్యం విజ్ఞాన మానందం బ్రహ్మ 4. సత్యం జ్ఞాన మనంతం బ్రహ్మ 5. తస్మాద్ధ్యాన్యన్న పరః కించనాన 6. అజన్యరూపే కిమపి స్వి దేకం 7. బ్రహ్మణోవాపిజయే మహీయధ్నం 8. పరస్తస్మాత్తు భావోఽన్యోఽవ్యక్తోఽన్యక్తాత్సనాతనః 9. త్వమాదిదేవః పురుషః పురాణః 10. తదేవామృత ముచ్యతే” ఇత్యాదు లీనర్వాలంబన ద్విధామూర్తి అవ్యయబ్రహ్మ యశోగానము నేయుచున్నవి.

మహాయాయకు, తద్గర్భస్థి తానంఖ్య యోగమాయలకు (సృష్టిదశయందు) జెందియుండు నీ యవ్యయబ్రహ్మకు ఈశ్వర - జీవభేదముచే రెండువివర్తములు కల్గుచని యీవర కనుకొంటిమి. బ్రహ్మశబ్దము నిరుపాధికమగుచు సర్వథా నిరపేక్ష మగుచో; ఆత్మశబ్దము సోపాధికమగుచు నిత్యము సాపేక్షము నగును; బ్రహ్మయనగనే ఎవనిబ్రహ్మ? యను నపేక్షకలుగదు; గాని, ఆత్మ యనగనే ఎవనియాత్మ? అను నపేక్షకలును. సృష్టికి బూర్వ మాతత్త్వమే సర్వథా నిరుపాధికముగ నుండి నిరపేక్ష

బ్రహ్మ యనబడును, గాని సృష్టిదశయం దదియే సోపాధికమై తన బ్రహ్మాసాధినివిడచి ఆత్మా - పరమాత్మ - జగదీశ్వర - విశ్వేశ్వర - మహేశ్వర - జీవాది సోపాధిక సాపేక్ష నామములతో బిలువబడును.

ఆత్మలక్షణసోపాధికాస్వరూప మెన్నియును శరీరము లేకుండ నుండదు; కాని శరీరమందుండియు నది తన స్వాభావి కానంగ వృత్తివలన, శరీర పాస్త్రాల్లిప్తము గాను.

‘అనాదిత్వాన్నిర్గుణత్వాత్ సకమాత్మాయ మన్యయాః
శరీరస్థాపికాన్తేషు! సకరోతి నలిప్యతే!’

నరియే కాని, యేదోయొక శరీరమునం నుండుటచూత్రము సంభవించును: ఆశరీరము, ‘మహాకోసుహీనునాన్’ గాని ‘అణోరణీయాన్’ గాని యగురాక!

నిరవేక్షబ్రహ్మను సాపేక్షాత్మ స్వరూపముగ బరిణతము గావించు నాయుపాధి ‘మాయ’ నాబడును; అదే పిదప మహామాయ, యోగమాయ అను రెండు రూపములగును. పాంచభౌతిక విశ్వసీమ మహామాయ; ఏతద్గర్భస్థితములగు చిన్న పెద్ద పాంచభౌతిక పిండములకు సీమ యోగమాయ. అదియొకటే; ఇది యనేకము. అపేక్షాభావ సంపాదకములగు నీరెండుపాధుల వలననే సోపాధికాత్మ యీశ్వర - జీవభేదము లొందును; మహామాయావచ్ఛిన్న మహామాయి యగు నాత్మ ఈశ్వరుడు; ఒకమహావిశ్వమున కీయన యేకైకాధిష్ఠాత. యోగమాయా

వచ్చిన్న యోగమాయాయగు నాత్మ జీవుడు. మహావిశ్వగర్భ స్థిత యోగమాయానంత్యముచే జీవు లనంతలు; అసంఖ్యులు.

హాహుమాహా యోగమాయా హాహ ఉచాధిభావముల గర్భస్థిత్వమై సోపాధికాత్మ యుండును. కనుక 'విశత్కస్మిన్ - ఆత్మా విశేతియత్రాత్మా క్షేత్రమే' అని నిర్ణయించుచే నీ యుపాధిభావము లను విశ్వముందురు. అట్లే కేందు విధము లగుటచే త్కక్షేత్రస్థిత్వాగు విశ్వమును కేందు విధములు. ఈ శరీర మీయాత్మక విశ్వము. ఎనివియాత్మక అను నచేక్ష దీని నలన బూర్తియును. ఆకాశాని లానల చంద్ర పృథివ్యాది రూప మహావిశ్వ మీశ్వరావ్యయునకు లేదా ఈశ్వరాత్మకు శరీరము; ఈ శరీర మీ యీశ్వరాత్మ కంశర్జగత్తు. ఇది జీవాత్మ కన్ననో బహిర్జగత్తు. సప్తధాతుమయ, పాంచభౌతిక త్సుద్ర శరీరము జీవావ్యయనకు, లేదా జీవాత్మకు విశ్వము; ఇది జీవాత్మకంశర్జగత్తు. దీని కీశ్వరావ్యయాంత్యగత్తు ప్రతిష్ఠ. ఇచట గమనింపదగినది:- ఏమన:- ఈశ్వరాంతర్జగద్రూప మహా విశ్వశరీరగర్భమందు జీవనర్గమంతయు బ్రతిష్ఠితమై యున్నది గాని, జీవాంతర్జగద్రూప శరీరవిశ్వములం దాయీశ్వతత్త్వము ప్రతిష్ఠితముగాజాలదు.

పరస్పరవిరోధము:- ఈవిషయ ముద్రుమాణికమునలె దోచు చున్నది. 'ఈశ్వరః సర్వభూతానాం హృద్దేశేఽర్జునతీవ్రతి' అనిగీత "సర్వభూతహృదయస్థిత డీశ్వరుడు." అనుచున్నది.

ఇట్టిచో జీవుని విశ్వమగు శరీరముం దా యీశ్వరు నుండజాలదనుటెట్లు?

గీతనేయడిగెదము:- మొదట వ్యాప్య - సంస్పృశభావములకెట్టి సంబంధముండునో చూతుము. ఉదాహరణమునకు:- ఆకాశము - ఘటమతాదిపదార్థములు గొనుచు; ఆకాశము వ్యాపకము. అందుండు ఘటాదులు వ్యాప్యములు, గదా! సర్వవ్యాపకాకాశము తన గర్భముందున్న పదార్థములం నుండదనుటలేదు. అన్నిట నది లోనినను నెలువలను ఉన్నది. కనుక నే ఘటాకాశ మతాకాశ, శరీరాకాశాది వ్యవహారములు సంగతము లగుచున్నవి. దీనింబట్టి “వాపకాకాశమన్నిట నున్న” ననియు, “వ్యాప్యపదార్థము లన్నియు వ్యాపకాకాశ గర్భమగు చున్న” ననియు బోధింపబడును.

ఘటాద్యపాథులబట్టి (యనియున్నదివరకు) ఈవిషయము ప్రామాణికము. కాని వానిని విడచిచూచుచో ఘటాదివ్యాప్యములందు వ్యాపకము, నిరుపాధికము, ఎట్లును ఇముడదని తెల్లమగును. అంతవరకే? ఉపాధిదృష్టితోనై నను, సప్త భువన వ్యాపియైన మహాకాశ మొకచిన్న మట్టిపిడతలో నిముడు నన్నచో నమ్మదగునా? కన్న ఈగను మ్రింగును గాని, ఈగ కప్పనుమ్రుంగునా? దీనింబట్టి వ్యాపకాకాశమందు ఘటాది వ్యాప్యములున్నవి. కాని, “వ్యాప్యఘటాదగులందు వ్యాపకాకాశ మెన్నడు నుండజాలదా” అనవలయును.

ఇక నీదృష్టితో ఈశ్వరుడు సర్వవ్యాపకుడు. అబ్రహ్మభువ

నాల్లోకప్రతిష్ఠ. జీవుడన్నచో, ఎంతయధికముగ జూచినను, తన పాంచభౌతికశరీర వ్యాపి యనవచ్చును. సర్వజీవశరీరములను వ్యాపకేశ్వరగర్భమందున్నచే. కాని, కయన యీ శరీరములం దినుమననుట యసంభవము. కనుక మా, మొదటి సిద్ధాంతం మొప్పే. అనగా:- ఇది యజ్ఞేయమగున్నచు అతడు పీనియందులేదు' అనుటనిజమే. చూడుము:-

1. “మయాతమిదంసర్వం జగదవ్యక్తమూర్తినా,
మత్స్థానిసర్వభూతాని సచాహం తేష్వవస్థితః.
2. సచమత్స్థానిభూతాని పశ్యమేయోగమైశ్వరమ్,
భూతభృన్నచభూతస్థో మమాత్మాభూతభావనః.
3. యేచైవసాత్త్వికాభావాః రాజసాతామసాశ్చయే,
మత్ప్రవేతతాన్విది ‘సత్వహంతేషుభేషుయి’.
4. యథాకాళస్థితోనిత్యం వాయుఃసర్వత్రగోమహన్,
తథాసర్వాణిభూతాని మత్స్థానీన్ద్రప్రధారయ.

మఱి యీ క్రిందివచనముల నరయుడు.

1. ఈశ్వరఃసర్వభూతానాం హృద్దేశేర్జునతీవృత్తి,
బ్రాహ్మయన్ సర్వభూతాని యంత్రారూఢానిమాయయా.
2. యోమాంపశ్యత్సర్వత్ర సర్వంచమయిపశ్యతి,
తస్యాహంనప్రణశ్యామి సచమేనప్రణశ్యతి.
3. సర్వభూతస్థితంయోమాం భజత్యేకత్వమాస్థితః,
సర్వభావర్తమానోఽపి సయోగీమయివర్తతే.

భేదమున నెడరావమును నల్లము. ఈ రెంటిని నమ్రతను
యచ్చేత్రా నామమనగా పేరు పెట్టవలయును. అదియే దేవుని కథావర్ణ
రాశ్చర్యమును వివరించుచున్నది. దీనిని శక్తిమంత్రి అనియు పేరు పెట్టవలెను.
ప్రస్తుతము. ఇందునగా నాతే శక్తి ప్రభుడు. శక్తిమంత్రి - భవ
జగత్తు లను మహామహా పురుషునిగా పేరు పెట్టవలెను.

సంచరితక (వర్ణితక) అనియు నామమును. దీనిని శక్తి
మంత్రి - ప్రాణ - శక్తి మంత్రి అనియు పేరు పెట్టవలెను. దీనిని శక్తి
మంత్రి అనియు పేరు పెట్టవలెను. దీనిని శక్తి మంత్రి అనియు పేరు పెట్టవలెను.
బరిచిపించుచును. ఇది, ప్రాణ మంత్రి అనియు పేరు పెట్టవలెను. దీనిని శక్తి
మంత్రి అనియు పేరు పెట్టవలెను. దీనిని శక్తి మంత్రి అనియు పేరు పెట్టవలెను.
గొని తన ప్రాణిత్వమును నెరవేర్చుకొనుచు పనిచేయును.
“త్రయం నదేవీ యయగంగాత్మా ఆత్మా ఉ వకః పశ్చిమత్య
యమ్” అని వాజనసేయ శ్రుతి యీ నుచున్నది. దీనిని
దిగ్విజయము గావించుచున్నది.

సృష్టిరూపావస్థ సుఖం విశ్వరూపం. విశ్వరూపం దీనిని విశ్వ
తీతము. ఈ దృష్టితో నొక్క విశ్వరూపం విశ్వతీత - విశ్వరూపము
లను రెండు స్థూలవిభాగాలు. విశ్వతీత ప్రాణిత్వమును పరాశక్తి
నామకము. ఇదే ‘వకమే నా ద్వితీయం బ్రహ్మ’. విశ్వరూపావస్థ
ఉపాధిభేదముచే భిన్న భిన్న సంస్థాపేక్షచే ‘శక్తిమంత్రి - భవ -
జగత్తు’లను పేరుల పెంచును. ఈ త్రిమూర్తిరూపం దీనిని శక్తి
మంత్రి అనియు పేరు పెట్టవలెను. దీనిని శక్తి మంత్రి అనియు పేరు పెట్టవలెను.
గూర్చియే శ్రుతి ‘ఆత్మా ఉ వకః సన్ పశ్చిమత్యయమ్’ అనియును.
చివరకు విశ్వతీత - విశ్వరూపము లను రెండు విభాగములును,

పరాత్పర - ఈశ్వర - జీవ - జగత్తు లను నాల్గు రూపము లగు చున్నవి.

ఈశ్వరనాచక ప్రణవము:- శబ్దబ్రహ్మ లక్షణ బ్రహ్మ విజ్ఞానానుసారముగ 'సగాత్మ్యం దగ్ధమాత్రః; ఈశ్వరు డకారము; జీవు డుకారము; జగత్తు మకారము' అనుట యుచితము. వీని మొత్తముగు ఓమ్, అన్నది ప్రణవబ్రహ్మ. ఈ శబ్దబ్రహ్మ మన పరబ్రహ్మ యని 'తస్యవాచకః ప్రణవః' అను యోగసూత్రము స్పష్టపరచును. 'ఓమిశ్యేవం ధ్యాయథ ఆత్మానమ్'

ఈ నాల్గు రూపములకుంటే వేరుగ నేమియు లేదు. కనుక నే యీ మొత్తపుబ్రహ్మ బ్రాహ్మణములందు 'సర్వబ్రహ్మ' యనియు, ఉపనిషత్తులందు చతుష్పాద్రబ్ధహ్మయనియు వాకొన బడినది. 'చతుష్టయం వా ఇదం సర్వమ్' అని మహర్షి శాంఖా యనుడు నీ విషయమునే సమర్థించెను.

మూలమువంటిదే తూలము, కారణముబోలియే కార్యము గదా! 'విశ్వాతీతతత్త్వము మూలబ్రహ్మ. దానికి విద్యా - వీర్యములు రెండుధాతువులు' అనుకొన్నచో నా ధాతుద్వయ సత్త ఈశ్వర - జీవ - జగల్లక్షణ తూలబ్రహ్మలు మూలమునంగీకరింపవలయును. విద్యను బ్రహ్మ, వీర్యమును కర్మ యనుకొంటిమిగదా! చివరకు విద్యా - వీర్యరూపమున కర్థము బ్రహ్మ కర్మరూపము, లేదా బ్రహ్మకర్మమయము అని తేలును. కాగా; కర్మ=క్రియ. కనుక బ్రహ్మ కర్మరూపమనగా, జ్ఞాన-క్రియారూపము. లేదా, జ్ఞానక్రియామయము అని యేర్పడును.

సృష్టిమూలము? అన్నచో బ్రహ్మ-కర్మముల ద్వైతభావము అని నమ్కొన్న నరములగా సృష్టి భవములను గాఢముగా (భాతి స్థితి) ద్వైతభావముపై ద్విభావిత నొకను ఒకటి మునిగిరినను. ఇది హస్తీహస్తస్థి.

ద్వైతభావము:- ఇక ప్రశ్నయింపవలసినది మరలెవ్వరిగు నీ ద్వైతభావ (బ్రహ్మకర్మ) పరిపే సమర్థమున నుదాహరింప (నేని) అనువాదమున, నీతి (గతి)ను, అర్థము (అర్థము) అర్థము (రము) జానము; కర్మము-జ్ఞానము; భావము-భావము-భావము-భావములదే స్వాస్త్యముగ నుగియును. అర్థము-భావముల దీ రెండునుభవిములేగాని మూడింటియును లేదు. అంకిత - పారతాంకిక భవంచమంతయు, ఎరుగుదురు చేయుదు యందే నమాప్తము. ఇంకొకటికూడ సమర్థమునను. ఏమన:- ఎరుంగుట - చేయుట ఈ రెండుభావములయి స్వార్థా వినాతీయములు. ఈ రెంటికి నెందును పోలిక లేదు. ఎన్నె:-

జ్ఞానపూర్వకకర్మ

జ్ఞానపూర్వకముగ నాచరింపబడిన కర్మమే ఫలించుననియు జ్ఞానములేక యేకర్మయు జరుగదనియు సర్వసామ్యోత్ పాదయమే. కర్మకుమూలము కామన, కామనకు దుఃఖాదుభివము జ్ఞానము. ఈజ్ఞాతత్వము ఆత్మ - మహాత్మ - ముక్తి - మహాత్మ - భాగ్యవ్యయము మొదలగు భేదములచే ననేకభాగములుగ నుపయోగింపబడి.

పిమ్మట వీసిక నాంతరము లసంఖ్య భేదోపభేదములగును. ఏకర్మ యందైన నాత్మజ్ఞాన సహాయోగ ముండుచుండును. కొన్నిట మహత్తు, కొన్నిట బుద్ధి, కొన్నిట మనస్సు, కొన్నిట సింద్రియ వర్గము వీనివీనిజ్ఞానములు ప్రధానత వహించుగాక.

‘వాడు జ్ఞానములేక పనిచేసెను: అందుచే నఫలుడుగాడయ్యె’ నను ‘వ్యావహారిక వాక్యమువలన సిద్ధుగు జ్ఞానములేని కర్మ’ యనుమాట వైజ్ఞానికముగ విలువలేనిది. ఏమన:- జ్ఞానములేని కర్మప్రవృత్తి యసంభవము. ఇక నావాక్యమున కర్థమేమన:- ‘కర్త తనకర్మయందు మానసజ్ఞానమునే ఆశ్రయించెను. మన స్సింద్రియములకు లొంగునది. ఇంద్రియము లల్పజ్ఞానము గలవి. కనుక నట్టి యింద్రియముక్త మనస్సునందు ‘ఇదమితథ మేవ’ యను నిశ్చయజ్ఞానముండదు. విచారవిమర్శలందు మనస్సు అనమర్థము, అందువల్ల నది కర్మను నిష్ఫలమొన ర్చును. కనుక నట్టిచో నీవాక్య ముపయోగించును. నిశ్చయ జ్ఞానము, బుద్ధిధర్మము, బౌద్ధజ్ఞానము నాశ్రయముగా గొనియే మానసజ్ఞాన మైంద్రియక జ్ఞానముద్వారా కర్మవిశేషములందు బ్రవృత్తమై కాలాంతరమున గర్మనఫలతా కారణమగును.

అజ్ఞానమున బనిచేసె ననుచో నజ్ఞానమున కర్థ మజ్ఞానావృత జ్ఞానము. ఇదే మోహము. ‘అజ్ఞానేనావృతం జ్ఞానం తేన ముహ్యన్తిజంతవః’ మానసజ్ఞానజని తావివేకముచే వైషమ్యక మగు తానుసంస్కారభేదము కల్గును. మేఘావరణముచే సౌర ప్రకాశమువలె సంస్కారావరణముచే, బౌద్ధజ్ఞానముండియు

వివేకోత్తేజకము కాదు. అట్టి మోహకలిబుద్ధి నిశ్చయజ్ఞాన సమర్థము కాదు. అట్టి జ్ఞానము (మనశ్చింతనాధీనమై సంస్కారలిప్తమై స్వాభావికప్రాకృతము. దోష్కాత్మకమైన జ్ఞానము) విజ్ఞాన మనఁబడును.

మూర్తశబ్దపు క్తి:- మూర్తమనఁబడును. 'ముహూర్తి - ఇతిమూర్తః' అనిమూర్తశబ్దసర్వచరము. ముహూర్తగ్రహ (ముహూ - వైచిత్ర్య - దివాని) భావపుకంటె ఖగ్రహ్యములు చేర్చి ముహూర్తాతువునకు 'మూర్' అదేశము పొందుగా మూర్తశబ్ద మేర్పడును. అనివేక ముహూర్తైత్యభావము, అనివేకదేహి. (సజ్జీవ యావరాముచే జ్ఞానము నివేద్యమయ్యెనని కాగా బసినేయు వాడే) మూర్తుడు ఇది వ్యాకరణసిద్ధశబ్దమై యున్నది.

వ్యాకరణాశాస్త్రీకృతమైనను కృత్సమునేయు నిరుక్తమై యున్న మూర్తశబ్దచాగణ నేయుచో, ముహూర్తైత్యమే లేక అనివేకమే యర్థము. ఖ-ఆకాశము - ముహూ అనుదానికి 'మూర్' అదేశము కాగా 'మూర్' శబ్దమేర్పడును. అనగా:- వైచిత్ర్య + (పిచ్చి) ఆకాశముల స్ఫుర్తలుకొందు నేన్వ్యక్తియందు గూడునో, ఆన్వ్యక్తి మూర్తశబ్దమున జెప్పుబడును.

ఆకాశమున శూన్యము ఉత్తత్త్వము నిర్భక్తము నిష్ఫలము నిస్సారము నగు కర్మంబుగా 'శూన్య' మనుచుండును గదా! బౌద్ధజగత్తు ఆశ్చర్యముకాగా వైచిత్ర్యము గామధైర్య - వివేక శూన్యమగువాని కర్మ 'ఖ' శూన్యము అనగా శూన్యము, నిర్భక్తము. చివరకు "వివేకాభావ పూర్వకకృతకర్మ శూన్యము

నిష్ఫలము” “ఈ వైచిత్యానుగామి ‘ఖ’ భావయుక్తుడు” అను
నీ రెండుస్థితులను దెలియబరుపనే యవివేకిని మూర్ఖుడందురని
ఫలితార్థము. మూర్ఖుని మనమేది యడిగినను అకాశమునంక
జూచుటయే యిందుకు బ్రత్యక్షనిదర్శనము ‘యథా నామ
తథా గుణః’

జ్ఞానకర్తల పార్థక్యము

[సకృతము:- జ్ఞానకర్తలు రెండును విరుద్ధములయ్యు గలిసి
యుండు ననియే జెప్పదలచినది. కర్మ యొకచో శుద్ధజ్ఞానముచే
ననుగృహీతమగునది సఫలమగును. ఒకచో అజ్ఞానావృతజ్ఞానము
కర్మాభాసప్రయోజకమగు నది చెడును. జ్ఞాన మొక స్థిరదర్ప
ణము. వచ్చుచు బోవుచు నుండు నవి యందు ప్రతిబింబితము
లగుచుండును. గతిశీలపదార్థములు కర్మస్థానీయములు. చూచు
నది జ్ఞానము. కన్పట్టినది కర్మ. ద్రవ - దృశ్యపార్థక్య మంద
రకు సమ్మతమే గదా! జ్ఞానము ప్రవృత్తి గావించును. కర్మ
ప్రవృత్తిమగును. జ్ఞానము కర్మచే వికసితమగును. కర్మజ్ఞాన
ముచే ముందుకు సాగును. జ్ఞాన మాభ్యంతరతత్త్వము. కర్మ
యన్నది బాహ్యతత్త్వము. మన జ్ఞానమును, తత్కల్పనలను
ఒరు లెరుంగజాలరు. కాని కర్మ నందరు జూడగలరు. బాహ్య
క్రియాసాసము ‘జానామి’. ఆభ్యంతరవికాసాభిభవము ‘కరోమి’.
జ్ఞానేంద్రియములు జ్ఞానమును, కర్మేంద్రియములు కర్మను

ముఖ్యముగా గొనును. జ్ఞానవృత్తి శారీరకశ్రవణవిరోధము. కర్మ వృత్తి శారీరకశ్రవణముగానును. జ్ఞానాభావము శారీరకశ్రవణముగాను. కర్మజ్ఞానము త్విరోధము ప్రేక్షకము. జ్ఞానగర్భితకర్మ మగుట నర్థ జాలమునుండి యుద్ధించును. కర్మ గర్భితజ్ఞాన మధ్యలోలుపతా ప్రవర్తనమగును. జ్ఞానము బ్రహ్మబలములాప్రవర్తించు. కర్మ క్షేత్ర బల మూలాధారము. క్రమవత్కాంత్యము ప్రతాపనాగ్రహారూప జ్ఞాన - కర్మ సమన్వితరూపమే ఆత్మ, అహం. ఈ యననభూతుల వలన జ్ఞానక్రియల పాత్రస్వము, విభిన్నత్వత్వత్వ, అననాభావము బోధపడగలదు. అహం (ఆత్మ) యం దీ గలమను గలవు. కనుకనే మనము (ఆత్మ) ఎరుంగుచున్నాము. చేయుచున్నాము. తత్త్వతః భాతిసిద్ధ ద్వైతభావమే ముఖ్యముగా నాత్మసిద్ధాంతము. గీత, బ్రహ్మ - కర్మ లక్షణముగల యీ యాత్మసిద్ధాంతమునే సిద్ధాంతవాదముగ జెప్పినది. గీతాసూత్రావయవ దాత్మ ప్రజాపతియొక్క జ్ఞాన ఘన బ్రహ్మభాగ ముమృత మనయు, క్రియా ఘన కర్మభాగము మృత్యువనియు జెప్పబడెను. ఈ మృత్యువు ప్రథమావతార మశనాయా. ‘అశనాయాహి మృత్యుః’ (శత)

‘అర్థంజైప్రజాపతేరాత్మనో మర్త్యమాసీదర్థమమృతమ్’,

“అంతరంమృత్యోరమృతం మృత్యావమృతమాహితమ్”.

ఇత్యాది శ్రుతినిచనము. లూకానగమనము అమృతమనయు, అర్థము మృత్యుననియు జెప్పచున్నది. ఇట్టిచో ప్రజాపతిగారు

సిద్ధమగు సమృతమృత్యులక్షణమగు నీద్వైతవాదము చెట్లపల పింపవచ్చును?

త్రిబ్రహ్మ - త్రికర్తప్రదర్శనము

గీతావిజ్ఞాననుండలి నామ మీమాంసయందు ఆశ్చర్యయొక్క బ్రహ్మ - కర్మలు పెంకి నారు విభాగములు గావించి మూడమృత లక్షణ జ్ఞాన ఘన బ్రహ్మకును, మూడు మృత్యులక్షణ క్రియాఘన బ్రహ్మకును జెప్పి బ్రహ్మభాగములు మూడు సవ్యయాక్షర త్మరము లనియు, కర్మభాగములు మూడును జ్ఞాన కర్మ బుద్ధిమోగములనియు నిరూపించితిమి. బ్రహ్మకర్తృభయ మూర్తియగు నాత్మయొక్క యీ యారుపర్వముల నాధారముగా గొని జ్ఞాతవ్య కర్తవ్యభాగములకును అరు విభాగములు నిరూపించితిమి. 'జ్ఞాతే' యనుదానికి అవ్యయాక్షర త్మర మూర్తి బ్రహ్మతోడను, 'క్రియతే' యనుదానికి జ్ఞానకర్మ బుద్ధి నిష్ఠాలక్షణ కర్మతోడను సంబంధము జెప్పబడినది.

అవ్యయాక్షర త్మర శ్రయ సమష్టియే ఏకబ్రహ్మ యైనను, ఇందొక్కొక్కటియు బిదప బ్రహ్మయనబడును. ఆశ్చర్యవిజ్ఞానము నుండలి దార్శనికాత్మపరీక్షా ప్రకరణమున వైశేషికము త్మర బ్రహ్మను, ప్రాధానిక మత్మరబ్రహ్మను, శారీరక మత్మరధియా అవ్యయబ్రహ్మను నిరూపించు నని చెప్పియుంటిమి. ఇక గీత యన్ననో యీ మూటి నిరూపణతో సర్వమూలభూత విశుద్ధా

వ్యయబ్రహ్మ ప్రతిపాదన గావించుచు సర్వశాస్త్రమొనయున్నది. అవ్యయలక్షణ బ్రహ్మవిద్యయే గీత ముఖ్యసిద్ధాంతము. 'అజన్య రూపే కిమపిస్విదేకమ్' అనుటయే గీతా మూలమంతము.

జ్ఞాతవ్యబ్రహ్మ పర్వత్రయములో కర్తవ్యకర్మపర్వత్రయము నకు గ్రమిక సంబంధము:- అవ్యయ బ్రహ్మవిద్యతో ఉపాస్తి లక్షణ బుద్ధియోగనిష్ఠకు, అక్షరబ్రహ్మవిద్యతో జ్ఞానలక్షణ సాంఖ్యనిష్ఠకు, తురబ్రహ్మ విద్యతో కర్మలక్షణ యోగనిష్ఠకును సంబంధము: గీత, జ్ఞాతవ్య బ్రహ్మపర్వములం దవ్యయ బ్రహ్మ పర్వమును ముఖ్యలక్ష్యముగాగొన్నట్లే, కర్తవ్యబ్రహ్మపర్వము లందు (అవ్యయ బ్రహ్మనుయోగిక) బుద్ధియోగనిష్ఠకే ముఖ్యస్థాన మిచ్చియున్నది.

కర్తవ్యకర్మత్రయి సంకాకదృష్టితో విచారితము:- జ్ఞాన యోగ, కర్మయోగ, బుద్ధియోగము లను మూటిని 'కర్మ' కే మూడు పర్వములందము. నిజముగా నివి కర్తవ్యకోటిలోజేరి కర్మలే యగును. నివృత్తిలక్షణ కర్మయే జ్ఞానయోగము; ప్రవృత్తిలక్షణ కర్మయే కర్మయోగము; ప్రవృత్తి నివృత్తి సమ్మిళితావస్థారూప (ఉభయరూప) కర్మయే బుద్ధియోగము. నివృత్తిలక్షణకర్మ, కర్మసంస్కారగూఢావరణముల దొలగించి (కతకరజోవత్) జ్ఞానోదయ కారణమగును; కనుక దానిని జ్ఞాన (సాంఖ్య) యోగమంటిమి. ప్రవృత్తిలక్షణకర్మ కర్మా వరణోత్తేజకమగుంగావున దానిం గర్మ (యోగనిష్ఠ) యోగమంటిమి; ఉభయలక్షణ కర్మయోగము బుద్ధిద్వారా సమబ్రహ్మ (అవ్యయ

(బ్రహ్మ) సమతం గూర్చునదగుటచే దీనిని బుద్ధియోగ మనుట తగును. జ్ఞానయోగము జ్ఞానమును, కర్మయోగము కర్మను, ప్రధానములుగాగొని విషమయోగములగును ఇక:- సమతా లక్షణ బుద్ధియోగము శాంతిప్రతిష్ఠాకారణము, సర్వశ్రేష్ఠము నగును.

‘యోగఃకర్మసు కాశలమ్’ ఫలకామన (ఉత్థాప్యాకాంక్ష) నివృత్త మగుటచే నీ ‘బుద్ధియోగము’ త్యాగలక్షణ జ్ఞాన యోగము (సాంఖ్యనిష్ఠ) గ నగుచున్నది. నిష్కామ కర్మ (ఉత్థితాకాంక్షాయుక్త) ప్రవృత్తికి గారణమగుటవలన నిదే పరిగ్రహలక్షణ కర్మయోగము (కర్మయోగనిష్ఠ) గను అగు చున్నది. రెండునిష్ఠల సమన్వయము వలననే బుద్ధియోగ స్వరూ పము నిర్మింపబడినది.” “ఏకం సాఖ్యంచ యోగంచ యః పశ్యతి సపశ్యతి”

బుద్ధితత్త్వారంభక (ఉపాదాన)ము సూర్య దేవత బ్రహ్మాండ క్రేంద్రమగు బృహతీఛందమునం దున్నది. ‘సూర్యోబృహతీ మధ్యార్థస్తపతి’ దాని కావైపున జ్ఞానలక్షణమగు సమృతము, ఈవైపున కర్మలక్షణమగు మృత్యువు వ్యాప్తములు; కనుక నది యటు బ్రహ్మకు, ఇటు కర్మకు సనుగ్రాహక మగుచున్నది. “తద్వత్కించార్యాచీన మాదిత్యాత్ సర్వం శ సృష్ట్యు నాప్తం” “ఆకృష్టేనరజసా వర్తమానో నివేశయ న్నమృతం మర్త్యంచ” ఇ ట్లుభయధర్మావచ్ఛిన్న సూర్యతత్త్వము నుండి వెలసిన బుద్ధియు అమృతమృత్యుమయ బ్రహ్మకర్మలక్షణ సమ

న్వితయగుట ప్రకృతిసిద్ధము; బుద్ధి కేవల చాంద్ర పాద్మి వాని మృత్యుప్రధాన భావములనుండి వెలసిన మనస్సు - ఇంద్రియ వర్గము నను భౌతికశరీరరూప మృత్యుభావములున్నవి. ఆచల సమృతప్రధానాశ్మదేవత యున్నది. 'యోబుద్ధిఃపరతస్త్విహ'.

అమృతమృత్యురూపాస్థాస్థానిక విశ్వకేంద్రపరిష్ఠిత బుద్ధి తత్త్వము సూర్యున ట్టుభయ భర్తాశక్త మగును. ఈ ప్రాకృతిక స్థితింబట్టియే యీ యుభయయోగము బుద్ధయోగ మంటిమి; మృత్యుప్రధాన కర్మయోగమున కేవలము భౌతిక సంపత్తి సామ్రాజ్యమును, అమృత ప్రధాన జ్ఞానయోగమున కేవలము పాపతాపక నిశ్చేదనభావ సామ్రాజ్యమును గలుపు. వేయేల, కర్మయోగ మోగోకము, జ్ఞానయోగ మోగోకము! ఇక; గీతాసమ్మ తోభయ మూర్తి బుద్ధయోగ మిదియు సదియు నై యభ్యుదయ నిశ్చేయనములు రెండికిని బ్రాహ్మికారణ మగుచున్నది.

ఇంతకుదాత్సవ్యము:- జ్ఞాతవ్యలక్షణత్రిబ్రహ్మ, కర్తవ్య లక్షణత్రికర్మ యను రెండువిభాగములనుండియు, త్రిబ్రహ్మ యందలి యవ్యయబ్రహ్మను, త్రికర్మయందలి బుద్ధయోగమును, నిరూపించుగీతాశాస్త్రము బ్రహ్మ - కర్మ శాస్త్రమనినది; ఈబ్రహ్మ - కర్మ పరీక్షయే యిప్పుడు కావలసివది. గీతా సమ్మత బ్రహ్మయేది? కర్మయేది? అను నీరెండు ప్రశ్నలకును సమాధానము లరసి యీ ప్రకరణమును ముగింతము.

వైదికమగు గీతదృష్టిలో విశ్వమూలము - ఉత్పాదకము,

కేవలబ్రహ్మయుగాదు కేవలకర్మయుగాదు, రెంటి ననుష్ఠి
యగు నాత్మబ్రహ్మయే ప్రధానమూలము. ప్రపంచమందు
మనకగపడు విరుద్ధభావములు రెంటిలో నొకటి యాత్మ్యంతి
కావరివర్తనీయము: ఒకటి సర్వథా పరివర్తనీయము - అని
జ్ఞానానుగతనిత్యవిజ్ఞానోపాసకులగు నైజ్ఞానికుల యభిప్రాయము.

విశ్వపదార్థములెల్ల యనద్వాదిమతమున క్షణికములన్న చో
అట్టి యశాశ్వతతత్త్వమును ససత్తు నిత్యబ్రహ్మకాజాలదు; బ్రహ్మ
తత్త్వము, నిత్యశాంతము, ఏకము, అద్వయము దిద్దేశకాల
సంఖ్యాహీనమాణ, పృథక్త్వ, గురుత్వ, లఘుత్వోత్తేషణత్వా
కుంచనత్వ ప్రసారణత్వాది ధర్మాసంస్పృష్టము. అనద్వాదికర్మ
తత్త్వమన్ననో ఇందుకన్నిచిధముల వ్యతిరేకము. ఇట్టిచో పరి
వర్తన శీలమగు దానిని బ్రహ్మయనుటెట్లు? కనుకనది అపరివర్త
నీయభావముకంటె వేరగువస్తు వనవలయును. అనద్వాది
యసత్తు వలన బనిజరుగదు.

ఇక: సద్వాదులు; కేవలము సల్లక్షణాపరివర్తనశీల బ్రహ్మాతి
రిక్తమేమియు లేదనుటయు సంతవిలువైనచూటకాదు. ప్రత్యక్ష
దృష్టాసంఖ్యపరివర్తనములు కేవలము కల్పనలను నభినివేశము
ప్రౌఢివాదమాత్రము. కల్పన యన్నది వ్యాపారము; అది
క్రియ, క్షణికము. బ్రహ్మయన్ననో, నిర్వ్యాపారము, నిష్క్రి
యము శాంతము గదా! ఈస్థితిలో బ్రహ్మవాదము సురక్షిత
మెట్లు? చివరకు పరివర్తనశీలప్రపంచములను బ్రహ్మ కన్యము

లుగ సంగీకరింపకతప్పదు. కేవలబ్రహ్మనాదముపై విశ్రమింప వలనుపడదు.

అసద్వాదులు, “ప్రపంచమనశ్చ. ఏమియులేను; అనుటకు పలువలేదు;” నారిదృష్టిలో ‘అనశ్చ’ అనగా సభావము, కాని విజ్ఞానదృష్టి కాయర్థము నిగుడము; ‘స్వసత్తాశూన్య’ మని దానియర్థము; క్రమీత శ్చ్యమట్టిది. కనుక సది యనశ్చ. బలము రసమునాశ్రయించును గాని దానికి స్వస్వరూపమున బ్రతిష్ఠయుండదు. కనుక పరివర్తనశీలమగు బలము ననశ్చం దురు. వస్తుతః ‘అనశ్చ’ ‘బల’ మను నొక తాత్త్వికపదార్థమున్నది. అది రసనశ్చ నాశ్రయించి నశ్చుగి సగుచు ప్రత్యక్ష దృష్టి కాలంబస (విషయ) మగుచున్నది. సత్తాశ్చితబలసంఘాతమునే మనము చర్మచక్షువుతో దర్శించుచున్నాము.

అసద్వాదిమతప్రకారము అనశ్చన సభావమే యర్థమగుచో మనకేదియనగపడ కూడదు. అభావము ప్రతీతికి విషయము కాజాలదుకదా! రసాలంబనమున్ననే యది యగువడును. అది రసగర్భమున నుత్తమగుచో తత్ప్రతీతి తిరోహితమే యగును; కానిండు ఈ చర్మ మరొకచో జూచుకొందము. ప్రస్ఫుతము: సదనశ్చులురెంటికి సమన్వయము నంగీకరింప వలయును. ఆ సమన్వితద్వైతమే సృష్టిమూల మనుకొనవలయును. అప్పుడన్నియు వ్యవస్థితములగును. చూడుడు:-

ప్రత్యక్షానుభూత సదనన్నామక రసబలతత్త్వములందు దేనినేని కాదనజాలము; ఉచ్చేదమొనరింపజాలము; ఉదా

హరణమునకు:- ఒకపుస్తకమున్నదనుకొనుడు, అందలి ప్రతి వరమాణువును ప్రతిక్షణమును మారుచున్నను అది నేడు, కేపు కొన్ని సంవత్సరముల వరకు గూడ కనుపట్టుచునే యుండును. అది మొదటి స్వరూపముతో నుండకుండుగాక, జివరకు మట్టియగుగాక! ఏదో యొకరూపమున దానిసత్త తప్పదు; సత్తాశ్రిత నామరూప పరివర్తన మున్నను, సత్తారసము, సర్వథా అపరివర్తనీయశీలముగ నట్లే యున్నది.

బలగ్రంథి సురక్షితమృత్యురూపము, తద్గ్రంథివిమోకమున జల మగును. అబచబంధిబలగ్రంథి విమోకమున జల మగ్ని యగును; ఇట్లే ఆ యగ్ని వాయువు, వాయు వాకాశము, ఆకాశమాత్మ యగును. ఆయాత్మయే, అసత్తారసమే రసబల గ్రంథుల తారతమ్యమున ఆకాశవా యగ్నిజల పృథివీ పుస్త కాది సర్వమునగుచున్నది. పదార్థము క్రమముగ అణు, కేణు, గుణభూతపరిణతి గాంచుచు సత్తారసగర్భమున లీనమై పోవునపుడు 'ఏమియులే' దందుము. అట్టిచోగూడ అస్తిలక్షణ సత్తాసామ్రాజ్య మున్నది. 'నాస్తి' యందును అస్త్వాకారక మగు 'అస్తి' అట్లే యున్నది. దానినాధారముగ గొనియే బలాత్మక నామరూపకర్మప్రపంచ పరివర్తనము జరుగుచుండును.

సృష్టిదశయందు సత్తారస మీయనద్బలముల గర్భమం దుండును. ముక్తిదశయందు, అనద్బలము సత్తారస గర్భమం దుండును. ఈగర్భభావ రహస్యము నెరుంగక విశుద్ధనద్వాది ముక్తిదశానుగత సత్తాబ్రహ్మ నెదుటనుంచుకొని యనద్బల

వాద భిండాసమును, నిశ్చయనానాది స్పష్టమైనగానుగ తొలగి
లము నెదుట నుంచుకొని సద్వాదభిండాసమును తేలుట తప్పి.
వస్తుతః గెలువదశలందును గెలుచునున్నవి. అస్తినాస్తిరూప
మున సర్వత్ర యన్యభిచారముగ నుండు అస్తిరసము నశ్చ.
అస్తిరస నిగ్రహానుగ్రహములుచే నాగూహము ముఖముగాని
రాభివృద్ధిభావము లొందు బల మనశ్చ. సదసత్తుల బలము ము
పేరు స్పష్టి. సంభవము క్తివేరు ముక్తి. “సతో బంధు మనతి
నిరవిందః” అను నైదికసిద్ధాంతమును మూలముగాగొని యీ
ద్వైతవాదము నెరుకావని జాలుదును?

గంగాప్రవాహము ప్రతిక్షణమును మారుచున్నది. అని,
ఎప్పుడు స్నానముచేసిసవారమును ‘గంగాస్నానము గాపిం
చితి’ మనుచున్నారు. ఈవచన మానదసత్సనున్విశ్లేష
కృపాఫలము. ప్రత్యక్షదృష్ట అప్పగిన రసముతోగూడ సభి
మాని, సత్తాసిద్ధి గంగాదేవతా సత్త సంగీతగింపనిచో
నట్లనుట యసంభవము. కారణము? వందలకొలది మైళ్లదూరము
ప్రవహించుగంగాజలమునం దొకేమారు స్నానమొనర్చిన జీయ
గలడా? మఱి ‘గంగాస్నానముచేసితి’ సనుటకు బాదులు
“గంగలో నొకప్రదేశమున స్నానముచేసితి” సవలయును.
కానియట్లులేదు; ఇదితప్ప? అభిమాని దేవతానుగ్రహమున నిది
పూర్తిగా సత్యము; దేవతయన్నది సత్తాగూహము; తీవీయ
ఆపోమయ శరీర మసద్బలరూపము, సత్తాపూర్ణము ఏకరసము.
అందు ప్రదేశభావముండదు, వ్యాపకమగు నాసత్తాసంస్కర్యచే

స్నానకర్తకు గంగాస్నానాభిమాన మున్నయినది. అది మాన్యమే; గుడ్డయొకచో దగులబడినను గుడ్డదగులబడె నం దురుగదా; ఇదే 'పటోదగ్ధః' అను న్యాయము.

కంతకు నిష్కర్ష:- కార్యరూపవిశ్వమందు మనకగబడు రెండు విరుద్ధభావములం బట్టి కారణతత్త్వముం గూడ రెండు భాగము లనుకొనవలయును. 1. పరివర్తనశీల కార్యరూపా నతత్త్వముం కారణము ఆత్మప్రజాపతియొక్క యామృత్యు లక్షణ కర్మభాగము. 2. అపరివర్తనీయ కార్యరూప సద్భావ మూలకారణ మాయాత్మ ప్రజాపతియొక్క యమృతలక్షణ బ్రహ్మభాగము. బ్రహ్మ కర్మలక్షణైక ప్రజాపతికే యివి దివ్య, లౌకికములు రెండురూపములు. వీనినే ప్రకరణారంభమందే బ్రహ్మ - కర్మ; జ్ఞానక్రియల తాత్త్వికస్వరూప మను ప్రకరణ మున నిరూపించితిమి.

అహం (ఆత్మ) ప్రజాపతియొక్క లోకాతీతములు దివ్యములు నగు యీ రెండుపర్వములును వైదికపరిభాషానుసారము బ్రహ్మ కర్మలు, గీతంబట్టి అమృతమృత్యువులు అనియు కార్యరూప మున బరిణతమగు నాయహంయొక్క లోకాత్మకములు లౌకిక ములు నగు రెండుపర్వములును వైదికదృష్టిచే 'జ్ఞానక్రియలు; గీతాదృష్టిచే నదనత్తులు' అనియు అనబడెను. సృష్టిసీమకు లోపలియాత్మ లౌకికము. బౌద్ధ్యాపూర్ణ దివ్యము, దివ్యము మూలము, లౌకికముతూలము. మూలాత్మ అమృతమృత్యు లక్షణముగను 'అహం', తూలాత్మ నదసల్లక్షణ 'అహం'. అది

బ్రహ్మోక్తార్థసూచము. ఇది జ్ఞానక్రియాసూచము. అహంభావముయొక్క యూచివల్ల - వ్యాకృత వివర్తములను కెంటిని, అమృతం చెవమృత్యుత్పన్నదనవ్యాచూచునన - అని స్పష్టమనజేసెను.

బ్రహ్మ - అమృతం	కారణాత్మక మాతృపద్యము	మాంసప్రసాదము	బ్రహ్మోక్త పదం
శర్మ - మృత్యుః	"	విశ్వోదాహరణము	సంజ్ఞా
జ్ఞానం - సత్	కారాత్మక మాతృపద్యము	తూలప్రసాదము	సంజ్ఞా
క్రియా - అసత్	"	చాక్రికం విశ్వము	
తేజికదృష్టి - గీతాదృష్టి	చతుష్టయంవా ఇదంపద్యము	తదుపాద్యోక్తికత్వము	

క్రియాలక్షణము లేదా, (గీతాదృష్టితో) అసల్లక్షణమగుచున్నమా ప్రతీక్షణ విలక్షణము కాదని యెవరంగీకరించకు? అనిపదదార్థములును క్రియాదృష్టితో శబ్దకృత్యములే, అనాశక్తములే, అనిత్యములే. ఇట్లు:- జ్ఞానలక్షణ లేదా, నల్లక్షణవిశ్వసక్తయు సర్వధా అనాశక్తములే. ఆ దృష్టితో సర్వపదార్థములు అక్షణములే, నిత్యములే, శాశ్వతములే. ఏవాదము? విశ్వకర్మాలము కేవలము సత్తా? అసత్తా? కెంటినముచ్చయమా? అనుబయండే. ఇది మా అశ్చిత్త్యవశ్యకేచన ముచే సర్వధా నిశ్చితమైయున్నది. 'సముచ్చయమే విశ్వకర్మాల' మని కాద్య ప్రపంచమునకు తెంచిన కెండు విధిన్నదృష్టిమతే నిదము గావింపజాలు ప్రమాణములూ. విశ్వ మేకవియతి

యెన్నడును గాజాలదు. ద్వినియతియే యనవలయును. రెండు నియంతలను (జ్ఞాన - క్రియా నియంతలను) మనము ప్రత్యక్షముగ జూచుచున్నాము. ఇట్లు అన్నివిధములను ద్వైత కారణతావాదము సురక్షితమై యున్నది.

ఇక సద్వైతవాదము. ఇది యుపనిషత్తుల యొక్కయు తదనుగత గీత యొక్కయు ముఖ్యవాదము. ఇట్టిచో శ్రుతి స్మృతివిరుద్ధమగు ద్వైతమెట్లు ప్రామాణికము? ఇంచుక తాళినచో నిట్టి ప్రశ్నలకు సమాధానము బడయుదుము. ప్రస్తుతమింకను కొంచెము ద్వైతసమర్థనమునందే విచారణ సేయవలసి యున్నది.

వేదశాస్త్రమునందు సత్ - అసత్ - సదసద్వాదములను మూటిని సమర్థించు వచనములున్నవని వెనుక సే యెరింగితిమి. మఱి వానియందలి నిష్కర్షయేమో యందం దుదహరించిన వచనార్థములను బట్టి యిట దేల్చుకొనుట యావశ్యకము.

1. సద్వాద సమర్థక వచనములు

1. అసన్నేపసభవతి ఆసద్బ్రహ్మేతి వేదచేత్.

అస్తిబ్రహ్మేతి చేద్వేద సంతమేనం తతోవిదుః.

అసద్బ్రాహ్మణ్యము నాస్తికుడెవడైన బ్రహ్మ 'యసత్' అను కొనుచో, లేదా 'అసన్నే బ్రహ్మ' యనుకొనుచో వాడు స్వయముగా గూడ నసన్నే యగుచున్నాడు. అసగా వాడును వాని

యనద్వాదము గూడ 'నేమియు లేదు'. ఇది - సద్బ్రాహ్మణ్యము అని పిలువబడు బ్రహ్మ 'అస్తి' (నల్లే) అనుకొనుచో, పోగా అస్తియే బ్రహ్మ యనుకొనుచో (బ్రహ్మ - మూలకారణము) విద్వాంసుల ట్టివాని 'నల్లే' యనుగా ఉన్న నానిగా నెలకొని. 'అస్తియే బ్రహ్మ - సద్రూపము'

2. యో నఃపితా జనితా యోనిధాతా యోనః సత్ అభిప్రాయజ్ఞాన,

ఏ సద్బ్రహ్మ తన యక్షరూపముచే అస్తిధాతా చరాచరముల కన్నిటికి స్థితికారణమై పాలకమై నిత్యమై యున్నదో ఏది తన క్షరరూపముచే మన యందగ ఉపాహరికారణమై నిత్యమై యున్నదో, ఏది తన యన్వయరూపముచే మన కాలంబసము (ప్రతిష్ఠ - ఆధారము) నై విభాతగ నున్నదో అదదే తన సద్భాగముం గొన (సద్భాగమునుండియే) యీ సద్విశ్వముం బుట్టించెను. 'సద్బ్రహ్మయే సద్విశ్వమూలకారణము'

3. సదేవేదమగ్రసౌమ్య అసీత్ కథంత్వసతిః సజ్జాయతే!

ఈ దృశ్య ప్రపంచ మూలకారణము మొదట సత్తుగనే యుండెను. అసత్తునుండి నల్లెట్లు సృష్టించి. 'అనన్మస్తి' యను రూపమున నీ విశ్వము సద్రూపముగ సగవడుచున్నదిగాడా! మరియు, కారణగుణములే కాకాగ్నిగర్భగోమాలము సగుణ ప్రసిద్ధము. కనుక అసత్తుగనే సత్తు మూలమని. 'సత్కార్యమూలము సత్తే.'

2. అసద్వాద సమర్థక విచరణలు

1. దేవానాం పూర్వోయుగే అనతః సదజాయత.

దేవతల పూర్వయుగం న (పుట్టికి ముందు) జనక్రమముగా) అనత్ (కారణము) నుండియే వత్తు (ఇంతటి సహజము వస్తుటే అనత్తు జగం (జగము) ఉంటుంది. భార్యులతో కాన ద్వలము కృతచే నునము వత్తునొకటైన దెల్ల పుట్టికార్యమన ద్రూపదుగ నుండెను. ఏమియు లేకుండెను. అతని కేల, వెనుకటి ప్రపంచ మిప్పుడున్నదా? అప్పటి దిప్పుడున్నదా? పూర్వోత్తరానత్ క్షణ మధ్యగత తత్ క్షణము కూడ ననత్తే. విశ్వమునత్తు. అనత్తే క్రియ - అగి క్షణిణము. ఇక సద్భావ మెక్కడ?

కుమ్మరి కుండకువలె ప్రాగభావమును కారణముగను, ఘటా భావమే ఘటకారణ మగును. లేనిదే పుట్టును. ఉన్నదానికి బుట్టుకయేమి? కనుక జగత్కారణ మనత్తే 'అనత్కారణము నుండియే సత్కార్యోత్పత్తి'.

2. అనజేవేదమగ్రాపీత్ అనతోవై సదజాయత,

కార్యరూపముచే సద్రూపముగ సగవను నీవిశ్వము మొదట సనత్తుగనే ఉంటుందెను.

3. ఇదంవా అగ్రే వైవక్రిచ నాపీత్ సద్భా రాపీ న్నపృథివీ.

నాంతరక్షమే తదినుకేద సద్భావోపయోగ 'స్వయం' ఇతి.

ఈ జగత్తు మొదట (కారణావస్థయందు) ఏమియులేకుండెను. (అనత్తు సంకల్పము.) అప్పుడు ద్యులోకము, పృథివి - అంతరిక్షము లేవు. (మనోరూపముగ నున్న) ఆ యనంత విశ్వమయ్యెడ ననుకొనెను.

3. సదసగ్రాడ సమగ్రక వచనములు

1. సైకవా ఇదమగ్రక-సదాసీత్ సైవసదాసీత్,
అసీదవనా ఇదమగ్రకే సైవాసీత్.

మనకు సద్రూపమున సగపడు నీవిశ్వము పూర్వము (కారణావస్థయందు) అనత్తును సత్తును గాకుండెను. ఉన్నట్టున్నను లేనట్లే యుండెను. అనగా, విశ్వకారణము సదసద్రూపము. కనుక దానినేదోయొకటే కారణముగలదిగ జెప్పవీలులే దని భావము.

2. అసదేవేదమగ్రకాసీత్, తత్సదాసీత్,
తత్సమభవత్, తదాండంసరవర్తత.

మొదట (కారణావస్థయందు) నిదియంతయు అనత్తుగనే యుండెను. అది (కారణము) సత్తుగకూడ నుండెను. సదసద్రూపములగు నా రెండుత్వములును పరస్పరము గలిసినవి. ఈ సనుస్థాయమువలననే ఆండం (బ్రహ్మాండ) స్వరూపము వంపన్న మయ్యెను.

3. సతో బంధు మసతినిరవిందన్,

సత్తున క సత్తునందు బంధుత్వము (బంధనలక్షణమైతి) అగ పడినది. అనగా సత్తు అసత్తునందు గలసిపోయినది. ఈ సమ స్వయమువలననే (నదసద్రూప కారణబ్రహ్మ తనమనస్సునందలి సృష్టికామన సఫలము గావింపజాలినది. ఈసిద్ధాంతమునే 'సతశ్చ యోని మసతశ్చ వివా' అను శ్రుత్వంతరము న్యక్త పరచెను.

శ్రుతి సమన్వయము

మూడు వాదములకు మూడేసి ప్రామాణిక వచనము లుదహ రింపబడినవి. శ్రుతియందలి ప్రత్యక్షరమును ఆ స్తికునకు బ్రమాణము, స్వతః ప్రమాణము. తద్వచనము లిట్లు విరుద్ధములుగ నున్నవి. ఈచిక్కవదల్చుకొనుటకు బ్రహ్మ - కర్మలక్షణ ద్వైతవాదమే యుపాయము. దానింబట్టినచో ఈరెండు వాద ములను సమర్థించువచనములును సమన్వితములగును. ఇట నిట్లనుకొనవచ్చును.

రంగులసిద్ధాంతముం బ్రతిపాదింప నెంచువాడు:-

1. తెలుపు నలుపు గలిసినచో నితరవర్ణములు కల్గును: - సదసద్వాదము.
2. తెలుపునుండి యితరవర్ణవికాసము కల్గును:- సద్వాదము.
3. నలుపునుండి యితరవర్ణవికాసము కల్గును:- అసద్వాదము.
4. ప్రత్యేకము తెలుపు నలుపులవలన వర్ణవికాసము కలుగదు:- కేవల మేదియు గాదు.

వివరము వీరికి:-

1. సహోబంధు మనుష్యులకు నమో - సహసత్త్వం భోజ్యము.
  2. యో నానతో ఆభివ్యవస్థానాం సహస్థముండభోజ్యము.
  3. దేవాకాం ప్రాశస్త్యమున ఆనంద సహజమున - సహస్థముండ భోజ్యము.
  4. నైవేద్య భోజ్యం 2-సహస్రీం, సహస్రీం 2-సహస్రీం - సహస్థముండ భోజ్యము.
- గాదు, అసత్త్వముండియు గాదు.

ఇందులను గేహు మేదోహునభివ్యవస్థానాం సహస్థముండ భోజ్యము, సదసహస్థముండ భోజ్యమున ప్రసాదించు లన్నియు సమన్వయము లగు నవి మేము. ఇందులను చూపిన సమన్వయము కేవలము 'సహస్థముండ' వ్యాపారము నకు జెందినది. ఇప్పుడు మైదుకహునిన పాశ్చాత్యములను సదసహస్థముండ సమన్వయమును చూపినది. ఇహోపమేరేకు అట్టవో సమన్వయంప బనియేలేదు. ఎట్లగు:-

'అసన్నేన' అనుశ్రుతి, శ్రమణ శాఖను తానగ్నాగమును ఖండించుచున్నది; వారియనత్తు 'సూన్యం సూన్యం' అగు సభావాత్మకముని యీవరకే చెప్పియుంటిమి. శ్రుతి 'అహస్స' అభావయాసము కాదు; భావాత్మకమే! సత్తాసద్ధమే! కనుకనే నత్తు, ఈ సద్రహ్మకే రస-బలములు మోచుచున్నవి; ఇందు రసమే 'అస్తి' అయ్యును. అనన్యతా ద్ధర్మితేనాం నాన్యతా గర్భప్రవిష్టమై తద్గ్రహణ వ్యాపారముచే 'అస్తి' అనన్యతా

క్రాంతమై తద్రూప (సద్రూప) మే యగును; ఈసత్తాశ్రయము ననే నామరూపాత్మ కాసద్విశ్వము 'నామరూపే సత్యమ్' అను శ్రుత్వంత రానుసారము, సత్త్వ మనబడుచున్నది. ఇక శ్రుతి యభిప్రాయ మనన్తండన మగుచో విశ్వమును సత్త్వమనదు; అందుచే సంకేతవిధిచే నద్వాదమువ్వగా అది సకనద్వాదము నే నమర్థించుచున్నది. శ్రుతివిరోధ మనద్వాదముతో మాత్రమే. ఆ యసద్వాదము నాస్తికుల ఆభావాత్మకము. సత్త్వవాశ్రయ ముగగొన్న అనర్థులనున్నచో శ్రుతివృష్టింబట్టి సద్రూపమగుచు అస్తిబ్రహ్మయందే అంతర్భూతము.

ఇక సనద్వాద వచనములకు విదేస్థితి. 'అనద్వా ఇదమగ్ర ఆసీత్' అను శ్రుతియందలి యసచ్ఛబ్దము అనద్వాదానుగామి యగు సనత్తత్త్వ వాచకముకాదు. అది విశ్వాభావ సూచనా మాత్రము 'ఈవిశ్వము కారణదశయందెట్లు లే' దనుటయే దాని భావము. సత్త్వ=విద్యమాన భౌతికపదార్థము, అనత్త్వ=అభావము అని విశ్వమర్యాదలోని సాధారణమనుజుల సదసచ్ఛబ్దార్థ ములు.

మఱి:-విశ్వసీమకావలివిను, విశ్వసీమయందే యుండు నవియునగు సకనద్వంద స్వరూపము సాధారణు లెరుగజాలరు; విశ్వపదార్థ స్వరూపనిర్మాణము గావించునవియు; నిర్మాణము గావించి తద్రూపముననే యుండునవియు నగు సోపాధిక సక నద్వంద్యమునై నను వారెరుంగజాలరు. కనుక, ఈయవిజ్ఞేయ తను సృష్టికరింపనే శ్రుతి 'అనత్' అనవలసివచ్చెను. ఏమన:-

తౌకికమనుష్యుల దృష్టి కేవలము - ఉండుట (విద్యవశానము)-
లేకుండుట (అభావము) అనుకొనుటతోడనే సదసచ్చబృథము
లుగ నెంచియున్నది. అప్పుడుశ్రుతి “తవ్య. మీరనుకొన్న
సత్తు సత్తుకాదు. అస త్తసత్తు కాదు.” అని మీ రనుకొను
భావాభావరూప సదసత్తులకంటె విలక్షణములు అనుచు, మఱచే
మన్నచో ‘అసత్’ అనగా ‘మీరనుకొన్నది కాదు’ అన్నది.
ఇదే. సాధారణమనుష్యులకు జెందిన యసత్తునకు చాత్పర్యము.

ఇట్లుచెప్పి శ్రుతి తత్త్వరూపములును, తౌకికములుగు జ్ఞాన
- క్రియాత్మకములునుఅగు, సదసద్భావములవంకకు గొంపోవు
చున్నది. ఇంకను, ఆ జ్ఞాన - క్రియారూప సదసత్తులతో విశ్ర
మించువారిని అచింత్యములు విశ్వాతీతములు నగు బ్రహ్మ
కర్మలు, లేక రస - బలములు, రూపములుగ గల సదసత్తుల
వంకకు గొంపోనెంచి ‘అసద్వా ఇదమగ్ర ఆసీత్’ అనియెను.
ఈ పక్షమునందు -

అసత్ అనగా:- “విశ్వ పదార్థములంజూచి సదసత్తులకు మీ
రనుకొన్న స్వరూపములు విశ్వాతీతములు, కారణరూపములు
నగు నా సదసద్భావ స్వరూపముకంటె బొత్తిగా విలక్షణములు.
మీరు సత్తనుకొనుజ్ఞానము, అసత్తనుకొన్నక్రియ, ఈరెండును
సోపాధికములు, నానాభావయుక్తములు, కార్యరూపములు.
విశ్వమునకు బూర్వ మీసోపాధికభావములేదు. అప్పుడున్న
నిరుపాధికభావ మసత్తు = అనిర్వచనీయము, అచింత్యము.
విశ్వమునకు బూర్వమేకాదు, కారణదృష్టితోనైనచో నేడైనను

అయ్యది మీ కచింత్యమే యగుచున్నది. అది కేవలము ఈ కార్యరూప (జ్ఞానక్రియారూప) సదసత్తులకంటె నొకానొక విలక్షణ సదసత్తుగావచ్చును. కాని, వ్యవహారమునందు దానిని 'అసత్' అనియే అందుము" అని తాత్పర్యము - కనుకనే శ్రుతి మరల "నైవవా ఇదమగ్రే సదాసీత్ - నైవనదాసీత్ - ఆసీదివవా ఇదమగ్రే నైవాసీత్" అనియెను. ఇందు అవిజ్ఞేయత స్పష్టముగనే ప్రతిపాదించబడినది! అసత్తన అచింత్యభావ మనుకొన్ననే శ్రుతి సమన్వయము కుదురును.

సామాన్యులు 'అసత్' అనగా సభావమనియో, కేవలము కర్మయనియో అనుకొందురను నాశంకను దూరమునీయనే శ్రుతి, ఆ రెండర్థములను గాదని యాశబ్దము, విశ్వాతీతము అచింత్యము, బ్రహ్మకర్మాత్మకమునగు నొకానొక సత్త్వమని యే అనుమానము ద్వారా స్పష్టికరించుచు-

'అసదేవేదమగ్రాసీత్, తత్సదాసీత్, కథంత్వసతః సజ్జా యేత? అనవలసివచ్చెను. "సృష్టికిముందసత్తుండెను; కాని యది యభావలక్షణాసత్తుకాదు; సద్రూపము; మనకు బోధపడ నందున అసత్తందుము; (అవిజ్ఞేయము) అసత్తన సభావమే యగుచో సభావమునుండి సృష్టి యసంభవము; అభావము నుండి భావమెట్లు? ఈవిధముగ సద్వాదాసద్వాదశ్రుతులు సద సద్వాదమునే సమర్థించునని తేలుచుండగ, విరోధమునులేదు. తత్పరి హరణావశ్యకమును లేదు.

ఇట్లు విచారించినకొలదియు, సదసద్వాదలక్షణ బ్రహ్మ

కర్మనాదమే స్థిరపడుచున్నది. విజ్ఞాత్రీశ (పరాత్పర) విశ్వేశ్వర (ఈశ్వర) శరీరేశ్వర (జీవ) విశ్వ (జగత్) అను నీనాల్గవ సదనద్రూపము లగు ఈశా, వ్యష్టి, వృష్టి, జ్ఞాన, విజ్ఞాన. ఈ వ్యవస్థ వాదమే గానాత్మకమగును. గెలుచునది బ్రహ్మాత్మతేనగును. సద పశ్యమిన్నో తాంబూలమే పరార్థం. అని వచ్చేదశమయ్య జ్ఞానబ్రహ్మ బ్రహ్మ, క్రమాలక్షణాకర్మ పరమార్థమనవచ్చును. అది బ్రహ్మమునా? లేని పరార్థమనిపించుకొనుచున్నది. బ్రహ్మాత్మము, బ్రహ్మ త్వికములగు నీబ్రహ్మాగ్రగణ్య గణ్యా గ్రీహ్యజ్యేష్ఠాపృథ్వివృత్త్య శబ్దములు నిరూఢములు; ఈవిశాఖ ప్రతిదేశవాద ప్రమాణితము.

బ్రహ్మ - కర్మ విలక్షణ సంబంధము

అమృత మభయము, ఇదే బ్రహ్మ; నృశూరవేకర్మ లేదా, కర్మపరేమృత్యువు. ఇదిక్షణికిము; సదాకూర్వద్రూపము; ఆవిర్భావతిరోభావములే దీనిస్వరూపలక్షణము; యజ్ఞమైనది దీనికి స్వతంత్రపత్ర లేదు. ఎల్లప్పుడును విసర్జనచక్ర క్రాంతమై యుండును: చచ్చియుండునదగుట మృత్యువనదగును: బ్రహ్మ తత్త్వమో శాశ్వతము. మారనిది; కనుక అమృత మనదగును. గీతయం దమృతమృత్యుశబ్దములు గలచోటులందొల్ల నీకారణాత్మక బ్రహ్మ - కర్మనాచకముల నియే యెగుంగనగును. అత్యంత విరుద్ధములయ్య నియ్యవి యేకబిందునమన్వితములు. ఎంతవంత!

అభ్యర్థ్యవత్పశ్యతికచ్చిదేవమ్,
అభ్యర్థ్యవద్వదతితథైవచాన్యః,
అభ్యర్థ్యవద్వైగమన్యఃశ్రుణోతి,
శ్రుత్వాశ్శ్యంవేదనచైవకచ్చిత్.

అమృతమెంతో విన్నవ్యవృంత; రెండును సమానవ్యాప్తి
గలవి. కాంతనగు . . . . . నమృతము. అందు 'కదలుట'
యనుక్రియ విన్నవ్యవృ, అమృతమండలి మృత్యు సుప్తానన్ధ
బలము, కిర్మదూరానన్ధనాణము; అది సూభారమును విడచు
నడన్ద క్రియ; ఇట్లొకేన్నత్యవృనకు నుప్తి - జ్యోతి - వినిర్గతి -
భేదముచే గ్రహించి బల - ప్రాణ - క్రియలను మూడవస్థలు.

అంగుళియందలి కదలుటయను క్రియకు అంగుళియం దే
ప్రదేశమాధారము; అన్నిచో, అంగుళియెంతో క్రియయునంత,
అంగుళియందు కీయ, క్రియయందంగుళి, రెంటునురెండు నున్నవి.
రెండును ఆధారములు, ఆధేయములును. ఒకటి యాధారము
నొకటియాధేయమును గాదు. ఎంతయాశ్చర్యము! ఎంత నిల
క్షణసంబంధము!! అమృతమృత్యువుల విషయముననింతే.
దీనినే అంతగాంతరీభావ సంబంధమందుకు, తులననములిట
నవధేయములు.

1. అంతరంమృత్యో రమృతం, మృత్యా వమృత మాహితమ్,
మృత్యుర్వివస్వంతంవస్తే మృత్యోరాత్మావివస్వతి.
2. తదేజతి - తన్నైజతి, తద్దూరే తద్వన్తికే,
తదంతరస్యసర్వస్య తదుపరస్య బాహ్యతః.

నేటి పదార్థతత్త్వవాదు లీ సంబంధము విజ్ఞానవిరుద్ధము. అప్రామాణికము సందురు. కాని భారతీయ నైదికమర్యాదకు జెందిన లక్షణ దృష్టిచే నీ విషయమున చెప్పనలసివది లేదు. (ఇదియొక స్వతంత్రవిషయము) పదార్థలక్షణము 'ధామచ్ఛద' మగుచో నాసంబంధము వాస్తవముగ కల్పనయగును. అమృత మొక పదార్థము. మృత్యు వొక పదార్థము. ధామచ్ఛద పదార్థ మొకటి యున్నచోట అట్టిదే రెండవది యిముడ జాలదు. అట్టియెడ నాసంబంధ మాధునికవిజ్ఞానదృష్టికి సరిపడక పోవచ్చును. కాని:-

ధామచ్ఛదమును పదార్థలక్షణముగా సంగీకరింపని భారతీయమహర్షుల దృష్టియందు అమృతమృత్యువుల యంతరాంతరీ భావసంబంధము ఘటిల్లును. మన విజ్ఞానకాండయందు పదార్థ వర్గము జ్ఞాన - క్రియార్థమయ భేదములచే మూడుభాగములు. ఇందు జ్ఞానక్రియలు ధామచ్ఛదములు కాజాలవు. ఇక సర్థ వర్గము:- భూత భౌతిక ప్రపంచమే అర్థము. దీని కవాంతర జాతులు ఆకాశ, వాయు, తేజో, జల, పృథువులు అయిదు. ఇందును, ఆకాశ తేజము లధామచ్ఛదములు. ఇక మిగిలిన వాయు జల పృథువులను వివర్తములే ధామచ్ఛదములు. ఇప్పుడు మన జ్ఞానమయామృత తత్త్వము, క్రియామయ మృత్యు, తత్త్వము, ధామచ్ఛదమర్యాదాబాహ్యములు. కనుక వీని

సంబంధమునం దావత్తి కలుగజాలదు. (ఇందుకు విస్తరము మరొకచో జూచుకొందము)

ఇప్పుడు విరుద్ధభావద్వయమూర్తియగు శార్యరూప సృష్టి మూలకారణములు రెండని సిద్ధమైనది. గీతంబట్టి యవి అమృత మృత్యువులు, బ్రహ్మకర్మలు. ఇందు- కారణమగు బ్రహ్మకు విశ్వాతీత (పరాత్పర) - విశ్వనియంత ఈశ్వర - శరీరసంచాలక జీవ - ఈశ్వరాయతనరూప విశ్వము లను నాల్గుసంస్థలనియు, అందు విభక్తమగు బ్రహ్మ విభిన్న నామరూప పరిణతి నొందు ననియు వెనుక జెప్పియుంటిమి. ఇప్పుడు, ఆ విభిన్న - నియత నామములను గూడ దెలిసికొందము.

విశ్వాతీతబ్రహ్మ; పరాత్పర నామము నొందినట్లు గీతా పరిభాషానుసార మీశ్వర - జీవ - జగత్తులు క్రమముగ అవ్యయ- అక్షర - క్షర నామములచే వ్యవహరింపబడునని 'బిభర్త్యవ్యయ ఈశ్వరః' 'ప్రకృతిం విద్ధిమేపరాం జీవభూతాం' 'క్షరః సర్వాణి భూతాని' ఇత్యాదులచే స్పష్టమగును. ఈ మూడుసంస్థలందును ప్రత్యేకముగ అవ్యయ (జ్ఞాన) అక్షర (క్రియా) క్షర (అర్థ) మూర్తి త్రిబ్రహ్మ - త్రికర్మ లక్షణాత్మప్రజాపతి సత్తయున్నను ప్రధానతాప్రధానతల తారతమ్యముంబట్టియే, 1. అక్షర క్షర గర్భితావ్యయ ప్రధానేశ్వరు సవ్యయనామమునను, 2. అవ్యయ-క్షరగర్భితాక్షర ప్రధాన జీవు నక్షరనామమునను, 3. అవ్యయాయాక్షర గర్భిత క్షర ప్రధానవిశ్వమును క్షర నామమునను వ్యవహరించినది ఈ పరిలేఖయందు దెలియనగును.

(బ్రహ్మశిర్మ గీయతాభావములు.)

1	విశ్వాత్మిత పరాత్మదానము,	{	నిరూపణము 1 గణము 2 జలము-	{	నిరూపణము. 1 బ్రహ్మజ్యోతిష్, అనిమకం, విద్యు - ప్రకాశ - సత్
2	అపరీతావృణానము,	{	అపరీతము విద్యుజ్యోతిష్	{	2 అపరీతము - అనిమకం విద్యు - ప్రకాశ - సత్
3	జీవాత్మదానము,	{	జీవాత్మ - అనిమకం		
4	జగత్ శరణము,	{	శరణము విద్యుజ్యోతిష్		

ఇట్లేపై 2, 3, 4లపను నెను గుసలగును. ఇవి మున్నము నా మా
దశానుకూలముగ నన్నిటికిని కల్గించును.

వేద ప్రతిపాదిత బ్రహ్మ సంస్థ

ఈనాల్గు బ్రహ్మశర్మ సంస్థలందును ఏకాత్మకతనుక ప్రథమ
సంస్థ అనిర్వచనీయము. దీనిని బ్రహ్మ అనిర్వచనీయ, అనిమకం,
అవిజ్ఞేయాది శబ్దము లుపయోగించును. ఇది నిరూపణీయ
కోటికి జెందినది ఈశ్వరజీవజగల్లక్షణాన్యాయశరణుర నామక
సంస్థాత్రయము. ఈమూటి నిరూపణానికి బ్రహ్మశర్మ పదార్థ
నిరూపణ చరితార్థమగును. వేదమునందు తదనుగామియగు
గీతయందు నీమూడు సోపానిక బ్రహ్మశర్మసంస్థల నిరూపణయే

జరిగినది. భేదమేమన:- భేదమునందు - ఉపనిషత్సాగమునందు
సంక్షిప్తభాషలో సుస్పష్టముగ గీతవిస్తించుటయే. మొదట
భేదప్రతిపాదిత సంస్థలను విశదీకరించి, ఇంకొకటి బూర్వము
“అక్షరసామ్యోద్భవమృతం వృత్తాంతం సామ్యోద్భవమృతం” ఇత్యా
దిగ కేళుమవ్యయ సూక్ష్మమృతం అని చెప్పిరి. కాని
యిప్పుడు సూక్ష్మమృతం అని చెప్పిరి. ఇది సూక్ష్మమృతం అని చెప్పిరి.
దవ్యయకంఠ:-

1. ఆహ్వాన - మృత్యులక్షణాన్ని, (బ్రహ్మసమర్థక వచనములు.)
1. యదేవేహ తదముత్ర యదముత్ర తదన్నిహ, మృత్యోః స మృత్యుహాహ్నితి యథానానేవపశ్యతి.

మన మీ ప్రపంచమునం దేకత్వ నిబంధనాచేకత్వముం జూచుచున్నాము. దీనినే దాగ్ధ్యసింహులు సామాన్యచైతన్యభావ మందురు. సామాన్యదృష్టి యేకత్వమూల 'జాతికిని' చైతన్య భావము అనేకత్వనిబంధన 'స్వైక్తికిని' జెందినది, అది యమృత నిబంధన, యిది మృత్యునిబంధన. ఇట్లు అన్యయబ్రహ్మయొక్క అమృతమృత్యులక్షణ బ్రహ్మార్థ పర్యవసాయిని రెంటిని దర్శించు చున్నాము.

సదాశివాయ నమః సర్వవిద్యాయాం సర్వవిద్యాయాం సదాశివాయ నమః
 ఓం నమః సర్వవిద్యాయాం సర్వవిద్యాయాం సదాశివాయ నమః
 సదాశివాయ నమః సర్వవిద్యాయాం సర్వవిద్యాయాం సదాశివాయ నమః

లేదు. ఇది యమృతదృష్టి - ఇదే అన్యయుని యమృత భాగము. సకార్యములను జడచేసిన విభాగము చేసినపుడు దీనికి నా రెండుభేదములు గల్గును. అప్పుడది వానాభాసలక్షణ మృత్యురూప పరిణామగుచున్నది. దీనిని, యూన్యజివదార్ధ ములకు సమృతలక్షణ సామాన్యధర్మము జడత్వము. పాషాణత్వ, ఘటత్వ, వాతత్వ, నీలత్వాదు మృత్యులక్షణము విశేషధర్మముగను. ఇట్లు: చేతనత్వము యూన్యజివ పదార్ధ ములకు సమృతలక్షణ సామాన్యధర్మము - మనుష్యత్వ పశుత్వ క్రిమిత్వాదులు మృత్యులక్షణ విశేషధర్మములు - పాషాణత్వ - ఘటత్వాదులన్నియు పాషాణఘటాదులకు సామాన్య ములు. పర్వతత్వ - లోఠత్వ - శరావత్వాదులు విశేష ధర్మములు. మనుష్యత్వ పశుత్వాదులు మనుష్య - పశు మాత్రాది సామాన్యధర్మములు. బ్రాహ్మణత్వ క్షత్రియత్వ - లోకత్వగౌత్వాదులు విశేషధర్మములు.

మనుష్యత్వము మనుష్యమాత్ర సామాన్యధర్మము. దేవ దత్తత్వ, యజ్ఞదత్తత్వాదులు విశేషధర్మములు. దేవదత్త త్వము సామాన్యధర్మము. కర్ణత్వ - శ్రోత్రత్వ - చక్షు త్వాదులు విశేషధర్మములు. ఇట్లుండొంటింటి విశ్వపదార్థము లెల్ల సామాన్యవిశేషభావ నిత్యయుక్తములుగ నుండును. దార్శనికులు:- ఎన్నడును విశేషముగాని మహాసామాన్య మును (మహోమహీయాన్) దీనినే సరమసామాన్యము, సత్తాసామాన్యము మొదలగు నామములచే వ్యవహరింతురు.

ఎన్నడును సామాన్యముగాని యొక పరమవిశేషము లేదా అంతిమ సామాన్యము. (అణోగణీయాన్) సత్తావిశేషమును అంగీకరింతురు. అది యట్లే ఇదియిట్లే యుండునని వారందురు. గాని, మధ్యనున్న పదార్థములెల్ల అపేక్షానుసారముగ సామాన్యములు విశేషములు నైయున్నవి.

కాగ్నికులయూసిద్ధాంతయుక్తిచే “సామాన్యవిశేషభావబోధ సులభముగావగును.” అని సమర్థింపవచ్చును. కాని, పారమార్థికవైజ్ఞానికదృష్టిచే, పరమసామాన్యము. పరమవిశేషమును, పరమవిశేషము పరమసామాన్యమునుగూడ నైయున్నది. ఒకేతత్త్వము, తనసామాన్యమృతభావముచే పరమసామాన్యమును, విశేషమృత్యుభావముచే పరమవిశేషమునై యుభయమూర్తియై యున్నది. కనుకనే “అణోగణీయాన్ మహతోమహీయాన్ ఆత్మాన్యజంతోఽస్సిహితోగుహయామ్” అనువాక్యము చరితార్థమగుచున్నది. ఇంతకు:- జెప్పదలచినది. చరాచరపదార్థములందు సాపేక్షాభావముననున్న సామాన్య భావ మేకత్వప్రయోజకమగుచు అమృతలక్షణ బ్రహ్మగను విశేషభావ మనేకత్వప్రయోజకమగుచు మృత్యులక్షణకర్మగను నున్నవనియే. ఈరెండు భావములు ప్రత్యక్షానుభూతములు. ఈవిధముగ అమృతమృత్యులక్షణావ్యయేత్వరూపి దర్శించుచున్నాము.

2. ప్రతిబోధవిదితం మతమహృత్త్వంహి విందతే

అత్యనావిందతేన్యం, విద్యయావిందతేఽమృతమ్.

ప్రధానసంబంధము కనుక, అక్షరబ్రహ్మత్వ (జీవాత్మ) వాస్తవముగ విద్యావిద్యాత్మకమే. తన యాభాగములచే (జ్ఞాన - కర్మలచే) ఆ యుపాస్యచుగు, అమృతమృత్యులక్షణాన్యయేశ్వరునితో సమలయభావము నొందుట జీవుని పరమపురుషార్థము. ఇంతకును:- జీవుడు తన యవిద్యా (కర్మ) భాగముచే నవ్యయుని మృత్యుభాగమును వశముగావించుకొని, విద్యా (జ్ఞాన) భాగముచే తన చామృతత్వమునొంది తృప్తకృత్యుడగును. జీవాక్షరసంబంధి విద్యావిద్యాభావములే ఈశ్వరావ్యయా మృతమృత్యుభావప్రాప్తి కారణములని నిష్కర్ష.

అన్యయాత్మప్రాప్తికొర కేదశయందైనను, విద్యావిద్యా సమన్వయానుగమనము గావలసినదే. అవిద్య కర్మను నూచింతును. కర్మలేకయెన్నడును నైష్కర్మ్యనంపత్తి లభింపజాలదు. కర్మానుగమనము లేక కేవలవిద్యా (జ్ఞాన) పారాయణముచే నేమియుగాదు. ఈశ్వరుని, కర్మరూపార్థభాగనిందకులు 'అది అనుపయుక్తము, మిథ్య' యనువారు ఆత్మబోధవంచితము; జ్ఞానరూపార్థభాగము నుపేక్ష సేయు, పశుద్ధకర్మవాదులు, నాస్తికులును సదా, "శూన్యం, శూన్యమ్, దుఃఖం, దుఃఖమ్" పురస్కారమునకు బ్రాత్రులునగుదురు. ఈశ్రోతోపనిషద్వచనము ననుగమించు సిన్ధోర్తోపనిషద్వచనమిట నవధేయము:

‘నకర్మణామనాగణా నైష్కర్మ్యంపురుషోఽశ్నుతే,

నచ సంన్యసనాకేవ సిద్ధిః సమధిగచ్ఛతి’.

సంభూతివినాశలక్షణ క్షరబ్రహ్మ

సమర్థక వచనములు.

1. అంధంతమప్రవిశన్తి యేఁ సంగభూతిముసాసతే,
తతోభూయభవతే యుజ్జసంభూత్యాంగతాః.
2. అన్యదేవాహుఃసంభవాత్ అన్యదాహుగఃసంభవాత్,
ఇతిశుశ్రుమధీరాణాం యేనస్తద్వ్యభిచక్షి రే.
3. సంభూతించవినాశంచ యస్తద్వ్యేగోభయంసహ,
వినాశేనమృత్యుంతీర్త్వా సంభూత్యామృతమశ్నుతే.

ఈమంత్రములయర్థము అక్షరబ్రహ్మసమర్థకములగు పూర్వోపాత్తమంత్రములతో బోలియున్నది. ఇక భేదమన్ననో, విద్యావిద్యలకు బదులు, సంభూతి వినాశములను సంబంధము గావించుటయే.

క్షరప్రధాన భౌతికవిశ్వమందు సంభూతి - వినాశ రూపములతోడనే మనము నదనల్లక్షణ క్షరబ్రహ్మను దర్శించుచున్నాము. భౌతికపదార్థముల యావిర్భావము సంభూతికి, తిరోభావము వినాశనమునకు, జెందినవి. సత్తారసము (గ్రంథి రూపమున) బలమున కాశ్రయభూమియగునపు డా బలసంఘాతము సంభూతిరూపమున బరిణతమగును; అది ఆగ్రంథి బంధన రూప సత్తాశ్రయచంచితమగుచు, నాసత్తతో సహచరభావమాత్రముననే యుండుచో వినాశానుగామియగును. అసగాః - బలసంఘాతము సత్తారసముం దసగర్భమునందు గొనుటయే

దానికిసంభూతి. సత్తారసగర్భమున దానువిలీనమగుటయే దాని
వినాశము. సంభూతిదశయందు సత్తాగర్భితబలసామ్రాజ్యము,
వినాశదశయందు బలగర్భితసత్తాప్రభవము, అని తాత్పర్యము.
ఇట్లు క్షరబ్రహ్మయందును సల్లక్షణబ్రహ్మరూప సంభూతిభావ
మును, అసల్లక్షణకర్మరూప వినాశభావమును గనుచున్నాము.

శ్రుత్యుక్తవినాశ శబ్దము శ్రమణకాభిమత శూన్యవాదము
కాదు. వారు అసత్తన సభావనమనుకొన్నారని మున్నంటిమి.
మనయీ యసత్తన, 'బల' నామక తత్త్వవిశేషము; కనుక
వినాశమన తిరోభావమే అర్థము గాని, అభావముకాదు. అది
లయావస్థాద్యోతకము. శూన్యవాదులకు వినాశశబ్దముచే
స్వార్థసిద్ధిలేదు; కనుక మొదటనేశ్రుతి 'యేనసంభూతిముపాసతే'
యని చెప్పివేసినది. కనుకనే పురాణాచార్యు లీయవస్థను
'ప్రళయ' మని వ్యవహరించిరి. బలసంఘాతరూప పదార్థముల
కభావలక్షణ నాశముకాదు. లయలక్షణ వినాశమగును. సత్తా
రసమందు లీనమయిపోవుటయే ప్రకృత 'వినాశ' శబ్దముచే
సభిప్రీతము.

గీతయందలి త్రిబ్రహ్మ సంస్థలు.

గీత త్రిబ్రహ్మలం దవ్యయుని ప్రధానముగా గొనుటచే
సవ్యయశాస్త్ర మనదగియున్నను, ఆ యవ్యయునితో నిత్యము
గూడియుండు అక్షరబ్రహ్మ, క్షరబ్రహ్మ (జీవ - జగత్)
సంస్థలనుగూడ గౌణముగా నిరూపింపకపోలేదు. కనుక, గీతను

వేదశాస్త్రమువలె త్రిబహుప్రతిపాదిత యనవచ్చును; ప్రస్తుత ప్రకరణసంగతికై కొన్ని వచనములు బుద్ధహారిల చేసెను.

1. అపూర్వవ్యుత్పన్నలక్షణాన్వయ బ్రహ్మసమగ్రక వచనములు.

1. ఉత్తమఃపురుషస్త్వస్యః పరమాశ్చేద్యదాహ్మతః.
యోలోకత్రయమానిభ్య బిభర్త్యవ్యయ తస్మాద్రకః.
2. గతిర్భూతాప్రభుఃసాక్షీ నివాసశరణంసుపస్థితః.
సభవఃప్రళయఃస్థానం నిధానంబీజమవ్యయమ్,
3. ఆజ్ఞోఽపిసన్నవ్యయాత్మా భూతానామిశ్వరోఽపిసం,
క్షృతింస్వామధిస్థాయ, సుభవామృత్యుమాయయా.
4. ఆవృత్తంవృత్తిమాపన్నం చక్షుస్తేమామబుద్ధయః,
పరంభావమజానంతో మమావ్యయమనుత్తమం.
5. ఆవినాశితద్విద్ధి యేనసర్వమిదంతతః,
వివాళమవ్యయస్యాస్య నకచ్ఛిత్కర్తుమర్హతి.

2. విద్యావిద్యాలక్షణాక్షరబ్రహ్మ సమగ్రక వచనములు.

1. ఆవృత్తోఽక్షరశత్యత్వః తమాహుఃపరమాంగతిమ్.
2. ఆవృత్తాద్వ్యక్తత్రయఃసర్వాః ప్రభవస్త్వహరాగమే.
రాత్ర్యాగమేప్రతీయంతే తత్రైవావృత్తసంజ్ఞకః.
3. యేహేహ్యేషాగుణమయీ మమమాయాదురత్యయా,
మామేవయేప్రపద్యంతే మాయామేతాంతరన్తితే.

4. సర్వభూతానికాస్తేయ ప్రకృతింహంతిమామికామ్,
కల్పక్షయేపునస్తానికల్పాదౌవిస్మజామ్యహం.

5. ప్రకృతింస్వానువష్ట్యభ్య విస్మజామిపునఃపునః,
భూతగ్రామమిమంకృత్స్నిం ఆవశిష్టప్రకృతేర్వశాత్,

శి. సంభూతి వినాశలక్షణక్షరబ్రహ్మ
సమర్థక నచసములు.

1. భూమిరాపోఽనలోవాయుః ఖంఠనోబుద్ధిరేవచ,
అహంకారశతీయంమే, భిన్నాప్రకృతిరష్టధా.

2. అధిభూతంక్షరోభావః 3. క్షరఃసర్వాణిభూతాని.

4. ప్రకృత్యైవచకర్మాణి క్రియమాణాని సర్వశః,
యఃపశ్యతితథాఽత్మానం, అకర్తారం సపశ్యతి.

5. తత్క్షేత్రంయచ్చయాదృక్చ యద్వికారియతశ్చయత్
సచయాయత్ ప్రభావశ్చ తత్ సమాసేనమేశ్రణం.

ఇంతవరకు ద్వైతవాదసమర్థనమయినది. “ఉపనిషత్తులు, వేదాంతదర్శనము, తత్సమగీతాశాస్త్రము, సర్వప్రామాణిక శాస్త్రములు, ఏకస్వరమున నద్వైతవాదమును సమర్థించుచున్నవి. వీనికి విపరీతముగ ద్వైతవాదపక్షమున జేరుట యపరాధము. దానిని సమర్థించుట మత్తప్రలాపము. బ్రహ్మకర్మలనురెండుతత్త్వముల సంగీకరించుచో నిక సద్వాద మూలకమగు నద్వైత (బ్రహ్మవాద మొక్కడ ! అసంభవము.) అనుకొని భారతీయవిద్వాంసులందు పెక్కురు, కర్మమార్గోచ్ఛేద

మును సమర్థింపుచు, కేవలబ్రహ్మవాదమును, జ్ఞానవాదమును, సద్బాదమును వేర వేసుకనుడివినదానిని స్వకరించియున్నారు.

ఈ విషయముంగూర్చి కొంచెము సించారించెదము:- భగవద్రామానుజుల నిశిష్టాద్వైతము (ఈశ్వర - జీవ జగల్గుత్తణ తిత్వ వాదము) వల్లభాచార్యుల శుద్ధాద్వైత వాదము, నింబార్క - మధ్వాదుల ద్వైతాద్వైత - ద్వైతవాదములు మొదలగునన్నియు ప్రాయోవాదము లనుట ధ్రువసత్యము. విశ్వగర్భ మందలి నినిధకార్య కారణవాదముల దృష్టికో, సాధ్యుల పదివాదముల ప్రామాణికత - ఉపయోగితల యం దేసందేహములేనట్లే సైవానియందును, ప్రామాణికతాదులం దేసందేహము లేదనవచ్చును. విభిన్న దృష్టికోణములనుండి యన్నివాదములను సమర్థింపవచ్చును; కనుక నే ఆయావిశేష వసరములందు ధర్మజ్ఞుని నుపశమింపజేయనై యవతీర్ణులైన భగవదంశావతారులుభగవద్రామానుజా ద్యాచార్యులు, ఆయా విశేషదృష్టికిజెందిన, ఆయాకార్యకారణ భావములను లక్ష్యమం దుంచుకొని ఆయాసంప్రదాయములను వెలయుంచిరి. సనాతన ధర్మము వానిని వేదమూలకములే యగుటచే ప్రామాణికములు నుపాదేయములునని యంగీకరించిరి. ఆవాదములన్నిటిని సమర్థించు వేదవచనము లున్నవి. యుద్ధరింపవచ్చును; కాని అవి యాయాదార్శానిక గ్రంథములందే యరయవచ్చును, కనుక నిట నాపని ప్రకృతము కాదు.

చెప్పదలచినదేమన:- భారతవర్షమందు సనాతన ధర్మము.

నకు జెందిన సంప్రదాయములు, మతములు, పథములు, అన్నియు, అధికారియోగ్యతాను సారము, సోపానపరంపరా న్యాయమున నువ్యవస్థితములే. ప్రతివ్యక్తియు తన సంప్రదాయానుగామియై యనన్యభావమున దత్పక్షపాతిగ నుండవలసినదే. కాని యితరమతములను సంప్రదాయములను ఖండిసనేయరాదు. సంప్రదాయ వాదములెల్ల దత్సామయిక దృష్టిచే నత్యంత ముపాదేయములు నాదరణీయములు నందుము. కాని, వేదశాస్త్రమందు చరమకారణ తానాదమునకు జెందిన దృష్టి కూడ నొకటికలదు. విశ్వములోపల నన్నివాదములను సమన్వయింపవచ్చును. కాని, సమష్టిరూపమున విశ్వకారణతా విచారణ సేయవలయుచో 'అద్వైత వాదమునే శరణొంద వలయును. దానినే సిద్ధాంతవాదమని యంగీకరింపవలయును.

అద్వైతవాద సమర్థనము

ప్రస్థానత్రయి యంతిమలక్ష్య మద్వైతతత్త్వము. ఈవాదమును, పూర్వప్రదిర్భిత క్రమానుసారము ద్వైతవాద రూపమున సమర్థించెదము. అద్వైతవాదముంగొని ద్వైతమును, ద్వైతముంగొని యద్వైతమును, సమర్థింతుము. బ్రహ్మవాద మంగీకరింతుము! బ్రహ్మకర్మవాదము సమర్థింతుము. బ్రహ్మకర్మవాదము నంగీకరించి బ్రహ్మవాదమును సమర్థింతుము! ఇది యెట్లన అద్వైతస్వరూపమును, సంక్షిప్తముగ జాతము.

రసబలలక్షణ పరాత్పరబ్రహ్మ అమృతమృత్యు లక్షణ వ్యయ బ్రహ్మ, విద్యావిద్యా లక్షణాదుర బ్రహ్మ, అను నీ తొన్నివివర్తముల, పూర్వోక్త స్పృష్టినిరూపము చేతను, వాని రస - బలాదికములగు రెండు రెండుభావభేదములను జూపుట చేతను, ద్వైతనాదమే సిద్ధాంతవాదమా? అనితోచును. ఈ యూహ నిర్మూలమనుటకు ముఖ్యముగా, అస్తి - భూతి - అను నీరెండుశబ్దముల నెఱుంగుటనికొని ఎన్నట్లైతవరీక్ష నారంభింతము.

మొదట:- భేదమెన్నివిధములు? అన్నది చూతము. ఏమన దాని నిరంగునిచో అభేదమునందు కూడ భేదభ్రాంతి యుదయించుచుండును. సజాతీయ - విజాతీయ స్వగతము అని భేదము మాడుభాగములు. మట్టి, రాగి, ఇది ఒకటి, మరొకటిగా జెప్పరాని భేదముగలవి. దేనిజాతి దానిదే, దీనిని విజాతీయ భేదమందుము. వృక్షత్వముం బట్టి వీనికి సజాతీయ భేదమన్నను వటత్వ, పిప్పలత్వములను బట్టి విజాతీయ భేదమనబడును. మట్టికి, మట్టికిగల భేదము జాతిత్వముచే నామాన్యమైనను వ్యక్తిత్వముచే భిన్నతయున్నది. సజాతీయమనబంధియగు నీ వ్యక్తిత్వభేదమును సజాతీయభేదమందురు. ఇక మట్టియందలి పత్రపుష్ప, ఫలశాఖా ప్రశాఖాదిభేదము స్వగతభేదము.

మనుజు+పశువుల భేదము విజాతీయము, మనుజు+మనుజు లందలి వ్యక్తిభేదము సజాతీయము. మనుజుశరీరగత, కర్మనా సాక్ష్యాదిభేదము (అవయవగతము) స్వగతభేదము ఇట్లు జాతి

వ్యక్తి. అవయవములను మూడు భేదభావములంబట్టి క్రమస్థుఁగఁ
సజాతీయ, విజాతీయ, స్వగతము లను మూడుభేదములు వెలసి
సవి. ఇంతకంటె మరొకభేద మేదియు లేదు.

రసబలమూర్తి - సదసల్లక్షణ - బ్రహ్మకర్మాత్మక 'బ్రహ్మ'
ఈ త్రివిధభేదబాహ్యము కనుక దానిని అద్వయాభిన్నావిభ
క్తాది నామములచే వ్యవహరించుట న్యాయసంగతమే. ఒక
యడవియం దనేకవృక్షములు అనేకవిధములవి. వానితో రక
రకముల యిండ్లుకట్టుకొందురు అట్లే బ్రహ్మరూపమగునడవి,
అందలి బ్రహ్మరూప వృక్షములచే ద్యావాపృథివీరూప త్రై
లోక్యనిర్మితి జరిగినది. అడవి వేరు, వృక్షములు వేరు, వాని
జాతులు వేరు, అవయవములు వేరు, వీనిచే నిర్మితములైన
ప్రాసాదస్వరూపములు వేరు. బ్రహ్మసృష్టినిర్మాణప్రక్రియ యిట్టి
భేదభావమునకు జెందినదేనా? వనస్థానీయబ్రహ్మ వృక్షస్థానీయ
బ్రహ్మలు వేర్వేరా? ఈయాశంకకు వృక్షదృష్టాంతముతోడనే
చక్కని భాషలో సుత్తరమిచ్చు నీవేదమహర్షి వచన మవ
లోకింపుడు.

“బ్రహ్మవనం, బ్రహ్మసవృక్షఅనీత్, యతోద్యావాపృథివీ నిష్టతత్తుః
మనీషీణో మనసావిబ్రవీమివో, బ్రహ్మధ్యత్తిష్టత్ భువనానిధారయన్”

వనము, వృక్షము, కాష్టము, భవనము, మొదలగున
వన్నియు నదే యని శ్రుతితాత్పర్యము. దీనిచే శ్రుతి బ్రహ్మకు
త్రివిధభేదనిరాకరణము సేయుచున్నది. అన్ని యడవులందును

అన్నిరకముల చెట్లను మొలువపుగదా! కారణము! అందందలి భూమిభేదము. అందువలన పలురకముల యడవులు, అందుచే వృక్షాదులును భిన్నములు. మూలకారణమునందే భేదమున్నచో దానికి జెందిన వృక్షాది సృష్టలందు భేదముగనుటయు స్వభావసిద్ధము. ఇక 'బ్రహ్మవనమ్' అనుచు శ్రుతి మూలకారణరూపమగు నటవీడ్ధానీయ బ్రహ్మయందే సజాతీయ భేదాభావము సిద్ధముగావించుచు ఆ ననవృక్షాదులన్నియు బ్రహ్మయేయనియు వానికే ద్వాన్వాసృధిన్వా ద్యనేకరూపములనియు జెప్పుచున్నది.

1. ఆతత్త్వమే తన రసబలాత్మక పరాశ్చరావస్థయందు బ్రహ్మవనము. 2. అదే, మాయోపాధియుక్తమై అమృతమృత్యుమయావ్యయబ్రహ్మ నాబడుచు. 'బ్రహ్మనవృక్షాసీత్' అయ్యెను. 3. అదే తన హృద్యబలముచే విద్యావిద్యామయాక్షరబ్రహ్మ యనబడుచు, 'తక్ష' అయ్యెను. అదే తన బలోపాధిక పరిణామిభావమున, సంభూతి వినాశ మయ 'క్షర బ్రహ్మ' యనబరగుచు ద్యావాపృథివీ (విశ్వ) రూప పరిణాతి నందెను. దీనికి సరియగు మరొక బ్రహ్మయున్నచో సజాతీయ భేదాశంక వచ్చి యుండెడిది. కాని యట్లులేదు. అది యొకటే కనుక నా యేకాకిబ్రహ్మను తప్పక సజాతీయభేదశూన్యమందుము.

ఈ బ్రహ్మవంటి బ్రహ్మ లేనట్లే, దీనికంటె భిన్నస్వరూపము గల రెండవబ్రహ్మయు లేదు. మఱి రావికంటె భిన్నము. కనుక

నారెంటికి విజాతీయభేదము. ఇటనో మరొక బ్రహ్మసత్తయే లేదు. ఇక విజాతీయభేదము మాట యెక్కడ? ఇదే దీని విజాతీయభేద శూన్యత. ఇక:-

ఈ బ్రహ్మ దేనితోచూచును? దేనితో వినును? దేనితో నడుచును? దేనితో పనిసేయును? అన్నచో నట్టి యవయవ భేదమును దీనియందు లేదు. అది యంతటను సమరసము, అఖండము, పరిపూర్ణము. దేనివలె? సన్నచో సమాధాన మీయజాలము. అట్టి యుఖండము మరొకటి లేదు; 'సర్వతః పాణిపాదంశతో సర్వతోఽక్షి శిరోముఖమ్' అన్నట్లు అది సర్వేంద్రియమయ్యు నింద్రియాతీతము. సర్వగుణమయ్యును నిర్గుణము; నిరవయవము; అఖండము; అద్వయము; వృక్ష మనుష్యాదులకువలె దానియం దనయవభేదము లేదు. కనుక స్వగతభేద శూన్యము.

ఇట్లది త్రివిధభేదశూన్యమై శూన్యతాలక్షణ నానాభా వాసంస్పృష్టమై సర్వథా 'పూర్ణం పూర్ణం' అయియున్నది. ఈ త్రివిధభేదనిరాకరణము గావింప శ్రుతి యిట్లు చెప్పినది.

1. సదేవసోమ్యేదమగ్రతీతే 'ఏకమేవాద్వితీయంబ్రహ్మ' (ఛాందో)
2. 'మనసైవానుద్రష్టవ్యం,' నేహనానాప్తికించన (బృహ)

మొదటి శ్రుతియం దేకమిత్యాదిగా త్రివిధభేద శూన్యత నరుసగ మూడుపదములచేతను చెప్పబడినది. ఇట్లు అహం - అసౌ అను మొదలగు నామములచే శ్రుతులం దభిశ్రుతమును,

సదసద్రూపమున గీతానులం నుపవర్ణితము నగు 'బ్రహ్మ' యవశ్య మన్వయ మందును. కనుక చాని సదసత్త్వము రెండు భాతులచే నోట్టె¹⁰ ద్వైతమిది ముచ్చరించుచున్నను ద్వైతమునే సమర్థింతుము.

శుద్ధసత్త్వాది పూర్వపక్షము:- 'ఏకే మేవా ద్వైతీయం బ్రహ్మ' ఇందు బ్రహ్మశబ్దము కేవలము బ్రహ్మసమర్థిము. భోజియందు కర్మశబ్దోల్లేఖము లేదు. కనుక నొకటి బ్రహ్మ, 'సర్వస్యైవ నిత్యం బ్రహ్మయే' యందు ననును.

సమాధానము:- 'అంశరంమృత్యో రమృతమ్' 'సోమోబంధు మనతనిరవిందః' ఇత్యాద్యన్యనచస మిహూంస సేయుచో నీ పూర్వపక్షమునకు నిలువ యుండదు. 'అహం బ్రహ్మాస్మి' ఇత్యాదులు 'అహం' ను బ్రహ్మ యనుచున్నవి. 'సదసచ్చాహ మర్జున!' ఇత్యాదులు అహంలక్షణ బ్రహ్మను సదసన్మూర్తిగ జెప్పుచున్నవి. యావచ్చుతి సమన్వయము వలయుచో బ్రహ్మ శబ్దము సదసత్సంగ్రహకమని యంగీకరింపక తప్పదు.

పూర్వపక్షము:- బ్రహ్మ యమృతము. కర్మ మృత్యువు. 'మృత్యోః సమృత్యుమాహ్నోతి యథానానేవపశ్యతి' అన్నట్లు మృత్యువు నానాలక్షణము. మీబ్రహ్మయో బ్రహ్మ - కర్మ మయము. కనుక నందు కర్మలక్షణ మృత్యునిబంధిం నానా భావ సమావేశ మంగీకరింపవలయును. అట్టిచో తక్కిన భేదముల మాట యెట్లున్నను స్వగతభేదమైన సంగీకరించి తీరవలయును. అనగా:- మీబ్రహ్మన్వరూపమందు కర్మకంఠర్భావము.

బ్రహ్మకర్మ సమ్మిళితావస్థగదా మీ బ్రహ్మ? కర్మ యన్నది మృత్యుస్వరూపము ఖండఖండము. ఖండభావ మవయవము గదా! అవయవభేదమే స్వగతభేదము. ఇది కర్మకృతాఫలము. ఇక బ్రహ్మ నిరవయవ మెట్లు? స్వగతభేద హాస్య మెట్లు?

సమాధానము: స్వాగతమ్! సద్వాదమునే సిద్ధాంతపక్షముగ సోచుటలో గలిగిన ప్రచూదమిది. దీనిని సవరించుకొను నుపాయముగ: - “అస్తి - భాతిత్వద్వైపక్షానమువలన, నన్ని నిప్రతిపక్షాలు దొలగు” నని మొదటనే జెప్పితిమి. బ్రహ్మ యొక్క నిప్రతిపక్షానత్వమునకు అస్తితో సంబంధము. బలలక్షణ మగు అనత్వముకు భాతితో సంబంధము. అస్తిత్వమస్తి ప్రతీతియేభాతి. ఒకవస్తుప్రతీతి (భాతి) అనేకమగుచో వస్తు వొకటియేకాదా? భాతివైవిధ్యమున వస్తువైవిధ్యము సంభవించునా? ద్విత్వాదివ్యవహార మూలప్రతిష్ఠ సత్తాభేదము. అదే ద్వైతాదికారణము. భాతిలక్షణ ప్రతీతివిషయిక జ్ఞాన భేదము ద్వైతవాద సమర్థకమెన్నడు గాజాలదు.

ఉదాహరణముగ ఒకఘటముంజూడుడు: ఉపాదానకారణము తన కార్యమునకభిన్నము ; కార్యప్రతిష్ఠితముగదా! కనుక, ఘటోపాదానకారణద్రవ్యము (మట్టి) సత్త ఘటమందుండుట యంగీకృతమే. మట్టికుపాదానము జలము. కనుక, ఘటమందు జలముంగూడ సంగీకరింపవలయును. జలోపాదానముఅగ్ని, దానికి నాయువు, దానికాకాశము (వాఙ్మయ మర్త్యాకాశము - ఆత్మన ఆకాశఃసంభూతః ఆకాశాద్వాయుః,

వాయోరగ్నిః, అగ్నేరాపః, అగ్న్యైవృథివీ.) దానికి ప్రాణము (సౌమ్యప్రాణము). దానివిజ్ఞానభూమి మనస్సు. (శ్లోచన్యస నామక ప్రసిద్ధుడుగు నన్యాయమునను. 'తద్వ్యాధిదంమనస్సేవ పరమప్రతిష్ఠితమ్; తదేతద్వ్యాధిన్యసం నామప్రాప్యః. మనస్సున కాలంబనము విజ్ఞానము; సర్వకాలంబన మనందము. "ఆనందాద్భేద ఖల్విహూని భూతానిబాహుంశే, ఆనందేనజా తాని జీవంతి, ఆనందంబును స్వభింబితమ్" ఇట్లు కార్మ రూపముగు నాఘటము, 1 ఆనంద 2 విజ్ఞాన 3 మనః 4 ప్రాణ 5 ఆకాశ (వాక్) 6 వాయు 7 తేజ (అగ్ని) 8 జల 9 మృత్తులను సీతొప్పిది భాతులతోగూడియేచునదృష్టినిషయ మగుచున్నది. పదియవది స్వయముగాఘటము. తత్త్వవిమర్శకుడగు వైజ్ఞాని కుడు దీనియందు 10 ప్రతీతులంగనును, వీనివలన ఘటవర్ధము పదిగ నగుచున్నదా? లేదు. కారణము? నత్తయొక్క అభేదము; ఏకరూపత.

ఆనందరూప మూలనత్తయే, విజ్ఞానముగను, అది మనో రూపముగను, అదిప్రాణముగ, అదియాకాశముగ నదివాయు వుగ, నదితేజస్సుగ, నదిజలముగ, అదిమృత్తుగ, నదిఘటముగ బరిణతమగును. ఒకటేయగు నాయానందస్వత్ర యాధారమున, భాతిలక్షణవివిధబలములు, సృత్యముగావించుచున్నవని, 'ఆనంద మయోఽభ్యాసాత్' అను దాగ్ధనికసిద్ధాంతముచే గూడ ప్రమాణీకృతమైనది. భాతులు పదిగావచ్చును. ఇంక నధిక మును గావచ్చును. కాని నత్త యొక్కటే. కనుక వస్తుతత్త్వ

మొకటే, అద్వితీయమే. ఈరహస్యమునే తెలుపునట్టి కోశ శ్రుతి ఆత్మయొక్క ఆనందవిజ్ఞానమనఃప్రాణాన్నము (వాక్) లను పంచకోశ నిరూపణనేయుచు నైదిటినే విశ్వసూలముగా జెప్పినది. ఈనైదిటికో “సవవ - సవవ-” యనుచు ఏకసత్తా వాదమును సమర్థించినది. చూడుడు. తైత్తిరీయము బ్రహ్మ నందనల్లి 2, 3, 4, 5, అనువాకములు.

‘వాచారంభణం వికారోనామధేయం, మృత్తికేత్యేవ సత్యం’ (చాందో) అను శ్రుత్యంతరముగూడ కారణసత్తనే సమర్థించుచున్నది. ఈలక్షణమును, (అనగా ‘మృత్తికేత్యేవ సత్యం’ అన్నది.) జలమేవసత్యం; అగ్ని రేవసత్యం, ... ఇత్యాది పూర్వపూర్వ సత్తాభావసూచకవాక్యములకును ఉపలక్షణముగ నెరుంగవలయును.

వా గా ర ం భ ణ

శ్రుతి తాత్పర్యము:—నామరూపాత్మక కార్మరూప ఘటము నందు బ్రతీతమగునది వాస్తవముగ మట్టి సత్తయే. ఆ సత్తా రసమే ఘటరూపానుబంధి బలరూప వాక్కు నారంభక (ఉపాదాన) ముగా గొని ఘటాస్తిత్వ కారణ మగుచున్నది. ఘటి; సత్యత, లేదా నామరూపసత్యత, మృత్తికాసత్యతపై నాధార పడి యున్నది. అదే సత్యఘటమువరకు వ్యాప్తమగుచున్నది. ఆ సత్య మృత్తికయే. జలాగ్ని వాయ్వాకాశములందు వ్యాప్త

మగుచున్నది. సత్యము జ్ఞాన ఘనానంతరబ్రహ్మయే సత్యము. ఈ సత్యమునుండి యుత్పన్న (నిష్పన్న)మగు సూపాంతరముగా (కేట) మరలన కార్యమూప నిష్పన్నము సత్యమగుచున్నది.

సద్బ్రహ్మ బలతత్త్వ సత్యత సహింసక, నామరూపాత్మక విశ్వమువిభక్తయను సభిసవేశమున, ఇది 'వాచారంభణ'శ్రుతికి "నానాభావములు దోచు, నామరూపాత్మకవిశ్వము సర్వథా మిథ్య. మృత్ (కారణ) స్థానీయమగు సద్రుప్త యొకటే సత్యము. ఘట (కార్య) స్థానీయానద్విత్వము కేవలము మిథ్య." అని తాత్పర్యము జెప్పును. ఈ జగన్నిభ్యాత్వవాదముతో మేము విరోధింపము. కారణము? మా దృష్టిలో, అనద్వాది (నాస్తికుని) యనద్వాదమున కెంత నిలువ యున్నదో, దీనికి నంతే. పైశ్రుతికి వాది తన తాత్పర్యమును నిల్పుకొన నెన్ని పాట్లు పడినను, మా కేవిధమునను, అందు జగన్నిభ్యాత్వ గంధముకూడ పొడకట్టకున్నది.

పోనిండు, అభ్యసగమవాదముంబట్టి కొంతతడవు జగన్నిభ్యాత్వవాదమే యా శ్రుతి తాత్పర్య మనుకొన్నచో, అన్య శ్రుతి సమన్వయ మెట్లు? చూడుడు.

'తదేత దమృతం సత్యేనచ్ఛన్నమ్, ప్రాణోవాఽమృతం, నామరూపే సత్యమ్ తాభ్యా మయంప్రాణ శ్చన్నః' (బృహ) ఇత్యాదులు నామరూపాత్మక ప్రపంచమును సత్యమనుచున్నవి.

నామరూపములు కలప్రకరమరూపముగని ప్రాణము నమ్మతత్త్వ మనుచున్నది.

స్వస్తిసాక్షియగు నాత్మకు ముఖ - ప్రాణ - వాక్కు లను మూడు సిద్ధిములుగనా. ఈ మూటను మనఃప్రాణము లొక విభాగము, వాక్కుక విభాగము, అనంద విజ్ఞాన మయమగు మనస్సుయొక్క కామనచే ప్రాణవ్యాపారము కలుగును. ప్రాణ త్తోభచే వాక్కు త్కుబ్ధమగును. ఆ త్కుబ్ధవాక్కు క్రమముగ నాకాశాది పంచభూతగుణముల పరిణామ మగును. నామ రూపాత్మక ప్రపంచములు పాంచభౌతికములు, నాజ్ఞానుములు. పీనికి ప్రథమసంబంధి ఆత్మయొక్క ప్రాణభాగము. కనుక శ్రుతి ప్రాణము నమ్మతము (ఆత్మ) అన్నది. జగత్తు మిథ్య యనువారి దృష్టిలో ప్రాణముయొక్క యమ్మతత్త్వమున కర్థ మేమో వారే చెప్పనలయును.

ఈశ్రుతినే మరొకసంబంధముగ సమన్వయితుము. 'ఘట' మను నై కారిక నామమునకు వాగ్రూపారంభకము లోడనే సంబంధము. వాక్కి ఘటమున కారంభకము; ఉపాదానము. ఆ వాక్తత్వమే బలగ్రంథులు తారతమ్యమున అకాశాది పంచభూత పరిణతి గాండును. పృథివి దాని చరమరూపము. కనుక దీనింగూడ వాక్కియంగుము. 1. ఇయంనై (పృథివి) వాక్. 2. వాగితి (పృథివి. 3. వాగేనాయంలోకః 4. అస్మత్ప్రతే ఇయంతేత్ (పృథివి) నాదో ప్రపంచాత్ వాక్కు ప్రత్యే ఘటరూప వాక్కు ద్విత్వి. గాంధుమే ద్విత్వియం ప్రత్యత్తి, గాంధముం

బట్టి కార్యమునొత్తి. ఘటాదులను నీలండునీలగమల సమష్టి రూప 'ఘట' వాచకమున బుగ్గీ వాచకమున పంచాంగము. తనా రంభము (ఉత్పత్తి - ఉద్భవము) వాచకమున పృథ్వీరంభియే యగును. ప్రవాహి (పల్లవి) పృథ్వీవామ వాచకమున జల రూపవాక్కునచేత ఘటమొకటి క్రియాయుక్త వాచకమున నాభాసము వాచకమునచేత వాచకమున - జలము - క్రియ, దండము, చక్రము - నీ రము. స్కాతము వాచకమున పీఠ వాచకమున అమృతము వాచకమున 'ఘట' మను వైకారికావసరము సాంతుచున్నది. ఇందు ఘటనిర్మాత యగు వాడు పృథ్వీను. తక్కువ సహాయోగులైన బొగ్గిలములు, ఇట్లు కార్యరూపఘటము పార్థివము. కనుక నే శ్రుతి యారంభ మున 'వాచారంభణం విశాగో' యని చివర 'స్మృత్తికేత్యేన నశ్యమ్' అను విరుద్ధావధానిము చేసినది. అనిగా "ముదటి వాక్యమునందు శ్రుతి సామాన్యముగ బద్ధాగ్రముత్రమునకు 'వాక్కు' సామాన్యమున జెప్పి 'తెండవవ్యాముచే ఘటమునకు జేందిన మృత్తి' వాచకము వాచకమున సృష్టికరించెను." అని తాత్పర్యము. ఇట్లు ముదటగ బద్ధిగోపివచ్చి ఘటప్రతిష్ఠకు గారణ మగుచుండు ఆపత్తి గురికి లభింపమునే శ్రుతి సూచించినది.

ఈస్థితినే యిక్కోపాధిమము సమన్వయంతము. ఘటారంభ కము స్మృత్తికరమున శ్రుతి 'స్మృత్తికరయారంభణం విశాగో నామధేయం' అను విరుద్ధము కాని, చుట్టవచ్చును. కారణము? ఏదో పోతే పృథ్వీమోము సృష్టికరించు స్మృత్తికరో వాక్కును

బ్రయోగించు టావశ్యకమని యెంచెను. అందలి యాధార్థ్య మేమి? కారణత్రయస్నది మూడుభాగములు. ఆలంబన-నిమిత్త ఉపాదాన-కారణత్రయ సమన్వయము వలననే కార్యస్వరూప నిష్పత్తియగును. కనుకనే దృఢసాధారణదాయమందు 'కారణ సమబాధాయమే కార్యమునకు గాణి'నుని యంగీకరింపబడినది. ఆనందవిజ్ఞానగర్భిత, మనఃప్రాణవాఙ్మయ, సత్తాకృణ, సృష్టి సాక్షి యగు నాత్మయొక్క మనోభాగమునుండి కామము, ప్రాణభాగమునుండి కేశస్పృ, బాహ్యభాగమునుండి శ్రమ, ఉదయించును. మనః ప్రాణవాక్కుల ఘాతీయున్మగ్ధుడై నయే సత్త. అట్టి సత్తారూప మనస్సునుండి పదార్థముయొక్క రూపము, సత్తారూప ప్రాణమునుండి పదార్థముయొక్క కర్మ, సత్తారూప వాక్కునుండి పదార్థముయొక్క నామము వికసిల్లును. ఇట్లు ఆనందవిజ్ఞానగర్భిత సృష్టిసాక్షి ఆత్మయొక్క మనఃప్రాణవాక్స్వర్వత్రయమే క్రమముగ రూపకర్మనామముల కారంభకమగును. అందు వాక్తత్త్వము నామప్రపంచమున కారంభకము కనుకనే శ్రుతి 'నామధేయమ్' విషయమున 'వాచారంభణం' అని చెప్పవలసి వచ్చెను.

ఈవాక్తత్త్వమే ఆకాశ (మర్త్యాకాశ) నామక ప్రథమ భూతము. ఉత్తరోత్తర బలగ్రంథుల తారతమ్యమున నీ యాకాశాత్మకవాక్కే లేదా వాఙ్మయాకాశమే, తన శబ్దతన్మాత్రతగొని పంచమహాభూతరూప పరిణతిగాంచెను. ఆకాశాత్మిక శబ్దతన్మాత్రయే సర్వభూత జనని. కనుకనే సర్వభూతములందును

శ్రుతియందు నాకృష్టతాత్త్వికార్థమేమో! సాతకుల కీరణే
పొడకట్టియుండును. అయినను ఇంచుక:- వాక్తన్త్ర్య మాత్మ
కొక యంతిమకళ; దానినుండియే సంపూర్ణభూతవిద్యానము.
దానింగూర్చియే భగవంతుడు మనువు 'వేదశాస్త్రేభ్యో ఏవాదా
మృథకస్సంస్థాశ్చ నిర్తమే' అని సిద్ధాంతముగావించెను. న్యాభ్యా
తలు ఈశ్వరమునకు మిథ్యాత్వకల్పన గావించిరి. 'ఘటమున ని
కేసలము నాణికికారము, మట్టికేఘటమనరాము. సత్తుత్త
ఘటమనునది మిథ్య, మృత్తికయేనత్యము అని వాదించుచు,
"అది మన హృదిలాసము, పెట్టుకొన్న పేరు" అని వాది యభి
ప్రాయము అహో! నామకరణమువలననే ఘటము మిథ్య
యగుచో, మృత్తికమాత్రము నత్యమెట్లు? అది మనముంచిన
పేరుకాదా? పోనిం డీ నిరర్థకవివాదముతో నేల? ఇంతకు:-
"నునకు విశ్వమం దగవడు నానాభావ, నామరూప కర్మలన్నిటికి
మూల మనదృవము, అది భాతిసిద్ధపదార్థము, సత్తాసిద్ధతత్త్వము
కేసలనల్లక్షణరసమే. ఈరసమే బలనమన్మయమున ననేక
భాతులుగ బ్రతీకమగుచున్నది. కనుక ద్వైతప్రతీతియున్నను,
సత్తానుబంధియగు నద్వైతమున కేమియు బాధలేదు.

వాస్తవమున, భాతినాదమెన్నడును ద్వైతవాదపోషకము
గాజాలదు. చూడుడు:- దర్శనశాస్త్రమందలి సుప్రసిద్ధ బంచీ
కరణ ప్రక్రియవలనను, వేదశాస్త్రమందలి త్రివృత్కరణ ప్రక్రియ
వలనను, ప్రతియొకమహాభూతమును పంచావయవము. కనుక
పంచభూతములు 25 భూతములగును. ఇక అణు పరమాణు

వాదములబట్టి చూచినచో నీ యసయములు అసంఖ్యములు. ససంఖ్యములును. అట్టి యసంఖ్య పరమార్థపులులైన తమ స్వరూప సంపాదనగావించుకొన్న చుట్టొకటి పంచనిత్యత (25). భూతములచే గృతములుగను పంచమహాభూతములైన నిర్మితమైనది మానసశరీరము. భూతిములుములుగ నీ సంఖ్యలనంతములు. అయిననుశరీర మున టిగదా! ఏమి? ఉత్తర మా సత్తైక్యమే, ఆ సత్తైక్యతమే. కానిండు. (ఈవిషయము మరొకచో జాతము).

అభ్యుపగమ వాదము నాశ్రయించి మావాదము ద్వైత్వమే యనుభ్రమకు లోపగు సద్వాదుల నొకప్రశ్న యడిగెదము:- 'బ్రహ్మైవేదం సచ్చిదానందరూపమ్' 'సత్స్వంజ్ఞానమసంతంబ్రహ్మ' 'సత్యంవిజ్ఞానమానందంబ్రహ్మ' ఇత్యాదిగా శ్రుతి, బ్రహ్మను, సచ్చిదానంద ఘనమనుచు, అందు మూడుశిల సంగీకరించి నదిగదా! ఇందలి మూడవయవముల భిన్నత ప్రతీతమగుచుండ నీ స్వగతభేదమును మీరెట్లు నివారించుకొందురు? భూతి ద్వారా యందురా? ఇక మా యపరాధమేమి? మేమును ఆ భూతినే యాశ్రయించితిమిగదా! ఇంతవరకు మన ముభయులము సమస్థానముననే యుంటిమి. కాని, మేము:- 'అంతరం మృత్యోరమృతమ్' 'విద్యాంచావిద్యాంచ' 'సంభూతించ వినా శంచ' ఇత్యాది ద్వంద్వప్రతిపాదక శ్రుతులను సమన్వయించుచు, భూతిభావముద్వారా, స్వగతభేదమును నిరాకరించి, 'ఏకమేవాద్వితీయం బ్రహ్మ' యను నాత్యంతికాద్వైతాను

గాముల మయ్యెదము. మీరన్ననో, కేవల సత్తునంగీకరించిన
యభినివేశముతో పదేసదే అనేకవైషమ్యముల ననుగమింప
వలసియుండును. ద్వంద్వ ప్రతిపాదకములు, అద్వైతమును
ముఖ్యలక్ష్యముగ గొన్నవియు నగు విరుద్ధవచనములను సమన్వ
యింప వలయుచో:- అస్తియొక్క సమానతతో, అస్తియొక్క
పరమ సామాన్యమును స్వీకరింపుచు నానాభావమును భాతిసిద్ధ
మని యంగీకరించి తీరవలయును. అస్తిద్వారా సామాన్యమును,
భాతిద్వారా విశేషభావములను ఒకచో సమన్వయపఱచుచు,
సిద్ధాంతతః అద్వైత జయఘోష గావింపవచ్చును. దీనితో
భాతిద్వారా ద్వైతవాదమును నమర్థింపవచ్చును; ఇదే త
దనిర్వచనీయత.

సనాతనత్త్వములు - సనాతనయోగము

సదనల్లక్షణామృతమృత్యువులు రెండే సనాతనములు;
శాశ్వతములు. వాని సమ్యగ్దర్శన జ్ఞానానుష్ఠానముల వలననే
పరమశాంతిలక్షణ సనాతనయోగ ముదయించును. ఇదే గీత
యందలి సమత్వయోగము. ఏకము, శాంతము, నిర్వికారము
నగు సల్లక్షణామృత తత్త్వమును దానికి ప్రతి ద్వంద్వయు,
సన్యము నగు తత్త్వమున్నగాని చూడజాలము. ఉదాహరణ
ముగ భావాభావ ద్వంద్వముంగొనుడు. భావస్వరూప
సంపాదక మభావమే యగుచుండును. పుస్తకాభావమే పుస్తక

నత్తాకారణమగును. ఈ కారణము మూలము తెలియదుగ
పుస్తకనష్టకు బ్రతిష్ఠింపబడునది; బ్రతిష్ఠాను పుస్తకములేదు. అపు
డొకనాడు పుస్తకము నత్తాకారణము భవించెను. ఇట్లు ప్రతి
నత్తాయుక్త పదార్థమును తన ప్రాగభావమును కారణముగా
గొని యస్తిహావమున కలగుచును. నీవయ్య స్తిహావము. ఈ
యస్తిత్వమును, నాస్తిత్వస్థితియనుచుండినది మూర్ఖుడు మగు
చున్నది. పుస్తకనీమిత నొనగిట్లయి పుస్తకాభావమునొనగి-
‘ఇదంపుస్తక’ మను నంగుభీతి గ్రీత మనుభవము. తన నెలుగడ
లను పుస్తకాభావమైనపుడే పుస్తకము పుస్తకమగును. పుస్తక
ధరాతలమున నభావాత్మిక నీమ లేనిచో పుస్తకాస్తిత్వమే
తోచదు. ఇతర పదార్థముకాకుండుట పుస్తకాస్తిత్వమునకు
కారణము. (అనగా, ఇతిఘటమును పటమునుకాదుగనుక పుస్తక
మనుట) ఇట్లు 1. సత్తోదయ ప్రాగభావమువలన 2. పిమ్మటి
నీమాభావ రూపాభావమువలన, 3. ఇతరనస్తువు కానియట్టి
యభావమువలన, అను నీయూడు నిధములుగ నభావము భావ
కారణ మగుచున్నది. రిక్తభావమే పూర్ణభావప్రతిష్ఠ. అనృత
భావము లేనిచో సత్యమునకు మూల్యమే యుండదు; రోగ
శబ్దమేస్వాస్థ్యశబ్దప్రతిష్ఠ. పాపమేపుణ్యశబ్దరక్షకము; హింసయే
అహింసకు జనని; ఏకమే అనేకత్వ ప్రతిష్ఠ. గాత్రదేయ అహశ్చబ్దో
త్పత్తి; ప్రజాశబ్దమే రాజశబ్దమూలాధారము; ఇట్లే:- ఇచటను
అనతే సాపేక్షనత్తునకు మూలప్రతిష్ఠ. సతే సాపేక్షానత్తున

కాధారము, ఈ సాపేక్షాభావముచే నీరెండే ననాతనములు, శాశ్వతములు.

భేదప్రతీతినూట యటంచును. అది ప్రతీతి, జ్ఞానము భావము. భావమే భాతి. భాతిభేద మద్వైతముతో విరోధింప జాలదంటిమి. భంగు అను నొక మాదాద్రవ్య మున్నది. అది యెన్నో పదార్థముల సమైక్యతనును. అందలి యన్ని పదార్థములు నొక గంటట మున్నవి. వాని చాని చిహ్నము గుణములు, వేర్వేర నెఱుంగుదుము, గుర్తింతుము. దేనిభాతి దానిదే. కాని యన్ని భేదతయు నొకటే. కనుకనే యన్ని పదార్థముల నుదర మందుంచుకొనియు, నా సేయపదార్థము భంగను నేకనాచుము ననే వ్యవహరింపబడుచున్నదిగదా! క్షణబలము, ధారాబలము, మాయాబలము అని ఇట్లు బలములు, అనంతములు, అవంతములు. నీని నన్నిటిని గర్భమందిమిచ్చికొను సత్తారన మేకము. తదాధారమున నీ యసద్బలములు పరస్పరసంబంధ తారతమ్యముచే వివిధభావ, భాతి, జనకము లగుచున్నవి. సత్తునం దసత్తు యొక్క బంధనమువలననే సదసద్బ్రహ్మ స్వరూపము నిష్పన్నమయినది. సత్తునం దుండు ససద్బల ప్రతీతి భిన్నము గాని, సత్తయొకటే. ఇదే బ్రహ్మయొక్క త్రివిధభేద శూన్యత. ఏక కాలానచ్ఛేదముచే భావ మనంతమయ్యు, సత్త యొకటి. నిఃశ్రేయ సాధిగమార్థము సత్తు ససత్తునందు జూడవలయును. అసత్తును సత్తునం దన్వేషింపవలయును. నిత్యశాంతము (కనుకనే) అకర్మ నాబడు సత్తును అశాంతము, కర్మ యనబడు అసత్తునం

దన్నేషింపవలయును. సత్తును అసత్తుసం నున్న హానిగా గనవలయును. ఏలయన:- అకర్మ (నద్రవము) కర్మ (అస)ద్బలము నందు య్యోప్తిమై యున్నది. కర్మయోగి- ప్రతి పర్వ పర్వమందు సకర్మ ప్రతిష్ఠితమై యున్నది. ఈ భగవద్వచనముల నవలోకింపుడు:-

“కర్మ జ్యుకర్మ యః పశ్యే దకర్మణిచ కర్మయః,
సబుద్ధిమాన్ మనుష్యేషు, సముక్తః కృత్స్నికర్మకృత్.
బ్రహ్మ జ్యాధాయ కర్మాణి సంగత్య క్త్వా కరోతియః
లిప్యతే న స పాపేన పద్మపుత్రమివాంభసా”

‘నమశ్శం యోగ ఉచ్యతే’

బ్రహ్మ - కర్మల రెంటి యనుష్ఠాన మీ నమతాయోగ ప్రాప్తి కారణము. ఒకదాని నాశ్రయించుటవలన నైషమ్యత వచ్చును. నమభౌర తులనానూప నమశ్శం యోగము పైననే యాధారపడి యుండును. నద్వాది “అసల్లక్షణకర్మ సంస్కారలేపజనకము. అది యాత్మ స్వాభావిక జ్ఞానజ్యోతి కావరకము.” అని భయమందును. తద్వూరీకరణార్థము భగవంతుడు “నాయనా! నీయూహ నిజమే. కర్మ, సంస్కారలేప జనకమే. కాని, కర్మసహయోగియగు బ్రహ్మపదార్థము (జ్ఞాన తత్త్వము) సర్వథా అసంగము. దాని నాధారముగా గొని కర్మ యొనరించుచో తదసంగవృత్తి ప్రభావమున కర్మ జనిత సంస్కారలేప ప్రభావ ముంటదు. కర్మ విభూతి వంచితలమా

కాము. సమత్వలక్షణ బుద్ధియోగవిలక్షణత, విశేషతయు నిదే. బ్రహ్మర్షణభావనతో జేయు కర్మబంధనకారణ మెన్నడును గాజాల" దనుచున్నాడు. 'బ్రహ్మర్షణం బ్రహ్మనావి' అనుచో గూడ భగవంతు డీ సిద్ధాంతమునే స్పష్టికరించెను.

రెండు కర్ణచ్ఛిద్రములు, రెండు నాసాచ్ఛిద్రములు, రెండు చక్షుర్దోశములు, ఒక ముఖవివరము, ఒక యుష్మస్థవివరము, ఒక మూలద్వారము. ఇవి పాంచభౌతిక శరీరపుర సవద్యారములు. ఈ పురమందు వైశ్వానర - తైజస - ప్రాజ్ఞలక్షణ కర్మాత్మ యున్నాడు. ఈదేహిని కర్మబంధమునుండి గాపాడి, కర్మవైభవభోక్తగజేయుటకై 'నాయిచ్చ (ఉత్థాప్యాకాంక్ష) తో నే నేమియు జేయుట లేదు. కర్మ జరుగుట యన్న దాత్మ యొక్క స్వాభావికేచ్చ (ఉత్థితాకాంక్ష) కు జెందినది' యను భావనతో కర్మప్రవృత్తుడు గావలయును. ఇట్లయినచో బంధన మున్నది యుండదు. ఇట నీ వచనము లరయదగినవి:-

సవద్యారేపురేదేహీ హంసో లేలాయతేబహి.

పశీసర్వస్యలోకస్య స్థావరస్యచరస్యచ. (శ్వేతా)

సర్వకర్మాణీమనసా సన్యస్యాస్తేసుఖంవశీ

సవద్యారేపురేదేహీ నైవకుర్వన్న కారయన్.

నైవకించితక్రోమీతి యుక్తోమన్యేత తత్త్వవిత్

పశ్యన్ శ్రుణ్వన్ స్పృశన్ జిఘ్రన్ అశ్నన్ గచ్ఛన్ స్వపన్ శ్వసన్

ప్రలపన్ విసృజన్ గృహ్ణన్ ఉన్మిషన్ నిమిషన్నపి

ఇంద్రియా ణీంద్రియార్థేషు వర్తంతఇతిధారయన్ (గీత)

కర్మాధ్యక్షుడు, వాక్యము నగు నీశ్వరు నెవ సాయుజ్య భావము నుంచి, శృద్ధాపూర్వము, వాక్యహిమమున గర్భప్రవృత్తు దగుచో గర్భాత్మ నున్నామని విశేషించును. ఇట్లు బ్రహ్మ - కర్మల కంటిని, సవాతనము అనుకొనువట్ల కై స్వయవారిని సవా తనయోగి (బుద్ధియోగి) యు సమగ్రుని 'విశ్వ లభం ప్రమా న్యతి.' "ప్రమాన్యతి" -

ఇంతవరకు:- జ్ఞానక్రియాభేదమున, ద్విత్వవాదమున సమ ర్థించితిమి గాని మూడవదగు స్థితత్వమువూట కెంతై మితిమి; ఇది జ్ఞానక్రియలకాలంబనము, త్రిత్వవాదసమర్థకము; వెనుకటి త్రిసత్వవాదప్రకరణమున దానిని సమర్థించితిమి; సామాన్య దృష్టితో నదియు సంగీకరింపరాదు. కాని, తాత్త్విక దృష్టి కది కర్మయం దంశస్థాన మగును; ఎట్లన:- కర్మయే క్రియ; క్రియాకూటముగుణము; గుణకూటమేద్రవ్యము; అదే అర్థము; పదార్థము; ఇట్లుత్త్వవాదము ద్విత్వవాదముగ నగును; సదనద్వాదలక్షణ బ్రహ్మకర్మవాదమే వైజ్ఞానికుల చరమసిద్ధాంతపక్షము; శ్రుతిస్మృతి ప్రమాణితము, అనుభవ యుక్తి తర్క దృష్టాంతాది సరీక్షితము నగు నీవాదమును మా గురువాడు లిట్లు సంగ్రహించిరి.

1. యదిదందృశ్యతేదృశ్యం తద్విద్యాద్బ్రహ్మకర్మచ,

కర్మతుభం, బ్రహ్మశాంతం, విశ్వం త దుభయాన్వయః.

శాంతబ్రహ్మ, తుభకర్మ శాధారముగ నుండి 'తదేవాయం

ఘంటా' ఇల్లాళాకార కాస్త్రజ్ఞానమునకు మూలమగుచున్నది. దృక్పథము ద్వారాదల త్తుభాంతమే అనన్తస్థితి; అక్షిభాంతమే సద్బ్రహ్మ. ఈ రెంటి సమన్వితమే పశ్చిము. 'శివునమన్వయిత' అను నదియు సమన్వితమైన సమగ్రమే.

2. "అనౌన్యమవిసాభూతం, ప్రతిద్యం ద్వ్యభిభావకమ్,
సహకారీచ నాపేక్షం, సభక్తిచ విధర్మిచ.

అవి పరస్పరాత్మ్యంతవిరుద్ధము లయ్య నొండొంటిని విడచి యుండన వగుట యత్యంతసూక్ష్మము! ఈరెండు నేక బిందు ప్రతిష్ఠితము లనుననుస్వయమేగురిగిరి త్రిశ్వవాదులు, 'అభ్య' యను మూడవతత్త్వముం గల్పించిరి. అది బలశ శేషము, కర్మాంశితమే, 'సహిధ్యాంశమింద్రి జ్ఞయిత్రసకాశః, ప్రకాశోనతాదృ జ్ఞయిత్రాంశకారః' విరోధిభావ సమన్వయమే, సహయోగమే, సమ్మేళనమే, సమ్మేళనమే, సౌజన్యమే శాంతి మూలము. ఈ శివభావమే, "శివుడు." తద్వాహనము వృషభము, తద్భావణమునర్పము, తత్సాధనమమృతము, తత్కంతస్థితముగగళము, తత్సత్త్వమహాకాళి, తద్వాహనము సింహము, తత్పుత్రులు కార్తికేయుడు, గణపతి. వారి వాహనములు మయూరమూషకములు." అనునీ మొదలగు విరోధ భావముల సమష్టిరూప శివపరివార దృష్టాంతముచే స్పష్టము. అది శివస్వరూప మెందులను! ఘోరి ఘోరతమ - శాంత శాంతినిమ విరోధిభావ సమన్వయమువలననే. సమన్వయ భావములేనచో, సశాంతిరహితము సార్వజనీనానుభవమే.

బ్రహ్మకర్మలరెండును ప్రతివర్తంత్రభావములు; పరస్పరమభి
 భావనములు. అది మునుటి మూర్త్యర్థము, బ్రహ్మ కర్మను
 విహించి యున్నది; కర్మ బ్రహ్మకావలయును నామరూపమున్నది.
 రెండువస్తువులే యివి. రెండుకలనములు మునుటి మూర్త్యర్థము.
 రెండు పరిభాషణములు రెండు మూర్త్యర్థము. రెండువిధముల
 వస్తుస్వరూప సంకలనములు; పరస్పర సహకారము; ఇది
 మూడిన మూర్త్యర్థము, పరస్పరమీకీర్తియు; ఇవి నాలుగు మూర్త్య
 ర్థము; తత్త్వత్విత్కొరకున్న రూపపుడ మూర్ధము, కర్మ బ్రహ్మ విపే
 షించును; శివాభారము గొనకున్న కర్మ ప్రవర్తించనేచాలదు.
 సరయే, కర్మనున్వేషించినక బ్రహ్మదేవుడును, సృష్టిప్రక్రియ యందు
 సహజము కాజాలదు; జ్ఞానసిద్ధపదార్థము కర్మ. కర్మసిద్ధ పదా
 ర్థము జ్ఞానము. పదార్థముకర్మమయము, కనుక దానిని మన
 మెరుంగుదుము; పదార్థమును మన మెరుంగుదుము కనుక నే. అది
 యున్నది. రెండును ఉపకారోపకారక భావములు. చక్షు
 రింద్రియము శైశ్వగుణము సనుగించును. శీతలోపచారము
 గోరువది. కాని, తనస్థిరావస్థకు, అత్యంతవిగుద్ధ సూర్య
 తత్త్వమునుగూడ సపేక్షించును. అది దానికుపకారకము.
 ఎంత వింత!

పాత్రయందు బియ్యముంది నీనుపోసి పొయ్యిపై కెక్కిం
 తుము; అగ్ని - జలములు తమతమ శక్యముల నారంభిం
 చును. ఈ రెండువిరోధవస్తువుల సమన్వయమున నన్నమును

సప్తార్థపదార్థము సంపన్నమగును; అగ్నిసర్వథా తావ
 భర్తము; జలము శీతగుణకము. రెండును ఘోరవిరోధులు,
 మహాప్రతిఘోషములు, కాని అగ్నినిర్మాణమున కీరెంటి సమ
 స్థానము గావలయును. విశ్వనిర్మాణమున బ్రహ్మ - కర్మలకు
 విచ్ఛేదము. అగ్నినిర్మాణధర్మమున, జలాగ్నులు పరస్పర సభిష్టు
 లయ్యి ప్రాతినిధ్యముగ విభజింపబడినవి. ఇది యైదవయాశ్చర్యము.
 ఇట్టి యాశ్చర్యములు బ్రహ్మకర్మ నిరూపణగావించుటయు
 నాశ్చర్యమే (అశ్చర్యవత్సత్యతాశ్చిదేనం.....)

3. తారతమ్యః కర్మయోగాత్, బ్రహ్మద్విధావిదుః,
 పరంబ్రహ్మఽపరంబ్రహ్మ పరం త్వత్త్వైవ స ద్విధా.

పై జెప్పిన యట్టి బ్రహ్మకర్మయుగ్మము కదప, కర్మయోగ
 తారతమ్యముచే రెండురూపములను ధరించును; 1. పర
 బ్రహ్మ 2. అనరబ్రహ్మ, ఇందు మొదటిదాత్మ, రెండవది
 దానిశరీరము, అదే ఒకరూపముతో నాత్మ, ఒకరూపముతో
 శరీరము నైవోయినది. (బ్రహ్మకర్మరూపమగు - నేకమేవాద్వితీ
 యంబ్రహ్మ)

ఇంతటితో నాగదు. కర్మతారతమ్యమున బలసంబంధ
 నైచిత్రీచే బ్రహ్మయొక్క, ఆత్మలక్షణ పరబ్రహ్మనామక
 మగు మొదటి రూపము ముందుకుబోయి, పరాత్పరబ్రహ్మ
 మోడనీబ్రహ్మ యనురెండు వినర్తము లగును. ఇందు మొద
 టిది విశ్వాత్మము; రెండవది నిశ్వాత్మ - పరబ్రహ్మ - ఆత్మ -

పితృత్వ - ఇత్యాది హావముల ననే నామము లచే న్యూహిత. మఱియు బ్రహ్మవిద్యార్థము కర్మకర్త బ్రహ్మకామ. ఆత్మకరూప మును నది కర్మము నను గర్భమును నుండుకొను చున్నది. కర్మగర్భిత బ్రహ్మకామ బ్రహ్మ. ఇందు బ్రహ్మ - కర్మలురెండు నున్నను బ్రహ్మప్రధానతలంబట్టి 'శబ్దానా' వ్యాఖ్యమును బ్రహ్మ యందును. ఇక : బ్రహ్మబ్రహ్మకామ విశ్వమునను నీదే ప్తిజిగానెనుగివలయును. ఇందు బ్రహ్మకర్తృత్వము గర్భముం దున్నది. కర్మప్రధానము, కనుక సుదయు సాధన కాత్మకమయ్యు నిందు ప్రధానత కర్మకే. చిహ్నము:- బ్రహ్మకర్మకర్తక బ్రహ్మ యొక్క. యాత్మకరూప బ్రహ్మయు, శేరీ (విశ్వ) రూప కర్మయు నుభయాత్మకములే. ప్రధానతా ప్రధానతలం బట్టి రెండును వేర్వేరునకొను చున్నంతవరకు నీ యూత్మ - శేరీర సంస్థలందు విషమత యుండుచుండును. ఈ కంటికే నమస్వయము గుదు ర్చుచో ఆత్మయొక్క గౌణగ్ని శేరీరముయొక్క ముఖ్య కర్మతో కలిసి ప్రధానమగును. శేరీరముయొక్క గౌణబ్రహ్మ, ఆత్మయొక్క ముఖ్యబ్రహ్మతో సజ్జిష్టమై ప్రధానమగును. అనగా నీనమస్వయముచే బ్రహ్మకర్మలు రెండునే ముఖ్యములు, గౌణములు నగుచు, నమభావవిణతి నొంది నమత్వ యోగానుయాయు లగును.

కర్మగర్భిత బ్రహ్మకర్తృత్వము, బ్రహ్మగర్భిత కర్మ (విశ్వ) మందు ఏకరూపముచే వ్యాప్తమై నన్న ప్రతి భావమునకవి కల్పిం దున్నట్లు. కనుక 'అపతి, (నర్పిత) నాకత్మ్యం గర్భిణి వ్యాప్త

భవతి ఇతి) అను నిర్వచనముచే ఆత్మ యనబడుచున్నది. ఈ యాత్మబ్రహ్మ - వైదేర్భివస్థుః పరాత్పర - సోఽశి - యరు ర్లెండు గూఢములు భవించినవని ముగిసిన స్పష్టము కాగలదు.

4. ఆశేషకర్మవప్రహ్మ 'పరాత్పర' మిత్రశ్రుతమ్, మహామాయాకర్మభేదావచ్ఛిన్నః 'సోఽశి' పరః.

సర్వకర్మ (అశేషబల) నిశీష్ట బ్రహ్మయే, శ్రుతులందు 'పరాత్పర' నామవ్యవహృతము; అనే 'సర్వకర్మోపపన్న' (బ్రహ్మ. 'సర్వకర్మోపపత్తేః') అని శాస్త్రీకనూత్రము. శుక్లకృష్ణాది వర్ణము లన్నిటికి సంకుసమచ్ఛయము. కర్మ (బల) ప్రపంచ మంతయు నిండున్నది. ఇది అణోకణీయాన్, మహాశోమహీయాన్-కనుక అనీనుము, అత్యసపింద్రవిను, వ్యాపకము, అవాఙ్మానసకోచరము 'నేతినేతి' రూపమున గీర్తింపబడునది; శాస్త్రానధికృతము.

దీనియందలి యొక (నూయాకల్పిత) ప్రదేశము, మాయాబల నీమిశ్రమై - యా మాయాపుర సుప్తమై 'సోఽస్యాం పురి శేతే తస్మాత్ పురుషః' 'సవానియం పురుషః సర్వాసు పూర్ష పురిశయః' (పురిశయ ఏవ పురుషః సోఽక్షేణ, వరోక్షప్రియా ఇవహి దేవా, ప్రత్యక్షద్విధా) ఇత్యాదులగుబట్టి 'పురుషు' డనబడును. మహామాయా నీమిశ్రమయిన పురుషుడు (మహామాయాతీత - అనూనూత్ర పరాత్పర) మాయా ప్రదేశము ససీముడయల్ల కొనఁబడె. సోఽశి (పరిగ్రంథ బంధన) ఉద

యము కేవలము మహానూనూబలముపై నాధారపడియుండలేదు. మోగినకాచా వసుస్వయము వలననే మహానూయ సంగభావజనియు, బ్రహ్మవిశిష్టకారణము మగును.

పిన్న మహానూనూవచ్చిన్న సనీహ బ్రహ్మచిత్తి ఫర్మ బ్రహ్మమై చిత్తిలక్షణ వైవిధ్యమునకు వేర్వేరుపడును. సనుక నీ (మహామయి) గ్రహిణి, 'పవైవిధ్యమేతి, సవిధతాం గచ్ఛతి' యను నిర్వచనముతో 'బ్రహ్మ' మే యాహుతం. విదవ హృదయబలమునకు తెలిసిన మహానూనూగ్రహణము వలన నీ యవ్యయము చిత్తివ్యయమునకు 'చిదాత్మ' మొగవడు. మహా మాయావచ్చిన్న మగు నీ సుబ్రహ్మ హృదయబలానుగామిను లగు పరా - అపరా యను తన యంతరంగ ప్రకృతులతో నిత్య యుక్తముగ నుండును. సరాప్రకృతి యక్షరము. అసరాప్రకృతి యక్షరము. మొత్తముపై సవ్యయాక్షరక్షరములు మూడును అయిదేసి అయిదేసి అవాంతరకళలు గలవి. ఇవి యోగ మాయాజనితములు. కాగా:- ఈ మొత్తము 15 కళలతో నిత్యానుస్మాతమగు సవ్యబలవిశిష్టరసమూర్తి మాయాతీత పరాత్పరు డొకడు గలియగా, నా యవ్యయపురుషుడు షోడశ కళలుగలవాడై 'షోడశీ' అగును. ఇట్లు కర్మయోగ తాంత్ర్యమున నొకే పరబ్రహ్మకు పరాశ్వరబ్రహ్మ - షోడశీబ్రహ్మ అను రెండు వివర్తములు. సర్వబల విశిష్టరసము పరాశ్వరము. మహానూనూత్మక కర్మావచ్చిన్న నియత బల విశిష్టరసము షోడశీ.

5. “పరమేశ్వరభక్తుక్తో విశ్వాతీతః పరాత్పరః,
తత్రేశ్వరః పరాత్పరః సన్తిషోడశిణో ఽమితాః”

పరాత్పర - షోడశులు పరాత్పరలే. కాని, పరాత్పర నామ కము శోడశికంటె బరమగుటచే (పరాదసిపరః) ‘పరాత్పర’ మనబడును. విశ్వము సీచూభావముగలది. పరాత్పరము విశ్వా తీతఃగు, అనీనమము. ‘పరమేశ్వర’ నామప్రసిద్ధము. ఇందలి యనంత మాయా బలములం దొక్కొక్కదానినుండి యొక్కొక్క షోడశి (స్వతంత్రేశ్వరుడు) జనించును గావున అనంతషోడశులు (ఈశ్వ రులు). పరమేశ్వరు డొకడు. ఈశ్వరు లసంఖ్యులు. పరమేశ్వ రుడు అజరుడు. అమరుడు. మయావచ్ఛేదమున నుదితుడగు నీశ్వరుడు ‘సంయోగాః విప్రయోగాంతాః’ అను నియమాను సారము మరణధర్మముగలవాడు.

మహామాయావచ్ఛిన్నుడగు నీశ్వరుడే అమృత - బ్రహ్మ - శుక్రాత్మ కాశ్చత్తము. దీనికి వేయిశాఖలు. ఒక్కొక్కదానికి, స్వయంభూ - పరమేష్ఠి - సూర్య - చంద్ర - పృథువు లను పంచ పంచస్వరము లుండును. ఇదే పంచపుండీర ప్రాజాపత్యబల్కా. ఈదృష్టితో ఒక్కొక్కమహానూయీ అశ్వ తేశ్వరునందు వేలకు వేల బ్రహ్మాండములనత్త సిద్ధమగుచున్నది. పంచపుండీరాత్మక బ్రహ్మాండమందు, ఋషి పితృ దేవ గంధర్వ అసుర పిశాచ మనుష్య కృమి కీట పతంగ పశు పక్ష్యాదు లనంతప్రాణులున్నవి. ఇట్టి బల్కాచే తన స్వరూపమును సంపాదించు నశ్వ తేశ్వరుని, వేయవశాఖయగు నీ తత్త్వ ముపేశ్వరనామముచే సుపవర్ణిత

మొనరి. ఇట్లే బ్రహ్మత్వమునకు నోచు బ్రహ్మత్వమునందును యుష్మాదు
జీవులకు ప్రభువై ప్రకటించుకొనుచును ముగియుచున్నది. లేదా
బల్యేన్ద్రుడు. తక్కిన ప్రహ్లాదుముఖాదులకు. తదన్తస్మాత్తలగు
నుపన్ద్యులకును పాప కేమియు పరాధులయితిమ. మనకు
మన పరాచరణి రాగిష్టాత్తయగు నుపన్ద్యునిచే నామ యాశ్చర్యము
(అశ్చర్యము). మన మున్నగున (పరాశ్చర్యము, అశ్చర్యము). మన
కితనితోడనే సంబంధము.

పరాత్పరునం దగునామా యుగ లములు. ఒక్కొక్క దానియం
దొక్కొక యాశ్చర్యము. ఒక యాశ్చర్యగోచరమునం దసంతో
షేశ్వరులు. అందొక్కొక్కని యునిరచార వసఖ్యాసంఖ్య
ప్రాణులు ఉత్పన్నవిసప్తములగుచుండును. మనమందఁ నుట్టి
యుపేశ్వర శరీర కీటాణువులు. మనశరీరమందును, అసంఖ్య
కీటాణువులు. ఇట్లు:- అసంతకీటాణుగ్భూత ప్రాశిశరీరనా పా
నంతకీటాణువులను తనగర్భసంకుంఠుకొను నుపేశ్వరు డాయశ్చ
త్వేశ్వరభ్రూణము; ఇట్టి వేలకొలదిభ్రూణముల నాయశ్చత్వేశ్వ
రుడు తనయం దిముద్బుకొనియున్నాడు. అట్టివాడు, మాయా
తీత పరాత్పరున కొకభ్రూణము; మాయాబలము లసంశయము.
కనుక నిట్టిభ్రూణము లాతనియం దెన్నో! ఇట్లు 'అథ' నుండి
'ఇతి' వరకు ససంతబ్రహ్మ యాపరత్యము విస్తరిల్లుచున్నది.
ఇంతకు జెప్పదలచినది:- పరాత్పరీత పరాత్పరున పాపమున్నాడు;
ఈయనీక పరాత్పరునందలి మాయామిత, - సుఖ్యామిత

పరాక్రమామకేశ్వరులు (పోడశులు) ప్రతిష్ఠితులై యున్నా
రనియే.

6. మహామాయాకర్మభేదా వచ్చిన్నస్తు పరోఽవ్యయః.

పరాచరోఽక్షరస్తత్ర, క్షరస్తత్రానరఃపరః (అన్యః).

7. త్రయోఽమి పురుషా ఉక్తా అవ్యయ కాక్షరః క్షరః

త్రయస్తే పురుషా యుక్తః పోడశీపురుషః పరః.

సుగమములు.

8. అత్యైవేదం పరంబ్రహ్మ సర్వత్రాప్త మకర్మతత్,

అథకర్మాపరంబ్రహ్మ తదాత్మాచ పురంచ తత్.

అంతట నవిభక్తముగ న్వాస్తమై విభక్తమట్లున్న యాత్మ
లక్షణ పరబ్రహ్మ. లేదా పరాత్మ (పోడశి) విశ్వమున కాత్మ.
ఈ విశ్వాత్మ, 'బ్రహ్మభాగ ప్రధానతచే స్వయముగ నకర్మ
రూపము. (సత్ర్పధానము - జ్ఞానప్రధానము.) ఈ యకర్మ
యొక్క అపరాప్రకృతిలక్షణ క్షరభాగము పరిణామి. దీనినుండి
క్షణక్షణము కొంగ్రొత్త వికారములు జనించుచుండును. ఇదే
విశ్వరూపపురప్రతిష్ఠ. కాని ఇది స్వస్వరూపమున నవికృతముగ
నుండుననియు, వైకారిక క్షర విశ్వమున కాత్మ అనియు, దీని
నాత్మక్షర మంచురు. ఈ దృష్టితో పోడశి పరబ్రహ్మకోటి
యందును, తదీయావరలక్షణ క్షరభాగోత్పన్న వికార సంఘ
మవరకోటియందును జేరును.

పరబ్రహ్మ అకర్మ. అనగా కర్మమున్నను అనుబద్ధమని యర్థము. ఇట్లే దానికి పగులుగా పరాత్పరమును అకర్మమే. దీనికి సృష్టియందు పోడలి కన్నంత సంపర్కమును లేదు. ఇది నిత్య శుద్ధ - బుద్ధ - ముక్తము. ఇందు కర్మలేశము గూడ లేదు. అనగా నిందు సర్వథా కర్మను పుచ్చుని యర్థము. ఈ కర్మనే బలమందురు. కనుక నది సర్వబల విశిష్టమనమందును. ఇక పోడలియో, మాయావచ్ఛేదముచే కర్మప్రపంచ సహకారి యనక తప్పదు. కాని స్వస్వరూపమున నిదియకర్మ లేప బాహ్యము. అందువలన నసంగము, సకర్మ నాబడును. ప్రపంచమంతయు మాయాగర్భమందున్నది. మాయాపరిధి వరకు పోడశీపురుష వ్యాప్తి యున్నది. కాగా, ఈయకర్మయగు పోడశీబ్రహ్మ సర్వవ్యాప్తి సిద్ధ మగుచున్నది. చూడుడు:-

“మత్తఃపరతరంనాన్య త్కించదస్తిధనంజను!
మయిసర్వమిదంప్రోతం, నాత్రేమణిగజాఇవ”

ఇట్లు పరాత్పరబ్రహ్మగర్భిత (పరాత్పరప్రదేశగర్భిత) అకర్మ లక్షణ పరాత్మ (పోడలి) కంతటను ఆత్మరూపమున వ్యాప్తి యని భావము. (పూర్వార్థము.)

పోడశీపురుషుని పరిణామ్యాత్మక్షరమునుండి నిరంతరము వికారములు వెడలుచుండును గదా! ఇనుమునుండి త్రువ్వు, పాలనుండి మీగడవలె జనించు నా వికారసంఘ మాయాత్మక్షరము నందే యుండును. అందువలన తదీయాత్మత్వము

(అత్మవికాసము - ఆత్మజ్యోతి) అభిషిషోవును. కేవలము వైకా
రిక కర్మసామ్రాజ్యమే యుండును. కాని, వెనుకజెప్పినట్లు:-
పరబ్రహ్మయందు కేవలము బ్రహ్మలేనట్లే ఇందును కేవలము
కర్మయేలేదు. మీగడక్రింద పాలవలె, త్రుష్పలోపల నినుము
వలె, సురువులోని నీటివలె వికారసంఘగర్భమున నాయాత్మ
క్షర (అవ్యయాక్షర విశిష్టాత్మక్షర) మున్నది. ఇట్లు
అవ్యయాక్షరావినాభూతాత్మక్షరముం దన గర్భమందుంచి
కొన్న వికారసంఘమే కర్మప్రధానమగు రెండవయవరబ్రహ్మ.

కర్మరూపమగు నిదియు, పరబ్రహ్మవలె రెండుభాగములుగ
బరిణతమగును. పరబ్రహ్మ రెండురూపములు. పరాత్పర -
షోడశులు. అవరబ్రహ్మ రెండురూపములును ఆత్మ - పుర
ములు వికారసంఘమాత్మక్షరున కాయతనము (నివాసభూమి);
కనుక దీని నాత్మపురము లేదా బ్రహ్మపురము అనవచ్చును.
ఇదే పిదప విశ్వరూపధారణ మొనర్చును. లోహమందలి కించి
త్ప్రదేశము త్రుష్పగనై తక్కినభాగము అవికృతముగ నట్లే
యుండునట్లు, ఆత్మక్షరుని కొలది ప్రదేశమే (అవికృతపరిణామ
రూపమున) వికారముగ బరిణతమగును. తక్కిన దెప్పటియట్లే
యుండును. వాస్తవమున:-

“ఏషనిత్యోమహిమా బ్రాహ్మణస్య (బ్రహ్మణో) నకర్మణా
పథతే నో కనీయాన్” అన్నట్లు అనంతవికారము లుత్పన్న
మయినను నిత్యమగు నాత్మక్షరప్రదేశమున కించుకయు హాని

లేదు. అది యెప్పుడు నొచ్చుట స్థిరముగాను, నీవినే బాధ్యునికు 'లవికృతపరిణామవిద' మందును.

ఇంతకును:- ఆత్మకర్మోత్పన్న వికారసంఘము పురము పోక విశ్వము. ఆత్మక్షరము. స్వయముగ నీమరమును కాత్మక పరాత్పర సోడశీనమయ్యి పరబ్రహ్మ యందున్న ఆత్మక - (ఆత్మక్షర) పుర (వికారసంఘాత్మక - శ్వ) సమస్తమును బ్రహ్మ కర్మ లక్షణ పర - అపర - బ్రహ్మసమస్తము 'తదదంగ్యమే' (ఇది యుక్త రాధ భావము)

9. కర్మానుబంధసాపేక్షం బ్రహ్మగర్భవిధిపథపునః,

సృష్టం ప్రవిప్ల మున్ముక్తం, సృష్ట్యా మస్తావిశ్చ ద్ధి శతే (బ్రహ్మ).

10. బ్రహ్మ, సృష్టంకర్మ, కర్మవిశిష్టత్యవలంబనమ్,

ప్రవిప్లంబ్రహ్మతద్విద్యాత్ సమస్త్యవలంబనమ్.

11. కర్మాతీతంతుతత్ కర్మోపహితం బ్రహ్మభిన్నవత్,

తదున్ముక్తమిదంనిత్య శుద్ధబుద్ధంనిరంజనమ్.

పూర్వోక్త, సదసల్లక్షణ బ్రహ్మశత్రుమే కర్మానుబంధమున,

(i) సృష్టబ్రహ్మ (ii) ప్రవిప్లబ్రహ్మ (iii) ఉన్ముక్తబ్రహ్మ (ప్రవిప్ల బ్రహ్మ) యను మూడుసంస్థలగును. వీనినే వరుసగ పశ్చ - విశ్వ చర - విశ్వాతీతములు, అపర - పర - పరాత్మర బ్రహ్మలనియు, నందురు. పరాత్పరావ్యయా క్షరక్షరరూపమున జతుష్పాత్తుగు

నీ సోడశీబ్రహ్మ-

“పాదోఽస్యవిశ్వాభూతాని త్రిపాదస్యామృతందివి,
త్రిపాదూర్ధ్వః పైశ్చురుషః పాదోన్యేహాభవత్సునః”
“విష్టభ్యాహమిదంకృత్స్నం ఏకాంశేనసితోజగత్”

ఇత్థోనులంబట్టి:- చతుర్థపాదస్థానీయ - లేదా - ఏకాంశ
స్థానీయ క్షరభాగముచే వికారముల నుత్పన్నముల గావించి
వానిచే నిశ్చలము నిగ్గుంచి ‘శత్రుప్రహ్వతదేనాను ప్రావిశత్’
అన్నట్లు తన షోడశీరూపమున నీవై కారికవిశ్వ గర్భమందు
విశ్వాభిమానియగు నాత్మరూపమున బ్రవేశించును.

విశ్లోపాదానము షోడశియొక్క ఆత్మక్షరభాగ మంటిమి
గదా! అదే తన వికారములం గొనికొని యావికార సంఘ
ముచే ‘సృష్ట’ రూప మొంది శేషరూపమున నం దాధారముగ
ప్రవేశించి ప్రవిష్టమనబడును. ఇక, సృష్టము, బ్రవిష్టము గాక
యున్న మాయాతీత, కార్యకారణాతీత మగు నాపరాత్పర
భాగ మున్నుక్తము లేక ప్రవివిక్తమునాబడును; అనగా:-
1. సర్వబలవిశిష్టరసమూర్తి, మహాయాతీత పరాత్పరనామక
పరబ్రహ్మ విశ్వాతీతమై ఉన్నుక్తబ్రహ్మయనియు, 2. నియత
బల విశిష్టరసమూర్తి, మహామాయా, షోడశీనామక పర
బ్రహ్మ, విశ్వచరమై ప్రవిష్టబ్రహ్మయనియు, 3. ఆత్మక్షర
రూపముచే నాత్మయు, వికారసంఘరూపముచే నాత్మపురమును,
అను రెండురూపములచే విభక్తమైయున్న యోగమాయి
అపరబ్రహ్మయే సృష్టబ్రహ్మయనియు ఇట్లు మహామాయా

యోగమాయా, నూప బలాత్మక, కర్మానుబంధ తారతమ్యమున నొకటే మూడునినర్తము లొనరించును నిష్కర్మ.

ప్రకారాంతరముగ:- సృష్ట్యనూపము సుశృష్ట ముగావించి యందు బ్రవిష్టమగు బ్రహ్మ (బ్రహ్మభాగప్రధానతచే) బ్రహ్మయనబడును. ఇక దీని సృష్ట్యనూపము (కర్మయోగప్రధానతచే) కర్మయనబడును. కర్మలక్షణ బలచితివలననే విశ్వము సంపన్నమయినది. ఒక్కొక్కపదార్థమును సృష్టిచూపచితి కర్మప్రధానమును, కనుకనే, కర్మనామమున వ్యవహృతమగు సృష్ట్యబ్రహ్మయీ సృష్ట్యనూపచితుల కాలంబనమగును; ఇక:- బ్రహ్మప్రధానమును కనుకనే, బ్రహ్మనామకప్రసిద్ధ ప్రవిష్టబ్రహ్మ సమష్టిరూప మహాచితి కాలంబనమగును.

మరొకవిధముగ:- విశ్వపదార్థము లన్నిటికిగల ప్రతిష్ఠాతత్త్వము క్షరనూపసృష్ట్యబ్రహ్మ. నానినాని ప్రాతిస్వికక్రియలకిడియాధారము. అట్టి అనంతవ్యష్టలనహస్తియేవిశ్వము. దీని కేకకాలావచ్ఛేదముచే బ్రతిష్ఠయై, దీని మహా కర్మన్వరూపప్రతిష్ఠయై యున్న మహాలంబనము ప్రవిష్టబ్రహ్మ - ఇది బ్రహ్మకర్మోభయమూర్తి అయ్యును, బ్రహ్మప్రధానమగుటచే 'బ్రహ్మ' 'అకర్మ' - ఇత్యాది నామములచే వ్యవహరింపబడు సమష్ట్యాలంబనరూప పోడిశీలక్షణ పరబ్రహ్మయే. ఇక: కర్మబ్రహ్మోభయమూర్తియు, కర్మప్రధానమును, కనుకనే కర్మయనబడునదియు, వ్యష్టలకాలంబనరూపమును, ఆత్మ - పురలక్షణమును నగు సవరబ్రహ్మయే సృష్ట్యబ్రహ్మ యని నిష్కర్మ.

నదిగో ఇంతటితో సృష్టప్రవిష్టహిమాంస యైనది. ఇక విగిలినది చూడవచ్చును నున్నుక్తబ్రహ్మ! సృష్టబ్రహ్మ కర్మ ప్రధానము 'కర్మరూపము'. స్రవిష్టబ్రహ్మ బ్రహ్మప్రధానము. అనిర్మరూపము, గదా! ఇకనీయున్నుక్తబ్రహ్మ మాయాసీమకు వెల్లియై కర్మాతీతమై యున్నది. శాసిబ్రహ్మ (రస) తత్త్వము, కర్మ (బల) తత్త్వము లేక యెన్నడునుండదు. కనుక నీ బ్రహ్మయు కేసలము కర్మశూన్య మనజాలము. ఇక:- ఘటత్వ శాబ్దబోధ విశేష స్రకారము నాధారముగాగొని 'భాతి' ద్వారా యీయున్నుక్తబ్రహ్మ కర్మాతీతత్వము నెట్లో నురక్షి తము గావింపవచ్చును.

'ఘటే ఘటత్వమ్' అను వాక్యార్థ సమన్వయము పట్టున, దార్శనికులు, 'ఈవాక్యముతప్పు, ఏమన ఘటమందు కంబు గ్రీవాది లక్షణ ఘటత్వమున్నది కనుక నది ఘటమనబడును. అదిలేనినాడు దాని యస్తీత్వమే యుండదు, ఘటత్వగర్భిత ఘటశబ్దమే మనయుచ్చారణకు విషయముకాగలగు. ఘట త్వము లేనిచో ఘటోచ్చారణ దేనింగూర్చి? ఇంక:- ఒక ఘట మందొకే ఘటత్వముండును గావున 'ఘటశ్చేఘటత్వ' మ్మనుట యసంగతము. ఘటత్వము ఘటమందుండును. ఘటత్వమందు ఘటత్వమేమి? ఇట్లుండగా:- 'ఘటేఘటత్వం' అనుచో 'ఘటత్వ మింకను లేకుండనే ఘటేయనుటయెట్లు! దానిని స్థాపింపనేగదా ఘటత్వమనుట! ఘటమందు ఘటత్వము లేకుండుచో 'ఘటే' యనవచ్చును, కాని, యది యసంభవము, ఘటమునందు

ఘటత్వమును పోలి మునుపటి దగదా? అనినచో 'ఘటే ఘటత్వమ్' అని వాక్యార్థము 'ఘటత్వమిచ్చే ఘటేఘటత్వ' మనవలయును, అది, ఒక 'త్వ' యందు ఇంకొక 'త్వ' ఉండదు కనుక నానాన్యార్థమును వచ్చి - ఇక నీ 'ఘటేఘటత్వ' మును వాక్యమునుబట్టి చూచి? అన్నచో:-

నిజమే. ఘటత్వమునకు ఘటపరిణామ, అది, ఘట - ఘటత్వములు భిన్నములనియు, అనినాగ్రహములనియు, నెగుంగునుము. ఈజ్ఞానదృష్టిగొని, సత్త్వాదృష్టితో నివి యభిన్నములైనను, వాక్యసమన్వయార్థము కొంత నేవు ఘటత్వావినాశ సేయఁడుచున్నది. ఈజ్ఞానదృష్టియు వాధారముగొని యా వాక్యమునకు 'ఘటత్వసహితే ఘటత్వమ్' అని అర్థము చేయబడును.

సరిగా, నీశబ్దబోధ ప్రక్రియానుసార మిచటను చూడవలయును. కర్మ (బలము) ను విడచి బ్రహ్మయొన్నడును విశుద్ధరూపమున బరిణామమొందదు. అయినను 'బ్రహ్మాణి బ్రహ్మత్వమ్' అనుచో బ్రహ్మయందుండు కర్మను (భాతిద్వారా) అవినాశచేసి 'కర్మోపహితే బ్రహ్మాణి బ్రహ్మత్వమ్' అని వాక్యార్థము కావించబడును. బ్రహ్మయొక్క బ్రహ్మత్వము కర్మయే. ఘటత్వము లేని ఘటమునకు విలువలేనట్లే కర్మత్వము లేని బ్రహ్మకును విలువ లేదు. అట్టి దనుపపన్నము. ఇట్లు 'త్వ' ను అవినాశచేసి బాధ జగదాధారమున నున్నకబ్రహ్మను కర్మాతీతమనవచ్చును.

ఈ కర్మాత్మకమును నున్న క్తబ్రహ్మ నిత్యశుద్ధము. దీనికి సావనంబంధము లేదు. ఇది నిత్యశుద్ధము. దీని జ్యోతిర్భాగ మెప్పుడును కర్మాత్మకము కాదు. కరంజనము. తమో గుణ గూఢ విశ్వానున సంపర్కము దీనికి లేదు. ఇట్లు సదనల్లక్షణ మగు నొకే బ్రహ్మ మాయాబలాత్మక కర్మయోగ తారతమ్య మును నున్న క్త (సవిష్ట కృష్ణము) లను చూడు సవర్తముల పండుచున్నది. స్మృత్యాత్మక విశ్వమును బ్రహ్మయే, విశ్వప్రవిష్ట విశ్వాత్మయు బ్రహ్మయే, విశ్వాత్మతోన్న క్తమును బ్రహ్మయే. కలకగే సంగం ఖల్విద్రుంహ్నా. కలమేవా న్నితీయబ్రహ్మ. కేహవానాస్త్రికించన? అను శ్లోకవచనములు చక్రతార్థము లగు చున్నవి.

ఇంతవరకునైన బ్రహ్మ - కర్మేతివృత్తమునలన, జీవాత్మలు, జీవాత్మలపాలచభౌతికశరీరములు, సాంచభౌతికవిశ్వము, విశ్వ చరపోడశీబ్రహ్మ, విశ్వాత్మక పరావృతబ్రహ్మ ఇవియన్నియు బ్రహ్మకర్మనుయములు, బ్రహ్మాత్మకములు అనితేలినది. ఇక నీవిషయమున జెప్పతగిన దేమియులేదు. కాని యీబ్రహ్మ కర్మల సవిధరూప పరిజ్ఞానము దృఢమై గీతోక్త బ్రహ్మ - కర్మ తాత్త్వికస్వరూపము చేయుట కుపకరించు గొన్ని యుదాహరణముల సచ్చి యాప్రకరణము ముగించెదము.

బ్రహ్మకర్మల సవిధరూపములు

పరాత్పర - ఈశ్వర - జీవ - విశ్వములు నాలుగు బ్రహ్మ కర్మాత్మకము లగును. ఇందు పరాత్పరని హించుకీతత్త్వము

వాక్కు సవరోధించుటయే తత్సంబంధమున నేయుచు జెప్ప జాలక తక్కిన మూటికి విచారింపవలయు. బ్రహ్మ చూపుకొను; కర్మ చూపుకొను; అని సెమక జెప్పముంటిని. ఇహలోకంబును గూర్చి మూడు దృష్టితో చూచుము.

మాయానాదా మర్త్యవిశ్వముంబట్టి బ్రహ్మలోకంబునను భాగమునకు :- నాక్షీ - భౌత్య - ప్రాణ - మర్త్యము - అను నాలుగు విభాగములు. ఈ ఐదు స్థలములకు 'చతుస్సాన్త్రయ్య' 'బ్రహ్మ చతుస్త్వరీ' బ్రహ్మ చతుస్త్వరీ అని ఇత్యోగం బిహారము వచ్చును. ఇది :- కర్మ లక్షణము చూపుకొనిమున :- ముందు రెండు, పిదప సవరోధములు, విభాగములు పరిగణింపవలయు కాగలవు. మొదట బ్రహ్మచతుస్త్వరీని జూచుము.

మొదటిది నాక్షీ. మర్త్య విశ్వముంబట్టి యాబ్రహ్మభాగము సర్వధా అఖండము, నిరవయవము. అమాత్రము, అశ్శంత నిగూఢము. కనుక నిది 'గూఢోత్తా' నాబడును. "ఏష సర్వేషు భూతేషు గూఢోత్తా స ప్రకాశతే దృశ్యతే శ్వగ్రాబుధ్యా సూక్ష్మయా సూక్ష్మదర్శభిః" 'సహస్ర కాళః సర్వస్య రమోగ మాయా సమావృతః' శబ్దబ్రహ్మవేత్తలు దీనిని 'స్ఫుట' మందురు. దీనినే మనము. అనిర్మలక్షణానంగ దోడనీవును ముండందుము. ఇదే విశ్వమునకు సర్వజ్యేష్ఠము శ్రేష్ఠమునగు నాలంబనము.

“ఏతదాలంబనశ్రేష్ఠ మేతదాలంబనంపరం

ఏతదాలంబనం జ్ఞాత్వా బ్రహ్మలోకమహీయతే” (కథ)

దీని నాధారముగాగొనియే తక్కిన బ్రహ్మవిన్ద్యములు కర్మ

వివర్తనములు సొన్నకి. కనుక నిది సర్వాంబనము. దీని నాలవ భాగము ఆత్మక్షరమంటిమి. పరాత్పరాన్యాయాక్షరాత్మక్షర సమర్థునితో కలిగినా! కనుక ఆత్మక్షరము దీనినాలవభాగము. ఈవిధాత్మక్షరమునకుని నికారక్షరోత్పత్తి జెప్పితిమి. ఈ వికార సంఘటి యేకస్వరూపు. ఇదే 'భోక్త' యన్న రెండవ వివర్తనము. దీనికి, అనరబ్రహ్మయొక్క ఆత్మ - పురము లను రెండు సర్వములను జెప్పుదు. నైకాదికపక్షమున కాత్మయనియు వ్యక్తిభేదము కాలంబనమనియు నంటిమి. దీనికి (భోక్తబ్రహ్మచే) ప్రథమబ్రహ్మ, ప్రతిష్ఠాబ్రహ్మ, త్రయీబ్రహ్మ - సప్తపురుష పురుషార్థ ప్రజాపతి - ఇత్యాదిగా బ్రాహ్మణములు వ్యవహరించెను. ఆత్మక్షరావచ్ఛిన్నమగుటచే నిది తద్రూపమే.

ఇక మూడవది ప్రాణబ్రహ్మ. ప్రాణతత్త్వము త్రివృద్భావము కలదగుటచే దీనికి ఆత్మబ్రహ్మ - జాయాబ్రహ్మ - ప్రజాబ్రహ్మ (ఆత్మ - జాయా - ప్రజా) యను మూడవంతర వివర్తనములగును. త్రివృద్భ్రాణమందు మనఃప్రాణవాక్కులను మూడవస్థాశల సమర్థులుగలదు. (చూడుడు: ఈశోపనిషద్విజ్ఞానమున, మనఃప్రాణవాక్కుల త్రివృద్భావ వ్యాపకత్వమును ప్రకరిణము) ఇందువలన:- ఈప్రాణబ్రహ్మకు 1. ప్రాణగర్భితమనన్పు 2. ప్రాణగర్భితవాక్కు 3. ప్రాణగర్భితప్రాణము అను మూడురూపములగును. ఇవేవరునగ:- ఆత్మ - జాయా - ప్రజా యనబడును. ప్రాణబ్రహ్మయొక్క యీమూడు వివర్తనములతో నాలవదగు 'పత్తబ్రహ్మ' యు, విదవదగు

మర్త్యకర్మయు నను రెండును సూచకములైనందుచే విత్తము (సంచా-
వయన) యజ్ఞస్వరూపము నొప్పును మనము విత్తమునకు సూచకము

1. ఆత్మ (యజ్ఞనామము) 2. జాతూ (యజ్ఞనామము) 3. ప్రజా-
4. విత్తము (పక్షిణాది) 5. కర్మ (అపర్వర్యము) 6. విత్తముదిట్టివై
నాధారపడియున్నది. ఈయన యజ్ఞనామములందలి విత్త-
నామక చతుర్థపర్వపర్వంథ మాత్రమే విత్తము అని పేరుపడినది.
'యజ్ఞానద్విత్యం తావదాత్మ'

ఇక మిగిలిన నాలుగును 'విత్తబ్రహ్మ' భక్తి (అన్న)
మే విత్తము, భక్తి మే ప్రాణము; అన్నము. అన్నద
గర్భ ప్రవిష్టాన్న మన్నాదుడే మనము. కనుక విత్తపర్వంత
మాత్రమే విత్తము అని పేరుపడినది. 'యజ్ఞానద్విత్యంతావ-
దాత్మా; ఏతావాఽఖిలునై పురుషః యావదన్యద్విత్తం' ఆత్మ
యమృతప్రధానము, అమృతమే బ్రహ్మ. దాని విత్తము విత్తపర్వం-
తము. కనుక విత్తమునూడ బ్రహ్మకొక (పల్లవ) వివర్తముగ
నెంచబడినది. ఈనాల్గు బ్రహ్మవివర్తములందును 1. సాక్షిరూప
పోడలి తన యనంగతచే (చుర్త్యచిత్తముబట్టి) ఉన్నట్టి బ్రహ్మ
(విశ్వాతీతము). 2. ప్రథమజలక్షణ విశ్వసృష్టిబ్రహ్మ (ప్రవిష్ట
బ్రహ్మ (విశ్వచరము). 3. ప్రాణలక్షణ ఆత్మ - జాయా -
ప్రజా - విత్త - కర్మ యను నీయజ్ఞవర్గసహస్తి సృష్టబ్రహ్మ
యనబడును.

ఇక: మృత్యులక్షణ కర్మ భాగము:- భక్తి - సృష్టి - జడసృష్టి
యను రెండుభాగములు విశ్వముగలిగి పదార్థములు ఈ రెండు

శైరగులవే. ఈ చెంటను కర్మలక్షణ క్రియాతత్త్వ మగపడుచున్నది. ఇందు చేతనములందలి క్రియంగూర్చి ప్రమాణము లక్కరలేదు. ఇక జడవదార్థ క్రియా విషయముంగూర్చి కొంచెము చూతము.

వృక్షము, ఆకులు కదలుచున్నవి. కదలుట క్రియ. జ్ఞానాధారము లేక క్రియ యుండదు. మన యాధ్యాత్మిక కర్మకలాప మూలము? ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానమూర్తి చిదాభాసుడు జీవాత్మ. మన కర్మలు మన యిచ్ఛాధీనములు. ఇచ్ఛాశక్త్యాబంబనము జ్ఞానశక్తి. సుషుప్తియం దిది పురీతతీ నాడింజేరి యభిభూత మగుచో, కర్మేంద్రియములు నిశ్చేష్టము లగుచున్నవి. కనుక 'జ్ఞాన శక్త్యాధారమున నుత్థితమగు కామనయే కర్మప్రవృత్తి కేక మాత్ర కరణము' అనకతప్పదు.

ఇట్లే జడకర్మలకును, జ్ఞాన సహకృత కామనాధీనతనే యొప్పికొవలయును. వృక్ష కంపనము, వాయు సంచరణము, నముద్రగర్జన, మేఘఘర్షణ, వజ్రనిర్ఘోషము, విద్యుచ్ఛాకచక్రము మొదలగు జడకర్మలన్నియు నీతరగతిలోనివే. వానికి మన జ్ఞాన కామనలతో బనిలేదుగదా!

ఈ జడకర్మల యుపపత్తింగూర్చి విధిలేక, 'దేని, నిత్య - నిర్బాధ, కామనయొక్క యాధారమున సంపూర్ణ కర్మ కలాపము బ్రతిష్ఠితమై యున్నదో అట్టి మహాజ్ఞాన మొకటి యుండవలయును. అని యంగీకరింపవలయును. అయ్యది తన జ్ఞానమయ, కామనారశ్ములచే తత్తత్సమయ విశేషములం దాయా

కర్మల యుక్తానవతనములను గావించుచున్నది. చేతనా లక్షణము, చిదాత్మ లక్షణము, సర్వాధిష్ఠాతయు ఏగు నీ మహాజ్ఞాన నిధియే, ఆస్తికజగత్తునందు 'పరమాత్మ - ఈశ్వరుడు, అంతర్యామి, జగన్నియంత' ఇత్యాది నామములచే స్తుతింపబడుచున్నది.

వృక్షము కదలుటకుమూలము వాయునందురా? జ్యోతిశ్శాస్త్ర ప్రకారము శనిబుధులందురా? అనియు జడపిండములే తత్సంయోజకము? చివరకు బైజెప్పిన ఈశ్వరచ్చ యసవలయును. కర్మగర్భిత జ్ఞానమే యీశ్వరుని యీశ్వరత్వము; తదిచ్చయే, సర్వకర్మప్రవర్తిక. అనిగా, వాయు కంపనమూలము? చేతన కర్మలకు తత్తత్సంస్థాగత చేతనప్రణియ, జడకర్మలకు ఈశ్వరతత్త్వమును బ్రవర్తకములనిభావము. యేకర్మ యైనను జ్ఞానాధీనము, జ్ఞానసర్వవసానము. "సర్వం కర్మాఖిలం పార్థ జ్ఞానే పరిసమాప్యతే."

చేతనకర్మ లాభ్యాత్మికములు; ఇవి జీవాత్మకుజెందినవి. జడకర్మ లాభిదైవికములు; ఇవి పరమాత్మకుజెందినవి. పిదప నీ కర్మద్వయి, కర్మత్రయియగును. కొన్నికర్మలు కేవలము ప్రభువు పరమాత్మకు జెందినవి. సూర్యచంద్రగ్రహసక్షత్ర పృథివీజలతేజో వా య్యాకా శౌషధివనస్పతి నముద్రపర్వతాది జడపదార్థ కర్మలన్నియు, ప్రాకృతికములు. ఇవి ఈశ్వర ప్రాతిస్వికములు; అపదార్థ నిర్మాణముతో వాని యుచ్ఛ్వావజ్ఞానముతో, మనకు నేమియు సంబంధము లేదు; చాని

సృష్టిసృష్టినింహారము లన్నియు నాపరమాత్మయే చేయును; అట్టికర్మలసమష్టి నీశ్వరకర్మయందును.

గ్రంథ రచన, వాయుయాన, నౌకా, ప్రాసాదాది నవీన నిర్మాణములు, సంఖ్యా, తూలనాదులు, వస్త్రాద్యలంకార విన్యాసములు, మొదలగునవి జీవకర్మలు. ఇందుకు మనమే మూలము; కనుక ఈకర్మసమష్టి జీవకర్మయనబడును.

ఇక, ఈశ్వరసృష్టిలోని పదార్థములంగొని, మనయిచ్చ నచ్చిన మాధులు కూర్పులును గావించి, క్రొత్త మొక్కలను నెలుగుంచి క్రొత్త పూవులం బూయజేయుట మొదలగుపనుల సమష్టి ఉభయకర్మయందుము. ఇందు జీవేశ్వర జ్ఞానములు పెండుంగూడియున్నవి.

ఇంక నూత్నదృష్టిం జూచినచో చేతనమందలి జీవకర్మ, జడమందలి ఈశ్వరకర్మ రెండురెండు భాగములగును; కర్మ శక్తియు ప్రధానముగ ఆదాన - విసర్గము లను రెండుభాగములు గలది. ఇది: మనశరీరమందు రెండు భిన్నాధికారభేదములచే రెండుభాగములుగ నగును. ఇట్లు జడపదార్థ కర్మలందు నెరుంగవలయును. మొదట చేశనకర్మద్వయం జాతము:

శరీరము గర్భానస్థకొందుట, పుట్టుట, శరీరము జీవాత్మకు జేందినదగుట మొదలగునవి అనేకకర్మలు హృదయస్థితంత్రాయీ యీశ్వరుని యధీనములు. ఉత్పత్తి ప్రళయ స్థిత్యామలెన్నో యా మహాజ్ఞానాధీనములు; ఆ జ్ఞానమూర్తి సర్వత్ర వ్యాప్తము, నర్వసాక్షి. ఇక: తినుట ద్రావుట నవ్వుట ఏడ్చుట తిరుగుట

మొదలగు కర్మలు జీవేచ్ఛకు జేందినవి. ఆకలికల్లుట యీశ్వర కర్మ. తినుటజీవకర్మ. భుక్తాన్నము రసాన్వగాది పరిణతిగాంచుట యీశ్వరకర్మ. ఇట్లు ఆధ్యాత్మిక కర్మలుం దృష్టితాకాంతా ప్రవృత్తిము లీశ్వరకర్మలనియు, ఉత్థాప్యాకాంతా ప్రవృత్తిములు జైవకర్మలనియు నెన్నదగును.

ఈవిధముగనే వృక్షాది జడపదార్థములందలి పార్థివ రసాదాన విసర్గరూప కర్మలు, వైశ్వానరతైజససంజ్ఞక వృక్షాత్మల యొక్క ప్రాతిస్వికములు. కంపశములగుట, కుంలుట, విరుగట ఇత్యాదు లైశ్వరములు. ఈదృష్టితో కర్మద్వయి కర్మచతుష్టయిగా మారును. ఇంతయేల పోనుపోను కర్మసంఖ్యాపిస్తర మనంతముగ నగును; వానివివరణ కొంతవరకుగర్మయోగ పరీక్షా ప్రకరణమున సరయుదము; కానిండు:- జీవకర్మయో, యీశ్వర కర్మయో, చేతనకర్మయో, అచేతనకర్మయో, ఏదైనను జ్ఞానాధీనము కొన్నికర్మలుత్సుద్రచేతసస్థములు, (జైవములు) కొన్నిమహాచేతసస్థములు (విశ్వరములు) కొన్ని యుభయచేతన స్థములు “సర్వధాకర్మమాత్రము జ్ఞానమందు పరిసమాప్తము; విశ్రాంతము” అనుటనిర్వివాదము.

ఈజ్ఞానమన్నది సుపరిచిత బ్రహ్మయే; ‘తద్జ్ఞానం బ్రహ్మ సంజ్ఞితమ్’ అని దార్శినికులుననిరి. ‘తదంతరన్యసర్వస్య తదుసర్వ స్యాస్యబాహ్యతః’ అన్నట్లు తనకు బ్రతిద్వంద్వియగు నవల్లక్షణ బలతత్త్వమునకు వెలుపల లోపల నంతటను, అనుస్మృతమునకు బలోపరి ప్రతిష్ఠితమునగు బ్రహ్మతత్త్వము నుండియే కర్మలెల్ల,

నుడయించినవి, అనగా:-బ్రహ్మయే, కర్మల కుక్షబ్రహ్మ సామ
లక్షణముగు నాత్మయనిభావము, కర్మాస్తిత్వము బ్రహ్మనత్వపై
నిర్భీయున్నది. స్వస్వరూపమున నసత్తయ్య కర్మ, బ్రహ్మనత్వ
నాశ్రయించి నత్తై నశ్యరూప ధారణనేయును. కర్మ యొక్క
కర్మాత్వము బ్రహ్మ నవలంబనముగ గొనియున్నది. బ్రహ్మ
యొక్క బ్రహ్మాత్వమును కర్మపైనే యాధారపడియున్నది. ఈ
తాదాత్మ్యముంగొని బ్రహ్మకర్మలు రెండన్నను, ఈ రెంటి
మొత్తమును కేవలము బ్రహ్మయనియే యందుము.

బ్రహ్మాస్తిత్వము నాశ్రయముగాగొని యుత్పన్న - స్థిత -
వినిష్ట మగు కర్మను బ్రహ్మమర్యాదా పృథగ్భూతముం జేయ
జాలము;- కనుకనే కర్మ - జ్ఞాన - బుద్ధియోగ నామములం
బ్రసిద్ధములగు మూడుకర్తవ్యభాగములకు జెందిన యోగవిద్య
(కర్మవిద్య) బ్రహ్మవిద్య యనబడును; 'బ్రహ్మవిద్యయా హ
వై సర్వం భవిష్యత్' మన్యస్తేమనుష్యాః' అనుచో కర్తవ్యరూప
యజ్ఞకర్మంగూర్చియే, 'బ్రహ్మవిద్యా' శబ్దము ప్రయుక్తమైనది.
ఈ యజ్ఞకర్మాతిశయమునే భగవద్గీత 'ఏషహోఽస్త్విష్ట కామ
ఘక్' అనినూచించినది. బ్రహ్మకర్మములు, వాస్తవముగ నభి
న్నములు కర్మవిద్య - బ్రహ్మవిద్య యని మాటవరుసకు రెండు
గాని, ఒకేబ్రహ్మవిద్యకే రెండుపర్వములు; కనుకనే 'బ్రహ్మ
విద్యాయాం - యోగశాస్త్రే' యనుట యస్వర్థమగుచున్నది.
(బుద్ధి) యోగ (కర్మ) గర్భితమగు నీబ్రహ్మవిద్యనే (అవ్యయ

విద్యనే) గీత నిరూపించినది. గీతయందలి బ్రహ్మపదార్థము నదన
ల్లక్షణము, బ్రహ్మకర్మసయము, అమృతమృత్యునయము.

ఉ ప స ం హా ర ము

ఇంతటితో బ్రహ్మకర్మనిరూపణ మయినది. ఇంకొక్క
విషయము నిరూపించి యీ ప్రకరణ ముపసహరించెదము.
యోగమాయానుగ్రహమున నీ బ్రహ్మలక్షణవిజ్ఞానశాస్త్రము,
సమ్యక్ జ్ఞానము, మిథ్యాజ్ఞానము, అజ్ఞానము అను మూడు
భాగము లగును; కర్మశాస్త్రమును, సత్కర్మ - వికర్మ-అకర్మ -
యను మూడువివర్తములందును; ఈశ్వరుని కాజ్ఞానముల,
వరుసగ ప్రవర్తకములు; జనకములు. ఇట్టి మూరింటను అనః
గ్రాహ్యనుగ్రాహక - (ఉపకార్యోపకారక) సంబంధముండును.
ఇందు గీత యుద్దేశ్యము “మిథ్యాజ్ఞాన వికర్మల నుండియు,
అజ్ఞానాకర్మలనుండియు దప్పించి జీవుని, బుద్ధియోగమువ్వారా
సమ్యక్ జ్ఞాన - సత్కర్మలక్షణ బ్రహ్మ - కర్మానుగామిం
గావించి జీవన్ముక్తుజేయుటయే” ఇదే ఈగీతాశాస్త్రము
యొక్క సర్వశాస్త్రత - పూర్ణత - విలక్షణత - అపూర్వత.
ఈ బ్రహ్మకర్మ రహస్యోద్ఘాటనము కొరకే గీత ప్రవర్తించినది

ఇతి శ్రీమత్కృష్ణాంజనేయ గోత్రపవిత్రశ్రీ చల్లా సుబ్బాంబా
 సుబ్బారాయ తనూభవస్య కృష్ణమూర్తి శర్మణః
 కృతిషు అనుశ్రు త్యువనామక విజ్ఞాన
 లక్ష్మీనారాయణీయే శ్రీమ
 ద్భగవద్గీతావిజ్ఞాన పరిచ
 యాంతార్గ తాంతరంగ
 పరీక్షాయాం
 బ్రహ్మ - కర్మ - విజ్ఞానమ్
 సమాప్తమ్
 ఓం
 తత్సత్

త ప్పొ వ్వు లు

పేజీ సం_క్ర	అక్షరము	అక్షరము	అక్షరము
2	5	కనక ...	కనుక
3	6	పరిజ్ఞాన పరిజ్ఞాన ...	పరిజ్ఞాన
77	8	అయాక్రమము ...	అయాక్రమము
77	చివర	కర్మలే ...	కర్మలే </td
13	14	ఇవి ...	ఇవి
20	2	చైతన్య ...	చైతన్య
23	20	విద్యయః ...	విద్యయః
26	12	చూసిన ...	చూసిన
33	1	మనస్సుగతుష్టి ...	మనస్సుగతుష్టి
35	15	సిద్ధాంతవిషయము ...	సిద్ధాంత విషయము
45	3	తత్త్వనా ...	తత్త్వనా
46	13	శశ్వరుడును ...	శశ్వరుడును
56	8	పాణిన్య ...	పాణిన్య
58	18	తదవతించి ...	తదవతించి
65	7	యనునది ...	యనునది
66	13	అనంత ...	అనంత
69	8	విశ్వస్పృష్టి ...	విశ్వస్పృష్టి
72	11	వెలియించెను ...	వెలియించెను
75	3	వృణీతే ...	అన్నది. తొలగించవలెను
77	4	హీయతే ...	హీయతే
77	7	ప్రేయో, పిమ్మట ...	వృణీతే
77	7	కాలోవిగాత్మా ...	కాలోవిగాత్మా
288	11	పంచకృత ...	పంచకృత

